

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΛΕΞΙΚΟ
ΤΗΣ
ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ 1100 - 1669
ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ

ΤΟΜΟΣ ΙΗ'
προβιδιάζω – ραβέντι

Συνταγμένος από Ομάδα Συνεργατών
Υπό τη διεύθυνση του
Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗ

Λ Ε Ξ Ι Κ Ο

ΤΗΣ

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ 1100-1669

ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Πρόεδρος: Ι. Ν. Καζάζης

Μέλη: Ζωή Καζαζάκη, Ελένη Μπούντα, Πέτρος Παναγιωτόπουλος, Αντ. Ρεγκάκος

Λ Ε Ξ Ι Κ Ο
ΤΗΣ
ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ 1100-1669
ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ

ΤΟΜΟΣ ΙΗ΄
προβιδιάζω – ραβέντι

Συνταγμένος από τους

Μ. ΚΕΣΟΓΛΟΥ	Π. ΜΑΥΡΙΔΟΥ
Π. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΙΔΟΥ	Δ. ΜΠΑΓΚΑΒΟ
ΑΙΚ. ΜΥΤΟΥΛΑ	ΧΑΡ. ΠΑΣΣΑΛΗ
Β. ΦΥΤΩΚΑ	

&

ΑΝΤ. ΒΕ	ΕΙΡ. ΧΙΟΝΙΔΟΥ
Π. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ	Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Υπό τη διεύθυνση του
Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2012

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Καραμαούνα 1 - Πλατεία Σκρά, 551 32 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

τηλ.: 2310-459101-459106, fax: 2310-459107

e-mail: centre@komvos.edu.gr

<http://www.komvos.edu.gr>

<http://www.greek-language.gr>

Επιστημονικός Υπεύθυνος του Έργου

«Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημώδους

Γραμματείας 1100-1669 του Εμμανουήλ Κριαρά»:

Καθηγητής Ι.Ν. Καζάζης

© 2012 ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ISBN 978-960-7779-53-3

Τυπώθηκε από την Πελαγία Ζήτη & Σία στη Θεσσαλονίκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ	vii
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	1
Α' ΚΕΙΜΕΝΩΝ	1
α') επώνυμων	1
β') αγώνυμων	1
Β' ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ	2
α') ελληνόγλωσσων	3
β') ξενόγλωσσων	4
Γ' ΛΕΞΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑΡΙΩΝ	5
α') ελληνόγλωσσων	5
β') ξενόγλωσσων	5
Δ' ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΙΚΤΩΝ ΤΟΜΩΝ	7
Ε' ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ	7
ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΚΔΟΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΕΚΑΤΟΥ ΕΒΔΟΜΟΥ ΤΟΜΟΥ	8
ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ	9
Α' ΚΕΙΜΕΝΩΝ	9
α') με ελληνικό τίτλο	9
β') με ξένο τίτλο	15
Β' ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ	16
α') ελληνόγλωσσων	16
β') ξενόγλωσσων	19
Γ' ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ, ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ, ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΙΚΤΩΝ ΤΟΜΩΝ	21
α') σε ελληνική γλώσσα	21
β') σε ξένη γλώσσα	23
Δ' ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	25
Ε' ΛΕΞΙΚΩΝ	25
α') ελληνόγλωσσων	25
β') ξενόγλωσσων	27
ΣΤ' ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΛΕΞΕΩΝ	28

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ	31
ΑΡΘΡΑ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ	35
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΗΜΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗ	360

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Στον ΙΗ' τόμο ισχύουν οι γενικές ρυθμίσεις που εκτέθηκαν στους προηγούμενους τόμους ΙΕ', ΙΣΤ', ΙΖ'. Οι συνεργάτες συμμετείχαν σε όλες τις εργασίες ισότιμα: κάποιοι βέβαια με μικρότερα μερίδια έργου ή για λιγότερο χρόνο - — εξού και η αλφαβητική αλλά και διακριτή αναγραφή των ονομάτων στην εσωτερική σελίδα τίτλου.

Αναλυτικά, η συμβολή των συνεργατών στα στάδια σύνταξης του τόμου έχει ως εξής:

- (α) Στη σύνταξη συνεργάστηκαν κυρίως οι: Αντ. Βε, Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα, Χαρ. Πασσαλής, Β. Φυτώκα και Ειρ. Χιονίδου.
- (β) Για λιγότερο χρόνο οι: Π. Μιχαλοπούλου, Ν. Παπαγεωργίου¹.
- (γ) Στου συνταγμένου υλικού την τελική ανάγνωση, όπου συναιρούνται η προθεώρηση και η τελική θεώρηση, εργάστηκαν οι: Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα, Χαρ. Πασσαλής και Β. Φυτώκα.

Απαριθμούνται και οι προ- ή μετασυντακτικές λεξικογραφικές εργασίες, όλες σημαντικές και απαραίτητες, που διεκπεραιώθηκαν με το ίδιο υψηλό αίσθημα σχολαστικής ευθύνης:

- (α) στη λημματογράφηση - εκκαθάριση του Αρχείου εργάστηκαν οι: Α. Δεληγιαννοπούλου, Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Αικ. Μυτούλα και Χαρ. Πασσαλής,
- (β) στην παραβολή παραθεμάτων και παραπομπών του σημασιολογικού και του τυπολογικού τμήματος οι: Αντ. Βε, Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Π. Μιχαλοπούλου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα, Ν. Παπαγεωργίου, Β. Φυτώκα και Ειρ. Χιονίδου,
- (γ) στην επιλογή αποδελτιωτέου υλικού από νέες εκδόσεις κειμένων και μελέτες οι: Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα και Χαρ. Πασσαλής,

¹ Λιγοστά άρθρα συνέταξαν και οι Α. Δεληγιαννοπούλου και Γ. Ποιμενίδης. Την κατ' άρθρο και κατά στάδια επεξεργασία συμμετοχή εκάστου βλέπε στον «Αναλυτικό Πίνακα Επεξεργασίας Λημμάτων κατά Συνεργάτη» στο τέλος του τόμου.

γράφους, προσφέρουν πολύτιμες υπηρεσίες στη σύνταξη του έργου και στη συνέχεια, γίνονται η καλύτερη γέφυρα μεταξύ επιστήμης και εκπαίδευσης. Η ευγνωμοσύνη του Προέδρου και του Διοικητικού Συμβουλίου του ΚΕΓ απέναντι στους υπουργούς που η θητεία τους ευεργέτησε την ετοιμασία του παρόντος τόμου είναι βαθύτατη.

Η συνεργασία και η εκτυπωτική επιμέλεια του Οίκου Ζήτη είναι όπως πάντα υποδειγματική.

•

I. N. Καζάζης

Πρόεδρος του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας
Επιστημονικός Υπεύθυνος του Έργου

- (δ) στην αποδελτίωση του νέου υλικού οι: Αντ. Βε, Ν. Παπαγεωργίου και Ειρ. Χιονίδου,
- (ε) στη βιβλιογράφηση οι: Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυροματίδου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα, Χαρ. Πασσαλής, Ν. Παπαγεωργίου και Β. Φυτώκα,
- (στ) στην ανάγνωση της τελικής εκδοχής των άρθρων και στον έλεγχο των τυπογραφικών δοκιμών συμμετείχαν οι: Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυροματίδου, Π. Μιχαλοπούλου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα, Ν. Παπαγεωργίου και Ειρ. Χιονίδου.
- (ζ) Εκτός από τον Ι.Ν. Καζάζη, στη συνολική κριτική ανάγνωση πήρε μέρος ο Χαρ. Πασσαλής.

Με τα διοικητικά και οικονομικά θέματα του Γραφείου Κριαρά ασχολήθηκε η Π. Μιχαλοπούλου. Με την εκπαίδευση των νέων συναδέλφων οι Π. Μαυρίδου και Δ. Μπάγκαβος. Η εποπτεία της λειτουργίας του συστήματος ηλεκτρονικής σύνταξης και μορφοποίησης του Λεξικού ανήκει στον Αλέξη Πασχαλίδη και τη Μ. Κεσόγλου.

Θερμές ευχαριστίες οφείλονται στους συναδέλφους: Hans Eideneier, Χαράλαμπο Συμεωνίδη, Κωνσταντίνο Μηνά, Τάσσο Καπλάνη, Αικατερίνη Τικτοπούλου, Ιωάννη Στεφανή, Θεοχάρη Παζαρά, Francesca Paola Vutturo, στο φιλόλογο κο Σωκράτη Κουγέα, στο συγγραφέα Στάθη Ασημάκη καθώς και στο μεταπτυχιακό φοιτητή Χριστόδουλο Χριστοδούλου για δωρεά πρόσφατων εκδόσεών τους. Το ίδιο και στο Ίδρυμα Μιχελή, στο Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, στην Ακαδημία Αθηνών και στο Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, για τις εκδόσεις τους που μας διέθεσαν με προθυμία. Στη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων — και ιδίως στην κ. Ελένη Γκαλίτσιου — για την ψηφιοποίηση του δυσεύρετου παλαιτύπου «Των Εκκλησιών της Βελγικής Χριστιανική και Ορθόδοξος Διδασκαλία και Τάξις». Επίσης στον καθηγητή Χρήστο Τζιτζιλή για τη συνδρομή του στο λήμμα *προφίλι*. Εξίσου θερμές είναι οι ευχαριστίες του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας προς το Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών για τη σταθερή συνεργασία στον τομέα των βιβλιογραφικών διευκολύνσεων, αλλά και προς τη Σύγκλητο και τις πρυτανικές αρχές του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης για τη συνέχιση της επί μακράν σειράν ετών ετήσιας χορηγίας του ΑΠΘ προς το Λεξικό Κριαρά.

Εντελώς ιδιαίτερα πρέπει να μνημονευθεί η αμείωτη συμβολή του Υπουργείου Παιδείας, το οποίο συνεχίζει να αποσπά εκπαιδευτικούς στο Γραφείο του Λεξικού, οι οποίοι, μετεκπαιδευόμενοι σε έμπειρους λεξικο-

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εδώ καταχωρίζονται τα βιβλιογραφικά στοιχεία δημοσιευμάτων (εκδόσεων κειμένων και πραγματειών, λεξικών και γλωσσαρίων, περιοδικών, πρακτικών συνεδρίων και αφιερωμάτων) που είδαν το φως μετά τη δημοσίευση του δέκατου έβδομου τόμου του Λεξικού ή που δεν είχαν παλαιότερα βιβλιογραφηθεί. Τα δημοσιεύματα αυτά στην αρίθμηση τους συνεχίζουν το τελευταίο αριθμημένο δημοσίευμα της βιβλιογραφίας του δέκατου έβδομου τόμου του Λεξικού. Δεν αριθμούνται τα λεξικά και τα γλωσσάρια, τα περιοδικά και τα πρακτικά συνεδρίων, καθώς και τα αφιερώματα σε ερευνητές.

Α' ΚΕΙΜΕΝΩΝ

α') επώνυμων

4317. Διακρούσης Ανθιμος, (Ακάκιος). Ο Κρητικός πόλεμος. Διήγησις διὰ στίχων του δεινού πολέμου του εν τη νήσῳ Κρήτῃ γενομένου... Κριτική έκδοση - εισαγωγή, σχόλια, γλωσσάριο και ευρετήριο: Στέφανος Κακλαμάνης, Αθήνα, MIET [Βυζαντινή και Νεοελληνική Βιβλιοθήκη, 11], 2008.

4317α. Ιωακείμ Κύπριος. Κρητικός πόλεμος. Ioakeim Kyprios' Struggle. A narrative poem on the "Cretan war" of 1645-1669. Editio princeps: Tassos A. Kaplanis, Λευκωσία, Cyprus Research Centre [Texts and Studies in the history of Cyprus, LXVII], 2012.

4318. Κορνάρος Βιτσέντζος. Ερωτόκριτος. Κριτική Έκδοση, εισαγωγή, σημειώσεις, γλωσσάριο: Στυλιανός Αλεξίου. Πέμπτη έκδοση βελτιωμένη [Φιλολογική Βιβλιοθήκη, 3], Αθήνα, Ερμής, 2008

4319. Ροδινός Νεόφυτος. Βίος ή μαρτύριον του εν αγίοις πατρός ημών Ιγνατίου αρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως γραμμένος ελληνικά από Νικήταν Δαβίδ τον Παφλαγόνα και γυρισμένος εις την απλήν γλώσσαν υπό Νεοφύτου Ροδινού του Κυπρίου. Επιμέλεια: Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης - Χαράλαμπος Μεσσής [Πηγές της Κυπριακής Γραμματείας και Ιστορίας, 106], Αθήνα, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών - Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, 2008.

4320. Croce Giulio Cesare. Le sottilissime astuzie di Bertoldo, Milano, Editore Silvio Berlusconi, 1994.

β') ανώνυμων

4321. Αίσωπος. Äsop - Der frühneugriechische Roman. Einführung, Übersetzung, Kommentar, Kritische Ausgabe von Hans Eideneier [Serta Graeca - Beiträge zur Erforschung griechischer Texte, 28], Wiesbaden, Dr. Ludwig Reichert Verlag, 2011.

4322. Ανακάλημα της Κωνσταντινούπολης. Επιμέλεια: Εμμ. Κριαράς. Επίμετρο: Γ. Κεχαγιόγλου [Παλιότερα κείμενα της νεοελληνικής λογοτεχνίας, 4], Θεσσαλονίκη, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών-Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, 2012.

4323. Βαρλαάμ και Ιωάσαφ. Το κείμενο της πρώτης γνωστής δημόδους παραλλαγής του μυθιστορήματος Βαρλαάμ και Ιωάσαφ. Έκδοση: Πάνος Βασιλείου (Ελλην. 53, τεύχ. 1, 2003, 49-69).

4324. Βέλθανδρος και Χρυσάντζα. Historia extraordinaria de Beltandro y Crisanza. Estudio preliminar, texto griego, traducción, notas y comentarios: José M. Egea [Biblioteca neogriega - Serie Bilingüe de Textos Griegos Medievales, 1], Γρανάδα, Athos-Pergamos, 1998.

4325. Η Βοσκοπούλα. α' έκδοση, Βενετία, 1627.
4326. Βυζαντινή Ιατρική Επιστολή για τη θεραπεία της ποδάγρας. Έκδοση: Αιμ. Μαυρουδής-Σ. Κοτζάμπαση (Ελλην. 57, τεύχ. 2, 2007, 271-317, κείμεν. 277-280).
4327. Γιατροσόφια 16ου αιώνα. Λαμπρινή Μάνου, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 2008.
4328. Ο Έπαινος των γυναικών. La Lode del donne. Edizione, traduzione e commento a cura di Francesca Paola Vuturo [L' Armilla Collana di studi storici, 7], Caltanissetta, Edizioni Lussografica, 2011.
4329. Ο Κάτης και ο Μποντικός. Κριτική έκδοση, εισαγωγή, σχόλια, γλωσσάριο: Κατερίνα Τικοπούλου, Ηράκλειο, Εταιρεία Κρητικών Ιστορικών Μελετών, 2010.
4330. Ο Κάτης και ο μποντικός. Εισαγωγή και έκδοση κειμένου: Cristiano Luciani. Μετάφραση και επίμετρο: Γιώργος Κεχαγιόγλου [Παλιότερα κείμενα της νεοελληνικής λογοτεχνίας, 2], Θεσσαλονίκη, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών-Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, 2011.
4331. Ο Κώδικας Αγίου Γεωργίου Περιστερεώτα. Στάθης Πελαγίδης, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 2001.
4332. Ονειροερμηνείες - Ονειρολύσεις 16ου αιώνα. Λαμπρινή Μάνου, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 2008.
4333. Προσκυνητάρια του αγίου και θεοβαδίστου όρους Σινά από δέκα ελληνικά χειρόγραφα 16ου-17ου αι.. Έκδοση: Σωτήριος Καδάς, Αθήνα, Εκδόσεις Ιδρύματος Όρους Σινά, 2003.
4334. Πτωχολέων. Επιμέλεια: Γιώργος Κεχαγιόγλου [Παλιότερα κείμενα της νεοελληνικής λογοτεχνίας, 3], Θεσσαλονίκη, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών-Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, 2011.
4335. Πτωχοπρόδρομος. Κριτική έκδοση: Hans Eideneier, με σχέδια του Αλέκου Φασιανού [Συμβολές στις Επιστήμες του Ανθρώπου], Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2012.
4336. Συναξάριον του τιμημένου γαδάρου. Ανάλυση, έκδοση και γλωσσάριο: Ulrich Moennig (BZ 102/1, 2009, 109-166, κείμεν. 138-166).
4337. Historia imperatorum, parte seconda: a) Da Diocleziano ad Anastasio, b) Da Anastasio a Irene, c) Da Niceforo I a Leone Foca. Introduzione, testo critico, versione italiana, note e indici a cura di Francesca Iadevaia, Messina, Edizioni Dr. Antonino Sfameni, 2005, 2006, 2008.

Β' ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

Καταχωρίζονται εδώ μελέτες που μας έδωσαν συμπληρωματικό ερευνητικό υλικό. Ξεχωριστός πίνακας δημοσιευμάτων που μας έδωσαν έγγραφα χρήσιμα στην έκδοση του Λεξικού δεν καταρτίστηκε. Τα κείμενα αυτά μνημονεύτηκαν στον πίνακα πραγματειών (και όχι κειμένων). Γραμματολογικές μελέτες καταχωρίστηκαν μόνο αν μας έδωσαν άφθονα στοιχεία στενού φιλολογικού χαρακτήρα ή αν περιέλαβαν παρατηρήσεις σχετικές με τη μορφή των κειμένων. Δημοσιεύματα ξένων μελετητών σε ελληνική γλώσσα μνημονεύτηκαν κάτω από το μεταγραμμένο όνομα του ξένου μελετητή. Πάντως, προκειμένου για ερευνητές που δημοσιεύουν μελέτες τους σε γλώσσα που δεν είναι μητρική τους έγιναν παραπομπές από τη μία μορφή του ονόματος προς την άλλη.

α') ελληνόγλωσσων

ΑΪΝΤΕΝΑΪΕΡ (= EIDENEIER H.)

4338. Από το «αναγιγνώσκω» στο «διαβάζω». Συμβολή στη διαχρονική σημασιολογία. (Φιλολόγος 142, 2010, 619-625).

4339. Ο κοσκινάς και οι ματσούκες του (Άνθη φιλίας, 349-353).

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ ΑΙΚ.

4340. Ανέκδοτα έγγραφα της Κυπριακής Ιστορίας από το Κρατικό Αρχείο της Βενετίας, τόμος Γ' (1518-1529) [Πηγές και Μελέτες της Κυπριακής Ιστορίας, XXX], Λευκωσία, Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, 1999.

ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ Μ.

4341. Καταγραφή και μελέτη του παραδοσιακού γλωσσικού ιδιώματος της Σάμου (Άνθη φιλίας, 381-394).

ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ Ι.

4342. Παροιμίες Δημώδεις συλλεγείσαι και ερμηνευθείσαι υπό Ι. Βενιζέλου, πρώτη έκδοση 1867, ανατύπωση: Αθήνα, Εκδόσεις Επικαιρότητα.

ΒΛΑΧΟΥ Ν.

4343. Επιστολές των οικουμενικών πατριαρχών προς τους μεγάλους πρωτοπαπάδες της Κέρκυρας (17ος-18ος αι.). Επιστημονική επιμέλεια έκδοσης: Ελένη Αγγελομάτη-Τσουγκαράκη, Αγαμέμνων Τσελίκας [Πηγές της Επτανησιακής Ιστορίας, 5], Κέρκυρα, Τμήμα Ιστορίας Ιονίου Πανεπιστημίου, Εκδόσεις Ιονίου Πανεπιστημίου, 2009.

ΒΟΪΓΚΤ Β. (=VOIGT W.)

4344. Στα ίχνη μιας απώλειας: Τι έγινε με το αρχαίο επίθετο *δολιχός*; (Άνθη φιλίας, 219-234).

ΘΑΒΩΡΗΣ Α.

4345. Το προδρομικό: ...και *ωσάν εσέναν έχει* (Άνθη φιλίας, 355-368).

ΚΑΠΛΑΝΗΣ Τ.

4346. Νέα λογοτεχνία, νέα ταυτότητα: Στέφανος Σαχλίκης (14ος αι.), ο πρώτος επώνυμος συγγραφέας της νεοελληνικής λογοτεχνίας (Πρακτικά Δ' Ευρωπαϊκού Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών, Γρανάδα, 9-12 Σεπτεμβρίου 2010, τόμ. Β', 491-511, επιμέλεια: Κ. Α. Δημάδης, Αθήνα, Ευρωπαϊκή Εταιρεία Νεοελληνικών Σπουδών, 2011).

ΚΑΡΑΝΑΣΤΑΣΗΣ Τ.

4347. Ακολουθία του ανόσιου τραγογένη Σπανού, χαρακτήρας και χρονολόγηση, μια ερμηνευτική προσέγγιση [Μεταβυζαντινά Κείμενα και Μελέτες, 2], Θεσσαλονίκη, Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών, 2010.

4348. Μεσαιωνικά και Νεοελληνικά Μελετήματα, ανατύπωση δημοσιευμάτων του για την προσφορά του στο Κ.Β.Ε., Θεσσαλονίκη, Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών, 2010.

ΚΑΡΑΝΤΖΟΛΑ Ε.

4349. Διαλεκτική διαφοροποίηση της πρώιμης νέας ελληνικής: Η μαρτυρία κρητικών νοταριακών εγγράφων (Άνθη φιλίας, 249-266).

ΚΑΡΑΠΟΤΟΣΟΓΛΟΥ Κ.

4350. Ετυμολογικά στο πέμπτο τεύχος του *Lexikon zur byzantinischen Gräzität* (Ελλην. 57, τεύχ. 2, 2007, 371-391).

4351. Ετυμολογικά της Νεοελληνικής (Άνθη φιλίας, 179-195).

ΚΑΡΠΟΖΗΛΟΣ Α.

4352. Ακούφιον (Άνθη φιλίας, 197-200).

ΚΑΤΣΟΠΙΑΝΝΟΥ Μ.

4353. Διαλεκτικά Λεξικά της Νέας Ελληνικής (Γλώσσης χάριν, 649-663).

ΚΕΧΑΠΙΟΓΛΟΥ Γ.

4354. Για τον Wim F. Bakker και τον Arnold F. van Gemert: δεξίωση των διόσκουρων ολλανδών νεοελληνιστών (Ελλην. 57, τεύχ. 1, 2007, 127-144).

4355. Βιβλιοκρ. του: Διογένους Παιδιόφραστος διήγησις των ζώνων των τετραπόδων. Κριτική έκδοση με Εισαγωγή, Μετάφραση και Γλωσσάριο του Μανόλη Παπαθωμόπουλου [Λόγος Ελληνικός, 6], Αθήνα, Εκδόσεις «Αλήθεια», 2010 (Ελλην. 61, τεύχ. 1, 2011, 130-139).

ΚΟΝΤΟΣΟΠΟΥΛΟΣ Ν.

4356. Διάλεκτοι και ιδιώματα της Νέας Ελληνικής (τρίτη έκδοση), Αθήνα, Εκδόσεις Γρηγόρη, 2001.

ΚΟΥΤΕΑΣ Σ.

4357. Η Μάνη στα αρχεία της Βενετίας (1570-1572 και 1692-1699) και ο ιππότης Λιμπέριος Γερακάρης (1689-1711). Συλλογή εγγράφων Σ. Κουτέα - Κ. Μέρτζιου, Αθήνα [Βιβλιοθήκη Γενικών Αρχείων του Κράτους, 36], Εκτύπωση: «Στοιχειάγρα», 2012.

ΛΕΟΝΤΑΡΙΤΟΥ Β.Α.

4358. Εκκλησιαστικά αξιώματα και υπηρεσίες στην πρώιμη και μέση βυζαντινή περίοδο [Forschungen zur byzantinischen Rechtsgeschichte Athener Reihe, 8], Αθήνα, Α. Σάκκουλας, 1996.

ΜΑΝΩΛΕΣΣΟΥ ΙΩ

4359. Γλωσσικές Επαφές στον Ελληνικό Μεσαίωνα: η αντωνυμία ο οποίος (Γλώσσας χάριν, 255-266).

ΜΠΑΣΣΕΑ-ΜΠΕΖΑΝΤΑΚΟΥ ΧΡ.

4360. Διαλεκτικά στοιχεία σε ιδιωτικά έγγραφα (μέσα του 16^{ου} - αρχές του 19^{ου} αι.) από τη Δ. Μάνη (Ανθη φιλίας, 279-291).

ΜΟΥΣΙΑΔΗΣ Θ.

4361. Ετυμολογία. Εισαγωγή στη Μεσαιωνική και Νεοελληνική Ετυμολογία, [Γλώσσα-Κείμενο-Επικοινωνία], Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 2005.

ΟΡΛΑΝΔΟΣ Α.

4362. Μοναστηριακή Αρχιτεκτονική. Κείμενον και σχέδια. Β' έκδοση, Αθήνα, 1958.

ΠΛΟΥΜΙΔΗΣ Σ.

4363. Γυναίκες και γάμος στην Κέρκυρα (1600-1864). Έμφυλες σχέσεις και οικονομικές δραστηριότητες. Επιστημονική επιμέλεια: Ελένη Αγγελολομάτη-Τσουγκαράκη, Κέρκυρα, 2008.

ΠΟΥΧΝΕΡ (= PUCHNER W.)

4364. Ανθολογία Νεοελληνικής Δραματουργίας. Τόμος Α': Από την Κρητική Αναγέννηση ως την επανάσταση του 1821, Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2006.

ΠΡΟΜΠΟΝΑΣ Ι.

4365. Κοινά γλωσσικά στοιχεία στα ομηρικά έπη και στη νέα ελληνική, αμάρτυρα στην αττική πεζογραφία, Αθήνα, Σύλλογος προς διάδοσιν ωφελίμων βιβλίων, 2003.

ΣΤΑΥΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Σ.

4366. Η παρουσία της Ελένης στο ανώνυμο κρητικό ποίημα *Παλαιά και Νέα Διαθήκη* (τέλη 15^{ου} αι. - αρχές 16^{ου} αι.) (Ελλην. 61, τεύχ. 1, 2011, 47-58).

4367. Φαντασιακό και ποιητική ρητορική στα βυζαντινά δημώδη ερωτικά μυθιστορήματα (ΕΕΦΣΠΘ, (περ. β', τεύχ. Φιλ.) 11, 2004-2008, 21-51).

ΣΤΕΦΑΝΗΣ Ε. Ι.

4368. Νεοφυτικά πυκτίδια, συμπληρώματα και σημειώματα στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου [Εγκλειστωριακά Ανάλεκτα, 3], Πάφος, Εκδόσεις Ιεράς Βασιλικής και Σταυροπηγιακής Μονής Αγίου Νεοφύτου, 2012.

4369. Δύο ζεύγη λέξεων από τα κυπριακά τυπικά των αρχών του 13^{ου} αιώνα: στρατοκόπος - μωκερίτης, πλεκτάνη - πλοκή (Ελλην. 61, τεύχ. 1, 2011, 101-105).

ΤΡΑΠΑΛΗΣ Γ.

4370. Λεξικογραφικοί χαρακτηρισμοί στα νεοελληνικά λεξικά: τυπολογία και συγκριτική εξέταση (Γλώσσας χάριν, 664-678).

ΦΑΡΜΑΚΙΔΗΣ Ξ.

4371. Απαντα: Κύπρια έπη, Κυπριακή λαογραφία, Κύπρια λαογραφικά σπουδάσματα, Ιστορία της Λεμεσού. Επιμέλεια: Θεόδωρος Παπαδόπουλος [Κυπριολογική Βιβλιοθήκη, 7], Λευκωσία, Εκδόσεις Επιφανίου, 2000.

XENPIX (=HENRICH G.-ST.)

4372. Εικασίες για τη διόρθωση χωρίων του Γ. Χορτάτση και της Παλαιάς και Νέας Διαθήκης (Πετρ. ΔΚρ.Σ. Γ', Β3, Χανιά, 2006, 307-328).

4373. Εξελληνισμός τοπωνυμίων σλαβικού ετύμου στη Βορειοδυτική Ελλάδα και μία νεότερη ελληνική τάση ανομοίωσης (Ανθη φιλίας, 105-123).

4374. Ποιος έγραψε το αρχικό κείμενο της Παλαιάς και Νέας Διαθήκης (τέλη 15ου αι.) και γιατί χρησιμοποίησε το λατινικό αλφάβητο; (Πρακτικά Δ' Ευρωπαϊκού Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών, Γρανάδα, 9-12 Σεπτεμβρίου 2010, τόμ. Γ', 139-158. Επιμέλεια: Κ. Α. Δημάδης, Αθήνα, Ευρωπαϊκή Εταιρεία Νεοελληνικών Σπουδών, 2011).

4375. Στοιχεία σημερινών κρητικών ιδιωμάτων τεκμηριωμένα ήδη στην κρητική λογοτεχνία (Cret. St. 6, 1998, 89-108).

4376. «Ο VICHIEDIOS O KORNAROS» Κρυπτοσφραγίδες Ερωτόκριτου και Θυσίας (ΕΛΛην. 60, τεύχ. 1, 2010, 193-209).

ΧΟΦΜΑΝ - ΝΤΕΜΠΡΟΥΝΕΡ - ΣΕΡΕΡ (= HOFFMAN O. - DEBRUNNER A. - SCHERER A.)

4376α. Ιστορία της ελληνικής γλώσσας. Α' τόμος: Ως το τέλος της κλασικής εποχής, Β' τόμος: Βασικά ζητήματα και γνωρίσματα της μετακλασικής Ελληνικής. Μετάφραση: Χαράλαμπος Π. Συμεωνίδης, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Αφών Κυριακίδη, 1983.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΟΥ Λ.

4377. Από τον ιπποτικό έρωτα του Μεσαίωνα στην τυπολογία του δημώδους τραγουδιού. Αφηγηματικές δομές στα εκατόλογα της Αγάπης (Η περίπτωση της κυπριακής παραλλαγής) (Ανθη φιλίας, 427-440).

β') Ξενόγλωσσων

BETTS G.-GAUNTLETT ST.-SPILLAS TH.

4378. Erotokritos. A translation with introduction and notes [Byzantina Australiensia, 14], Μελβούρνη, Australian Association for Byzantine Studies, 2004.

BORTONE P.

4379. Greek Prepositions from Antiquity to the Present [Oxford Linguistics], Νέα Υόρκη, Oxford University Press, 2010.

EIDENEIER H.

4380. Byzantinische Fürstenspiegel im neugriechischen Äsoproman (Polis-Provinz, 719-748).

EVANS T.V.

4381. Verbal Syntax in the greek Pentateuch. Natural greek usage and hebrew interference, Νέα Υόρκη, Oxford, 2007.

HENRICH G. S.

4382. Βιβλιοκρ. του: E. Trapp, Lexikon zur byz. Gräzität. 1. Fasz. (BZ 100, 2007, 226-228).

4383. Die Kryptosphragis bei einigen byzantinischen Dichtern (Polis-Provinz, 649-661).

PANAGIOTIDIS-NIEHOFF J.

4384. Übersetzung und Rezeption, Die byzantinisch-neugriechischen und spanischen Adaptionen von Kalila wa-Dimna [Serta Graeca, 18], Wiesbaden, Dr. Ludwig Reichert Verlag, 2003.

PHILIPPAKI-WARBURTON, NICOLAIDIS K., SIFIANOU M.

4385. Themes in greek linguistics, papers from the first international conference on greek linguistics, Reading, September 1993 [Amsterdam studies in the theory and history of linguistic science, series IV-Current Issues in Linguistic Theory, 117], Αμστερνταμ - Φιλαδέλφεια, John Benjamins Publishing Company, 1994.

PORTER E. ST.

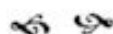
4386. Verbal aspect in the Greek of the New Testament, with reference to tense and mood, Νέα Υόρκη, Peter Lang, 2003.

RUGE H.

4387. Morphologisches Recycling in byzantinischer Zeit. Vom Perfekt Aktiv zum Aorist Nichtaktiv (Polis-Provinz, 639-648).

TRAPP E.-SCHÖNAUER S.

4388. Lexicologica byzantina, Beiträge zum Kolloquium zur byzantinischen Lexikographie (Bonn, 13-15 Juli 2007) [Super alta perennis Studien zur Wirkung der Klassischen Antike, 4], Βόννη, Bonn University Press, 2008.

Γ' ΛΕΞΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑΡΙΩΝ

α') ελληνόγλωσσων

Δελιόπουλος Δ.Θ., Το Ρουμλουκιώτικο Ιδίωμα, Αλεξάνδρεια Ημαθίας, Εκδόσεις Κορηλία Σφακιανάκη, 2008.

Ευγενίδης Ηρ.Α., Παγγαιορειτική Γλωσσογραφία, Το γλωσσικό ιδίωμα της Πρώτης Σερρών και των άλλων χωριών της βορεινής πλευράς του Παγγαίου, Θεσσαλονίκη, 2004.

Καλοπίση-Βέρτη Σ. και Παναγιωτίδη-Κεσίσογλου Μ., Πολύγλωσσο Εικονογραφημένο Λεξικό Όρων της Βυζαντινής Αρχιτεκτονικής και Γλυπτικής, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2010.

Κολτσίδας Αντ.Μ., Γραμματική και Λεξικό της Κουτσοβλαχικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Α/φοί Κυριακίδη, 1978.

Κουβέλης Μπ., Λεξιλόγιο του Ξηρομέρου, επίμετρο: ιδιωματικές εκφράσεις, γλωσσικές γραμματικές και άλλες ιδιαιτερότητες, Αθήνα, 1999.

Μπαμπινιώτης Γ.Δ., Ετυμολογικό Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Αθήνα, Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε., 2010.

Νικολαΐδης Κ., Ετυμολογικόν Λεξικόν της Κουτσοβλαχικής Γλώσσας, Αθήνα, εκδόσεις Π.Δ. Σακελλαρίου, 1909, Αθήνα, φωτοτυπική ανατύπωση, εκδόσεις Πελεκάνος, 1999.

Συμεωνίδης Χ.Π., Ετυμολογικό Λεξικό των νεοελληνικών οικωνυμίων, Λευκωσία - Θεσσαλονίκη, Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, 2010.

β') ξενόγλωσσων

Cunningham Ian C., Synagoge Συναγωγή λέξεων χρησίμων, Texts of the original version and of MS.B [Sammlung griechischer und lateinischer Grammatiker, 10], Βερολίνο-Νέα Υόρκη, Walter de Gruyter, 2003.

Δ' ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΙΚΤΩΝ ΤΟΜΩΝ

Ελληνική Οικονομική Ιστορία ΙΕ'-ΙΘ' αιώνας, Ασδραχάς Ι. Σπύρος με τη συνεργασία των: Ν.Ε. Καραπιδάκη, Όλγας Κατσιαρδή -Hering, Ευτυχίας Δ. Λιάτα, Άννας Ματθαίου, Michel Sivégnon, Traian Stoianovich τόμοι Α', Β' (Τεκμήρια, επιμέλεια: Ευτυχία Δ. Λιάτα), Αθήνα, Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, 2003.

Οικονομική Ιστορία του Βυζαντίου από τον 7ο έως τον 15ο αιώνα, γενική εποπτεία: Αγγελική Ε. Λαΐου, επιστημονική επιτροπή: Cécile Morrison και Χαράλαμπος Μπούρας - Νίκος Οικονομίδης και Κωνσταντίνος Πιτσάκης, τόμοι Α', Β', Γ', Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2006.

Zwischen Polis, Provinz und Peripherie, Beiträge zur byzantinischen Geschichte und Kultur, Herausgegeben von Lars M. Hoffmann unter Mitarbeit von Anuscha Monchizadeh [Mainzer Veröffentlichungen zur Byzantinistik, 7], Wiesbaden, Harrassowitz Verlag, 2005.

Ως &c)

Ε' ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ

Άνθη φιλίας, Τιμητικό αφιέρωμα στον καθηγητή Κωνσταντίνο Μηνά, επιμέλεια: Γ. Παπαντωνάκης, Αθήνα, Διεθνές Κέντρο Λογοτεχνών και Μεταφραστών Ρόδου «Κύματα των τριών θαλασσών», 2005.

Γλώσσης χάριν, Τόμος αφιερωμένος από τον Τομέα Γλωσσολογίας στον καθηγητή Γεώργιο Μπαμπινιώτη, Επιστημονική επιμέλεια: Α. Μόζερ, Α. Μπακάκου-Ορφανού, Χ. Χαράλαμπάκης, Δ. Χειλά-Μαρκοπούλου, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 2008.

Παιδεία και Πολιτισμός στην Κρήτη, Βυζάντιο - Βενετοκρατία, Μελέτες αφιερωμένες στον Θεοχάρη Δετοράκη, επιμέλεια: Ιωάννης Βάσσης - Στέφανος Κακλαμάνης - Μαρίνα Λουκάκη, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης - Εκδόσεις Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Κρήτης, 2008.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΚΔΟΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ
ΤΟΥ ΔΕΚΑΤΟΥ ΟΓΔΟΥ ΤΟΜΟΥ

α') Ελλήνων

Αγαπητός Π.	3980, 4181	Κεχαγιόγλου Γ.	4165, 4166, 4182, 4334
Αγγέλου Α.	3936α	Κοτζαγεώργης Φ.	3948
Ακανθόπουλος Π.	3935	Κωστής Κ.	3963
Αλεξίου Στ.	3941	Λαμπάκης Στ.	3964, 4170
Αργυρίου Α.	3933	Μαλτέζου Χ.	4191
Ασδραχάς Σ.	3963	Μανάδης Ν.	3990
Βασιλείου Π.	3972, 3999	Μανούσακας Μ.	4167
Γαρίτσης Κ.	3950, 3951	Νικολάου-Κόνναρη Αγγ.	4172
Δανέζης Γ.	3985, 3997	Νικολόπουλος Γ.	3930
Δέδες Δ.	3946	Παϊζη Μ.	4169
Δετοράκης Θ.	3960	Παναγιωτάκης Ν.	3939, 4192
Δημητρουλόπουλος Χ.	3976	Παπαθωμόπουλος Μ.	3996
Δουλαβέρα Β.	3969	Πετμεζάς Σ.	3963
Δρακάκης Μ.	4174	Πηδώνια Κ.	4179
Ηλιούδης Γ.	3953, 3954	Πιερός Μ.	4172
Κακλαμάνης Στ.	3949, 3985, 4170, 4317	Σοφιανός Δ.	4188
Κακουλίδη-Πάνου Ε.	3929, 3936, 3956, 3959, 4264	Σωτηρούδης Π.	4272
Καπλάνης Τ.	4318	Τικτοπούλου Κ.	4329
Καραναστάσης Τ.	3963	Τσελίκας Α.	3953, 3954
Κατσαρός Β.	3970		

β') Ξένων

Bakker W.	3965	Karaghianni Ur.	4177
Beijerman I.	4189	Klein W.	3921
Brokkaar W.G.	4173, 4194	Lendari T.	4274
Caracausi M.	4193	Matzukis C.	4277
Egea J.	4002, 4324	Mercati S.	4184
Eideneier H.	2513, 3393, 4321, 4335	Moennig Ul.	4186, 4336
Gázquez M.	4190	Odorico P.	3963
Gemert A. v.	3965, 4189	Olsen B.	3986
Holton D.	3994, 4187	Puchner W.	3983, 3998, 4167
Hult K.	3980	Rigo A.	3994
Jeffreys E.	4185	Schartau B.	4183
Jeffreys M.	4171	Smith O.	3980
Iadevaia Fr.	4004, 4337	Vejleskov P.	4176

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

Στους πίνακες που ακολουθούν συγκεντρώθηκαν βραχυγραφίες εκδόσεων κειμένων και μελετημάτων και βραχυγραφίες ονομάτων μελετητών και εκδοτών, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν κατά τη σύνταξη όλων των έως τώρα τόμων του Λεξικού. Οι αριθμοί που ακολουθούν τις βραχυγραφίες εκδοτικών ή άλλων δημοσιευμάτων παραπέμπουν στους σχετικούς βιβλιογραφικούς πίνακες των τόμων Α', Β', Ε', Ζ', Η', Θ', Ι', ΙΑ', ΙΒ', ΙΔ', ΙΕ', ΙΣΤ', ΙΖ' και ΙΗ' του Λεξικού (ο Γ' και ο Δ' δεν περιέχουν βιβλιογραφία σε ειδικούς πίνακες). Επειδή η αρίθμηση των δημοσιευμάτων αυτών είναι συνεχής και ενιαία, προκειμένου για τους τόμους που περιέχουν βιβλιογραφία, κρίθηκε σκόπιμο να δοθεί ο παρακάτω πίνακας όπου παρέχεται η αντιστοιχία τόμου και βιβλιογραφικών αριθμών. Ο δέκατος τρίτος τόμος του Λεξικού περιέλαβε ευρητήρια των δώδεκα προηγούμενων τόμων.

Τόμ. Α'	αρ. 1-1460	Τόμ. ΙΑ'	αρ. 3202-3388
Τόμ. Β'	αρ. 1461-2040	Τόμ. ΙΒ'	αρ. 3389-3648
Τόμ. Ε'	αρ. 2041-2504	Τόμ. ΙΔ'	αρ. 3649-3917
Τόμ. Ζ'	αρ. 2505-2580	Τόμ. ΙΕ'	αρ. 3918-4168
Τόμ. Ζ'	αρ. 2581-2726	Τόμ. ΙΣΤ'	αρ. 4169-4257
Τόμ. Η'	αρ. 2727-2845	Τόμ. ΙΖ'	αρ. 4258-4316
Τόμ. Θ'	αρ. 2845α-3002	Τόμ. ΙΗ'	αρ. 4317-4388
Τόμ. Ι'	αρ. 3003-3201		

Α' ΚΕΙΜΕΝΩΝ

α') με ελληνικό τίτλο

Αγαπ., Αμαρτ. Σωτ. = 3918	Ακολ. Αρσεν. = 2087	Ανάλ. Αθ. = 122
Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ = 3921	Ακ. Σπαν. = 112	Αναστάσιος, Λόγ. εγκωμιαστικός Βησσαρ. Λαρίσ. = 3650
Αγαπ., Γεωπον. = 2042	Ακρ. τραγ. = 3970	Ανέκδ. ιντ. κρητ. θεάτρ. = 3400
Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) = 3389	Αλεξ. = 2098	Ανθ. χαρ. = 2092
Αγαπ., Εκλόγ. = 3919	Αλεξ. ² = 4187	Ανθ. χαρ. (Βεν.) = 3667α
Αγαπ., Καλοκ. = 3920	Αλ. Κύπρ. = 1485	Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) = 3667
Αγαπητ., Εις αγ. Δέκα = 2041	Αλ. Κων/π. (Matzukis) = 4277	Αννα Κορν. = Άννα Κομνηνή (B. Leib, Παρίσι 1937-1945)
Αγάπ. (Κωστούλα Δ.) = 2910	Αλλατ., Σύμβ. Αθαν. = 307	Αντων., Βίος οσ. Συμ. = 3923
Αγαπ., Νέος Παράδ. = 2063	Αλφ. = 115	Ανυφάντρα = 3212
Αγν., Θρησκ. δράμ. = 3998	Αλφ. καταν. = 2091	Ανων., Ιστ. σημ. = 205
Αγν., Ποιήμ. = 155	Αλφ. (Mor.) = 117	Αξαγ., Κάρολ. Ε' = 7
Αγν., Σκωπτ. Στ. = 3232	Αλφ. (Μπουμπ.) = 116	Απαρν. = 123
Αθανάσιος εξ Αγράφων = 3618	Αλφ. (Μπουμπ.) Κ = 787	Αποκ. Θεοτ. = 126
Αιν. άσμ. = 359	Αλφ. ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) = 3678	Αποκ. Θεοτ. (Pern.) = 125
Αιτωλ., Βοηβ. = 5	Αλφ. ξεν. Αμ. (Μαυρομ.) = 3678	Απόκοπ. = 57
Αιτωλ., Μύθ. = 3	Αλφ. (Πασχ.-Παπαδ.) = 2090	Απόκοπ. ² = 2582
Αιτωλ., Μύθ. (Παράσσηλου) = 3649	Αμ. παράκλ. = 120	Απόκοπ. Επιλ. Ι = 57
Αιτωλ., Μύθ. (Legr.) = 2	Αμπασ. Μοσχ. = 4191	Απόκοπ. (Παναγ.) = 3392
Αιτωλ., Ρίμ. Α. Καντ. = 4	Αναγν., Ημιάμβ. = 2062	Απόκοπ. (Vejleskov) = 4176
Αιτωλ., Ρίμ. Μ. Καντ. = 4	Αναγν., Στ. πολιτ. = 6	Απολλών. = 127
Ακ. Αθ., Δημ. τραγ. Α' = 2504	Ανακάλ. = 121	
	Ανακάλ. (Pertusi) = 3395α	

Απολλών. (Κεχ.) = 4182
 Απολλών. (Wagn.) = 130
 Αποφθ. = 2188
 Αποφθ. πατέρ. = 354
 Αραμπατζόγλου, Φωτίειος
 Βιβλ. = 2160
 Αργυρ., Βάρν. Κ = 8
 Αρέθ., Επιστ. = 308
 Αρμεν., Εξάβ. = 2043
 Αρμούρ. = 132
 Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) = 3024
 Αρσ., Βασ. Ρωσών = 3924
 Αρσ., Κόπ. διατρ. = 9
 Αρχ. Μεγ. Β = 118
 Αρχ. Μεγ. Ρ = 116
 Ασμα Κύπρ. = 135
 Ασμα Μάλτ. = 134
 Ασμα πολ. = 133
 Ασμα σεισμ. = 136
 Ασσίζ. = 137
 Ατταλ. = Μιχ. Ατταλειάτης
 (έκδ. Βόννης)
 Αχέλ. = 10
 Αχιλλ. (Haag) L = 140
 Αχιλλ. L = 139
 Αχιλλ. N = 139
 Αχιλλ. O = 138
 Αχιλλ. (Smith) O = 3398
 Αχιλλ. (Smith) N = 3980
 Αχμέτ., Ον. = 309

 Βακτ. αρχιερ. = 141
 Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) = 3935
 Βακτ. αρχιερ. (Γκίνης) = 2179
 Βακτ. αρχιερ. (κώδ. 1373, EBE)
 = 3213
 Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) =
 3202
 Βαρνάβας, Ρίμ. = 4169
 Βασίλ. Κεφάλ. παραιν. = 3390
 Βέλθ. = 143
 Βέλθ. (Egea) = 4324
 Βέλλερ., Επιστ. = 1461
 Βεν. = 1489
 Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ
 = 3651
 Βεν. κείμ. = 124
 Βεν. (Λάμπρ.) = 164
 Βεντράμ., Γυν. = 11
 Βεντράμ., Φιλ. = 12
 Βερβιτζ., Πρωτόκ. = 4268
 Βεστάρχης, Πρόλ. Θεστ. =
 3925
 Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ.
 Ανάστ. = 3926
 Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ.
 Ελεάζ. = 3927
 Βησσ., Επιστ. = 13
 Βησσαρ., Διαθ. = 3668
 Βίος αγ. Ηλία = 2093
 Βίος αγ. Ιωάνν. Ελεήμ. = 3975

Βίος αγ. Κυπρ. = 355
 Βίος αγ. Νικ. = 147
 Βίος αγ. Νικ. (Κακλ.) = 3949
 Βίος Αισώπ. = 1487
 Βίος Αισώπ. (Karla) = 4275
 Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) =
 3996
 Βίος Αισώπ. W (Παπαθωμ.) =
 3995
 Βίος Αλ. = 113
 Βίος Αλ.² = 2588
 Βίος Αλ. (v. Thiel) = 2737
 Βίος Αρχίππ. = 1519
 Βίος γέρ. V = 250
 Βίος Δημ. Μοσχ. = 148
 Βίος Ευθυμ. πατριάρχ. = 1520
 Βίος Θεοδ. Συκ. = 2094
 Βίος Ιωσήφ = 3974
 Βίος Κοσμά Μαΐουμά = 3215
 Βίος οσ. Αθαν. = 149
 Βίος Φίλαρ. = 3978
 Βλαστού, Επιστ. = 1462
 Βλεμμ., Δούκ. = 310
 Βλεμμ., Λάσκ. = 311
 Βλεμμ., Ποίημ. = 312
 Βοσκοπ. = 150
 Βοσκοπ.² = 2582
 Βουστρ. = 14
 Βουστρ. (Κεχ.) = 3928
 Βουστρ. (Μεταφρ.) = 4260
 Βραχ. χρόν. = 2226
 Βυζ. Ιλιάδ. = 2106
 Βυζ. κάλ. = 366
 Βυζ. σκαπτ. τραγ. = 356

 Γαδ. διήγ. = 151
 Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) = 3999
 Γαδ. διήγ. (Pochert) = 3669
 Γαδ. διήγ. (Wagn.) = 152
 Γέν. Ρωμ. = 242
 Γερασ., Έτ. στ. = 313
 Γερμ. Λοκρ., Γράμμ. = 2044
 Γερμ., Ον. = 314
 Γεωργ. Ακροπολ., Χρον.
 Συγγρ. = Γεωργίου Ακρο-
 πολίτου, Χρονική Συγγρα-
 φή (A. Heisenberg, Λειψία
 1903)
 Γεωργηλ., Βελ. = 15
 Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v.
 Gem.) = 3204
 Γεωργηλ., Θαν. = 17
 Γεωργηλ., Θαν. (Wagn.) = 16
 Γεωργίου ρήτορος, Αρχιληστ.
 = 3929
 Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. =
 3205
 Γεώργ. Μον. = 323
 Γεωργ. Συνεχ. = 315
 Γκίνου, Στ. = 2045
 Γλυκά, Αναγ. = 18

Γλυκά, Στ. = 19
 Γλυκά, Στ. Β' = 18
 Γόρδιος, Περί Μωάμ. = 3206
 Γράμμα κρ. διαλ. = 101
 Γράμματα Μετεώρ. = 2169
 Γρηγορίου, Βίος οσ. Ρωμύλ. =
 2046
 Γρηγορόπ., Έγγρ. = 4170
 Γρυπάρη, Βοσκοπ. Αιγ. = 2846
 Γυμν. Ρώμ. = 153
 Γύπ. = 105

 Δαβίδ = 2589
 Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (με-
 τάφρ.) = 2617β
 Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (με-
 τάφρ.)² = 3930
 Δαμασκ. Στουδ., Διάλ. = 2076
 Δαμασκ. Στουδ., Θησαυρ. =
 4261
 Δαμασκ. Στουδ., Φυσιολ. Τ. =
 316
 Δαρκές, Προσκυν. = 2047
 Δευτ. Παρουσ. = 4183
 Δεφ., Λόγ. = 22
 Δεφ., Σωσ. = 21
 Δεφ., Σωσ. (1569) = 3004
 Δημ. αινίγμ. = 2095
 Δημ. άσμ. = 351
 Δημ. Βυζ. άσμ. = 359α
 Δημ. κείμ. = 1488
 Δημ. ομιλ. = 2113
 Διαθ. Αγ. Γεωργ. Μαγγ. =
 Mercati, REB 6 (1948) 36-47
 Διαθ. Ακοτ. = 2238
 Διαθ. Αλ. = 393
 Διαθ. Βοϊλά = 3454
 Διαθ. Δροσ. Μαλαχ. = 3242α
 Διαθ. 17. αι. = 3098
 Διαθ. ηγουμ. Μακαρίας =
 1465
 Διαθ. Θεοδ. Σαρ. = 385 και
 1418
 Διαθ. Νίκων. = 388
 Διαθ. Νίκωνος = 3023
 Διαθ. Ντεφαϊτζ. = 389
 Διαθ. Πασχαλίγ. = 389
 Διακρούσ. = 24
 Διακρούσ. (Κακλ.) = 4317
 Διακρούσ., Αφ. = 2049
 Διακρούσ., Έτεροι = 2049
 Διακρούσ., Πένθος = 2048
 Διακρούσ., Στ. = 2049
 Διακρούσ. Στίχ. ηθ. (Κακλ.) =
 4317
 Διάλ. Ευθυμ. = 2096
 Διασωρ. = 1463
 Διάτ. Κυπρ. = 156
 Διγ. = 1521
 Διγ. Α = 160
 Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. = 3024

- Διγ. Ανδρ. = 159
 Διγ. κάβ. = 361
 Διγ. Τρ. = 157
 Διγ. Esc. = 160
 Διγ. Gr. = 161
 Διγ. (Hess.) Esc. = 158
 Διγ. O = 68
 Διγ. (Trapp) Esc. = 2097
 Διγ. (Trapp) Gr. = 2097
 Διγ. Z = 2097
 Διδ. Σολ. P = 162
 Διήγ. Αγ. Σοφ. = 163
 Διήγ. Αγ. Σοφ. (Μουζ.) = 3025
 Διήγ. Αλ. FE = 1489α
 Διήγ. Αλ. G = 1490
 Διήγ. Αλ. V = 114
 Διήγ. Αλ. Επίμετρο = 3396
 Διήγ. Αλ. Yal. = 3397
 Διήγ. Αλ. F (Konst.) = 3670
 Διήγ. Αλ. E (Konst.) = 3670
 Διήγ. Αλ. F (Lolos) = 3582
 Διήγ. Αλ. E (Lolos) = 3582
 Διήγ. Αλ. Σεμίρ. M = 3976
 Διήγ. Αλ. Σεμίρ. Σ = 3976
 Διήγ. Αλ. Σεμίρ. B = 4186
 Διήγ. Αλ. Σεμίρ. S = 4186
 Διήγ. αναιρεθ. = 1491
 Διήγ. Βελ. = 1486α
 Διήγ. Βελ. (Cant.) = 145
 Διήγ. Βελ. N² = 3219
 Διήγ. Βελ. Near. = 2100
 Διήγ. Βελ. χ = 3218
 Διήγ. Βεφά = 4188
 Διήγ. εις τους κρασποπατέρας = 2102
 Διήγ. εκρ. Θήρ. = 165
 Διήγ. θαύμ. αρχ. Μιχ. = 1523
 Διήγ. Ιωσήφ = 3621
 Διήγ. μάρτ. = 362
 Διήγ. παιδ. = 166
 Διήγ. παιδ. (Tsiouni) = 2101
 Διήγ. πανωφ. = 167
 Διήγ. πόλ. Θεοδ. = 49
 Διήγ. Τωβίτ = 1522
 Διήγ. Τωβίτ = 3979
 Διήγ. ωραιότ. = 168
 Διον., Ιστ. Ρωσ. = 3931
 Διον. ρήτ., Ιστ. = 3932
 Δοκειαν. = 317
 Δούκ. = 25
 Δωρεά Μαρ. Παλαιολ. = 169
 Δωρ. Μον. = 26
 Δωρ. Μον. (Βαλ.) = 34
 Δωρ. Μον. (Horf) = 27
 Εβρ. γλωσσ. = 357
 Εβρ. ελεγ. = 170
 Έγγρ. 16. αι. (Παραμλητό 4, 1989) = 3402
 Έγγρ. μον. Φίλοσ. = 1543
 Έγγρ. Σαντορ. = 4094
 Έγγρ. Σύρου = 2184
 Εγκ. αγ. Δημ. = 1492
 Εγκώμιο εις Τζάνε = 3659
 Εις Θεοτ. = 281
 Εις τον έρωτα = 3671
 Εκατόλ. M = 176
 Έκθ. χρον. = 171
 Εκλ. Λέοντ. = 363
 Εκλογής χειρόγρ. = 2573
 Έκφρ. Ξυλοκ. = 172
 Ελλην. νόμ. = 226
 Εξήγ. πέτρ. = 234
 Επιθαλ. Ανδρ. B' = 174
 Επιστ. 16. αι. = 3098
 Επιστ. Αδελφ. = 1493
 Επιστ. Βαγιαζ. = 1524
 Επιστ. Ηγουμ. = 1495
 Επιστ. κλήρου Καλλιπ. = 3398α
 Επιστ. Μουρ. B' A-B = 77
 Επιστ. Μωάμ. = 175
 Ερμον. = 28
 Ερμον. (Μαυρ.) = 2847
 Ερωτόκρ. = 39
 Ερωτόκρ.² = 2060α
 Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) = 2729
 Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² = 3940
 Ερωτοπ. = 176
 Ερωφ. = 104
 Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) = 3211
 Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. = 3619
 Ευγέν. = 56
 Ευγέν., Δρόσ. = 29
 Ευγέν. (Vitti-Spadaro) = 4175
 Ευρετ. Ερωτοκρ. = Πίναξ του παρόντος βιβλίου του λεγομένου Ρωτόκριτου (Στ. Ξανθουδιδής, Ερωτόκριτος, Ηράκλειο 1915, 763-73)
 Ευστ. = Eustathii, Commentarii ad Homeri Iliadem pertinentes ad fidem codicis laurentiani editi, curavit Marchinus van der Valk, τόμ. A'-Δ', Lugduni Batavorum 1971-1979-1987
 Ευστ., Αλ. = 320
 Ευστ., Opusc. = 319
 Ζήν. = 177
 Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) = 3399
 Ζήν. (Μπουμπ.) = 1494
 Ζήνου, Βατραχ. = 2050
 Ζήνου, Πρόλ. Πένθ. θαν.² = 2051
 Ζυγομ., Διήγ. Περζουέ = 3934
 Ζυγομ., Διήγ. Περζουέ² = 3934α
 Ζυγομ., Επιστ. = 321
 Ζωγγρ. = 378
 Ημερολ. = 3220
 Ηπειρ. = 365
 Θάν. Μ. Καντ. = 2854
 Θαύμα αγ. Νικ. = 3971
 Θαύμα αγ. Νικολ. α' = 2103
 Θαύμα αγ. Νικολ. β' = 2104
 Θεματογραφία = 2737α
 Θεολ., Τζιρ. = 32
 Θεόφιλος Καμπανίας = 2848
 Θεοφ., Χρον. = 322
 Θησ. = 178
 Θησ. (Foll.) = 181
 Θησ. (Morgan) = 182
 Θησ. (Schmitt) = 179
 Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) = 3985
 Θρ. αλ. = 189
 Θρ. Θεοτ. = 183
 Θρ. Κύπρ. K = 185
 Θρ. Κύπρ. M = 184
 Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) = 2738
 Θρ. Κων/π. B = 192
 Θρ. Κων/π. Βαρβ. = 190
 Θρ. Κων/π. διάλ. = 191
 Θρ. Κων/π. H = 186
 Θρ. Κων/π. (Mich.) = 2105
 Θρ. Κων/π. Πολλ. = 188
 Θρ. Κων/π. P suppl. = 187
 Θρ. Μιχ. = 3969
 Θρ. Παναγ. = 1496
 Θρ. πατρ. = 193
 Θυσ.² = 196
 Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) = 3672
 Θωμάζος Παριτζίνος [Πρόλ. Somav.] = 3391
 Ιακ., Παραιν. = 33
 Ιατροσ. = 198
 Ιατροσ. κώδ. = 197
 Ιατροσόφ. = 364
 Ιατροσόφ. (Oikonomu) = 2739
 Ιερακοσ. = 23
 Ιερόθ. Αββ. = 1
 Ιερομν. επιστ. = 4177
 Ιμπ. = 200
 Ιμπ. (Lambr.) = 1497
 Ιμπ. (Legr.) = 199
 Ιντ. κρ. θεάτρ. = 201
 Ισπαν. έγγρ. (Χασιώτης) = 2334
 Ιστ. Βατοπ. = 142
 Ιστ. Βλαχ. = 50
 Ιστ. Ενετ. = 3987
 Ιστ. Ηπειρ. = 38
 Ιστ. μακαρ. Μαρκ. = 2729α
 Ιστορ. Αθέσθη = 2856
 Ιστορ. δεσποτών Ηπειρ. = 2876
 Ιστ. οθωμ. = 4000
 Ιστ. πατρ. = 203

Ιστ. πολιτ. = 204
 Ιωακ. Κύπρ. = 35
 Ιωάνν. ιερ. = 36
 Ιωάσαφ, Στ. Νοταρ. = 2849
 Ιων. = 206

 Καβαλίστας = 3006
 Κακή μάννα = 207
 Κακοπ. = 4189
 Καλλίμ. = 208
 Καλλίμ. (Lambr.) = 2107
 Καλλίμ. (Pichard) = 209
 Καλλιν., Βίος Υπατ. = 2054
 Καλόανδρ. (Δανέζης) = 3419
 Καλόανδρ. (Κεχ.) = 3992
 Καλορείτ., Περί ματ. βίου = 2055
 Καλορείτ., Στ. = 2056
 Καλός., Χαλκ. = 324
 Καλούδ., Προσκυν. = 2057
 Καματηρ., Εισαγ. αστρον. = 325
 Καμεν. = 323
 Καναν. = 37
 Καναν. (Pinto) = 3935α
 Κανον. διατ. = 3401
 Καραβ. = 173
 Καραντην. = 1464
 Καρτάν., Ανθ. = 326
 Καρτάν., Βιβλ. ωφέλ. = 4171
 Καρτάν., Διαθ. = 2058
 Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. = 3207
 Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) = 3936
 Κασμ., Έγγρ. = 4265
 Κατάγρ. Χαριτόπ. = 384
 Κατά ζουράρη = 2216
 Κατάλ. οικουμ. συν. = 2279
 Κατάλ. πατριαρχ. = 1526
 Κατάλοιπ. Λάμπρ. = 381
 Κατζ. = 106
 Κάτης = 210
 Κάτης (Χόλτον) = 3993
 Κατσαίτ. = 327
 Κ.Δ. = Καινή Διαθήκη
 Κεδρ. = 328
 Κείμ. αγ. Δημ. = 368
 Κείμενα ανέκδ. (Thomson) = 3221
 Κεκ., Στρατ. = 329
 Κιγάλα, Σύνοψις ιστοριών = 2059
 Κίνναμ. = 330
 Κλήμ. λαϊκ. = 303
 Κωδικά, Εφημερ. = 3936α
 Κολοφ. = 2360
 Κομν., Διδασκ. Δ = 263
 Κομν., Διδασκ. Ι = 263
 Κομνηνής Άννας Μετάφρ. = 2741
 Κομνηνού, Προσκυν. = 3008

Κονταρ., Ιστ. Αθ. = 3938
 Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. = 3937
 Κόρη = 3222
 Κορων., Μπούας = 41
 Κουρσάρ. = 386
 Κρασοπ. = 284
 Κρασοπ. (Eideneier) = 3223
 Κρ. Βαρλ. Ιωάσ. = 1151
 Κρ. δημ. τραγ. = 358
 Κριτοπούλ., Γραμματ. = 2060
 Κρ. συμβόλ. = 392
 Κυνοσ. = 23
 Κυπρ. άσμ. = 360
 Κυπρ. ερωτ. = 211
 Κυπρ. νόμ. = 3116
 Κυπρ. χφ. = 380
 Κυρίλλ., Επιστ. = 1511
 Κύριλλ. Κων/π. = 331
 Κυρίλλου, Ρωσ. περιγρ. = 2061
 Κωδ. = 333
 Κώδιξ Βιβλιοθήκης μονής Πάτμου = 2366
 Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ. = 3030
 Κώδ., Παρέκβ. = 332
 Κώδ. Πάτμου Ι, ΙΙ = 4123
 Κώδ. Σισανίου (Πανταζόπ.) = 2262
 Κώδ. Χρονογρ. = 302
 Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) = 2592α

 Λατ. έγγρ. πατμ. αρχ. = 2234
 Λαυρ., Οπτασία Λ. = 3955
 Λαυρ., Οπτασία Σ. = 3956
 Λεηλ. Παροικ. = 212
 Λεξ. = 213
 Λεξ. Μακεδ. = 214
 Λέοντ., Αίν. = 43
 Λέοντ., Αίν. (Κηός) = 1888
 Λέοντ., Αίν. (Brokkaar) = 4173
 Λέοντ., Αποκ. = 2065
 Λιβ. Esc. = 217
 Λιβ. (Lamb.) Ν = 217
 Λιβ. Ν = 216
 Λιβ. Ρ = 215
 Λιβ. Sc. = 217
 Λιβ. (Αγαπητός) = 3674
 Λιβ. διασκευή α = 4181
 Λιβ. Va = 4274
 Λίμπον. = 58
 Λόγ. νορθ. = 367
 Λόγος ωφέλιμος = 2108
 Λόγ. παρηγ. L = 220
 Λόγ. παρηγ. O = 219
 Λουκάνη, Άλ. Τροίας = 2849α
 Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. = 2850
 Λούκαρ., Διάλογ. = 3208-9
 Μακρεμβ., Υσμ. = 30

Μαλαξός, Νομοκ. = 3009
 Μαλιασσηνού, Ενύπνιο = 3656
 Μανασσ., Αρίστ. = 47
 Μανασσ., Αρίστ. (Mazal) = 1466
 Μανασσ., Ποίημ. ηθ. = 45
 Μανασσ., Χρον. = 46
 Μανολ., Επιστ. = 1467
 Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. = 3010
 Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.². = 3942
 Μάξιμ. Καλλιουπ., Πρόλ. (Legr.) = 3011
 Μαξίμου, Ακολ. Αγ. Νικολ. = 3657
 Μαξίμου Πελοπ., Αποκάλ. = 3943
 Μαξίμου, Συναξ. αγ. Νικολ. = 3658
 Μαράς, Κατάστιχο 148= 4270
 Μαράς, Κατάστιχο 149= 4174, 4269
 Μαργουν., Βίοι = 3944
 Μαργουν., Βίοι² = 3945
 Μαρκάδ. = 223
 Μάρκ., Βουλκ. = 48
 Μαρτ. αγ. Αβερκ. = 1530
 Μαρτολόγιον (1540) = 3403
 Μαρτύρ. αγ. Αιμιλ. = 2110
 Μαρτύρ. αγ. Βλασ. = 3988
 Μαρτύρ. αγ. Δημ. = 368
 Μαρτύρ. αγ. Επιχ. = 1527
 Μαρτύρ. αγ. Κυριακ. = 1528
 Μαρτύρ. αγ. Λαυρεντ. = 1531
 Μαρτύρ. αγ. Νικηφ. = 3989
 Μαρτύρ. αγ. Νικολ. = 2109
 Μαρτύρ. αγ. Παύλης = 1529
 Μαρτύρ. αγ. Προκοπ. = 1532
 Μαρτύρ. αγ. Υπατ. (Halkin) = 2112
 Ματθ. Μυρ., Ακ. = 1468
 Μαυλανά-Βαλέντ, Ελλην. ποιήμ. = 3946
 Μαυρικ., Στρατηγ. = 1512
 Μαυρικ., Στρατηγ. (Dennis) = 2743α
 Μαχ. = 51
 Μεσαρ. Κ., Λόγ. = 1513
 Μεταξά, Επιστ. = 1469
 Μετάφρ. Ακαθ. Υμν. = 3395
 Μετάφρ. Δαμασκ. Βαβλαάμ = 3972
 Μετάφρ. Μολιέρου = 3404
 Μετάφρ. "Χαρακτ." Θεοφρ. = 3622
 Μηλ., Οδοιπ. = 52
 Μητροφάνους, Ιατροσ. Μαχ. = 3947
 Μικρ. διηγ. (Zimbone) Ι = 3224

- Μικρ. διηγ. (Zimbone) II = 3225
 Μικρ. χρον. Yale = 2099
 Μιχ. ιερομ. = 55
 Μορεζ., Κλίνη = 4264
 Μορεζίν., Διαθ. = 2730
 Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. = 1470
 Μορεζίν., Λόγ. = 2066
 Μόσχ. = 337
 Μουσουλμ. χφ. = 3948
 Μπενιζέλος = 3012
 Μπερτολδίνος = 3226
 Μπερτόλδος = 3227
 Μυστ. = 225
 Μυστ. παθ. = 218
 Μ. Χρονογρ. = 301
 Ν. Θησαυρ. = 3973
 Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλία = 2583
 Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. = 2730α
 Ναξ. έγγρ. 16. αι. = 387
 Ναξ. έγγρ. 17. αι. = 1546
 Ναξ. Εκατόλ. = 3228
 Νειλ., Λόγ. Νικοδ. = 1514
 Νεκρ. βασιλ. = 227
 Νεκρολ. = Νεκρολόγιο
 Κυπριακό, J. Darrouzès, Littérature et histoire des textes byzantins XIII = 3031
 Νεκταρ., Επιτομ. = 2068
 Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. = 3014
 Νεόφ. Έγκλ. = 60
 Νεόφ. Έγκλ. (Σωτ.) = 4272
 Νεόφ. Έγκλ., Λεξ. = 4271
 Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. = 3953
 Νικ. Ιερόπ.(.), Πραγμ. = 3954
 Νικήτα., Βίος Φιλαρ. = 3015
 Νικήτ. Χων. = 344
 Νομοκ. = 1498
 Νομοκ. Αγ. Γεωργ. = 3990
 Νομοκριτ. = 2857
 Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) = 3649
 Ντακορώνιας, Νησιωτ. Επετ. 1, 1918 = 3426
 Ντελλαπ., Ερωτήμ. = 3661
 Ντελλαπ., Λόγ. παρακλ. = 3661
 Ντελλαπ., [Πάθη Χριστού] = 2070
 Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. = 3661
 Ντελλαπ., Υπομν. = 2241
 Ξανθόπ., Νικήφ. = 2072
 Ξόμπλιν = 3675
 Ο γεννηθείς νεώτερος ... = 2742
 Οδοιπ. Σίβηρ. = 1534
 Ολόκαλος = 3662
 Ον. = 371
 Ον. Δανιήλ = 370
 Ον. Νικήφ. = 338
 Ον. (Παπαχαρ.) = 1499
 Ονόμ. πυλ. Κων/π. = 1500
 Ονόμ. πυλ. Κων/π. (Preger) = 3676
 Ορισμ. Μαμελ. = 228
 Ορισμ. Σινάν = 229
 Ορισμ. Σινανπασίας (Rigo) = 3994
 Ορνεοσ. = 231
 Ορνεοσ. αγρ. = 230
 Ουζούχασαν = 2858
 Οψαρ. = 232
 Παϊσ., Ιστ. Σινά = 61
 Παϊσ., Ιστ. Σινά (Βογιατζ.) = 479
 Παλαιολ. Πελοπονν. (Λάμπρ.) = 2225
 Παλαμήςδ., Βοηβ. = 62
 Παλαμήςδ., Ψαλμ. = 3017
 Παλλαδά, Εγκ. Σινά = 2073
 Πανάρ. = 63
 Παντεχνή, Κυνηγ. = 64
 Πανώρ. = 2084
 Πανώρ.² = 4179
 Παρασπ., Βάρν. C = 66
 Παράφρ. Μανασσ. = 221
 Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) = 222
 Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν.) = 344
 Παράφρ. Χων. (v. Dieten) = 2865
 Παρθεν., Γράμμ. = 1471
 Πάτρια Κων/π. = 373
 Π.Δ. = Παλαιά Διαθήκη, έκδ. Tischendorf
 Π.Δ. (EBE) = Μετάφραση της Π. Δ., Ελληνική Βιβλική Εταιρεία, 1997
 Πένθ. θαν.² = 2114
 Πένθ. θαν. D = 786
 Πένθ. θαν. K = 786
 Πένθ. θαν. (Knös) S = 236
 Πένθ. θαν. N = 235
 Πένθ. θαν. S = 786
 Πεντ. = 237
 Περί γέρ. = 238
 Περί γέρ. (Δαν.) = 3997
 Περί διαίτης = 2853
 Περί Ιωσήφ = 2859
 Περί μεθύσου = 2115
 Περί ξεν. (Μαυρομ.) = 3678
 Περί ξέν. V = 240
 Περί ξέν. A = 241
 Περί πονηρ. = 242α
 Περί πραγματ. = 242β
 Περί πώς έκαμναν ... βασιλέα = 3033
 Πηγά Μ., Περί σοφ. = 2731α
 Πηγά, Χρυσοπ. = 2732
 Πικατ. = 69
 Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) = 4273
 Πιστ. βοσκ. = 243
 Πλανοσπαράκτης = 3405
 Πλάτ., Όσα δει = 70
 Πλουσιαν., Θρ. Θεοτ. = 1472
 Πλουσιαν., Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου) = 2733
 Π. Ν. Διαθ. = 233
 Π. Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) = 2860
 Π. Ν. Διαθ. (Μέγ.) = 2861
 Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.) = 3677
 Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² = 4192
 Ποιήμ. = 1501
 Πόλ. Τρωάδ. = 279
 Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) = 2077α, 2272α και 3229-30
 Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) = 3679α
 Πόλ. Τρωάδ. (Πολ. Λ.) = 1502
 Πολυδ. = Πολυδεύκης (Bethe, Λειψία 1900)
 Πορτολ. A = 373α
 Πορτολ. B = 374
 Πορτολάνος Ζαγοράς = 3406
 Πορτολ. (Κούτσικα) = 3991
 Πορτολ. (Τσελίκας) = 3981
 Πορφυρογ., Έκθ. = 335
 Πορφυρογ., Έκθ. (Βόνν.) = 334
 Πορφυρογ., Προς Ρωμαν. = 336
 Πορφυρογ., Μετάφρ. Ανεκδ. Προκοπ. = 2584
 Πουλολ. = 245
 Πουλολ. Αθ. = 246
 Πουλολ. Z = 244
 Πουλολ. (Τσαβαρή) = 2590
 Πουλολ. (Τσαβαρή)² = 3034
 Πρακτ. επισκ. Κεφαλλην. = 1557
 Πρέσβ. ιππ. = 247
 Πρόδρ. = 76
 Προδρ. = 71
 Προδρ., Ανεκδ. ποιήμ. = 75
 Προδρ., Δειτ. = 72
 Προδρ. (Eideneier) = 3393
 Προδρ., Κατομνομ. = 1515
 Προδρ., Ροδ. = 73
 Προδρ., Σεβ. = 72
 Προδρ., Στ. δεητ. = 74
 Προκόπ. = Προκόπιος (J. Haury, Λειψία 1905-1913)
 Πρόλ. άγν. κωμ. = 249

- Πρόλ. εις ἐπαινον Κεφαλλήν. = 1503
 Πρόλ. κωμ. = 248
 Προσήλ. = 2862
 Προσκυν. α' = 3037
 Προσκυν. Αγ. Αθ. 6 = 3039
 Προσκυν. β' = 3026
 Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 = 3044
 Προσκυν. Ιβ. 535 = 3042
 Προσκυν. Ιβ. 845 = 3043
 Προσκυν. Ιεροσ. = 2591
 Προσκυν. Κουτλ. 156 = 3027
 Προσκυν. Κουτλ. 390 = 3039
 Προσκυν. Λαύρ. 874 = 3035
 Προσκυν. Μεταμ. 50 = 3038
 Προσκυν. Μπεν. 54 = 3040
 Προσκυν. Ολυμπ. 177 = 3028
 Προσούφας, Δράμα γενν. τυφλού = 3957
 Πρόστ. Ανδρ. = 2728
 Προφητ. = 1504
 Πτωχολ. α = 2592
 Πτωχολ. Α = 2592
 Πτωχολ. Β = 2592
 Πτωχολ. Ζ = 256
 Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ = 2592
 Πτωχολ. Ν = 251
 Πτωχολ. Ρ = 250
 Πτωχολ. Ρ¹ = 2592
 Πωρικ. Α = 253
 Πωρικ. Απ. = 254
 Πωρικ. (Βεν.-Μαρκ.) = 375
 Πωρικ. Ρ = 253
 Πωρικ. S = 253
 Πωρικ. V = 252
 Πωρικ. Z = 254
 Πωρικ. (Winterwerb) = 3623
 Ριμ. Απολλων. = 128, 129
 Ριμ. Απολλων. (Βεν.) = 3680
 Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) = 4182
 Ριμ. Βελ. = 144
 Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) = 3231
 Ριμ. θαν. = 255
 Ριμ. κόρ. Α = 257
 Ριμ. κόρ. Α = 4193
 Ριμ. κόρ. V = 4193
 Ροδινός (Βαλ.) = 2585
 Ροδινός Νεόφ. = 2069
 Ροδολ. = 1479
 Ροδολ. (Αποσκ.) = 3210
 Ροδολ. (Μανούσ.) = 93, 94
 Ρούσμ.-Σαβ. (Πρωτοπ.-Μπουμπ.) = 3018
 Ρωμανός = Sancti Romani Melodi Cantica, Α', Β' (Ρ. Maas και C. A. Trypanis, Οξφόρδη 1963, 1969)
 Ρώμη θρην. = 3984
 Ρωσσέρ. = 2074
 Σανγιν., Ονομ. μελών = 340
 Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. = 2586
 Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) = 3959
 Σατιρ. ποίημ. = 259
 Σαχλ., Αφήγ. = 78
 Σαχλ. Α' (Wagn.) M = 79
 Σαχλ. Α' (Wagn.) PM = 79
 Σαχλ. Β' (Wagn.) P = 80
 Σαχλ. Β' (Wagn.) PM = 80
 Σαχλ. N = 81
 Σεβήρ., Διαθ. = 1474
 Σεβήρ., Ενθύμ. = 1473
 Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. = 1475
 Σεβήρ., Σημειώμ. = 2240
 Σεβήρ., Τελ. Σημειώμ. = 2734α
 Σεισμολ. (Οικονόμου) = 3045
 Σηθ, Τροφ. = 341
 Σημ. Δωρ. Τζυκ. = 385
 Σημειώσεις ιστορ. Κύπρου = 3153
 Σημ. ιστορ. Κύπρ. = 3152
 Σιγίλλ. Κωνστ. Μακρ. = 385
 Σκλάβ. = 82
 Σκλέντζα, Ποιήμ. = 83
 Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. = 3960
 Σκούφ. Φ. = 1476
 Σκούφ. Φρ., Γραμματοφ. = 3961
 Σκούφ. Φρ., Τέχν. Ρητ. = 3962
 Σκούφ. Φρ., Τέχν. Ρητ.² = 3962α
 Σουμμ., Παστ. φίδ. = 85
 Σουμμ., Ρεμπελ. = 84
 Σουρούμης, Ιωάνν. Ξέν. = 3018α
 Σούτσου, Αλεξανδροβόδας = 3663
 Σούτσου, Έπαινος εις το κρασί = 2075
 Σοφίαν., Γραμμ. = 342
 Σοφίαν., Κωμωδ. Ricchi = 1478
 Σοφίαν., Παιδαγ. = 1477
 Σοφ. Πρεσβ. Β = 250
 Σπαν. Α = 266
 Σπαν. Β = 266
 Σπαν. (Ζώρ.) V = 1505
 Σπαν. (Λάμπρ.) Va = 267
 Σπαν. M = 2116
 Σπαν. (Μαυρ.) Ρ = 260
 Σπαν. Ο = 264
 Σπαν. Ρ = 261
 Σπαν. (Spadaro) = Προς Δημόνικον Pseudoisocrateo e Spaneas ... = 3046
 Σπαν. U = 265
 Σπαν. V = 262
 Σπαν. V suppl. = 264
 Σπανός D = 3407
 Σπανός (Eideneier) = 2513
 Στ. Αδάμ. = 272
 Στάθ. = 268
 Στάθ. (Θέατρο) = 269
 Σταθ. (Μανούσ.) = 270
 Στάθ. (Martini) = 2117
 Σταυριν. = 86
 Σταφ., Ιατροσ. = 87
 Στ. Βοεβ. = 271
 Στεφ. Ιχνηλ. = 376
 Στεφ. Ιχνηλ. (Eideneier N) = 3408
 Στεφανόπ., Βιβλ. Στεφανοπ. = 2852
 Στίχ. ερωτ. = 3233
 Στιχουργ. = 1536
 Στιχουργ. μεταβυζ. = 1507
 Στίχ. ωραιότ. = 1506
 Στίχ. ωραιότ. (Spadaro) = 3189
 Συμβόλ. Αρετ. = 2187
 Σύμβ. πίστ. = 1508
 Συμεών Ευχ. = 2076α
 Συμ. Μάγιστρ. = Συμεών Μάγιστρος (έκδ. Βόννης)
 Συναδ., Χρον. = 65
 Συναδ., Χρον.-Διδαχ. = 3963
 Συναδ., Χρον. (Καφταντζή) = 2851
 Συναξ. αγ. Νικολ. = 2118
 Συναξ. ασωμ. = 1535
 Συναξ. γαδ. = 274
 Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) = 3999
 Συναξ. γαδ. (Moennig) = 4336
 Συναξ. γαδ. (Pochert) = 3669
 Συναξ. γυν. = 275
 Συναξ. γυν. (Spadaro) = 2119
 Συνθήκ. Καλλ. = 391
 Συνθήκ. Καλλ. (Μέρτζ.) = 390
 Σύντ. βίος Ναούμ = 2120
 Σφρ., Χρον. μ. = 88
 Σφρ., Χρον. (Maisano) = 3394
 Σωσ. = 276
 Ταμυρλ. = 194
 Τάξ. θυρ. = 2863
 Τάξ. Πόρτ. = 277
 Τζαμπλάκ. = 89
 Τζαμπλάκ. (Λαμπ.) = 3964
 Τζάνε Εμμ., Αφ. = 59
 Τζάνε Εμμ., Εις ἐπαινον Α. Κορνάρου = 3658α
 Τζάνε Εμμ., Εις Θεοτ. = 3685α
 Τζάνε Εμμ., Μοιρολ. = 59
 Τζάνε, Κατάν. = 2731
 Τζάνε, Κρ. πόλ. = 59
 Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) = 3659

Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) = 2583α
 Τζάνε, Φιλόν. = 3660
 Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. = 2067
 Τζέτζη, Αλληγ. Ιλ. = Tzetzae Allegoriae Iliadis. Accedunt Pselli Allegoriae curante Jo. Fr. Boissonade, Lutetiae 1851
 Τοξότης, Πράξεις = 4262
 Τραγ. Αληδ. = 2089
 Τραγ. Σούσ. = 377
 Τραπεζούντιος, Νομοκ. = 3020
 Τριβ., Ρε = 90
 Τριβ., Ρε (Ζώρ.) = 91
 Τριβ., Ταγιαπ. = 90
 Τριγώνη, Προσκυν. Αγ. Όρους = 2077
 Τρωικά = 280
 Τσιρίγ., Επιστ. = 1480
 Τυπ. Θεοτ. Κεχαρ. = 3047
 Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Α' = 2328
 Υδρομαντ. = 3408
 Υμν. Παναγ. = 282
 Φαλιέρ., Ενύπν. = 95
 Φαλιέρ., Ενύπν.² = 2735
 Φαλιέρ., Ενύπν. (Schmitt) = 99
 Φαλιέρ., Ενύπν. (v. Gem.) = 2080
 Φαλιέρ., Θρ. = 2079
 Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) = 3965
 Φαλιέρ., Ιστ.² = 2735
 Φαλιέρ., Ιστ. Α = 96
 Φαλιέρ., Ιστ. Ν = 2078
 Φαλιέρ., Ιστ. V = 97
 Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) = 2080
 Φαλιέρ., Λόγ. = 95
 Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) = 2510
 Φαλιέρ., Ρίμ. ΑΝ = 95

Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) = 2081
 Φαλιέρ., Ρίμ. L = 98
 Φαλλιίδ. = 195
 Φαλλιίδ. (Παναγ.) = 3774
 Φιορεντίνος = 2863α και 2985α
 Φλώρ. = 283
 Φλώρ. (Hess.) = 1509
 Φορτουν. = 100
 Φορτουν. (Vinc.) = 2736 και 2083
 Φυλλ. Αλ. = 352
 Φυλλ. Αλ. (Βελουδ.) = 2589α
 Φυσιολ. = 285
 Φυσιολ. Β = 287
 Φυσιολ. (Kaim.) = 2122
 Φυσιολ. (Legr.) = 286
 Φυσιολ. Μ = 339
 Φυσιολ. (Offerm.) G = 2121
 Φυσιολ. (Offerm.) M = 2121
 Φυσιολ. (Sbord.) = 289
 Φυσιολ. V = 1409
 Φυσιολ. (Zur.) = 288
 Φυτολ. κείμ. = 379
 Φωτειν., Νομ. Πρόχ. = 3021
 Χειλά, Χρον. = 102
 Χίκα, Επίγρ. = 103
 Χίκα, Μονωδ. = 103
 Χίκα, Μονωδ. (χφ. Λαύρας) = 3665
 Χορτασμ., Ημερολ. = 1481
 Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. = 3620
 Χούμνου, Κοσμογ. = 2085
 Χούμνου, Π.Δ. = 109
 Χούμνου, Π.Δ. (Πολ. Λ.) = 108
 Χρησμ. = 290
 Χρησμ. (Βής) = 291
 Χρησμ. (Brokkaar) = 4195
 Χρησμ. (Λάμπρ.) = 381
 Χριστ. διδασκ. = 2123
 Χρον. = 295
 Χρον. Αθ. = 292

Χρον. βασιλέων = 2864
 Χρον. Γαλαξ. = 318
 Χρον. Γαλαξ. (Αναγν.) = 3653
 Χρον. Μορ. Egea = 4002
 Χρον. Μον. I = 383
 Χρον. Μον. K = 382
 Χρον. Μον. T = 382
 Χρον. Μορ. H = 296
 Χρον. Μορ. P = 296
 Χρον. Πασχ. = 372
 Χρον. σημ. του 1514 = 3682
 Χρον. σουлт. = 299
 Χρον. σουлт. προσθ. = 1510
 Χρον. Στέψ. Μαν. Β' = 2124
 Χρον. Τόκκων = 2125
 Χρον. 1570 = 300
 Χρονογρ. (Λαμπ.) = 3048
 Χρονολ. πίν. βασ. = 304
 Χρυσανθος Νοταράς, Οδοιπορ. = 3016
 Χρυσίου, Βίος Ιωάνν. = 1516
 Χρύσιππ. = 2086
 Χρυσόβ. Ανδρ. Β' = 385
 Χρυσόβ. του 1364 = 2497
 Χωνιάτη, Παράφρ. = 2865
 Ψελλού, Δεισ. = 346
 Ψελλού, Ερμην. μερών σώμ. = 348
 Ψελλού, Κοινολ. = 347
 Ψελλού, Στ. πολιτ. = 345
 Ψελλού, Στ. πολιτ. (Boisson) = 1517
 Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. = 111
 Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. (Wagn.) = 110
 Ψευδο-Δωρ. = 2186
 Ψευδο-Δωρ., Διον. Β' = 348α
 Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. = 349
 Ψευδο-Συμ. = 350
 Ψευδο-Σφρ. = 1483
 Ψευδο-Χρυσόστ., Λόγ. = 1518
 Ωροσκ. = 305

β') με ξένο τίτλο

Act. Dionys. = 1566α
 Act. Doch. = 3002
 Act. Esph. = 2437
 Act. Ivir. = 3579, 3580, 3866, 3867
 Act. Kastam. = 2694
 Act. Kutl. = 2438
 Act. Kutl.² = 3355
 Act. Lavr. = 2440
 Act. Pantocr. = 3575
 Act. patr. = 2434
 Act. Prôt. = 2459

Act. Saint-Pantél. = 2981
 Act. Vat. I = 4233
 Act. Vat. II = 4243
 Act. Xen. = 3201 άλλαξε η βραχ.
 Act. Xér. = 2353
 Alexanderroman^b = 353
 Assises = 3683
 Byz. Kleinchron. = 2726 και 2743
 Ch. pop. = 154

Chron. brève = 294
 Chron. brève (Loen.) = 294
 Chron. br. (Loen.) = 293
 Cod. Mon. Prodr. = 4151
 Croce = 3233α (βλ. Προσθ. ΙΑ τόμου)
 Divân = 273
 Fisc byz. = 4276
 Gesprächb. = 258
 Guarini = 4180

Hagia Sophia = 3666
 Hist. imp. = 202
 Hist. imp. (Rochow) = 1525
 Itinéraire = 239
 Kret. Urk. = 392α
 Leonis Probl. = 2064
 Lettres 1453 = 1562
 Lucar, Sermons = 2581

Metrol. = 1533
 Metrol.² = 2855
 Mevlânâ = 273
 Miklos.-Müller, Acta = 2453
 Notizb. = 224
 Paysan rossignol = 369
 Poëm. hist. = 1448

Rebâb-nâmè = 273
 Rechenb. = 131
 Rechenb. (Vog.) = 1486
 Sprachlehre = 3217
 Zygomalas, Synopsis = 3652

Β' ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

Στον πίνακα αυτόν καταγράφονται οι βραχυγραφίες των ονομάτων των μελετητών και ερμηνεύονται τα ονόματά τους αυτά καθ' εαυτά, γιατί συχνά στα άρθρα γίνεται παραπομπή στο όνομα του μελετητή και στο (βραχυγραφημένο συνήθως) τίτλο του περιοδικού, όπου δημοσιεύτηκε η μελέτη του. Επίσης καταχωρίζονται οι βραχυγραφίες των αυτοτελών ερευνητικών δημοσιευμάτων (με βραχυγραφημένα τα ονόματα των μελετητών και τους τίτλους των δημοσιευμάτων τους). Για τα εκδοτικά δημοσιεύματα ισχύει η βραχυγραφία του κειμένου με προταγμένο ολόγραφο το όνομα του εκδότη. Επομένως για τα δημοσιεύματα αυτά δεν υπάρχει ανάγκη ιδιαίτερης βραχυγραφίας. Η ερμηνεία των εδώ βραχυγραφιών γίνεται έμμεσα με την παροχή του αύξοντος αριθμού με τον οποίο βρίσκεται καταχωρισμένη η μελέτη στον πίνακα βιβλιογραφίας μελετητών. Στον ίδιο αυτόν πίνακα παρέχονται και οι βραχυγραφίες των συλλογών και των ανθολογιών. Και οι βραχυγραφίες αυτές ερμηνεύονται έμμεσα, με παροχή δηλ. του αύξοντος αριθμού με τον οποίο κατατάσσεται η συλλογή ή η ανθολογία στο βιβλιογραφικό πίνακα συλλογών ή ανθολογιών.

Δημοσιεύματα που εκτείνονται σε εντελώς περιορισμένο αριθμό σελίδων και καταχωρίζονται σε περιοδικά που ανάγονται σε κλάδους που ελάχιστα συγγενεύουν ή δε συγγενεύουν καθόλου με τη μεσαιωνική ελληνική ή τη νεοελληνική φιλολογία δε βραχυγραφούνται. Η ενδεχόμενη στα δημοσιεύματα αυτά παραπομπή γίνεται με τη μνεία ολόκληρου του τίτλου του περιοδικού ή συντομογραφημένου κατά τρόπο άμεσα κατανοητό.

Προκειμένου για εκτενέστερα δημοσιεύματα καταχωρισμένα σε περιοδικά μη εντελώς συγγενικά με το έργο μας, συντομογραφείται ο τίτλος τους ή και το όνομα του συγγραφέα των δημοσιευμάτων.

α') ελληνόγλωσσων

Αλεξ. Στ. = Αλεξίου Στ.
 Αλεξ. Στ., Ακριτ. = 2594
 Αλεξ. Στ., Γλωσσ. Μελετ. = 2744α
 Αλεξ. Στ., Κρ. Ανθολ. = 1410
 Αλεξ. Στ., Κρ. Ανθολ.² = 2036
 Αμ. = Αμαντος Κ.
 Αμ., Γλωσσ. μελετ. = 421

Αναγνωστ. = Αναγνωστό-
 πούλος Γ.
 Ανδρ. = Ανδριώτης Ν.
 Ανδρ., Ιδ. Μελ. = Ν.Π. Αν-
 δριώτης, Το γλωσσικό ιδί-
 ωμα του Μελενίκου
 Ανδρ., Ιστ. ελλην. γλ. = 4015
 Ανδρ., Σημασ. = 441

Ανδρ., Σημασ. εξ. = 443
 Ανδρ. Φάρασ. = 435
 Αντουράκης, Χριστ. όροι = 3413
 Αντωνιάδ. = Αντωνιάδης Σ.
 Βαγιακ. = Βαγιακάκος Δ.
 Βαγιακ., Βίος επων. = 3052

- Βαγιακ., Πύργοι και κάστρα = 2746α
 Βαλ., Ανθολ. = 1411
 Βαρναλίδης, Χαριστ. = 3054
 Βενιζέλος, Παροιμίες = 4342
 Βιοβίζ. = Βιοβίζης Ι.
 Βιοβίζ., Κοινот. διοίκ. = 1584
 Βλάσση, ἐδέσμ. = 4022
 Βλαχογ. = Βλαχογιάννης Γ.
 Βλάχου, Επιστ. οικ. πατρ. = 4343
 Βογιατζ. = Βογιατζίδης Ι.
 Βογιατζ., Γλώσσα Ανδρ. = 1589
 Βραν. = Βρανούσης Α.
 Βραν. Ε., Βυζ. ἔγγρ. Πάτμου Α' = 2749
 Βραν., Ιστ. Ιωαννίν. = 1592
 Βρανούση, Αγιολογ. Χριστοδ. = 1591
 Γαβαλάς, Σίκιν. = 1593
 Γεννάδ., Πιπνотр. = 486
 Γεωργακ. = Γεωργακάς Δ.
 Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. = 2176
 Γιαγκουλλά, Ποιητάρ. = 4199
 Γιαννουλέλλης, Πλωμάρι = 2878
 Γιαννουλέλλης, Ιδιωμ. λ. δάν. = 2749β
 Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. = 2561
 Δειν. = Δεινάκις Στ.
 Δεκαβ. = Δεκαβάλλας Α.
 Δένδ. = Δένδιας Μ.
 Δερμιτζάκης, Λαϊκότ. κρητ. λογοτεχν. = 3420
 Δετοράκης, Βενετοκρ. μελετ. = 4028
 Δετοράκης, Λοιβή = 3714
 Δετοράκης, Τραγ. Κρήτ. = 3245
 Δημητριάδη, Εβλ. Τσελ. = 2182
 Δομένικος, Κεφ. διηγ. = 4200
 Δραγ. = Δραγούμης Στ.
 Ευαγγελ., Ιστ. θεάτρ. Κε- φαλλην. = 1599
 Ευαγγελ.-Νοταρά, Σημ. Κωδ. = 3064
 Ζαγαν., Φαρμ. φυτά = 525
 Ζακυθ., ΒΙ = Δ. Ζακυθηνός, Βυζαντινή Ιστορία, 324-1071, Αθήνα 1972
 Ζαχαρ. = Ζαχαριάδου Ε.
 Ζαχαρ., Χρον. σουλτ. = 1600
 Ζέπ. = Ζέπος Π.
 Ζώρ. = Ζώρας Γ.
 Ζώρ., Βυζ. ποιησ. = 1414
 Ζώρ., Περί την Αλ. Κων/π. = 1417
 Θαβώρ. = Θαβώρης Α.
 Θαβώρ., Ουσιαστ. = 1606
 Θαβώρ., Προσδιορ. ημερον. = 536
 Θεοχ., Διαθ. = 1418
 Θεοχ., Τζαμπλάκ. = 1544
 Θωμοπούλου, Τοπων. = 537
 Κακ.-Πάνου = Κακουλίδη- Πάνου Ελένη
 Κακρ. = Κακριδής Ι.
 Καλιτσ. = Καλιτσούνακης Ι.
 Καλιτσ., Θωρώ = 1611
 Καλιτσ., Μαγικ. παπ. = 1611
 Καλλέρ. = Καλλέρης Ι.
 Καλογερά, Ηχοπ. λέξ. = 2610α
 Κανελλόπ., Ονοματολ. = 3068α
 Καραγ., Βυζ. διπλ. = 1613
 Καραγ., Βυζ. διπλ.² = 2195
 Καραγιάννη, Διγενής = 2527
 Καρακάσης, Μουσ. ὄργανα = 3437
 Καραλέκας, Αγρίμια και πουλιά = 4283α
 Καραν. = Καραναστάσης
 Καρανικόλας Σ., Γλωσσ. Σύμης = 2198
 Καρανικόλα Σ., και Αλ., Παροιμ. Σύμ. = 2759
 Καραποτόσογλου, Γλωσσάρ. Παπαδιαμ. = 3439
 Καρατζ. = Καρατζάς Στ.
 Καρατζ., Υποκορ. Κύμης = 554
 Καρολ. = Καρολίδης Π.
 Κατσουρ. = Κατσουρός Α.
 Καψ. = Καψωμένος Στ.
 Κεχ. = Κεχαγιόγλου Γ.
 Κεχ., Παλαιότ. Πεζ. = 4165
 Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ. = 4166
 Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ. = 2207
 Κοντονάτσιου, Διάλεκτ. Λήμν. = 3739
 Κοντοσόπ. = Κοντοσόπουλος
 Κοντοσόπ., Γλωσσογεωγρ. κρητ. = 1620
 Κοντοσόπ., Διάλ. και ιδιώμ. = 4356
 Κοραή, Ατ. = 578
 Κοραή, Λεξιλ. σημ. = 579
 Κοτσοβίλλη, Εξαρθ. πλοίων = Περί εξαρτισμού των πλοίων
 Κουγ. = Κουγέας Σ.
 Κουκ. = Κουκουλές Φ.
 Κουκ., ΒΒΠ = 633
 Κουκ., Ελλην. πάπυρ. = 588
 Κουκ., Ευστ. Γραμμ. = 626
 Κουκ., Ευστ. Λαογρ. = 623
 Κουκ., Παρατηρ. πάπυρ. = 587
 Κουκ., Παροιμ. Χρυσοστ. = 1623
 Κρεκούκια, Προγν. καιρού = 655
 Κριαρ. = Κριαράς Ε.
 Κριαρ., Βυζ. ιππ. μυθ. = 1421
 Κριάρη, Κρ. άσμ. = 357α
 Κριαρ., Μελετήμ. Ερωτόκρ. = 670
 Κριαρ., Μεσαιων. Μελετ. = 3255
 Κυριακ. = Κυριακίδης Στ.
 Κυριακ., Διγ. Ακρ. = 710
 Κυριακ.-Νέσι., Υφαντά = 718
 Κωστούλα Δ., Αγάπ. Λάνδ. = 2910
 Λάζαρης, Λευκαδ. = 2223
 Λάμπρ. = Λάμπρος Σπ.
 Λαμπρ. = Λαμπιδής Ο.
 Λεονταρίτου, Εκκλ. αξ. = 4358
 Λορεντζ. = Λορεντζάτος Π.
 Λουκάτ. = Λουκάτος Δ.
 Λουκόπ., Αιτωλ. = 742
 Λουκόπ., Γεωργ. = 746
 Λουκόπ., Νεοελλ. μυθολ. = 747
 Λουκόπ., Παιγνίδια = 743
 Λουκόπ., Ποιμ. = 745
 Λουκόπ., Πώς υφαίνουν... = 744
 Μανάφη, Τυπ = 2236
 Μανούσ. = Μανούσακας Μ.
 Μανούσ., Ανέκδ., πατρ. γράμμ. = 1550
 Μανούσ.-Πούχνης, Ανέκδ. Στιχ. = 4167
 Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. = 4049
 Μαστροδημήτρης, Ποίηση ν. Ελληνισμού = 4168 βλ. και 3617
 Μαυρ., Εκλ. Α' = 1424
 Μέγ. = Μέγας Γ.
 Μενάρδ. = Μενάρδος Σ.
 Μενάρδ., Γλωσσ. μελ. = 1655
 Μενάρδ., Τοπων. μελ. = 2244
 Μέντζου, Οικον.-κοινων. βίος = 3469
 Μηλιαρ. = Μηλιαράκης Α.
 Μηνάς, Ιδιώμ. Καρπάθου = 3101
 Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. = Κ.
 Μηνάς, Η γλώσσα των δημοσιευμένων μεσαιωνι-

- κών ελληνικών εγγράφων
 της Κάτω Ιταλίας και της
 Σικελίας
 Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. ² = 4286
 Μηνάς, Μορφολ. μεγεθ. =
 3265
 Μητσάκη, Αχιλ. = 780
 Μητσάκη, Εμφυχούν ύδωρ,
 1983 = 2924
 Μιχαήλ.-Νουάρ. Γ. = Μιχαη-
 λίδης-Νουάρος Γ.
 Μπαμπιν., Υποκορ. = 1665
 Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου =
 2617α
 Μπουμπ. = Μπουμπουλίδης
 Φ.
 Μπουμπ., Μτχ. νεοελλ. = 783
 Μυστακ., Ελλην. Γραϊκός =
 1670
 Μωυσιάδης, Ετυμ. = 4361
 ΝΓΔ = 4092
 Ξανθ. = Ξανθουδίδης Στ.
 Ξανθιν. = Ξανθινάκης
 Ξανθ. Μελετ. = 2781
 Ξανθοπ.-Κυρ. Κοσμ. Αιτωλ. =
 3109
 Ξιούτας, Κυπρ. λαογρ. ζώων
 = 4069
 Οικονομ. = Οικονομίδης Δ.
 Οικονομ., Γραμμ. Πόντ. =
 Οικονόμου, Τοπων. Ζαγορ. =
 3769
 Ορλάνδος, Βασιλική = 4209
 Ορλάνδος, Μοναστ. = 4362
 Παγκ., Ιδιώμ. Κρ. = 2257
 Παγκ., Ιδιώμ. Κρ. ² = 4210
 Παναγ. = Παναγιωτάκης Ν.
 Παντ. = Παντελίδης Χρ.
 Παντ., Φωνητ. Κύπρ. = 837
 Παπαγ. = Παπαγεωργίου Π.
 Παπαγ., Δημ. ελλην. = 844
 Παπαγεωργίου, Μνήμη Π.
 Δικαίου = 3275
 Παπαρηγοράκι, Ξέν. λέξ. =
 847
 Παπαδ. Α. = Παπαδόπουλος
 Α.
 Παπαδημ. Γ. = Παπαδημη-
 τρίου Γ.
 Παπαδημ. Σ. = Παπαδημη-
 τρίου Σ.
 Παπαδημ., Ψάρια = 2263
 Παπαδ. Θ. = Παπαδόπουλος
 Θ.
 Παπαδ. Θ., Δημ. κυπρ. άσμ. =
 3478
 Παπαδ.-Κερ. = Παπαδόπου-
 λος-Κεραμεύς Α.
 Παπαδόπουλος, Πρόλ.
 [Βαγιακ., Μανιάται Α'] =
 2852
 Παπαηλ., Επιστ. Χίου = 4075
 Παπαθωμ. = Παπαθωμό-
 πουλος
 Παπαϊωάννου, Γλωσσάρ.
 Γρεβ. = 2273
 Παπαμανώλη, Παραδ. κό-
 σμημα = 3116
 Παπαχαρ., Κυπρ. ήθ. = 4212
 Παπαχριστ., Τοπων. Ρόδου
 = 4213
 Παπαχρυσ., Αθων. μοναχ. =
 3632
 Πασχ., Τοπων. Ανδρ. = 1698
 Πεζόπ. = Πεζόπουλος Γ.
 Πετρόπ. = Πετρόπουλος Δ.
 Πηλίδης, Αξιώματα = 4291α
 Πιλαβάκης, Κυπρ. Τοπ. =
 2288
 Πιλαβάκης, Πέρασμα = 1704
 Πλακογιαννάκης, Τίτλ.
 αξιώμ. = 4080
 Πλουμίδης, Γυναικες-
 Κέρκυρα = 4363
 Πολ. Α. = Πολίτης Α.
 Πολ. Α., Κατάλ. = 3790
 Πολ. Α., Κρ. ποιήσ. = 1426
 Πολ. Α., Κρ. ποιήσ. ² = 2503
 Πολ. Α., Μετά Αλ. = 1426
 Πολ. Α., Μετά Αλ. ² = 2503
 Πολ. Α., Πριν Αλ. = 1426
 Πολ. Α., Πριν Αλ. ² = 2503
 Πολ. Ν. = Πολίτης Ν.
 Πολ. Ν., Λαογρ. Σύμμ. = 1716
 Πολ. Ν., Παροιμ. = 915
 Πορφυρόπ., Μετάφρ. Ανεκδ.
 Προκοπ. = 2584
 Προμπονάς, Ακριτικά Α =
 3120
 Προμπονάς, Γλωσσ. ομηρ. =
 4365
 Προτοπ.-Μπουμπ., Θέατρ.
 Ζακ. = 1717
 Ρήγας, Σκιαθ. πολιτ. = 1718
 Ρούσσ., Λεξιλ. = 2296
 Σάθ., Ελλην. Ανέκδ. = 1427
 Σάθ., ΜΒ = 1428, 1429, 1430
 Σακ., Κυπρ. = 1432
 Σβαρνόπ., Γλωσσ. Βερ. = 2297
 Σβορ. = Σβορώνος Ν.
 Σεγδίτσα, Λατιν. γλωσσ.
 ναυτ. = 1722
 Σεγδίτσα, Ναυτ. όροι = 932
 Σερεμέτης, Έγγρ. Ινστ. Βεν. =
 3494
 Σερεμέτης, Επ. Επετ. ΔΣΘ 5,
 1984 = 3122
 Σετάτ., Ετυμ. σημασ. = 1723
 Σκουβαρά, Δυσετυμολ. = 935
 Σκουβαρά, Ολυμπιώτ. = 2301
 Σπυριδ. = Σπυριδάκης Γ.
 Σταυρίδου, Συνάντ. Συμ. = Α.
 Σταυρίδου-Ζαφράκα, Η
 συνάντηση Συμεών και
 Νικολάου Μυστικού (Αύ-
 γουστος 913) στα πλαίσια
 του βυζαντινοβουλγαρι-
 κού ανταγωνισμού, Θεσ-
 σαλονίκη 1972
 Στεφανίδ. = Στεφανίδης Μ.
 Συμεων. = Συμεωνίδης Π.Χ.
 Συμεων., Τσάκ. = 2305
 Συμεων., Ελλην. ονομ. = 4088
 Συμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ.
 = 4220
 Σφυρ., Πληρώμ. = 1737
 Τζάρτζ. = Τζάρτζανος Α.
 Τζάρτζ., Νεοελλ. σύντ. =
 Τζάρτζανος Α., Νεοελλη-
 νική σύνταξις
 Τομπαϊδ., Ιδιώμ. Θάσ. = 1743
 Τουρτόγλου, Φον. και απο-
 ζημ. = 2306
 Τριαντ. = Τριανταφυλλίδης
 Μ.
 Τριαντ., Απ. = 976
 Τριαντ., Νεοελλ. γραμμ. =
 974
 Τριαντ., Ξενηλ. = 973
 Τριαντ., Οικογ. ονόμ. = 3129
 Τσαντσ. = Τσαντσάνογλου Ε.
 Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ.
 = 2637
 Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. =
 4225
 Τσολ. = Τσολάκης Ε.
 Τσοπ. = Τσοπανάκης Α.
 Τσοπ., Γλώτται = 1751
 Τσοπ., Δωρ. αντ. = 1750
 Τσοπ., Κοινή-ροδ. ιδιώμ. =
 1749
 Τσοπ., Ροδιακά = 3637
 Τσουδερ., Ορολογ. = 1756
 Τσουκνίδας, Πρακτ. Συνεδρ.
 Ευγ. Αιτωλ. = 3293
 Τωμ. = Τωμαδάκης Ν.
 Τωμ., Σύλλαβ. = 1759
 Φάβ. = Φάβης Β.
 Φαρμακ., Γλωσσάρ. = 2908
 Φιλ. = Φιλήντας Μ.
 Φιλ., Γλωσσον. = 1011
 Φόρης, Πιν. επιφρ. = 1771
 Φουρ. = Φουρίκης Π.
 Φραγκάκι, Δημ. ιατρ. = 2641

Φραγκάκι, Ορολογ. φυτ. = 2333
 Χαραλαμπίκης (Με ελλην. γλωσσ.) = 3140
 Χαριτων. = Χαριτωνίδης Χ.
 Χαριτων., Λόγ. εις Κοράην = 2960
 Χατζ. = Χατζηγιάννου Κ.
 Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. = 4106
 Χατζ., Διασπ. = 1777

Χατζ., Διασπ. Β' = 3141
 Χατζ., Διασπ. Γ' = 3518, 3519, 3520, 3521
 Χατζ., Διπλωματ. = 1778α
 Χατζ., Μεσ. Κυπρ. = 4106α
 Χατζ., Ξέν. στοιχ. = 1026
 Χατζηγιακ., Δημώδη Α' = 2560
 Χατζιδ. = Χατζιδάκης Γ.
 Χατζιδ., Ακαδημ. αναγν. = 1085
 Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' = 2807

Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β' = 2643α
 Χατζιδ., Γλωσσ. μελ. = 1051
 Χατζιδ., ΜΝΕ = 1054
 Χελδρ.-Μηλιαρ., Ονόμ. Φυτών = 1101
 Χελδρ.-Μηλιαρ., Ονόμ. Φυτών² = 3300
 Χριστίδης, σώζω-σώνω = 3302
 Ψάλτ. = Ψάλτης Στ.
 Ψάλτ., Θρακικά = 3530
 Ψυχ. = Ψυχάρης Γ.

β') Ξενόγλωσσων

Aerts, Periphr. = 1783
 Agapitos, Narrat. Vernac. Romances = 3639
 Ahrweiler, Byz. et Mer = 2344
 Ahrweiler, Etudes = 2345
 Alex. M., The ritual lament = 2346
 Amantos, Suffixe = 1114
 Andr. = Andriotis
 Antoniadis, Langue byz. = 1788
 Apostolopoulos, Καλλιμ. = 2961
 Atsalos, Term. = 2350
 Bakk. = Bakker
 Bakker, Imper. = 1119
 Bakker, Pronomen = 2351
 Băn. = Bănescu
 Banfi, Quattro lessici = 3312α (βλ. Προσθ. ΙΑ'τόμου)
 Bartelink, Jeux de mots = 1793
 Bastav., Ordo portae = 227
 Beaudouin, Dial. Chypr. = 1121
 Beschewl. = Beschewliev
 Beševl. = Beševliev
 Beševl., Protobulg. Inschr. = 1129
 Beševl., Spätlat. Inschr. = 1130
 Beševl., Theophan. = 1798
 Bibliogr. Hellén. = 1450, 1451
 Bischoff-Beck, Glossar = 1799
 Bissinger, "μέγας" = 1800
 Bjerkelund, "παρακαλώ" = 1801
 Blanken, Dial. Cargése = 1802
 Blanken, Grecs d. Cargése = 1131α
 Böhlig, Untersuch. Sprachg. = 1132
 Bompaire, Remarques = 1133
 Browning, Αφ. Westerink = 3314
 Burg., Infin. = 1134

Buturas, Kap. = 1135
 Caratz. = Caratzas St.
 Caratz., Orig. dial. néo-gr. = 1141
 Caratz., Tzac. = 2356
 Conomis, Hesych. = N. Conomis, Hesychiana (Miscellanea Critica, griechischer Teil, Dt. Akad. d. Wiss., Λειψία 1964, 27-35)
 Cortelazzo, Infusso = 1816
 Coureas, The Assizes = 4304
 Coutelle, Gregh. = 2359
 Cupane, Roman. cavall. biz. = 4126α
 Danezis, Spaneas = 3322
 Darrouzès, Textes byzantins = 3154
 Darrouzès, Ορφικά = 2362
 Dawk. = Dawkins R. M.
 Dawk., Boustr. = 3838
 Dawk., Modern Gr. = 1146
 Debrunner, Nachklass. Griech. = 1152
 Del. = Delatte A.
 Dieterich, Spor. = 1158
 Dieterich, Unters. gr. Spr. = 1154
 Dölger, Beiträge = 2367
 Dölger-Karayann., Byz. Urk. = 1827
 Dölger, Lachen = 1164
 Dölger, Παρασπ. = 2368
 Dölger, Πετίτον = 1166
 Dölger, Regesten = 1824
 Dölger, Schatzk. = 1163
 Dölger, Φιλόσοφος = 1825
 Egea, Gram. Cron. Mor. = 4127
 Eideneier, Ghost-Words = 2369
 Eideneier, Tabuwörter = 1177α
 Failler, Déposition Calliste 1⁰⁰ = 2816

Foll., Libri greci = 1840
 Foy, Lauts. = 1179
 Georgac. = Georgacas D.
 Georgac., Ichthyological = 2662
 Georgac.-McDonald, Names of Peloponn. = 1847
 Georgac., Names of Const. = 1843
 Georgac., The -ις- Suffixes = 2816γ
 Georgiadis, Türk. Lehnw. = 3160
 Grégoire, Caballus = 1194
 Guillou, Act. S. Maria = 1854
 Hadjioannou, Beginning of Cypr. Dial. = 1212
 Hadjioannou, Medieval Dialect of Cypr. = 3329
 Hahn, Latein. Spr. = 1213
 Hammerich, Nisunderst. = 1214
 Hanna, Textkrit. Bem. = 1215
 Hartmann, Wiedergabe türk. Nam. = 1216
 Hatzid. = Hatzidakis G.
 Hatzid., άγγελος = 1221
 Hatzid., Einleit. = 1218
 Heisenb. = Heisenberg A.
 Heldr.-Μηλιαρ. = 1101
 Hendrickx B., Θεσμοί = 2342
 Henrich, Κλητ.-γεν. σε-ο = 2644
 Hess. = Hesseling D.-C.
 Hess., Dante nella lett. neoell. = 1231
 Hess., Mots mar. = 1226
 Hohlwein, Terms techn. = 1234
 Hunger, Anzeiger phil.-hist. Klasse Österreich. Akademie = 3334
 Hurmuz., Documente = E.
 Hurmuzaki, Documente privitoare la Istoria Români-

- Ior, Βουκουρέστι
- Impellizeri, Dig. Akr. = 1236
- Irmsch., Μαύρη θάλα. = 1867
- Irmsch., Τριβ., Ποιήμ. = 1442
- Jannaris, Hist. Gramm. = 3851
- Jeffer. = Jeffreys E. M.
- Kahane, Αφιέρ. Man Alvar, II = 3343
- Kahane-Bremner, Gloss. portol. = 2975
- Kahane, Christian étym. = 1875
- Kahane, Elem. ital. = 1872
- Kahane, Graeca et Romanica I, II, III = 2673
- Kahane, Graeco-rom. etym. = 1879
- Kahane, Graeco-rom. etym. III = 2419
- Kahane H. και R., Festschr. Hubschmid=Festschrift für Johannes Hubschmid = 2973β
- Kahane, Italian Loan-Words = 1246
- Kahane, Ital. Marinewört. = 1873
- Kahane-Pietrangeli, Egypt. pap. = 1880
- Kahane, Rom.-etym. = 1877
- Kahane, Slavus = 1251
- Kahane, Sprache = 2568
- Kahane-Tietze, Lingua Franca = 1253
- Kalits., Erkl. Eust. = 1256
- Kalits., Gramm. = 1257
- Kalits., Lesenotiz. = 1255
- Kaps. = Kapsomenakis, Kapsomenos St.
- Kaps., Vorunters. = 1258
- Katsanis, Byzantino-Sicula III = 4241
- Kretschmer, Lesb. Dial. = 1267
- Kriar. = Kriaras E.
- Kriar., Diglossie = 1275
- Krumb. = Krumbacher K.
- Krumb., Handschr. d. Dig. = 1281
- Krumb., Sprichw. = 1279
- Kyriak. = Kyriakidis St.
- Lambr., Coll. = 1287
- Langkavel, Bot. sp. Gr. = 1288
- Laurent, Regestes = 2434
- Lavagnini R., Byzantina Mediolanensia = 3865α
- Lavagnini R., Fatti = 3351
- Lefort, Documents = 3352
- Legr. = Legrand E.
- Legr., BGV = 1449
- Legr., BH = 1450, 1451
- Lemerle, Cinq études = 3581
- Lemerle, Premier human. = 2439
- Lemerle, Saint Athanase = 1900
- Lietz., Gr. Pap. = 1292
- Lindenburg, Turkse woorden = 1904
- Linnér., Hist. Pallad. = 1293
- Ljungvik, Adverbia = 1905
- Ljungvik, Syntax spätgr. Volksspr. = 1294
- Lorentz., Miscell. gr. = 1906
- Lurier, Chron. Mor. = 1297
- Maidhof, Rückwanderer = 1299
- Mand., Stud. gr. lang. = 2444
- Manouss. = Manoussacas
- Math.-Torn. = Mathiopoulou-Tornaritou E.
- Martini, Stathis = 2445
- Marzullo, Hesych. = 1908
- Meinersmann, Latein Wört. = 1912
- Mentzou, "Ξένος" = 1914
- Merc. S.-G. = Mercati S.-G.
- Merc. S.-G., Coll. Byz. = 2448
- Merc. S.-G., Suida-Suda = 1915
- Mercier, Almanac = 4308
- Meyer, NS = 1307
- Meyer, Rom. im kypr. = 1916, 2687
- Migne, P.G. = Migne, Patrologia Graeca
- Mihăescu, Infl. Grec. = 1919
- Mihăescu, Langue lat. = 2689
- Mihăescu, Termes = 1920
- Mihevč-Gabrovec., Contrib. sémasiol. = 1922
- Mihevč-Gabrovec., Syntaxe Moschos = 1923
- Miklosich, Slav. Elem. = 1924
- Miklosich, Türk. Elem. = 1311
- Mirambel, Evolut. verbe = 1926
- Mitsakis, Romanos = 1318
- Mohrmann, Innov. sémant. = 1929
- Mor. = Moravcsik G.
- Mor., Byzantinot. = 1319
- Mor., Ελλην. ποιήμ. Βάρν. = 1453
- Mor., "Hund" = 1931
- Moritz, Zunamen II = 2455
- Morrone, Annali Fac. Lett. e filos. Univ. di Napoli 21 (n. s. 9) 1978/79 = 3360
- Murnu, Rum. Lehnw. = 1322
- Nicholas-Baloglou, Quadr. = 4149α
- Nourney, Lat. Ital. = 1324
- Oikonomidès, Act. Dionys. = 1566α
- Oikonomidès, Act. Kastam. = 2694
- Ostrog., Féod. byz. = 2457
- Ostrog., Problèmes = 2458
- Palmer, Μόσχος = 3591
- Panzer, Futurum = 1936
- Papademetriou, Σχέδη μυός = 1938-9
- Papadim. = Papadimitriu S.
- Papadopoullos, Monum. litt. popul. = 2697
- Pecoraro, Studi Let. Cret. = 3177
- Pern. = Pernot H.
- Pern., D' Homère = 1330
- Pern., Ét. linguist. = 1334
- Pern., Ét. littér. gr. = 1329
- Pern., Recherch. Evang. = 1333
- Pertusi A., Akritai = 2463
- Pezop., Adnot. med. gr. = 1337
- Piccitto, Formule greche = 1947
- Pol. L., Digenis = 1948, 2703
- Pol. N., Mond. = 1340
- Psalt., Gram. = 1346
- Psich. = Psichari J.
- Psich., Essais = 1347
- Psich., Ét. de philol. = 1950
- Psich., Qu. tr. = 1350
- Raderm., Neutest. Gramm. = 1352
- Richard-Papadopoullos, Livre des remembr. = 3001
- Rödel, Chalkok.-Kritob. = 1353
- Rotolo, Libistro = 1354
- Russo, Gheorg. Etol. = 1356
- Russo, St. ist. gr.-rom. = 2704
- Russo, St. și crit. = 2470
- Rydbeck, Fachprosa = 1962
- Saurier, L' amertume = 3889
- Scazzoso, Pseudo-Dionigi = 1964
- Schilb., Byz. Metrol. = 1966
- Schirò, Agiografia = 1970
- Schirò, δημότης = 1968
- Schmitt, ριζικόν = 1971
- Seel, Physiol. = 1975
- Sirat, Mots d' emprunt = 1976
- Soloviev, Russie = 1977
- Spadaro, Battaglia = 1978
- Spadaro, Fonti Florio = 1979
- Spadaro, Riv. Stor. Calabr. = 3183
- Spadaro, Studi = 2713

Stepski, v.-Dol., Phrantz. = 1991
 Stryker, Protév. Jacq. = 1375
 Stuwe, Franz. Lehnwört = 1992
 Tabachovitz, Études sur le grec = 1379
 Tabachovitz, Theophan. = 1994
 Tagliavini, Venezia = 1382
 Tarabout, Valaor. = 2715
 Thumb, Germ. im Neugr. = 1997
 Thumb, Gr. Spr. Hellen. = 1386
 Thumb, Handbuch = 1998
 Tonnet, Ιστ. v. ελλ. γλ. = Tonnet H., Ιστορία της νέας ελληνικής γλώσσας. Η

διαμόρφωσή της
 Triand., Lehnw. = 1393
 Tsop., Echi classici = 2998
 Tzitzilis, Griech. Lehnw. = 3386
 Vanicek, Fremdw. = 1395
 Vayacacos, Noms de famille¹ = 2020
 Vayacacos, Noms de famille² = 2021
 Veloudis, Alexander = 2022
 v. Gem. = A. F. van Gemert
 Viscidi, Prestiti latini = 1401
 Vogeser, Spr. Heilingenl. = 1402
 Wagn., Carm. = 1456

Wagn., Med. Gr. Texts = 1457
 Wagn., Trois poém. = 1458
 Weierholt, Malalas = 2030
 Wifstrand, εικότα = 2032
 Wilson, Byz. Prose = N. Wilson, An anthology of byzantine prose, Βερολίνο-Νέα Υόρκη, 1971
 Wolf, Spr. Malal. = 1404
 Zachariadou (Studia turcol.) = 3198
 Zakyth., Desp. = 2498
 Ziebarth, Griech. Text. = 1405
 Zilliacus, Kampf Weltspr. = 1407
 Zucker, αυθέντης = 2035α

Γ' ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ, ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ, ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΙΚΤΩΝ ΤΟΜΩΝ

Στον πίνακα αυτόν ερμηνεύονται οι βραχυγραφίες των τίτλων περιοδικών, τιμητικών τόμων και πρακτικών ακαδημιών. Για βιβλιογραφικά στοιχεία σχετικά με περιοδικά και τιμητικούς τόμους παραπέμπεται ο αναγνώστης στους οικείους βιβλιογραφικούς πίνακες. Οι βραχυγραφίες περιοδικών, συλλογών, ανθολογιών, κ.λ.π., που ισχύουν για τα άρθρα, χρησιμοποιούνται και στους βιβλιογραφικούς πίνακες των κειμένων και των μελετητών.

α') σε ελληνική γλώσσα

ΑΕΜ = Αρχεῖον Ευβοϊκῶν Μελετῶν
 Αθ. = Αθηνά
 ΑΘΛΓΘ = Αρχεῖον του θρακικού λαογραφικού και γλωσσικού θησαυρού
 Αμάλθ. = Αμάλθεια, τριμηνιαῖον ιστορικόν λαογραφικόν περιοδικόν της Ιστορικής-λαογραφικής Εταιρείας νομοῦ Λασηθίου (Αγ. Νικόλαος Κρήτης)
 Ανθη φιλίας = Τιμητικό αφιέρωμα στον καθηγητή Κ. Μηνά, 2005
 Ανθη Χαρίτων = Παναγιωτάκης Ν., τιμητικός τόμος, 1998.
 Αντιχάρ. Ανδρ. = Αντιχάρισμα στον καθηγητή Ν. Π.

Ανδριώτη
 ΑΠ = Αρχεῖον Πόντου
 Αρχές νεοελλ. λογοτ. = Αρχές της νεοελληνικής λογοτεχνίας, τόμ. Α', Β'
 Α' Συμπ. "Καθ. ζωή" = Πρακτικά Α' Διεθνούς Συμποσίου: Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο
 Αφ. Αμ. = Αφιέρωμα εις Κ. Ι. Αμαντον
 Αφ. Καρατζά = Αντίχαρη, Αφιέρωμα στον καθηγητή Σταμάτη Καρατζά
 Αφ. Κριαρ. = Αφιέρωμα στον Εμμανουήλ Κριαρά
 Αφ. Λ. Πολ. = Αφιέρωμα στον καθηγητή Λίνο Πολίτη
 Αφ. Milliex = Ελληνογαλλι-

κά. Αφιέρωμα στον Roger Milliex
 Αφ. Σβορ. = Αφιέρωμα στον Νίκο Σβορώνο
 Αφ. Στράτ. = Αφιέρωμα στον Ανδρέα Ν. Στράτο
 Αφ. Τριαντ. = Αφιέρωμα στη μνήμη του Μανόλη Τριανταφυλλίδη
 Αφ. Τσολ. = Αφιέρωμα στον Εύδοξο Τσολάκη
 Αφ. Χατζιδ. = Αφιέρωμα εις Γ.Ν. Χατζιδάκι
 Βυζαντ. = Βυζαντινά
 Βυζ. Δόμ. = Βυζαντινός Δόμος, Αθήνα 1987 κ.ε.
 Βυζ. Μελ. = Επετηρίς "Βυζαντινά Μελέται"

Γλώσσης χάριν = Τόμος - αφιερωμένος στο Γ. Μπαμπινιώτη, 2008
Γρηγ. Παλ. = Γρηγόριος Παλαμάς

ΔΑΕ Κερκ. = Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκύρας

ΔΕΚΣ = Δελτίο Εταιρείας Κυπριακών Σπουδών = Κυπρ. Σπ.

Δελτ. Ιον. Ακαδ. = Δελτίον Ιονίου Ακαδημίας

ΔΙΕΕΕ = Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος

ΔΧρ.ΑΕ = Δελτίον Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Δωδεκαν. = Δωδεκανησιακά
Δωδεκαν. Αρχ. = Δωδεκανησιακόν Αρχεῖον

Δωδεκαν. Χρον. = Δωδεκανησιακά Χρονικά

Δωδώνη = Δωδώνη, Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Παν/μίου Ιωαννίνων

Ε. Εστ. = Εῶα και Εσπέρια

ΕΑΙΕΔ = Επετηρίς Αρχείου Ιστορίας Ελληνικού Δικαίου

ΕΓΔΣΠΘ = Επετηρίς Γεωπον. και Δασολ. Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΕΕΒΣ = Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών

ΕΕΗΛ.Μ. = Επετηρίς Εταιρείας Ηλειακών Μελετών

ΕΕΚΣ = Επετηρίς Εταιρείας Κρητικών Σπουδών

ΕΕΚυκλ.Μ. = Επετηρίς Εταιρείας Κυκλαδικών Μελετών

ΕΕΠ = Επιστημονική Επετηρίς, Εθνικόν Πανεπιστήμιον

ΕΕΣΝΟΕΠΘ = Επιστημονική Επετηρίς Σχολής Νομικών και Οικονομικών Επιστημών Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΕΕΣτερεολλ.Μ. = Επιστημονική Επετηρίς Στερεοελλαδικών Μελετών

ΕΕΦΣΠΑ = Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών

ΕΕΦΣΠΘ = Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΕΕΦΣΠΘ (περ. β', τεύχ. Φιλ.) = Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης περ. β', τεύχος Φιλολογίας

ΕΕΦΣΠΚ = Αριάδνη, Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Κρήτης

Εικοσιπεντ. Κόντου = Εικοσιπενταετηρίς της καθήγησης Κων/νου Σ. Κόντου

ΕΚΕΙΕΔ = Επετηρίς του Κέντρου ερεύνης της ιστορίας του ελληνικού δικαίου

ΕΛΑ = Επετηρίς του Λαογραφικού Αρχείου

Ελλην. = Ελληνικά

Ελλην. Δημ. = Ελληνική Δημιουργία

Ελλην. Διαλεκτ. = Ελληνική Διαλεκτολογία

ΕΜΑ = Επετηρίς Μεσαιωνικού Αρχείου

Επ. Επετ. Δ.Σ.Θ. = Επιστημονική Επετηρίδα Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης

Επετ. Κύπρ. = Επετηρίς (Κέντρον Επιστημονικών Ερευνών), Λευκωσία

Επετ. Παρνασσ. = Επετηρίς Παρνασσού

Επιθ. ελληνοϊτ. πνευμ. επικ. = Επιθεώρησις ελληνοϊταλικής πνευματικής επικοινωνίας

Εραν. = Ο Ερανοστής

ΗΜΕ = Ημερολόγιον Μεγάλης Ελλάδος

Ηπειρ. Χρον. = Ηπειρωτικά Χρονικά

Θησαυρ. = Θησαυρίσματα
Θρακ. = Θρακικά

Ιταλοελλ. = Ιταλοελληνικά

Κακρ., Μελέτ. άρθρ. = Ι. Θ. Κακριδής, Μελέτες και άρθρα

Κανίσκιν 2002 = Studi in onore di Giuseppe Spadaro

Κεφαλλ. Χρον. = Κεφαλληνικά Χρονικά

Κιμωλ. = Κιμωλιακά

Κρ. Εστ. = Κρητική Εστία

Κρητολ. = Κρητολογία

Κρητολ. Γράμμ. = Κρητολογικά Γράμματα

Κρ. Λαός = Κρητικός Λαός

Κρ. Μελ. = Κρητικά Μελέται

Κρ. Πρωτοχρ. = Κρητική Πρωτοχρονιά

Κρ. Χρ. = Κρητικά Χρονικά

Κυπρ. Γρ. = Κυπριακά Γράμματα

Κυπρ. Σπ. = Κυπριακαί Σπουδαί

Κυπρ. Χρ. = Κυπριακά Χρονικά

ΛΑ = Λεξικογραφικόν Αρχεῖον

Λασογρ. = Λαογραφία

ΛΔ = Λεξικογραφικόν Δελτίον

Λογοτεχνία-Κοινωνία στην Κρήτη (συλλογή) = Λογοτεχνία και κοινωνία στην Κρήτη της Αναγέννησης

Μακεδ. = Μακεδονικά

Μαντατοφ. = Μαντατοφόρος

ΜΒ = Σάθα, Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη

Μελ. ελλην. γλώσσ. = Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά

Μελ. και υπομν. Κύπρ. (συλλογή) = Μελέται και υπομνήματα

Μεσ. Ν. Ελλ. (περιοδ.) = Μεσαιωνικά και Νέα Ελληνικά

Μνήμ. Αμ. = Εἰς μνήμην Κ. Αμάντου

Μνημ. Αντωνιάδη = Μνημόσυνον Σοφίας Αντωνιάδη

Μνήμ. Καλοκαιρινού = Λοιβή εἰς μνήμην Ανδρέα Γ. Καλοκαιρινού

Μνήμ. Λάμπρ. = Εἰς μνήμην Σπ. Λάμπρου

Μνήμ. Ζώρα = Τιμητικός τόμος εἰς μνήμην Γεωργίου Θ. Ζώρα

ΝΕ = Νέος Ελληνομνήμων

Νεοελλ. Αρχ. = Νεοελληνικόν Αρχεῖον

Νεοελλ. Διαλ. = Νεοελληνική Διαλεκτολογία

Ν. Εστ. = Νέα Εστία

Νησιωτ. Επετ. = Νησιωτική Επετηρίς

Ξένιον Ζέπου = Ξένιον, Festschrift für Pan. J. Zepos

Οικον. Ιστ. Βυζ. = Οικονομική
Ιστορία του Βυζαντίου Α',
Β', Γ'

Ορθόδ. Παρ. = Ορθόδοξος
Παρουσία

Παναθήν. = Παναθήναια

Παρνασσ. = Παρνασσός

Πελοπον. = Πελοποννησιακά

Πετρ. ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα
Διεθνούς Κρητολογικού
Συνεδρίου

Πετρ. Α' ΔΚρ.Σ = Πεπραγμέ-
να Α' Διεθνούς Κρητολο-
γικού Συνεδρίου

Πετρ. Β' ΔΚρ.Σ = Πεπραγμέ-
να Β' Διεθνούς Κρητολο-
γικού Συνεδρίου

Πετρ. Γ' ΔΚρ.Σ = Πεπραγμέ-
να Γ' Διεθνούς Κρητολο-
γικού Συνεδρίου

Πετρ. Δ' ΔΚρ.Σ = Πεπραγμέ-
να Δ' Διεθνούς Κρητολο-
γικού Συνεδρίου

Πετρ. Ε' ΔΚρ.Σ = Πεπραγμέ-
να Ε' Διεθνούς Κρητολο-
γικού Συνεδρίου

Πετρ. ΣΤ' ΔΚρ.Σ = Πεπραγ-
μένα ΣΤ' Διεθνούς Κρητο-
λογικού Συνεδρίου

Πετρ. Ζ' ΔΚρ.Σ = Πεπραγμέ-
να Ζ' Διεθνούς Κρητολο-
γικού Συνεδρίου

Πετρ. Θ' ΔΚρ.Σ = Πεπραγμέ-
να Θ' Διεθνούς Κρητολο-
γικού Συνεδρίου

Πετρ. Θ' ΔΒΣ = Πεπραγμένα
Θ' Διεθνούς Βυζαντινολο-
γικού Συνεδρίου Θεσσα-
λονίκης

Πετρ. ΙΒ' ΔΒΣ = Πεπραγμένα
ΙΒ' Διεθνούς Βυζαντινολο-
γικού Συνεδρίου

Πετρ. ΙΔ' ΔΒΣ = Actes du
XIVe Congrès International
des études byzantines, Bu-
carest, 6-12 Septembre,
1971, III, 1976

Πνευματ. Κύπρ. = Πνευματι-
κή Κύπρος

Ποντ. Φύλλ. = Ποντιακά
Φύλλα

Πραγμ. Ακ. Αθ. = Πραγμα-
τεία Ακαδημίας Αθηνών

Πρακτ. Ακ. Αθ. = Πρακτικά
Ακαδημίας Αθηνών

Πρακτ. Α' Κυπρ. Σ = Πρακτι-
κά Α' Κυπριολογικού Συ-
νεδρίου Γ' β'

Πρακτ. Β' Κυπρ. Σ = Πρακτι-
κά Β' Κυπριολογικού Συ-
νεδρίου Β'

Πρακτ. Γ' Κυπρ. Σ = Πρακτι-
κά Γ' Κυπριολογικού Συ-
νεδρίου Β'

Πρακτ. Α' Παν. Σ = Πρακτικά
Α' Πανιονίου Συνεδρίου

Πρακτ. Γ' Παν. Σ = Πρακτικά
Γ' Πανιονίου Συνεδρίου

Πρακτ. Ε' Παν. Σ = Πρακτικά
Ε' Πανιονίου Συνεδρίου

Πρακτ. Α' Πανελλ. Σ. Αν.
Ρωμυλ. = Πρακτικά Α' Πα-
νελλήνιου Συνεδρίου Ανα-
τολικής Ρωμυλίας

Πρακτ. Α' Συμπ. Γλωσσολ.
βορειοελλ. χώρου = Πρα-
κτικά Α' Συμποσίου Γλωσ-
σολογίας του βορειοελλ.
χώρου

Πρακτ. Β' Συμπ. Γλωσσολ.
βορειοελλ. χώρου = Πρακτι-
κά Β' Συμποσίου Γλωσσο-
λογίας του βορειοελλαδι-
κού χώρου

Πρακτ. Συμποσ. Ιδρ. Πιερίδη
1986 = Πρακτικά Συμποσίου
Ιδρύματος Πιερίδη 1986

Προσφ. Κυριακ. = Προσφορά
εις Στίλπωνα Κυριακίδη

Σύμ. = Τὰ Συμαϊκά

Σύμμ. = Σύμμεικτα Εθνικού
Ιδρύματος Ερευνών ΕΙΕ

Σύνδεσμος in onore Anastasi
= Σύνδεσμος. Studi in ono-
re di Rosario Anastasi

Τεσσαρακ. Κόντου = Τεσσα-
ρακονταετηρίς της καθη-
γεσίας Κωνσταντίνου Σ.
Κόντου

Τιμητ. Τσοπ. = Φιλερήμον
Αγάπησις. Τιμητικός τό-
μος για τον καθηγητή Αγ.
Γ. Τσοπανάκη, 1997

Τσοπ., Συμβολές Α', Β' =
Τιμητικός τόμος Τσοπανά-
κη, 1983 (έχει βιβλ. στον Ι
τόμο)

Φίλτρα., Τιμητ. Καψ. = Φίλ-
τρα. Τιμητικός τόμος Σ. Γ.
Καψωμένου

Χαριστ. Ορλάνδ. = Χαριστή-
ριον εις Α. Κ. Ορλάνδον
Χιακ. Χρον. = Χιακά Χρονικά
Χρ. Κρ. = Χριστιανική Κρήτη
Χρον. Πόντ. = Χρονικά του
Πόντου

β') σε ξένη γλώσσα

AAEEG = Annuaire de
l'Association pour
l'encouragement des études
grecques en France

Act. VIIIe Congr. Intern. Néo-
hell. franc. = Actes du
VIIIe Congrès Interna-
tional des néo-hellénistes
des universités francopho-
nes. Contribution de Chy-
pre à la civilisation néo-
hellénique

Act. XIe Congr. onomast. =
Actes du XIe Congrès Inter-
national des sciences ono-
mastiques

AIPHOS = Annuaire de l'

Institut de philologie et d'
histoire orientales et slaves

BCH = Bulletin de correspon-
dence hellénique

Berichte z. XI. Intern. Byz.-
Kongr. = Berichte zum XI.
Internationalen Byzantinis-
ten-Kongress, Μόναχο 1958

BF = Byzantinische Forschun-
gen

B-NJ = Byzantinisch-
neugriechische Jahrbücher

BSI = Byzantinoslavica

Bull. Soc. Lingu. = Bulletin de
la Société de linguistique de
Paris

BMGS = Byzantine and Mod-
ern Greek Studies

Byz. = Byzantion

Byz.-Met. = Byzantina-
Metabyzantina

Byzantinobulg. = Byzantino-
bulgarica

BZ = Byzantinische Zeitschrift

Cah. Inst. M. A. (Univ. Copen-
hague) = Universitét de Co-
penhague, Cahiers de
l'Institut du moyen-âge grec
et latin, Κοπεγχάγη 1969-71
κκ.

Class. et. Med. = Classica et
Mediaevalia III Convegno

Nationale di Studi Neogreci
Corp. Haml. = Corpus Ham-
leticum

Cret. St. = Cretan Studies, 1988
KE.

DOP = Dumbarton Oaks
Papers

Egypt. Philol. Közl. = Egyete-
mes Philologiai Közlöny

EO = Echos d' Orient

Epidosis = Herbert Hunger,
Gesammelte Schriften zur
byzantinischen Geistes und
Kulturgeschichte

Festschrift Heger = Festschrift
für Klaus Heger

Festschr. Kretschmer = Fest-
schrift für Universitäts-
Professor Hofrat Dr. Paul
Kretschmer

Fest und Alltag

Fol. neohell. = Folia neohelle-
nica

IF = Indogermanische For-
schungen

IF Anzg. = Anzeiger für Indo-
germanische Sprach- und
Altertumskunde. Beiblatt zu
den Indogermanischen For-
schungen.

Ill. Class. St. = Illinois Classical
Studies

Instit. Orient. Nap. = Istituto
Orientale di Napoli

JÖB = Jahrbuch der Österrei-
chischen Byzantinistik

JÖBG = Jahrbuch der Österrei-
chischen Byzantinischen
Gesellschaft

Lexicograph. Byzant. = Lexi-
cographica Byzantina

Literature-Society in Crete
(συλλογή) = Literature and
Society in Renaissance Crete

Med. Rom. Orient. = Medioevo
Romano e Orientale

Mél. Diehl = Mélanges Charles
Diehl

Mél. Dujcev = Byzance et les
Slaves. Études de civilisa-

tion. Association des amis
des études archéologiques

Mél. Ed. Delebécque = Mélan-
ges Edouard Delebécque

Mél. Kern = Mélanges Kern

Mél. Merlier = Mélanges of-
ferts à Octave et Melpo
Merlier

MGSY = Modern Greek Stu-
dies Yearbook

Misc. G. Merc. = Miscellanea
Giovanni Mercati

Misc. Neogr. = Miscellanea
Neogreca. Atti del 1. Con-
vegno Nazionale di studi
neogreci

Misc. Rossi = Bizantino-Sicula
II, Miscellanea... in memo-
ria di Giuseppe Rossi Taibbi

Mitteil. Sem. Or. Spr. = Mittei-
lungen des Seminars für
orientalische Sprachen

Neogr. Med. Aevi I, II, III, IV,
IVa, V = Πρακτικά του διε-
θνούς συνεδρίου Neograe-
ca Medii Aevi

OCP = Orientalia Christiana
Periodica

Philol. Suppl. = Philologus,
Supplementband

Philol. Woch. = Philologische
Wochenschrift

PNL = Probleme der neugrie-
chischen Literatur

Polis-Provinz = Zwischen
Polis, Provinz und Periphe-
rie, 2005.

Polych. = Polychordia, Fest-
schrift Fr. Dölger (Byz. For-
schungen 1-3, 1966-68)

Polychron. Dölger = Polychro-
nion, Festschrift Fr. Dölger

Prosa y verso = Neogr. Med.
Aevi III, 1996

REB = Revue des études by-
zantines

REG = Revue des études grec-
ques

RES-EE = Revue des études
sud-est européennes

Rev. Intern. d' Onom. = Revue
Internationale d' Onomasti-

que

Rhein. Museum f. Philol. =
Rheinisches Museum für
Philologie

Rom. Philol. = Romance Philo-
logy

RSBN = Rivista di studi bizan-
tini e neoellenici

RSBS = Rivista di studi bizan-
tini e slavi

RSBS 3 [Misc. Pertusi 3] =
Rivista di studi bizantini e
slavi, III-1983 Miscellanea
Agostino Pertusi, Tomo III,
Bologna 1984

SB = Studi bizantini

SBN = Studi bizantini e neoel-
lenici

Sic. Gymn. = Siculorum
Gymnasium

SIFC = Studi italiani di filolo-
gia classica

Sill. biz. = Silloge bizantina in
onore di Silvio Giuseppe
Mercati

S-OF = Süd-Ost Forschungen

Star., Živ. = Starina živaja

St. Byz. Neohell. Neerl. =
Studia Byzantina et
neohellenica neerlandica

St. ist. gr.-rom. = Studii istorice
greco-române

Stud. filol. biz. = Studi filologia
bizantina

Stud. byz. Lexik. = 3384

TAPA = Transactions of the
American Philological As-
sociation

Trav. et Mém. = Travaux et
Mémoires

Viz. Vrem. = Vizantijskij Vre-
mennik

Zeitschr. f. Balkanol. = Zeit-
schrift für Balkanologie

Zeitschr. f. rom. Philol. =
Zeitschrift für romanische
Philologie

Zeitschr. f. vergleich. Sprach-
forsch. = Zeitschrift für ver-
gleichende Sprachforschung

Δ' ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

PHI 7 = Packard Humanities
Institute CD-ROM # 7
(Greek Documentary Texts:

Papyri and Inscriptions)
TLG = Thesaurus Linguae
Graecae

TLFi = Tresor de la Langue
Francaise

Ε' ΛΕΞΙΚΩΝ

α') ελληνόγλωσσων

ΑΛΝΕ = Α. Αναστασιάδη-
Συμεωνίδη, Αντίστροφο
Λεξικό της Νέας Ελληνι-
κής

Αλιπράντης Ν., Λεξ. Πάρου =
Αλιπράντης, Λεξικό των
ιδιωμάτων και των εγγρά-
φων της Πάρου, 2001

Ανδρ., Λεξ. = Ν.Π. Ανδριώτη,
Ετυμολογικό Λεξικό της
κοινής νεοελληνικής

Απαλοδήμου, Λεξ. πουλιών =
Απαλοδήμου Ντ., Περι-
γραφικό Λεξικό πουλιών
της Ελλάδος

Αποστόλου, Λεξ. Νάουσας =
Στ. Αποστόλου, Λεξικό του
γλωσσικού ιδιώματος της
Νάουσας

Αραβαντ., Ηπειρωτ. γλωσ-
σάρ. = Αραβαντινού Π.,
Ηπειρωτικών γλωσσάρων

Βεργωτής, Λεξ. λειτουργ. =
Βεργωτής Θ. Γ., Λεξικόν
λειτουργικών και τελε-
τουργικών όρων, 1995

Βλαστού, Συνών. = Π. Βλα-
στού, Συνώνυμα και συγ-
γενικά, Αθήνα 1931

Βλαστού, Συνών.² = Π. Βλα-
στού, Συνώνυμα και συγ-
γενικά. Νέα έκδοση συ-
μπληρωμένη, Αθήνα 1989

Βλάχ. = Γερασίμου Βλάχου,
Θησαυρός της εγκυκλο-
παιδικής βάσεως τετρά-
γλωσσος

Βυζάντιος, Λεξ. = Βυζάντιος
Σκ., Λεξικόν της καθ' ημάς
ελληνικής διαλέκτου, 1874

Γενναδ., Λεξ. = Π. Γ. Γενναδί-
ου, Λεξικόν φυτολογικόν

Γιαγκουλλής, Ασιίζες =
Γιαγκουλλής Κ., Ασιίζες,
ερμηνευτικό-ετυμολογικό
γλωσσάριο, 1993

Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ. =

Γιαγκουλλής Γ. Κ., Μικρός
ερμηνευτικός και ετυμο-
λογικός θησαυρός της Κυ-
πριακής διαλέκτου, Λευ-
κωσία, 1997.

Γλωσσάρ. Λεσβ. = Γλωσσάρι-
ον Λεσβίων

Δαγκίτσης, Λεξ. = Κ. Δαγκί-
τση, Ετυμολογικό Λεξικό
της νεοελληνικής

Δελιγιάννης, Ιδίωμ. Κου-
βουκλ. Προύσας = Κ. Δε-
λγιάννη, Το γλωσσικό
ιδίωμα των Κουβουκλίων
Προύσας

Δελιόπουλος, Ρουμλουκ. =
Δελιόπουλος Δ., Το Ρουμ-
λουκιώτικο Ιδίωμα

Δημητράκ. = Δ. Δημητράκου,
Μέγα Λεξικόν όλης της
ελληνικής γλώσσας

Δημητρίου, Λεξ. Σάμ. = Δη-
μητρίου Ν., Λαογραφικά
της Σάμου, τ. ΣΤ' και Ζ'.
Λεξικό του γλωσσικού ι-
διώματος της Σάμου, Αθή-
να, 1996.

Δημητρίου Ν. Α., Συμπλ.
Λεξ. Σάμ. = Δημητρίου Ν.
Α., Ευρετήριο και Συμπλή-
ρωμα στα λαογραφικά της
Σάμου του Ν. Δημητρίου,
Αθήνα, 2002

Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής,
Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας =
Δουγά-Παπαδοπούλου
Ευ.-Τζιτζιλής Χρ., Το
γλωσσικό ιδίωμα της ορει-
νής Πιερίας, 2006

Δράκου, Ιδίωμ. Κάλυμν. =
Δράκου, Το γλωσσικό ιδί-
ωμα της Κάλυμνος

Επιτομή = Επιτομή του Λεξι-
κού της Μεσαιωνικής Ελ-
ληνικής Δημόδους Γραμ-
ματείας (1100-1669) του

Εμμ. Κριαρά
Ερωτόκρ., Γλωσσάρ. = Ερω-
τόκριτος Ι., Γλωσσάριον
της κυπριακής διαλέκτου
Ευγενίδης, Παγγ. Γλωσσ. =
Ηρ. Ευγενίδης, Παγγαιο-
ρειτική Γλωσσογραφία

Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ. =
Ζαφειρίου Π. Μ., Το γλωσ-
σικό ιδίωμα της Σάμου
Ζώη, Λεξ. Ζακ. = Λ. Χ. Ζώη,
Λεξικόν φιλολογικόν και
ιστορικόν Ζακύνθου
Ζώη, Λεξ. Ζακ.² = ανατύπωση
του Λεξικού Ζώη, Λεξ.
Ζακ.

Ζωναρ. = Ioannis Zonarae
Lexicon, edidit A.H. Titt-
mann, τόμ. I-II, Λειψία
1808, ανατ. Αμστερνταμ
1967

Ηούχ. = Hesychii Alexandrini
Lexicon (έκδ. K. Latte)

Θρησκ. και ηθ. εγκυκλοπ. =
Θρησκευτική και ηθική
εγκυκλοπαίδεια, τόμ. I-12,
Αθήνα 1962-8

ΙΑ = Ακαδημία Αθηνών,
Λεξικόν της νέας ελληνι-
κής γλώσσας Α': Ιστορικόν
Λεξικόν της νέας ελληνι-
κής

Ιπποκρ. Λεξ. = Αποστολίδης
Π., Ερμηνευτικό Λεξικό
πασών των λέξεων του
Ιπποκράτους, 1997

Καββάδας, Βοτ. φυτολ. Λεξ. =
Καββάδας Δ., Βοτανικόν-
φυτολογικόν Λεξικόν,
1956.

Καλαντζάκος, Λεξ. ρουμελ. =
Καλαντζάκος Α., Λεξικό
ρουμελιώτικης γλώσσας,
2000.

- Καραγ., Λεξ. οικον. = Καραγιαννόπουλος Ε. Ι., Λεξικό Βυζαντινής Ορολογίας, Οικονομικοί Όροι τόμ. Α', 1995
- Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ. = Καραναστάσης Α., Ιστορικών Λεξικών των ελληνικών ιδιωμάτων της Κάτω Ιταλίας
- Κασιμάτης, Βενετ. γλωσσ. στοιχ. Κυθήρ. = Κασιμάτης, Βενετικά γλωσσικά στοιχεία στα Κύθηρα
- Κατσάνης, Ιδίωμ. Σαμοθράκης = Κατσάνης Ν. Α., Το γλωσσικό ιδίωμα της Σαμοθράκης
- Κολτσιδης, Λεξ. Κουτσοβλαχ. = Γραμματική και Λεξικό της Κουτσοβλαχικής Γλώσσας
- Κόμης, Κυθηρ. Λεξ. = Κόμης Α. Δ., Κυθηραϊκό Λεξικό, Αθήνα, 1996
- Κονδυλάκης, Κρ. Λεξιλ. = Ι. Κονδυλάκη, Κρητικών Λεξιλογίων
- Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδίωμ. = Κοντομίχης Π., Λεξικό του λευκαδίτικου γλωσσικού ιδιώματος, 2001
- Κοσμάς, Ιδίωμ. Ιωανν. = Κοσμάς Ν., Το γλωσσικό ιδίωμα των Ιωαννίνων, Δωδώνη, Αθήνα-Γιάννινα, 1997
- Κουβέλης, Λεξιλόγιο Ξηρομέρου = Μπ. Κουβέλης, Λεξιλόγιο του Ξηρομέρου
- Κουκκίδης, Λεξιλ. = Κωνστ. Κουκκίδης, Λεξιλόγιο ελληνικών λέξεων εκ της τουρκικής
- Κουμαν., Συναγ. = Στ. Κουμανούδης, Συναγωγή λέξεων αθησαυρίστων
- Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. = Στ. Κουμανούδης, Συναγωγή νέων λέξεων
- Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν. = Κουσαθανάς Π., Χρηστικό Λεξικό του ιδιώματος της Μυκόνου, 1996
- Κουτήφαρης, Γλωσσάρ. Ικαρ. = Κουτήφαρης, Γλωσσάριο της Ικαρίας
- Κριαρ., Λεξ. = Εμμ. Κριαράς, Νέο ελληνικό λεξικό της σύγχρονης δημοτικής γλώσσας
- Κυριαζίδης Ν., Λεξ. Μακρυγ. = Το Λεξιλόγιο του Μακρυγιάννη ή πώς μιλούσαν οι Έλληνες
- Κωστ., Λεξ. τσακων. = Θ. Π. Κωστάκης, Λεξικό της τσακωνικής διαλέκτου
- Λιάπης, Ιδίωμ. Πηλίου = Λιάπης Κ., Το γλωσσικό ιδίωμα του Πηλίου, Βόλος, 1996.
- ΛΚΝ = Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη
- Λουκά, Γλωσσάρ. = Γ. Λουκάς, Γλωσσάριο της κυπριακής διαλέκτου
- Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδίωμ. = Μάνεσης Στ., Ιστορικό Λεξικό του μυκονιάτικου ιδιώματος
- Μαυρομμάτης, Λεξ. Καναλ. Καρδίτσας = Μαυρομμάτης Κ., Λεξικό ιδιωμάτων Καναλιών-Καρδίτσας, 1987
- ΜΕΕ = Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαιδεία, τ. Α'-ΚΔ', Αθήνα 1926-1934 (ανατ. με συμπλήρωμα, τ. Α' - Δ', χ. χρόν.)
- Μηνάς, Λεξ. ιδίωμ. Καρπάθου = Μηνάς Κ., Λεξικό των ιδιωμάτων της Καρπάθου, Κάρπαθος, 2006.
- Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ. = Μ. Μιχαηλίδη-Νουάρου, Λεξικόν της καρπαθιακής διαλέκτου
- Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης = Μιχαλαριά-Βογιατζή Μ., Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν Διαλέκτου Σύμης, 1991
- Μουσουρής, Γλωσσάρ. Ιθάκ. = Σπύρος Μουσουρής, Η γλώσσα της Ιθάκης
- Μπαμπιν., Λεξ. = Μπαμπινιώτης, Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας, 1998, 2002
- Νικολαΐδης Κ., Λεξ. Κουτσοβλαχ. = Ετυμολογικόν Λεξικόν της Κουτσοβλαχικής Γλώσσας
- Ντίνας, ιδίωμ. Κοζάν. = Ντίνας Κ., Το γλωσσικό ιδίωμα της Κοζάνης τόμ. Β', 2005
- Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδίωμ. = Ξανθινάκης Α., Λεξικό του δυτικοκρητικού ιδιώματος, 2000.
- Ξεινός, Γλωσσ. Ίμβρου = Κώστας Ξεινός, Γλωσσάρι της Ίμβρου
- Ορλάνδος-Τραυλός Λεξ. αρχιτ. = Α.Κ. Ορλάνδος-Ι.Ν. Τραυλός, Λεξικόν αρχαίων αρχιτεκτονικών όρων
- Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ. = Πανταζάτος Δ., Κεφαλοντική και θιακιά ντοπιολαλιά, 2000
- Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ. = Παπαγγέλου Ρ., Το Κυπριακό ιδίωμα. Μέγα Κυπροελληνο-αγγλικό και με λατινική ορολογία. Αθήνα, 2001
- Παπαδ. Α., Λεξ. = Α. Α. Παπαδοπούλου, Ιστορικών Λεξικών της ποντιακής διαλέκτου
- Παπαθαν., Γλωσσ. ρουμελ. = Παπαθανασόπουλου Θ., Γλωσσάρι ρουμελιώτικης ντοπιολαλιάς
- Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδίωμ. = Παπαχριστοδούλου Χρ., Λεξικό των ροδίτικων ιδιωμάτων
- Πάπ.-Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ. = Πάπυρος-Λαρούς, Γενική Παγκόσμιος Εγκυκλοπαίδεια μετά πλήρους λεξικού της ελληνικής γλώσσας
- Πασπ., Γλωσσ. = Α.Γ. Πασπάτη, Το χιακόν γλωσσάριον
- Πασχ., Ανδρ. γλωσσ. = Πασχάλης Δ., Ανδριακόν γλωσσάριον, Αθήνα, 1993.
- Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγριτ. = Πασχαλούδης Α. Ν., Τα Τερπνιώτικα και τα Νιγριτινά, 2000
- Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ. = Μ. Ι. Πιτυκάκη, Το γλωσσικό ιδίωμα της Ανατολικής Κρήτης
- Προκόβας, Λεξ. Κουτσοβλαχ. = Κ. Προκόβα, Λεξικό Κουτσοβλαχικής Λιβαδίου Ολύμπου, 2006
- Πρωίας Λεξ. = Λεξικόν της ελληνικής γλώσσας, επιμέλεια Γεωργ. Ζευγώ-

Λη, έκδοσις "Πρωίας"
 Πρωίας Λεξ. Συμπλ. =
 "Πρωίας" Λεξικόν της νέ-
 ας ελληνικής γλώσσης ορ-
 θογραφικόν και ερμηνευ-
 τικόν. Συμπλήρωμα
 Σούδα = Suidae Lexicon (έκδ.
 Α. Adler)
 Σπίντιος, Δαρνακ. γλωσσ. =
 Σπίντιου Ζ., Δαρνακικό
 Γλωσσάρι
 Σταματ. = Ι. Σταματάκου,
 Λεξικόν της νέας ελληνι-
 κής γλώσσης
 Στεφ., Θησ. βλ. Steph., Θησ.
 Συμεων., Ετυμολ. λεξ. νεο-
 ελλ. οικων. = Συμεωνίδη
 Χ.Π., Ετυμολογικό Λεξικό
 νεοελλ. οικωνυμίων, 2010
 Σύρκου, Μεγαρ. ιδιωμ. =
 Σύρκου Αγγ., Το μεγαρικό
 γλωσσικό ιδίωμα, 2006
 Τάκη, Αγραφ. = Τάκης Β., Η

αγραφιώτικη γλώσσα
 Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ. = Φ.
 Τάσιου, Γλωσσάριο του
 Πολυγύρου
 Τζιαμούρτας, Γλωσσ. Καρα-
 γκούνηδων = Τζιαμούρτας
 Ζ., Γλωσσικός θησαυρός
 των Καραγκούνηδων, 2006
 Τομπαϊδ.-Συμεων., Συμπλ.
 Παπαδ. Α. Λεξ. = Τομπαϊ-
 δης Δ. Ε.-Συμεωνίδης Χ. Π.,
 Συμπλήρωμα στο Ιστορι-
 κόν Λεξικόν της Ποντια-
 κής Διαλέκτου του Α. Α.
 Παπαδόπουλου, Αθήνα,
 2002
 Τσιγκής, Γλωσσ. Χίου = Τσιγκής
 Γ. Ν., Γλωσσικά από το
 Πυργί της Χίου, Αθήνα,
 2002
 Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλ. =
 Η.Α. Τσιτσέλης, «Γλωσσά-
 ριον Κεφαλληνίας», Νεο-
 ελληνικά Ανάλεκτα Παρ-

νασσού 2 (1874-75) 145-368
 (ανατ. Αθήνα 1996)
 Τσοπουρίδης, Λεξ. ποντ. =
 Τσοπουρίδης Θ., Λεξικό
 Ποντιακής Διαλέκτου
 Φωτ., Λεξ. = Photii Patriarchae
 Lexicon
 Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσ.-
 σάρ. = Χαντζιάρη, Γλωσσ-
 σάρι της Θεσσαλίας
 Χατζ., Λεξ. = Ετυμολογικό
 Λεξικό της ομιλουμένης
 κυπριακής διαλέκτου (α-
 νατ. 2000)
 Χριστοδούλου, Κουζιαν. =
 Χριστοδούλου Χ., Λεξικό
 του κοζανίτικου ιδιώματος
 Χυτήρης, Κερκυρ. Γλωσσάρ. =
 Γερ. Χυτήρη, Κερκυραϊκό
 γλωσσάρι, ακατάγραφες
 και δίστημες λέξεις

β') ξενόγλωσσων

Andr., Lex. = Nikolaos Andri-
 otis, Lexikon der Archais-
 men in neugriechischen
 Dialekten
 Avotins, Nov. = Avotins I., On
 the Greek of the Novels of
 Justinian, 1992
 Avril, Dictionn. prov.-français
 = J.T. Avril, Dictionnaire
 provençal-français suivi
 d'un vocabulaire français-
 provençal
 Battaglia = Battaglia S., Grande
 dizionario della lingua ita-
 liana
 Battisti-Alessio, Diz. etim. = C.
 Battisti και G. Alessio, Di-
 zionario etimologico Italia-
 no
 Bauer, Wört. = W. Bauer,
 Griechisch-deutsches Wör-
 terbuch zu den Schriften
 des Neuen Testaments
 Blaise, Lex. Lat. Med. = Blaise
 A., Lexicon Latinitatis Medii
 Aevi
 Boerio = G. Boerio, Dizionario
 del dialetto veneziano
 Buck, Dict. Synon. = A Dic-
 tionary of Selected Syno-
 nyms in the Principal Indo-
 European Languages

Caracausi = G. Caracausi,
 Lessico greco della Sicilia e
 dell'Italia meridionale
 Chantraine, Dict. étym. =
 Pierre Chantraine, Diction-
 naire étymologique de la
 langue grecque. Histoire
 des mots
 DDM, Dictionn. étym. = Dau-
 zat A., Dubois J., Mitterand
 H., Dictionnaire étymologi-
 que et historique, 1971.
 DELI = Cortelazzo M.-Zolli P.,
 Dizionario etimologico della
 lingua italiana, 1999.
 Devoto, Diz. etim. = G. Devo-
 to, Avviamento alla etimo-
 logia italiana
 DGE = Adrados Fr., Dicciona-
 rio Griego-Español
 Du Cange = Du Cange, Glos-
 sarium ad scriptores mediae
 et infimae graecitatis
 Du Cange, Lat. = Du Cange,
 Glossarium ad scriptores
 mediae et infimae latinitatis
 EI = Encyclopaedia of Islam,
 2003.
 EM = Etymologicon Magnum
 = T. Gaisford, Οξφόρδη,
 ανατ. Πελεκάνος, 2000.

Frisk, Wört. = H. Frisk, Grie-
 chisches etymologisches
 Wörterbuch
 Garz., Diz. = Dizionario Gar-
 zanti della lingua italiana
 Germ. = G. Germano, Vocabo-
 lario italiano e greco
 Godefroy, Lex. de l' anc. franç.
 = Godefroy Fr., Lexique de
 l'ancien français, 1990.
 Gr. d'Hauterive, Dictionn. = R.
 Grandsaignes d'Hauterive,
 Dictionnaire d'ancien fran-
 çais, moyen âge et renaissance
 Greim., Dictionn. = A.J. Grei-
 mas, Dictionnaire de
 l'ancien français jusqu'au
 milieu du XIVe siècle, Πα-
 ρισι 1968
 H.-E. Lexicon of the O.T. = W.
 Gessenius, A Hebrew and
 English Lexicon of the Old
 Testament, Oxford Univer-
 sity Press, 1952
 Lampe, Lex. = G. W. H.
 Lampe, A Patristic Greek
 Lexicon
 LBG = Lexikon zur byzan-
 tinischen Gräzität
 Lex. Chron. Mor. = W. J. Aerts-

- H. Hokwerda, *Lexicon on the Chronicle of Morea*
 L-S = H. G. Liddell-R. Scott-H. Stuart Jones, *A Greek-English Lexicon*
 L-S Κων/νίδη = H. G. Liddell και R. Scott, *Μέγα Λεξικόν της ελληνικής γλώσσας, μετάφρ. Ξ. Μόσχου, επωστασία Μ. Κωνσταντινίδη*
 L-S Κων/νίδη Συμπλ. = H. G. Liddell και R. Scott, *Συμπλήρωμα του Μεγάλου Λεξικού της ελληνικής γλώσσας*
 L-S Suppl. = H. G. Liddell, R. Scott, H. Stuart Jones, R. McKenzie, *Greek-English Lexicon. Revised Supplement*
 Meursius = J. Meursius, *Glossarium graecobarbarum*
 Meyer-Lübke, Rom. Etym. Wört. = Meyer-Lübke W., *Romanisches Etymologisches Wörterbuch*
 Mittelat. Wört. = Mittellateinisches Wörterbuch bis zum ausgehenden 13. Jahrhundert
 Montanari = Montanari Fr., *Vocabolario della lingua greca*
 Mutinelli, Less. Ven. = Mutinelli F., *Lessico Veneto, ristampa 1851*
 Niermeyer, Med. Lat. Lex. = J. F. Niermeyer, *Mediae Latinitatis Lexicon minus*
 Nuovo Zingarelli = Il nuovo Zingarelli
 ODB = Oxford Dictionary of Byzantium
 OLD = Oxford Latin Dictionary
 Papahagi, Dict. arom. = Papahagi T., *Dictionarul dialectului aromân. General și etimologic*
 Peek, Lex. Nonn. = W. Peek, *Lexikon zu den Dionysiaka des Nonnos*, Hildesheim 1968 κε.
 PLP = Prosopographisches Lexicon der Palaiologenzeit
 Preisigke-Kiessling = F. Preisigke - E. Kiessling, *Wörterbuch der griechischen Papyrusurkunden*
 Redhouse = New Redhouse, *Turkish-English Dictionary*
 Robert Dict. hist. = Dictionnaire Historique de la langue française, Le Robert, 2000.
 Rohlfs, Diz. topon. = Rohlfs G., *Dizionario toponomastico e onomastico della Calabria*, Παβέννα 1974
 Rohlfs, Et. Wört. = G. Rohlfs, *Etymologisches Wörterbuch der unteritalienischen Gräzität*
 Segditsas, Naut. Dict. = P. Segditsas, *Elsevier's Nautical Dictionary*, τόμ. 2, Αμστερνταμ, Λονδίνο, Νέα Υόρκη 1966
 Semi, Lat. med. istr. = F. Semi, *Glossario del latino medioevale istriano*
 Shipp = G. P. Shipp, *Modern Greek Evidence for the Ancient Greek Vocabulary*
 Somav. = A. da Somavera, *Θησαυρός της ρωμαϊκής και της φραγκικής γλώσσας*
 Somav., It. -gr. = A. da Somavera, *Tesoro della lingua italiana e greca-volgare*
 Sophocl. = E. A. Sophocles, *Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Periods*
 Steph., Θησ. = H. Stephanus, *Θησαυρός της ελληνικής γλώσσας*
 Trapp, Lex. z. byz. Gräz = E. Trapp κ.ά., *Lexikon zur byzantinischen Gräzität*
 Zingarelli = N. Zingarelli, *Vocabolario della lingua italiana*

ΣΤ' ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΛΕΞΕΩΝ

ά. = άρθρο του Λεξικού	αναβιβ. = αναβιβασμός	αντίθ. = αντίθετος
αβέβ. ετυμ. = αβέβαιη ετυμολογία	αναγκ. αίτ. = αναγκαστικό αίτιο	αντιθ. = αντιθετικός, -ώς
άγν. ετυμ. = άγνωστη ετυμολογία	ανάγν. = ανάγνωση	αντικ. = αντικείμενο
ά. γρ. = άλλη γραφή	αναδημ. = αναδημοσίευση	αντιμετάθ. = αντιμετάθεση
αηχοπ. = αηχοποίηση	ανακ. = ανακοίνωση	αντών. = αντωνυμία
αι. = αιώνας	αναλογ. = αναλογία, αναλογικός, -ώς	αόρ. = αόριστος
αιτ. = αιτιολογικός	άναρθρ. = άναρθρος	αοριστολ. = αοριστολογικός
αιτιατ. = αιτιατική πτώση	ανάτ. = ανάπτυπο	Απ. = Άπαντα
άκλ. = άκλιτος	ανατ. = ανατύπωση	απ. = απαντά
αλβ. = αλβανικός, αλβανικά	αναφορ. = αναφορικός	απαρέμφ. = απαρέμφατο
αλληλοπ. = αλληλοπαθές	ανέκδ. = ανέκδοτος	απόλ. = απόλυτος
αμάρτ. = αμαρτυρος	ανομ. = ανομοίωση	απολ. = απολύτως
αμτβ. = αμετάβατος	αντιδ. = αντιδάνειο	απορημ. = απορηματικός
		απόσπ. = απόσπασμα
		απρόσ. = απρόσωπο

απροσ. = απροσώπως
αρ. = αριθμός
αραβ. = αραβικός
αραβοτουρκ. = αραβοτουρκι-
κός

αραμ. = αραμαϊκός
αριθμητ. = αριθμητικό
αρμεν. = αρμενικός
άρν. = άρνηση
αρνητ. = αρνητικός
αρομουν. = αρομουνικός
αρσ. = αρσενικός
αρχ. = αρχαίος
αρχαϊκ. = αρχαϊκός
άρχαιολ. = αρχαιολογικός
όρος

αρχιτ. = αρχιτεκτονικός όρος
άσχ. = άσχετος
αττ. = αττικός
αυτ. = αυτόθι
Αφ. = Αφιέρωση
αφομ. = αφομοίωση
αχρον. = αχρονολόγητος

βενετ. = βενετικός
βιβλιοκρ. = βιβλιοκρισία
βλ. = βλέπε
βλάχ. = βλάχικος
βοτ. = βοτανική, βοτανολογι-
κός όρος

βουλγ. = βουλγαρικός
βραχυλογ. = βραχυλογικώς
βυζ. = βυζαντινός

γαλλ. = γαλλικός
γεν. = γενική πτώση
γενικ. = γενικότερα
γενουατ. = γενοατικός
γερμ. = γερμανικός
γεωγρ. = γεωγραφικός, -ώς
γλωσσ. = γλωσσικός
Γλωσσάρ. = Γλωσσάριο
γρ. = γράφε, γραφή
γραμμ. = γραμματικός, -ώς

δεικτ. = δεικτικός
δευτερόκλ. = δευτερόκλιτος
δευτεροπρόσ. = δευτεροπρό-
σωπος

δήλ. = δήλωση
δηλ. = δηλαδή
δημ. = δημοτικός
δημοσ. = δημοσίευση
διάβ. = διάβαζε
διάγρ. = διάγραψε
διαλεκτ. = διαλεκτικός
διατρ. = διδακτορική διατριβή
διάφ. = διάφορος
διαφορ. = διαφορετικός
διόρθ. = διόρθωσε
διορθώσ. = διορθώσαμε
δίστ. = δίστιχο
διφθογγ. = διφθογγισμός

δοτ. = δοτική πτώση

εβρ. = εβραϊκός
έγγρ. = έγγραφο
εθν. = εθνικός
ειδικ. = ειδικότερα
εικασ. = εικασία
ειρων. = ειρωνικός, -ώς
Εισαγ. = εισαγωγή
έκδ. = έκδοση
εκδ. = εκδόσεις, εκδότης,
εκδίδει
εκκλ. = εκκλησιαστικός (ό-
ρος), εκκλησιαστικώς
έκφρ. = έκφραση
εκφρ. = εκφράσεις
ελλειπτ. = ελλειπτικός, -ώς
ελλην. = ελληνικός
εμπροθ. = εμπροθέτως
εμπρόθ. προσδ. = εμπρόθετος
προσδιορισμός

εν. = ενικός
εναντιωμ. = εναντιωματικός
έναρθρ. = έναρθρος
ενδεχομ. = ενδεχομένος
ενδοιαστ. = ενδοιαστικός
ενεργ. = ενεργητικός
ενεστ. = ενεστώτας
ενθύμ. = ενθύμηση
ενν. = εννοείται
Εξήγ. = Εξήγηση
επεξήγ. = επεξήγηση
επεξηγ. = επεξηγηματικός, -
ώς

επιγρ. = επιγραφή
επίδρ. = επίδραση
επίθ. = επίθετο
επιθετ. = επιθετικός, -ώς
Επίλ. = Επίλογος
επιμ. = επιμέλεια
επίρρ. = επίρρημα
επιρρ. = επιρρηματικός, -ώς
επιστ. = επιστολή
επιστημ. = επιστημονικός
όρος

επιτ. = επιτατικός, -ώς
επιφ. = επιφώνημα, επιφω-
νηματικός, -ώς
επόμ. = επόμενος
επών. = επώνυμο
επων. = επωνυμία
ερωτ. = ερωτηματικός, -ώς
εσφαλμ. = εσφαλμένος, -α
ετυμ. = ετυμολογία
ετυμολ. = ετυμολογικό τμήμα
άρθρου
ευκτ. = ευκτική έγκλιση

ηθ. = ηθικός, -ώς
ηχοπ. = ηχοποίητος

θ. = θέμα
θεολ. = θεολογικός όρος

θετ. = θετικός
θηλ. = θηλυκός
θρησκ. = θρησκευτικός, -ώς
θωπευτ. = θωπευτικός, -ώς

ιατρ. = ιατρικός όρος
ιδ. = ιδίως
ιδιάζ. σύντ. = ιδιάζουσα
σύνταξη
ιδιάζ. χρ. = ιδιάζουσα χρήση
ιδιώμ. = ιδιώματα
ιδιωμ. = ιδιωματικός, -ώς
Ιντ. = Ιντερμέδιο
ισπ. = ισπανικός
ιστ. = ιστορία, ιστορικός
ιταλ. = ιταλικός

κ. = κάτι
κ.ά. = και άλλα
κ.α. = και αλλαχού
Κ.Δ. = Καινή Διαθήκη
κάπ. = κάποιος, -ον, κλπ.
καταβιβ. = καταβίβασις
κατάλ. = κατάληξη
καταφ. = καταφατικός
κατηγ. = κατηγορούμενο
κε. = και εξής
κείμ. = κείμενο
κεφ. = κεφάλαιο
κλ. = κλίση
κλητ. = κλητική πτώση
κοιν. = κοινός, -ώς
κοινόντ. = κοινότητας
κ.π.α. = και πολλαχού αλλα-
χού

κρητ. = κρητικός
κρητ. κ. = κρητικά κείμενα
κριτ. υπ. = κριτικό υπόμνημα
κτητ. = κτητικός, -ά
κ.τ.ό. = και τα όμοια
κυπρ. = κυπριακός
κυριολ. = κυριολεκτικώς
κύρ. όν. = κύριο όνομα
κώδ. = κώδικας

λ. = λέξη, λήμμα
λαϊκ. = λαϊκός, -ώς
λατ. = λατινικός
λόγ. = λόγιος
λογοτ. = λογοτεχνία, λογοτε-
χνικός, λογοτεχνικώς

μαθημ. = μαθηματικός όρος
μεγεθ. = μεγεθυντικός
μειωτ. = μειωτικός, -ώς
μέλλ. = μέλλοντας
μέσ. = μέσος
μεσν. = μεσαιωνικός
μεταπλ. = μεταπλάσιμος
μεταφ. = μεταφορά, μεταφο-
ρικώς
μετάφρ. = μετάφραση
μετρ. αν. = μετρική ανάγκη

μετων. = μετωνυμία, μετωνυμικά

μόρ. = μόριο

μετβ. = μεταβατικός

μετγν. = μεταγενέστερος

μετζ. = μεταξύ

μετφρ. δάν. = μεταφραστικό δάνειο

μετχ. = μετοχή, μετοχικός

ναυτ. = ναυτικός όρος

νεοελλ. = νεοελληνικός

νεότ. = νεότερος

νηπ. = νηπιακός

νομ. = νομικός όρος

οικογ. = οικογενειακός

όν., ον. = όνομα, ονόματος, -α

ονομ. = ονομαστική πτώση

ονοματοπ. = ονοματοποιία

ό.π. = όπου παραπάνω

ορθότ. = ορθότερος, -α

οριστ. = οριστική

ουδ. = ουδέτερο

ουσ. = ουσιαστικό

ουσιαστικοπ. = ουσιαστικοποιημένος

παθητ. = παθητικός

παλαιογρ. = παλαιογραφικός

παλαιότ. = παλαιότερος, -α

παπυρ. = παπυρικό κείμενο

παράγ. = παράγωγο

παραγ. = παραγωγή

παράθ. = παράθεμα

παραθ. = παραθετικά

παρακελευσμ. = παρακελευστικός

παράλ. = παράλειψη, παράλειψε

παραλ. = παραλείπεται, -ονται

παράλλ. = παράλληλος

παραπ. = παραπομπή, παραπεμπτικός

παράρτ. = παράρτημα

παρατ. = παρατατικός

παράφρ. = παράφραση

παραχωρ. = παραχωρητικός

παρεκτεταμ. = παρεκτεταμένος

παρετυμ. = παρετυμολογία, παρετυμολογικός

παρκ. = παρακείμενος

παροιμ. = παροιμία, παροιμιακός

παρων. = παρωνύμιο

πβ. = παράβαλε

Π.Δ. = Παλαιά Διαθήκη

περ. = περίπου

περιληπτ. = περιληπτικός, -ώς

περίοδ. = περίοδος

περιοδ. = περιοδικό

περίφρ. = περίφραση

περσ. = περσικός

πιθ. = πιθανός, -ώς

πληθ. = πληθυντικός

ποιητ. αίτ. = ποιητικό αίτιο

πολλ. = πολλαχού

ποντ. = ποντιακός

ποσ. = ποσοτικός, -ώς

πραγμ. = πραγματολογικά

προβηγγ. = προβηγγιανός

προέλ. = προέλευση

προηγ. = προηγούμενος

πρόθ. = πρόθεση

προθετ. = προθετικός

πρόκ. = πρόκειται

προκ. = προκειμένου

Πρόλ. = Πρόλογος

πρόσ. = πρόσωπο (γραμμ.)

προσδ. = προσδιορισμός

πρόσθ. = πρόσθεσε

Προσθ. = Προσθήκη

προστ. = προστακτική

προσφών. = προσφώνηση

προσων. = προσωνυμία

προσωπ. = προσωπικός

προσωποπ. = προσωποποίηση

πρότ. = πρότεινε

προφ. = προφανής, -ώς

πρωτόκλ. = πρωτόκλιτος

ρ. = ρήμα

ρηματ. = ρηματικός

ρουμαν. = ρουμανικός

ρωσ. = ρωσικός

σ. = σελίδα

σερβ. = σερβικός

σήμ. = σήμερα

σημ. = σημείωση

σημασ. = σημασία

σημασιολ. = σημασιολογικό τμήμα άρθρου

σημερ. = σημερινός

σημιτ. = σημιτικός

σλαβ. = σλαβικός

σκωπτ. = σκωπτικός, -ώς

σπάν. = σπάνιος, -α

σπανιότ. = σπανιότατος, -α

στ. = στίχος

στερ. = στερητικός

στρατ. = στρατιωτικός όρος

συγγ. = συγγενικός

συγκ. = συγκοπή

συγκρ. = συγκριτικός

συμπερασμ. = συμπερασματικός

συμφ. = συμφυρμός

συν. = συνήθως

σύνδ. = συνδέεται

σύνδ. = σύνδεσμος

συνεκδ. = συνεκδοχή, συνεκδοχικά

συνεκφ. = συνεκφορά

συνηθέστ. = συνηθέστατος, -α

σύνθ. = σύνθεση

συνθ. = συνθετικό

συνίζ. = συνίζηση

σύντ. = σύνταξη

συνών. = συνώνυμο

σύστ. = σύστοιχο

συχν. = συχνά

συχνότη. = συχνότατο, -α

σχ. = σχήμα

σχετ. = σχετικός

σχηματ. = σχηματισμός, σχηματίζεται

σχόλ. = σχόλιο, -α

Σχολ. = Σχολιαστής (L-S)

τ. = τύπος

τεχν. = τεχνικός όρος

τεύχ. = τεύχος, -η

τίτλ. = τίτλος

τόμ. = τόμος

τοπ. = τοπικός

τοπων. = τοπωνύμιο

τουρκ. = τουρκικός

τραγ. = τραγούδι

τρίτοκλ. = τρίτοκλιτος

τρίτοπρόσ. = τρίτοπρόσωπος

τροπ. = τροπικός

τσακων. = τσακωνικός

τυπογρ. = τυπογραφικός

τυπολ. = τυπολογικό τμήμα άρθρου

υβριστ. = υβριστικός, -ώς

υπερθ. = υπερθετικός

Υπόθ. = Υπόθεση

υποθ. = υποθετικός

υποκ. = υποκείμενο

υποκορ. = υποκοριστικός

υποστ. = υποτακτική έγκλιση

υποτιμ. = υποτιμητικός, -ώς

υποχωρ. = υποχωρητικός, -ώς

υστλατ. = υστερολατινικός

φ. = φύλλο

φρ. = φράση, φράσεις

φωνητ. = φωνητικός

Χορ. = Χορικό

χρ. = χρήση

χρον. = χρονικός

χφ. = χειρόγραφο

χφφ. = χειρόγραφα

χ.τ. = χωρίς τόπο (έκδοσης)

χ.χρον. = χωρίς χρονολογία (έκδοσης)

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ

Ουδέτερο επιθέτου με χρήση ουσιαστικού καταρχήν μας απασχολεί σε ιδιαίτερη παράγραφο του άρθρου του επιθέτου. Συγκροτείται ιδιαίτερο λήμμα με το ουδέτερο του επιθέτου αν το τελευταίο αυτό χρησιμοποιείται περισσότερο ως ουσιαστικό παρά ως επίθετο σε ουδέτερο γένος.

Μετοχές παρακειμένου που είναι σύνθετες λέξεις σχηματισμένες χωρίς πιθανώς να έχει υπάρξει αντίστοιχος ενεστώτικος τύπος (λ.χ. *αγουρομαζωμένος*), όπως και μετοχές παρακειμένου που δεν ανάγονται σε ενεστώτα (λ.χ. *μυαλωμένος*) αποτελούν χωριστά λήμματα.

Στην περίπτωση που ένας τύπος αιτιατικής ή αορίστου δεν ανάγεται χωρίς διαταγμό σε ορισμένη ονομαστική ή σε ορισμένο ενεστώτα (αρχαϊστικός ή νεοτεριστικός τύπος), σημειώνονται στη θέση του λήμματος και ο αρχαϊστικός και ο νεοτεριστικός τύπος της ονομαστικής ή του ενεστώτα (λ.χ. *αήρ-αέρας*).

Σε ορισμένες ιδιόζουσες περιπτώσεις κοντά στους άλλους τύπους του ουσιαστικού παρέχονται στο τυπολογικό τμήμα του άρθρου οι ιδιότυπες πτώσεις. Ανάλογο συμβαίνει προκειμένου για χρόνους ρημάτων για τους οποίους η αναγωγή σε ορισμένο ενεστώτα δεν είναι βέβαιη.

Ο αραβικός αριθμός που τίθεται ως εκθέτης δίπλα σε όνομα εκδότη ή βραχυγραφία δηλώνει τον αριθμό της έκδοσης.

Προκειμένου για πεζό κείμενο, αν αριθμούνται οι γραμμές των σελίδων στην έκδοση, η παραπομπή γίνεται στη σελίδα και στη γραμμή της σελίδας. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις όπου ο πρώτος αραβικός αριθμός δηλώνει τον αριθμό της παραγράφου ή του ποιήματος μέσα στην έκδοση και ο δεύτερος (που σημειώνεται ως εκθέτης) τη σειρά ή το στίχο μέσα στο ποίημα (περίπτωση «Κυπριακών ερωτικών ποιημάτων» κ.ά.)

Καμιά φορά πριν από τη μνεία των αριθμών της παραπομπής σημειώνεται με γράμματα του λατινικού αλφαβήτου ή με άλλη βραχυγραφία η παραλλαγή ή το χειρόγραφο του κειμένου για το οποίο πρόκειται.

Με γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου που συνοδεύονται με το σημείο της οξείας σημειώνονται τμήματα πεζού έργου ή πράξεις θεατρικού κειμένου. Με λατινικούς εξάλλου αριθμούς δηλώνονται κεφάλαια της μετάφρασης της «Πεντατεύχου» ή και άλλων κειμένων. Ο αραβικός αριθμός που ενδεχομένως ακολουθεί δηλώνει τη θέση του στίχου μέσα στο κεφάλαιο. Καμιά φορά για ευκολία του αναγνώστη (περίπτωση του κειμένου του «Πιστικού βοσκού», έκδ. Ιοαννου) η παραπομπή γίνεται σύμφωνα με τον τρόπο που ο εκδότης δηλώνει τα τμήματα του έργου. Άλλοτε πάλι προκειμένου για πεζό κείμενο μετά τη δήλωση της σελίδας ακολουθεί ένδειξη με γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου που υπάρχει στη σελίδα προς την οποία γίνεται η παραπομπή.

Κατά την παραπομπή σε αυτοτελές δημοσίευμα ερευνητή, που αποτελείται από τόμους περισσότερους από έναν, χρησιμοποιούνται και εδώ τα γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου με το σημείο της οξείας, για να δηλωθεί ο αριθμός του τόμου. Κατά την παραπομπή σε πραγματεία δημοσιευμένη σε περιοδικό δεν αναφέρεται ο τίτλος της πραγματείας, αλλά (βραχυγραφημένο, αν είναι η περίπτωση) το όνομα

του ερευνητή και (βραχυγραφημένος πάλι, αν είναι η περίπτωση) ο τίτλος του περιοδικού.

Λέξεις που απαντούν για πρώτη φορά σε σχολιαστή ή σε επιγραφή δεν παίρνουν χαρακτηρισμό (αρχ. ή μτγν.), αλλά δηλώνεται ότι η λέξη απαντά σε σχολιαστή ή σε επιγραφή.

Προκειμένου για παραπομπή σε γλωσσικές παρατηρήσεις ή σχόλια του εκδότη ενός κειμένου χρησιμοποιείται και για το εκδοτικό δημοσίευμα η βραχυγραφία του κειμένου, αλλά με προταγμένο ολόγραφο το όνομα του εκδότη (π.χ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ.]).

Η αλλαγή στίχου στο παράθεμα δηλώνεται με κάθετο ανάμεσα στους δύο στίχους.

Όταν μιας αρχαίας λέξης υπάρχουν νεότεροι τύποι, όχι όμως και νεότερες σημασίες, το άρθρο δεν έχει σημασιολογικό τμήμα.

Χωρία που διορθώνονται σε ειδική πραγματεία καταγράφονται σύμφωνα με τη διόρθωση, εφόσον είναι βέβαιη ή πιθανή· σε παρένθεση, αμέσως μετά τη λέξη του παραθέματος που διορθώνεται, σημειώνεται η εσφαλμένη διαφορετική γραφή του εκδότη και αμέσως κατόπιν βραχυγραφημένη η βιβλιογραφική ένδειξη για τη διόρθωση. Προκειμένου για εσφαλμένη γραφή που απαντά σε έκδοση κειμένου που κατά κύριο λόγο τη χρησιμοποιούμε στο Λεξικό, εκτός του ότι χρησιμοποιείται στο οικείο άρθρο η γνήσια γραφή, καταρτίζεται και λήμμα με την εσφαλμένη γραφή ή τη λέξη στην οποία θα μπορούσε να αναχθεί (εσφαλμένα βέβαια) η γραφή αυτή και με παραπομπή στην έκδοση που την παρέχει, καθώς και με μνεία της γνήσιας γραφής που πρέπει να δεχτούμε στο κείμενο.

Για τη διάρθρωση των τριών τμημάτων του κάθε άρθρου παραπέμπεται ο αναγνώστης σε όσα σημειώθηκαν στα προλεγόμενα του τόμου Α', σ. ιδ', ιε', ις', καθώς και των τόμων Δ', σ. ιε' κε. και Ε', σ. ιβ'.

ΛΕΞΙΚΟ
ΤΗΣ
ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ 1100 - 1669
ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΛΑΡΑ

ΤΟΜΟΣ ΙΗ'
προβιδιάζω – ραβέντι

προβιδιάζω· προβεδιάζω. — Πβ. και προβεδέρω.

Από το προβηγκ. *provenir* (Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 289, Stanitsas, Act. VIIIe Congr. Intern. Néo-hell. franc. 103).

α) Προνοώ, προβλέπω: Φρένεση κατά τον Τούλιον έχει τρία μερτικά ... Το τρίτον ἐνι προβιδιασμα, τάχατες να προβιδιάσει (ενν. ο άνθρωπος) πρως τον καιρόν τες πράξεις του Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 109· πελλοί ... ἐναι τέσσερις λογές ... Το δεύτερον ἐνι να μηδέν προβιδιάσει εις εκείνον οπου να μπορεί να του τραβενιάσει Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 113· β) φροντίζω για κ., κανονίζω: Ο καβαλλάρης εξέβην και ήρτεν εις την Λευκωσίαν, και δεν ήυρεν ουδέ τον αμιράλλην ουδέ τον ρήγα· αμμέ ο καπετάνος της γέρρας έδωκέν του απλίκιν ν' απλικέψει, ώσπου να προβιδιάσει να πάγει εις την Αμμόχουστον Μαχ. 468²⁶· γ) φροντίζω να μη γίνει κ., αποτρέπω κ.: τούτον εγίνην διά τα πολλά μας κρίματα, απού μας ετύφλωσεν ο διάβολος και εκου-σεντιάσαν μικροί και μεγάλοι, και δεν επροβεδιάσαν ουδέ με λόγον ουδέ με έργον Μαχ. 402⁵· χφ Ο (βλ. Dawkins [Μαχ. II σ. 264])· (μέσ.): σκόπα εκείνον τό μπορεί ν' ακλουθήσει, διατί εύκολα προβιδιάζεται (ενν. ο άνθρωπος) εις το κακόν το αγκατια-σμένον Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 111.

προβιδιασμα το, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 109· γεν. εν. προβιδιασμά-του, αυτ. 111.

Από τον αόρ. του προβιδιάζω και την κατάλ. -μα.

Μέριμνα για το μέλλον, πρόνοια: εμπορεί να μοιάσει η βερτου (ενν. της φρένε-σης) του προβιδιασμάτου του μουνμουκίου, το ποιόν σπονδάζει το καλοκαίριν διά να βρει εκείνον τό χρήζεται να φάγει τον χειμώνα αυτ. 109.

προβιζιόν η· προβιζίου, Βουστρ. (Κεχ.) M 139⁹· προβιζιούν, Βουστρ. (Κεχ.) B 139⁹· προβιζιούν, Βουστρ. (Κεχ.) 138¹¹.

Από το βενετ. *provision*. Οι τ. από το γαλλ. *provision* (Kahane, Sprache 556, Meyer, Γλωσσ. Πραγμ. Κύπρ. 132, Stanitsas, Act. VIIIe Congr. Intern. Néo-hell. franc. 85, 87, 104). Για το σχηματ. των τ. βλ. Meyer, ό.π. 139. Τ. προβ(β)εζιόν σε έγγρ του 16.-17. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 332^{8-9.11.14}, Μπρούσκαρη, Θησαυρ. 18, 1981, 314, κ.α.) και στο Κατσαϊτ., Ιφ. Ε' 742· πληθ. προβεζιόνες σε έγγρ. του 17. αι. (Μαυροειδή, Δωδώνη 7, 1978, 146) και σήμ. στα Κύθηρα (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.). Τ. προβεντζιού στο κυπρ. ιδίωμα (Λουκά, Γλωσσάρ., Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 289, κ.α.). Τ. προβιζιόνε (<ιταλ. *provvisione*) στη Ζάκυνθο (Ζώη, Λεξ. Ζακ.²). Η λ. σε έγγρ. του 17. (Κακ., Θησαυρ. 8, 1971, 260) και του 18. αι. (Πρωτοψάλτης, Αθ. 59, 1955, 135).

α) Μέριμνα, πρόνοια· φρ. ποιώ προβιζιόν/προβιζιούν/προβιζιούν = παίρνω μέτρα για την αντιμετώπιση μιας δύσκολης κατάστασης, μεριμνώ: Με όλον και θωρούμεν πως είμεστεν ούλοι χαμένοι, και είναι χρήση να ποίσομεν προβιζιούν, να γλυτώσομεν το κορμίν μας και την τιμήν μας και το δικόν μας Βουστρ. (Κεχ.) 96¹¹· β) χρηματικό βοήθημα, επίδομα: Εφερε μου ο μισσέρ Ανδρέας ο Γερμανής διά τον μήνα όλον τον Απρίλιον ... την προβιζιόν οπου έχω από την εκλαμπροτάτην μας Αφεντίαν Σεβήρ., Σημειώμ. 1α.

προβιλιζι(ο)ν το, βλ. *πριβιλέγιον*.

προβίντσια η, Κυπρ. χφ. 161· *προβίτσια*, Κυπρ. χφ. 161.

Από το ιταλ. *provincia* (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 97). Η λ. σε έγγρ. του 13. αι. (*Caracausi*, λ. *προβίντζ(ι)α*, όπου και λ. *προβέντζ(ι)α*).

Γεωγραφική ή διοικητική περιφέρεια (εδώ) χώρα: τείντα να γενεί πλιον η δυστυχημένη *προβίντσια* των *Μακεδόνων* και όλος ο κόσμος, τώρα και επέθανεν ο ρήγας ο *Αλέξανδρος* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 92.

πρόβλημα το, βλ. *πρόβλημα*.

προβλεμμένος, μτχ., βλ. *προβλέπω*.

προβλεπτής ο. — Πβ. και *προβεδούρος*.

Από το *προβλέπω* και την κατάλ. -τής, μτφρ. δάν. από το βεν. *proveditor* - ιταλ. *provveditore*: πβ. λ. *προβλέπτης*, 6.-7. αι. (L-S Κων/νίδη). Η λ. σε έγγρ. του 18. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 392, 393, 425, 435), στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. (*προβλεπταί*) και το ΑΛΝΕ.

1) Τίτλος αξιωματούχου (για τον αντίστοιχο ελλην. *προνοητής* βλ. ODB, λ. *pronoetes*) (εδώ ειδικότ.) *προβλεπτής* *καπετάνιος* = διοικητής ναυτικής δύναμης (πβ. και Τουρτόγλου, ΕΚΕΙΕΔ 22, 1977, 2): Τότε εγνωρίσανε οι Τούρκοι ότι πως έναί μεγάλος *προβλεπτής* *καπετάνιος* (ενν. ο *Ιωάννης Ιουστινιανός*) εις τον τόπον της *χαλάστριας* και εν τω άμα τις εφτειάνει Χρον. σουлт. 86¹⁶. 2) (Στρατ.) *φροντιστής*: Θεωρών δε αυτόν (ενν. τον *Ιωάννην Ιουστινιανόν*) ο βασιλεύς εις τα πάντα επιδεξιότατον, δήμαρχον και στρατηγόν επί τριακοσίους άνδρας προσέταξεν είναι και *προβλεπτήν* και διοικητήν *Ψευδ.-Σφρ.* 386²⁴⁻²⁵. 3) (Εκκλ.) α) τίτλος ιερωμένου που είχε τη μέριμνα και τη φροντίδα εκκλησιαστικών υποθέσεων: το ... *μοναστήριον* είναι ... *κυβερνημένον* από του ... *κυρίου Ιερεμίου Κατσαΐτου*, ... *προβλεπτής* και *διδάσκαλος* εις πράξιν και θεωρίαν ετούτου του *μοναστηρίου Ιερόθ.* Αββ. 335· β) *προβλεπτής* του *Αγίου Τάφου* = αξιωματούχος της καθολικής εκκλησίας υπεύθυνος για τη φύλαξη του *Αγίου Τάφου* (βλ. και Κακ.-Πάνου [Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. σ. 207 σημ. 243: *guardiano*): τούτος (ενν. ο *Τριέγες*) ήτονε η αρχή του αίματος και από τούτον εβγήκαν δέκα βασιλείς και άλλοι αυθέντες ... και ο *προβλεπτής* του *Αγίου Τάφου* *Καρτάν., Π. Ν. Διαθ.* (Κακ.-Πάνου)113^v.

προβλεπτικός, επίθ., Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 26^r, 87^v.

Από το *προβλέπω* και την κατάλ. -τικός. Η λ. τον 4. αι. (TLG), στο Steph., Θησ. και σήμ.: βλ. και LBG.

1) *Προνοητικός*: ο *κυρ Δανιήλ* ... ήτον *άνθρωπος θεωρητικός*, ... *άξιος* ... *προβλεπτικός*, *φιλόξενος* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 34^r. 2) *Συνετός*: την *δεσποίνην* *θεραπεύσας* (ενν. ο *Καντακουζηνός*) εν ηδύσμασι λόγων και *προβλεπτικαίς* *πράξεσιν*, έπεισε ταύτην ... του *λαβείν* εις *νύμφην* την αυτού *θυγατέρα* *Δούκ.* 63²⁹.

προβλέπω, Βίος Αλ. 1685, Δούκ. 131⁹, Θησ. Θ' [22⁷], Κορων., Μπούας 23, Καρ-

τάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 135^ν, 225^τ, Κωδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 27, Χρον. σουлт. 114²⁹, Χίκα, Μονωδ. 65, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Ε' 1506, Χριστ. διδασκ. 480, Ροδινός (Βαλ.) 127, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 431¹³, *επροβλέπω· προηβλέπω*, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 46^τ, 72^τ, 98^τ, 345^τ, 354^ν *μτχ. παρκ. προβλεμμένος*.

Το *μτγν. προβλέπω*. Για το σχηματ. των τ. βλ. και Καραντζόλα [Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. σ. 512]. Η *μτχ. παρκ. σε έγγρ. του 19. αι. (Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Α' 68)*. Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. 1α) Αντιλαμβάνομαι κ. πριν γίνει προαισθάνομαι: ο βασιλεύς Αλέξιος τας κρυφίους των εχθρών αυτού βουλάς, ας είχαν, *προβλέπων ... την βλάβην αυτών απεδίωκε Κομνηνής Άννας Μεταφρ. 208· Προβλέπει (ενν. ο γάδαρος) και τον θάνατον κι έλεγε καθημέρα:!* «Όνταν ετούτοι (ενν. ο λύκος και η αλουπού) μ' εύρασι, ήτον καημένη ώρα» Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 135· *εις ώρα που τα ονειράτα όλα τα πλια αληθεύουν (παραλ. 3 στ.) κι είναι το πνέμα λεύτερο, προβλέπει και κατέχει (παραλ. 1 στ.) εκείνον οπού ογλήγορα έχει άθρωπος να πάθει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 115· β)* γνωρίζω κ. από πριν, γνωρίζω τι πρόκειται να συμβεί στο μέλλον: να ομόσεις! στον μάντην τον καθολικόν (ενν. στον Έρωτα) οπού τα πάντα ηξεύρει, *προβλέπει και τα μέλλοντα των ερωτοκαμένων Λίβ. Va 481· Επειδή ο καρδιογνώστης Θεός προηβλέπει τα πάντα, τόσοσιν απερασμένα όσον και παρόντα και μέλλοντα, επροείδε και το ημέτερον γένος των χριστιανών ότι έμελλεν να απολεσθεί Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 354^ν δις γ)* προσχεδιάζω, προκαθορίζω: Πράγμα γαρ ήτον απ' αρχής, ήτονε *προβλεμμένοι* απέ την θείαν δύναμιν κι απέ την άνω πρόνοιαν Θησ. Θ' [57³]. **2α)** Προνοώ, φροντίζω (έγκαιρα): Α δεν *επρόβλεπεν* ο Ζεύς εκείνους να 'λεήσει! όλους εκείνους μοναχός τους ήθελε νικήσει Ζήνου, Βατραχ. 421· να φεύγεις την αργίαν και ακαμασίαν και να *προβλέπεις* πώς να εύρεις την αναγκαίαν τροφήν Σοφίαν., Παιδαγ. 120· β) φροντίζω, περιθάλλω: Ει τις *εχρειάζεται*τον γιατρεία ... γουργά ηβρήκαν ιατρούς όλους να τους *προβλέψουν* Θησ. Θ' [61⁸]. γ) προστατεύω: εσύ είσαι βασιλεύς του πληθους του Ισραήλ και εσύ να τους *προηβλέπεις* από τας χείρας των εχθρών τους Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 185^ν δ) (εδώ κατ' ευφημισμό) τιμωρώ, «συγυρίζω»: δεν βλέπω άλλα παρά τα αυτία του γαιδάρου του περιβολάρη, ο οποίος ... *στέκεται να μας ακούει ... Αμή εγώ τον επροβλέπω τώρα τώρα Μπερτολδίνος 158·*

Β' Αμτβ. 1) Παίρνω έγκαιρα τα κατάλληλα μέτρα· φροντίζω, προνοώ: Και όστις εκείνος το επιτηρεί (ενν. το θείον και άγιον βάπτισμα) και *προβλέπει* και δεν το μολένει, γίνεται κληρονόμος της βασιλείας του Χριστού Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 304^ν τον Κανελλέτον, τον Κουρή ...! ... *επαρακάλεσέ τους* | να προΐδούν ογλήγορα ...! ... και στους Κορφούς να σώσουν Άλ. Κύπρ. 1762· *αλλ' επουράνιος ήτον!* από θεότητα καμιά και θέλει να *προβλέψει!* προς την τιμή του εκείνου Θησ. Β' [7⁵]. **2)** (Εδώ με την πρόθ. σε και αιτ.) *προσβλέπω* σε κάπ.: Σ' εσένα, Πώρο βασιλεύ, σήμεραν *επροείδα*, *εγώ Δάρειος βρίσκομαι στην εδική σ' ολπίδα* Αλεξ.² 1055.

πρόβλεψις —ψη η, Χρον. Μορ. Η 1551, 2314, Θησ. Πρόλ. 45, Γ' [4⁵], Ε' [46⁵], Ζ' [75⁷], Ι' [32⁶], Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 45, Κορων., Μπούας 57, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 380· *πληθ. πρόβλεψες*, Θησ. (Foll.) I 121.

Από τον αόρ. του προβλέπω και την κατάλ. -ις/η. Η λ. πρόβλεψις τον 6.-7. αι. (TLG), στο Βλάχ. και το Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. βλ. και LBG. Η λ. πρόβλεψη και σήμ.

1α) Γνώση και αναγγελία μελλοντικών γεγονότων, προφητεία: η των δαιμόνων πρόβλεψις μεγάλην ισχύν έχει Βίος Αλ. 5819· **β)** η εκ των προτέρων εκτίμηση όσων πρόκειται να συμβούν, πρόγνωση: Τον εφάινετον (ενν. του βασιλιά), πως δεν ημπορεί να ζήσει χωρίς κανέναν, ο οποίος όξω από την συμβουλήν οπού να του είχεν δώσει, και πρόβλεψιν εις τες διαφορές του ... να του είχεν κάμει ... να του απεράσει η φαντασία με καμίαν ομορφολογίαν Μπερτολδίνος 92. **2α)** Έγκαιρη φροντίδα, πρόνοια: πριν να 'ναπαυθώ γαρ εγώ ... θέλομε ποίσει πρόβλεψη να εξεκδικηθείτε Θησ. Β' [38⁵]· **β)** προκαθορισμένο σχέδιο δράσης: ο μύθος λέγει ότι όσοι επιχειρούσιν πράγμα χωρίς βουλήν και πρόβλεψην εις δυστυχίες μεγάλες πίπτουσιν Νούκ., Μύθ. (Παράσσογλου) 27· **γ)** σχέδιο που στοχεύει στην επίτευξη κάπ. σκοπού: Ίσως γιατί έτσι αρέσει σου, κι έτσι είναι η όρεξις σου! ή τάχα έτσι στην άβυσσον είναι της πρόβλεψής σου Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [448]. **3α)** Βοήθεια, συμπαράσταση· προστασία: Εις τούτο τον εζήτησεν ο Καμπανέσης χάριν, | βοήθειαν και πρόβλεψιν να ποίσει προς εκείνον, | να τον βοηθήσει τίποτες απέ την βασιλείαν Χρον. Μορ. Ρ 1551· ευχαριστήσασι (ενν. οι Γενουβήσοι) πολλά την τε διάκρισιν των | ιδίαν τε προαίρεσιν, ομοίως και πρόβλεψιν των (ενν. των Φλωρεντίνων) Κορων., Μπούας 74· **β)** (εδώ συνεκδ.) οχυρωματικά έργα, οχύρωση: τρόπους πολλούς εγύρειψες την γην μου ν' ανασκάψεις (παραλ. 1 στ.)· αμμή θαρρώ να μη γενεί, μα την αλήθεια, τούτο, | γιατί έποικα την πρόβλεψιν οπδπρεπε στον τόπον Θησ. (Foll.) I 107. **4α)** Έκφραση εκτίμησης, σεβασμού: χαράν μεγάλη εποίκασιν ως είδαν τον Ρομπέρτον | και πρόβλεψιν του εδείξασιν ότι πολλά αγαπούσαν Χρον. Μορ. Η 2260· μετά τιμήν και πρόβλεψιν εσυναπάντησέ τον (ενν. τον Ρουμπέρτον) | χαρά μεγάλη του έποικεν ενώπιον των πάντων Χρον. Μορ. Ρ 2314· **β)** ζήλος, ενθουσιασμός: περίχαρος εγίνετον, λαλεί την συντροφία του | και λέγει ούτω προς αυτούς με πρόβλεψιν μεγάλην ... Χρον. Μορ. Ρ 4716 (πβ. Χρον. Μορ. Η 4716: προθυμίαν).

πρόβλημα το, Προδρ. (Eideneier) II 19-8 χφ Η κριτ. υπ., Rechenb. (Vog.) 65²⁰, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 67¹⁸· **πρόβλεμα**, Rechenb. (Vog.) 73¹.

Το αρχ. ουσ. **πρόβλημα**. Η λ. και σήμ.

1) (Μαθημ.) ερώτημα, ζήτημα προς επίλυση: Rechenb. (Vog.) 65⁷. **2)** Ζήτημα που γίνεται αντικείμενο αντιπαράθεσης και φιλονικίας· (ως σύστ. αντικ.): Πάθος ακούσας τοιγαρούν μη κήλην υπολάβεις, | μήδ' άλλο τι χειρότερον εκ των μυστικότερων (παραλ. 3 στ.) αλλά μαχίμου γυναικός πολλήν εντραπελίαν, | προβλήματα προβάλλουσα και πιθανολογίας Προδρ. (Eideneier) I 24. **3)** Αλληγορική διήγηση: Λαβών δε τον λόγον ο Βαρλαάμ λέγει: «Άκουσον ουν, κύριέ μου Ιωάσαφ, και τούτο το πρόβλημα. ... είναι μία χώρα μεγάλη, εις την οποίαν εκείνοι απού κατοικούσιν έχουσι μίαν συνήθειαν παλαιάν, ...» Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 66²⁵.

πρόβλησις η, Σπαν. Β 65, Κομν., Διδασκ. Δ 79, Σπαν. Ρ 14, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 70.

Από τον παθητ. αόρ. του προβάλλω και την κατάλ. -σις. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.), στον Πορφυρογέννητο και το Du Cange.

Προβολή· προέκταση (εδώ μεταφ.): Τον βασιλέα, ω υιέ, τίμα τον και φοβού τον· | πρόβλησις ἐνι του Θεού ο βασιλεύς, παιδίν μου Σπαν. Α 67.

προβλίζιον το, βλ. *πριβιλέγιον*.

προβόδημα(ν) το. — Βλ. και *προβόδισμα(ν)*.

Από το *προβοδώ* και την κατάλ. -μα. Πληθ. *προυβουδήματα* σήμ. ιδιωμ. (Σαχί-νης, Καστοριανό γλωσσάρι 129). Η λ. *προβόδημα* στο Βλαστού, Συνών.²

Οποιοδήποτε πράγμα (αντικείμενα, χρήματα, κλπ.) αποστέλλεται σε άλλο τόπο (πβ. και ά. *προβοδώ* -ίζω 3β): *Περί προβοδήματος, οπου στέλνει τινάς άσπρα εις το σπίτι του, ή άλλο είδος, και εις την στράταν τα επάρουν ή πνιγούν Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1385 ρμζ' 1.*

προβόδισμα(ν) το. — Βλ. και *προβόδημα(ν)*.

Από τον αόρ. του *προβοδίζω* και την κατάλ. -μα(ν). Η λ. *προβόδισμα* και σήμ.

Οποιοδήποτε πράγμα (αντικείμενα, χρήματα, κλπ.) αποστέλλεται σε άλλο τόπο (πβ. και ά. *προβοδώ* -ίζω 3β): *Περί προβοδίσματος οπου στέλνει τινάς εις το σπίτι του άσπρα ή άλλον είδος, και εις την στράταν τα επάρουν, ή πνιγούν Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 164²⁸³.*

πρόβoδος ο, Λόγ. παρηγ. L 326, 712, Λόγ. παρηγ. O 334, 723, Διγ. Z 646, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2434, 5459, 12204, Χρον. Μορ. P 5300, 5309, 5313, 5680, 5732, Κομνηνής Αννας Μετάφρ. 353, Λίβ. Esc. 3005, 4233, Λίβ. διασκευή α 1106, 2169, 3134, 4410, 4413, Λίβ. Va 893, 2791, Δευτ. Παρουσ. 361, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν. 247 κριτ. υπ., 538 κριτ. υπ., 817 κριτ. υπ.), Απόκοπ.² 78, Έκθ. χρον. 65¹⁶· *πρόβεδος*, Χρον. Μορ. H 5309, 5313, 5680, 5732· *προβοδός*, Θησ. B' [15²].

Από το αρχ. ουσ. *πρόοδος* ο ή από το ουσ. *προεύοδος* (απ. στον Ευστάθιο) (Κοραή, Ατ. E' 314). Η λ. τον 9. αι. (TLG) και στο Du Cange· βλ. και LBG.

Αυτός που προπορεύεται και δείχνει το δρόμο σε άλλους, οδηγός: *Λοιπόν, ωσάν εξέβησαν από την Ανδραβίδα, | οι Τούρκοι υπαγαίνασιν πάντα εις την εμπροστέλαν· | προβόδους είχαν τοπικούς οπου τους οδηγέυαν Χρον. Μορ. H 5300· ουδέ γαρ έναι δυνατόν χώραν και κόσμον τόσον· | μόνοι μας δίχα συννεργού, δίχα προβόδου μόνοι, | περιπατήσαι θαρρικά, σκοπήσαι, ψηλαφήσαι Λίβ. διασκευή α 4410· (σε μεταφ.): Πρόβoδος είμαι (ενν. εγώ, ο Μάρτης) του καιρού, στρατιώτης του πολέμου Λίβ. Esc. 1027.*

προβοδώ ή προβοδίζω, Εβρ. ελεγ. 162, Χρον. Μορ. P 4677, Gesprächb. 77²⁵, Χρον. Τόκκων 2425, 3887, Διήγ. Αλ. V 22, 67, Διήγ. Αλ. G 288¹⁵, Επιστ. 16. αι. 25^{10, 19}, Αλ. Κύπρ. 1200, 1730· *προβαδίζω*, Hagia Sophia ω 510¹⁹· *προβεδίζω*, Χρον. Μορ. H 4677· *προβοδίζω*, Διγ. O 2914, 2945· *προβοδώ*, Αλεξ.² 1094, 2187, 2516, 2530, 2548, Διήγ. Αλ. E (Lolos) 135⁸, 193¹³, 305¹⁷, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 134⁶, 192¹⁰, 304¹⁷, Διήγ. Αλ. E (Konst.) 49¹⁶, 105⁸, 151⁶, 153^{3, 21}, 173²⁰, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 48¹⁶⁻¹⁷, 104⁸, 150^{5, 18}, 172²⁴, 174¹², 184⁹, Πεντ. Γέν. XIX 29, XXXVII 32, Σταυριν. 281, 416, 447· *προβοδώνω*, Χρον. Τόκκων 1987· γ' εν. ενεστ. *προβοδάγει*· παρατ. *προεβόδιζον*.

Από το ουσ. *πρόβoδος* και την κατάλ. -ώ με επίδρ. του *κατευοδώ* ή από το

*προευδοῶ (Κοραή, Ατ. Δ' 457, Meyer, NS II 87· βλ. και Τσοπ., Ελλην. 16, 1958/9, 339). Ο τ. προβοδώνω και σήμ. (Κριαρ., Λεξ., Μπαμπιν., Λεξ., λ. προβοδίζω). Η λ. προβοδίζω (με μεταπλ.) και σήμ. λαϊκ. Η λ. προβοδώ στο Βλάχ., στο Βλαστού, Συνών. 145 (λ. ξεβγάζω), 153 (λ. οδηγώ), καθώς και σήμ. σπάν. (ΛΚΝ).

1) Συνοδεύω τιμητικά ως ένα σημείο κάπ. που αναχωρεί, ξεπροβοδώ: Και από-στειλέ τον (ενν. η βασίλισσα τον Αλέξανδρον) και οι δύο της υιοί τον επροβόδησαν ... έως το πέσιμον του Αλεξάνδρου Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 151²⁰· (εδώ προκ. για εκφορά νεκρού): Ο Αλέξανδρος με όλους τους βασιλείς ... επροβόδησέν τον (ενν. τον Τάρειον) έως το μνήμα και έθαψάν τον με τιμήν μεγάλην Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 305¹⁷. 2α) (Μτβ.) οδηγώ, συνοδεύω: και οπού προβοδάει το ρίφι εις το Αζαζελ ... να πλύνει τη σάρκα του με το νερό και ύστερα έτσι να έρτει προς το φουσσάτο Πεντ. Λευιτ. XVI 26· β) (αμτβ.) προπορεύομαι ως οδηγός: προεβόδιζον γουν εγώ, οι δε εφείποντο Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν. 780 κριτ. υπ.). 3α) Στέλνω κάπ. κάπου: Και επροβόδησα αποκουρσάρους από την έρημο της Κερεμωθ προς τον Σιχον βασιλεά του Χεσβων λογιά ερήνης του ειπεί Πεντ. Δευτ. II 26· τα τζαμόγλανα ομπρός τα προβοδάγει (ενν. ο καπετάν Πασιάς) Διακρούς. (Κακλ.) 124· β) στέλνω κ. σε κάπ.: ο Κολώνας έβαλε στην πρύμνην την παντέραν,| οπού του την προβόδισεν εκ το θρονί ο ρήγας| κι είχε τον Ιησούν Χριστόν αντάμα με την λίγα Αλ. Κύπρ. 1200· Επιστολήν σου προβοδώ, φίλε μου Μανογήλη Κυπρ. ερωτ. 141¹.

προβολεύς ο.

Το μτγν. ουσ. προβολεύς (TLG). Η λ. στον τ. προβολέας με διαφορ. σημασ. και σήμ.

1) Αυτός ο οποίος παράγει, δημιουργεί κ· γεννήτορας· (θεολ., προκ. για το Θεό σε σχέση με το Αγιο Πνεύμα στην Αγία Τριάδα· βλ. και Lampe, στη λ. 5): εις έν δε συναλείφουσι και μοναπλούσι ταύτην, (ενν. οι Εβραίοι την τριαδικήν θεότητα) (παρ. 3 στ.)· αναιρεθέντος γαρ υιού, πατήρ ουκ έχει τόπον,| αναιρεθέντος πνεύματος, ο προβολεύς ουκ έστιν Γλυκά, Στ. Β' 224. 2) Αυτός που μπαίνει μπροστά· επικεφαλής, αρχηγός (πβ. ά. προβάλλω II· βλ. όμως και Bakker- van Gemert [Ριμ. Βελ. ρ σ. 383]): πρώτον Θεόν πιστεύομεν, δεύτερον βασιλέα| και τρίτον Βελισάριον να 'χομεν προβολέα Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 188.

προβολή η.

Το αρχ. ουσ. προβολή. Η λ. και σήμ.

1) Τμήμα πράγματος που προεξέχει, προβάλλει, ξεχωρίζει (εδώ σε μεταφ.): Χαίρε, ηγεμών αξιότατε, χαίρε, Αρη των αρμάτων (παρ. 2 στ.), χαίρε του σκήπτρου η προβολή, του κόσμου η σωφροσύνη! Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Απόσκ.) Β' 344. 2) (Προκ. για φτερά πτηνού) έκφυση: Έστι πετεινόν λεγόμενον πάσιδον· ... θνησιμαίων όντων ... πίπτουσι τα πτερά αυτού και αναφύονται έτερα πτερά νεοθαλή ...· εις τας εαυτών προβολάς υπό των υλικότερων τρέφονται Μάρκ., Βουλκ. 347⁸. 3) Πάγκος τοποθετημένος έξω από κατάσταση ή εργαστήριο για την έκθεση των προς πώληση αγαθών (για το πράγμα βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Β' 182, 236, Πεζόπουλος, ΕΕΒΣ 1, 1924, 254-5): Η δε να αφήκαν και λαρδίν εις προβολήν απάνου,| να μην χυθείς και κατεβείς και δά-

κεις το (ενν. συ, κουρούνα) και φύγεις; Πουλολ. (Τσαβαρή)² 444.

πρόβολος ο, Δούκ. 313²⁵.

Το αρχ. ουσ. πρόβολος. Η λ. και σήμ. ναυτ. και αρχιτ. με διαφορ. σημασ.

α) Βλήμα πολιορκητικής μηχανής, καταπέλτης (η σημασ. μτγν.): ο Χαμζάς συν τοις υπ' αυτόν ... διά κλιμάκων και διά προβόλων μηχανικών ... καταπολεμήσας το πολίχνιον ημέρας κβ' και μηδέν κερδίσας, επανέζενξε αυτ. 407²⁸. **β)** βλήμα κανονιού: είδαμεν χωνείας απολυούσας προβόλους· μετά γουν του απολυθήναι του σκεύους ..., παρευθύς ως ύελος διερρήγγυντο αυτ. 341¹¹.

πρόβοσκημα το.

Από το ουσ. προβοσκίς με επίδρ. του αρχ. ουσ. βόσκημα. Η λ. με διαφορ. σημασ. στο L-S· βλ. και LBG.

Προβοσκίδα: έρχεται μικρός ελέφας και υποτίθη αυτού το πρόβοσκημα υποκάτω του ελέφαντος και εγείρει αυτόν Φυσιολ. 365¹¹.

προβοσκίς η.

Η λ. στον Αριστοτέλη. Τ. προβοσκίδα στο Soman. και σήμ.

Προβοσκίδα: έρχεται ο μικρός ελέφας και υποτίθησι την προβοσκίδα αυτού υποκάτω του ελέφαντος και εγείρει αυτόν Φυσιολ. (Kaim.) 122a⁴³.

προβουέρης ο, βλ. προβεούρης.

πρόβουλος ο.

Από το αρχ. επίθ. πρόβουλος· ο πληθ. αρσ. ως ουσ. ήδη αρχ. (L-S, στη λ.). Ουσ. πρόβουλο σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

(Στον πληθ.) οι δύο ανώτατοι άρχοντες της ρωμαϊκής δημοκρατίας, οι ύπατοι (η σημασ. μτγν., βλ. L-S, στη λ. 4): εσυνάζουνταν όλοι οι πρώτοι άρχοντες της Ρώμης ... και edιάλεγαν από την μέσην τους δύο άνδρας τους καλλιωτέρους να είναι αρχηγοί ..., τους οποίους τους έλεγαν κονσουλους, προβόλους, προηγόρους και ελληνικά λέγονται ύπατοι Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 236³³.

προβουρώ.

Από την πρόθ. προ και το βουρώ (Σακ., Κυπρ. Β' 496, Λουκά, Γλωσσάρ., Χατζ., Λεξ.)· βλ. και Μενάρδ., Γλωσσ. μελ. 99, Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. 138. Η λ. και τ. μπροβουρώ σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., ό.π. 763, Χατζ., ό.π.).

Καταδιώκω, κυνηγώ: Αλήθεια έν μιτσίν κάστρος (ενν. η Μάλτα), μα 'ναι πολύ φορσάτον, | τον Τούρκον πάντα δέρνει τον και πάντα προβουρά τον Ασμα Μάλτ. 14.

προγαμιαίος, επίθ. Ελλην. νόμ. 579*, Μαλαξός, Νομοκ. 333, Zygomalas, Synopsis 155 Γ 13, 163 Γ 54, 60, 281 Σ 14, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1315 Α' 2, 7, Νομοκριτ. 104.

Από την πρόθ. προ, το ουσ. γάμος και την καταλ. -ιαίος· πβ. αρχ. επίθ. πρόγαμος και μτγν. επίθ. προγάμιος. Η λ. τον 5.-6. αι. (Lampe, Lex., TLG), στο Αρμεν., Εξάβ. Α' 13³⁵ σχόλ., Δ' 4²² και σήμ.

Που γίνεται ή δίνεται πριν από την τελετή του γάμου (νομ.) προγαμιαία δωρεά = η δωρεά προς το σύζυγο ή τη σύζυγο πριν από το γάμο: Ουδέν δύνανται οι παίδες διαλύειν τον γάμον αυτούς ως διά ζημίαν τους γονείς οπού έδωκαν την προίκα ή την προγαμιαίαν δωρεάν Ελλην. νόμ. 538¹⁷· αν η γυναίκα επήρεν από τον άνδρα ή προγαμιαίαν δωρεάν ή εις τον καιρόν των γάμων, ας το κρατεί Zygomalas, Synopsis 160 Γ 41.

προγγενής· προγγενής, Χρον. Μορ. Η 8120, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί προγενής· διόρθ. Δραγούμης, Αθ. 26, 1914, 31 κατά χφ. Τ· βλ. και Chron. Mor. Lex., λ. προγγενής(?). — Βλ. και προγενής.

πρόγεμα(ν) το, βλ. πρόγευμα.

προγεματίτσι(ν) το, βλ. προγευματίτσι(ν).

προγενέστερον, επίρρ., Σφρ., Χρον. (Maisano) 60¹⁸.

Το ουδ. του συγκρ. βαθμού του επιθ. προγενής ως επίρρ. Τ. προγενέστερα και προγενεστέρωσ και σήμ. Η λ. τον 5.-10. αι. (TLG).

Νωρίτερα, πρωτύτερα: ο δεσπότης κυρ Θωμάς αφείς την Καλομμάταν ... εσέβη εις τον Αβαρίνον κάκειθεν εις το Μαράθιν, προγενέστερον της βασιλίσσης καταλειψάσης την Αρκαδίαν κάκείσε απελθούσης μετά και των παιδων αυτής αυτ. 164⁴.

προγενής, επίθ.

Το αρχ. επίθ. προγενής.

Που προηγείται (εδώ ως ουσ.) = ο κοντινότερος συγγενής με κληρονομικά δικαιώματα: Κι ως ήκουσεν (ενν. ο μισσίρ Ντζεφρέ) ... ότι εμεταστάθη| ο αφέντης της Καρύταινας, όπου ήτο εξάδελφός του,| κι ουδέν ενέμεινε απ' αυτού παιδί του κληρονόμος,| εις λογισμόν εβάλθη| να απέλθει γαρ εις τον Μορέαν, ως προγενής όπου ήτον| του αφέντη της Καρύταινας, να έχει το ιγονικόν του Χρον. Μορ. Η 8120 κριτ. υπ.

πρόγευμα το, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 92 κριτ. υπ., 207 κριτ. υπ., Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 274 κριτ. υπ., Λίβ. Va 1279, Λίβ. Esc. 1423· πρόγεμα, Κρασοπ.(Eideneier) V 65, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 92 κριτ. υπ., Gesprächb. 56¹⁰⁸³· πρόγεμαν, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 207, Αχιλλ. L 1084· πρόγευμα(ν), Αχιλλ. (Smith) N 1488· πρόσγευμα, Κρασοπ.(Eideneier) 67 χφ Ο [βλ. Eideneier (Κρασοπ. σ. 155)]· γεν. εν. προγεμάτου, Αχιλλ. L 100.

Από την πρόθ. προ και το ουσ. γεύμα· πβ. προγεύομαι και προγευματίζω (απ. στον Αριστοτέλη). Ο τ. πρόγεμα στο LBG και στο Ανδρ. Λεξ. Ο τ. πρόγεμαν σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Ο τ. πρόσγευμα με επίδρ. της πρόθ. προς. Η λ. τον 8.-9. αι. (TLG), στο Du Cange (λ. γεύεσθαι) και σήμ.· βλ. και LBG.

1α) Το πρωινό γεύμα (για το πράγμα βλ. Trapp, DOP 48, 1994, 247): ο παράδεισος ...| τέσσαρας έχει ποταμούς ...| Αν ήσαν και οι τέσσαρες κρασίν, ως ενθυμούμαι,| ο εις αρκεί με πρόγευμα ...| ο δεύτερος εις γεύμα μου κι εις δειλινόν ο τρίτος Κρασοπ. (Eideneier) ΑΟ 67· (σε μεταφ.): αυτά (ενν. τα συχναναστενάγματα και τους μεγάλους πόνους) να έχω πρόγεμαν και γεύμα μου και δείπνον Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 274· β) (συ-

Η λ. στον Αριστοτέλη, το Βλάχ. και σε έγγρ. του 18. αι. (Σκουβαρά, Ολυμπιώτ. 440).

1) Γνωρίζω κ. ή κάπ. από παλιά, γνωρίζω ήδη: Την ζωήν μου ... όλοι οι Ιουδαίοι την ηξεύρουσι· προεγνωρίζοντές με από την αρχήν Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Πράξ. κς' 5· Εκείνους οπού προγνώρισεν (ενν. ο Θεός), τούτους και προόρισεν να γενούν όμοιοι της εικόνας του Υιού Του Χριστ. διδασκ. 64· (προκ. για το Χριστό): ελευθερωθήκετε ... με τίμιον αίμα του Χριστού, ..., ο οποίος ήτον προεγνωρισμένος πρωτύτερα από την αρχήν του κόσμου και εφανερώθη εις τους υστερινούς χρόνους Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Πέτρ. Α' α' 20. 2) Γνωρίζω εκ των προτέρων: αγκαλά και είμαι αμαρτωλός, με όλον ετούτο επρογνώριζα έως οπού μέλλει να φθάσει η εκκλησία Διαθ. Νίκωνος 253· εις το ερχόμενον άλλος δεν προγνώριζει, | παρ' ουρανός Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [881].

πρόγνωσης η.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. στον τ. πρόγνωση.

1) Η εκ των προτέρων γνώση· έγκαιρη αντίληψη: Περί δοκιμασίας και προγνώσεως. Ει επιθυμείς καλούς κύνας κτάσθαι, ούτως αυτούς δοκίμαζε Κυνοσ. 588¹⁰. 2) Πρόβλεψη της εξέλιξης μιας ασθένειας: Περί προγνώσεως των πυρετών Ιατροσ. κώδ. Ψιγ'. 3) Πρόνοια (πβ. ά. πρόνοια 1): θνήσκουσα γαρ όμως αυτή (ενν. η Πολυξένη) (παραλ. 1 στ.) πρόγνωσιν πολλήν κατείχεν | ώστε γαρ πεσείν ενσχήμως Ερμον. Ψ 235· (προκ. για τη Θεία Πρόνοια): γεννηθείς εις τον κόσμον με θείαν πρόγνωσιν και ιδών τον ουρανόν, την γην, την σελήνην ... εθαύμασα τον επιτήδειον στολισμόν αυτών και εκατάλαβα ότι εκείνος οπού κυβερνά ... ταύτα πάντα με τοσαύτην σοφίαν και σύνεσιν, αυτός είναι Θεός Αγαπ., Δαμασκ. Βαβλαάμ 168⁸ (πβ. Βενετσάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 102¹).

προγνώστης ο, Ερμον. Η 232, Λίβ. διασκευή α 921, 940, 2605, 2809, 2812, Λίβ. Esc. 555, 841, 2460, 2464, 2677, 3000, 3001, Λίβ. Va 736, 741, 2280, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 29', 29'', 53', Μαλαξός, Νομοκ. 487, Ιστ. Βλάχ. 2487 [= Γεν. Ρωμ. 109].

Το μτγν. ουσ. προγνώστης. Η λ. στο ΑΛΝΕ· πβ. σημερ. επίθ. προγνωστικός.

α) Αυτός που γνωρίζει εκ των προτέρων· (προκ. για το χριστιανικό Θεό· βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 2): Τι 'τον του ανθρώπου, το λοιπόν, τότε η αιτία της πλάσης, | άμα ως προγνώστης έβλεπες (ενν. Κύριε) κι έμελλεν να το χάσεις; Δευτ. Παρουσ. 262· β) αυτός που έχει προφητικές ικανότητες, μάντης: Ταύτα με αφήγησατο εκείνος ο προγνώστης, | φίλε μου, διά τα πρόσωπα τα ερωτικά τα τρία Λίβ. Esc. 861· (σε θέση επιθ.): Είπεν εκείνος ο καλός ο μάντις ο προγνώστης Λίβ. διασκευή α 625.

προγνωστικάρω.

Από το ουσ. προγνωστικό και την κατάλ. -άρω.

Προβλέπω· προφητεύω: Τούτο (ενν. να γεννήσει μία κοπελλοπούλα αρσενικών παιδίν), ..., δεν είναι σημείον, διατί το κατέχουν αυτό να το ειπούν και να το προγνωστικάρουν και οι δαίμονες Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 445⁵⁶⁴.

νεκδ.) η ώρα του πρωινού γεύματος, πρωί (πβ. ά. δείπνον· βλ. και Θαβάρ., Προσδιορ. ημερον. 98-9): να ήταν ώρα πρόγευμα και εξέβην ο ευνούχος Λίβ. διασκευή α 1518. **2α)** Το μεσημεριανό φαγητό (βλ. Trapp, ό.π., καθώς και Παπαδ., ό.π.: πβ. λ. άριστον): αν τύχει οκάπου πούπετε να πιάσεις βελονίδα, | εκείνην έχεις, άτυχε, και πρόγεμα και δείπνον Πουλολ. (Τσαβαρή)² 92· Ωχού, τους είχαν τα όρνεγια πρόγεμα και τα θεριά προς δείπνο Εβρ. Ελεγ. 162· β) (συνεκδ.) η ώρα του μεσημεριανού φαγητού, μεσημέρι· μέχρι και του προγεύματος την ώραν εκοιμούνταν Αχιλλ. (Smith) Ο 603. **3)** Πρόχειρο φαγητό μεταξύ των κυρίων γευμάτων, κολατσιό (βλ. LBG, στη λ.): εξάφες τα προγεύματα και τα διπλοσφουγγάτα, | και το να τρώγεις σύντομα, να πίνεις με το μέγαν Προδρ. (Eideneier) IV 60.

προγευματίτσι(ν) το· προγεματίτσι· προγεματίτσιν, Χρον. Μορ. Η 4761.

Από το ουσ. πρόγευμα και την κατάλ. -ίτσι(ν) (βλ. Κουκ., Ελλην. 4, 1931, 364, Georgac., The -ιτς- suffixes 56-7). Οι τ. από το ουσ. πρόγεμα(ν) (βλ. ά. πρόγευμα).

(Υποκορ.) ελαφρύ πρόγευμα· (εδώ μεταφ.: βλ. και Lex. Chron. Mor. 393, λ. προγεματίτσι(ν)): Και ως εφανερώθηκαν αφνίδια οι Φράγκοι, | τοιούτον λόγον έλεγεν (ενν. ο Μέγας Δεμέστικος) με προθυμίαν μεγάλην· | «προγεματίτσι γαρ μικρόν εβλέπω ότι μας ήλθεν» Χρον. Μορ. Ρ 4761.

προγεύομαι, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 15, Μπερτολδίνος 121, 140, 153.

Η λ. στον Αριστοτέλη. Ενεργ. προγεύω μτγν. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.). Η λ. σήμ. ιδιωμ. (Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 57, Andr., ό.π., Κοντοσόπ., ΛΔ 14, 1982, 118) και στο ΑΛΝΕ.

1) Προγευματίζω (πβ. ά. πρόγευμα 1α): όταν γαρ ίδη (ενν. ο γείτονας) την αυγήν περιχαρασσομένην, | ... λέγει προς το παιδίν του (παραλ. 2 στ.) « ... δος μοι να προγεύσωμαι και πάλιν να πετσώνω» Προδρ. (Eideneier) III 119· Γυρίζει η χήνα με θυμού και λέγει προς τον γλάρον: (παραλ. 5 στ.) εγέρνεσαι, ... εις το βουνίν υπάγεις | και σκούληκας προγεύεσαι, σκανθάρους γεματίζεις Πουλολ. (Τσαβαρή)² 118. **2)** (Γενικ.) γευματίζω, τρώω: έδωσέν του ψωμίον ... και καλόν κρασίον να πίοι, και σαν ετελείωσεν να προγευτεί, επήγεν εις την βασίλισσαν Μπερτολδίνος 154.

προγινώσκω.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σε έγγρ. του 11. (Caracausi) και 16. αι. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 22², 63³, κ.α.).

1α) Γνωρίζω κ. από πριν: Ο δε υιός αυτού ... εμάνθανε γράμματα ... από χάριν Θεού, όστις προγινώσκων την μέλλουσαν αυτού αρετήν, τον εφώτιζε Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 116· β) προβλέπω, προφητεύω: ο μεγαλοδύναμος Θεός ... εχάρισέ τους (ενν. τινάς των αγίων) τόσσην χάριν εδώ, ότι προγινώσκουν τα μέλλοντα Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 35· **2)** Σκέπτομαι, εννοώ εκ των προτέρων: Όπου γαρ αν τύχει πόθος, | ουδαμώς γαρ το συμφέρον | προγινώσκει και το πρέπον Ερμον. Ψ 16.

προγινώριζω, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [934], Χριστ. διδασκ. 66, 119· προεγινώριζω. — Πβ. και προγινώσκω.

προγνωστικό το.

Το πιθ. αρχ. ουσ. προγνωστικόν (TLG). Η λ. και σήμ. στον τ. προγνωστικό (ΛΚΝ, λ. προγνωστικός 2) και συν. στον πληθ. (Κριαρ., Λεξ., λ. προγνωστικός, Μπαμπιν., Λεξ., λ. προγνωστικός).

α) Προβλεψη· προφητεία: Και χαίρεσαι (ενν. Χάντακα) ... το πως δεν σε σκλαβώνουν (παραλ. 1στ.). Και κάνω σου προγνωστικό ..., | πώς θέλεις να παραδοθείς Τζάνε, Φίλον. 583^β· β) σημάδι στο οποίο στηρίζεται μια πρόγνωση (εδώ) η αναγγελία γεγονότος που προδιαγράφει το μέλλον: Έφτασε το προγνωστικό τότες στους μεγιστάνους Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 512¹⁷.

προγονή η, Ελλην. νόμ. 568²⁸, Notizb. 86, Εκλογής χειρόγρ. 246¹⁵, Μαλαξός, Νομοκ. 298, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 42⁴, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) Πρόλ. 104, Κανον. διατ. Α 40, 847, Β 337· προγόνη, Zygomalas, Synopsis 128 Α 39.

Το μτγν. ουσ. προγονή (TLG). Ο τ. τον 6. αι. (LBG), στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. πρόγονε, Pern., Ét. linguist. III 513). Η λ. και σήμ.

Η κόρη από προηγούμενο γάμο σε σχέση με το νέο ή τη νέα σύζυγο: ουδέν μου εμπάινει επάραι την εμήν προγονήν ...· και προγονή μεν έστιν, ην άνθρωπος πρότερον συνοικέσιον εμίγη τη εμή γυναικί, ην έλαβον εγώ από θανάτου εκείνου Ελλην. νόμ. 567^{17δ}.

προγονικός, επίθ.

Η λ. στον Αριστοτέλη (TLG) και σήμ.

α) Που ανήκει ή αναφέρεται στους προγόνους: Ηράκλεος, Διόνυσος, ούτοι θεοί Θηβαίοι, | μέγιστοι πάντων των θεών ..., | καθώς παρά προγονικής δείξεως εγνωρίσθη Βίος Αλ. 2280· (σε σχ. ασύνδετο με το επίθ. γονικός προκ. να δηλωθεί μακριά οικογενειακή παράδοση): γύναι, αν έχεις εις εμέν πόθον και αγάπη, στείλε με το κτένιον το γονικόν προγονικό μας, όχι το πυκνό, αμέ το αρύ Σπανός (Eideneier) Β 57· β) (θεολ.) προπατορικός: βαπτίζονται και μικρά παιδιά, ..., και καθαρίζονται από την προγονικήν αμαρτίαν Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 507 ιθ' 2.

προγόني(ον) το, Παράφρ. Μανασσ. 305· πληθ. προγονία.

Από το ουσ. προγονός και την κατάλ. -ι(ον). Η λ. προγόنيον πιθ. το 12. αι (LBG) και η λ. προγόνοι στο Soman. και σήμ.

α) Παιδί από προηγούμενο γάμο σε σχέση με το νέο ή τη νέα σύζυγο: Τι θέλει ο κακότυχος την δευτερογαμίαν; (παραλ. 15 στ.) Ει δέ και να 'χουν και παιδιά και να 'χουν και προγονία | ποτέ να μηδέν έλθουσιν να έχουσιν ομόνοιαν Γεωργηλ., Θαν. 442· β) εγγόνι: μηδέν ποίσουν παιδιά και προγονία Μαχ. 436¹⁷.

πρόγονος ο· αιτιατ. πληθ. προγονέους.

Το αρχ. ουσ. πρόγονος. Η λ. και σήμ.

1) (Συν. στον πληθ.) α) το πρόσωπο από το οποίο κατάγεται κάπ.· συγγενής του μακρινού παρελθόντος: Καλλίμ. 598· απόκλεισε (ενν. ο Μπαγιαζίτης) την Κωνσταντινούπολη και επολέμα να την επάρει ... διά να περάσει τους προγονέους του Χρον.

σουλτ. 34³². β) οι προγενέστεροι ομοεθνεῖς κάπ., προπάτορες: Λίμπον. 280. 2) Προγονός (βλ. ά.): Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 684 4β' 2.

προγονός ο, Ελλην. νόμ. 568^{24, 25}, Εκλογής χειρόγρ. 246¹⁶, Μαλαξός, Νομοκ. 298, 327, Ολόκαλος 113³, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 33^{8, 18}, 78⁴, 101⁶, κ.α., Κανον. διατ. Β 577.

Το μτγν. ουσ. προγονός (TLG). Η λ. και σήμ.

Ο γιος από προηγούμενο γάμο σε σχέση με το νέο ή τη νέα σύζυγο (πβ. και ά. πρόγονος 2): η μητρυνιά αυτού ..., φοβούμενη όπως μη λάβη ο προγονός αυτής την ηγεμονίαν και αποκτενεί τους υιούς αυτής, εποίησε σκαιωρίαν Έκθ. χρόν. 60²³.

πρόγραφον το, Λόγ. παρηγ. L 96, 385, Λόγ. παρηγ. O 391, 412.

Από το προγράφω και την κατάλ. -ον. Η λ. σε παπυρ. του 5.-6. αι. (L-S Κων/νίδη Συμπλ.) και στο Κουμαν., Συναγ.

Κατάλογος, λίστα: Ακούσας δε το όνομα ο Χρόνος το του ξένου, | ευθύς εκράτει το χαρτίν, γοργόν το αποτυλίσσει | και βλέπει και αναψηλαφά και ευρίσκει τον εκείνον | και κείται εις το πρόγραφον της Κακοδυστυχίας Λόγ. παρηγ. O 94· Καθ' ώραν τσιγαρίζομαι· βλέπε απεδώ απεδάρθην | εκ το βασιμίδιν τό ήστεκα της Ευτυχοτυχίας, | εγράφην εις το πρόγραφον της Δυστυχοτυχίας Λόγ. παρηγ. L 402· Εάν φρονείς και δουλωθείς ... | και πέσεις εις το πρόγραφον της Ερωτοκρατίας, | χρόνον γλυκύν επαρέτυχες, ημέρας ανωδύνους, | και ζωήν πολλά παράξενον έζησας από τότε Λίβ. διασκευή α 377 κριτ. υπ.

προγράφω, Ωροσκ. 41¹⁶, Βυζ. Ιλιάδ. 490, Τσιρίγ., Επιστ. 168⁹, Μανολ., Επιστ. 173²³, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 246¹⁵⁶, Χριστ. διδασκ. 412, 461, Σκούφ. Φ. 268⁸.

Το αρχ. προγράφω. Η λ. και σήμ.

1) Γράφω κ. πιο πάνω (στο ίδιο γραπτό μου): Ελλην. νόμ. 564⁶, Ιστ. πατρ. 115. 2) Έχω στείλει επιστολή σε κάπ.: επροέγραψα της πανιερότη σου και μία και δύο φορές και η πανιερότη σου δε μου έκαμες δύο λόγια Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171²³. Προέγραψα τη ση λογιότητι ... πλην βραχεία, της ώρας κατεπειγούσης· έδει γαρ εν πλάτει πολλώ γράφειν τη ση αντιλήψει Lettres 1453 5². 3) Έχω δώσει γραπτές υποδείξεις/συμβουλές: να κάμετε ... την ίδιαν εκείνην διδαχήν οπού σας επρογράφη Χριστ. διδασκ. 412. 4) Καταγράφω τα μέλλοντα: Θαρρούντες ... εις την άφατον του Θεού μακροθυμίαν και (ενν. το) πολύ έλεος προγράφομεν τα εσόμενα εν τω παρόντι ενιαυτώ Ωροσκ. 38⁶.

προγυμνάζω.

Το αρχ. προγυμνάζω. Η λ. και σήμ. λόγ.

Γυμνάζω, ασκώ κάπ. προκαταρκτικά: Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 110⁷.

προδείκνυμι.

Το αρχ. προδείκνυμι. Πβ. τ. προδείχνω σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.).

Δηλώνω, εννοώ: Ο λόγος ούτος ο κοινός γέμει φρικτής εννοίας· | το τρίτον γαρ

προδείκνυσι και τελευταίον Πάσχα, εις όπερ εκτυπώτερον ήξομεν εν τω τέλει Γλυκά, Αναγ. 140.

προδέλοιπος, προδελοϊπός, επίθ., βλ. αποδέλοιπος.

προδέντσα η προδένζα.

Από το ιταλ. - βενετ. *prodezza*.

Ανδρεία, γενναιότητα: η προδέντσα ένι πολλές λογές: Η μια ένι να είσαι μεγάλης ψυχής χωρίς κανέναν φόβον εις το περίλιν του θανάτου αντάν δεν ημπορείς να ποίσεις αλλιώς, και τούτη ένι προδέντσα σφορτσιασμένη Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 127 δις: Το πέφτον ένι να είσαι τόσον απότορμος, ότι να μηδέν φοβάσαι κανέναν πράμαν, και τούτη δεν είναι προδένζα, αμμέ ένι μια φουριά κτηνική αυτ. 127.

προδένω, βλ. μπερδένω.

προδέρνω. — Βλ. και προσδέρνω.

Από την προθ. προ και το δέρνω.

α) Πλήττω (εδώ σε μεταφ.): αν γαρ από του σταλαγμού λιθάριν να ετρυπάτον, | ο σταλαγμός του λόγου μου την πέτραν της ψυχής σου | χάρβαλον να την έποικεν αφότου την προδέρνει, | οπου έχει αντί σταλάγματος πιττάκια μου τοσαύτα, | γραφάς μου πανεξαίρετας, ανασπασμούς καρδιάς Λίβ. Va 1508· β) τυραννώ, βασανίζω: Λέγω τον «Τι κλονίζεσαι, τι σε προδέρνει ο φόβος;» Λίβ. Esc. 2995 χφ.

προδεύγω, βλ. προσδεύω.

προδηλητής ο.

Από το προδηλώ και την κατάλ. -(η)τής.

Αυτός που έχει το χάρισμα να φανερώνει τα μέλλοντα, ο μάντης: είδασι κάμνοντάς τηνε (ενν. την θυσίαν) σημάδια να φανούσι, | τόσον καλά, π' άλλην βολά όμοια δεν είχαν δούσι (παρ. 2 στ.) Τόσον π' οχ τα καλότατα σημάδια ο τυφλωμένος | προφήτης και προδηλητής, 'κκλησιάρχης πλανεμένος, | προς τον Μοντάνον ήρχισε να λέγει «Το παιδί σου | σήμερα γίνεται γαμβρός, 'σαν πεθυμά η ψυχή σου» Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [400]: ήλθεν από τον Τηρένιον τον τυφλόν και προδηλητήν η φανέρωσις αυτ. Υπόθ. [83].

πρόδηλος, επίθ., Βίος Αλ. 2764.

Το αρχ. επίθ. πρόδηλος. Η λ. και σήμ. λόγ.

Προφανής, ολοφάνερος: Γλυκά, Στ. 44, Βίος Αλ. 3437.

προδηλώ.

Το αρχ. προδηλώ.

1) Προαναφέρω: ως ορίσθη παρά του βασιλέως και αδελφού αυτού ότι να συνακολουθήση αυτώ απερχομένω εις τον Μορέαν, δι' ην αιτίαν προεδηλώσαμεν ... Σφρ., Χρον. (Maisano) 34²⁷. 2) Προφητεύω: Τώρα θωρώ καλότατα, πως την συνηθι-

σμένην, | χάριν που σου 'χε ο Ουρανός τόσον καιρόν δοσμένην, | να γνώθεις και να προδηλοίς σ' ό,τ' ήθελες θελήσει, | 'ς τούτο το πράγμα σήμερα, είχε σου την κρατή-
σει Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1038].

προδηώ, βλ. προοδηγώ.

προδιαβάζω.

Από την πρόθ. προ και το διαβάζω.

(Προκ. για τόπο) διέρχομαι, διασχίζω: Όλα τα επροδιάβασαν, στενώματα, κλει-
σούρες, | εις τους Ρωγούς εξέβηκαν, (ενν. τα φουσσάτα) πλησίον εις το κάστρο Χρον.
Τόκκων 2510.

προδιάξιμο το, βλ. προδιάξιμον.

προδιαλαλώ.

Από την πρόθ. προ και το διαλαλώ. Η λ. (προδιαλαλείν) στο Κουμαν., Συναγ. ν.
λέξ.

Προλέγω (εδώ) προειδοποιώ: εμείς σας επροδιαλαλήσαμεν, ότι ανίσως και δεν
μετανοήσει με τόσην υπομονήν της Εκκλησίας ... Χριστ. διδασκ. 417.

προδιάξιμον το, Ασσίζ. 251¹, 287³⁰, 288⁹, 422⁸· προδιάξιμο. — Βλ. και προσδιά-
ξιμον.

Πιθ. από την πρόθ. προ, τον αόρ. του διάζω (βλ. ά. διάγω) και την κατάλ. -ιμον.

(Νομ.) δικαστική διεκδίκηση ιδιοκτησίας: Εάν εις άνθρωπος αγοράσει μία κληρο-
νομία απού έτερον άνθρωπον, ού απού μία γυναίκα και γίνεται ότι κρατού το ένα
χρόνον και μίαν ημέραν, άνευ προδιάξιμο, ... το δίκαιον κελεύει των Ιεροσολύμων, ότι
απεκεί ουδέν ημπορεί πλέον να το χάσει διά κανέναν άνθρωπον αυτ. 288¹⁵.

προδιγαλιτά η.

Από το ιταλ. *prodigalita*.

Σπατάλη: το βίτσιον της προδιγαλιτάς, το ποιον ... είναι να ξοδιάσεις εκείνον τό
δεν είναι να ξοδιαστεί Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 100.

πρόδιγος, επίθ.

Από το ιταλ. *prodigo*.

Σπάταλος: Η γη καταλύει τους ανθρώπους· ίτσου και εις άνθρωπος πρόδιγος μα
την αλήθειαν καταλύει την γην Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 102· (εδώ ως ουσ.): ο
πρόδιγος ... κατεβαίνει εις πτωχειάν αυτ. 100.

προδιδάσκαλος ο.

Από την πρόθ. προ και το ουσ. διδάσκαλος.

Παλαιότερος διδάσκαλος: οι προδιδάσκαλοι εις τους άνωθεν γραμμένους κανό-
νες κάμνει χρεία να υπογράψουσι Χριστ. διδασκ. 486.

προδιδάσκω.

Το αρχ. προδιδάσκω.

Δασκαλεύω κάπ. από πριν: βλέποντας (ενν. οι τρεις βιζιρηδες) τον βασιλέα να εθυμώθη κατά του Αχμάτ από τα λόγια των γιαντισάρων, άρχισαν και αυτοί να μιλούσι κακόν διά τούτον, εξανάπτοντες περισσότερον τον βασιλέαν εις θυμόν και οργήν, λέγοντες και αυτοί μετά των γιαντισάρων, τους οποίους αυτοί είχασι προδιδαγμένους, ότι, δηλαδή, δεν πρέπει πλέον να κάθεται, αλλά να σηκωθεί εις πόλεμον να ταπεινώσει την υπερηφάνειαν και αυθάδειαν του Αχμάτ Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 344.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = δασκαλεμένος, συνεννοημένος από πριν: απήλθεν ο Αραχής νύκτα βαθιάν εις το σπήλαιον του Ναχώρ, και τον ενουθέτησε πώς να πράξει τον δόλον, ... και τότε πάλιν έστρεψεν εις τον βασιλέα, και το πρωί περιπατούντες (ενν. ο βασιλεύς με συνοδείαν αμέτρητον) πάλιν εις αναζήτησιν του Βαρλαάμ βλέπουσιν από μακράν ένα γηραιόν, όστις ήτον ο προδιδαγμένος Ναχώρ Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 156²⁵⁻²⁶.

προδίδωμι, Βίος Αλ. 1592, 4650, Δούκ. 131¹⁰, 189²⁷, 417²⁸. προδίδω, Σπαν. V 122, Καλλίμ. 1355, Σαχλ. N 246, Λίβ. διασκευή α 1501, 2163, Λίβ. Esc. 2014, Αχιλλ. I 862, Αχιλλ. (Smith) O 484, Λίβ. Va 1652, Φαλιέρ., Ιστ.² 550, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2841, 3453, Βεντράμ., Γυν. 112, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 277^ε, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 115¹¹, Πιστ. βοσκ. I 2, 101, Παλαμήδ., Βοηβ. 1108, Προσκυν. Μπεν. 54 161²⁷, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 433, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 239¹²¹, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 96, Διακρούσ. (Κακλ.) 574, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 219¹², 234²⁴, κ.α. γ' πληθ. αορ. επροδώκα· προδώσα, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1451· γ' εν. υποτ. αορ. (μη) εμπροδώσει, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 615· μτχ. παρκ. προδομένος, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 12177, Πιστ. βοσκ. III 8, 85, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [506], Γ' [1336], Ε' [1588]. — Βλ. και προδώνω.

Το αρχ. προδίδωμι· για το μεταπλ. σε προδίδω βλ. Χατζιδ., MNE Α' 307 κε., Jan-naris, Hist. Gramm. 774-5, 936-7. Ο τ. τον 6. αι. (LBG, TLG), στο Βλάχ. και σήμ.

I. Ενεργ. Α' Μτβ. 1) Παραδίδω κ./κάπ.: Τώρα εις εσένα, φίλε μου, προδίδω το κορμί μου· Ιεσύ γαρ μόνος δύνασαι ζήσαι και θανατώσαι Φλώρ. 1542· (συν. σε εχθρό/αντίπαλο): Δούκ. 367². 2) Καταδίδω κάπ.: Απήτις εποφάγασι, ο Ιησούς μιλεί τως «Γείς από σας προδίδει με» των μαθητών λαλεί τως Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2895. 3) Παραβαίνω μια ηθική υποχρέωση, δέσμευση κ.τ.ό.: Δούκ. 271². Εκείνοι δε οι μακάριοι υπέμειναν ανδρειωμένοι και γενναιότατα όσας βασάνους τους έδωσαν και δεν επρόδωσαν την ευσέβειαν Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 164¹²². 4) Ενδίδω, υποχωρώ: Τον πόθον είχα μέσα μου ωσάν ένα παιγνίδι· Ι τινός ουδέν επρόδιδα χωρίς το δακτυλίδι Ριμ. κόρ. Α 186. 5) Παρασύρω: Ακόμη κι ο Ρωτόκριτος στην Ξενιτιά γυρίζει! και τις κατέχει αν ήλαχε 'ς τόπο που δεν ολπίζει, Ι γή σκλάβο τον επιάσασι και θάνατο του δώκα, Ι γή κι άλλα κάλλη λυγερής πάλι τον επροδώκα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1718. Β' Αμτβ. 1) Παραδίνομαι στον εχθρό, συνθηκολογώ: Αμέ ο αφέντης ο Μολής και τα καράβια τ' άλλα! σιμώνοντας, τα τούρκικα φλάμπουρον άσπρο εβάλα· Ι έξι καράβια κι ο πασάς προδίδουνε και πέφτουν! στα χέρια τότες τω Φραγκώ και τ' άρματά τως θέτου! Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 461¹⁷. 2) Ενδίδω, υποχωρώ: Για τούτον εποφάσισα την

κοπελιά να πάρω! ετούτη τση κερά Μηλιάς, ογιά να κάμω θάρρος, (παραλ. 2 στ.) Η μάνα τση με διχωστάς δύσκολο μου τη δίδει, | μα εκείνη δε συμβάζεται, μηδε ποσώς προδίδει Φορτούν. (Vinc.) Γ' 312. 3α) Ενδυναμώνομαι, επιμένω, αντέχω: Για 'δε, κυρά μου, 'στόρησε και βάλε με τον νουν σου! πόσους δαρμούς μ' εδείρασιν οι έρωτες διά σένα, | και αν είσαι πέτρα, υπόμενε, ή κάστρον, να προδώσεις! | ει δε 'σαι τήν πολλαγαπώ, έλα στο θέλημά μου Ερωτοπ. 628 (για τη σημασ. βλ. Κριαρ., Κρ. Χρ. 1958, 101). β) αυξάνω, εξελίσσομαι αυξητικά: Για τούτο πρέπει εις τες αρχές να βλέπει οπού 'χει γνώση, | να μην αφήσει το κακό μέσα του να ριζώσει! | ετούτες οι κακές αρχές που 'πίβουλα προδίδουν! εις το κορμί με τον καιρό πρίκες και πάθη δίδου Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 719 (για τη σημασ. βλ. Κριαρ., ό.π., 100).

II. Μέσ. 1) Παραδίνομαι, υποκύπτω στον εχθρό: καθήν ημέραν πολεμούν (ενν. οι εχθροί) εις τον καστελλίον την πόρταν, | και ημείς ουδέν προδιδόμεσθε ώσπερ πιστότατοι σου Αχιλλ. (Smith) Ν 436. Ην γαρ ο δεσπότης (ενν. της Σερβίας) προ ημερών ικανών εν Ουγγρία περάσας συν πάση τη οικία αυτού και οι μεγιστάνες αυτού πανοικί· τα δε κάστρα οχυρώσας και τον λαόν άπαντα κελεύσας εντός αυλισθήναι, εκέλευσε μη δειλιάν και προδίδοσθαι, αυτός γαρ ήξειν μέλλει συν δυνάμει πολλή ως εν ολίγω Δούκ. 397²⁸. 2) Ενδίδω, υποχωρώ: Λοιπόν, μαλαματένη μου, τούτον ο νους σου σφάνει, | κι ας φάμε την αγάπη μας με διχωστά στεφάνι! | Κι ας πιούμεν από της φιλιάς το δροσισμένο μέλι, | κι αυτά τ' αρρεβωνιάσματα ο νους σου μην τα θέλει! (παραλ. 4 στ.) Προδώσου το λοιπονιθές και άφες το δακτυλίδι Ριμ. κόρ. Α 103.

προδοσά η, βλ. προδοσία.

πρόδοση η.

Από το αρχ. ουσ. πρόδοσις.

Προδοσία· το αποτέλεσμα της προδοσίας: Αληθινή είναι η εζημιά, βέβαια η εντροπή μου, | και ... φαίνεται σήμερα η πρόδοσή μου, | γιατί μαζί σ' ένα καιρόν ο κύρης μου αποθαίνει! και τ' ακριβότατού μου αντρός η πίστη είναι χαημένη Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 104.

προδοσία η, Σφρ., Χρον. (Maisano) 24⁶, Byz. Kleinchron. Α' 78¹⁹, Κορων., Μπούας 94, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 192, Δ' 365, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 274⁷, 307²³, 479⁵. προδοσά, Ροδολ. (Αποσκ.) Πρόλ. Μελλ. 33, Β' 49, Γ' 209, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 195· προδοσιά, Πιστ. βοσκ. IV 5, 153, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 307¹².

Το αρχ. ουσ. προδοσία. Τ. προυδουσά (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.), προυδουσιά (Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγριτ.), προυδουσά (Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας) σήμ. ιδίωμ. Η λ. και σήμ.

Προδοσία: Σφρ., Χρον. (Maisano) 148¹⁴, Δούκ. 85⁸· (σε προσωποπ.): η δικιοσύνη απόθανεν, οϊμέ, την ίδιαν ώρα, | που ο κύρης μου εξεψύχησε στην εδική μας χώρα, | (παραλ. 1 στ.) κι εις το θρονί τση η αδικία και προδοσά εκαθίσα Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 144· (εδώ προκ. για οικειοθελή παράδοση πόλης στον εχθρό): Ταύτα ακούσας ο τύραννος και απογνούς την ειρηνικήν της Πόλεως προδοσίαν ... εδήλωσε την ημέραν του πολέμου Δούκ. 351¹⁵.

προδότης ο, Διγ. Z 1577, 1579, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 651, Δούκ. 233¹¹, Σκλέντζα, Πουήμ. 1¹²⁴, Byz. Kleinchron. A' 84^{46b}, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 3061, Συναξ. γυν. 1038, Αχέλ. 2425, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 212, Θρ. Κύπρ. M 171, Πανώρ.² Ε' 12, Διγ. Ανδρ. 348^{17, 18}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1020, Στάθ. (Martini) Ιντ. Β' 88, Γ' 301, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 295, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 336, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 97, 104, Δ' 392, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 215^{2b}, 275⁸, 303²², 476⁷, 498¹⁰. *προδοτής*, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1116.

Το αρχ. ουσ. *προδότης*. Ο τ. με καταβιβ. τόνου. Η λ. και σήμ.

1) Προδότης, καταδότης: Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 653, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 666, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2496. 2) Πληροφοριοδότης (για τη σημασ. βλ. Κριαρ., Κρ. Χρ. 12, 1958, 99): *κι είχεν τον (ενν. τον Πολύδωρο) ο Ρωτόκριτος πολλά κουρφό προδότη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 800.*

προδότηρια η, Θρ. Κων/π. διάλ. 53.

Από το ουσ. *προδότης* και την κατάλ. -τρια. Η λ. τον 12. αι. (LBG), στο Steph., Θησ. και σήμ.

Αυτή που διαπράττει προδοσία: *Γιατί και κείνη (ενν. η Δαλιδά) τον Σαψών στα χέρια παραδίνει των αλλοφύλων κι εις αυτόν προδότηρια εγίνη, και κείνοι τον ετύφλωσαν και τον επεριπαίξαν Διγ. Ο 830.*

πρόδρομος ο, Ιστ. πατρ. 94¹⁹, Παῖσ., Ιστ. Σινά 1073, Διήγ. ωραιότ. 59.

Το μτγν. ουσ. *πρόδρομος*. Πληθ. *πρόδρομοι* με διαφορ. σημασ. ήδη αρχ. Η λ. και σήμ.

Αυτός που με το έργο και τη δράση του ανοίγει το δρόμο για κάπ. άλλο σημαντικότερο πρόσωπο: *άλλος παιδας έφθασε, πρόδρομος Αντιχρίστου, και άγγελοι και άγιοι πλέον ου βοηθούσι Ανακάλ. 117· ο ... υιός της ανομίας, ο πρόδρομος του Αντιχρίστου (ενν. ο Μεχεμέτ), αναβάς επί της αγίας Τραπέζης, εποίησε την προσευχήν Δούκ. 375²⁰. (ως προσων. του Ιωάννη του Βαπτιστή): Δράκοντες και όλα τα θηρία στην έρημο εθωρούσαν τον Ιωάννη Πρόδρομον, πολλά τον προσκυνούσαν Βεντράμ., Γυν. 22· (μετων., ο Ιωάννης ο Βαπτιστής): εν τη μονή του αγίου Προδρόμου πλησίον Σερρών Ιστ. πολιτ. 32⁴.*

προδώνω, Ασσίζ. 188¹⁹, 440⁴ *προδώννω*, Μαχ. 14²². — Βλ. και *προδίδωμι*.

Από τον αόρ. του *προδίδω* (βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 272, 290). Πβ. τ. *πrouδώνου* σήμ. ιδιωμ. (Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας, Δελιόπουλος, Ρουμλουκ.). Η λ. στο Κατσαϊτ., Κλ. Β' 539 και στο ΑΛΝΕ· βλ. και Δημητράκ., λ. *προδίδωμι*.

1α) Κατηγορώ, καταγγέλλω κάπ. για τέλεση αξιόποινης πράξης: *εκείνον τόν προδώνουν εις κανένα παράπτωμαν, εάν θέλει να προδώσει ετέρους, ουδέν πρέπει να του ακούσουν, ουδέ να του πιστεύσου Ασσίζ. 446³¹-447¹.* β) διατυπώνω κατηγορία για τέλεση αξιόποινης πράξης: *Και πολλούς αντρειωμένους ερίψαν εις την θάλασσαν, και άλλους εφούρκιζαν, κατά κείνον τό επροδώνναν ... οι άπιστοι Γενουβήσοι Μαχ. 404⁹.* 2) Αθετώ, παραβαίνω υποχρέωση, δέσμευση κ.τ.ό.: *Και μην θελήσετεν τινάς τον νόμον να προδώκει τον Μωυσή και του Θεού μικρόψυχος και δώκει χαράν τούτου*

του τύραννου, τ' ανόμου βασιλέως Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 900.

προεγγόνη η, Ελλην. νόμ. 567²⁰.

Από την πρόθ. *προ* και το ουσ. *εγγόνη* (βλ. *ά. εγγονή*). Η λ. σε επιγρ. (βλ. L-S Suppl., λ. *προεγγόνη*) και τον 4.-6. αι. Βλ. και LBG.

Δισεγγονή: Αξιοματικού και μεγάλου άρχοντος θυγατέρα, ή εγγόνη, ή προεγγόνη, αν πάρει άνδρα απελεύθερόν τους, ή δούλον, ή ευτελή και παιγνιώτην, δεν στέργεται, ούτε γίνεται εύλογα Zygomalas, Synopsis 161 Γ 45.

προεγγόνι(ν) το, Μαλαξός, Νομοκ. 292.

Από την πρόθ. *προ* και το ουσ. *εγγόνι(ν)*. Βλ. τ. *πορδανγόνη* σήμ. ιδιωμ. (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.).

Δισέγγονο: Οπού έχει δικά του παιδιά και εγγόνια και προεγγόνια, δεν δύνεται να αφήσει άλλον κληρονόμον, χωρίς να αποδείξει αιτίαν εύλογον του νόμου Zygomalas, Synopsis 297 Υ 29.

προέγγονος ο.

Από την πρόθ. *προ* και το ουσ. *έγγονος*. Η λ. σε σε επιγρ., τον 6. αι. και στο Αρμεν., Εξάβ. Ε' 9²².

Δισέγγονος: ο εγγονός μου εγέννησε τον προέγγονόν μου Μαλαξός, Νομοκ. 294.

προεγκαταλείπω.

Από την πρόθ. *προ* και το *εγκαταλείπω* βλ. και LBG.

Εγκαταλείπω κάπ. (ή κ.) νωρίτερα, από πριν: Θεέ μου, ίνα τι μη και αυτόν προεγκατέλιπες των προλεχθέντων κακών πρωτεργάτην; Σφρ., Χρον. (Maisano) 162²⁷⁻⁸.

προεγνωρίζω, βλ. *προγνωρίζω*.

πρόεδρος ο και η, Νεκρολ. φ. 169, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 290.

Το αρχ. ουσ. *πρόεδρος*: το θηλ. τον 4. αι. (βλ. Lampe, Lex., στη λ., 2d). Η λ. και σήμ.

(Εκκλ.) α) αρχηγός, επικεφαλής (Lampe, Lex., στη λ.): πανεριότατε και θεοτίμητε επίσκοπε Αρσενόης ..., πρόεδρε πόλεως και ενορίας Πάφον Ελλην. νόμ. 530²⁸. (προκ. για τη Ρώμη βλ. και Lampe, Lex., ό.π., 2d): Τι να ειπούμεν και δι' αυτήν την μεγαλόδοξον ... την πρόεδρον των όλων, εις την οποίαν κάθεται ο διάδοχος του Πέτρου και κυβερνήτης της Εκκλησίας; Ροδινός (Βαλ.) 177· β) (κατ' επέκταση) προκαθήμενος (για το πράγμα βλ. και Τωμ., ΕΕΒΣ 24, <1954>, 1955, 84): Μαθόντες οι δημαγωγοί του καίσαρος την γνώμην| του πάπα, επορεύθησαν ευθέως εις την Ρώμην,| ην και λεηλατήσαντες περί των εγκλημάτων| προέδρου Αξαγ., Κάρολ. Ε' 282.

προεικονίζω, Προσκυν. Ιβ. 845 821, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 200^ν.

Από την πρόθ. *προ* και το *εικονίζω*. Μτχ. μέσ. ενεστ. ήδη μτγν. (TLG). Η λ. τον 4. αι. (TLG) και σήμ.

Παριστάνω, παρουσιάζω κάπ. ή κ. (με εικόνες ή σύμβολα) εκ των προτέρων: το

κάλλος και η εμορφότης του ναού προεικονίζουν της ευμορφότητος ... του ουρανού Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 201^α Η τράπεζα, η κιβωτός, το χρυσούν θυμιατήριον, η στάμνος, όλα τούτα προεικόνιζαν την Παρθένον Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 66.

προεικόνισμα το.

Από την πρόθ. προ και το ουσ. εικόνισμα. Η λ. τον 7.-10. αι. (TLG, LBG), στο L-S Κων/νίδη και το Steph., Θησ.

Προεικόνιση: ο αδάμας εναργές εστι του Χριστού προεικόνισμα Φυσιολ. (Sbord.) 107² η οποία θάλασσα ήτον προεικόνισμα ετούτου του βαπτίσματος Χριστ. διδασκ. 354.

πρόειμι, Λέοντ., Αιν. (Knös) 184³.

Το αρχ. πρόειμι.

Βγαίνω έξω (από κάπου): Ιδού πάλιν άνθρωπος εκ πρώτου γένους· κρυβέντος εις γην ...· γυμνός πρόεισιν εκ πέτρας ανηλίου Λέοντ., Αιν. (Brokaar) Ο XIV 4.

προέλευσις η.

Το μτγν. ουσ. προέλευσις. Η λ. και σήμ. στον τ. προέλευση με διαφορ. σημασ.

Πομπή (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β' 9-10, Ευστ. Λαογρ. Β' 357-8): ελθών (ενν. ο Ιγνάτιος) εν Κωνσταντινουπόλει ... του βασιλέως τότε διερχομένου εις την των Αγίων Αποστόλων προέλευσιν υπήντησεν αυτώ εκείσε Hagia Sophia φ' 507¹.

προεξέρχομαι.

Το αρχ. προεξέρχομαι.

(Εδώ μαθημ., προκ. για κλάσμα) στη φρ. προεξέρχομαι ακεραίως = προέρχομαι, απορρέω, προκύπτω από κάπ. ακέραιο αριθμό: επεί είπομεν γ' δ' ε", θέα μοι εκ ποίου αριθμού (ενν. ταύτα) προεξέρχονται ακεραίως Rechenb. (Vog.) 30³.

προεόρτια τα.

Ο πληθ. του ουδ. του επιθ. προεόρτιος (4. αι., TLG) ως ουσ. Εν. προεόρτιον στο Steph., Θησ., λ. προεόρτιος και προεόρθιον στο Du Cange. Η λ. τον 8-9. αι. (TLG), στο Βλάχ. και σήμ.· βλ. και LBG.

Η παραμονή μιας γιορτής και οι πανηγυρικές εκδηλώσεις που περιλαμβάνει (Παπαδ. Α., Αθ. 40, 1928, 68): στον μηνός ... Δικεβρίου· που 'τον τα προεόρτια γέννησης του Κυρίου Διήγ. ωραιότ. 936.

προεπαγγέλλω.

Το μτγν. προεπαγγέλλω.

(Μέσ.) υπόσχομαι εκ των προτέρων: ανάστα τάχιον, νιέ μου και Θεέ μου,· καθώς προεπηγγείλω μοι, ίνα σωθή ο κόσμος Θρ. Θεοτ. 107.

προέρχομαι β' πληθ. προστ. αορ. προέλθατε.

Το αρχ. προέρχομαι. Η λ. και σήμ.

α) Απομακρύνομαι βγαίνω παραέξω: ην ήχος εξάκουστος εν εκείνη τη ώρα,· ως

ἀχρι τρία μίλια του οίκου προελθόντες Διγ. (Trapp) Gr. 1751 κριτ. υπ.: β) (εκκλ., προκ. για τους κατηχούμενους) βγαίνω έξω, αποχωρώ από τη θεία λειτουργία (πριν από την έναρξη της λειτουργίας των πιστών · βλ. και Lampe, Lex., στη λ. Α' 2): οπότε ο ιερεύς ειπεί: «Ὅσοι κατηχούμενοι προέλθατε ...» δηλοῖ την Δευτέραν Παρουσίαν του Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 399^τ.

προεστός ο, Χρον. Μορ. Η 3305, Χρον. Μορ. Ρ 2011, 2557, 3305, 5255, Θησ. Β' [21¹], [73⁸], Δ' [33⁵], Ζ' [9⁴], ΙΑ' [35⁵], [37⁸], Δωρ. Μον. XXIV, Παλαμῆδ., Βοηβ. 908, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 46^τ, 71^ν, Λίμπον. 181, 234, 243, Ροδινός (Βαλ.) 68, Ληλ. Παροικ. 164, 193, 338, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 151², 171¹⁹, 322²¹, 361¹³, 452¹⁷, 483⁹, 499¹³. — Πβ. και προΐστημι.

Από τη μτχ. μέσ. παρκ. του προΐστημι (Ανδρ., Λεξ., Θαβώρ., Ουσιαστ. 44). Η λ. το 12.-13. αι. (LBG), στο Βλάχ. (γρ. προεστός) και σήμ.

1α) Αρχηγός, επικεφαλής· προϊστάμενος, διοικητής: Οι Τούρκοι γαρ επέξεψαν ...,| τον πρίγκιπα επροσκύνησαν ...,| άνευ ο Μελίκ κι ο Σαλίκ όπου ήσαν οι προεστοί τους Χρον. Μορ. Η 5255· Η Μαξιμίλλ' ως ήκουσεν του Μελεμά φωνάζει,| στους απελάτας προεστό απάνω τονε βάζει Διγ. Ο 2718· (εδώ προκ. για διευθυντή σχολής): Την σήμερον είναι προεστός (ενν. ο Ιλαρίων Κιγάλας) εις το νέον φροντιστήριον ... εις την ... πόλιν της Πάδοβας Ροδινός (Βαλ.) 203· β) (εκκλ.) ανώτερο ιεραρχικά μέλος της Εκκλησίας (επίσκοπος, πρωθιερέας ή ηγούμενος· για τη σημασ. πβ. και Lampe, Lex., λ. προΐστημι B6b): οι προεστοί κι οι επίσκοποι όλων των εκκλησιών| φλάμουρα να βαστάζουσιν Χρον. Μορ. Η 2011. **2α)** Αρχοντας: τα σπίτια τα 'μορφα και τα ψηλά παλάτια,| ..., του προεστού του Κάδμου Θησ. Δ' [14²]: ο πρίγκιπος ... επήρεν όλους του τους πρώτους φλαμπουραρέους και άλλους προεστούς και ήλθεν εις την Παλαιάν Πάτραν Δωρ. Μον. XXXVII· β) μέλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στις ελληνικές κοινότητες (κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας)· δημογέροντας, πρόκριτος: ήτον πείνα και όλοι οι αγάδες και οι προεστοί έδωσαν σιτάρι εις τους ψωμάδες Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 25^τ (εδώ προκ. για τους επικεφαλής της ελληνικής κοινότητας της Βενετίας): να υπάγουσιν οι επιτρόποι και προεστοί του Γένους να τους προσκυνήσουν (ενν. τους αμπασαδόρους) Αμπασ. Μοσχ. 17.

Η λ. ως επίθ. (βλ. και Lex. Chron. Μορ., στη λ., καθώς και Θαβώρ., ό.π.): α) Που κατέχει αρχηγική θέση, επικεφαλής: ουκ είχε (ενν. ο μισσίρ Ντζεφρές) αφέντην προεστόν απάνω του να ορίζει Χρον. Μορ. Η 2557· έγινε ντιβάνι να ψηφίσουνι στρατηγόν προεστόν του φουσσάτου Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 349· Να 'δείς ξεχωριστά τσι μαγατζάδες,| πόχουν οι προεστοί πραγματευντάδες Ληλ. Παροικ. 142· β) (προκ. για πόλη) κύριος, σημαντικός: είπαν οι Ρωμαίοι ...| να απέλθουν στην Βελίγοστην κι απέκει εις το Νίκλι,| διατό είναι χώρες προεστές εις όλον τον Μορέαν Χρον. Μορ. Η 1753.

προεστοσύνη η.

Από το ουσ. προεστός και την κατάλ. -σύνη.

Το αξίωμα του προεστού (βλ. ά.): αφόντις τελειωθεί το συνέδριον θέλει παύσει από την προεστοσύνην του συνεδρίου Χριστ. διδασκ. 476.

προεστώς, μτχ., βλ. προϊστημι.

προετοιμάζω, Σφρ., Χρον. (Maisano) 58¹⁸, 164¹³, 190¹⁸, Διγ. Ανδρ. 367⁸ προτοιμάζω· αόρ. επροητοιμάσα, Διγ. Ανδρ. 369²³.

Το αρχ. προετοιμάζω. Ο τ. στο Βλάχ· πβ. και τ. 'τοιμάζω του ετοιμάζω (βλ. λ.). Η λ. και σήμ.

Ετοιμάζω κ. εκ των προτέρων, προπαρασκευάζω: Σφρ., Χρον. (Maisano) 16¹⁴, Αρσ., Κόπ. διατρ. [1237]· γαμβρόν ηύραμεν πάγκαλον, ...| τας χρείας ουν προτοιμάσον πάσας τας του γάμου Διγ. Α 581.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = προετοιμασμένος, έτοιμος: ο σινιόρ Μερκούριος, ως είναι μαθημένος, † πάντοτε εις τον πόλεμον να 'ναι προτοιμασμένος Κορων., Μπούας 103.

προεντρεπίζω, Διγ. Α 3518.

Το μτγν. προεντρεπίζω (TLG, Lampe, Lex.).

Προετοιμάζω: Η δε (ενν. η κόρη) ευθύς επέβηκεν εφ' ίππω τω ιδίω, | και γαρ την έφοδον αυτής προηντρέπισα μάλα Διγ. (Trapp) Gr. 2864.

προέχω.

Το αρχ. προέχω. Η λ. ως ελλειπτ. τριτοπρόσ. ρ. και σήμ.

Α' Μτβ. α) Έχω, κρατώ κ. (εδώ μεταφ.): βασίλισσα, μη σε προσεκφοβήσει| ο συριγμός του δράκοντος· φάνηθι τούτω μάλλον| ευπρόσιτος και προσηνής δειλίαν μη προσχούσα Βίος Αλ. 299· β) έχω κ. από πριν, από παλιά: η δέσποινα κυρά Ευδοκία άνδρα προείχε Τούρκον Σφρ., Χρον. (Maisano) 110²⁰.

Β' (Αμτβ.) είμαι ανώτερος: Θεολ., Τζιρ. 355⁹.

πρόζα η.

Από το ιταλ. *prosa*. Η λ. και σήμ.

Πεζός λόγος (σε αντιδιαστολή προς το στιχούργημα): ζιμιό λατίνικα θα δεις *moderna e tersa*| να σου μιλεί *velociter* σε πρόζα κι εισέ βέρσα Στάθ. (Martini) Γ' 124.

προζητώ, Σφρ., Χρον. (Maisano) 140²⁵.

Το προζητέω που απ. στον Αριστοτέλη. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

Ζητώ κ. εκ των προτέρων: Ο ... Παγιαζήτ εφαντάζετο την Πόλιν έχειν εκ χειρός του Ιωάννον· και γαρ προεζήτησε τούτο και αυτός υπέσχετο Δούκ. 85²⁻³.

προζούλαπον το, Ιατροσ. κώδ. γ', μζ', υιβ'.

Από το α' συνθ. προ- (πιθ. <αγριο-, βλ. Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. αβρο-) και το ουσ. ζουλάπιν.

Είδος φαρμακευτικού παρασκευάσματος (βλ. και λ. ζουλάπιν (και Επιτομή)): Προζούλαπον ... διουρητικόν και νεφρών καθαρτικόν αυτ. χξζ'.

προζύμη η. — Βλ. και προζύμι.

Από το ουσ. προζύμι(ον) με αλλαγή γένους. Η λ. το 12. αι. (TLG), στο Meursius και στο Κουμαν., Συναγ.: βλ. και LBG.

Προζύμι (εδώ μεταφ.): εκείνος οπου να 'ξορτώσει να κεστιάσει μικράν ζύμην αρετών, τουτέστιν να ποίσει προζύμην, και δεν πτάσει να τελειώσει τον ζυμωτόν του, ... ο δίκαιος κριτής και δεσπότης δεν θέλει τον λησμονήσει Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 450.

προζύμι το, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 167^v, Πεντ. Έξ. XII 15, XIII 7, Δευτ. XVI 4, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 404, Αγαπ. Γεωπον. (Κωστούλα) 197, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Μάρκ. η' 15 σημ.: προζύμιν, Ιατροσόφ. (Οικονομυ) 72⁷. — Βλ. και προζύμη.

Από το πιθ. μτγν. ουσ. προζύμιον (βλ. L-S, λ. προζύμια, TLG). Ο τ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.): βλ. και LBG. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Μίγμα από αλεύρι και νερό που έχει υποστεί ζύμωση και χρησιμοποιείται στην παρασκευή ψωμιού: Ο ποιών άρτον και προζύμι ου βάλλει, νεκρός λογίζεται του Θεού Κανον. διατ. Β 1193· **β)** (συνεκδ.) ένζυμος άρτος/οτιδήποτε φτιαγμένο με προζύμι: όλο το κανίσκι ος να προσφέρετε του Κύριου να μη γενεί ανάβατο, ότι παν προζύμι και παν μέλι να μη καπνίσετε από αυτό Πεντ. Λευιτ. II 11. **2)** (Μεταφ.) το αρχικό στοιχείο που αποτελεί τη βάση για κ.: δεν υπερηφανεύετον (ενν. ο βασιλεύς) μήτε διά την ευγένειαν των προγόνων του μήτε διά το βασίλειον οπου είχεν, γνωρίζοντας πως όλοι έχομεν πηλινον του γένους μας προπάτορα, και από ένα προζύμιν είμεσθεν όλοι, πλούσιοι και πτωχοί Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 137³⁶.

προζωγραφίζω. — Βλ. και προζωγραφώ.

Από τον αόρ. του προζωγραφώ.

(Θεολ.) προεικονίζω προτυπώνω: ετούτο το ερυθράν, ... δεν δείχνει μόνον την κοκκινότητα της θαλάσσου εις την οποίαν προεζωγραφίστηκεν το μυστήριον της Παρθένου, μα δείχνει και την σάρκαν απού εφόρεσεν ο Υιός του Θεού Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 429.

προζωγραφώ, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 67. — Βλ. και προζωγραφίζω.

Από την πρόθ. προ και το αρχ. ζωγραφέω. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.): βλ. και TLG.

(Θεολ.) προεικονίζω προτυπώνω: Τον σκοπόν και το τέλος, αλλά δη και τον τρόπον του σταυρικού του θανάτου (ενν. του Χριστού) ο χαλκούς όφης εις αυτήν την έρημον προεζωγράφησε αυτ. 61· να δείξομεν πόσα μεγάλα και φοβερά μυστήρια της νέας Διαθήκης επροζωγραφήθησαν και επροτυπώθησαν εις αυτό (ενν. το όρος Σινά) αυτ. 63.

προηβλέπω, βλ. προβλέπω.

προηγεμονεύω.

Από την πρόθ. προ και το ηγεμονεύω η λ. τον 5. αι. (L-S).

Ηγεμονεύω προηγουμένως, είμαι ο προηγούμενος ηγεμόνας: ητήσατο (ενν. ο τύραννος) την νήσον παρά του κρατούντος Νικολάου του Γατελιούζου, ος υπήρχεν αδελφός Δομινίκου του προηγεμονεύσαντος Δούκ. 435¹.

προηγούμαι.

Το αρχ. προηγέομαι. Η λ. και σήμ.

1) Ηγούμαι, είμαι επικεφαλής· οδηγώ: Το ... Δαρείου στράτευμα προς πόλεμον τον Τίγρην¹ προσήν ετοιμαζόμενον· ό δη και προηγούντο¹ πέντε σατράπαι δυνατοί κάλλιστοι τε προς μάχην Βίος Αλ. 3120· Διγ. (Trapp) Gr. 2780. 2) Προχωρώ, κινούμαι εμπρός: ουκ εδειλίασεν (ενν. ο σουλτάν Σελίμης), αλλά μεθ' ορμής πολεμήσαι προηγείτο Ιστ. πόλιτ. 63²⁰. 3) Προηγούμαι, συμβαίνω χρονικά πριν από κ. άλλο: Εάν μη πάθους προηγουμένου λεπτύνηται το όρνεον και ή ανόρεκτον, βούτυρον παλαιών ολίγον έκθερμον παράβαλε, και θεραπεύσεις Ιερακοσ. 445²⁹.

προηγούμενος ο.

Η μτχ. ενεστ. του προηγέομαι ως ουσ.: πβ. σημασ. «ηγούμενος» (μοναστηριού) της λ. ήδη τον 4. αι. (Sophocl., λ. προηγέομαι). Για πιθ. μνεία της λ. με τη σημασ. αυτή ήδη τον 11. αι. βλ. Κουγέας, Ελλην. 3, 1930, 459. Η λ. σε έγγρ. του 13. (Act. Ivir. III 60⁶, βλ. και LBG), 13.-14. (Act. Pantocr. 24²²⁻²⁴), 14. (Act. Vat. II, 129²¹⁻²²⁻²³, 151¹², Act. Χέν.² 18¹⁸, Act. Kastam. 5⁴¹, Cod. Mon. Prodr. A 59²¹, βλ. και LBG), 17. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 467, 525, Cod. Mon. Prodr. B 26¹⁸⁻¹⁹, Κρ. συμβόλ. 264, Τωμ., Κρητολ. 9, 1979, 8, 11, Καδάς, Βυζαντ. 14, 1988, 349) και 18. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 147, Παπαδόπουλος Σ., Χαριστ. Ορλάνδ. Δ' 229⁶⁹, βλ. και Δημητράκ., λ. προηγούμαι), στο Du Cange (λ. ηγουμένη) και σήμ. στο Μπαμπιν., Λεξ. (σημασ. 5).

Αυτός που έχει διατελέσει ηγούμενος, ο πρώην ηγούμενος μοναστηριού (βλ. και Καραναστάσης [Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. σ. 360]): Τω αυτώ χρόνω ετούρκεψεν ο παπα-Γαβριήλ ο προηγούμενος του Τιμίου Προδρόμου Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 28^v.

προθερμαίνω.

Το μτγν. προθερμαίνω το μέσ. ήδη στον Αριστοτέλη. Η λ. και σήμ.

Θερμαίνω κ. εκ των προτέρων: Σαπώνιν, αφρόνιτρον τα ίσα μίξας όξει δριμυτάτω άλειφε τον ιέρακα, προθερμάνας αυτόν εν βαλανείω ή εν ηλίω Ιερακοσ. 471¹⁷.

πρόθεσις η, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 395^r τρις, Πηγά, Χρυσοπ. 113, Νεκτάρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 148, Hagia Sophia ψ 615¹⁷.

Το αρχ. ουσ. πρόθεσις. Η λ. στον τ. πρόθεση και σήμ.

1) Έκφρ. άρτοι της προθέσεως (στην Π.Δ. και Κ.Δ., βλ. και L-S, στη λ. 15, Bauer, Wört., στη λ. 1, Lampe, Lex., στη λ. II) = οι ιεροί άρτοι που ετίθεντο σε τράπεζα πριν την είσοδο στα άγια των αγίων: μη τις εγκαλέσειεν ημάς ως ιεροσύλους ένεκεν του καιρού ανάγκης, ως και ο Δαβίδ πεπονθώς πεινάσας τους άρτους της προθέσεως έφαγεν Ψευδο-Σφρ. 400¹¹. 2) (Εκκλ.) α) η τελετή της προετοιμασίας των Τιμίων Δώρων για τη Θεία Ευχαριστία (πβ. Lampe, ό.π., IIAB): Κρασί και ψωμίν της προθέσεως

να δίδει καθήν ημέραν χίλια (ενν. μέτρα) Hagia Sophia ω 532²· έκφρ. άρτος της προθέσεως (βλ. Lampe, ό.π. IIB, IIIE)· και σήμ., Κριαρ., Λεξ., λ. άρτος 2α = ο άρτος της Θείας Κοινωνίας: Επεκύρωσε δε (ενν. ο βασιλεύς) και κτήματα ... εκτυπώσας μίαν εκάστην εορτήν δίδοσθαι έλαιον μέτρα χίλια και οίνου μέτρα τ' και άρτους της προθέσεως χιλίους Hagia Sophia α 460¹¹· β) ειδικό βιβλίο ή κατάλογος που περιέχει ονόματα για να μνημονευθούν κατά την τελετή της προθέσεως (βλ. και Τριανταφύλλου, Αθ. 71, 1969-70, 29 και σημ. 3)· η λ. με παρόμοια σημασ. σε έγγρ. του 15. (Dargouzes, REB 22, 1964, 101) και 18. αι. (Τριανταφύλλου, ό.π., 23, Μητροπολίτης Αθηναιόγραφας, ΕΕΒΣ 13, 1937, 52): αρχίζουν ενόντες πάντοτε μαζί και την πρόθεσιν όπου εγράφσαν οι χριστιανοί, την οποίαν αναγιώσκουσιν οι διάκονοι, και ο ιερεύς εβγάζει τας μερίδας Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 176. 3) (Συνεκδ.) μέρος του Αγίου Βήματος, βόρεια της Αγίας Τράπεζας, συν. κόγχη ή μικρή τράπεζα, όπου τοποθετούνται τα Τίμια Δάρα κατά την προετοιμασία για το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας (βλ. και Lampe, ό.π. IIIC, Sophocl., στη λ. 3): οπίσω της Αγίας Τραπέζης είναι το σύνθρονον του πατριάρχου και γύροθεν αυτού είναι κολόνες η' ... Είναι δε και η πρόθεσις μετά κουβουκλίου πάνυ ωραία και περιχρυσωμένη Προσκυν. Μπεν. 54 156²²· έκφρ. αγία πρόθεσις: βορεινά της Αγίας Τραπέζης είναι κατά την τάξιν η αγία πρόθεσις Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 157.

προθεσμία η, Ελλην. νόμ. 517¹⁴⁻¹⁵, 518^{1.4.6-7}.

Το αρχ. ουσ. προθεσμία. Η λ. και σήμ.

1α) Καθορισμένο χρον. διάστημα μέσα στο οποίο πρέπει να γίνει κ., προθεσμία (εδώ προκ. για αποσαφήνιση κατηγορητηρίου από διάδικο ενώπιον δικαστικής αρχής): Ελλην. νόμ. 518¹⁶· β) προκαθορισμένη ημέρα ή ορισμένος χρόνος κατά τον οποίο λήγει κάπ. προθεσμία: Της ... προθεσμίας ελθούσης και του μητροπολίτου ουκ ελθόντος ... Σφρ., Χρον. (Maisano) 60¹. **2)** Ημέρα προκαθορισμένη κατά την οποία θα λάβει χώρα κ.: μεθ' ημέρας δε τινάς επέστη των αγώνων, | αυτών των άθλων ο καιρός, μεγίστη προθεσμία Βίος Αλ. 849.

προθεσπίζω.

Το αρχ. προθεσπίζω.

1α) Προλέγω, προφητεύω κατά θεία έμπνευση: Ο θεσπέσιος Μαλαχίας την του Σωτήρος βουληθείς παρουσίαν διδάξει ..., πρώτον μεν την προτέραν επιφάνειαν αυτού προθεσπίζει ... Ψευδο-Σφρ. 314³⁴· β) (προκ. για ψευδοπροφητεία): Ως δη έφθασεν η τελεία ημέρα του πολέμου των Τούρκων, οποίαν παρ' εκείνοις ο μέγας προεθέσπισε Μηρσαΐτης ο προφήτης εκείνων ... Καναν. (Pinto) 282. **2)** Θεσπίζω, νομοθετώ προηγουμένως: εις το κορμίν των θνητών εντέχεται ο αυθέντης να ποίσει την εκδίκησιν, καθώς ένι προθεσπισμένον τους όλους συγγενούς Ασσίζ. 214³.

προθεωρία η.

Η λ. στο Θεόφραστο (TLG). Για μαρτυρίες της λ. με αυτήν τη σημασ. βλ. TLG. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Το προσόμιο, η εισαγωγή ενός βιβλίου (εδώ πιθ. ως ένα τμήμα του): Βιβλία τα

βαμβύκινα: ... έτερον βιβλιδόπουλον προθεωρία, το λεγόμενον Οδηγός Κώδ. Πάτμου I 218.

προθεωρώ· προθωρώ· γ' εν. παρατ. επροθώρει.

Η λ. στον Ιπποκράτη. Για τον τ. πβ. τ. θωρώ (βλ. λ. θεωρώ). Η λ. και σήμ. λόγ. (Κριαρ., Λεξ.).

α) Προνοώ για κ.: Υπήρχε (ενν. ο Αμουράτης) εις τους υπηκόους αυτού πάνν δικαιος προθεωρών τα ερχόμενα Ψευδο-Σφρ. 230³². **β)** προβλέπω, μαντεύω κ.: Από εδώ και εκείθες είχε καθαρισμένον (ενν. ο Ιωάσαφ) το ομμάτιν της ψυχής του από την θεωρίαν πάσαν την επίγειον και επροθώρει τα μέλλοντα, ωσάν να εθέλαν εισθαι ομπροσθάς του Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 163³². Γροικώντας ο πατέρας της τά του 'λεγεν η κόρη, | γνωρίζοντας κι απαρθινά είν' κείνα που επροθώρει (ενν. η κόρη) ... Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 426.

προθρέφω, βλ. προτρέφω.

πρόθυμα, επίρρ., Σπαν. Α 591 (έκδ. προθύ· διορθώσ. από μετρ. αν.), Λόγ. παρηγ. L 198, Χρον. Μορ. Η 288, 437, 478, 3428, 5677, Χρον. Μορ. Ρ 288, 3428, 5677, Σαχλ., Αφήγ. 381, Λίβ. Esc. 2098, Λίβ. διασκευή α 2255, Αχιλλ. (Smith) Ν 1309, Ημερολ. 53, 114, Δεφ., Λόγ. 217, Αχέλ. 2443, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 369, Πιστ. βοσκ. II 4, 12, Παλαμίδ., Βοηβ. 267, 952, 1040, Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 48, Χριστ. διδασκ. 325, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 242¹⁶· εμπρόθυμα, Λόγ. παρηγ. L 366, Λόγ. παρηγ. Ο 373, 419.

Από το επίθ. πρόθυμος. Για ήδη αρχ. επιρρ. χρ. του πληθ. ουδ. βλ. Παπαδ. Α., ΛΔ 2, 1940, 49. Η λ. και σήμ.

α) Με ζήλο· δραστήρια: σκόπησε πώς κάμνει το μερμήκιν, | οπού ξετρέχει ποθεμπού· είναι σιταροκούκκιν | να το μαζώνει πρόθυμα με την πολυμερία Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 89· β¹) με καλή διάθεση, με ευχαρίστηση, πρόθυμα: Ανέν και κανισκέψει τον (ενν. τον αβουγαδούρο), ... | πρόθυμα και ορεκτικά υπάγει εις το κρίσιμόν του Σαχλ., Αφήγ. 379· β²) με ευχαρίστηση, χαρούμενα: Συ δ' απετώρα πρόθυμα περπάτησε τον δρόμον, | και οπίσω παραπέτασε της Δυστυχίας τους πόνους Λόγ. παρηγ. L 409· γ) βιαστικά, ανυπόμονα: οι Φράγκοι πρόθυμα, μετά σπουδής μεγάλης, | πεζεύουν εκ τα κάτεργα, την χώραν πολεμούσιν Χρον. Μορ. Ρ 437.

προθυμερά, επίρρ., Αχέλ. 2103, 2471, Πανώρ.² Δ' 383, Βοσκοπ.² 225, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 83², 115²⁸, 152⁵, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 1087, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 17, 20, 220, 255, 740, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 78, Χριστ. διδασκ. 355, 427, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 303⁷, 400¹, 402²⁴, 464¹⁴, 497²⁴, 525¹¹.

Από το επίθ. προθυμερός. Η λ. στο Βλάχ., στο Κατσαϊτ., Ιφ. Α' 22 και σήμ. ιδίωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Κριαρ., Λεξ., λ. προθυμερός).

α) Πρόθυμα· με ευχαρίστηση: εδέχθηκε ... τον λόγον προθυμερά ο βασιλεύς Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 119¹· το λογισμό, το νου και την ψυχή μου | κι εκείνη την εμπόρεση τη λίγη τη δική μου | τάσσω τση καλοσύνης σας κι όρεξης τση καλής σας, | προθυμερά στη δούλεψη πάντα την edική σας Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Α' 158· Ας

πηαίνομε προθυμερά, τούτη η βουλή μ' αρέσει Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 1027· β) με προθυμία, με όρεξη για τη μάχη· με γενναιότητα: Ετρέχασι προθυμερά, τον πόλεμον αρχίζουν Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 269²⁷. Μια συντροφιά εκάμανε παπαδοκαλογέροι (παρ. 1 στ.) κι εσμίγασι προθυμερά τσι Τούρκους κι εμαλώνα Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 154¹³.

προθυμερός, επίθ., Ντελλαπ., Ερωτήμ. 846, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 372, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 1217, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 1002, Χριστ. διδασκ. 174, 285, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 217, 432¹⁰, 475¹². θηλ. προθυμερά, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1804.

Από το επίθ. πρόθυμος και την κατάλ. -ερός. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδίωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Κριαρ., Λεξ.).

1α) Πρόθυμος: γιάντα (παρ. 1 στ.) τέτοιο ανθό τση ομορφιάς η φύση! να θε να σου χαρίσει, αν έν κι εσύ 'σαι! τόσα προθυμερός ναν τονε ρίχνεις! χαμαί Πιστ. βοσκ. I 1, 57· β) πρόθυμος, δραστήριος, γρήγορος: Ακούραστη και πλια κουρφή, Τύχη, απού την ασπίδα,! προθυμερή σ' τσι χαλασμούς κι εις τσι θανάτους σ' είδα.! Γιάντα σ' εμένα εφάνηκε πολλή η αναμελιά σου,! και τα βερτόνια σου κρατείς μακρά και τη φωτιά σου; Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 304· γ) ακούραστος, επίμονος: με την προθυμερήν μου ζήτησιν εύρηκα την αληθινήν στράταν Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 95⁴⁰. **2)** (Προκ. για συναισθήματα) δυνατός (σε παροιμ., Ξανθουδίδης [Ερωτόκρ. σ. 775]): Το σιγανό με τον καιρό προθυμερόν εγίνη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 305. **3)** Ευσπλαχνικός: χάρισε των πλουσίων προθυμερές καρδιές, να μεταδίδουσι τες ελεημοσύνες εις τους φτωχούς Χριστ. διδασκ. 416.

προθυμερώς, επίρρ. — Βλ. και προθυμερά.

Από το επίθ. προθυμερός κατά τα επιρρ. σε -ώς.

Με προθυμία, πρόθυμα: Τότες Αμύντας άφοβα το χέρι του ξαπλώνει! και το σπαθί προθυμερώς το κοφτερό σηκώνει Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [552]· εβάλλθην προς εσέ, τον ποθητό μου φίλο,! με της γραφής το πρόσωπον προθυμερώς να στείλω! εκείνην την παρηγοριά τήν έχει χρειά να πιάνει! οπόχει να κακοπαθεί και πεθυμά να γιάνει Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 16.

προθυμεύγω.

Από το προθυμώ κατά τα ρ. σε -εύγω (βλ. και Ξανθ. [Ερωτόκρ. σ. 679]). Το μέσ. στο Βλάχ.

Δείχνω προθυμία και όρεξη· βιάζομαι: προθύμψε και σπούδαξε, βιάσου και μην αργήσεις Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1275· ΦΑΛΙΕΡΟΣ: απέθαινα αν ήθελεν αργήσει! άλλο δαμί ο πόθος σου να με παρηγορήσει.! ΜΟΙΡΑ: Γιαταύτος επροθύμψα, για να 'χω γνωρισμένοι τον πόθον πόσα δύνεται προς τον εμπιστεμένο Φαλιέρ., Ιστ.² 35.

προθυμία η, Σπαν. Ρ 257, Ιερακοσ. 502⁷, Διγ. (Trapp) Gr. 1819, Διγ. Ζ 1138, Ερμον. Η 263, Μ 117, Ψ 179, Ωροσκ. 42¹⁹, 43²⁷, Χρον. Μορ. Η 144, 282, 1089, 1216, 4750, 6334, Χρον. Μορ. Ρ 6, 144, 282, 303, 517, 1089, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 272, Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 389, Αχιλλ. (Smith) Ο 97, Χειλά, Χρον. 348, Μαχ. 150¹⁶, 166³⁵, Κορων.,

Μπούας 46, 49, 58, 68, 70, 105, Πένθ. θαν.² 604, Βεντράμ., Φιλ. 99, 150, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. φ. 357^ε, Αχέλ. 709, 710, 899, 1846, Χρον. σουлт. 135²³, Lucar, Sermons 111, Μεταξά, Επιστ. 47, Λίμπον. Αφ. 64, 145, Διγ. Ο 681, Διακρούσ., Στίχ. ηθ. (Κακλ.) 65, Διακρούσ. (Κακλ.) 339, 982, 1200, κ.α. προθυμιά, Σαχλ., Αφήγ. 15, Φαλιέρ., Ιστ.² 56, 641, Χούμνου, Κοσμογ. 1024, 1185, 1398, 2303, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 279, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 82, Κορων., Μπούας 15, 23, 35, 49, Κυπρ. ερωτ. 42⁴, Πανώρ.² Β' 107, Γ' 100, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 63, 515, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Δ' 62, Πιστ. βοσκ. II 4, 19, Βοσκοπ.² 133, Παλαμήδ., Βοηβ. 261, 591, 1278, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 208, 370, 699, 1371, Β' 622, 1886, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 623, Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 415, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [41], Δ' [1030], Ε' [544], [1468], Λίμπον. 69, 326, 501, Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 41, Μαρκάδ. Πρόλ. 31, Λεηλ. Παροικ. 58, Διγ. Ο 524, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 271¹⁷, 445²⁶, 483²³, 541²⁵, κ.α.

Το αρχ. ουσ. προθυμία. Ο τ. και σήμ. λαϊκ. Η λ. και σήμ.

1α) Διάθεση, επιθυμία, ζήλος να πραγματοποιηθεί κ., ο οποίος εκδηλώνεται με την επίδειξη ανάλογης δραστηριότητας: Ιερακοσ. 504⁹, Χούμνου, Κοσμογ. 605[•] εκφρ. (1) μετά πάσης προθυμίας (ήδη μτγν., TLG)/συν πάση προθυμία/με πάσης προθυμίας/με όλην προθυμίαν = με πολύ μεγάλη προθυμία· ολόψυχα (βλ. και Κεχαγιόγλου [Πτωχολ. α σ. 427]): εβγάζει το καπάσιν του, πίπτει εν παρρησία! και προσκυνεί, συντάσσεται συν πάση προθυμία! τον ορισμόν του άνακτος πληρώσαι μετά έργου Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 42[•] ο στόλος όρθωνε με πάσης προθυμίας Αχέλ. 1797[•] είχε λογισμόν (ενν. ο μοναχός) του απελθείν εις πόλιν! της θείας Ιερουσαλήμ με προθυμίαν όλην,! ίνα σεπτώς ασπάσεται τους σεβασμίους τόπους Παϊσ., Ιστ. Σινά 502[•] Ακουσον, νιέ μου πρώτε,! λόγους ταπεινού πατρός σου,! δέξου τούτους μετά πάσης! της καλής σου προθυμίας Πτωχολ. α 82[•] (2) με (την) προθυμιά(ν) = πρόθυμα: Κάμετε εσείς με προθυμιά τά σασε θέλω ορίσει Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 249[•] μπορώ να ειπώ δεν έμεινε φωτι' άλλη στην κυρά μου,! να κάψει αλλουνού καρδιάν, ...,! γιατί όλην με την προθυμιάν την έχυσε σ' εμένα,! από την ώραν κείνηνε, που τούτα τα καημένα! τα σωθικά μου εδόξεψε Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [439][•] φρ. έχω προθυμίαν (ήδη αρχ.) = δείχνω προθυμία, προθυμοποιούμαι: Χρον. Μορ. Ρ 717[•] β) (ειδικ.) β¹⁾ φιλεργία, φιλοπονία: εκείνα (ενν. τα παιδιά) οπού 'χτάσσονται καλά ...! ... και πρόθυμα κοπιούνσι! ν' ανέβουσι στη σβίγα μου, αϊδάρω και ψηλώνω (παραλ. 1 στ.). Και πάλι εκείνα απού 'ναι οκνά και προθυμιά δεν έχου,! μα μόνο με την πεθυμιά κάθονται και ξετρέχου! με δίχως κόπο στον τροχού τα ύψη ν' ανεβούσι,! πάντα στο βάθος στέκουσι, το ψήλος δε θωρούσι Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 51[•] οι προθυμιές κι οι πρόκοψες κι οι κόποι των αθρώπω! πλούσους και μπορεζάμενους τσι κάνει 'ς κάθα τόπο Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 41[•] (προκ. για πνευματικό έργο): Εν αυτώ γουν (ενν. τω σπηλαίω) ησκήτευν με τόσην κακουχίαν, (παραλ. 1 στ.), δύο κλεινοί αυτάδελφοι, ... (παραλ. 5 στ.). Εύγε της διακρίσεως αυτών και προθυμίας! ουαί δε αύθις της εμής κακίστης ραθυμίας! Παϊσ., Ιστ. Σινά 185[•] β²⁾ ζήλος για ανδραγαθήματα· γενναιότητα, ανδρεία: « ... Αρτι ποθώ δοξάσασθαι και το γένος λαμπρύναι (παραλ. 3 στ.).» Και κατένευσεν ο πατήρ τη προθυμία του νέου,! φύσεως γαρ το ευγενές εκπαιδόθεν προφαίνει Διγ. (Trapp) Gr. 1051[•] εις πολλά βασίλεια έδειξε (ενν. ο Θεός) την ανδρειάν του! εις φήμην, δόξαν και τιμήν ήλθε 'κ την προθυμιάν του Θεσ. (Foll.) I 6. 2α) Καλή διάθεση, ευμένεια:

αφότου επαρέλαβεν ο πρίγκιπας το Ανάπλιν| με προθυμίαν το εχάρισεν τότε τον Μέγαν Κύρη Χρον. Μορ. Ρ 2876· Κοίταξε τώρα προς εμέν, δέξου με προθυμίαν| την προσευχήν μου, Κύριε· δείξε μου ευσπλαγχνίαν Παλαμήδ., Ψαλμ. 427· β) διάθεση για βοήθεια σε όσους έχουν ανάγκη, φιλευσπλαχνία: Κάλλιο 'ναι το λιγότερον μετά της προθυμίας| παρά χιλιάδες πράγματα μετά περηφανείας Κομν., Διδασκ. Δ 304. 3) Σπουδή, βία, ζέση ερωτική: Στο πράσινον του πόθου το λιβάδι| πολλοί τραντάφυλλα κι αθθούς θωρούσιν| αμμέ τ' αγκάθια που 'χουσιν ομάδιν| απού την προθυμίαν δεν τα βιγλούσιν Κυπρ. ερωτ. 42². 4) Βοήθεια, προστασία: Αύτη (ενν. η Παναγία) στους ξένους γνώριμος είναι και προστασία,| απελπισμένων τε ελπίς είναι και βοήθεια. Αύτη εις χείρας κι ορφανά είναι η προθυμία Διακρούσ. (Κακλ.) 1291· φρ. κάνω/ποιώ προθυμία = βοηθώ πρόθυμα: Το κοντάριν τό εβάσταζεν εγίνη δυο κομμάτια· ευτύς πολλά εγλήγορα έσυρεν το σπαθί του (παραλ. 3 στ.). Κι ως ήβλεπαν οι έτεροι οπού 'σαν μετ' εκείνον,| ανάρια όλοι εβάλθηκαν και προθυμίαν τού εκάμναν,| τους Αλαμάννους έσφαξαν και εθανάτωσαν τους Χρον. Μορ. Ρ 4031· ου δύναμαι του να κρατώ σπαθίν ουδέ κοντάριν| του να σταθώ εις πόλεμον να έχω πολεμήσει·| αλλά να ποίσω δι' εσάς τούτην την προθυμίαν·| του πρίγκιπος το φλάμουρον θέλω να το βασταίνω (παραλ. 1 στ.). Την τέντα του δομέστικου θεωρώ την ... ·| ομνύω σας εις τον Χριστόν ολόρθα εκεί να απέλθω Χρον. Μορ. Ρ 4750. 5) (Εδώ) ενθάρρυνση (βλ. Lex. Chron. Μορ. 393): ο πάπας 'κ την χαράν όπου είχεν διά τον κόντον| και διά να δώσει προθυμίαν του κόντου, καθώς πρέπει,| ατός του εκαβαλίκεψεν με τους γαρδιναλίους,| ομοίως με τους ευγενείς ανθρώπους εκ την Ρώμην,| κι απήλθεν εις συναπαντήν του κόντου της Προβέντσας Χρον. Μορ. Ρ 6142.

πρόθυμος, επίθ., Κομν., Διδασκ. Δ 234, Διγ. Ζ 1379, Χρον. Μορ. Η 6977, 7261, Χρον. Μορ. Ρ 5603, 6977, 7261, Αχιλλ. (Smith) Ν 265, Αχιλλ. (Smith) Ο 165, Ιμπ. 332, Ημερολ. 27, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 152, Θησ. Β' [56²], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 4336, Κορων., Μπούας 146, Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 163⁷⁰, Παλαμήδ., Βοηβ. 158, 166, Κυπρ. ερωτ. 141⁹, Ερωτόκρ.² (Αλεξ. Στ.) Α' 549, Εις Θεοτ. 44, Λίμπον. Αφ. 20, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 48, Μπερτόλδος 74 δις, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 388⁸, 407¹⁶, 465²⁵, 578⁹, κ.α.

Το αρχ. επίθ. πρόθυμος. Το ουδ. ως ουσ. ήδη αρχ. Η λ. και σήμ.

1α) Που δείχνει καλή διάθεση, όρεξη, ετοιμότητα να κάνει κ.: Σπαν. Α 257, Χρον. Μορ. Ρ 295, Φλώρ. 1207· (με εμπρόθ· η χρ. ήδη αρχ.): Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 10· λέγω το πάλι της αφεντιάς σου| πως, καθώς ήμου πρόθυμος πάντα στο θέλημά σου,| θέλω 'σται και ως το ύστερο Φορτουν. (Vinc.) Α' 66· αναζητά τον αδελφόν, τον Βέλθανδρον φωνάζει. Εκείνος, οπού πρόθυμος ήτον διά να φεύγει, διόλου ουκ εφαινετο εκ της ιππηλασίας Βέλθ. 87· β) γεμάτος ζήλο, επιμελής (σε κ.)· εξαίρετος, σπουδαίος: χάρις τω Θεώ οπού δίδει την αυτήν σπουδήν διά λόγον σας εις την καρδίαν του Τίτου, ότι την μεν νουθεσίαν την εδέχθη και, όντας πρόθυμος, με το ιδιόν του θέλημα εβγήκε και ήλθεν εις εσάς Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Κορ. Β' η' 17· επέμψαμεν τον αδελφόν μας, τον οποίον εδοκιμάσαμεν πολλές φορές εις πολλά πράγματα και τον ευρήκαμεν πρόθυμον Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Κορ. Β' η' 22· γ) εργατικός, φιλόπονός, δραστήριος· ακούραστος: Ουκ όκνιεν εις τα δύσκολα, πρόθυμος ήτον πάντα·| κάμπους ηγείτον τα βουνά, τα ρυάκια ως ομάλιν Λόγ. παρηγ. L 43· Πόσοι

αθρόωποι σήμερο στη χώρα σας ετούτη! βρίσκονται εις αξιότητες κι εισέ μεγάλα πλούτη! απού 'σανε πολλά φτωχά και άτιμα γεννημένοι (παρ. 1 στ.); Τούτοι για να 'ναι πρόθυμοι, να μη βαριούνται κόπο, | μα να γλακούσι εδώ κι εκεί γλήγοροι εις κάθα τόπο Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 125· δ) γεμάτος πολεμική διάθεση και ζήλο για πολεμικά ανδραγαθήματα· ανδρείος: είτιναν εύρω πρόθυμον στην βράστην του πολέμου, | ευθύς χαρίσματα πολλά να έχει απ' εμένα, | και πάντα να τον αγαπώ ως καλόν και αντρειωμένον Αχιλλ. (Haag) L 182· είτις δειλιάσει και στραφεί και οπίσω να γυρίσει, | ... εις θάνατον χωρήσει! | ειδέ τις πρόθυμος φανεί και πράξει ανδρειωμένα, | πλούτον και δόξαν και τιμήν να έχει από μένα Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 293· ε) που δείχνει ανταπόκριση στον έρωτα, «ανοιχτός», δεκτικός: παρακαλεί (ενν. ο στρατιώτης) το φέγγος! να συντύχει την κουρτέσα! να 'ναι πρόθυμη εις τον πόθον! και να γράφει τον κουρτέσην Λίβ. Va 1775. 2) Με καλή διάθεση, ευμενής, εξυπηρετικός (βλ. και Egea [Χρον. Μορ. σ. 125]): πολλά ήτον προθυμότατος, φιλάνθρωπος εις όλους, | και σφόδρα γαρ εσπούδαζεν να αυξάνει την τιμήν του Χρον. Μορ. Ρ 2470. 3) (Εδώ) που γίνεται με προθυμία, χωρίς δισταγμό: το της όψεως γαρ είδος! εν εσόπτρω γαρ δεικνύται! | επεί δε γε τους κινδύνους! και τους πρόθυμους θανάτους! της ψυχής το είδος φαίνει Ερμον. Ε 128. 4) (Για φυτά) που αναπτύσσεται καλά· εύρωστος: ο σίτος αγαπά την υγράν γην και γίνεται πρόθυμος Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 139.

Το ουδ. του επιθ. ως ουσ. = α) (Με ή χωρίς άρθρο) προθυμία, ζήλος: με μέγαν πρόθυμον αυτός ο Λωτ αρχίζει, | τρεις μήνες επειράζετο τα ξύλα να ποτίζει Χούμνου, Κοσμογ. 1183· (εδώ για τη χριστιανική ζωή): ποία ψυχή συντριβεται, ποία καρδιά στενάζει; | εχάθηκεν το πρόθυμον, εχάθηκεν ο πόθος, | και τα βιβλία άπρακτα κείτουνται στα σενδούκια Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 16· β) προθυμία, ετοιμότητα για μάχη: όταν ιδούν την χώραν τους εις εξαλειψοσύνην, | όλοι καρδιαν να βάλωσι διά να μας θανατώσουν· | τούτο ουδέν το εννοιάζομαι, επεί καλά γινώσκω! την ανδρείαν και το πρόθυμον οπού έχετε εις το πράγμα Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 845· γ) γενναιότητα, ανδρεία, μαχητικότητα: το αίμα ... κατέρρεε την γην εκείνην όλην, | οι ίπποι ηγανάκτησαν, ... | ολόπληγοι γεγόνασι, μηδείς τροπήν ποιών τε. | Ως δε και το παράδοξον Σαρακηνοί κατείδον, | και το πολύ θαυμάσαντες το πρόθυμον του νέου (παρ. 1 στ.), άπαντες προς τον αμιράν ομοφώνως ελάλουν: | «Αγάπην επιζήτησον, τον δε πόλεμον άφες ...» Διγ. (Trapp) Gr. 156.

προθυμώ, Ιερακοσ. 503³¹, Ερμον. Γ 202, Σ 131, Χρον. Μορ. Η 717, Ερωτοπ. 17, Χρον. Τόκκων 1358, 3921, Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλ. VI 43, Χούμνου, Κοσμογ. 622, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 324, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 488, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Θ' [499], ΙΓ [52], ΚΑ² [69], Ιστ. Βλαχ. 1726, Διγ. Ανδρ. 355²³, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 578, Χριστ. διδασκ. 442· γ' πρόσ. ενεστ. προθυμάται· μτχ. μέσ. ενεστ. προθυμουμένος, Κορων., Μπούας 27, 77, 102, 115, 119, 132, 135, 143, 146.

Το ενεργ. του αρχ. προθυμέομαι. Η λ. στον Ηούχ. και σε σχόλ. (TLG)· βλ. και LBG.

I. Ενεργ. Α' Μτβ. 1) Είμαι έτοιμος να κάνω κ., δείχνω προθυμία, ζήλο για κ.: Τούτο μαθείν μόνον ζητώ 'πό τα δικά σου χείλη! | ει προθυμείς καταπολλά να μου

ακολουθήσεις Διγ. Ζ 1881. 2) Δέχομαι κ. με προθυμία, συγκατανεύω: Αν θέλεις γαρ και προθυμείς να μείνεις μετ' ἐμένα! ἐδὼ εἰς τὸν τόπον τοῦ Μορέως, να σ' ἔχω ἀδελφόν μου Χρον. Μορ. Ρ 2402· (με ἀντικ. οὐδ. ἀντων.): ἤκουσε, ἐκατεδέχθη το καὶ ἐπροθύμησέ το Λίβ. Esc. 3227· «... ἐσὺ κοιμήθητι ἐσὼ τοῦ κλιναρίου (παρ. 1 στ.)» Ἡ κόρη το ἐπροθύμησεν, ἐπέσεν, ἐκοιμήθη Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 475. 3) (Εδὼ) λατρεύω: Θεὸν τὸν ἐπεθύμουν, καλὰ κι ἐγὼ στα εἰδῶλα το πρῶτον ἐπροθύμουν Χούμνου, Κοσμογ. 622. Β' Αμτβ. 1α) Δείχνω προθυμία, προθυμοποιούμαι: Λοιπὸ προθύμησε κι ἐσὺ καὶ τοῦ κυροῦ σου πε το Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 699· (με ἐμπρόθ.): ἡ καρδιά μου ἐκ τα στήθη ἀφορμά να πολεμήσει! αἱ δε χεῖρες μου κι οἱ πόδες προθυμοῦσιν εἰς τὴν μάχην Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΙΔ' [53]· β) βιάζομαι, σπεύδω: πού με κράζεις, κύρη μου, νὰ ῥθῶ να γονατίσω, ἔς ποιο γάμο, ἔς ποια ξεφάντωση, καὶ θες να προθυμήσω; Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 868 κριτ. υπ· (σε παροιμ., βλ. Ξανθοῦδιδης [Ερωτόκρ. σ. 782]): Εἰς τό με βλάπτει προθυμῶ, τό μ' ἀλαφρώνει φεύγω! καὶ τό δε θέλω να μου πον με σπούδα το γυρεῦγῶ Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Ε' 599. 2) Δέχομαι κ. πρόθυμα, συμφωνῶ (με ἐμπρόθ.): ἀν δώσει ο Θεός καὶ το ριζικόν, καὶ προθυμήσει εἰς τούτο, να πολεμήσομε ἐνομού καὶ λάβομεν το νίκος, ἐπαίρνομε ὅλον το Μορέαν ἐκ των Ρωμαίων τας χεῖρας Χρον. Μορ. Η 6648. 3) Κινούμαι με προθυμία ἐναντίον κάπ., σπεύδω ἐναντίον του: ἀπαντες το τότε! των Ἑλλήνων ἡ στρατεία! ἐπροθύμουν κατὰ Τροίας! πρὸς παραλαβὴν ἐκείνης (ἐνν. τῆς Ἑλένης) Ερμον. Γ 225· ἐβλέπετε, ἀδελφοί, περιμαζώματα εἶναι, ..., ἀπεῖραστοι, ἀμάθητοι πολέμον· (παρ. 1 στ.)· καὶ μόνον προθυμήσετε μετὰ καλῆς καρδίας, ἐλπίδες ἔχω εἰς τὸν Θεόν ... (παρ. 1 στ.) εὐχολα τοὺς τσακίζομεν Χρον. Τόκκων 2406. 4) Παίρνω κουράγιο, ἐμψυχώνομαι (βλ. καὶ Egea [Χρον. Μορ. σ. 269]): «... ὅλοι μετ' ἐμον δράμετε ἀπάνω εἰς τοὺς ἐχτροὺς μας.»! Εἰς τούτο οἱ Φράγκοι ἐντράπησαν ἀπὸ ἐκεῖνοῦ το λόγον! κι ὅλοι ομοῦ ἐπροθύμησαν, εἰς τοὺς Ρωμαίους ἐδράμαν Χρον. Μορ. Ρ 5399.

II. Μέσ. Α' (Μτβ.) εἶμαι ἐτοιμος, εἶμαι πρόθυμος (να ...), θέλω να κάνω κ.: ἤρξαντο να φοβούνται, να πολεμήσουν δεῦτερον οὐδόλως προθυμοῦνται Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 324· γυρεῦει (ἐνν. ο Νικηφόρος) να διορθώσει το γενόμενον σφάλμα καὶ προθυμεῖται καὶ σπουδάζει να κάμει διαλλαγὴν μετὰ το φίλου Μαρτύρ. αγ. Νικηφ. 251. Β' (Αμτβ.) δείχνω προθυμία, ζήλο: ὅταν τοῦ ἐχρησασθεῖς (ἐνν. τοῦ ἱερέα) τρέχει καὶ προθυμάται! καὶ κάμνει τὴν δουλείαν σου Ιστ. Βλαχ. 1726· (σε ἰδιάζ. σύντ.): Πού ἡ ψυχὴ σας προθυμεῖται, οὕτως ἀφρονες δη εἰστε! ο γαρ Ζεὺς οὐ σας ἀφήνει να βοηθεῖτε τοὺς Ἀργεῖους Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Θ' [499].

Οἱ μτχ. προθυμουμένος καὶ προθυμημένος ὡς ἐπίθ. = α) Πρόθυμος: Ἀνέστη ο Μερκούριος, ..., τοῦ βασιλιῶς καὶ σύντυχε πολλὰ προθυμουμένος Κορων., Μπούας 90· εἰς τὴν Βερόνα πήγαινε πολλὰ προθυμημένος Κορων., Μπούας 126· β) που ἔχει ζήλο γιὰ τὴ μάχην γενναῖος: με στρατιώτας καὶ πεζοὺς ...! ..., πάντας προθυμουμένους, στον πόλεμον να σέβουσιν, ὡς ἄνδρες να φανούσι Κορων., Μπούας 20· Ἀποῦ σεβαίνουν εἰς πόλεμον οὕτω προθυμουμένοι! ν' ἀφήσουν ἐπεῖτα τιμὴν, πάντες να τοὺς δοξάζουν Κορων., Μπούας 72.

προθύμως, ἐπίρρ., Αχιλλ. L 918, Κορων., Μπούας 135, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 374, Παῖσ., Ιστ. Σινά 1621.

Το αρχ. επίρρ. προθύμως. Η λ. και σήμ. (λόγ).

1α) Πρόθυμα: Ιστ. Ηπείρ. IX⁶ β) ενεργητικά, δραστήρια, με όρεξη: πάλιν επο-
ρεύοντο μετά σπουδής τον δρόμον| αλλήλοις προτρεπόμενοι του βαδίζειν προθύμως
Διγ. Ζ 957· γ) (εδώ) ευχαρίστως: Του δε λίθου η τιμή του| άκουσον αυτήν προθύμως
Πτωχολ. α 390. **2)** Με γενναιότητα: προθύμως έξελθε εις τον αμιρά την τόλμην Διγ.
(Αλεξ. Στ.) Esc. 7.

προθύρι το. — Βλ. και πρόθυρον.

Από το μτγν. ουσ. προθύριον (L-S Suppl.). Η λ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξαν-
θιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.).

Μακρόστενη πελεκημένη πλάκα, τοποθετημένη ως βάση που ενώνει τις πλαϊ-
νές παραστάδες μιας πόρτας· το κατώφλι: Το 'να του στόμαν (ενν. του φιδιού) έβγανε
φωτιά, καπνό κι απύρι,| τ' άλλο φαρμάκιν έγεμε της πόρτας το προθύρι Πικατ.
(Bakk.-v. Gem.) 91.

προθύριος, επίθ.

Από το ουσ. πρόθυρον (βλ. λ.) και την κατάλ. -ιος. Η λ. τον 9.-10. αι. (TLG) και το
ουδ. προθύριον στο Du Cange.

Στην έκφρ. προθύριον κέρδος = το έσοδο το προερχόμενο από την εκμίσθωση
του προθύρου (βλ. λ., σημασ. β' για το πράγμα βλ. Du Cange, ό.π.): Ενομοθέτησε
(ενν. ο Λέων ο Σοφός) ... και τούτο, ίνα οπού είχεν εις χρήσιν δέκα χρόνους ένα πρόθυ-
ρον, ή απόντος του νοικοκυρού εις είκοσι χρόνους, πλέον να μην αποδιώκεται, μόνον ο
πρότερος δεσπότης του τόπου να παίρνει το τοπιάτικον, όπερ και κέρδος προθύριον
ονομάζουσι Zygomalas, Synopsis 248 N 25.

πρόθυρον το· πρόθυρο(ν). — Βλ. και προθύρι.

Το αρχ. ουσ. πρόθυρον. Η λ. και σήμ. στον τ. πρόθυρο.

1α) (Πληθ.) ο χώρος μπροστά από μια πόρτα: Αμπασ. Μοσχ. 18· β) μακρόστενη
πελεκημένη πλάκα, τοποθετημένη ως βάση που ενώνει τις πλαϊνές παραστάδες
μιας πόρτας· το κατώφλι: έτσι είδεν ένας άνθρωπος θεόφοβος όνειρον ότι να γράψει
εις τα πρόθυρα των πορτών των σπιτίων τους: Χριστός μεθ' ημών, στήτε Καρτάν., Π.
Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 312^ν· γ) (μεταφ., πληθ.) το άμεσο, στενό περιβάλλον, οι
κόλποι, η αγκαλιά κάπ.: Ζεις; Ζω εν τη φυλάξει του Θεού και εις τα πρόθυρά του
Sprachlehre 163. **2)** Ιδιόκτητη εδαφική έκταση: Ενομοθέτησε (ενν. ο Λέων ο Σοφός) ...
και τούτο, ίνα οπού είχεν εις χρήσιν δέκα χρόνους ένα πρόθυρον, ή απόντος του νοικο-
κυρού εις είκοσι χρόνους, πλέον να μην αποδιώκεται, μόνον ο πρότερος δεσπότης του
τόπου να παίρνει το τοπιάτικον, όπερ και κέρδος προθύριον ονομάζουσι Zygomalas,
Synopsis 248 N 25· (εδώ προκ. για ακτή, τμήμα αιγιαλού που χρησιμοποιεί κάπ. για
να ψαρεύει): Ετύπωσε δε (ενν. ο Λέων ο Σοφός) και τούτο ...· όταν τινάς θέλει εις τον
τόπον του, το πρόθυρόν του, ή και εις άλλον τόπον τινά, να στήσει 'πόχην, είναι δε
άλλος άνθρωπος πλησίον, και είναι δυνατόν ότι απλούμενον και εις τον εκείνου τόπον
να γένει η 'πόχη, αν και δεν θέλει (ενν. ο δεύτερος), η 'πόχη να γένει Zygomalas, Syn-
opsis 248 N 27.

προθωρώ, βλ. προθεωρώ.

προίκα η, βλ. προίξ -κα.

προικανάδοχος ο προικανάδοχος.

Από τα ουσ. προίξ και ανάδοχος. Ο τ. σε έγγρ. του 16. αι. (Βισβίζ. ΕΑΙΕΔ 12, 1965, 105). Η λ. σε έγγρ. του 14.-15. (LBG), 16. (Βισβίζ. ΕΑΙΕΔ 12, 1965, 113) και 18. αι. (Βισβίζ. ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 141).

Ο εγγυητής της προίκας (αυτός που αναλαμβάνει την παράδοση της προίκας)· εδώ μεταφ. προκ. για τον Έρωτα: εκείνην, οπού αγάπησε, με προθυμιά ξετρέχει (ενν. ο Ρωτόκριτος)· και μ' όλο που στην αρχοντιά και πλούτη δεν του μοιάζει,· ο πόθος τούτα δε θεωρεί, η αγάπη δε λογιάζει· σ' έτοιες δουλειές ο Έρωτας ...· γίνεται προικανάδοχος Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 626.

προικίζω, Χειλά, Χρον. 357, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 416, Νομοκριτ. 91, 92, 94, Ροδινός (Βαλ.) 185· μπρουκίζω, Ολόκαλος 54¹³· προικίζω, Στάθ. (Martini) Γ' 453.

Το μτγν. προικίζω. Ο τ. προικίζω στο Βλάχ. και σε έγγρ. του 18. αι. (Βισβίζ. ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 120). Η λ. και σήμ.

1α) Προικίζω (κάπ.): τον παλαιόν καιρόν έσωνε τις τριάντα,· τότες την επανδρεύασι ...· Και τώρα μόν' να γεννηθεί ...· η μάννα της ... λέ' να την προικίσει Βεντράμ, Γυν. 262· κωλύεις τους ανθρώπους, μη απελθείν εις έτερον πνευματικόν, αλλ' έρχεσθε πάντας επί σε, όπως συνάξεις αργύριον ... εις το προικίσαι τους παιδιάς σου; Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 161· **β)** δίνω ως προίκα κ. σε κάπ.: ήρξατο ο Θωμάς τας χήρας γυναικάς μνηστεύειν μετά Σέρβων και προικίζειν αυτοίς τα κτήματα ... των τοπικών Ιστ. Ηπειρ. XIII⁴. **2)** Εξασφαλίζω την περιουσία εκκλησίας που κτίζω (πβ. ΛΚΝ, στη λ. 2β): Περί κτίσεως εκκλησιών, ότι ... να κτίζει, όστις θέλει να έχει και άσπρα να την τελειώσει και να προικίσει Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 945 ρα' 3.

προικιμαίος, επίθ., Ελλην. νόμ. 559¹⁶, 572⁸, 580³, Νομοκριτ. 94.

Το μτγν. επίθ. προικιμαίος. Η λ. σε παπυρ. τον 6. αι. (L-S), σε έγγρ. του 12., 13. (Caracausi) και 14. αι. (Act. Vat. II 118³¹) καθώς και στο Αρμεν., Εξάβ. Α' 13²⁰ κ.α.

Που ανήκει στην προίκα (προκ. για πράγματα αλλά και έμψυχα): Όσα αγορασθώσιν από τα άσπρα, το μέτρημα της προικός, προικιμαία εισίν αναμετρούμενα της γυναικός Zygomalas, Synopsis 172 Δ 59· Ό,τι γεννηθή από δούλους προικιμαίους η γυνή το παίρνει, και όχι ο άνδρας Zygomalas, Synopsis 158 Γ 26· έκφρ. προικιμαία πράγματα = προίκα: όρμασαν (ενν. οι γονείς) την θυγατέραν αυτών ... μετά προικιμαίων πραγμάτων ποσυνμένων περπύρατα τόσα Ελλην. νόμ. 571²².

προικιμός ο, βλ. προικισμός.

προικίον το, Ασσίζ. 146¹⁹, 150¹⁷, 262⁹, 394¹², 417⁶, 428², Διγ. (Trapp) Gr. 1698, Χρον. Μορ. Η 3127, Διαθ. Ακοτ. 146, 148, Διαθ. Ντεφαϊτς. 77, Διαθ. Πασχαλίγ. 78 τρις, Σοφίαν., Παιδαγ. 122, Εκλογής χειρόγρ. 246^{23, 26-27}, Δωρ. Μον. XXXV, XL, Μπερτόλδος 60·

προικίο, Συναξ. γυν. 1053· προικιό, Πανώρ.² Γ' 368, Κατζ. Ε' 438, Στάθ. (Martini) Γ' 449, 463· προικιό(ν), Βέλθ. 997, 1025, Βεντράμ., Γυν. 278· προίκιον, Χρον. Μορ. Η 2603, Συναξ. γυν. 798· προικιόν, Ασσίζ. 15⁸⁻⁹, 19¹⁴, 124^{1,4}, 143¹, 165¹⁸, 175¹⁵, 376²⁰, Μαχ. 328¹³, 330⁸, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1861, Δεφ., Λόγ. 542, Σουμμ., Ρεμπέλ. 191· προνκίο, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 1¹⁸· προνκιό, Πανώρ.² Δ' 61, Ε' 232, 234, 235, 240, 241, 244, 246, Διαθ. 17. αι. 6¹²³, 9¹⁵⁰, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 603· προνκιό(ν), Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 290, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 809, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 196, Ε' 856, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 298²⁰· προνκίον, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 1¹⁰, 23-24, 13¹², 17, 16¹⁴⁻¹⁵, 18¹³⁻¹⁴, Ολόκαλος 1^{8,23}, 2⁵, 3⁴, 4⁵, 5⁷⁻⁸, 6⁵, 7⁵, 8⁵, 11⁵· προνκιόν, Διαθ. 17. αι. 3¹⁹², 194.

* Από το ουσ. προίξ και την κατάλ. -ιον (πβ. μτγν. ουσ. προικίδιον). Ο τ. προίκιον από μετρ. αν. ή πιθ. από το ουδ. του μτγν. επίθ. προίκιος· απ. τον 7. αι. (LBG) και σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.²). Ο τ. προικίο σε έγγρ. του 16. (Κασιμ., Έγγρ. 7 (85), 232 (326)) και 17. αι. (Σκοπετέας, ΕΑΙΕΔ 3, 1950, 76). Πληθ. προικία σε έγγρ. του 16. αι. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 3¹¹, κ.α.) και προίκία σήμ. ιδιωμ. (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. προίκίο, βλ. και Caracausi, λ. προίκιον). Ο τ. προικιό στο Βλάχ. και σήμ. (και πληθ.). Ο τ. προικιόν στο Soman., σε έγγρ. του 16. (Μαράς Κατάστιχο 149 Α', Β', Γ' πολλ.), 17. (Δετοράκης, Κρητολ. 16-19, 1983-84, 136) και 18. αι. (Μπόμπου-Σταμάτη, Πρακτ. Ε' Παν. Σ. 458) και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 763). Ο τ. προνκίο στο Βλάχ. Ο τ. προνκιόν στο Soman. Πληθ. προνκιά (Βίος, Λαογρ. 5, 1915-16, 644) και προνκιά σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.). Τ. προντσι και πληθ. προντσά σήμ. ιδιωμ. (Τσιγκής, Γλωσσ. Χίου). Ο τ. προνκίον σε έγγρ. του 17. αι. (Μέρτζιος Κ., ΕΑΙΕΔ 8, 1958, 108). Πληθ. προνκία σε έγγρ. του 16. αι. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 25¹¹, 120⁸⁷, κ.α.)· βλ. και Πασπ., Γλωσσ., λ. προικίον. Η λ. στη Σούδα και σε έγγρ. του 13. (Caracausi, ό.π., Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.²), 16. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 46, 48, 78 κ.α., Κασιμ., Έγγρ. 2 (80), κ.α.), 17. (Αμάλθ. 10, 1979, 157, Πασπ., Γλωσσ.) και 18. αι. (Πασπ., ό.π.).

1) Η προίκα: του (ενν. του Δεσπότη Αρτας) είπαν (ενν. οι μαντατοφόροι) το πώς εκαταστήσασιν την υπαντρείαν...! Εξήντα χιλιάδες πέρπυρα ήτον γαρ το προικίο Χρον. Μορ. Ρ 3127· καθολικό 'ναι χάρισμα (ενν. η ομορφιά), ίδιο προνκίο,...! κι έπαινος..., αφού μπορεί κόρη ποτέ να πάρει Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 265· (στον πληθ.) Εγώ, αυθέντη πενθερέ, επιθυμίαν είχον! την θυγατέρα σου λαβείν διά το ταύτης κάλλος, ουχί δε πλούτου ένεκεν...,! (παραλ. 1 στ.), ης τα κάλλη αρκούσι με αντί πολλών προικίων Διγ. Ζ 2102. 2) Μεταφ. (στον πληθ.) η συνέπεια μιας πράξης· (εδώ) η τιμωρία: οι αιρετικοί και οι εικονομάχοι! όλους τους τούτα τα προνκιά πρέπει καθέννας να 'χει! και ποια 'ν' αυτάνα τα προνκιά, που πρέπει να δοθούν! σ' αυτούς ...! είν' τούτα: να φωνάξομεν όλοι ...! διδόντες των τ' ανάθεμα Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 1081-2.

προικισμός ο προικιμός.

Από τον αόρ. του προικίζω και την κατάλ. -μός. Πιθ. ετυμ. του τ. (αν όχι <προικισμός) από το προικ(ώνω) με επίδρ. ουσ. σε -(η)μός (οπότε γρ. προικημός)· πβ. λ. προίκημα (12. αι., TLG, βλ. και LBG). Η λ. τον 4-5. αι. (Lampe, Lex., TLG), σε έγγρ. του 16. αι. (Κασιμ., Έγγρ. 24 (102), 157 (246)) και στο ΑΛΝΕ· πβ. σήμ. και λ. προίκισμα

(Κριαρ., Λεξ.).

(Εδώ) η προίκα (ως σύστ. αντικ.): να 'ξεπατήσσει ανήρ κορασιά (εκδ. κοράσια) ος δεν αρραβωνιάστην και επλάγιασεν μετά αυτήν, προικιμό να την προικώσσει αυτουνού για γεναίκα Πεντ. Έξ. XXII 15.

προικοδοσία η, Σπανός (Eideneier) D 1832.

Από το ουσ. προίξ και το β' συνθ. -δοσία' πβ. λ. προικοδότης σε σχόλ. (L-S). Η λ. και σήμ.

Προίκα: λέγομεν την προικοδοσίαν του κακού σπανού ... Ημείς ... δίδομεν ... τα κάτωθεν γεγραμμένα, ήγουν κουκουμάριν ψύλλων ..., ματσούκες ... αυτ. 1675.

προικοδοτώ, Ελλην. νόμ. 542⁸, Βέλθ. 1030.

Από το ουσ. προίξ και το β' συνθ. -δοτώ. Η λ. σε έγγρ. του 13. (Caracausi, λ. -έω), 14. (Act. Vat. I 60⁸, Act. Vat. II, 121¹²), 17. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 101) και 18. αι. (Βισβίζ., ό.π., 138) και σήμ.

Προικίζω: έγραψε (ενν. η Χρυσάντζα) προικοσύμφωνον κόρης της Φαιδροκάζας·| και πέμπει τον γραμματικόν εις τον αυτής πατέρα, (παρ. 1 στ.), λέγοντα μετακομιστήν ...·| «Ταύτα μοι επροικοδότησα την ιδικήν μου δούλην ...» Βέλθ. 1027.

προικοπαραδοτήριο το.

Από το ουσ. προίξ, το παραδίδω και την κατάλ. -τήριο. Πβ. λ. προικοπαράδοσις (Κουμαν., Συναγ. ν. Λέξ.).

Έγγραφο παράδοσης προίκας: Οστις ... είπη και γραφή εις το προικοσύμφωνον και προικοπαραδοτήριον ότι έλαβα και τόσα άσπρα, ... Νομοκριτ. 94.

προικοσύμφωνον το, Μαλαξός, Νομοκ. 282, 346, Zygomalas, Synopsis 200 Θ 12, Ψευδο-Σφρ. 374²⁰, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1308 κβ' 1, 5, 1322 νγ' 1, 6, Νομοκριτ. 94· προικοσύμφωνο, Σπανός (Eideneier) A 430, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 189^v.

Από τα ουσ. προίξ και σύμφωνον. Ο τ. και σήμ. Η λ. στο Du Cange, App.

Έγγραφο όπου αναφέρεται η παραδιδόμενη προίκα: έγραψε (ενν. η Χρυσάντζα) προικοσύμφωνον κόρης της Φαιδροκάζας·| και πέμπει τον γραμματικόν εις τον αυτής πατέρα,| να δει κάκείνος τα προικιά Βέλθ. 1023· Ουγατέρα κάποιος edikhήν του υπάνδρευσε ... και έγραψε εις το προικοσύμφωνόν του ότι ... Zygomalas, Synopsis 200 Θ 12· Εάν εις προικοσύμφωνον γραφή ποσότης προικός και δεν δοθή ... Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1308 κβ' 2.

προικοχάρτι το· προυκοχάρτι, Ολόκαλος 248², Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 18⁴, 24¹⁵, 36¹⁰, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 284· προυκοχάρτι(ν), Διαθ. 17. αι. 3⁹⁰, 6³⁰· προυκοχαρτίν, Διαθ. 17. αι. 4³³.

Από τα ουσ. προίξ και χαρτί. Τ. προικοχάρτιν σε έγγρ. του 16. (Κασιμ., Έγγρ. 51 (131), 156 (245), 224 (317)) και 17. αι. (Γκίνης, ΕΕΒΣ, 39-40, 1972-73, 222, Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 12, 1965, 90) και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 763). Ο τ. προυκοχάρτιν σε έγγρ. του 17.

αι. (Γκίνης, ΕΕΒΣ, 39-40, 1972-73, 223). Ο τ. προνοχάρτι στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.) και πληθ. προνοχάρτια σε έγγρ. του 16. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 50⁶⁰) και 17. αι. (Δετοράκης, Κρ. Εστ. 1, 1987, 128). Η λ. στο Somav., σε έγγρ. του 16. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 134⁴⁹, 192⁴¹, Κασιμ., Έγγρ. 90 (173)), 18. (Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου 471) και 19. αι. (Βισβίτζ., ΕΑΙΕΔ 12, 1965, 23, Κασιμάτης Κ., Λαογρ. 2, 1910-1911, 622) καθώς και στο ΑΛΝΕ.

Το έγγραφο όπου αναφέρεται η παραδιδόμενη προίκα (προικοσύμφωνο) ή κληρονομιά: θέλω κάμει γραφή του γιου μου ... να έχει απού το πράμα μου περισσότερο από κείνο απού του ήταξα εις τα προνοχάρτια του Διαθ. 17. αι. 1⁷⁰· α δεν του (ενν. του μισσέρ Γερόνιμου) 'θελεν δώσει (ενν. ο μισσέρ Μαρής) το στάρι, να 'ναι κομμένο το προνοχάρτι, ωσάν ποτέ να μην είχαν γενεί Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 1²².

προικώνω.

Πιθ. από το προικόω που απ. το 13. αι. (LBG). Τ. προικώνου σήμ. ιδιωμ. (Ανδρ., Ιδ. Μελ.). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Προικίζω με σύστ. αντικ.: να 'ξεπατήσκει ανήρ κορασιά (εκδ. κοράσια) ος δεν αρβωνιάστην και επλάγιασεν μετά αυτήν, προικιμό να την προικώσει αυτουνού για γεναίκα Πεντ. ΞΕ. XXII 15.

προικώος, επίθ.

Από το ουσ. προίξ και την κατάλ. -ώος. Η λ. τον 4. αι. (TLG), σε Γλωσσάρ. (L-S), σε έγγρ. του 14. αι. (Cod. Mon. Prodr. Α' 60¹⁶, Act. Saint-Pantél. 12¹, 18²⁹· βλ. και TLG) και σήμ.

Που αποτελεί μέρος προίκας: Εάν άνθρωπος επάρει γυναίκα άνευ προικός ... ύστερον ελθών ο θάνατος εις αυτήν, και λάβει ετέραν γυναίκα μετά προικώνων πραγμάτων, ... Ελλην. νόμ. 542⁶.

προϊμπιτος, επίθ.

Από το ιταλ. *proibito*. Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ.: προϊμπίδος (Ζώνη, Λεξ. Ζακ.² Β'), (ουδ.) προϊπιτο(ν), (Andr., Lex., λ. *προϊπιτος, Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, Παπαδ. Α., Λεξ.), προυϊβίτου (Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ.).

Απαγορευμένος: εβάστα (ενν. ο αφέντης Τζώρτζης) και ένα στελέτο προϊμπιτο· το οποίον ζει να το μαρτυρήσει ο γραμματικός και ο παπάς Κατά ζουράρη 149.

προϊντιβίζος, επίθ. Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 50¹¹.

Από την ιταλ. έκφρ. *pro indiviso*.

(Προκ. για ιδιοκτησία) που είναι κοινής κυριότητας, «εξ αδιαιρέτου»: θέλει (ενν. ο κυρ Φήμης Βλαστός) και αφήνει τση θυγατέρας του ... τη σκαπεταρέα, τα χωράφια, οπού έχει προϊντιβίζα με κι άλλους Βλαστούς αυτ. 60¹² τάσσει του (ενν. του λεγομένου του υιού) και ό,τι χωράφια έχει (ενν. ο μισσέρ Τζανάκης), κρασμένα στο Βρομονενό, την πάρτεν του όλη, τα οποία είναι προϊντιβίζα τως με τσι Μακρυνμάλλους και με τσι Ανέστηδες αυτ. 721²²· φρ. (προκ. για πρόσωπο) είμαι προϊντιβίζος με κάπ. = διαθέτω μαζί του περιουσία «εξ αδιαιρέτου»: ο ... μισσέρ Μανωλίτσης ο άνωθεν τα επα-

ράλαβεν (ενν. τα νομίσματα) όλα σωστά, και τούτο ωσάν αδερφός τση αδερφοσύνης οπού λέγει και είναι προϊντιβίζος με τον άνωθεν μισσέρ Τζώρτζη, ... διατί δεν ήτον εκείνος πρεζέντες αυτ. 294¹².

προϊξ -κα, Ελλην. νόμ. 530¹⁹, 552², Ασσίζ. 371¹⁴, 528^{1.4 κ.α.}, Notizb. 86, Χρον. Τόκων 3140, Πεντ. Γέν. XXXIV 12, Δωρ. Μον. XXVI, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1269 ις' 1, 2, 1331 ογ' 1, 2, Hagia Sophia ω 511⁵⁻⁶ *προίκα*, Ασσίζ. 15⁷, 120⁵, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 992, 1007, Χρον. Μορ. Η 3123, Χρον. Μορ. Ρ 2603, 3123, Συναξ. γυν. 105, 833, 844, Διγ. Άνδρ. 402¹², 407²⁴, Ψευδο-Σφρ. 266²⁴, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 962 ρλζ' 1, 3, 6, 1328 ξδ' 1, 6' *προϊξ*, Προδρ. (Eideneier) I 72, Διγ. (Trapp) Gr. 1654, 1656, 3445, Διγ. Z 2077, 2215, 2236, 4019, 4277, Δούκ. 59^{6.20}, Σφρ., Χρον. (Maisano) 36²², 40¹⁸, 136²⁶.

Από το αρχ. ουσ. *προϊξ*. Ο τ. *προίκα* σε έγγρ. του 11. (Caracausi), 16. (Γρηγοροπ., Έγγρ. 12⁸) και 17. αι. (Κωδ. Παναγ. Σπηλιώτ. ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 454), στο Somav. και σήμ. Ο τ. *προϊξ* σε έγγρ. του 12. (Caracausi) και 14. αι. (Cod. Mon. Prodr. Α' 3¹⁴).

1) Χάρισμα, δώρο: Πτωχολ. Α 324. 2) Προίκα, δώρο γάμου: Βέλθ. 995, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 380^ο Διγ. Άνδρ. 361¹⁵ (μεταφ., βλ. Lampe, Lex., λ. *προϊξ* 3) πνευματική δωρεά (εδώ για το Άγιο Πνεύμα): το Πνεύμα το Άγιον έναί η προίκα σου και αυτό σου αύξει το τίποτες Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 380^ο. 3) Κληροδότημα: τα χωράφια, ... τα γύροθεν του ναού, εκαμάτευσαν, ως ... του γέροντος παιδία ... Αυτοί δε, ως εκράτησαν ταύτα εις την ζωήν εκείνον, ενόμισαν ταύτα ως ίδια, και προίκαν εαυτοί έχειν δοκούντες αυτά Χειλά, Χρον. 349^ο δωρείται (ενν. ο Μωράτ) σοι δι' εμού την επαρχίαν του Ατήν καταγονικότητος χάριν. Ως και συ, ούτως και οι εκ της σης όσφνος ταύτην ως προίκα νεμηθήσονται Δούκ. 217³⁴.

Ως επίρρ. = δωρεάν: Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 349.

προϊστημι, Zygomalas, Synopsis 242 Μ 95, Παϊσ., Ιστ. Σινά 968, Κανον. διατ. Β 1048, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 711 ρνγ' 4, 797 ρλδ' 3, 9, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 177^ο γ' εν. αορ. *επρόεστησεν*, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 797 ρλδ' 5^ο *επρόστησεν*.

Το αρχ. *προϊστημι*. Η μτχ. μέσ. ενεστ. και σήμ. Το μέσ. και σήμ. λόγ.

Ι. Ενεργ. 1) Τοποθετώ, βάζω κ. μπροστά σε κάπ. (η σημασ. ήδη αρχ.): (εδώ προκ. για χρήματα): βλέποντας ο Σίμων ότι για να βάνουν οι απόστολοι τα χέρια τους απάνω εις τους ανθρώπους εδίδετο το Πνεύμα το Άγιον, επρόστησέν τους στάμενα λέγοντας: «Δώστε και εμένα την εξουσίαν αυτήν ...» Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ. 71. 2) Τοποθετώ κάπ. επικεφαλής: Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 797 ρλδ' 7. 3) Υποστηρίζω υπόθεσή μου· αποδεικνύω (για τη σημασ. βλ. και Bakker-v. Gemert [Βελ. Λ σ. 263]): Έχεις, ειπέ μοι, μάρτυρας ό λέγεις να προστήσεις, τον δόλον, την επιβουλήν ...; Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 90.

ΙΙ. Μέσ. α) Είμαι επικεφαλής, διευθύνω ρυθμίζω, κυβερνώ: Δεν επιτροπεύουνι γυναίκες, μόνον άνδρες. Μόνον αν μητέρες φανώσιν αξίως προϊστάμεναι των παιδίων τους Zygomalas, Synopsis 180 Ε 36^ο β) (προκ. για δικαστήριο) προεδρεύω: Οπού προίσταται δικαστηρίου και σπουδάσει ψευδώς και πλαστώς να κατηγορηθεί τινάς και να καταδικασθεί αναιτίως ... και ο δικαστής που πάρει χρήματα διά να στερήσει ζωήν ανθρώπου, κεφαλικάς τιμωρούνται Zygomalas, Synopsis 299 Φ 8.

Το αρσ. της μτχ. μέσ. ενεστ. ως ουσ. = αυτός που διευθύνει υπεύθυνος, επικεφαλής: Πραιτώρια τους δημόσιους έλεγαν οίκους ... Και την κρίσιν που κάμνουνσι κατά των προϊσταμένων αυτών, των πρωτοκαπήλων, πραιτωρίαν την ονομάζουσιν Zygomalas, Synopsis 213 K 42.

Το αρσ. της μτχ. παρκ. προεστώς ως ουσ. = 1) (Πληθ.) αρχηγοί, άρχοντες (πολιτικοί ή θρησκευτικοί): Βέλθ. 959, Δωρ. Μον. XXVII· Περί διδασκαλίας των προεστώτων της εκκλησίας Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 711 ρνγ' 1. 2α) Αυτός που διευθύνει υπεύθυνος, επικεφαλής: τον προεστώτα του καπηλείου Zygomalas, Synopsis 212 K 41· Περί εργαστηρίου, οπού βάνει τινάς προεστώτα και κάμνει συνάλλαγμα άτυχον Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 797 ρλδ' 1· β) (προκ. για φυλακή) αρχιδεσμοφύλακας (βλ. Κουκ., ΒΒΠ Γ' 239-40): Ο προεστώς της φυλακής, αν πάρει άσπρα και αφήσει χωρίς δεσμά τους φυλασσομένους ... τιμωρείται και παιδεύεται Zygomalas, Synopsis 298 Φ 4· γ) (προκ. για μοναστήρι) ηγούμενος: να μην ανέβει τινάς, εάν πρώτον δεν εξομολογείτο και να λάβει γράμμα από τον προεστώτα του μοναστηρίου Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 170.

Το θηλ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. = ηγούμενη (βλ. Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ο-νόμ. γυν. 193): Περί της απελθούσης (ενν. μοναχής) εις πατέρα ή μητέρα άνευ της βουλής της προεστώσης Μαλαξός, Νομοκ. 228.

προκαθαρίζω.

Το μτγν. προκαθαρίζω (TLG). Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.· βλ. και LBG.

Καθαρίζω κ. ή κάπ. εκ των προτέρων (εδώ μεταφ.): του Ιωάννου βάπτισμα, έσονταις οπού ήτον εισαγωγικόν και ήφερνεν εις μετάνοιαν εκεινούς, οπού εβαπτίζοντο εις αυτόν ... Το λοιπόν επροκαθάριζεν ο Ιωάννης επί το Πνεύμα διά του ύδατος Μαλαξός, Νομοκ. 244.

προκαθαρτικόν το, Ιερακοσ. 376¹³.

Από την πρόθ. προ και το ουσιαστικοπ. ουδ. του επίθ. καθαρτικός. Πβ. μτγν. ουσ. προκαθάρσιον (TLG), καθώς και επίρρ. προκαθαρτικώς (LBG).

(Ιατρ.) καθαρτικό που χορηγείται σε ένα οργανισμό προκ. να διευκολυνθεί μία φυσική λειτουργία του (βλ. και ά. καθαρτικός): Προκαθαρτικόν διδόμενον τω ιέρακι, πρίν καθίσαι αυτόν εν τη πτερορρυϊά αυτ. 376²³.

προκαθεδρία η. — Βλ. και πρωτοκαθεδρία.

Το μτγν. ουσ. προκαθεδρία (TLG). Η λ. σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi)· βλ. και LBG.

Δικαίωμα κατάληψης της πρώτης/τιμητικής θέσης σε μια συγκέντρωση, πρωτοκαθεδρία: τον τιμώμενον ως πρέπει! άρχοντα και στρατιώτην! έχειν γαρ τιμήν και δώρα! και προνοίας πλειότερας! και προκαθεδρίας άλλων Ερμον. Ο 215.

προκαθέζομαι, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 29.

Το αρχ. προκαθέζομαι (TLG). Η λ. στο Αρμεν., Εξάβ. Α' 2¹ σχόλ., Παράρτ. 1⁷ και σε έγγρ. του 11. (Act. Χέρ. 6¹⁻²) και 14. αι. (Act. Esph. 27¹).

1) Κάθομαι μπροστά από τους άλλους, κάθομαι στις πρώτες και τιμητικές θέσεις (η σημασ. μτγν.): την παρρησίαν βλέπετε ην έχει (ενν. ο Βελισάριος) και το κλέος, | παρ' όλους προκαθίζεται εγγύς του βασιλέως Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 66· αγαπούσι (ενν. οι γραμματείς και οι Φαρισαίοι) να προκαθίζονται εις τα δείπνα και εις τες συναγωγές Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. κγ' 6· έκφρ. προκαθεζομένη πόλις = πρωτεύουσα, μητρόπολη: την προκαθεζομένην της Βιθυνίας πόλιν Νίκαιαν Ψευδο-Σφρ. 180⁷. 2) Κάθομαι μπροστά σε κάπ. κτίσμα· (εδώ προκ. για μοναστήρι πβ. και ά. πορτάριος 2): Εις των μοναστηρίων τες πόρτες άνδρες γηραιοί και σώφρονες να προκαθίζονται ..., οι οποίοι να μην αφήνουν ουδένα να εισέλθει ή να εξέλθει, άνεν και χωρίς της γνώμης του προεστώτος Zygomalas, Synopsis 242 M 95.

προκάθημαι.

Το αρχ. προκαθηναι. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

α) Κάθομαι μπροστά από κάπ. ή κ· βρίσκομαι μπροστά (η σημασ. στον Αριστοτέλη): Είχεν (ενν. η πόρτα) εις τον κοσμήτην της απέσω ιστορισμένον | την Τύχην να προκαθιηται και επάνω της ο Χρόνος Λόγ. παρηγ. Ο 434· β) (εδώ) κάθομαι στην επίσημη θέση μπροστά σε συγκεντρωμένο πλήθος: συνάγει τότε ο Λίβιστρος τους όλους του τοπάρχους, | τους αρχηγούς δουκάδας του, πάντας τους συγγενείς του, | βασιλικώς προκαθιηται, δημηγορεί και λέγει Λίβ. διασκευή α 4524.

προκαθήμενος ο. — Πβ. και πρωτοκαθήμενος.

Το μτγν. ουσ. προκαθήμενος (TLG· βλ. και ΛΚΝ, στη λ.). Η λ. και σήμ. εκκλ.

Τίτλος κατώτερων αξιωματούχων της βυζαντινής αυλικής ιεραρχίας (για το πράγμα βλ. ODB, λ. *prokathemenos*, Πλακογιανν., Τίτλ. αξιώμ. 74, 106-7, 279, 285, Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 405-06, Meursius λ. *προκαθημένοι*): στις εκφρ.: (1) Προκαθήμενος (ενν. πόλεως)/προκαθήμενος κάστρου = βυζαντινός αξιωματούχος διορισμένος σε διάφορες πόλεις ή κάστρα της βυζαντινής αυτοκρατορίας (π.χ. Σμύρνη, Δράμα, Ιωάννινα, κλπ.) με πολιτικές και διοικητικές αρμοδιότητες (βλ. ODB, ό.π., Πλακογιανν., ό.π., 285): τους εγκρίτους των Ιωαννίνων (ενν. ο Θωμάς) εις φυλακήν έβαλεν ... Τον δε Κωνσταντίνον τον προκαθήμενον κρατήσας μετά δεσμών εις κλωβίον χρόνους 7', τους οφθαλμούς αυτού εξορύττει Ιστ. Ηπειρ. ΧΧΙΙ⁹. Τα οφφίκια του παλατίου ... πη' ο σεβαστός, πθ' ο προκαθήμενος κάστρου, 4' ο δρουγγάριος στόλου ... Μαλαξός, Νομοκ. 516· (2) προκαθήμενος του βεστιαρίου/βιστιαρίου/των βεστιαρίων = άμεσος υφιστάμενος και βοηθός του πρωτοβεστιαρίτου κατά τις τελετουργικές παραστάσεις επισήμων ενώπιον του βυζαντινού αυτοκράτορα (βλ. Πλακογιανν., ό.π., 279): Σεβαστέ Μαρούλιε, Φρύγιε πρωτοσπαθάριε και Αντίδιε προκαθήμενε του βιστιαρίου ... Πωρικ. (Winterwerb) I 77· Σεβαστέ Στάκε και Θύννα και Βόσκανε, προκαθήμενε του βεστιαρίου ... Οψαρ. 361¹⁸. Τα οφφίκια του παλατίου ... οα' ο προκαθήμενος των βεστιαρίων, οβ' ο δομέστικος των θεμάτων ... Μαλαξός, Νομοκ. 516· (3) προκαθήμενος του κοιτώνος = προϊστάμενος των αυτοκρατορικών κοιτωναρίων και υφιστάμενος του παρακοιμώμενου (βλ. Πλακογιανν., ό.π., 74): Τα οφφίκια του παλατίου ... 7θ' ο επί των ανημνήσεων, ο' ο προκαθήμενος του κοιτώνος ... Μαλαξός, Νομοκ. 516· (4) προκαθήμενος του Μεγάλου Παλατίου/των Βλαχερνών = επιμελητής ή επιστάτης

των αντίστοιχων ανακτόρων (βλ. Πλακογιανν., ό.π., 106-7): Τα οφφίκια του παλατίου ... οε' ο δομέστικός των δυσικών θεμάτων, ος' ο προκαθήμενος του Μεγάλου Παλατίου, ος' ο προκαθήμενος των Βλαχερνών, οη' ο λογαριαστής της αυλής ... Μαλαξός, Νομοκ. 516.

προκαθίζω, Βέλθ. 903, Ερωτοπ. 342, Χριστ. διδασκ. 478.

Το αρχ. προκαθίζω. Η λ. στο Somav.: βλ. και LBG.

α) (Αμτβ.) κάθομαι δημόσια σε περιβλεπτή θέση **α¹**) προκ. να προεδρεύσω δικαστηρίου: Βέλθ. 916· **α²**) προκ. να δεχτώ ακρόαση: Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 100⁴, 145³⁵· **β)** (μτβ., με γενν.) προϊσταμαι, προεδρεύω: οι εκκλησιασται ... θέλουνσι προκαθίζει (ενν. του πρεσβυτερίου) ἑπδιαλλακτικά Χριστ. διδασκ. 476.

προκαθίστημι.

Το αρχ. προκαθίστημι. Πβ. προκαταστένω στο Βλάχ.: βλ. και LBG.

Εγκαθιστώ, διορίζω κάπ. σε μια θέση (πριν κάνω κ. άλλο) (η σημασ. μτγν.): Λαβών δε τας δυνάμεις πάσας της έω, προκαταστήσας εν ταις επαρχίαις αρχηγούς και ηγεμόνας, ους αυτός ηβούλετο, προς τα εσπέρια χωρεί Δούκ. 41⁶.

προκαθολικόν το.

Από το α' συνθ. προ- (πιθ. <αγριο-, πβ. Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. αβρο-) και το ουσιαστικοπ. επίθ. καθολικόν.

Είδος φαρμακευτικού παρασκευάσματος (πβ. λ. καθολικόν στο Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 98: εις δε τους πολυκαιρομένους (ενν. ηπατικούς) δίδε ισχυρότερα, ήγουν το καθολικόν ή το ελεσκόφ): Προκαθολικόν μετά το εγκλυστήρι και ζουλάπι μετά στ' ημέρες να το πάρει (ενν. ο ασθενής) Ιατροσ. κώδ. χξη'.

προκάλυμμα το.

Το αρχ. ουσ. προκάλυμμα. Η λ. και σήμ.

Καθετί που χρησιμεύει για κάλυψη και προφύλαξη (μεταφ.): ει δε και τις εθάρσησε ...! το φίλτρον επιδείξασθαι το πριν τω διδασκάλω (παραλ. 1 στ.) ... είχε και προκάλυμμα την της νυκτός σκοτίαν (παραλ. 1 στ.) ή πόρρωθεν ιστάμενος εώρα τα του πάθους Γλυκά, Αναγ. 329.

προκαλώ.

Το αρχ. προκαλέω. Η λ. και σήμ.

I. (Ενεργ.) προξενώ: γνώμην αλλάξαν ούλοι! κι εμείνασι του χρυσαφίου και τση πλουσότης δούλοι! και βαρεμένους λογισμούς κι έγνοιες επροκαλέσα! με χίλια πάθη και καημούς στο λογισμό ντως μέσα Πανώρ.² Πρόλ. 35.

II. (Μέσ.) καλώ, φωνάζω: Διγ. Z 2844.

προκαρίζω, βλ. μπροκαρίζω.

προκαρτερεύω, Λίβ. Esc. 3207. — Βλ. και προκαρτερών.

Από την πρόθ. προ και το καρτερεύω (βλ. ά.).

1α) Κάνω υπομονή: αλλά ας προκαρτερεύσομεν, γυρεύσομεν το κάστρον, | μάθομεν πού κατέκειται της κόρης το κουβούκλι Λίβ. Esc. 908· **β)** μένω σταθερός, εμμένω: χρόνον προεκάρτερεψε (ενν. ο Λίβιστρος) πάλιν εις έρωτάν μου, | εις όπου να έλθω εις έρωταν και εγώ τον εδικόν του Λίβ. Esc. 3180. **2)** Στήνω ενέδρα, παραμονεύω: Αλλ' ας προκαρτερέψομεν και τότε ας τον ιδούμε (ενν. τον άγουρον) | και να τον περιφέρουμε, και ου μη καθαλικεύσει Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1515.

προκαρτερώ, Λίβ. διασκευή α 988. — Πβ. και προσκαρτερώ.

Από την πρόθ. προ και το καρτερώ (βλ. ά.).

α) Κάνω υπομονή: αλλ' ας προκαρτερέσομεν το κάλλιον να ιδούμεν, | πού παρακειται ας μάθομεν της κόρης το κουβούκλι Λίβ. Va 774· **β)** περιμένω υπομονετικά: Και ευθύς ο Φιλοπαππούς λαβών τον Μελιμίτζην | ... τον ποταμόν διήλθει τοις άλλοις εντειλάμενος προκαρτερείν εκείσε, | άχρισ αν μήνυμα αυτοίς εκ τούτων επανέλθη Διγ. (Trapp) Gr. 2807.

προκαταβάλλω, Hist. imp. 29.

Η λ. στο Θεόφραστο (TLG) και σήμ.

1) Χορηγώ, δίνω κ. εκ των προτέρων: Οπού θέλει να κτίσει μοναστήριον, θέλει να κράζει τον επίσκοπον να προκαταβάλει σταυρόν ιερόν Zygomalas, Synopsis 241 M 91. **2)** (Μέσ.) βάζω τα θεμέλια για κ. (εδώ σε μεταφ.): ώδε θέλει θαυμάσει κανείς την δύναμιν του Θεού και τα μεγαλεία, πώς από μικρά σπέρματα προκαταβάλλεται τας ρίζας των μεγάλων πραγμάτων Παράφρ. Μανασσ. 285.

προκαταγιγνώσκω.

Το αρχ. προκαταγιγνώσκω.

Καταδικάζω κάπ. από πριν (εδώ) καταδικάζω κάπ. σε θάνατο (βλ. και L-S, στη λ. 4): πρέπει, όσοι δεν είναι προκατεγνωσμένοι, να μην φονεύονται ευθύς. Μόνον να τους κρατούν, και να έρχονται μάρτυρες να το πιστώνονται Zygomalas, Synopsis 236 M 48.

προκαταλαμβάνω, Zygomalas, Synopsis 189 E 77, 264 Π 34.

Το αρχ. προκαταλαμβάνω. Η λ. και σήμ. λόγ.

1α) Βρίσκω πρώτος κ. και το κρατώ, προφθαίνω και παίρνω στην κατοχή μου κ.: Zygomalas, Synopsis 242-3 N 1 δις, 244 N 10· **β)** φθάνω νωρίτερα και καταλαμβάνω ένα χώρο: εξελθόντες εις αναζήτησιν αυτού (ενν. του βασιλέως) επροκατάλαβαν τους δρόμους όπου υπήγαιναν προς την έρημον, και περικυκλώσαντες όλα τα βουνά και λαγκάδια τον ήύραν Αγαπ., Δαμασκ. Βαβλαάμ 214²³. **2)** (Μεταφ., προκ. για ασθένεια) καταβάλλομαι, χειροτερεύω: Αρξαμένην την της καπνού νόσον ... τας μεν από του καπνού γενομένας βλάβας θεραπεύσεις ραδίως ... Ει δε προκατειλημμένος ήδη τω χρόνῳ φαίνεται (ενν. ο ιέραξ) και βαρυνόμενος, σκόρδον βραχύ τι μέρος ... έμβαλε μετά πτερού εις τα ρίνας αυτού Ιερακοσ. 406²⁷.

προκαταμένω, Ψευδο-Σφρ. 586²¹.

Από την πρόθ. προ και το αρχ. καταμένω. Η λ. στο LBG.

Κατοικώ, διαμένω σ' ένα τόπο πρωτύτερα: έθαψαν αυτόν (ενν. τον καρδινάλιν Βησσαρίωνα) εις τον ναόν των Αγίων Αποστόλων, ένθα δη και προκατέμενε και τον τάφον αυτού προητοίμασε Σφρ., Χρον. (Maisano) 190¹⁸.

προκάταρξις η.

Από την πρόθ. προ και το πιθ. μτγν. ουσ. κάταρξις. Η λ. τον 4. αι., καθώς και στο Μαυρικ., Στρατηγ. (Dennis) 268¹², σε βυζαντινά συμβόλαια (Σάθ., MB ΣΤ' 633²¹), στο Αρμεν., Εξάβ., Α' 2⁵³, 3⁴⁴, 4¹¹, Β' 1^{8,13}, κ.π.α. με διαφορ. σημασ.

Απαρχή, έναρξη· (εδώ προκ. για την έναρξη της θεατρικής δράσης στη σκηνή): Οφείλεις συ, ο κρατών την παρούσαν διάταξιν και μέλλων επιτάσσειν τοις λοιποίς, ίνα προ της προκατάρξεως της υποθέσεως καταστήσης κατά τάξιν τα πράγματα άπερ χρήζεται η τοιαύτη δουλεία Μυστ. 49.

προκαταρχάς, επίρρ.

Από το ουσ. προκαταρχή (<πρόθ. προ και το αρχ. ουσ. καταρχή), που απ. τον 9. αι. (LBG), στον Ευστάθιο και σε σχόλ. (TLG), με επίδρ. του επιρρ. καταρχάς (αρχ. συνεκφ. κατ' αρχάς, L-S, λ. αρχή 1b· βλ. και Lampe, Lex., καθώς και TLG).

Από την αρχή της δημιουργίας κάπ. πράγματος, αρχικά: εκκλησΐαι άπασαι τον στολισμόν ον είχαν λάβωσιν ως προκαταρχάς και λάμψουν ως ο ήλιος Χρησμ. (Λάμπρ.) 123.

προκατάρχω· προκατάρξας Χρησμ. (Brokkaar) 54, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί προφητάρξας· διόρθ. Brokkaar [Χρησμ. σ. 93 σημ. 15]. — Βλ. προφητάρχω.

προκατασκευάζω.

Το αρχ. προκατασκευάζω. Η λ. και σήμ. λόγ.

Κατασκευάζω κ. από πριν: Οι δε Τούρκοι συν τω ηγεμόνι έσπευδον πλησιάσαι τα τείχη φέροντες κλίμακας υπέρ αριθμόν προκατασκευασθείσας Δούκ. 357².

προκατάστασις η.

Το μτγν. ουσ. προκατάστασις. Η λ. στο Αρμεν., Εξάβ. Προκατ. τίτλ.

Προπαρασκευή, προετοιμασία (για το πράγμα βλ. και Πιτσάκης [Αρμεν., Εξάβ. σ. λα', 416]): Περί κριτών προκατάστασις και περί δικαιοσύνης αυτών, ίνα μηδέ το μικρότερον οπου γράφουν οι νόμοι και οι κανόνες να το αμελήσουν ή να το περιφρονούσι Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 867 α' 1.

προκατέχω.

Το αρχ. προκατέχω.

Κρατώ στα χέρια, βαστώ πρωτύτερα: Ο τυχών Τούρκος την τρυφεροτέραν ερεύνα. Την ωραΐαν εν μοναζούσαις προκατείχε μεν εις, άλλος δυνάστης αρπάζων εδέσμει Δούκ. 367⁶.

προκάτοχος ο, Ασσίζ. 285¹⁷· πληθ. προκατόχοι.

Από την πρόθ. προ και το ουσ. κάτοχος. Η λ. τον 9. αι. (LBG) και σήμ.

Ο προηγούμενος κάτοχος αξιώματος: οι μακαρισμένοι ρηγάδες, οι προκατόχοι του (ενν. του ρήγα), εποίκαν τούτα τα καλά συνηθία Μαχ. 262⁴ (σε πλεονασμό): τους άλλους ρηγάδες, τους πρώην προ αυτού προκατόχους του Ασσίζ. 36²⁶ (σε θέση επιθ.): οι προκατόχοι ρηγάδες Βουστρ. (Κεχ.) 162¹³.

πρόκειμαι, Διγ. Ζ 3765, Επιθαλ. Ανδρ. Β' 552, Gesprächb. 120²⁸⁵², Αλ. Κων/π. (Matzukis) 523, Λίβ. διασκευή α 4458, Ιμπ. 303, Καναν. (Pinto) 530, 534, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 457, Μαχ. 40¹¹, Σφρ., Χρον. (Maisano) 178⁹⁻¹⁰, Γεωργηλ., Βελ. Α (Bakk.-v. Gem.) 636, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 975, Σκλάβ. 167, Σοφ. 120, Ιστ. πατρ. 189³, Προσκυν. Ιβ. 535 43, Σουμμ., Ρεμπελ. 168, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 24, 31, 173, 201, 278, Ροδινός (Βαλ.) 79, Διγ. Ο 568, 1231, Προσκυν. Μπεν. 54 155³², Μπερτόλδος 36, 45, Μπερτολδίνος 106, 109, 113, 115, 117, 132, 163, 165, 166 γ' εν. πρόσ. προ-κείται.

Το αρχ. πρόκειμαι. Η μτχ. ως επίθ. και ουσ., καθώς και η λ. ως τριτοπρόσ. ελ. λειπτ. ρ. και σήμ.

1) Τίθεμαι ως έπαθλο: Βίος Αλ. 5536. 2) Μεταφ. α) αποτελώ αντικείμενο λόγου ή έρευνας (εδώ μαθημ.): Προκείσθω ημίν ζήτησις ευρέσεως των ζη, όπως αν και πόσα γένοιντο πέμπτα Rechenb. 20¹. β) είμαι παρών υπάρχω: Μαχ. 586¹⁸. 3) (Τριτοπρόσωπ.) μέλλει να γίνει, μέλλει να συμβεί κ.: Δημήτριος δε ο Λάσκαρις ... μηδεμίαν εν νω βαλείν φροντίδα του προδούναί τούτους τω Μεχεμέτ, ει επρόκειτο Θεσσαλονίκη παραδοθήναι τοις Τούρκοις Δούκ. 157¹⁴ (με αντικ. δευτερεύουσα πρόταση): Μέθοδος του Πυροπόλου εις άνθρωπον οπου ουρεί συνεχώς και πρόκειται να γένει διαβητικός (έκδ. διαβητής) Ιατροσ. κώδ. ψπα' φρ. πρόκειται/προκειται με/μοι = μου μέλλεται, είναι το πεπρωμένο μου: Ου δύναμαι, ω Βέλθανδρε, την ξενιτειάν σου ακούσαι| καν θάνατος με πρόκειται, ύβρις καν ατιμίας Βέλθ. 57· προκειται μοι ο θάνατος Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 276.

Η μτχ. ως επίθ. = 1) Που βρίσκεται ή τοποθετείται μπροστά σε κάπ. ή κ.: Προδρ. (Eideneier) IV 169 χφφ ΡΚ κριτ. υπ. (μεταφ.): Λίβ. Esc. 4277, Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο XV¹². 2) Που για αυτόν γίνεται συζήτηση συγκεκριμένος: Zygomalas, Synopsis 164 Δ 3. 3) Που προαναφέρθηκε: ταύτα λέγοντες, θέλομεν φανεί τάχα να εβγήκαμεν έξω του προκειμένου σκοπού Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 63.

Το ουδ. της μτχ. ως ουσ. = 1α) Θέμα, ζήτημα για το οποίο γίνεται λόγος: θέλω από του νυν να πάψω τα σε λέγω (παρ. 2 στ.) διατί σπουδάζω να στραφώ εις το προκείμενόν μου Χρον. Μορ. Η 1336 (με γεν.): επί το προκείμενον επανέλθωμεν του λόγου Σφρ., Χρον. (Maisano) 142¹⁵ (στον πληθ.): Πλατύνω την αφήγησιν, πολλά την παρασύρνω,| αλλ' ας έλθομεν επί των προκειμένων Διήγ. Βελ. χ 470· επί τα προκείμενα της γραφής τω λόγω πορευσώμεθα προς την ζήτησιν ημών Μάρκ., Βουλκ. 342¹⁰. β) λόγος, αφορμή: ΜΠΕΡΤΟΛΔΟΣ: ... η αλουπού πολλές βολές πλάθεται να είναι άρρωστη, διά να παγιδεύσει τες πουλακίδες. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ: Εις τι προκείμενον εσύ λέγεις αυτό; Μπερτόλδος 51. 2) Μοίρα, πεπρωμένο: Φίλε μου, τά δηγήθηκα έχεις μου γροικημένα,| του ανθρώπου το προκείμενο που σου έχω μιλημένα; Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 4681.

προκέφαλος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. προκέφαλος (TLG). Πβ. λ. προκεφαλή σήμ. ιατρ. (Πάπ.-Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ.)· απ. και ιδιωμα. (Μάνεσης, Λεξ. Μυκον. ιδιωμα.). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Που έχει προτεταμένο, εξογκωμένο μέτωπο: ο Αίσωπος ... ήτον προκέφαλος, ήγουν το μέτωπόν του έμπροσθεν απετακτόν και κακόπλαστον Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 17.

προκηρύσσω.

Το αρχ. προκηρύσσω. Η λ. και σήμ.

α) Ανακοινώνω δημόσια: Τρωικά 527· β) προαναγγέλλω, προφητεύω: Καθώς το εκηρύξασιν οι άγιοι προφήτες (παραλ. 1 στ.) καθώς το προκηρύξασιν οι άγιοι πατέρες (παραλ. 2 στ.) σήμερον είναι το λοιπόν η Παρουσία Δευτέρα Δευτ. Παρουσ. 49.

προκινδυνεύω.

Το αρχ. προκινδυνεύω.

Πολεμώ στην πρώτη γραμμή, προμαχώ (μτβ., με αντικ. αυτοπαθή αντων.) : ω συμπατριώται, ... προκινδυνεύσωμεν εαυτούς υπέρ εμαυτών και γυναικών και τέκνων και υπέρ ελευθερίας του γένους Καναν. (Pinto) 437.

προκινώ.

Το αρχ. προκινέω.

Ξεκινώ νωρίτερα· προπορεύομαι: Να προκινήσομεν εμείς, να πάμε στο κουράδι ...; Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 259.

προκιούρης ο, βλ. προκουρούρης.

προκλαμάρω.

Από το ιταλ. *proclamare*. Πβ. λ. προκλάμα στο Soman. και σήμ. ιδιωμα. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., όπου και προκλάμο). Η λ. και σήμ. ιδιωμα. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.² Β').

Αναγγέλω δημόσια και επίσημα, κοινοποιώ κηρύσσω: εις ώρα εβγαίνει! ο Ρήγας με την κόρτε του, και θέλει προκλαμάρει! ευθύς διά να αρχινήσουνε (ενν. την γκιόστρα) Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1033.

προκλίνω.

Το αρχ. προκλίνω. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

(Μέσ.) κλίνω προς τα εμπρός για να δηλώσω τη συγκατάθεσή μου· συναινώ, συγκατατίθεμαι σε κ.: Και πάλε θλίβομαι, ευγενική, ... (παραλ. 1 στ.) το πώς ουδέν προκλίνεσαι εις έρωτα να έρθεις Αχιλλ. (Smith) Ο 369.

προκόβγω, προκόβω, βλ. προκόπτω.

προκοίλιος, επίθ.

Από την πρόθ. προ και το ουσ. κοιλία. Τ. προκοίλης σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.), καθώς και λ. προκοίλι· πβ. και Andr., Lex., λ. προκοίλιος και πρόκοιλος. Η λ. τον 4.-5. αι. (TLG) και στο ΑΛΝΕ.

Που έχει κοιλιά που προεξέχει, κοιλαράς: Ο δε Πάτροκλος μεσήλιξ (παραλ. 1 στ.) και προκοίλιος Ερμον. Δ 133.

προκοιτάζω, Μπερτολδίνος 119.

Από την πρόθ. *προ* και το κοιτάζω.

1) Προνοώ για κάπ., φροντίζω κάπ.: Ερμίνιε, ... κάμε να τους ενδύσουν από φίνον ρούχο καλόν και προκοίταξέ τους εις κάθε τους χρειαζούμενον αυτ. 109. 2) Διακρίνω κ. πριν να συμβεί ή πριν να εκδηλωθεί, προβλέπω: καλά οπού έκαμεν ο πατέρας σου να μην φανερώσει ... πως έχει παιδιά. Διατί είχεν προκοιτάξει το πως εσύ δεν ήθελες κάμεις καμίαν προκοπήν αυτ. 129.

προκόνσολο ο.

Από το προβ. *proconsolo* (Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 289)· πβ. και τ. κόνσολο του ά. κόνσουλος (βλ. ά.). Η λ. στο Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.

Υποπρόξενος (πβ. ά. κόνσουλος): προκόνσολο Κυπρ. χφ. 161.

προκοπή η, Διδ. Σολ. Ρ 135, Σπαν. Ρ 248, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 53, Γλυκά, Στ. 217, 352, Λόγ. παρηγ. L 273, 281, 285, Λόγ. παρηγ. Ο 287, 290, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 74, Σαχλ., Αφήγ. 29, Παρασπ., Βάρν. C 370. Αργυρ., Βάρν. K 371, Επιστ. κλήρου Καλλιπ. 154³², Σοφίαν., Παιδαγ. 91, 105, 111, 116 δις, Μπερτολδίνος 129, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 170³⁴⁻³⁵, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1292], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 507¹¹, 517¹⁷.

Το μτγν. ουσ. προκοπή (για πιθ. πρωιμότερη μνεία βλ. TLG). Η λ. και σήμ.

1) Ανάπτυξη, καλλιέργεια: πολλάκις συνομιλούσαν (ενν. οι ασκηταί) μετ' αυτού παρακινούντες τον (ενν. τον άγιον Νικόλαον) εις περισσότεράν προκοπήν αρετής με ψυχωφελή διηγήματα Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 163⁷³. 2) Πρόοδος, ευημερία (υλική και πνευματική): Εις λόγους και μαθήματα γύμναζε τον εαυτόν σου! και προκοπή σοι γένηται από των μαθημάτων Σπαν. Β 173· διότι τα βιβλία είναι σύνεργα και εργαλεία της παιδεύσεως και της προκοπής και της φιλοσοφίας Σοφίαν., Παιδαγ. 110. 3) Αξίωμα, προαγωγή: Εάν τις ... φονεύσει συγλητικόν ή στρατιώτην, κρίνεται εις το περί καθοσιώσεως έγκλημα ... Και οι υιοί του άτιμοι, και ούτε εις στρατείαν, ούτε εις άλλου κληρονομίαν ερχόμενοι, ή εις καμίαν προκοπήν και τιμήν Zygomalas, Synopsis 299 Φ 6. 4) Φιλοπονία: Τέχνη πολλή και δύναμη και προκοπή μεγάλη! θε να 'χει εκείνος ο γιωργός απού στο νου ντου βάλει! να ξανανιώσει τα παλιά, καινούργια να τα κάμει,! και μέρα νύχτα θα κοπιά χέρια και πόδι' αντάμι Πανώρ.² Γ' 311. 5) Προσόν, χάρισμα: 'πιδεξιότητα και παιδευσιν και κάλλος! και προκοπές αρίφνητες τάς έδειξεν, τάς είχεν (ενν. ο Πάρις) Βυζ. Ιλιάδ. 620. 6) Ωφέλεια, όφελος: σας παρακαλώ, γαληνότατοί μου αυθεντάδες, να μας δώσετε καλόν θέλημα να υπάμεν επειδή ατοί σας δεν ημπορείτε να λάβετε από τ' εμάς καμίαν προκοπήν Μπερτολδίνος 168.

Φρ. κάνω προκοπή, βλ. κάμνω (Φρ.).

προκόπτω, Σπαν. Α 175, Σπαν. Ρ 108, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 188, Γλυκά, Στ. 204, 367, Λόγ. παρηγ. L 283, Gesprächb. 116²⁷³⁶⁻⁷, Διγ. Ανδρ. 347³², Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρ-

λαάμ 164³⁴, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 143, Διηγ. πανώφ. 55, Λίμπον. 104, 191, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 100, Ροδινός (Βαλ.) 124, 150, 169· προκόβω, Κυπρ. ερωτ. 141¹⁸, Διγ. Ο 431, 433· προκόβω, Πορτολ. Α XIII⁵· προκόπτω ή προκόβω ή προκόβω ή προκόφτω, Χρον. Μορ. Η 616, 1350, 1355, Χρον. Μορ. Ρ 616, 1350, 1355, Βησσ., Επιστ. 25¹⁰, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 70, Αλεξ.² 1912, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2142, 2171, 2534, Βεντράμ., Φιλ. 370, Δεφ., Σωσ. 11, Τριβ., Ρε 24, 166, Δαμασκ. Στουδ., Διάλ. 455, Αχέλ. 294, 505, κ.α., Αλ. Κύπρ. 935, Πιστ. βοσκ. Ι 5, 227, V 1, 7, Ιστ. Βλαχ. 2038, 2194, Διγ. Άνδρ. 324⁴, Ροδολ. (Άποσκ.) Α' 236, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [973], Ε' [3], Φορτουν. Πρόλ. (Vinc.) 20, Λεηλ. Παροικ. 17, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Άποσκ.) 286¹⁶, 485²²· προκόφτω, Σοφίαν., Γραμμ. 85, Σοφίαν., Παιδαγ. 100· μτχ. παρκ. επροκομμένος, Βεντράμ., Φιλ. 370.

Το αρχ. προκόπτω. Ο τ. προκόβω στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. Τσακων., λ. προκόβω, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Άμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 57, λ. προκόβγει). Τ. προκόβω σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρι.). Ο τ. προκόφτω στο Βλάχ. (λ. προκόβω) και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ., Μπαμπιν., Λεξ., λ. προκόβω). Ο τ. προκόβω και σήμ.

Α' Μτβ. 1) (Προκ. για υλικά αγαθά) αυξάνω, πολλαπλασιάζω· προάγω: Υιέ μου, αν έχεις δουλεντήν ...! και συνεργεί εις το καλόν, προκόπτει το ιδικόν σου,! αγάπα τον και τίμα τον Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 255· Εάν ου μη βάλεις άνθρωπον ... (παραλ. 1 στ.) να έχει έννοιαν και σκοπόν τον τόπον να προκόβει,! ... χάνεις το πριγκιπάτο Χρον. Μορ. Η 8561· (μεταφ.): σ' αγαπώ (ενν. Θεέ), πρόκοψε την αγάπην μου Σοφίαν., Γραμμ. (Legr. Préface) 23. 2) (Προκ. για άνθρωπο) συντελώ στην πρόοδο, στην ευημερία κάπ.: όπου και αν αφέντεψεν ο δούκαν ο αφέντης,! ετίμησεν, επρόκοψεν τους άρχοντες του τόπου Χρον. Τόκκων 1384· εάν οι πατέρες θέλουνσι να παιδεύσουν και να προκόψουν καλά τα παιδιά τους, ας διώξουνσι τα μυσάρá ... γεννήματα των τοιούτων ανθρώπων Σοφίαν., Παιδαγ. 121· (ειρων.): μαθητήν δεν είχα! να τον προκόψω σαν εμέ και να τον ευλογήσω,! να μη χορταίνει το κρασί Κρασοπ. (Eideneier) S 135. 3) Καταφέρνω, πετυχαίνω (να κάνω κ.): λογάριασε πόσους χρόνους ... οι νέοι κάθοντ' επί τα σχολεία ..., και οι περισσότεροι γενειάζουν ... και ακόμη καν να καλαναρχούν ή να διαβάζουν καλά δεν προκόφτουν Σοφίαν., Γραμμ. 85· Μ' αν επροκόβασι κι αυτοί (ενν. ο Γύπαρης και ο Αλέξης) ν' αλλάξουνσι δαμάκι,! τις κορασές δειν ήθελες να πιούσινε φαρμάκι Πανώρ.² Α' 443 κριτ. υπ.

Β' Αμτβ. 1α) Πηγαίνω μπροστά· προοδεύω, ευδοκιμώ σε κ.: και πρόκοπτα εις την παιδευσιν, ώστε όπου εμεγαλώθην Σαχλ., Αφήγ. 36· εις τους πολέμους επρόκοπτε (ενν. ο άγιος Νικόλαος) ... και πολλάς ανδραγαθίας ετέλεσε Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 161¹⁴· καθώς προαιρείται καθαείς ... προκόπτει εις τας αρετάς της αληθινής φιλοσοφίας Βενετσάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 70². β) προοδεύω, ευημερώ: Αλεξάνδρειαν την πόλιν ... θέλω θάλλειν και προκόπτειν μέχρι της συντελείας του αιώνος Διαθ. Αλ. 255⁷· αφόντις άρχισε το σχίσμα ... ούτε η Βασιλεία, ούτε η Εκκλησία ... επρόκοψαν ολίγον τίποτις Ροδινός (Βαλ.) 149· (σε μεταφ.): ημάς είναι το ελάττωμα και της ημετέρας ασθενείας, η οποία με το να είναι τόσους κόπους και τόσες φροντίδες ... παίρνει αν τύχει πρόφασιν και δεν προκόπτει Πηγά, Χρυσοπ. 341 (6). 2) (Προκ. για καλλιέργειες) αναπτύσσομαι· αποδίδω: έβρεξαν ... την ρίζαν οπού ήθελαν να φυτεύσουν με

κοπρίαν βοδίου και κατά πολλά επρόκοψεν Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 154.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = α) Εργατικός, δραστήριος· ικανός: Πλάτωνα, ...| ... της φιλοσοφίας δάσκαλε προκομμένε Συναξ. γυν. 455· εις το κοντάρι και σπαθί περίσσια προκομμένος Διγ. Ο 230· απόσταν βρέθηκα 'ς τούτο τον τόπο ξένος,| στ' αφέντη μου τη δούλεψη πάντα 'μου προκομμένος Φορτουν. (Vinc.) Α' 343· β) πετυχημένος· νοικοκύρης: ο πολὺς οἶνος ... και ανθρώπους μεγάλους προκομμένους απώλεσεν Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίες XII 71· γ) (προκ. για καλλιέργειες) αποδοτικός: Χωράφια που 'χανε δεντρά κι έχουν τα κουκλωμένα,| εκείνα δεν καρποφορούν, μηδ' είναι προκομμένα Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 580²⁴.

Η μτχ. παρκ. ως ουσ. = άνθρωπος φιλόπονος και ικανός: τους προκομμένους αγαπά, βάνει τους στο τραπέζι,| στέκει και αφοκράζεται Αιτωλ., Ρίμ. Μ. Καντ. 51· Τσι φρόνιμους το ριζικό κι όλους τοι προκομμένους| πάντα χαιράμενους κρατεί Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 377.

προκοσύνη η, Πανώρ.² Β' 108, Γ' 317, Ε' 39, Λεηλ. Παροικ. 593.

Από το ουσ. προκοπή με συγκ. αναλογ. με τα ουσ. σε -σύνη.

Φιλοπονία· νοικοκυροσύνη: Ω! καλορίζικοι καιροί αλλότες που 'σαν κείνοι,| όντα προυκίό τση κορασάς ήτον η προκοσύνη Πανώρ.² Ε' 246· (εδώ στον πληθ.): 'Σ τοι προκοσύνες τση φτωχής μάννας σ'ας είχες μοιάσει Πανώρ.² Β' 91.

προκουραδόρος ο, βλ. προκουρατόρος.

προκουράρω, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 752^{5, 10-11}.

Από το ιταλ. *procurare*. Η λ. σε έγγρ. του 16. (Ζώης, Ελλην. 15, 1957, 61) και 18. αι. (Σιγάλας, Ελλην. 2, 1929, 29) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.² Β').

(Μτβ. και αμτβ.) φροντίζω: έστοντας και να μην είχε τινά (ενν. ο Μιχάλης Βασάλο) να προκουράρει να γυρέψει το δίκαιόν του, ο πανοσιότατος αφέντης ιερομόναχος Μακάριος ο Βαρούχας ... επροκουράρισεν ... και εβγάλαν τον απού τη φυλακή αυτ. 752^{3, 4}.

προκουρατόρος ο, Παρθεν., Γράμμ. 228¹⁷⁻¹⁸, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 397¹¹· προκουραδόρος, Διαθ. 17. αι. 3²⁸¹, 4²¹⁻²²· — Βλ. και προκουρατούρης.

Από το ιταλ. *procuratore* πβ. προκουράτωρ. Ο τ. (για την κατάλ. -δόρος, βλ. και Λωρεντζ., Αθ. 16, 1904, 200) σε έγγρ. του 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Β' 232³, Γ' 242³, 245⁵, 311¹⁶, Βισβίζ. ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 397). Λ. προκουρατόρες σε έγγρ. του 17. (Κατσουρ., ΕΕ Κυκλ. Μ 9, 1971, 163) και 18. αι. (Έγγρ. Σύρου Α' 272). Η λ. σε έγγρ. του 15. (Ασωνίτης, Βυζαντ. 21, 407) και 18. αι. (Κωδ. Παναγ. Σπηλιωτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 398) (βλ. και Λάζαρης, Λευκαδ.) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.² Β', Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ., Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ.). Πβ. και LBG, λ. προκουρατούρος.

Επίτροπος (βλ. και Αλεξίου Στ.-Αποσκήτη [Τζάνε, Κρ. πόλ. σ. 605]): εμαζωχτήκανε γιαμιά πρίντσιπες και κολλέγιο,| προκουρατόροι κι άρχοντες κι εκάμανε κονσέγιο| άλλο γενεραλίσσιμο να κάμουνσιν εκείνοι Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 399¹⁶· (εδώ) διαχειριστής εκκλησιαστικής περιουσίας: να μπορούσι οι αφέντες οι προ-

κουραδόροι τση Κάμερας του αφέντη μας του Χριστού εις το Σαν Φραντζέσκο νά'χουσι το κάργος να μαζώνουσι τσι ιντράδες των πραγμάτων του άνωθε ποτέ αφέντη Ανδρέα Διαθ. 17. αι. 4¹⁵.

προκουρατούρης ο. — Βλ. και προκουρατόρος.

Από το προβ. *procouradour* (Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 289)· πβ. και ιταλ. *procuratore*. Η λ. σε έγγρ. του 13. και 14. αι. (Caracausi, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.² 318).

α) Ο επίτροπος, εκπρόσωπος: Οι Γενουβίσοι γροικώντας, εγράψαν του πάπα χαρτία και επέψαν τα, και επέψαν τα του προκουρατούρη τους του γαρδινάλη ... και επέψαν τα με τους μαντατοφόρους Μαχ. 332²⁰. **β)** ο διαχειριστής περιουσίας: Εμείς ας σπουδάξομεν ... μη δε μας αγκαλέσουν οι γονέοι μας, πως αμελήσαμεν τα καμώματά τους και παρά τα πάντα εκείνοι οπού λαμβάνουν από 'ξαυτόν τους κληρονομικά ή οπού γινίσκονται κουμμερκιάρηδες και προκουρατούρηδες Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 628.

προκουράτωρ ο, Διάτ. Κυπρ. 503^{15-16, 26}, 505¹, Νομοκριτ. 77.

Το πιθ. μτγν. ουσ. προκουράτωρ <λατ. *procurator* (L-S Suppl.). Η λ. τον 5.-6. αι. (TLG· βλ. και Lampe, Lex.), σε παπυρ. του 5. αι. (L-S Suppl), σε έγγρ. του 13. αι. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.² 318, Caracausi) και στο Meursius. Πβ. λ. προκοράτωρ (LBG).

α) Ο πληρεξούσιος, ο αντιπρόσωπος: Εάν τις, άνευ να είναι εκείνος το σώμαν του εκεί, δύναται διά γραφής αυτου και διά αποκρисиariou και να έχει εξουσίαν αυτου ως προκουράτορος ... Ελλην. νόμ. 551³⁰. (εκκλ.): Πλην ... του ρηγάτου της Κύπρου αρχιεπισκόπου και των προκουρατόρων του σεβασμιότατου αδελφού ημών Ούγγο του Λευκουσίας αρχιεπισκόπου ... ο αυτός των Γραικών αρχιεπίσκοπος ... προέβαλεν έμπροσθεν ημών Διάτ. Κυπρ. 501². (νομ.): Είτα λαμβάνει και η γυναίκα, ή ο προκουράτωρ αυτής άλλην ημέραν, ήγουν δ' ημέρας του ανανεώσει τον λίβελλον Ελλην. νόμ. 559²⁶. **β)** ο επίτροπος, ο κηδεμόνας ανήλικου παιδιού (βλ. και λ. κουράτωρ): Νόμοι οι πολιτικοί ορίζουν ότι ο επίτροπος οπού είναι εις ορφανικά πράγματα, δεν δύνεται να αγοράσει ένα είδος του ορφανού ..., ομοίως και ο προκουράτωρ, προκουράτωρ λέγεται εκείνος οπού λέγομεν ημείς παιδαγωγόν Βακτ. Αρχιερ. (Ακανθ.) 377 λθ' 6.

προκουρούρης ο πρικουρούρης, Ασσίζ. 5⁹, 34¹³· προκιρούρης, Ασσίζ. 283^{8, 27}.

Από το προβ. *proucurour* (Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 289, Stanitsas, Act. VIIIe Congr. Intern. Néo-hell. franc. 100)· πβ. παλαιότ. γαλλ. *procureur* (Dawkins [Μαχ. II σ. 264]).

α) Ο πληρεξούσιος: μοναύτα έκραξεν ο ρήγας ένα νοτάρην και έβαλέν τους εις τον τόπον του, πρώτον τον σιρ Τζάκε τε Σάντα Μικέλ διά προκουρούρην του, και τους άλλους άρχοντες εις την συντροφιάν του Μαχ. 318¹⁵. **β)** ο εκπρόσωπος στο δικαστήριο, συνήγορος: ο νόμος λέγει ότι εκείνος ο άνθρωπος οπού καταποντίζει τα πράγματά του ουδέν εντέχεται να ένι άλλου προκουρούρης εις την αυλήν, εφειδή τα εδικά του πράγματα ουδέν ηξεύρει να βλεπήσει Ασσίζ. 35³.

προκόφτω, βλ. προκόπτω.

πρόκοψη η, Πανώρ.² Γ' 311 κριτ. υπ., Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 67, 145.

Από το προκόβω και την κατάλ. -ση. Πβ. ουσ. πρόκοψις (;) (L-S)· βλ. και TLG (5. αι.).

Προκοπή, εργατικότητα: οι προθυμίες κι οι πρόκοψες κι οι κόποι των ανθρώπων | πλούσιους και μπορεζάμενους τσι κάνει 'ς κάθα τόπο Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 41.

προκρίνω, Προδρ. (Eideneier) III 107, Καλλίμ. 39, Ελλην. νόμ. 584²¹⁻²², Διγ. (Trapp) Gr. 101, Διγ. Z 557, Βέλθ. 150, 179, 272, 507, 758, 760, Ερμον. Η 356, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 205, Θεολ., Τζίρ. 355⁸, Λίβ. Esc. 4277, Αχιλλ. (Smith) N 984, 1787, Σφρ., Χρον. (Maisano) 116⁵, Σοφίαν., Παιδαγ. 102, 109, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσολου) 104¹⁷, Διγ. Άνδρ. 332³², Βενετσάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 33³², 91¹, Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 46^ν· μέσ. προκρένομαι.

Το αρχ. προκρίνω. Η λ. και σήμ. (το ενεργ. λόγ.).

I. Ενεργ. **1)** Διαλέγω, προτιμώ (κ./κάπ.): Βέλθ. 174· προκρίνω μα τους Έρωτας να συνθαπτώ με σένα, | προκρίνω μα τας Χάριτας να σε συναποθάνω, | και σύνθαπτος να γένομαι διά την υστέρησίν σου Αχιλλ. (Smith) N 1781, 1782 κριτ. υπ. (Κριαρ., Αθ. 50, 1940, 180· βλ. και Aerts, BZ 93, 2000, 649). **2)** Επιλέγω, αποφασίζω να κάνω κ.: Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 21. **3)** Κρίνω, θεωρώ: Αλ. Κων/π. 175. **4)** Επιλέγω, αναδεικνύω κάπ. σε αξίωμα: Σωσ. 9. **5)** Εξηγώ, ερμηνεύω: Λέγω: «Το μαύρον του αϊτού εις δύο το προκρίνω: | άνθρωπον μέγαν, ευγενήν και χώρας βασιλέα, | το να δεσπόζει, να κρατεί, να μονοκρατορεύει· | το μέλαν δε εικάζω το χρώμα των Αιγυπτίων ...» Λίβ. Va 2490. **6)** Επιφέρω: φθόνος ... προκρίνει σοι την βλάβην Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) O XVI⁵.

II. (Μέσ.) διστάζω· ανησυχώ, φοβάμαι μήπως (βλ. και Lex. Chron. Mor., λ. προκρένομαι): «δέομαί σε ..., | να έχω ... τον ορισμόν αυτόν της αφεντίας σου, | κι απέκει και βοήθειαν, ..., | να απέλθω τιμητικά, ...», | Ο ρήγας, ..., | ... λέγει ...: « ... Εις τούτο εβγάνω μαρτυρίαν τον Κύριον της Δόξης | το πως είχα την όρεξιν να σε το συμβουλέψω. | Και πάλιν επροκρένομον, μη τύχει και σκοπήσεις | ότι θέλω να λείπεις από την συντροφίαν μου Χρον. Μορ. P 6104.

πρόκριτος, επίθ. , Διγ. (Trapp) Gr. 2525, Διγ. Z 2977· θηλ. αιτιατ. πληθ. πρόκριτας, Επιθαλ. Άνδρ. Β' 550 (έκδ. πρόκρειττας).

Το αρχ. επίθ. πρόκριτος· το αρσ. ως ουσ. ήδη τον 3.-4. αι. (Lampe, Lex.). Για τη γρ. -κρειτ- βλ. και TLG· πβ. λ. προκρείττων (12.-13. αι., LBG). Η λ. και σήμ. ως ουσ.

Που υπερέχει των άλλων: λέγει (ενν. ο βασιλεύς) προς αυτούς (ενν. τους άρχοντάς του): «Είπετε την βουλήν σας.» | Είς απ' εκείνους, πρόκριτος εις γένος εις χρόνον, | εστάθην, απεκρίνατο, και λέγει προς εκείνον: ... Καλλίμ. 966.

Ως ουσ. = επικεφαλής, αρχηγός: Εις άκρον δειλιάσαντες οι πρόκριτοι ευθέως | εις Καρχηδόναν έγενον αμφοτέροι σπουδαίως Αξαγ., Κάρολ. Ε' 377.

πρόκρουσις η.

Από το αρχ. προκρούω και την κατάλ. -σις. Η λ. σε αχρον. κείμ. (L-S, Montanari) και τον 14. αι. (LBG) με διαφορ. σημασ.

Προσβολή: Βλέπε, αδελφέ, ... το υπόλοιπον της ζωής σου μη και 'στι πρόκρουσις

Κυρίῳ τῷ Θεῷ Κανον. διατ. Α φ. 34^ε σημ.

προκτίζω.

Το μτγν. προκτίζω (Lampe, Lex.). Η λ. στον Πορφυρογέννητο.

(Ενεργ. και μέσ.) χτίζω από πριν/ πριν από κ. άλλο: και πρώτον μεν καλύψαντες (ενν. οι ειδικοί τους) τον Διγενή εν τάφῳ, ἢ ὃν προεκτίσατο αὐτός εἰς ποταμόν Ευφράτην, ἢ ... (παραλ. 1 στ.) μετά δε ταῦτα και αὐτήν (ενν. την σύζυγον) ἔθεντο εἰς μνημεῖον ἢ ἐγγύς αὐτοῦ του θαυμαστοῦ Ακρίτου του γενναίου Διγ. Ζ 4431· Προ δε του ἀρξασθαι κτίζειν τον ναόν προέκτισεν (ενν. ο βασιλεύς Ιουστινιανός) ευκτήριον ... περικαλλές κυκλικόν ..., ὅπερ ονόμασε του Αγίου Ἰωάννου του Προδρόμου Hagia Sophia α 442¹⁷.

προκύπτω, Γλυκά, Αναγ. 239, Προδρ. (Eideneier) III 191, Διγ. (Trapp) Gr. 1389, Διγ. Α 1225, Χρον. Μορ. Ρ 5374, Λίβ. διασκευή α 1276, 2438, Αχιλλ. (Smith) Ν 1226, Λίβ. Να 1033, 2114.

Το αρχ. προκύπτω. Η λ. και σήμ. σε χρ. στο γ' πρόσ.

1) (Βλ. και προσκύπτω) α¹) Σκύβω μπροστά, προς τα έξω: Και εμπεδώσαντες καλώς αλλήλους εκ των ὀρκων, ἢ η παρθένος προκύψασα εκ την χρυσήν θυρίδα, ἢ ο παις την υπεδέξατο ὀρθωθείς εν τῷ ἵππῳ Διγ. (Trapp) Gr. 1536· α²) σκύβω λίγο προς τα έξω (για να δω κ.): οι τσάγρες ουκ αφήνασιν ἄνθρωπον να προκύψει ἔξω ἀπὲ τα δόντια να ἰδεῖ τις τους δοξεύει Χρον. Μορ. Ρ 1482· ἐβλεπα ὅτι ἐπαρεσκύπτασιν ἀπὲσω ἀπὲ το κάστρον ἄνδρες, γυναῖκες, γέροντες ... ἢ το να σκοποῦν το πέσιμον και το κατουνεμά μας ἢ και ἐκεῖ οποιῦ ἦτον ο κοιτών της κόρης της Ροδάμνης ἢ εθεώρουν ὅτι ἐπροέκυπταν φοδούλες ωραιωμένες Λίβ. διασκευή α 1261· β) (μεταφ.): Μικρός κατά την δόκησιν ο Λόγος και την σάρκα, ἢ (ου γαρ ἐχώρουν οι πολλοί το μέγεθος του Λόγου, ἢ ουδὲ προκύπτειν ἤθελον και βλέπειν εἰς το βάθος) Γλυκά, Αναγ. 115. 2α) Προβάλλω, βγαίνω ἔξω: Καλλιμ. 1247· (ἐδῶ προκ. για γέννηση): Ὡς γαρ προῦκυψεν το βρέφος ἢ εκ της μήτρας της Ἐκάβης ... Ερμον. Β 42· β) (μτβ.) επιτίθεμαι μετά και βουλήs του ἀδελφού αὐτοῦ (ενν. του Μπαγιαζίτ) ἔστειλαν (ενν. οι Ρόδιοι) αὐτόν (ενν. τον Τζεμ σουλτάν) εἰς την Γένουβαν, φοβούμενος γαρ (ενν. ο σουλτάν Μπαγιαζίτης) μήπως ... περαιωθῇ εν τη Ανατολή και προκύψῃ αὐτῷ Ἐκθ. χρον. 41².

προκυρώ.

Το μτγν. προκυρώ (TLG). Βλ. και L-S, λ. προκυρόομαι.

Επιβεβαιώνω, επικυρώνω εκ των προτέρων: Το γαρ προκεκυρωμένον ἢ και μελόμενον γαρ, λέγω, ἢ αδυνάτως γαρ ὑπάρχει ἢ του γαρ μήπω τελεσθῆναι Ερμον. Β 38.

πρόκυψις η, Πανάρ. 72⁶, 78²⁹.

Το μτγν. ουσ. πρόκυψις. Η λ. και σήμ. στον τ. πρόκυψη με διαφορ. σημασ.

1) Έξοδος, εμφάνιση: (Την εκ του κάστρου πρόκυψιν ο λόγος σαφηνίζει) ἢ ἀνέστησαν, παρέκυψαν ἀπὸ του κάστρου μόνοι (ενν. ο Καλλίμαχος και η Χρυσορρόη) Καλλιμ. 829. 2) Ενασχόληση σε μεγάλο βαθμό (πβ. λ. προκύπτω 1β): Δηλοῖ ἀνθρώπων πρόκυψιν εἰς τας ἰδίας θρησκείας Ὡροσκ. 43²² (αν δεν προκ. για το ουσ. πρόσκυψις,

βλ. Mercier, *Almanac* 156 σημ. 12). 3) Τελετή της βυζαντινής αυλής, κατά την οποία πραγματοποιούνταν με εξαιρετική λαμπρότητα δημόσια εμφάνιση του αυτοκράτορα (ή άλλου μέλους της αυτοκρατορικής οικογένειας) πάνω σε υπερυψωμένη εξέδρα (για το πράγμα βλ. Κουκ., *ΒΒΠ* Δ' 134-136 και *ODB*, λ. *prokypsis*): της γαρ εορτής των Χριστού γενεθλίων ελθούσης άπαντας τους υπ' αυτόν όρισεν ο βασιλεύς χρυσά ρούχα φορέσαι τα κρείττονα ων είχαν, και αυτός δε ο βασιλεύς την βασίλειον φορέσαι στολήν την μετά λίθων και μαργάρων πολυτελών έστη επάνω τόπου υψηλού εξαίφνης φανείς, ποιήσας την λεγομένην πρόκυψιν Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 629 κριτ. υπ.).

προλαβαίνω, βλ. **προλαμβάνω**.

προλαβόν, επίρρ., Ελλην. νόμ. 516²¹, 530³¹, 558¹⁵, Διγ. Α 2925, Αχιλλ. (Smith) Ν 1327, Χρον. Τόκκων 3127, Φυσιολ. (Legr.) 540, Δούκ. 315³, 329²⁵, Καρτάν., Π. Ν. Διάθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 57^ε, Πτωχολ. α 826, Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 29^ν, 48^ν, 65^ε, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 224, 411· συγκρ. *προλαβέστερον*, Χρον. Τόκκων 867. — Βλ. και *προλαβόντως*.

Το ουδ. της μτχ. αορ. του *προλαμβάνω* ως επίρρ. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ.).

Προηγούμενως, νωρίτερα, παλιότερα, ήδη: διά τους πολέμους οπού ο Μπαγιαζίτης *προλαβόν* έκαμεν εις την Περσίαν Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 320· Μέγα καλόν του εφάνηκεν (ενν. του δούκα) το έπαρμα του πύργου· Ι διότι *προλαβέστερον* το Δραγαμέστο ηπήραν Χρον. Τόκκων 403· ο Θεός μας έστειλεν τον βίον τούτον, οπού ήμεσθεν και ημείς επτωχοί και ψωμί δεν είχαμεν να φάμεν ... και ας ενθυμηθούμεν και ημείς την επτώχειαν ην *προλαβόν* είχαμεν και ας ελεούμεν τους επτωχούς διά να μας αυξησει ο Θεός την ζωήν μας και τον πλούτον μας Καρτάν., Π. Ν. Διάθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 349^ε· οι άμπελοι ... ήσαν *προλαβόν* φθαρέντες παρά του Καρατζία Δούκ. 327⁹⁻¹⁰.

προλαβόντως, επίρρ. — Βλ. και *προλαβόν*.

Από τη μτχ. αορ. του *προλαμβάνω* κατά τα επιρρ. σε -ως. Η λ. τον 7.-8. αι. (LBG, TLG), σε σχόλ. (LBG), σε έγγρ. του 18. αι. (Σερεμέτης, Έγγρ. Ινστ. Βεν. 187) και στο ΑΛΝΕ λογοτ.: βλ. και L-S.

Προηγούμενως, παλιότερα: Ημείς δε προς τας τοιαύτας φήμας εκλείσαμεν τώρα τας ακοάς και παντάπασι πλέον δεν πιστεύομεν τινός. Εγράψαμεν προς αυτήν (ενν. την σην ιερότητα) και *προλαβόντως*, αλλά τα ανωτέρω ρηθέντα μας εκάμασι προς το γράφειν οκνηρούς Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 73¹⁵⁻¹⁶.

προλαβών, επίρρ., βλ. *προλαβόν*.

πρόλαλος ο, Ασσίζ. 349¹⁰. *εμπρόλαλος*, αυτ. 417³⁰. — Βλ. και *αβαμπαρλιέρης*, *αβοκάτος*, *προπέτης* II.

Από την πρόθ. *προ*, το λαλώ και την κατάλ. -ος (μτφρ. δάν. του παλαιότ. γαλλ. *avant-parlier*, βλ. και Συμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ. 141· άσχ. το μτγν. *πρόλαλος*). Ο τ. στο Du Cange.

Δικηγόρος, συνήγορος: *Περί των δικασιμάτων, και διά ποίαν αιτίαν εντέχεται να έχει πρόλαλο, τόν λέγουσι αβαμπαρλιέρη ... αυτ. 258¹⁷. κανείς άνθρωπος να μηδέν δικάζεται άνευ εμπρόλαλον αυτ. 349²⁴.*

προλαλώ.

Το μτγν. προλαλέω. Μτχ. προλαλήσας -ασα -αν και σήμ. λόγ. Η λ. και σήμ. ιδι-ωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων.).

Λέγω προηγουμένως: *Περί γουν των προλαληθέντων ..., κόμης τις των ευγενών ... λέγει προς τον Βαϊμούντον ... Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 400.*

προλαμβάνω, Σπαν. Α 126, 266, Κομν., Διδασκ. Δ 154, 341, Σπαν. Ρ 56, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 70, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 130, 219, 278, 359, Ελλην. νόμ. 574¹⁹, Ιερακοσ. 474¹⁸, Διγ. (Trapp) Gr. 2749, Διγ. Α 3389, Επιθαλ. Άνδρ. Β' 550, Διγ. Άνδρ. 339⁶, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 188¹⁴. *προλαμβάνω ή προλαβαίνω*, Διγ. (Άλεξ. Στ.) Esc. 765, 1134, Βίος Δημ. Μοσχ. 394, 395, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. ιζ' 25· γ' εν. υποτ. ενεστ. (μη) *προλαβάνει*, Σπαν. Ο 37· γ' εν. οριστ. αορ. *εμπρόλαβεν*, Διγ. (Άλεξ. Στ.) Esc. 765 κριτ. υπ.· α' εν. υποτ. αορ. (ας) *εμπρολάβω*, Ερωτοπ. 404· β' εν. προστ. αορ. *προύλαβε*.

Το αρχ. προλαμβάνω. Ο τ. προλαβαίνω και η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. 1α) Προφταίνω να κάνω κ. πριν από κάπ. άλλος ενεργώ πριν από κάπ. άλλος: Διγ. Άνδρ. 385²⁴, Σπαν. Α 334· **β)** προφταίνω (να κάνω κ.), ολοκληρώνω μια ενέργεια: *ο σουλτάνος όρισε να πάγουν στην Λεχίαν,| να φέρουν τον κυρ Γαβριήλ αφέντην στην Βλαχίαν (παρ. 10 στ.) Ακόμη δεν επρόλαβεν ο Γαβριήλ να έλθει,| αφέντης ο Αλέξανδρος παρέτοιμος ευρέθη| εις την Κωνσταντινούπολιν, στην πόρτα του βεζίρη,| κι εκείνος τον εδέχθηκεν σαν το λαμπρόν ζαφείρι,| και όρισε και όμοσε ότι να τον συνδράμει| εις την Βλαχίαν σύντομα αφέντην να τον κάμει* Ιστ. Βλαχ. 775. **2)** Πετυχαίνω (με έγκαιρη επέμβαση) την ανάσχεση/αποτροπή κάπ. κακού: *Του κεφαλικού σημεία ταύτα: ογκούται η κεφαλή και τα ομμάτια αυτού (ενν. του ορνέου). Ένι δ' εάνπερ αργήση ανίατον· εάν δε προλάβεις αυτό, όρνεα τινά ίσως ίνα θεραπεύσης Ορνεοσ. 581¹⁴.* **3)** Κυριεύω, νικώ, υποτάσσω: *ει δε συμβεί και κρατηθείς μετά τινος εις δείπνον,| μη σε προλάβει το κρασί, μη σε νικήσει η μέθη* Σπαν Α 265. **4α)** Πλησιάζω, προφταίνω κάπ. που προπορεύεται: *Λοιπόν εσύ παράβλεπε την στράτα την αυγίτσα| και όταν ακούσεις όχλησιν και ταραχήν αλόγων| και δεις και καταλάβεις το ότι εμείς υπάμεν,| σύντομα καβαλίκευσε και προύλαβέ μας όλους· | μέσον εις δάσος κρύφθησε, μόνος και μοναχός σου| και πρόσμεινε, διάβασε την ώραν έως να έρτει Λίβ. Va 1926· **β)** προϋπαντώ, υποδέχομαι: *Ο βασιλεύς σηκώθηκε και εκ του θρόνου εβγήκε,| τον πατριάρχην πρόλαβε, τούτον τον λόγον είπε:| «Καλώς ήλθες, ω δέσποτα και μέγα πατριάρχα, ...»* Αρσ., Κόπ. διατρ. [817]· **γ)** φτάνω, πηγαίνω (κάπου) πριν από κάπ. άλλον: *λέγει τους (ενν. στους αποστόλους) ο Ιησούς ότι: «όλοι θέλετε σκανδαλισθεί διά εμένα ετούτην την νύκτα· ότι είναι γεγραμμένον: "θέλω κτυπήσει τον ποιμένα και θέλουν σκορπισθεί τα πρόβατα". Αλλά ύστερον αφόντις αναστηθώ, θέλω σας προλάβει εις την Γαλιλαίαν»* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Μάρκ. ιδ' 28.*

Β' (Αμτβ.) ενεργώ εγκαίρως ή πριν από κάπ./κ. άλλοι: αν ιδεις δε τον φίλον σου και χρήζει τίποτέ σου, | μη καρτερήσεις να το ειπεί μηδέ να το ζητήσει, | αλλ' απεντεύθεν πρόλαβε και·δος το μοναχός σου Σπαν. Α 206· Προς τα σημάδια τά θωρώ βούλεται να με αφήσει, | ας εμπρολάβω, ας το του πω, πριν να με 'ξαπολύσει Ερωτοπ. 404· Το όνειδος και εντροπή, οπού 'θελε να γένει | εις όλην την Μοσχόβιαν κι εις των Γραικών τα γένη, | στους Λέχους τώρα έγινε κι έμειναν ντροπιασμένοι· | οι Μόσχοβοι επρόλαβαν και βγήκαν νικημένοι Βίος Δημ. Μοσχ. 706.

Φρ. προλαμβάνω εις νόμιμον γυναικα = παίρνω ως σύζυγο, παντρεύομαι κάπ. γυναικα (πβ. και φρ. προ(ε)παίρνω εις νόμιμον γυναικα, λ. προπαίρνω, σημασ. 1): ο του πριγκίπου υιός προέλαβεν εις νόμιμον γυναικα την αδελφήν της βασιλίσσης κύριας Θεοδώρας Ψευδο-Σφρ. 290³⁶.

Η μτχ. αορ. ως επίθ. = προγενέστερος, προηγούμενος: Διγ. (Trapp) Gr. 936, Νεκτάρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 134.

προλέγω, Ασσίζ. 533²⁴, Ερμον. Ω 338, Χρον. Μορ. Η 992, Βίος Αλ. 1651, Αλ. Κων/π. (Matzukis) 352, Λίβ. διασκευή α 2923, Λίβ. Esc. 2787, Αχιλλ. (Smith) Ν 95, Μαχ. 226²⁶, Σφρ., Χρον. (Maisano) 126¹, Αλεξ.² 2143, Λίβ. Va 544, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1317, Ιστ. πολιτ. 10¹¹, Προσκυν. Κουτλ. 390 128³⁶, Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ανάστ. 571, Σουμμ., Ρεμπελ. 166, Διγ. Ανδρ. 404²⁶, Χριστ. διδασκ. 418, Ροδινός (Βαλ.) 227, Μάξιμ. Καλλιουπ. Κ. Διαθ.² Πράξ. γ' 18, κ.α.· α' πληθ. αορ. επρόπαμεν, Διγ. Ο 1233.

Το αρχ. προλέγω. Η λ. και σήμ.

1α) Προβλέπω, προφητεύω: Μάντης ... οπού επρόλεγε τα μέλλοντα Ροδινός (Βαλ.) 171· το μεγάλον μυστήριον οπού ήτον κεκρυμμένον από των αιώνων και τώρα, εις τους ύστερους καιρούς, εφανερώθηκε εις το γένος των ανθρώπων, του οποίου την φανέρωσιν την επροείπαν όλοι οι προφήται και οι δίκαιοι Βενετσάς, Δαμασκ. Βαυλαάμ 53· **β)** φανερώνω: καθώς οι κοσμικοί αφέντες θαρρεύνουσι τα κρυπτά τως εκείνων απού θέλουν τους γνωρίσει πιστούς και καλούς φίλους και προλέγουσιν τως τι έχουσι να κάμουν, ... ούτως και ο ουράνιος Θεός εθάρρευνεν των προφητών ... το μυστήριον απού έγινε εις την Παρθένον Μαρίαν Μορεζ., Κλίνη φ. 5¹. **2)** (Μτβ. και αμτβ.) προαναφέρω: Τον χρόνον εκείνον και καιρόν όπου ήλθε ο Καμπανέσης | κι επέλεψεν στην Αχαϊαν, καθώς σε το επροείπα | εις του βιβλίου τον πρόλογον ... Χρον. Μορ. Η 1506· υπήγεν ο Φιλοπαππούς, καθώς επροείπαμεν, και εχαιρέτησέν την (ενν. την Μαξιμώ) και ερώτησέν την πώς τα πάγει Διγ. Ανδρ. 385³². **3)** Μιλώ, κάνω λόγο για κ./κάπ.: Λοιπόν τα περί Φλώριον πάλιν ας προειπούμεν Φλώρ. 1061.

πρόληψις η, Zygomalas, Synopsis 233 Μ 33.

Το μτγν. ουσ. πρόληψις (TLG). Η λ. και σήμ. στον τ. πρόληψη.

1) Γνώμη που στηρίζεται σε ενδείξεις και όχι σε αντικειμενικά δεδομένα, υπόνοια: Πάππος δ' αυτού (ενν. του Διγενή) Ανδρόνικος από των Κινναμάδων, | ος τέθνηκεν εξόριστος βασιλική προστάξει | Ρωμανού του πανευτυχούς διά τινας πρόληψεις Διγ. Ζ 1319· έκφρ. κατά πρόληψιν = (νομ.) κατά τεκμήριο: Κατά πρόληψιν λέγεται πως έγινε τότε τι, όπερ όρισε και ο νόμος ... από φύσεως και διανοίας και γνώσεως τινών ... χωρίς τόσων ακριβών αποδείξεων Zygomalas, Synopsis 263 Π28. **2)** Φρ. εκδί-

δωμι πρόληψιν = δίνω αφορμή για λήψη προληπτικών, προστατευτικών μέτρων: αν λαλήσω, ακούσουσιν ἔτεροι την φωνήν μου | και υποστρέψω ἀπρακτος, γνωστώ και υπό πάντων, | εκδώσω δε και πρόληψιν ὥστε διαφυλάττειν, | ὥστε μην έχω τον καιρόν να ἴδω την ποθετήν μου Διγ. Ζ 1833.

πρόλοβος ο.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ.

Τμήμα του οισοφάγου των πτηνών όπου αποθηκεύεται προσωρινά η τροφή, πριν περάσει στο στομάχι: *Ιέραξ συνεχώς πίνων ...*, δηλον ὡς ἔνδον περί τον λαιμόν τας λεγομένας χοιράδας αναφαίνει ἢ περί τον πρόλοβον ἢ περί τας μασχάλας *Ιεράκος*. 441³.

προλογίζω, Φαλιέρ., Ιστ.² πριν στ. 1 κριτ. υπ.

Το μτγν. *προλογίζω* (TLG). Η λ. και σήμ.

Μιλάω προεισαγωγικά· μιλάω πρώτος: *Διάλεξις ανάμεσα του βασιλέως και Μπερτόλδου. Προλογίζει ο βασιλεύς Μπερτόλδος* 8.

πρόλογος ο, Καλλίμ. 1116, Χρον. Μορ. Η 1338, 1342, 1507, Χρον. Μορ. Ρ 1507, Αχιλλ. L 306, Αχιλλ. (Smith) O 316, Χρον. Τόκκων 2863, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. (Wagn.) 41, Κορων., Μπούας 152, Μορεζ., Κλίνη φ. 1^ο *εμπρόλογος*.

Το αρχ. ουσ. *πρόλογος*. Ο τ., πιθ. από τη συνεκφ. εν *προλόγω*, αν όχι από την ανάπτυξη ενός προθετ. προσφύματος ή την επίδρ. του επιρρ. εμπρός (βλ. και Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *εμπρόλογος*), και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., ό.π.). Η λ. και σήμ.

1) Μονόλογος θεατρικού έργου πριν την έναρξη της κυρίως δράσης, που παρουσιάζει την υπόθεση και τα πρόσωπα ή απλώς προετοιμάζει το θεατή για την παράσταση: Πανώρ.² Πρόλ. πριν στ. 1, Πρόλ. Απόλλων. πριν στ. 1, Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 97. 2α) Σύντομη εισαγωγή γραπτού ή προφορικού λόγου: γραφήν γράφει (ενν. ο Αχιλλεύς), *αντίγραμμα ...* | Της δε γραφής ο πρόλογος είχεν τοιούτους λόγους Αχιλλ. (Smith) O 211· *φιλεί* (ενν. ο Αβραάμ), *περιλαμβάνει τον* (ενν. τον Λωτ), *κοντά του τον καθίζει, | με πρόλογον και συντυχίαν τέτοιας λογής τ' αρχίζει ...* Χούμνου, Κοσμογ. 1170· β) (εδώ πιθ.) εισαγωγικό σημείωμα νομικής διάταξης: *ώρα να σας διδάξωμεν τα δικαιώματα τους εγγυτάδες ... Αυτού λέγει τον εμπρόλογον λατίνικα νόμιμα, τουτέστιν το δίκαιον της εγγυμασίας Ασσίζ. 309¹⁶⁻¹⁷ (έκδ. ενπρόλογον· διορθώσ.)* Αυτός ο εμπρόλογος είναι νόμιμος γραμματικός. Αυτού λέγει το δίκαιον του σιργέντη, και ποταπήν εξουσίαν έχει ο αφέντης κατά τον σιργέντην του Ασσίζ. 319¹⁴. 3) Προσφώνηση: του δίδει (ενν. ο αποκρισάριος) την γραφήν του Πιλάτου και λέγει του τον πρόλογον, οπου λέγουν των βασιλέων και έπειτα του λέγει το πάθος του κυρίου ημών Ιησού Χριστού Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 328^ε. 4) Ρητό, παροιμία: *ήκουσα και πρόλογον τόν έλεγεν οκάτις· | «του ανδρειωμένου όταν βολεί, του δυνατού όταν θέλει»* Χρον. Τόκκων 1702.

Φρ. *κάμνω πρόλογον* = συζητώ, επιχειρηματολογώ (μτφρ. αντιδ.: βλ. και Battaglia, λ. *prologo* 4): *Ελα, αδελφέ, κάμε εκείνο οπού σου φαίνεται. Εγώ δεν θέλω να κοπιάζω πλέον εις το να σου κάμνω τόσους προλόγους* Μπερτόλδος 62.

προλογώ.

Το μτγν. προλογώ (TLG). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Προβλέπω, προμαντεύω: Ει γητεύτριάι προσκαλούνται ... εις ασθενείας και πό-
νους, ... ή προλογούσες τα μέλλοντα ... πάντες γαρ, φησί, οι τοιούτοι εξαετεί επιτιμίω
υποβάλλονται Μαλαξός, Νομοκ. 445.

πρόλοιπος επίθ., Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1601, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2632, Φαλιέρ.,
Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 88, Φαλιέρ., Ιστ.² 206. — Πβ. και απόλοιπος, επίλοιπος.

Από την πρόθ. προ και το επίθ. λοιπός. Το ουδ. ως ουσ. ήδη μτγν. (L-S). Η λ. τον
7. αι (LBG).

Υπόλοιπος: Εμέν ... ονειδίζουσιν με| και οι συγγενείς οι πρόλοιποι και όλον το
φουσσάτον Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 242· ο πρόλοιπος λας της χώρας ... ευκαιρέσασιν την
χώραν και εφύγασιν εις τα όρη Byz. Kleinchron Α' 209⁴· Αυτό το σπίντιν το άπειρον, η
Κωνσταντίνου πόλις,| δεν είναι σαν τα πρόλοιπα οπου ορίζει ο Τούρκος Ψευδο-
Γεωργηλ., Αλ. Κων/π 645· (με παράλ. του ουσ.): Οι πρόλοιποι οπου εμείνασι της
Τροίας του σφαγείου (παραλ. 2 στ.) ... έφθασαν εις Κορχύρην Πόλ. Τρωάδ. (Παπα-
θωμ.-Jeffr.) 13102.

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ. = α) Ότι απομένει από ένα σύνολο: Αλήθεια, δίδεις
με πολλά, πλην αν τα συμψηφίσεις| και να νοήσεις και τα πρόλοιπα το πώς με απο-
σώνουν Προδρ. (Eideneier) II 25-3 χφ Η κριτ. υπ.: Μη κλέψεις ... φεύγε και την μοιχεί-
αν,| φεύγε τον φόνον ... (παραλ. 2 στ.), φύλαξε και τα πρόλοιπα, καλέ, τά ορίζει ο
νόμος Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2333· β) (ειδικ.) το υπόλοιπο ποσό ενός οφειλόμενου χρέ-
ους: ο νοικοκύρης ... ει τι και αν του χρεωστεί απέ το ενοίκιν του σπιτιού του ... ημπο-
ρεί να κρατηθή επάνω εκείνου ή εκείνης οπου ενοικίασεν τον οίκον του ... να τον
πλερώση τα πρόλοιπα με δίκαιον Ασσίζ. 75¹².

προμαθητεύω.

Από την πρόθ. προ και το μαθητεύω. Η λ. τον 9. αι (LBG) και στο Steph., Θησ.

Γνωστοποιώ, ανακοινώνω, αναγγέλλω κ. από πριν: επρομαθητεύθη παρά των
κατασκόπων ότι υπήγαιεν (ενν. ο Μεεμέτης), ίνα τα της Ανατολής διορθώση Ψευδο-
Σφρ. 250⁷.

προμάμμη η.

Το μτγν. ουσ. προμάμμη. Η λ. και σήμ. λόγ.

α) Προγιαγιά: ανιόντες (ενν. συγγενείς) λέγονται ο πατήρ μου, ο πάππος μου και
ο προπάππος μου, η μήτηρ, η μάμμη και η προμάμμη Νομοκ. Αγ. Γεωργ. 201· β) η
πρώτη μητέρα ενός γένους: ο προπάππους μας Αδάμ και η προμάμμη μας η Εύα ε-
θρήνησαν και έκλαυσαν πολλά Διγ. Αλ. F (Konst.) 32¹⁵.

προμαραίνω.

Το μτγν. προμαραίνω το μέσ. ήδη στον Αριστοτέλη.

Αποξηραίνω από πριν: περδικίτιν βοτάνην προμεμαρασμένην συγκόψας ... dos
τω ιέρακι Ιερακοσ. 461¹⁵.

προμαχιόνι(ον) το, Καναν. (Pinto) 325, 401, 538· **περμαχιόνι(ον)**· **πριμοχιόνιον**, Μαχ. 462³³· **προμοχιόνιν**, Μαχ. 424²⁰⁻¹· **προσχιόνι(ον)**, Απολλών. (Κεχ.) 45. — Βλ. και **προμαχών** —ας.

Απο το ουσ. **προμαχίων** (<αρχ. ουσ. **προμαχεών**· απ. σε σχόλ.· βλ. και LBG) και την κατάλ. -ι(ον). Ο τ. **περμαχιόνιον** (με επίδρ. του **υπερμαχώ**· πβ. και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 505, λ. **περμαχώ**) στο Du Cange. Για τους τ. **πριμοχιόνιον** και **προμοχιόνιν** βλ. Meyer, Γλωσσ. Πραγμ. Κύπρ. 98, 105. Για τον τ. **προσχιόνι(ον)** βλ. Κεχαγιόγλου [Απολλών. σ. 491-2]. Η λ. **προμαχιόνιον** σε σχόλ., στο Steph., Θησ. και στο Du Cange (λ. **πρόμαχος**)· βλ. και LBG.

Προμαχώνας: τα στρατεύματα πάντα των Τούρκων ... είδον γυναικάν οξέα ρούχα φορούσαν και περιπατούσαν επάνω των **προμαχιονίων** του έξω κάστρου Καναν. (Pinto) 549· (εδώ σε μεταφ.): κτίσε εις το θεμέλιον σου πύργους και **περμαχιόνια**, | να φυλαχθείς αφ' το κακό ..., | να 'φέλεθούν και άλλοι πολλοί αφ' την διδασκαλιάν σου Γεωργηλ., Θαν. 458.

πρόμαχος ο, Διγ. Z 2271, Ερμον. Ξ 94, 95.

Το αρχ. ουσ. **πρόμαχος**. Η λ. και σήμ.

α) Αυτός που μάχεται στην πρώτη γραμμή: Τρωϊκά 530¹²· β) (στον πληθ.) εμπροσθοφυλακή: Καλλιμ. 867· γ) υπερασπιστής, υπέρμαχος: Δούκ. 121².

προμαχώ.

Το αρχ. **προμαχέω**. Η λ. και σήμ. λόγ.

Μάχομαι στην πρώτη γραμμή: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 382.

προμαχών —ας ο, Φλώρ. 1346. — Βλ. και **προμαχιόνι(ον)**.

Το μτγν. ουσ. **προμαχών** (<αρχ. **προμαχεών**). Η λ. **προμαχώνας** και σήμ.

Τμήμα φρουρίου από όπου μπορεί κάπ. να μάχεται· **προπύργιο**, **έπαλξη**: **εποίησεν περίχωρον** (ενν. ο Ακρίτης). | **Τείχια του έκτισεν λαμπρά μετά τους προμαχώνας** Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1630.

προμελέτησις η.

Από το **προμελετώ** και την κατάλ. -σις. Η λ. τον 4.-5. αι. (Lampe, Lex.) και στο Soman., λ. **προμελέτημα**.

(Εδώ) **προσχεδιασμός αξιόποινης πράξης**: **αν κάμει** (ενν. ο φονεύς) **τον φόνον μετά προμελετήσεως και σκέψεως**, **τότε και στανικώς τον κάμνουσι καλόγηρον** Zygomalas, Synopsis 250 N 32.

προμελετώ, Σοφιαν., Παιδαγ. 107, Διγ. Ανδρ. 332³, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 121.

Το αρχ. **προμελετάω**. Η λ. και σήμ.

α) Μελετώ εκ των προτέρων, **προσχεδιάζω** κ.: **προμελετωμένης ούσης μάχης του γενέσθαι μετά του αμιρά παρά της αυθεντίας των Βενετών ... τούτον δη το έργον απεκάλυψεν αυτήν** Σφρ., Χρον. (Maisano) 174⁵· **να μηδέν προμελετήσω όσα έμελλε και να ειπώ** Σοφιαν., Παιδαγ. 107· β) **προσχεδιάζω** (ύπουλη ή εγκληματική ενέργει-

α): πάντα διά τον Λίμπωνα με δόλον εμιλούσαν (παρ. 2 στ.) και του προμελετούσασιν ομοίαν δυστυχίαν| τήν έλαχεν Θρασύβουλος σιμά στην Παμφυλίαν Λίμπον. 293.

Το ουδ. της μτχ. ενεστ. ως ουσ. στον πληθ. = σχέδια, προθέσεις: Ο δε άγιος βασιλεύς ... τον Λεοντάρην Δημήτριον έστειλε προς εκείνον (ενν. τον αμιρά), ίνα και περί των προμελετωμένων μάθη και προμηνύση Σφρ., Χρον. (Maisano) 16²¹.

προμέσα η, Ολόκαλος 106⁸, 172¹⁵, 177¹⁸, 202³⁴, Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ. 39^ν σημ. 1· *προυμέσα*, Μαχ. Ο 390 σημ. 6, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 122.

Από το ιταλ.-προβηγκ. *promessa*. Ο τ. *προυμέσα* από παλαιότ. γαλλ. *proumesse* (Dawkins [Μαχ. II σ. 264])· βλ. όμως και Meyer, Γλωσσ. Πραγμ. Κύπρ. 138-9. Η λ. σε έγγρ. του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 481) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.² Β', Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

α) Υπόσχεση: *προμέσα* Κυπρ. χφ. 161· (ως σύστ. αντικ.): πολλές *προυμέσες* ... επρουμουτίασεν ο Μισταχέλης του Πέτρου τε Νάβες Βουστρ. (Κεχ.) 132⁵. **β)** (νομ.) υπόσχεση η οποία διατυπώνεται εγγράφως, προκ. να εξασφαλιστεί η τήρησή της: ήκαμεν (ενν. ο υιός μου) *προμέσα* και σιγκουριτά πως είναι κοτέντος ... εις ό,τι του 'δωκα, η οποία *προμέσα* ευρίσκεται στο λίμπρο του κουνιάδο μου του παπα-Γιώργη Ολόκαλος 173^{33, 34}.

προμετάρω, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2714, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 42¹², 79³, 103¹², κ.α., Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 85²⁴, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 291· *πρεμετάρω*, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 291 κριτ. υπ.: *προμετέρω*, Ολόκαλος 110¹³, 148¹², κ.α., Μορεζίν., Διαθ. 483, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 35^{7.9.11}, 46¹¹, 103⁶ 144²³, κ.α.: *προμουτάρω*, Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 115, 741.

Από το ιταλ. *promettere*-βενετ. *prometer*. Ο τ. *πρεμετάρω* σε έγγρ. του 17. και 18. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ. ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 521, Μαλανδράκης, Ελλην. 10, 1937-8, 390, κ.α.). Ο τ. *προμετέρω* σε έγγρ. του 16. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 163, Γκίνης, ΕΕΒΣ 39-40, <1972-73>, 1974, 211, Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16 τεύχ. β', 1961-2, 231, κ.α.) και 17. αι. (Δετοράκης, Κρητολ. 16-19, 1983-4, 136, Βαρτζελιώτη, Θησαυρ. 30, 2000, 331, κ.α.), και σήμ. στη Ζάκυνθο (Ζώη, Λεξ. Ζακ.² Β'). Τ. *πρεμετέρω* σε έγγρ. του 16. αι. (Βισβίζ., ό.π., Κασιμ., Έγγρ. 462). Τ. *προματάρω* το 17. αι. (Καραθανάσης, Κρ. Χρ. 25, 1973, 25). Η λ. σε έγγρ. του 16. (Δετοράκης, Κρητολ. 10-11, 1980, 249, Ευαγγελάτος, Θησαυρ. 7, 1970, 217, κ.α.), του 17. (Δικαιοπρ. έγγρ. (Σερ.) 132, Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 489, κ.α.) και 18. αι. (Κουρσάρ. 14⁸) και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Πασχ., Ανδρ. γλωσσ., γρ. *προμεττάρω*).

α) Υπόσχομαι *επρομετάρησε* (ενν. ο Σαντομίρης) *γαμπρόν να τον ποιήσει* (ενν. τον Δημήτριο) Βίος Δημ. Μοσχ. 255· *προμετάρω σου πως εγώ δεν θέλω ψοματεύσει από ετούτα οπού σου λέγω* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 38²⁴. **β)** (νομ.) δεσμεύομαι εγγράφως να κάνω κ., υπόσχομαι εγγράφως: *διά προυκίον της* (ενν. της Χρυσής) *προμετέρει ο λεγόμενος κυρ Κωσταντής υπέρπυρα ρο' Ολόκαλος* 145⁷.

προμετώπι(ον) το.

Το ουδ. του επιθ. *προμετώπιος* (απ. τον 7. αι., TLG) ως ουσ.: πβ. αρχ. ουσ. *προμε-*

τωπίδιον και μτγν. ουσ. προμετωπίς. Η λ. προμετώπιον τον 9. αι. (LBG, λ. προμετώπιος) και στο Meursius.

Κόσμημα του μετώπου, ιδιαίτερα των αλόγων: κι εις τα μέτωπα γαρ τούτων (ενν. των ίππων) | προμετώπια καλά γαρ Ερμον. Λ 82.

προμήθεια η, Θεολ., Τζιφ. 355¹⁴, Κορων., Μπούας 33, 74, 130 δις, 139, 141, Αιτωλ. Μύθ. (Παράσογλου) 24⁸, 124¹⁶, Zygomalas, Synopsis 193 E 107, Παλαμήδ., Βοηβ. 602· προμήθεια.

Το αρχ. ουσ. προμήθεια. Ο τ. από μετρ. αν. (πβ. αρχ. προμηθία). Η λ. και σήμ.

1α) Πρόβλεψη, πρόνοια, προνοητικότητα: Zygomalas, Synopsis 181 E 38· β) φροντίδα, επιμέλεια: Σφρ., Χρον. (Maisano) 32²⁰, Ροδινός (Βαλ.) 152· (σε εμπρόθ. προσδ.): Ευθύς στον Φράντζαν έγραψε (ενν. ο καπετάνιος) ζητούντα τον βοήθειαν, | εκείνος δε του έστειλε, με περισσήν προμήθειαν, | δέκα κομμάτια αρτιλαριάν Κορων., Μπούας, 108· η αυθεντιά μετά πολλήν προμήθειαν | εις το Τριβίζον έστειλε χίλια άλογα βοήθειαν Κορων., Μπούας 109. **2)** Βοήθεια, ενίσχυση, συνδρομή: είναι και συνήθεια εις όλους τους αυθεντάδες | τα κάστρον τους να βλέπουσιν, προμήθεια να δίδουν Βυζ. Ιλιαδ. 702· (προκ. για τη θεϊκή βοήθεια): ουδέ γαρ ην εν εκείναις (ενν. ταις γυναιξί) ... ούτε αργύριον, ουκ άλλο τι, ει μη το εργόχειρον και η του Θεού διά των αρχόντων προμήθεια Σφραντζή, Χρον. (Maisano) 50⁹. (μεταφ., προκ. για την Παναγία): Στες χήρες και εις τα ορφανά είσαι η προμηθεία (ενν. συ, Δέσποινα) Δεφ., Λόγ. 753. **3α)** Υλική βοήθεια, αγαθά, εφόδια: οπού νηστεύγεις και δεν τρως, και «Κύριε, ελέησον» κράζεις, | εις ποίαν φυλακήν υπάς να δώσεις την προμήθεια, | 'ς κείνους που ουκ έχουν мүόρεσιν να δώσεις την βοήθεια; Δεφ., Σωσ. 313· (στον πληθ.): δίδει δε και προμηθείας (ενν. ο Κύριος) | εις τους επτωχούς και χήρας Πτωχολ. Α 328· β) οικονομική συνδρομή: Λοιπόν η ση προμήθεια συντόμως μοι φθασάτω, | πριν φάγω και τα ακίνητα και πέσω και αποθάνω Προδρ. (Eideneier) II 111. **4)** Πολεμική ενίσχυση: ο δε γε βασιλεύς Αλέξιος ακούων την των Φράγκων κίνησιν ουδέν τι προς ασφάλειαν και προμήθειαν του τόπου και της χώρας αυτού επρομηθέυσατο Παράφρ. Χων. (v. Dieten) III 56· τα Γιάννινα βουλήθηκε τάχατε ν' αφεντεύσει (ενν. ο δούκας). | Κι ο βιτσορέ ντ' Ανάπολη του έδωκε βοήθειαν, | τον Ιζωϊαν ηφάνισε με ταύτην την προμήθειαν. | Τα Γιάννινα αφέντευσε, στα χέρια του εμείναν Κορων., Μπούας 5.

Φρ. 1) Έχω προμήθειαν (εις κάπ.) = φροντίζω, νοιάζομαι (για κάπ): Ως πρέπει δε του βασιλιός πάντα να 'χε προμήθειαν, | στο Μόνιγον απέστειλεν ευθύς πολλήν βοήθειαν Κορων., Μπούας 73· Της Βενετιάς δε η αυθεντιά ... (παραλ. 1 στ.) ... φουσσάτα εκλεκτά μουντάρμων και στρατιώτων (παραλ. 1 στ.) εσύναξε και έστειλε του δουκός εις βοήθειαν, | και κόντε τον Πιτιλιανόν 'ς τούτους να 'χει προμήθειαν, | γουβερναδούρον έποικε Κορων., Μπούας 25. **2)** Κάμω/ποιώ (την) προμήθεια (εις κάπ.) = βοηθώ κάπ.: τό πεθυμάς γαρ ποίσε το, κι ως θέλεις την προμήθεια Θησ. Θ' [3⁸]: κουρσάροι έρχονται και μας καταρημάζουν, (παραλ. 3 στ.) Όθεν παρακαλούμε σε· κάμε σ' εμάς προμήθεια, | τον ανδρειωμένο Διγενή στείλε σ' εμάς βοήθεια Διγ. Ο 2117.

προμηθεύουμαι, βλ. προμηθεύω.

προμηθεύς ο.

Το αρχ. ουσ. προμηθεύς. Η λ. στον τ. προμηθέας με διαφορ. σημασ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ.)

α) Αυτός που προνοεί για κάπ. ή κ., που φροντίζει κάπ. ή κ.: προσκυνεί (ενν. ο Αλέξιος, ο καίσαρ) πανευσεβώς τον μέγαν βασιλέα, | τον πάννυ περισέβαστον, του κόσμου προμηθέα Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 798· (εδώ προκ. για κληρικό πβ. ά. οικονομός 4): ηγέρθην πάλιν άλλος τις νέος οικονόμος τούτου (ενν. του μοναστηρίου) ... Υπήρχε γαρ ο άνθρωπος καμπόσον δοκίφρων, αλλ' ουδέ καλόφρων ... Τέλος πάντων, ... εστάθην η αρχοντία αυτού εκεί ... πέντε ή έξε χρόνους το πλέον, ως δήθεν προμηθεύς του ναού Χειλά, Χρον. 355· **β)** αυτός που συνδράμει, που βοηθά κάπ.: τον ενεργέτην τον εμόν ... | και της εμής της γυναικός σώστην και προμηθέα, | τον Αλεξάνδρου πρεσβευτήν Αντίγονον Βίος Αλ. 5217.

προμηθεύω, Διήγ. Βελ. χ 259, Χειλά, Χρον. 347 δις, Διήγ. Βελ. Ν² 279, Παράφρ. Χων. (v. Dieten) III 6, Βυζ. Ιλιάδ. 705, Παλαμήδ. Βοηβ. 1166, Χριστ. διδασκ. 354, 470, Ροδινός (Βαλ.) 224, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Ρωμ. ιβ' 17· προμηθεύουμαι, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 423, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 381· προστ. ενεστ. προμήθει (αν δεν πρόκ. για τυπογρ. λάθος), Gesprächb. 79¹².

Το ενεργ. του προμηθεύομαι, που απ. στον Ιπποκράτη (TLG). Η λ. τον 11. αι (LBG) και σήμ.

1) (Μέσ. και ενεργ.) προνοώ, φροντίζω (για) κάπ. ή κ.: όρισε, τάξε κεφαλήν ... (παραλ. 1 στ.) να προμηθεύεται καλώς την σύστασιν του τόπου Αχιλλ. (Smith) Ν 695· τινές των Ρωμαίων εν τη εισβολή των Τούρκων ... έφθασαν φεύγοντες ... προμηθεύσασθαι τα τέκνα και την γυναίκα Δούκ. 363¹⁹· ήμουν γυμνός και με ενδύσετε· αρρώστησα και με επρομηθευτήκετε· εις την φυλακήν ήμουν, και ήλθετε εις εμένα Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. κε' 36· (αμτβ.): ΦΑΛΙΕΡΟΣ: Αϊλίμονον, απέθνησκα αν ήθελες αργήσει (παραλ. 1 στ.) ΜΟΙΡΑ: Για ταύτο επρομήθειψα, για νά 'χω γνωρισμένοι ο πόθος πόσα δύνεται προς τον εμπιστεμένο Φαλιέρ., Ιστ.² 35 κριτ. υπ.: Βελισάριος ευθύς λήψει την δεσποτείαν, | εάν μη προμηθεύσομαι συντόμως επί τούτο Διήγ. Βελ. Ν² 366. **2)** (Μέσ.) **α)** φροντίζω να έχει κάπ. κ. που χρειάζεται, παρέχω, εφοδιάζω: ούτος (ενν. ο Αλέξιος) εντός του παλατίου καθήσθαι ορέγετο και μηδεμίαν βοήθειαν τη πόλει προμηθευόμενος Παράφρ. Χων. (v. Dieten) III 140· **β)** εξασφαλίζω κ. για τον εαυτό μου, αποκτώ κ.: (εδώ ειρων.): Ειδές τον υπερήφανον (ενν. τον Σίλβιο) τώρα, πώς εμπερδεύτει, | και ποίαν αγάπη ευγενικήν ήβρε κι επρομηθεύτει; Σουμμ. Παστ. φίδ. Γ' [746].

προμηθής, επίθ., Ψευδο-Σφρ. 564²⁹.

Το αρχ. επίθ. προμηθής.

(Σε θέση ουσ.) αρχηγός, διοικητής: Επιδραμόντος ουν του Αμάρη ..., ο προμηθής του των Ενετών στόλου ... και ο Ραούλ Μιχαήλ ο Ισής μετά πολλών και καλών στρατιωτών έτρεψαν αυτόν κατά κράτος και πολλούς των αυτού απέκτεινον αυτ. 564²¹⁻²².

προμηνεύγω.

Από το προμηνώ και την κατάλ. -εύγω.

Φανερώνω από πριν ότι θα συμβεί κ., προαναγγέλλω: Τούτο 'το κείνοι όπου προμήνευγέ μου τ' όνειρό μου,| όνειρο αληθινόν εις το κακόν μου,| κι εις το καλόν πολλά ψευστόν περίσσια Πιστ. βοσκ. V 5, 321.

προμήνυμα το.

Από το προμηνύω και την κατάλ. -μα. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., TLG) και σήμ.

1) Προειδοποιητικό σημάδι, οωνός· προάγγελμα: Όλα τα προμηνύματα κι όλες οι προφητείες| σήμεραν ετελειώθησαν με τούτες τες αιτίες Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 235. 2) Μαντική προαίσθηση: Ο Θεός ας κάμει ψόματα τα λόγια τα δικά μου| και να μην έχουν έφελος τα προμηνύματά μου Πανώρ.² Ε' 282.

προμηνυτεύω.

Από την πρόθ. προ και το μηνυτεύω.

Δίνω σημάδια, ενδείξεις για κ. που πρόκειται να συμβεί, προαναγγέλλω: Χριστού αντίτυπον σ' έχεν προμηνυτέψει| κι εδώ στον κόσμον μυστικά ο Ιωάννης πέψει (ενν. σε, πάτερ Φραγκίσκε) Σκλέντζα, Ποιήμ. 5²⁷. αν θέλει να σου προμηνυτεύσει πάσα κακόν, θαρρώ να αληθέψει ο πατήρ του ψεύδους, και αν σου τάξει καλόν ο πονηρός και μισάνθρωπος, φοβούμαι και δύναμιν έχει να σε εμπαιξει Πηγά, Χρυσοπ. 334 (4).

προμηνύω, Βίος Αλ. 2648. — Βλ. και προμηνώ.

Το αρχ. προμηνύω. Η λ. και σήμ.

1α) Φανερώνω, αποκαλύπτω κ. εκ των προτέρων (η σημασ. αρχ.· βλ. L-S Suppl., στη λ.): Βίος Αλ. 1710· β) ενημερώνω έγκαιρα, προειδοποιώ: Ο δε άγιος βασιλεύς ετοιμάσας τον Λεοντάρην Δημήτριον έστειλε προς εκείνον (ενν. τον αμिरά), ίνα και περί των προμελετωμένων μάθη και προμηνύση Σφρ., Χρον. (Maisano) 16²¹. 2) Παρουσιάζω ενδείξεις για κ. που πρόκειται να ακολουθήσει, προαναγγέλλω: όταν Σκύθοι τε και Πέρσαι| προβάλουσιν εν τη πόλει| Γαβαώ τε καλουμένη (παρ. 2 στ.), τότε να την αναλώσουν προμηνύουσίν σοι Λέοντ., Αίν. I 253.

προμηνώ, Δευτ. Παρουσ. 287, Απόκοπ.² 338, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Ε' 800, 1312, Χριστ. διδασκ. 413, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλέξ. Στ.-Αποσκ.) 437¹⁶, 459²³, 511⁶, 513¹⁶, 540²⁰.

Από την πρόθ. προ και το μηνώ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Δίνω σημάδια, ενδείξεις για το μέλλον, προαναγγέλλω: μες στη σκοτεινή φλακήν, όπου 'το η Αρετούσα,| εμπήκα δυο όμορφα πουλιά κι εγλυκοκιλαδούσα.| Στην κεφαλή της Αρετής συχνιά χαμοπετούσι| και φαίνεται σου και χαρές μεγάλες προμηνούσι Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Ε' 794· πήγαινε ομπρός και φέρε μου, Πετρούτσο, τ' άρματά μου,| γιατί μεγάλο πόλεμο μου προμηνά η καρδιά μου Στάθ. (Martini) Γ' 66.

προμήτωρ η, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 49³.

Το αρχ. ουσ. προμήτωρ. Η λ. στο Du Cange και στο ALNE.

α) Πρώτη μητέρα ενός γένους: Ψευδο-Σφρ. 446¹⁴· β) γιαγιά: και μέλλεις ευρείν έτερον κάλλιστον παρακλήσι,| όπερ το ονομάζουν «εις την αγίαν Ανναν»,| προμήτορα του Ιησού και μητρός αυτού μάνναν Παϊσ., Ιστ. Σινά 194.

προμιλώ. — Πβ. και προλέγω.

Από την πρόθ. *προ* και τον τ. *μιλώ* του *ομιλώ*.

1) Κάνω πριν λόγο για κ., προαναφέρω: φθάνει ετούτο μόνον σπού επρομιλήθη, ότι να μην φονεύομεν τον πλησίον Χριστ. διδασκ. 312. 2) Προφητεύω: της Παρθένου Μαρίας ... όλα της τα χαρίσματα και τες ονομασίες και τες αξίες απού έχει, άνθρωπος δεν της τα έδωκεν, μα το Πνεύμα το άγιον απού εφώτισε τους προφήτας και επρομιλήσαν τα πολλά ονόματα τα ειδικά της Μορεζ., Κλίνη φ. 3^ν.

προμισιόν η.

Από το βενετ. *promission*.

Υπόσχεση, δέσμευση: έστοντας και να με κάμου ο άρχος μου φορτσαταμέντε να τάξω του άνωθέ μου υιού ... το εμισόν μου προυκίόν, διά τούτο θέλω να 'ναι κομμένη και ανουλάδη εκείνη η προμισιόν, για να μπορούσιν τα δυο μου παιδιά ... να το μοιράσουσιν εις την μέσην τως Διαθ. 17. αι. 2³.

προμίσκα η. — Πβ. και προμυκίς -ίδα.

Πιθ. απού το μεσν. λατ. *promuscis/promuscida* (<αρχ. ελλην. προβοσκίς· βλ. Meyer-Lübke, λ. *promuscida*, Du Cange, Lat., λ. *promucida*).

Το τμήμα της περικεφαλαίας που προστατεύει τη μύτη: Ο Μενεστεύς τον έδωκεν (ενν. τον Τουγκλάς) σπαθέαν εις το κεφάλιν· την προμίσκαν του έλμου του έκοψεν εκ την μύτην· καλά το ήμισον έκοψε· το πρόσωπόν του όλον· ούτως το εκαταμάτωσε Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffer.) 4087.

προμιτάρω.

Από το παλαιότ. ιταλ. *promutare* (Battaglia)· για την τροπή του -u- σε -i- βλ. Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 139.

Αλλάζω θέση σε κ., μεταθέτω (εδώ) μεταφέρω κάπ.: — Ξεύρεις καλά, κυρ Χάροντα, πού πα να πρατικάρεις! και είντα στράτα πάρομε και πού πα να με πάρεις;! — Ξεύρω το και γνωρίζω το και θε να σε 'βιζάρω,! ομπρός του Παντοκράτορος θε να σε προμιτάρω Αλφ. (Mor.) III 66 (πβ. και Αλφ. (Mor.) IV 56, Αλφ. 10⁵⁶).

προμιτέντες ο.

Από το ιταλ. *promittente* (Battaglia, λ. *promettente*). Τ. προμετέντες σε έγγρ. του 17. αι. (Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 100)· ο πληθ. προμετέντοι σε έγγρ. του 16. αι. (Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 102). Γεν. εν. προμιτέντε σε έγγρ. του 18. αι. (Μπόμπου-Σταμάτη, Πρακτ. Ε' Παν. Σ., <1986> 1989, 456).

(Νομ.) αυτός που αναλαμβάνει με υπόσχεση τη δεσμευτική υποχρέωση να δώσει συγκεκριμένη προίκα στη νύφη ή το γαμπρό: ο μισσέρ Αντρέας Βαρούχας Μακρυμάλλης ... με το παρόν ινστρουμέντο κάμνει σιγουριτάν τση κερά Ζαμπέτας Μαματοπούλας ... τση πεθεράς του και του μισσέρ Γιακούμου Καλλέργη ... του κουνιάδο του ..., ωσά προμιτέντες του και ο άνωθεν μισσέρ Γιακούμος, εισέ υπέρπυρα χιλιάδες ιγ' ... καταπώς ... είχασίν του τα προμετάδα εις το προυκοχάρτιν του Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 261⁴⁵.

προμνημονεύω.

Από την πρόθ. *προ* και το *μνημονεύω*. Η λ. τον 4. αι. (TLG, Lampe, Lex.), σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi) και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Αναφέρω προηγουμένως: και άλλας πληγάς δίδοντάς του (ενν. του οσίου Παύλου) ... τον έρριψαν (ενν. οι βάρβαροι) εις τους πόδας του προμνημονευθέντος και προφονευθέντος οσίου Ιερεμίου Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 91.

προμνηστεύομαι.

Το *μτγν.* *προμνηστεύομαι*. Το ενεργ. *προμνηστεύω* επίσης *μτγν.* (TLG) και στο *ΑΛΝΕ*· βλ. και *LBG*.

1) Προξενεύω (εδώ μεταφ.): Μείζον άρα και σεβάσμιον χρήμα το τους δεομένους ενεργετείν. ... Ημείς δε ... νυν πρεπούσας σοι πάλιν υποθέσεις προμνηστευόμεθα ... Ισθι ... χήρα τις μετά ορφανού αδικείται παιδίον ... Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 214¹⁷. 2) Προσπαθώ να πετύχω κ., επιδιώκω: Και οι λογιζόμενοι κατ' αυτών όλεθρον παρά σοι φθονεροί, αυτοί προφθάνουσι κατά σου τον φόνον ενεργήσοντες, προμνηστευόμενοι την αφοβίαν, τον φόβον αποδιώκοντες Δούκ. 217²⁶.

προμοσχίς η. — Πβ. και προμυκίς -ίδα.

Αντιδ. από το υστλατ. *promoscis/promuscis* (<αρχ. ελλην. *προβοσκίς*, με φθορά· βλ. και Du Cange, Lat., λ. *promucida*) με επίδρ. του ουσ. *προμυκίς* (βλ. ά. *προμυκίς -ίδα*). Η λ. στο *LBG*.

Προβοσκίδα ελέφαντα: έρχεται μικρός ελέφας και υποτίθαι την προμοσχίδα αυτού υποκάτω του ελέφαντος, και εγείρει αυτόν Φυσιολ. (Sbord.) 131³.

προμουτιάζω, βλ. προμουντιάζω.**προμοχιόνιν το, βλ. προμαχιόνιν(ον).**

προμυθεύω, Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 74, 240 (έκδ. *προμη· διορθώσ.*), Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 49^ε (έκδ. *προμη· διορθώσ.*).

Από το ουσ. *προμύθιον* (απ. τον 4.-5. αι· πβ. ιδιωμ. ουσ. *προυμύθια η*, Αντιχάρ. Ανδρ. 125) και την κατάλ. -εύω. Τ. *προυμυθεύον* (Andr., Lex., λ. *προμύθιον*, Αποστόλου, Λεξ. Νάουσας) και *προυμ' θεύον* (Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδιωμ. ορ. Πιερίας, Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ.) σήμ. ιδιωμ.

Συμβουλευώ, καθοδηγώ: έβαλεν εις τον νουν της (ενν. η κόρη) | να πα να το συμβουλευτεί του πρώτου αδελφού της, | να το ειπεί και των λοιπών για να την συμβουλευσουν, | εις τούτην την υπόθεσιν να τηνε προμυθέψουν Διγ. Ο 696 κριτ. υπ.

προμυκίς -ίδα η, Φυσιολ. (Legr.) 5, 45 (έκδ. *προμηκ· διορθώσ.*), Φυσιολ. (Sbord.) 158⁶, 167³· *προμυκίς -ίδα*, Φυσιολ. (Zur.) III 229-30.

Από το μεσν. λατ. *promucida/promuscida* (Meyer-Lübke, Rom. Etym. Wört., λ. *promuscida*, Du Cange, Lat., λ. *promucida*· βλ. όμως και Κοραή, Ατ. Ε' 315, λ. *προμικίδα*). Η λ. *προμυκίδα* στο Du Cange (γρ. *προμικίδα*)· βλ. και *LBG*, λ. *προμυκίς, προμυκίς*.

Προβοσκίδα ελέφαντα: Έστιν ο ελέφας παμμέγεθες ζών, προμυκίδα δε έχει εν εαυτώ του διαφθείραι πάντα τα ζώα Φυσιολ. (Zur.) III 2²⁸.

προμυκτήρ ο και η, Φυσιολ. (Zur.) VI 3^{6, 12}, Φυσιολ. (Sbord.) 192³, 194¹.

Από την πρόθ. προ και το ουσ. μυκτήρ.

α) (Προκ. για ελέφαντα) προβοσκίδα: έρχεται ελέφας μικρός και υποβάλλει την προμυκτήρα αυτού, και ... διά πείρας και τέχνης εγείρει τον πεπτωκότα Φυσιολ. (Zur.) III 2⁵⁷. **β)** (προκ. για πουλί) ράμφος: Ούτος μεν (ενν. ο αετός) ζήσας έτη εκατόν γηράσκεται, αύξει δε ο προμυκτήρ αυτού και οι οφθαλμοί αυτού αμβλύνονται του μη οράν, και ουκ ισχύει κυνηγήσαι Φυσιολ. (Zur.) VI 3³. Ούτος μεν (ενν. ο αετός) ζει έτη εκατόν και γηράσκει, αύξει δε και η προμυκτήρ αυτού, και αμβλυνούνται οι οφθαλμοί αυτού του μη οράν, και ουκ ισχύει κυνηγήσαι Φυσιολ. (Sbord.) 192¹.

προμυκτήρα η, Φυσιολ. (Legr.) XXXI.

Από το ουσ. προμυκτήρ η με μεταπλ.

(Προκ. για πουλί) ράμφος: Ούτος μεν (ενν. ο αετός) ζήσας έτη εκατόν γηρά, αύξει δε και η προμυκτήρα αυτού και αμβλύνεται τους οφθαλμούς αυτού του μη οράν, και ουκ ισχύει κυνηγήσαι αυτ. XXXI.

προμυκτίς —ίδα η.

Πιθ. από το ουσ. προμυκτήρ η με επίδρ. του ουσ. προβοσκίς.

(Προκ. για πουλί) ράμφος: Ζει δε (ενν. ο αετός) έτη ρ' και γηρά, και αυξάνει η προμυκτίς αυτού, και αλλοιούνται οι οφθαλμοί αυτού, και ουκ ισχύει κυνηγήσαι Φυσιολ. B 6³⁴. Πασιδών ην τη ηλικία ώσπερ σπίνα ...: προμυκτίδα μαύρη και μικρή (έκδ. μαύροι και μικροί διορθώσ.), ομοίως και πόδας Φυσιολ. (Sbord.) 323¹⁸.

πρόμυτα, επίδρ., βλ. μπρούμυτα.

προμυτίς η, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 940, Φυσιολ. B 6¹⁴.

Από το ουσ. προμυχίς (βλ. ά. προμυκίς -ίδα) με επίδρ. του ουσ. μύτη· πβ. και ουσ. προβοσκίς, προμυκτήρ. Η λ. στο LBG.

α) (Προκ. για ελέφαντα) προβοσκίδα: τον ελέφαν λέγει (ενν. η μαϊμού):! «Ηλθες και συ, μακρύμυτε, μετά της προμυτίδος! να καυχισθείς, να επαρθείς, παράσημον των ζώων; ...» Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 936. **β)** (προκ. για πουλί) ράμφος: Ο δενδροκόλοψ ην τη ηλικία ... τοις οφθαλμοίς και τη προμυτίδι παρόμοιον τω μαυροπίλω Φυσιολ. (Sbord.) 323²⁸.

προμυχία η.

Από το ουσ. προμυχίς (βλ. ά. προμυκίς -ίδα) και την κατάλ. -ία.

Προβοσκίδα ελέφαντα: μεγεθεστάτος πέφυκεν, και προμυχίαν έχων! μακράν έξω της φύσεως παρά των ζώων όλων Φυσιολ. (Legr.) 3 (έκδ. προμη-).

προμυχίς -ίδα η, βλ. προμυκίς.

πρόναον το.

Το μτγν. ουσ. πρόναον. Πβ. σημερ. πρόναος ο.

Πρόναος (εδώ χριστιανικού ναού): εποίησε καλόν του μοναστηρίου (ενν. ο γέ-

ρων) ..., ότι έκτισε το πρόναον και εστήλωσε τον ναόν και στήκεται Χειλά, Χρον. 354.

προνοητής ο, Ημερολ. 18, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 128³².

Το μτγν. ουσ. **προνοητής**. Τ. **προνοετής** στο L-S Κων/νίδη Συμπλ. Η λ. σε παπυρ. (L-S Suppl.), σε έγγρ. του 11. (Act. Lavr. I 51¹⁴, Act. Vat. I 10⁵⁵, Act. Xer. 7²⁵), 12. (Act. Ivir. II 50⁷⁰, 51^{105, 129}) και 16. αι. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 28³), στο Βλάχ., στο Βλαστού, Συνών.² και το ΑΛΝΕ.

Αυτός που προνοεί και φροντίζει για κάπ. ή κ.· φύλακας, προστάτης: απέστειλε (ενν. ο Αλέξανδρος) τον Κρατερόν προς την Ελλάδα φθάσαι¹ και τη μητρί προνοητήν και βοηθόν προσείναι Βίος Αλ. 5900· ασπασίως εδέξαντο οι Βενέτικοι τους Ρωμαίους, τον βασιλέα ως δεύτερον μονάρχην και προνοητήν της των ψυχών σωτηρίας, ομοίως και τον πατριάρχην Δούκ. 265²⁷. Ο κουράτωρ, ο φροντιστής και επιμελητής και προνοητής, είναι μεγαλύτερος του επιτρόπου Zygomalas, Synopsis 216 K 62· (προκ. για το χριστιανικό Θεό και το Χριστό· βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 2, 3): εσύ 'σαι (ενν. Κύριε) πάντων ποιητής, προνοητής, προγνώστης Ιστ. Βλαχ. 2487 [= Γέν. Ρωμ. 109]· λατρεύω τον κτίστην και προνοητήν των απάντων, όστις εκαταδέχθη να σαρκωθεί, διά να μας λυτρώσει από τον θάνατον Αγαπ., Δαμασκ. Βαβλαάμ 194³.

προνοητικός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. **προνοητικός**. Η λ. και σήμ.

(Προκ. για το Θεό) που προνοεί· που φροντίζει για κάπ. ή κ.· (σε σχ. υπαλληγής): τον προνοητικού όμματος τον μεγάλον ημών Θεού Βελλερ., Επιστ. 54²⁰.

πρόνοια η, Σπαν. Ο 244, Βίος Αλ. 11, 1727, 4458, 4722, Αλ. Κων/π. (Matzukis) 96, Ιστ. Ηπειρ. XII¹⁰, XXIII¹⁴, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 541, Τζαμπλάκ. (Λαμπ.) 86, Διαθ. Αλ. 255¹⁸, Δούκ. 149⁸, 215²⁴, Διήγ. Αλ. G 276¹⁰, Zygomalas, Synopsis 260 Π 6, Δωρ. Μον. XXI, Σεβήρ., Διαθ. 189¹², Χίκα, Μονωδ. 174, Βελλερ., Επιστ. 53⁴, 54¹², Ιστ. Βλαχ. 1209· **πρόνοια**, Χρον. Μορ. Η 1644, 1650, 1920, 2060, κ.α., Χρον. Μορ. Ρ 1644, 1650, 1920, 1973, 2651, κ.α., Χρον. Τόκκων 140.

Το αρχ. ουσ. **πρόνοια**. Για τον τ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 101-2. Η λ. και σήμ.

1α) Έγκαιρη σκέψη και φροντίδα για το μέλλον· προνοητικότητα: Βίος Αλ. 687, Κορων., Μπούας 61· β) φροντίδα, επιμέλεια: Πένθ. θαν.² 604, Σοφίαν., Παιδαγ. 103, Zygomalas, Synopsis 156 Γ 18· γ) (θεολ.) η φροντίδα του Θεού για τα εγκόσμια· η θεϊκή νόηση: Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 988, Σφρ., Χρον. (Maisano) 134⁶, Παλαμήδ., Βοηβ. 94· εκφρ. **άνω/άνωθεν πρόνοια** = **Θεία Πρόνοια**: Κατεδουλώσαμεν Ινδούς και βασιλέας τούτων (παρ. 1 στ.) ητήσαμεν, της άνωθεν προνοίας συμμαχούσης Βίος Αλ. 5473· Δίχως την άνω πρόνοιαν, δεν έρχονται τσ' ανθρώπους¹ τόσα μεγάλα πράγματα Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1327]. 2) Έκταση γης που απέφερε ανάλογο εισόδημα και η οποία παραχωρούνταν συν. σε στρατιωτικούς ως ανταμοιβή για τις υπηρεσίες τους· τιμάριο, φέουδο (για το πράγμα βλ. Δραγ., Αθ. 26, 1914, 31, Ahrweiler, Byz. et Mer 213, Kahane, DOP 36, 1982, 137): εκείνοι οπου είχαν τες προνοίες, όπερ τους επρονοιάσαν,¹ διά να βασταίνουν άρματα, τον τόπον να φυλάττουν Χρον. Μορ. Η 1973· Πολλά τον ευεργέτησεν ο δούκας ο αφέντης¹ τον Φράγκον οπου έκαμε το πράγμα όπου

ακούεις· ἡ ενεργεσίης του ἔδωσεν, κράτημα και προνοίης Χρον. Τόκκων 935· (προκ. για εκκλησιαστικές πρόνοιες): ουδέν ηθέλησεν (ενν. ο πρίγκιπας) ποσώς τίποτε γαρ να ἐπάρει· από τα δίκαια των προνοιών ολῶν των εκκλησιῶν Χρον. Μορ. Η 2651.

προνοιάζω, Χρον. Μορ. Η 1964, 1973, 2020, 2076, 2955, 7795, Χρον. Μορ. Ρ 1964, 1973, 2076, 7795.

Από το ουσ. πρόνοια και την κατάλ. -άζω. Η λ. το 13. αι. (LBG).

α) Απονέμω, χορηγώ πρόνοια (βλ. ά. 2): Τον μισέρ Οτον ντε Ντουρνά επρόνοιασεν ωσαύτως· να έχει τα Καλάβρυτα και φίε δέκα και δύο Χρον. Μορ. Η 1939· **β)** κατέχω πρόνοια, είμαι προνοιάτορας (βλ. ά.): 'Ορισεν ο μισέρ Τζεφρές ...· όλοι να οικονομηθούν διά να φουσσατέψει,· τους τόπους τούς επρόνοιασαν να τους έχουν κερδίσει Χρον. Μορ. Ρ 2020 (βλ. όμως και Lex. Chron. Μορ., στη λ. Β2)· **γ)** (παθ.) ορίζομαι προνοιάτορας (βλ. ά.): ηφέραν το βιβλίον, όπου ήτο η μερισία· εγγράφως γαρ του καθενός ... (παραλ. 1 στ.). Εν τούτω ηυρέθησαν εκεί όπου ήσαν προνοιασμένοι Χρον. Μορ. Η 1911.

πρόνοιασμα το, Χρον. Μορ. Η 2100, Χρον. Μορ. Ρ 2100, 4573.

Από το προνοιάζω και την κατάλ. -μα. Η λ. στο Δημητράκ.

Παραχώρηση προνοίας (βλ. ά. 2): αν κάμει χρεία προνοιάσματα ή ενεργεσίης να ποιήσεις Χρον. Μορ. Η 4573.

προνοιάτορας ο, Χρον. Μορ. Η 2001, Χρον. Μορ. Ρ 2001· προνοιατόρος, Χρον. Μορ. Η 1999, 2009, 2700, Χρον. Μορ. Ρ 1999, 2009, 2700.

Από το ουσ. πρόνοια και την κατάλ. -άτορας. Ο τ. από μεταπλ. Η λ. στο Δημητράκ.

Κάτοχος προνοίας (βλ. ά.), φεουδάρχης: οι προνοιατόροι να είναι ομοίως εις πάναν ανάκραξιν διά φύλαξιν του αφεντός Δωρ. Μον. XXII.

προνοίζω. — Βλ. και προνωώ.

Από το προνωώ αναλογ. με τα ρ. σε -ίζω. Μέσ. προνοίζομαι στο Somain. Η λ. στο Βλάχ.

Προβλέπω· προαισθάνομαι: εις το παρόν τώρα προνοίζω και αγροικώ εις την καρδίαν μου μίαν αρχήν της αιωνίου ζωής Χριστ. διδασκ. 244.

προνομαία η.

Η λ. στο Θεόφραστο (TLG).

Προβοσκίδα: ομοίως δε την βρώσιν και την πόσιν διά της προνομαίας αυτού κυβερνάται (ενν. ο ελέφας) Φυσιολ. (Sbord.) 159² κριτ. υπ.

προνομευτής ο.

Το μτγν. ουσ. προνομευτής· βλ. και LBG.

Αυτός που διαπράττει λεηλασία (σε καιρό πολέμου): θέλει γεννήσει (ενν. η προφήτισσα) παιδί αρσενικόν και το όνομά του θέλει καλέσει σκυλευτήν και προνο-

μευτήν Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 456⁹⁰².

προνομία η.

Το πιθ. αρχ. ουσ. προνομία (TLG). Η λ. και σήμ.

Αποκλειστικό δικαίωμα, προνόμιο: *Περί προνομίων του καθενός πατριάρχου Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1281 δ' 1.*

προνόμιον το, Χρησμ. (Λάμπρ.) 116, Zygomalas, Synopsis 122 A 10, 148 B 35, 160 Γ 38, Γ 40, 173 E 5, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1281 δ' 2, Λίμπον. 231.

Το μτγν. ουσ. προνόμιον (TLG). Η λ. και σήμ. στον τ. προνόμιο.

Δικαίωμα που δίδεται σε κάπ. ή κ. κατ' εξαίρεση και αποκλειστικότητα: *πατριάρχευε επ' ευτυχία ..., έχων πάντα τα σα προνόμια, ως και οι προ σου πατριάρχαι είχαν Ιστ. πολιτ. 283^ν προνόμια λέγονται τα δίκαια της εκκλησίας οπού έχουν και εις ανθρώπους και εις κτήματα Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1281 δ' 3· Προτιμώνται ... τα της Κυριακής προνόμια των προνομίων της γενεθλίου του βασιλέως ημέρας Zygomalas, Synopsis 149 B 40 δις.*

προνοτάριος· προνοτάριος Διαθ. Νίκωνος 254¹⁰⁷, εσφαλμ. γρ. αντί πρωτονοτάριος· διορθώσ. (βλ. και αυτ., κριτ. υπ.). — Βλ. πρωτονοτάριος.

προνοώ, Κορων., Μπούας 111, Zygomalas, Synopsis 287 T 12, Βελλερ., Επιστ. 53⁵· β' πρόσ. εν. ενεστ. *προνοάς*, Ιστ. Βλαχ. 2629.

Το αρχ. *προνοέω*. Η λ. και σήμ.

1) Σκέφτομαι, σχεδιάζω κ. εκ των προτέρων: Zygomalas, Synopsis 150 B 44· (προκ. για τη Θεία Πρόνοια): *όλα, Κύριε, προς το συμφέρον κάνεις, και όλα τα οικονομείς και προνοάς και φθάνεις Ιστ. Βλαχ. 2596.* 2) (Ενεργ. και μέσ.) φροντίζω, μεριμνώ για κάπ.: Zygomalas, Synopsis 193 E 107, 238 M 68· (παθ. με μέσ. σημασ.): *Αυθέντης ο Μερκούριος ... πλούτον ουδέν εζήτησεν για ταύτον, ουδέ γέρας, αλλά διά τους στρατιώτας του μόνον επρονοήθη Κορων., Μπούας 117· ωσάν ήφταξεν (ενν. ο δουκόπουλος) εις την χώραν του, της επρονοήθη (ενν. της κοπελοπούλας) όσον εδύνετονε και ιάτρευσέν τηνε εις τα χέρια Μορεζ., Κλίνη 239^ε.*

πρόντιγκος ο.

Από το ιταλ. *prodigo* (βλ. Assises 35)· πβ και γαλλ. *prodigue* (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ. 271, λ. πρόντιγγος).

Αυτός που ξοδεύει και σπαταλά ασυλλόγιστα την περιουσία του, σπάταλος (πβ. Ασσίζ. 283²³: *άσωτος*): *ο πρόντιγκος, τουτέστιν εκείνος ο άνθρωπος οπού ποντίζει το εδικόν του και τα πράγματά του, πώς ένι δυνατόν να βλεπήσει ετέρου πράγματα; Ασσίζ. 34³⁰.*

προντούρω.

Από ιταλ. *produrre* - βενετ. *prodúr*. Τ. *προντουρώ* σήμ. στα Κύθηρα (Κόμης, Κυθρ. Λεξ., Κασσιμάτης, Βενετ. γλωσσ. στοιχ. Κυθήρ.). Η λ. σε έγγρ. του 16. (Κασιμ., Έγγρ. 110 (194), 152 (241: *προτούρει*), 269 (373), 275 (379: *εμπροτούρασι*), 289 (407)), 17.

αι (Συμβόλ. Αρετ. 29, Κρ. συμβόλ. 49, 109) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.², όπου και τ. προδούρω).

Παράγω: ο άνωθεν κυρ Γεωργηλάς προφερίρει ... τον άνωθεν κυρ Τζανή εις το μισόν αμπέλι ..., μα αληθινά μετά τούτη τη σύβαση ... και όχι αλλέως, ήγουν απόξυλα, σαν πάρει ο άνωθεν κυρ-Γεωργηλάς το μούστο όλον οπού οφέτος θέλει προντούρει (έκδ. προτούρει) Βαρούχ. (Bakk.-v.Gem.) 144¹⁶.

προξενεύω προξενεύγω.

Από το προξενώ κατά το παντρεύω (Ανδρ., Λεξ., Μπαμπιν., Λεξ.): κατά ΛΚΝ από το ουσ. πρόξενος και την κατάλ. -εύω. Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Κωστ., Λεξ. τσακων.). Η λ. και σήμ.

I. (Ενεργ.) κάνω προξενιά (βλ. ά.) σε κάπ., μεσολαβώ για τη σύναψη γάμου ανάμεσα σε έναν άντρα και μια γυναίκα: *Συνήθιν έν των κορασώ, Πανάρετε, να κλαι-σι,| όντα τσι προξενεύγουσι κι «όχι» όλωνώ να λέσι Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 300.*

II. (Μέσ.) στέλνω προξενιά, προτείνω γάμο σε κάπ. με τη μεσολάβηση προξενητή: Στο Χρύσιππο τον πόθο της κρατεί, μα εκείνος πάλι| γροικώ πως προξενεύεται κι αγάπην έχει άλλη Στάθ. (Martini) Α' 66.

προξενητής ο, Πανώρ.² Ε' 12, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 152¹⁶, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 882, Ε' 1291· πληθ. προξενητάδες, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 631, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 541, 547, Β' 405, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 2152.

Το μτγν. ουσ. προξενητής (L-S Suppl.· βλ. και TLG). Ο πληθ. στο Du Cange. Η λ. και σήμ.

1) Αυτός που προκαλεί κ., που γίνεται η αιτία για κ.: πρόξενος, δημιουργός: ο Ιωάσαφ ... του έγινε (ενν. του πατρός του) προξενητής της πνευματικής αναγεννήσεως Βενετσάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 143²⁰· χαρά γίνεται εις τον ουρανόν, όταν επιστρέψει αμαρτωλός προς μετάνοιαν, και τον προξενητού της επιστροφής δίδεται μισθός και πολλή ανταπόδοσις Αγαπ., Δαμασκ. Βαβλαάμ 186²². 2) Άτομο που αναλαμβάνει ή του ανατίθεται η μεσολάβηση για τη σύναψη ενός συνοικεσίου (η σημασ. ήδη τον 4.-6. αι., βλ. L-S, στη λ.· για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 79-80, καθώς και ά. προξενητικά): Κύριε, δείξε θάμασμα εις τους προξενητάδες| οπδδωσαν του γέροντος την νιαν διά τες ιντράδες Κακοπ. 111· (συχν. με το ρ. πέμπω): στην κάμερά τση να βρεθείς, ποιος εκ τους βασιλιάδες| για να τση πεις είναι καλλιιά που τσι προξενητάδες| τση πέψασι Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 284· Την Ερωφίλη αφέντης μου θέλοντας να παντρέψει,| προξενητή άλλο σήμερα δεν ήύρε να τση πέψει| μόνον εμέ τον άντρα τση Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 436· (μεταφ.): άντρας ας εί ο Πανάρετος, σαν τονε θες, δικός σου,| κι ας είναι τ' όχι θέλημα, κι όρεξη το στανιό μου,| προξενητής ο πόθος σας, βουηθός το ριζικό μου Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 364.

προξενητικά τα.

Ο πληθ. ουδ. του επιθ. προξενητικός, που απ. το 4. αι. (L-S Κων/νίδη) και σε σχόλ. (L-S Suppl.). Ο εν. προξενητικόν τον 11-12 αι. (TLG) και στο Somav. Η λ. τον 9.-13. αι. (TLG) και σήμ. νομ. (Κριαρ., Λεξ.).

(Νομ.) η αμοιβή του μεσίτη, τα μεσιτικά· η αμοιβή που δίνεται στον προξενητή (πβ. Βασιλικά LIV, 15, 3, Ατταλ., Πόνημα νομικόν 33, 3): Τα προξενητικά ή ουδόλως ζητούνται, ή πάνυ μετρίως, ήγουν πολύ λίγον, ό,τι αν δοθή. Αν δε γένη συμφωνία, κρατεί και ζητείται όσον συνεφωνήθη Zygomalas, Synopsis 266 Π 45.

προξενήτρια η, Μορεζ., Κλίνη φ. 205· *προξενήτρα*, Στάθ. (Martini) Α' 49.

Από το ουσ. προξενητής και κατάλ. -τρια. Ο τ. στο Βλάχ. (προξενίτρα) και σήμ. Η λ. σε σχόλ. (TLG), στη Σούδα (αυτ.) και σήμ. (ΛΚΝ, λ. προξενητής).

1) Αυτή που προκαλεί, προξενεί κ., δημιουργός, αίτιος: η ... γυναικεία φύσις ήτονε πολλά καταφρονεμένη, έστοντας και να γένει προξενήτρα της απωλείας του γένους των ανθρώπων Μορεζ., Κλίνη φ. 205· κριτ. υπ. 2) Γυναίκα που αναλαμβάνει ή της ανατίθεται η μεσολάβηση για τη σύναψη ενός συνοικεσίου (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 79-80· βλ. και προξενητής 2): Φροσύνη, ... (παραλ. 2 στ.) ... προξενήτρα εθέλησα κιόλας εσέ να κάμω,| ανέναι κι είναι ορεχτικός (ενν. ο Γύπαρης) να κάμομε το γάμο Πανώρ.² Ε' 161· Το δακτυλίδι ωσά στανιό το 'πιασεν η Φροσύνη,| μαντατοφόρος εγνοιανός και προξενήτρα εγίνη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 538.

προξενιά η, Πανώρ.² Ε' 294, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 639, Β' 82, 173, 187, 257, 292, Γ' 95, 187, 239, 366, Δ' 27, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 236, 691, 705, 721, 894, 1007, 1011, 1065, Δ' 8, 10, 206, 233, 448, Ε' 224, 376, 827, 852, 1255, 1464, κ.α., Στάθ. (Martini) Β' 261· *προξενία*, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 410.

Από το αρχ. ουσ. προξενία (Ανδρ., Λεξ.). Ο τ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

1α) Πρόταση γάμου με μεσολάβηση προξενητή, προξενιό, συνοικέσιο: Είσαι βασίλισσας παιδί και ρήγα θυγατέρα| κι απ' αφεντάδω προξενιές σου φέρνουν πάσα μέρα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 288· Τσι προξενιές τω βασιλιώ αρνήθη (ενν. η Αρετούσα) και τα πλούτη| κι ο κύρης της τσ' οργίστηκε Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 731· (με τη γεν. εν. γάμου πλεοναστικά): Ηκραξε (ενν. ο ρήγας) δυο πρωτόγερους ... (παραλ. 1 στ.) και δίδει τως παραγγελιά είντα 'χουνσι να κάμουν| κι εις είντα μόδο να της πουν (ενν. της Αρετούσας) την προξενιά του γάμου Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 314· β) (συνεκδ.) η αποστολή προξενητή/προξενητών για τη διεκπεραίωση συνοικεσίου: Δυο προξενιές για λόγου τση δυο βασιλιώ μεγάλω| και μπορεμένων ήρθασι Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 251· εγώ ξεύρω καλά πώς απέ πολλούς τόπους| σε γύρευσαν με προξενιές και με παντοίους τρόπους Διγ. Ο 1840· (συχν. με το ρ. πέμπω· πβ. και προξενητής 2): αφέντη μου, ... (παραλ. 1 στ.) ... το παιδί σου| έχει βουλή καλύτερη παρά την edική σου,| παίρνοντας τον Πανάρετο, κι όχι απ' αυτούς κιανένα| απού σου 'πέψα προξενιές Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 474· φαίνεται μου να είν' καλά για να τηνε παντρέψω,| και θέλω και την προξενιά γλήγορα να την πέψω,| εις ένα ρήγαν φρόνιμον οπού έχει έναν υιόνε Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 214· και προξενιές δεν έπεψα κι επήγα εγώ απατός μου| και λέγω του: «Γυναίκα μου την Αρετούσα δος μου» Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 213. 2) (Εδώ μεταφ. και σκωπτ.) μεσολάβηση για (αγοραία) ερωτική συνδιαλλαγή: να έχετε φρόνεσιν πολλήν, να έχετε μηχανίες| διατί έχουν οι πολιτικές έτοιμες προξενιές| και βάνουσιν τον άνθρωπον απέσω εις τες γωνίες Σαχλ., Αφήγ. 646.

προξενίζω.

Από τον αόρ. του προξενώ. Η λ. πιθ. τον 4. αι. (TLG), σε σχόλ. (αυτ.) και στο Κατσαϊτ., Ιφ. Γ' 556.

Παρέχω, δίνω σε κάπ. κ.: Ο θάνατός σου σήμερα, θάνατον μου χαρίζει, | κι ομάδα μετά τούτονε, ζωήν μου προξενίζει (παραλ. 4 στ.). Θέλω να πέμψω την ψυχήν κι εγώ στον μαύρον Αδην, | σήμερα για να σμίξουν με την δικήν σου ομάδα Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [576].

πρόξενος, επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 2242, Διγ. Z 1061, 2753, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1322.

Το μτγν. επίθ. πρόξενος (ως ουσ. ήδη αρχ.). Η λ. και σήμ.

α) Που προκαλεί, που γεννά κ.: υπαίτιος, υπεύθυνος: ταύτα πάντα (ενν. τα σκότους και απωλείας άξια) κατήργησα λήρους όντα και μύθους | και πρόξενα υπάρχοντα πυρός του αιωνίου Διγ. (Trapp) Gr. 777· τέθνηκεν η ποθεινοτάτη και ερασμοιοτάτη μου θυγάτηρ ... | ο δε ταύτης θάνατος εγένετο πρόξενος ημίν πολλών συμφορών Notizb. 77· **β)** που συντελεί, που βοηθά σε κ.: Μάιος εβασίλευσεν εις άπαντας τους μήνας (παραλ. 3 στ.) έρωτα πνέει καθαρόν, πρόξενον της αγάπης Διγ. Α 2822· εδώ σε θέση ουσ.: Της αληθινής ζωής την πρόξενον, της σωτηρίας την αιτίαν, ... την ευλογημένην Μαρία, επικαλούμαι εις βοήθειαν την παρούσης μου πραγματείας Μορεζ., Κλίνη φ. 1'.

προξενώ, Σπαν. Α 235, Σπαν. V 143, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 153, Γλυκά, Στ. 462, Καλλιμ. 2149, Ασσιζ. 399⁴, Ιερακοσ. 510¹⁴⁻¹⁵, Διγ. (Trapp) Gr. 242, Βίος Αλ. 4101, Σαχλ., Αφήγ. 605, Ερωτοπ. 38, Χρον. Τόκκων 1531, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 162, Μαχ. 378⁹, Σφρ., Χρον. (Maisano) 128¹⁹, Θησ. (Foll.) I 84, Θησ. Γ' [71²], Βουστρ. (Κεχ.) 32¹⁷, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 812, Δευτ. Παρουσ. 45, Βεντράμ., Γυν. 38, Κακοπ. 115, Αιτωλ., Βοηβ. 59, Ιστ. πατρ. 146⁷, Κυπρ. ερωτ. 152⁵, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 216, Κανον. Διατ. Α 454, Β 9, Ιστ. Βλαχ. 1236, 2131, Κύριλλ. Κων/π. 374, Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 446, Πτωχολ. Α 184, Νομοκριτ. 72, Πτωχολ. Β 245, κ.α.: γ' εν. ενεστ. προξενάει, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 26⁶³, 162⁴ αόρ. επροξεξένεσα, Διγ. Z 780.

Το αρχ. προξενώ. Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. Α' Μτβ. 1) (Με θετική ή αρνητ. σημασ.) γίνομαι η αιτία να συμβεί κ.: προκαλώ, επιφέρω: Χρον. Μορ. Η 8682, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 394, Κανον. διατ. Α 595. **2α)** Φροντίζω να έχει κάπ. κ.: παρέχω, εξασφαλίζω: Κομν., Διδασκ. Δ 178, Βίος Αλ. 1821· **β)** (μεταφ.) δίνω παραδίδω: Και εσύ αντίς εκείνα όλα τα καλά, οπού έπαθες, αυτή ήτον η ανταμοιβή σου, να με προξενήσεις εις τον θάνατον; Διγ. Άνδρ. 331²²· εκατήργησα τα παραμύθια των Σαρακηνών, τα οποία προξενούσι τον άνθρωπον εις την αιώνιον κόλασιν Διγ. Άνδρ. 337¹⁴. **3α)** Συνιστώ, συστήνω κάπ. (για μια εργασία): Προδρ. (Eideneier) IV 607· **β)** (μεταφ.) παρουσιάζω σε κάπ. κ. ως καλό, υποδεικνύω, συνιστώ: Ω χριστιανοί ... | και πασαένas ν' ακλουθά τον κόσμον δεν τυχαίνει, | διότι, σαν είναι 'πίβουλος και ψεύτης και κομπώνει, | 'τι τα κακά μάς προξενά και τα καλά μάς χώνει Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 314· Τώρα σημάδια βλέπομεν, τό ουκ είδαμεν εις άλλην, | και προξενούν μας την οδόν, πώς να στραφούμεν πάλιν Δευτ. Παρουσ. 30. **4)** Προξενεύω (βλ. ά.): πρέπει να προξενούμεν των παιδιών μας γυναίκας, οπού να

μηδέν είναι πολλά ευγενικότεραι και πλουσιότεραι, διότι φρόνιμον και καλόν ἐναι να υπανδρευθεί καθείς κατά την τάξιν του Σοφίαν., Παιδαγ. 122· προξενούν τον βασιλέα | μ' ένα όμορφο κοράσι Πτωχολ. Β 236· (εδώ μεταφ.· πβ. ά. προμνηστεύομαι 1): γράφομεν και τώρα πάλιν της αγάπης σου και της προξενούμεν διά των γραμμάτων μας τούτων σωτηρίους υποθέσεις Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 85¹⁶. Β' (Αμτβ.) είμαι ευνοϊκός (βλ. και van Gemert [Ιστ.² σ. 157]): Δόξα σοι ο Θιός οκαί ο καιρός και ο τόπος προξενούσι Φαλιέρ., Ιστ.² 413.

II. Μέσ. Α' (Μτβ.) παρέχω, εξασφαλίζω: ήθος ομού δε ταπεινόν και μετριοφροσύνη | αυτά εισί πλούτος αληθής, δόξα μη πληρουμένη | αυτά τον έχοντα ποιεί επαινετόν εν κόσμω, | και ζων και μετά θάνατον χάριτας προξενείται Σπαν. Ρ 78. Β' (Αμτβ.) προκύπτω, δημιουργούμαι: Ο ρήγας γράφει παρευτός εις όλα τα ρηγάτα (παρ. 3 στ.) εις τον ερχόμενον καιρόν οι πάντες να κινήσουν. | Εις τούτο επροξενέθηκεν έμποδος εις τους Φράγκους | κι όλοι ουδέν ορμήσασιν να παν στην Βενετίαν Χρον. Μορ. Ρ 395· Έμαθε (ενν. ο Ζευς) την υπόθεσιν, το πώς επροξενήθη Αιτωλ., Μύθ. (Παράσολου) 2⁴⁵.

προοδεύω· προδεύγω.

Το μτγν. προοδεύω. Η λ. και σήμ.

(Εδώ με αρνητ. σημασ.) εξελίσσομαι προς το χειρότερο: η κακία δεν ηρεμεί, δεν ησυχάζει, αμή κινάται και προδεύγει εις το κακόν, αν δεν την κόψεις εσύ με το δρέπανον του φόβου του Θεού Πηγά, Χρυσ. 305 (2).

προοδηγώ· προδηγώ.

Από την πρόθ. προ και το οδηγώ. Ο τ. από το 'δηγώ (βλ. οδηγώ) και έκπτωση του -γ- (βλ. και Συμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ. 187, 336). Η λ τον 5. αι. (TLG), στον Ησύχ.(L-S Suppl.) και στο Steph., Θησ. βλ. και LBG.

Προπορεύομαι και δείχνω το δρόμο σε κάπ.· κατευθύνω (εδώ σε προσωποπ.): Αμμέ τα άσπρα, χριστιανοί, κακά που πολομούσιν, | τον άνθρωπον εις το κακόν πάντα τον προδηρούσιν Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 532.

προοδοποιός ο.

Από το προοδοποιέω που απ. στον Αριστοτέλη και την κατάλ. -ος. Η λ. τον 9. αι. (TLG, LBG), στο Steph., Θησ. και σε σχόλ.

α) Αυτός που μπαίνει μπροστά και ανοίγει το δρόμο· ο οδηγός: υπετάγη υποσχεθείς (ενν. ο Δραγούλιος), οπότεν δέη περάσαι ο Μουράτ εν τη Ουγγρία ... αυτός γενήσεται προοδοποιός άχρς ορίων Αλαμανίας τε και Ρωσίας Δούκ. 255²⁵. β) πρωτοστάτης, επικεφαλής: πολλούς των Τούρκων φονεύσαντες (ενν. οι Ούγγροι), οπισθώρμησαν έχοντες αεί τον Δραγούλιον προοδοποιόν αυτ. 259¹⁵.

πρόδος ο.

Το αρχ. ουσ. πρόδος ο.

α) (Στον πληθ.) η εμπροσθοφυλακή (πβ. και πρόμαχος β): Καλλίμ. 867· β) αυτός που προηγείται και δείχνει το δρόμο σε κάπ., οδηγός (πβ. και ά. πρόβoδος): Αμβλυνώ

πησεν εκείνος (ενν. ο Όμηρος) | από το πολύν το γήρας | κυνικώς ακτημονεΐτο | και προόδω ουκ εχράτο Ερμον. Α 107.

προοικοδομώ.

Το μτγν. προοικοδομέω.

(Μεταφ.) φτιάχνω, δημιουργώ νωρίτερα· προετοιμάζω: Και γαρ εβούλοντο τα της έω προοικοδομήσαι και ασφαλίσαι, ως χρη, διά συνθηκών και όρκων μετά του Καραμάν και τότε τα της Θράκης σκέψασθαι Δούκ. 171³².

προοικονομώ.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

(Μέσ.) τακτοποιώ, προμηθεύομαι εκ των προτέρων αυτά που θα χρειαστώ: όσοι έχουν να κριθώσιν ενώπιον βασιλέως ... είναι πάσα ανάγκη να είναι προοικονομημένοι και ετοιμασμένοι εις όλα Zygomolas, Synopsis 149 Β 39.

Το έναρθρ. απαρέμφ. ενεστ. ως ουσ. = προπαρασκευή, προετοιμασία: Μνηστεία είναι η των μελλόντων γάμων υπόσχεσις (το γαρ προοικονομείν, μνηστεύεσθαι λέγουσιν) Zygomolas, Synopsis 231 Μ 24.

Η μτχ. παθητ. αορ. ως επίθ. = που τον προετοίμασε, που τον προμηθεύτηκε κάπ. νωρίτερα: και ύπτιον γαρ καρφώνουν (ενν. αι γυναίκες) | τον τε δύστυχον εκείνον (ενν. τον Πολυμήστωρ) μετά πάλους γαρ ξυλίνους | των προοικονομηθέντων | εν ποσί γαρ και σπονδύλω Ερμον. Ω 228.

προοιμεύω· εμπροοιμεύγω.

Από το ουσ. προοίμιον και την κατάλ. -εύω. Ο τ. πιθ. από την ανάπτυξη ενός προθετ. προσφύματος ή την επίδρ. του επιορ. εμπρός.

Προϋπαντώ, υποδέχομαι: να μην έρτει Αμμονι και Μοαβί εις τη συναγωγή του Κυρίου ... εις τον αιώνα ιπί υπόθεση ός δεν εμπροοίμεψαν εσάς με το ψωμί και με το νερό εις τη στράτα όνταν εβγήκετε από την Αίγυφτο Πεντ. Δευτ. XXIII 5.

προοιμιακός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. προοιμιακός. Η λ. και σήμ.

Εισαγωγικός: Λόγος προοιμιακός της παρούσης βίβλου προς πάντας τους αρχιερείς πασών των πόλεων Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1².

προοίμιον το, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 204^ν, 301^ν.

Το αρχ. ουσ. προοίμιον. Η λ. και σήμ. στον τ. προοίμιο.

1) Πρόλογος, εισαγωγή: Καλλίμ. 1, 844· (στον πληθ.): Σοφίαν., Γραμμ. 86. 2α) (Ρητορικό) επιχείρημα: Κι ήρχισε να δημηγορεί (ενν. ο αμπασαδόρος) κι εις αυτούς ν'αναφέρειν | προοίμια άξια, συνετά, κι εις οίκτον να τους 'γέρνει Κορων., Μπούας 24· β) παραβολή: έστειλεν (ενν. ο Θεός) τον Νάθαν τον προφήτην εις τον Δαυίδ λέγοντας ένα προοίμιον Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 197^ι. 3α) Προεικόνιση, προαναγγελία: την ώραν και την στιγμήν πότε ανέστη (ενν. ο Χριστός) τινάς δεν την οΐδεν άνθρωπος, μόνον αυτός ο Θεός οπού την ηξεύρει. Και τούτο προοίμιον της Δευτέρας

αυτού Παρουσίας Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 301^ν. β) προειδοποιητικό σημάδι: Ο Θεός δεν βιάζει τινά να κάμει κακά ή καλά, διότι έδωσέ του γνώσιν ... και την αντεξουσιότητα ... Και με όλα τούτα, δίδει του και προοίμια τινά και ενθυμά του Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 382^ν. 4) Αρχή· θεμελιώδης κανόνας: εντέχεται ότι εκ πίστεως και εκ της κρίσεως να έχομεν προοίμιον όλο πρωτύτερα, διότι εκ πίστεως και κρίσεως εντέχεται να στρέψομεν του καθενού ανθρώπου και της καθημιάς γυναικός το δίκαιόν τους Ασσίζ. 273¹⁰. 5) (Στον πληθ.) τα ανώτερα αξιώματα σε μια ιεραρχία: αρχιδιακονάτον ή έτερον αξίωμα εκ των προοιμίων έχον ισασμόν ακροάσεως κρισιμάτων, ... ο ... Γραίκος αρχιερεύς και εξ αυτών κατά τους βαθμούς οι υποτακτίται αυτού εγκλητεύσωσιν Διάτ. Κυπρ. 509⁵.

προορατικός, επίθ., Hist. imp. (Rochow) 195³⁹, Καναν. (Pinto) 215, 223, Χρησμ. (Brokkaar) N 28· **προρατικός**.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ.

Που έχει την ικανότητα να προβλέπει το μέλλον· μαντικός, προφητικός: με πολλόν κόπον εύρεν (ενν. ο διάκων) εκείνον απού εγύρευγεν, τον μακάριον Ιωαννίκιον απού εσκήτευνεν εις το όρος του Ολύμπου, ο οποίος ... με το προορατικόν χάρισμα απού είχεν, εκάτεχε είντα γυρεύγει Μορεζ., Κλίνη φ. 357^ν.

Το αρσ. ως ουσ. = αυτός που έχει την ικανότητα να προβλέπει το μέλλον, μάντης: Εγώ μεν απεστάλην παρά του μεγάλου προφήτου Ρασούλ Μαχουμέτη, ίνα υμίν είπω του πολέμου την ώραν, ως προορατικός και προφήτης, όπως δουλώσωμεν τους Ρωμαίους Καναν. (Pinto) 244.

Το ουδ. ως ουσ. (με παράλ. του ουσ. χάρισμα) = η προφητική ικανότητα, το προφητικό χάρισμα: Την θείαν δόξαν κάτινες και παντοκρατορίαν! Τριάδος εκατέλαβον, καν σκοτεινόν το ίχνος (παραλ. 15 στ.) και άλλα πλείστα θαύματα προρατικόν έχόντες Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 288.

προορίζω· **προρίζω**.

Το μτγν. **προορίζω**. Η λ. και σήμ.

α) Προκαθορίζω, προαποφασίζω (ως τριτοπρόσ.): Και ην ιδείν ..., άνδρας, γυναίκας, ... τύπτουσαι τα στήθη εδέοντο τους εν ταις νανσί του αντιλαβέσθαι αυτών. Αλλ' ουκ ην δυνατόν, άπαξ επροορίσθη του πιείν το ποτήριον το πλήρες της οργής Κυρίου. Ει γαρ και αι νήαι εβούλοντο, αλλ' ουκ ηδύναντο Δούκ. 373². β) (σε ιδιάζ. χρ., με αντικ. τη λ. ψώμα) προαποφασίζω να πω ψέματα (πβ. Guarini 45: *e se la voce lor non è bugiarda*): Κι αν κείνο, που μας είχες προφητεύσεις (ενν. συ, Λόγε)! 'κ το στόμα των περιφημων ειδώλων, για δύο, γαμπρό και νύμφην, αληθεύσεις, (παραλ. 3 στ.) κι αν η λαλιά τους ψώμα δεν προρίζει, ωχον και ποιος το έργον τούτο τ' άγιο! ενάντια της βουλής σου τ' αμποδίζει; Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. α' [58].

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **α)** Που έχει επιλεγεί εκ των προτέρων, εκλεκτός (προκ. για την Παρθένο Μαρία, βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 1cii): Ο Κύριος πάντως μετά σου, χείρε, χαριτωμένη, πριν των αιώνων του Χριστού μήτηρ προορισμένη Σκλέντζα, Πουήμ. 7². β) που η μελλοντική πορεία του έχει προκαθοριστεί, προαποφασιστεί: άλλους γιατρεύεις ψυχικά, κι άλλους μ' ελεημοσύνην, κι άλλους με γλυκομίλητα

λόγια και πραοσύνην. | Για ταύτως εις τους ουρανοὺς ευρίσκεσαι γραμμένος | εις το βιβλίον της ζωής, κι είσαι προορισμένος Τζάνε Εμμ., Αφ. 142².

προόρισμα το.

Από τον αόρ. του προορίζω και την κατάλ. -μα. Η λ. στον Ησύχ. (λ. ούρους) με διαφορ. σημασ.: βλ. και LBG.

Πεπρωμένο: ὡχον προόρισμα των δόλιων ανθρώπων! Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. δ' [73].

προορισμός ο.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

(Θεολ.) το θεϊκό σχέδιο για τον άνθρωπο και τον κόσμο (για τη σημασ. βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 2): Η του Θεού βουλή εκ δύο αιτίων, ή εκ προορισμού (πάντα τα καλά), ή εκ παραχωρήσεως (και τα κακά). Εκ του πρώτου η πλάσις του ανθρώπου, εκ του δευτέρου η πτώσις Lucar, Sermons 101· Πέτρος, απόστολος του Ιησού Χριστού, εις τους διαλεμένους τους ξένους της ... Ασίας και Βιθυνίας, κατά πρόγνωσιν, ήγουν προορισμόν, Θεού Πατρός, εν αγιασμών Πνεύματος, εις υπακοήν και ραντισμόν του αίματος Ιησού Χριστού Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Πέτρ. Α' α' 2 σημ.

προοούν, επίρρ.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. προ και του επίρρ. ουν (Χατζ., Λεξ., λ. προού και μπροού, Γιαγκουλλής, Ασσίζες, στη λ., Κυπρ. διαλ., λ. προούν-μπροού). Τ. προού σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi, LBG, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.² 318· κατ' αυτούς από την πρόθ. προ και τη γεν. της αναφορ. αντων. ουν) και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Χατζ., ό.π., Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.), όπου και τ. μπροού (Σακ., Κυπρ. Β' 670, Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ., ό.π., Χατζ., ό.π., κ.α.).

Πριν, πρωτύτερα: εάν εκείνος (ενν. οπου ευρέθην το πράγμα επάνω του) ημπορεί να δείξει με β' μαρτυρίες ότι είχεν το έναν μήναν προούν παρά τον καιρόν οπου είπεν εκείνος (ενν. οπου έχασεν το πράγμα) ότι έχασέν το, ουδέν έχει απεκεί κανέναν δίκαιον να το αναλάβει Ασσίζ. 175².

προπαίδεια η.

Από το αρχ. ουσ. προπαιδεία με αναβιβ. του τόνου. Η λ. τον 4. αι. (TLG) και σήμ. με διαφορ. σημασ.: βλ. και LBG.

Προπαρασκευαστική εκπαίδευση, η βασική παιδεία (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Α' 227, Lemerle, Premier human. 42, 123)· (εδώ) ποιητικό προγύμνασμα: έγραψε (ενν. ο Όμηρος) ... (παραλ. 12 στ.) και την Βατραχομαχίαν, | την προπαίδειαν της βίβλου, | την της Ιλιάδος μάχην Ερμον. Α 93.

προπαίρνω, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. κ' 31, Παύλ. Κορ. Α' ια' 21· αόρ. προαπήρεν, Σφρ., Χρον. (Maisano) 60¹⁴ κριτ. υπ.

Από την πρόθ. προ και το παίρνω (Ανδρ., Λεξ.: βλ. όμως και Κοραή, Ατ. Δ' 461, λ. προπέρνω). Η λ. στο Soman. (προπέρνω) και σήμ. πολλ. ιδίωμ. (Λουκά, Γλωσσάρ., Πασπ., Γλωσσ., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδίωμ., Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ., κ.ά.).

1) Παίρνω από πριν, νωρίτερα: πασαένας προπαίρνει το εδικόν του δείπνον και το τρώγει και κάποιος πεινά και κάποιος είναι χορτάτος Χριστ. διδασκ. 131· φρ. προ(ε)παίρνω εις νόμιμον γυναικα = παντρεύομαι πρωτύτερα (βλ. και ά. επαίρνω 2ε φρ.): ο του πριγκίπου υιός προεπήρην εις νόμιμον γυναικα την αδελφήν της βασιλίσσης κυράς Θεοδώρας Σφρ., Χρον. (Maisano) 60¹⁴. 2) Συναγωνίζομαι κάπ.: Να αγαπάτε από καρδιάς ένας τον άλλον, ωσάν αδελφοί. Εις την τιμήν να προπαίρνετε ένας τον άλλον Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Ρωμ. ιβ' 10. 3) Νικώ κυριεύω: Τι σε κρατούν οι λογισμοί και ο φόβος σε προπαίρνει; Λίβ. Va 760. 4α) Αποπαίρνω, επιπλήττω, μαλώνω κάπ.: Ένα παιδί που σπούδαζεν έκλεψε πινακίδα (παρ. 1 στ.). Την μάννα του την έδειξε και κείνη το εχάρη, | ουδέ το καταρίστηκεν, ουδ' είχε το προπάρει Αιτωλ., Μύθ. (Παράσολου) 47⁴. Τότε τον έφεραν (ενν. τον Ιησού) μικρά παιδιά να βάλει τα χέρια του απάνου και να ευχηθεί· και οι μαθηταί του τους επροπήραν Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. ιθ' 13· β) προσβάλλω κάπ.: μην με προπάρεις αύριον, ότι μετά κλειψίας | επήρα σε και έφυγον από της σης πατρίδος Διγ. Α 2057.

πρόπαλαι, επίρρ.· προπάλαι.

Το αρχ. επίρρ. πρόπαλαι.

Πολύ καιρό πριν, από πολύ παλιά: Δούκ. 363¹¹, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 104.

Έναρθρ. ως επίθ. = πολύ παλιός: εστέψαν τον ρήγα των Ιεροσολύμων, κατά την προπάλαι συνήθειαν Μαχ. 308²⁸.

προπάλαιος, επίθ., Πεντ. Λευιτ. XXVI 10.

Από την πρόθ. προ και το επίθ. παλαιός. Διάφ. τ. σήμ. σε ιδιώμ. της Κάτω Ιταλίας (Andr., Lex. στη λ., Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. προπαλαίο). Η λ. τον 4. αι., στο Πορφυρογ., Προς Ρωμαν. 50⁷⁴ και σήμ. ιδιωμ. (Τσουκνίδας, Νεοελλ. Αρχ. 3, 1988, 105).

Πολύ παλιός, παμπάλαιος (εδώ) που πηγαίνει πολύ πίσω στο χρόνο, που κρατάει πολλά χρόνια: ευλαβηθήκαμεν να μην σκανδαλίσομεν την καλήν της προς ημάς διάθεσιν και την προπάλαιόν της αγάπην (ενν. της τιμιότητός σου) Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 201¹¹.

προπαντός, επίρρ.

Από τη συνεκφ. της αρχ. έκφρ. προ παντός. Η λ. και σήμ.

Πριν από κάθε άλλο, πάνω από όλα, κυρίως: Λίβ. Va 847.

προπαντώ, βλ. προϋπαντώ.

προπάντων, επίρρ., Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2519, Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 353, 512. — Βλ. και προπαντός.

Από τον πληθ. της αρχ. έκφρ. προ παντός. Η λ. και σήμ.

Περισσότερο από καθετί άλλο, ιδιαίτερος, κυρίως: Προπάντων έχε του Θεού τον φόβον εις τον νουν σου | και πρόσεχ', ότι τα κρυπτά γινώσκει των ανθρώπων Σπαν. Α 55· ω αδελφέ μου, φύγωμε την πορνείαν και την μοιχείαν και προπάντων την ασέβειαν, ίνα μη ... κληρονομήσωμε την αιώνιον κόλασιν Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 27¹.

πρόπαππος ο, Σπαν. Α 113, Σπαν. Β 108, Διγ. Ζ 4163, Δούκ. 199¹⁵. *πρόπαππος* – *προπάππος*, Παράφρ. Μανασσ. 306, Θησ. Ζ [145⁵]. *προπάππος*, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4553, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. ΙΙΙ 13.

Το αρχ. ουσ. *πρόπαππος*. Ο τ. *προπάππος* και σήμ.

Ο πατέρας του παππού ή της γιαγιάς κάπ.: Ψευδο-Σφρ. 184¹².

προπάππους ο, Χρον. Τόκκων 3417, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 33³, 203³, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 198¹⁷, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 32⁴.¹⁴.²⁰, 48², 70¹⁴. *πρόπαππους*, Διγ. Άνδρ. 405²⁻³. αιτιατ. πληθ. *προπάππους*.

Από την πρόθ. *προ* και το ουσ. *παππούς* με αναβιβ. τόνου. Η λ. τον 9ο αι. (TLG· βλ. όμως και LBG), στο Βλάχ. και σήμ. (ΛΚΝ).

α) Ο πατέρας του παππού ή της γιαγιάς κάπ.: *ανιόντες λέγονται ο πατήρ μου, ο πάππος μου, ο προπάππος μου* Μαλαξός, Νομοκ. 292· β) ο πρώτος ενός γένους, προπάτορας (συχνότ. προκ. για τον Αδάμ): *Και ως τον παράδεισον ήλθαμεν, οπού είχεν ζήσειν ο προπάππος μας Αδάμ* Διήγ. Αλ. F (Konst.) 202³. (εδώ στον πληθ. προκ. για τους πρωτόπλαστους): *ο Θεός των θεών ... ένα άνθρωπον έπλασε και τον κόσμον όλον εγιόμισεν, από Αδάμ και Εύας, τους προπάππους μας* Διήγ. Αλ. F (Konst.) 12⁸.

προπαρασκευαστικός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *προπαρασκευαστικός*. Η λ. και σήμ.

Που αποσκοπεί στην προετοιμασία για κ.: *προπαρασκευαστικόν του Προδρόμου* (ενν. το βάπτισμα), *εξουσιαστικόν του Χριστού, διακονικόν των ιερέων* Lucar, Sermons 106.

προπαρέρχομαι.

Το μτγν. *προπαρέρχομαι*. Η λ. σε κείμεν. των 7. και 10. αι. (LBG). Η μτχ. *προπαρελθών* σε έγγρ. του 12. αι. (TLG *προπαρελθούσαν*, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.² 318 στη λ.) και στο ΑΛΝΕ.

Περνώ προηγουμένως· η μτχ. *προπαρελθών* ως επίθ. = περασμένος: *Προπαρελθόντων ουν αυτοί κόπων επιμνησθέντες Βίος* Αλ. 5961.

προπάσσω.

Από την πρόθ. *προ* και το αρχ. *πάσσω*.

Πασπαλίζω από πριν: *Εάν υπό γεράνου πληγεί* (ενν. ο ιέραξ), και μάλιστα περί το στήθος ή τα σαρκώδη του σώματος, ούτως θεραπεύσεις: *Σύμφυτον πρώτον προπάσας εις τον τόπον ράπτε αυτόν ...* Ιερακοσ. 483²⁵.

προπατηχτός, επίθ., Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 158¹¹.

Από τον αόρ. του *προπατώ* (βλ. *περιπατώ*). Το -χτός από -κτός (με ανομ. κτ > χτ) αναλογ. με τ. όπως *πηδηχτός* (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., λ. *περπατητός*), *στραγγιχτός* (Παγκ., Ιδιώμ. Κρ.² Δ' 584, στη λ.). Τ. *προπατηχτός* στο Βλάχ. (γρ. *προπατικτός*). Τ. *πορπατηχτός* σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., όπου και τ. *πορπατηξιός*, Μάνεσης, ό.π. όπου και τ. *περπατηχτός*, Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, κ.α.). Τ. *περπατητός* στο Βλαστόύ, Συνών.² (λ.

περπατιστός), καθώς και στο ΑΛΝΕ. Η λ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., ό.π., κ.α.).

Πεζός, με τα πόδια: προς τα μέρη τω Χανιώ προπατηχτοί εμπήκα· κι οπίσω να των ακλουθά όλ' η καβαλαρία αυτ. 151¹⁶.

προπάτορας ο, βλ. προπάτωρ.

προπατορικός, επίθ., Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 60.

Από το ουσ. προπάτωρ και την κατάλ. -ικός. Η λ. τον 4.-5. αι. (TLG), στο Soman. και σήμ.

Προγονικός: μήτε άλλο έτερον αφήσαν αυτόν (ενν. τον Φιλάρετον), ειμή τον προπατορικών του οίκον Βίος Φιλαρ. 239.

Έκφρ. (θεολ.) προπατορική αμαρτία = το αμάρτημα της παρακοής των πρωτοπλάστων: τα μικρά παιδιά, οπού βαπτίζονται, θέλει ειπεί τινάς, ότι αμαρτία δεν έχουν και αυτά έχουν την προπατορικήν, ήτοι την παράβασιν του Αδάμ Μαλαξός, Νομοκ. 254.

προπατώ, βλ. περιπατώ.

προπάτωρ ο, Νεόφ. Έγκλ. (Σωτ.) Α' 285²⁵, 286²⁶, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 477, Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου) 119, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 390^τ, Αρσ., Κόπ. διατρ. [1111], Μετάφρ. Δαμασκ. Βαβλαάμ 139²⁶, Σουμμ., Ρεμπελ. 184, Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 141^τ, Εισ Θεοτ. 7· προπάτορας, Ασσίζ. 364², Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 33¹⁹⁻²⁰, 49², 71¹⁵· γεν. εν. προπάτωρ, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 476· πληθ. προπάτοροι, Στάθ. (Martini) Α' 252· γεν. πληθ. προπάτορων.

Το αρχ. ουσ. προπάτωρ. Πληθ. προπατοροί σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Ο τ. και σήμ.

1α) Ο παλαιότερος πρόγονος ενός γένους, γενάρχης: Ψευδο-Σφρ. 484²⁸· **β)** (στον πληθ.) πρόγονοι: Βίος Αλ. 2286. **2)** (Θεολ.) **α)** (προκ. για τους πρωτόπλαστους Αδάμ και Εύα): Και αυτού (ενν. στον παράδεισο) τον προπάτορά μας εποίησε (ενν. ο Θεός) οικεία χειρί και έβαλέ τον απέσω Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 49²· όλα τα κακά άρχισαν από την αμαρτίαν του προπάτορος ημών Αδάμ Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 25·· εστάθην καταπάνω ο αδελφός τον αδελφόν, και εσκότωσεν ο Κάις τον Αβελ. Εκεί εστάθην οι προπάτορές μας, ο Αδάμ και η Εύα, εθρήνησαν και έκλαυσαν πολλά Διήγ. Αλ. Ε (Konst) 33¹⁴· **β)** (προκ. για τους πατριάρχες της Π.Δ.): Ω Ιακώβ, προπάτορ μου, ... Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου) 129· Στον Αβραάμ και Ισαάκ εκεί να 'ναι η ψυχή του (ενν. του κυρ Ιωάννου του Γλυκού)· στους κόλπους των προπάτορων με την ανάπαψή του Ζήνου, Πρόλ. Πένθ. θαν.² 10. **3)** (Προκ. για πόλη) ιδρυτής, θεμελιωτής: Αμή, ιδέ και σκόπησε και βάλε εις τον νουν σου | τους βασιλείς τους θαυμαστούς, τους φοβερούς ρηγάδες | της Ρώμης, τους προπάτορες της Κωνσταντίνου πόλης, | τους κτήτορες οπού έκτισαν τα κάστρη τά κρατούμεν Χρον. Τόκκων 3415.

προπεμπτής ο.

Από το προπέμπω και την κατάλ. -τής.

Προπομπός: Τίτος, ... ένας άξιος προπεμπτής του Κυρίου εις όπου είχε να πάει ο Κύριος, να προπορεύεται να ορδινιάζει πάσαν πόλιν και χώραν εις την εκδοχήν του Κυρίου Μορεζίν., Λόγ. 467.

προπέμπω, Γλυκά, Αναγ. 73, Διγ. (Trapp) Gr 512, 628, Διγ. Z 2821, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 363, Βίος Αλ. 5388, Σφρ., Χρον. (Maisano) 26¹⁵, Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 146³⁷, Διγ. Ο 1159, 1163.

Το αρχ. προπέμπω. Η λ. και σήμ. λόγ.

1) Στέλνω από πριν: Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 146³⁷. 2α) Ξεπροβοδίζω, κατευοδώνω: Βίος Αλ. 1528· β) (προκ. για νεκρό) οδηγώ, συνοδεύω στον τάφο/στον Άδη: Ερμον. Υ 362. 3) Εκτοξεύω: και οι υπεναντίοι προσώρμησαν επισείοντες τα δόρατα και τοξοβολισμούς οι τοξόται προέπεμπον Δούκ. 191²⁸.

Φρ. προπέμπομαι λόγον, βλ. λόγος (Ι) Φρ. 24.

προπεριπατώ.

Το μτγν. προπεριπατέω.

Περπατώ (κάπου) πριν από κάπ. άλλον (εδώ σε μεταφ.): η στράτα οπού υπάγει εις την αρετήν είναι δύσκολη ... Διά τούτο έχομεν χρεία πολλούς οπού να μας ... οδηγήσουνι και να μας προσκαλέσουσιν εις αυτήν, με βίους και ιστορίας εκείνων οπού επροπεριπατήσασι Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 30³⁴.

προπερνών μτχ. παρκ. προαπερασμένος· προπερασμένος, Θησ. Α' [30⁴], Γ' [69¹].

Από την πρόθ. πρό και το περνών. Πβ. μτχ. προπερασάντων ήδη μτγν. (TLG) και προπεράω -ώ (9-10. αι., LBG, Κουμάν., Συναγ. ν. Λέξ.). Η μτχ. παρκ. προπερασμένος και σήμ.

Αντιπαρέρχομαι, αδιαφορώ για κ.: Τότες ο Αίσωπος, όταν ήλθεν ο Ξάνθος εις το σπίτιν, έπεσεν εις τα ποδάρια του λέγοντας ... Και ο Ξάνθος αποκρίθην προπερνώντας τον Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 78⁹.

Ο πληθ. αρσ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. = οι άνθρωποι που έζησαν στο παρελθόν, οι προγενέστεροι: Ιδές τι εκατέστησαν οι προαπερασμένοι (έκδ. προϋπερασμένοι· διόρθ. Κακουλίδη),¹ και πώς εκτίσαν εκκλησιές και είν' μνημονεμένοι Αλφ. (Μπουμπ.) II 13·

Ο πληθ. ουδ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. = τα συμβάντα του παρελθόντος: οι θεοί ... εμάς θέλουνε βοηθείν, αν είναι δικαιοκρίτες! κι ουδέν μας θέλουν 'ξεριστεί εις τα προπερασμένα Θησ. (Foll.) I 35.

προπέρυνσι, επίφρ. πρόπερσι, Γλυκά, Στ. 263, Προδρ. (Eideneier) IV 248-4 χφφ ΡΚ κριτ. υπ.

Το αρχ. επίφρ. προπέρυνσι. Ο τ. στο Du Cange και σήμ. Η λ. και σήμ.

Πριν από δύο χρόνια: Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 26⁵.

προπέτεια η, Zygomalas, Synopsis 169 Δ 39.

Το αρχ. ουσ. προπέτεια. Η λ. και σήμ.

1) Αναίδεια, αυθάδεια: Zygomalas, Synopsis 284 Σ 35. 2) Μεροληψία, προκατάληψη: Ορκίζω σε ομπροστά εις τον Θεόν και τον Κύριον Ιησούν Χριστόν και των εκλεκτών αγγέλων να τα φυλάξεις ετούτα χωρίς ... προπέτειαν, να μην κάμεις κανένα πράγμα γέρνοντας εις κανένα μέρος Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Τιμόθ. Α' ε' 21 σημ.

προπετεύω.

Το ενεργ. του μτγν. προπετεύομαι. Η λ. σε σχόλ. και τον 12. αι. (LBG, TLG).

Συμπεριφέρομαι αλαζονικά: ου δόξης προπετεύει (ενν. πας όστις φρόνιμος) Στίχ. ωραιότ. (Spadaro) 113.

προπέτης (I), επίθ., Ερμον. Δ 240, Σταυριν. 534, Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 35', Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 166³¹⁴, 1393 ρεγ' 1· θηλ. προπέτισσα.

Από το αρχ. επίθ. προπετής με αναβιβ. τόνου (Georgac., BZ 38, 1938, 104)· κατά ΛΚΝ από ουσ. προπέτεια και την κατάλ. -ης με αναδρομ. σχηματ. Η λ. τον 12. αι. (TLG, LBG), στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και σήμ. (ΛΚΝ· βλ. και ΑΛΝΕ, Βλαστού, Συνών. 45, λ. αφτάδης).

Θρασύς, αναιδής, προκλητικός: αυτοί αρχίρισαν, ετούτοι οι προπέτες, | οι αμαθείς και άπρακτοι, απείραστοι πολέμου, | με λόγια να φουσκώνουν, θρασύτητες να δείχνουν. | Τόσον επαραξήλωσαν τον κόντον Λεονάρδο, ότι επареκίνησεν, όρμησεν να μαλώνει Χρον. Τόκκων 1710· ήτον η μία ονόματι Κασσία και η άλλη Θεοδώρα, όμοιες εις την ευμορφίαν και εις τα κάλλη και οι δύο ... Και ο Βασιλεύς ωσάν την είδε (ενν. την Κασσίαν) προπέτισσαν επήρε την Θεοδώρα διά γυναίκα του Χρον. βασιλέων 937.

προπέτης (II) ο εμπροπέτης, Ασσίζ. 28⁹, 276³⁰, 277³, 283⁴. — Βλ. και αβμπαρλιέρης, αβοκάτος και πρόλαλος.

Μτφρ. δάν. από το παλαιότ. γαλλ. *avant-parlier* (Hadjioannou, Med. dial. 203, Συμμεων., Ιστ. κυпр. διαλ. 141)· για το σχηματ. πβ. λ. πρόλαλος.

Δικηγόρος, συνήγορος: Εάν γίνεται ότι εις άνθρωπος εγκλητεύει έτερον άνθρωπον εις την αυλήν, το δίκαιον ορίζει ότι να έχει προπέτην να πει το δίκαιον και των δύο μερίων αυτ. 349¹³. Ομοίως ο αβοκάτος, τουτέστιν ο εμπροπέτης, ο λεγόμενος φαρπαλιέρος ... αυτ. 34¹².

προπέτισσα, επίθ. θηλ., βλ. προπέτης (I).

προπετώ.

Από το προπετεύομαι -ω κατά τα ρ. σε -ώ. Η λ. τον 9. αι. (LBG).

Είμαι προπετής· σπεύδω να κάνω κ. βιαστικά και απερίσκεπτα: Προσήκει μεν, ω δέσποτα, μη προπετών εκτρέχειν | προς άμιλλαν ή συμπλοκήν δίχα τη ση προστάξει Πρέσβ. ιππ. 26.

προπετώς, επίρρ., Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 457, 570.

Το αρχ. επίρρ. προπετώς. Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

(Εδώ για τρόπο ομιλίας) με αναίδεια: ο πάρδος προπετώς εφθέγξατο τοιαύτα ... αυτ. 863.

προπηδώ, Αχιλλ. (Smith) N 623, 1150, Συναξ. γυν. 562, Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 130^ο εμπροπηδώ.

Το αρχ. προπηδάω. Ο τ. πιθ. από την ανάπτυξη ενός προθετ. προσφύματος ή την επίδρ. του επιρρ. εμπρός.

Α' (Μτβ.) προσπερνώ: η 'στία, όταν ανάψει εις ένα κάστρον, εις τόπους καίει τα σπίτια όλα παντάπασιν, εις τόπους τα μισά, εις τόπους μερικόν μίαν άκραν, εις τόπον προπηδά σσπίτι και δεν το καίει ποθές Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 130^ο.

Β' Αμτβ. **1α**) Πετάγομαι μπροστά: Ο δε του αμπελίου οικονόμος, ονόματι Ζηνάς, επαράστεκε τους εργάτας του αμπελίου, διότις ήσαν και άλλοι δούλοι εκεί οπού έσκαπτεν ο Αίσωπος· και ως είδεν ο Ζηνάς έναν από τους εργάτας ότι έσφαλεν εις την δουλείαν του παραμικρόν, έδωκέν τον με το ραβδί. Ο δε Αίσωπος επροπήδησε και λέγει παραντίκα: «Ανθρωπε, διατί κτυπάς τον άνθρωπον ...;» Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 4^ς β) (προκ. για πολεμικές επιχειρήσεις) επιτίθεμαι, εφορμώ: Κλινομένης δε ήδη της ημών παρατάξεως, Θεόφιλος μεν ο Παλαιολόγος και Δημήτριος ο Καντακουζηνός, άνδρες άριστοι, προπηδήσαντες νικώσι τους Αγαρηνούς Ψευδο-Σφρ. 424³⁶. **2)** Τινάζομαι, πηδώ προς τα πάνω του Γάτα η καύκα ήρπαξεν λατινικόν σκουτάριν, | κι εις την δεξιάν την χέραν της βαστά καλόν κοντάριν, | μετά θυμού εμπροπήδησεν και 'κάτσεν εις το 'πάριν | και 'μποδουκλώθη κι έπεσεν στον κάμπον στο χορτάριν Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 687· (εδώ μεταφ.): Όταν γαρ στα άκρα των βουνών και εις τας κορφάς των δένδρων | η αυγή εμπροπήδησεν από τας ακρωρείας, | σηκώνουνται (ενν. οι στρατιώται) και λέγουν τον (ενν. τον Βέλθανδρον): «Εγείρου, δέσποτά μου, ...» Βέλθ. 162.

πρόπια, επίρρ. βλ. πρόπιο.

προπιάνω.

Από την πρόθ. προ και το πιάνω. Τ. προπιάννω (Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης) και προπκιάννω (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδιώμ.) σήμ. ιδιώμ. Η λ. στο Soman., σε έγγρ. του 11. αι. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.² 318) και σήμ. ιδιώμ. (Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ.).

Ι. (Ενεργ.) καταλαμβάνω πρώτος: επροπίασεν εκείνος τον τόπον, οπού τον είχαν όλοι τους κοινόν Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1214 ρμθ' 5.

ΙΙ. (Μέσ.) εντοπίζομαι (να κάνω κ.): Αδελφοί, εάν και προπιαστεί άνθρωπος εις κανένα σφάλμα, εσείς οι πνευματικοί φθειάνετε (έκδ. φθειάνετε διορθώσ.) τον τοιούτον με πνεύμα πραότητος Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Γαλ. C' 1.

πρόπιο, επίρρ. πρόπια, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 374^ο, Αλ. Κύπρ. 1715.

Από το βενετ. *proprio* (βλ. Boerio, λ. *proprio*, Battaglia, λ. *proprio*). Επίθ. πρόπιος σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.²). Ο τ. και σήμ. ιδιώμ. (Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ., Λάζαρης, Λευκαδ. 146).

1) Ακριβώς, ειδικά, μάλιστα: και εις εκείνον πρόπια τον καιρόν έρχεται ο Σενακαρής, ο υιός του βασιλέως της Συρίας, και επαίρνει μίαν χώραν οπού την έκραζαν Σαμάρεια Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 208^ο εκείνη την ημέραν πρόπια ή-

σαν ... όπου ο Θεός τους έβγαλε από την δούλεψιν και από τας χείρας του Φαραώ Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 164' 2) Κατευθείαν: αράζεις πρόπιο επάνου εις τον κάβον Πορτολ. Α 331'. 3) Κοντά: Το οποίον (ενν. μπάνιο) φαίνεται ακόμη έως την σήμερον ... και είναι πρόπια εις ένα μοναστήρι όπου το λένουν των Φάρων των μινόρων Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 117'.

πρόποδα τα.

Το μτγν. ουσ. πρόποδα τα (TLG). Η λ. σε έγγρ. του 10. (Act. Ivir. I 9³³), 12. (Act. Ivir. II 52²⁰⁷) και 14. αι. (Act. Lavr. II 97¹⁶, 98⁵⁰, Act. Xen. 4²⁸, κ.α.) και στο ΑΛΝΕ λογοτ.: βλ. και LBG.

Πρόποδες: περιπατώντας τα πρόποδα του βουνού Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 171.

προποιώ.

Το αρχ. προποιέω.

Κάνω κ. προηγουμένως, κάνω κ. εκ των προτέρων: Ψευδο-Σφρ. 422³⁵.

Η μτχ. παθ. αορ. ως επίθ. = που έγινε νωρίτερα: προηγούμενος: η συμφορά του πατρός ... δεν στεριίζει την προπονηθείσαν ταις παισὶ δόξαν και αξίαν Zygomalas, Synopsis 137 Α 94.

προπολεμώ γ' εν. υποτ. ενεστ. προπολεμά.

Το αρχ. προπολεμέω.

Πολεμώ προκ. να υπερασπιστώ κάπ. ή κ.: προμαχώ: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 382' Μόνον ας μη λείπει (ενν. η πανιεροτάτη σου ψυχή) πάντα να προπολεμά κατά των θηρίων υπέρ της ποιμένης Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 49¹³.

πρόπολις η, Ιερακοσ. 489²⁶, 500³· γεν. εν. προπόλιος, αυτ. 495¹.

Το μτγν. ουσ. πρόπολις. Η λ. και σήμ. στον τ. πρόπολη (ΛΚΝ).

Ρητινώδης ουσία που παρασκευάζουν οι μέλισσες, με ποικίλες φαρμακευτικές χρήσεις: πρόπολη: Οστρακον και μάρμαρον και γύψον εξ ερειπίου και αμμωνιακόν και πρόπολιν ..., ταύτα τρίψας μείγνυε και χρίε τον πάσχοντα τόπον αυτ. 495⁷.

προπολλού, επίρρ.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. προ και τη γεν. του επιθ. πολύς. Η λ. και σήμ. (ΛΚΝ, Μπαμπ., Λεξ., λ. προ, γρ. προ πολλού).

Πριν από πολύ καιρό: μουλλώνεται και κρύπτεται, εμέ δ' αφήνει έξω, ¹ ως το ε-
ποίκεν προπολλού, δέσποτα στεφηνόρε, ¹ όταν εστράφην σάβουρος απ' ώδε παρ' ελ-
πίδα Προδορ. (Eideneier) I 128.

προπομπεύω.

Το μτγν. προπομπεύω.

(Εδώ) ανακοινώνω (το όνομα) κάπ.: προσφωνώ κάπ.: ο κήρυξ επεφώνησε λέγων αυτώ «Τις λέγει; ¹ ή πόλις ποία σοι εστιν, ίνα σε προπομπεύσω;» Βίος ΑΛ. 2428.

προπομπή η, Αγαπ., Αμαρτ. σωτ. 413.

Το αρχ. ουσ. προπομπή. Η λ. και σήμ. λόγ. (Κριαρ., Λεξ.).

α) Ξεπροβόδισμα, κατευόδιο (εδώ σκωπτ.): Σήμερον ο σπανός προπομπήν πορεύεται της ωραίας πατσάδος γενειάδος του Σπανός (Eideneier) A 22· **β)** γιορτινή πομπή· τιμητική συνοδεία: μετά χαρμονής ...! και προπομπής βασιλικής ...! προς τον αυσονοκράτορα συν σοι καταλαμβάνουν (ενν. οι συγγενείς) Επιθαλ. Ανδρ. Β' 552· **γ)** (προκ. για κηδεία) νεκρική πομπή: Τω στωξθ' έτει ... εκοιμήθη ο μέγας δουξ, Νικήτας ο Σχολάρις· ότε και ο βασιλεύς μεγάλως ελυπήθη επιστάς εν τη προπομπή της εξόδου αυτού Πανάρ. 73²².

προπομπός ο.

Το αρχ. ουσ. προπομπός. Η λ. και σήμ.

α) Συνοδός, φύλακας: Προδρ. (Eideneier) I 134· **β)** (στρατ., στον πληθ.) οι στρατιώτες που αποτελούν το προπορευόμενο κλιμάκιο της εμπροσθοφυλακής (πβ. ά. πρόμαχος): Ηλθαν ... οι του φουσσάτου πρώτοι,! οι προπομποί και πρόοδοι και πρόμαχοι των άλλων Καλλίμ. 867.

προπονέρω.

Από το βενετ. *proponer* (Boerio). Η λ. και σήμ. στη Ζάκυνθο (Ζώνη, Λεξ. Ζακ.² Β').

Προβάλλω, παρουσιάζω: συλλογίσμους όσους θες πάντα να προπονέρω Στάθ. (Martini) Γ' 210.

προπορευόμαι.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ.

Προχωρώ μπροστά, προηγούμαι: Ο δε τρίτος φίλος, ... ήγουν οι καλές αρετές ..., ο οποίος μπορεί να προπορεύεται, οντέν θέλομεν εξέλθει από τούτο το κορμί, να παρακαλεί τον Θεόν διά λόγου μας Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 66¹².

προπορτσιόν η, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 359⁹, 637¹², 709⁷.

Από το βεν. *a porzion* - ιταλ. *a porzione*.

Στην έκφρ. (α) προπορτσιόν = κατ' αναλογία (βλ. και Battaglia, λ. *porzione* 5): και οι λεγόμενοι του (ενν. του μισσέρ Νικολό) κομεσάριοι να μπορού να μοιράσουν το απομονάρι μόμπιλε προπορτσιόν, όξω απού το χάρκωμα τ' Αμαργιανώ, ν' απομένει εκείνο στα χέρια του μισσέρ Φραγκία, του υιού του, λίμπερο αυτ. 716³¹.

προποτίζω, Ιερακοσ. 391¹⁹, Μαχ. 38¹⁸ χφ Ο.

Το μτγν. προποτίζω. Το μέσ. και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 763).

(Ιατρ.)

I. (Ενεργ.) εφαρμόζω φάρμακο υγρής μορφής στην πάσχουσα περιοχή: Αφού δε μαδισθή (ενν. ο ιέραξ), λαβών οίνον στύφοντα εν τω στόματί σου προπότιζε αυτόν εις τους μαδισθέντας τόπους, ώστε στύψας αυτούς μετά του οίνου διά το μήτε αιμορραγήσαι μήτε ιλύν θείναι Ιερακοσ. 367²⁵.

II. (Μέσ.) λαμβάνω υγρό φάρμακο· (εδώ προκ. για αγίασμα): εις το πλευρόν του

βημάτων ... έχει (ενν. το εκκλησιούδι) λάκκον, όπου πολομά μεγάλες ίασες εις γαρισούραν και εις τας πύρεξες. ... Και εις τον καιρόν του ρε Πιερ τον μεγάλου είχε την καρτάναν και δεν ημπόρεσε να βρει υγείαν' ... ήρτεν και 'προποτίστην (ενν. ο ρε Πιερ) και παραύθα εγίανεν Μαχ. 38²³.

πρόπρε, επίθ. άκλ. — Βλ. και πρόπριος.

Από το ιταλ. *proprio*.

Ατομικός, προσωπικός: οι χοντροί άνθρωποι ... επεθυμούν περίτον συχνά το διλίτιν ... του κορμιού διαπρεζιάζοντα το διλίτιν το νοητικόν του νου, αφήνοντα το μεγαλύτερον καλόν ..., ως γοιον πράμα οπου δεν κουριάζει απού άλλον παρού απού το δικόν του πρόπρε το σωματικόν διλίτιν Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 80.

πρόπριος, επίθ.

Από το λατ. *proprius*. Τ. πρόπιος (<διαλεκτ. ιταλ. *proprio*) το 12. αι. (Caracausi). Η λ. τον 6. αι. (LBG).

Που ανήκει σε κάπ., προσωπικός: *ιν πρόπριους μπόνις, ήγου εις τα ίδια του καλά Βαρούχ.* 846³³.

προπύλαιον το. — Πβ. και πρόπυλον.

Το αρχ. ουσ. *προπύλαιον*. Η λ. και σήμ. στον πληθ. (*προπύλαια* τα).

(Αρχιτ.) οικοδομική κατασκευή μπροστά από την κύρια είσοδο κτηρίου ή κτηριακών συγκροτημάτων' πύλη: Ιστ. πολιτ. 29¹³.

πρόπυλον το, Hist. imp. 38. — Πβ. και προπύλαιον.

Το αρχ. ουσ. *πρόπυλον*. Η λ. και σήμ. στον τ. *πρόπυλο* αρχαιολ.

Ο στεγασμένος χώρος μπροστά στην κύρια είσοδο ναού ή μεγάρου, ο οποίος συν. έχει μπροστά κίονες: *επήδησεν ο προσμονάριος ευθύς και εξέβη έσω εις το πρόπυλον και βλέπει τον Βασίλειον Παράφρ. Μανασσ. 286' (προκ. για είσοδο ταφικού μνημείου): ανοίξω σου το πρόπυλον, ανοίξω σου τον τάφον Βυζ. Ιλιάδ. 1149.*

προπυριώ.

Το προπυριάω που απ. στον Ιπποκράτη.

Προθερμαίνω: *ακανθοχοίρου χολήν νεαράν βάλε εις τα ώτα προπυριάσας αυτήν και θαυμάσεις Ιατροσόφ. (Οικονομου) 54²².*

προρατικός, επίθ., βλ. προορατικός.

προρίζω, βλ. προορίζω.

?**προρόγα**, επίρρ., Rechenb. 31⁴. — Βλ. και προρογής.

(Πιθ.) από την πρόθ. *pro* και το ουσ. *ρόγα* (βλ. και Hunger-Vogel [Rechenb. σ. 31]): πβ. επίρρ. *πρόρογα* σήμ. ιδιωμ. (Ζώνη, Λεξ. Ζακ. Β² (γρ. *πρόρρογα*)).

Προκαταβολικά: Οι αλικάροι Θεσσαλονίκης *επαίρνουν προρογής άσπρα δ..'* εις τα α... 'μουζούρια το άλας' *επουλήθη γουν όλο και εξέβη μουζούρια γεζςβ' θώμεν, τι ένι εικός να πάρουν προρόγα; αυτ. 31².*

?προρογής, επίφρ. — Βλ. και προρόγα.

(Πιθ.) από την πρόθ. *pro* και το ουσ. *ρόγα* (βλ. λ. *προρόγα*, *ετυμολ.*) κατά τα επιφρ. σε -ής.

Προκαταβολικά: Οι αλικάροι Θεσσαλονίκης επαίρνουν προρογής άσπρα δ...! εις τα α...! μουζούρια το άλας *Rechenb.* 31¹.

πρόρρησις η, Αλ. Κων/π. (*Matzukis*) 69.

Το αρχ. ουσ. πρόρρησις. Η λ. και σήμ. στον τ. πρόρρηση.

1) Μαντεία: Ουκ έστι πρόρρησις ψευδής, αλλ' αληθής υπάρχει Αλ. Κων/π. (*Matzukis*) μετά στ. 50. 2) Πρόγνωση· πρόνοια: διά πρόρρησιν Θεού και χάριν εφυλάχθη (ενν. ο Μωυσής) Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 154^v. 3) Πρόλογος: Του προοιμίου πρόρρησις, ως έχει τα του κόσμου Καλλίμ. 1.

πρόρριζος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. πρόρριζος. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Με όλη του τη ρίζα, σύρριζος· (εδώ μεταφ.) πλήρως εκριζωμένος, αποσπασμένος από κάπου: Γλυκά, Στ. Β' 77, Γλυκά, Αναγ. 46.

προς, πρόθ., Προδρ. (*Eideneier*) I 234, II 86, Καλλίμ. 36, 919, Ασσίζ. 36¹³, Διγ. (*Trapp*) Gr. 855, 2122, 3073, Διγ. Z 14, 433, 2546, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1229, 1291, Βέλθ. 609, 1085, Χρον. Μορ. Η 1658, 1826, 1959, Χρον. Μορ. Ρ 1658, 1826, 1959, Φλώρ. 379, 754, Απολλών. (Κεχ.) 756, Λίβ. διασκευή α 184, 3079, 3264, Λίβ. Esc. 937, 2244, Αχιλλ. (*Smith*) N 160, 248, 311, Αχιλλ. (*Smith*) O 6, 378, 500, Ιμπ. 420, Μαχ. 4⁹, Λίβ. Va 673, 1074, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 207, Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 49, Απόκοπ.² 397, Πεντ. Γέν. XVI 2, XXIII 19, Έξ. VII 23, Κυπρ. ερωτ. 9⁶, 24⁴, 37⁶, Πανώρ.² Α' 142, Β' 415, Γ' 188, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. τίτλ., Ε' 67, 530, 534, Κατζ. Δ' 29, Ε' 351, Βοσκοπ.² 257, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 2187, Γ' 1230, 1489, Στάθ. (*Martini*) Β' 278, κ.π.α.

Η αρχ. πρόθ. προς. Η λ. και σήμ.

Α' Με αιτιατ. 1) (Δηλώνει κίνηση ή κατεύθυνση προς πρόσωπο/τόπο) προς, σε· α) συν. με ρ. όπως τα υπαγαίνω, έρχομαι, κλπ.: Απολλών. (Κεχ.) 670, 692, Χρον. Μορ. Η, Ρ 1564, Ρ 5204, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 146, 2118, Λίβ. Va 179, 2162, 3426· Πάσα σου πόνος διπλοτριπλός στρέφεται προς εμένα Φαλιέρ., Θρ. (*Bakk.-v. Gem.*) 49· προς το μανικότερον μετέπεσεν ο νους του! και προς το ληστρικότερον εσέβην η ψυχή του Λίβ. Va 3095, 3096· (με τις προθ. εις/ως): ήρτα σήμερα εις προς τη βρύση Πεντ. Γέν. XXIV 42· ως προς την κόρην την τερπνήν ο νους μετατραπέντον Αχιλλ. (*Smith*) N 852· έκφρ. προς τα δεξιά, βλ. Επιτομή δεξιός 1 εκφρ.: φρ. (1) έρχομαι προς (κάπ.) = συνενυρίσκομαι· ήρτεν (ενν. ο Αβραμ) προς τη Αγαρ και εγγαστρώθη Πεντ., Γέν. XVI 4· (2) μετατρέπομαι προς ύπνον, βλ. λ. μετατρέπω Φρ.: β) με ρ. όπως το δίδω, πουλώ, στέλνω, δείχνω, κλπ. εισάγει το έμμεσο αντ.: την πόλιν εχαρίσατο τούτοις απελευθέραν, | φόρους αυτούς παντάπασι πρός τινα μη διδόναι Βίος Αλ. 2913· θέλεις να το πουλήσεις (ενν. το καστέλλιν)! προς των Ρωμαίων κεφαλήν αυτόν του βασιλέως Χρον. Μορ. Ρ 8412· Πιττάκιν της Ροδάμνης· προς Λίβιστρον το πέμπει Λίβ. Va 1547· προς εκείνον σύντομα δείξε το δακτυλίδιν Λίβ. Va 2634· (με το ως πλεοναστικά): το πιττάκιν έ-

στείλεν ως προς τον Αχιλλέα Αχιλλ. (Smith) N 958· γ¹) (με ρ. ή ουσ. που σημαίνουν «πολεμώ», «πόλεμος», κλπ.) εναντίον (βλ. και Apostolopoulos, Καλλίμ. 125): Χρον. Μορ. P 3411, Δευτ. Παρουσ. 215· προς δρακοντόκαστρον, προς αντιδίκους όφεις (παρ. 1 στ.), πάντες απαγορεύουσιν, τον πόλεμον σκνούσιν Καλλίμ. 1053· (εδώ με παρ. του ρ.): προς έναν εκατόν η απαντοχή κακή είναι Δευτ. Παρουσ. 76· γ²) (με την αντων. άλλος για να δηλωθεί αλληλοπάθεια): όλοι ας καβαλικεύσουν! και είς προς τον άλλον όρισε και ας δώσουν κονταρέας Λίβ. Va 2972· δ) με ρ. που δηλώνουν υπακοή, υποταγή: «Ο Πόθος είμαι», λέγει με, «και κλίνε προς εμένα» Λίβ. Va 341· μη γνέψετε προς τα είδωλα και θεούς χυτούς μη κάμετε εσάς Πεντ. Λευιτ. XIX 4· υιός αγνεύτης και αντάρτης, δεν ακούει εις τη φωνή του πατρός του και εις τη φωνή της μάνας του και να παιδέψουν αυτόν και να μην ακούσει προς αυτουνούς Πεντ. Δευτ. XXI 18· ε) με το εναλλάσσω («αλλάζω»): μέλαν να φορέσουν και προς το σχήμαν τούτοι ... πάντες εναλλαγώσι Καλλίμ. 1519· στ) με ρ. όπως λέγω, λαλώ, απιλογούμαι, κλπ. (ή ουσ. όπως απιλογία, κλπ. βλ. και Κριαρ., EMA 1, 1939, 42, Πηδώνια Κομν., Χορτάτζης 282-3) ή γράφω (ουσ. γραφή), κλπ.: Χρον. Μορ. P 20, 6761, H, P 3440, Απολλών. (Κεχ.) 239, Λίβ. Va 665, Δευτ. Παρουσ. 145, Αχιλλ. (Smith) N 338, 927, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 1203· (με το ως πλεοναστικά): λόγους εδημηγόρησεν ως προς τους άρχοντάς του Λίβ. Va 2178· ζ) (με ουσ. ή ρ. που σημαίνουν δέηση, παράκληση, ευχή κλπ.): τον πρίγκιπα παρακαλούν και δέονται προς αυτόν Χρον. Μορ. P 5699· Η προσευχή προς τον Θεόν μεγάλως οικειώνει Κομν., Διδασκ. Δ 159· Ευχή πατρός προς Αχιλλέα Αχιλλ. (Smith) N 349· η) (προκ. για όρκο): Χρον. Μορ. H, P 8515, Λίβ. Va 2099· θ) (προκ. για αφιέρωση, βλ. και Πηδώνια Κομν., ό.π., 281-2): Προς τον εκλαμπρότατον και ευγενέστατον κύριο Μαρκαντώνιο Βιάρο Πανώρ.² Αφ. τίτλ. ι) (με ρ. που σημαίνουν «κοιτάζω, βλέπω»): Χρον. Μορ. H, P 4807, Αχιλλ. (Smith) N 1062· ια) (με τα σημεία του ορίζοντα δείχνει κατεύθυνση): Χρον. Μορ. P 5047, Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) O I²⁰· ευρίσκεται προς μεσημβρίαν εκείνου ... του κάστρου! σκάτι ένα βουνόπλαγον Χρον. Μορ. P 2803. 2) Δηλώνει α) (πιθ.) θέση κατά προσέγγιση: επέξευσεν προς την Λεμεσόν Μαχ. 4¹⁰· (προκ. για λόγο, ομιλία): φαίνεται μου ό,τι θέλεις ειπείν προς το τέλος της μαντατοφοριάς σου, θέλεις το πειν καλά και πρεπάμενα Μαχ. 472¹⁶· β) (εγγύτητα σε τόπο) κοντά, δίπλα: εκάθισεν εφ' ικανόν προς την του κήπου θύραν Καλλίμ. 1620· ήλθεν, εστάθην προς εμέν Λίβ. Esc. 3694. 3) (Τέρμα) μέχρι, έως: πολύ ... τούτο του βουνού το ύψος αναβαίνει! αν είποις, και προς ουρανόν η κορυφή του φθάνει Καλλίμ. 85. 4α) (Στάση σε τόπο) σε (βλ. και Trapp, JÖBG 14, 1965, 32): ας μένει Απολλώνιος ημέρες προς τ' οσπίτιν Απολλών. (Κεχ.) 259· β) μέσα σε (κάπ./κ.): διά το ολιγόψυχον τό εθεώρουν προς εκείνον ... Λίβ. Va 3437· ουδέν γαρ λείπει το καλόν και το τερπνόν εκ λύπης (παρ. 1 στ.). Προς δόξαν, προς λαμπρότητα, προς τε τιμήν και πλούτον,! προς κάλλος και προς φρόνησιν, προς γνώσιν, προς ανδρείαν,! προς έρωταν, προς καλλονήν, προς είδος ευπρεπείας,! άπερ προσφέρουσιν χαράν ...!, εν τούτοις ίδης κίνδυνον,! μέσον τούτοις και ψόγον Καλλίμ. 9, 10, 11. 5) (Προκ. για διήγηση) στη συνέχεια, ακολούθως (προς τμήμα της διήγησης που προηγήθηκε): Ας παραδράμω τα πολλά ... (παρ. 6 στ.) Λοιπόν προς την διήγησιν την πρώτην διηγούμαι Λίβ. Va 2206. 6) (Δηλώνει γενικά σύνδεση, σχέση συν. μεταξύ προσώπων, φιλική ή εχθρική διάθεση προς κάπ./κ. (Κριαρ., Πεπρ. Β' ΔΚρΣ 4, 274)) προς, σε (βλ. και Lex.

Chron. Mor., στη λ. 2b, Bauer, Wört., στη λ. III4, Πηδώνια Κομν., ό.π., 280-1): *έφταισεν και έσφαλεν προς αύτον Χρον. Μορ. Η 3317· αρμόζει να είσαι προς εμέν αληθινός εις πάντα Χρον. Μορ. Η 1871· να είναι πιστοί προς αύτον Χρον. Μορ. Η 5477· εθαύμασεν ...! την εκ ψυχής μου καθαράν φιλίαν προς εκείνον Λίβ. Va 3787· α) προς, σε σχέση με: ουδέν μετέχω προς αυτόν εις τίποτε συγγένειαν Χρον. Μορ. Η 4156· β) (με ουσ. όπως βοήθεια, ενεργεσία, κ.ά.): βοήθειαν και πρόβλεψιν να ποίσει προς εκείνον Χρον. Μορ. Ρ 1551· τι τιμήν κι ενεργεσίαν να ποιήσομεν προς αύτον Χρον. Μορ. Η 6740· γ) (με τα ουσ. πόθος, έρωτας): είπα την τά πάσχω, τον πόθον και τον έρωτα τόν έχω προς εκείνην Λίβ. Va 3205· δ) (με το ρ. βαραίνω, κ.τ.ό.: βλ. Αλεξίου Στ. [Βοσκοπ.² σ. 33]) εναντίον, προς: βαραίνει προς το ριζικόν οπού τονε πειράζει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1538· προς τη Μοίρα εμάνιζε και προς το ριζικό του Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 2269· ε) (με το συνηθίζω): Οπού χαρεί τα ευφρόσυνα του κόσμου, την αγάπην! και συνηθίσει προς αυτά και καταγλυκαθεί τα ... Λίβ. Va 908· στ) (με το ουσ. εξουσία) πάνω σε: Περί της εξουσίας τήν έχει ο ρήγας προς τους ανθρώπους του Ασιόζ. 285⁴ ζ) με το ρ. πρέπω «ταιφιάζω»: τι λόγον να άρξομαι να πρέπει προς εκείνην Λίβ. Va 2010· η¹) για (κάπ.) (βλ. και Bakker-v. Gemert [Φαλιέρ., Θρ. σ. 186, 234]): ήτον κι ετούτο προς εμάς χρειάζόμενο μαντάτο! Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 238· η²) προς χάριν κάπ., για κάπ.: να γαληνώσαν προς εμέν οι χρόνοι Κυπρ. ερωτ. 107¹⁴· θ) με το προσκαρτερώ: Χρόνον προσεκαρτέρεσεν πάλιν προς έρωτά μου! ώστε να έλθω εις θέλημα, ξένε μου, το δικόν του Λίβ. Va 2942. 7) Δηλώνει χρόνο α) (με ουσ. που δηλώνουν χρονικό σημείο) χρονική προσέγγιση ή συγκεκριμένο χρόνο, κατά: Απολλών. (Κεχ.) 248, 533, Λίβ. Va 673, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 180, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 30· (με το άρθρο): *ανάστηθι το προς πρωί λίαν όρθρον βαθέος Παΐς.*, Ιστ. Σινά 1611· β) (με ουσ. που δηλώνουν χρονικό διάστημα) για: *μικράν ανάπαυσιν εύρηκα ...! προς ώραν, προς αναμονήν Καλλίμ. 2368· εκφρ. (1) προς βραχύ = για λίγο (χρόνο): τούτον προσεκύνουν! φέροντες δάκρυα και χαράν, όθεν ου προσεδόκουν, και προς βραχύ θρηνησάντες χαράν είχαν μεγάλην Διγ. Ζ 973· (2) προς μικράν ώραν, βλ. ά. μικρός Εκφρ. 5· (3) προς ολίγον ή ολιγόν / προς ώραν = (α) για λίγο, για σύντομο χρονικό διάστημα· βλ. λ. ολίγον Εκφρ. 9, Επιτομή Εκφρ. 10· πβ. επίρρ. προσώρας σήμ. (βλ. και Καψ., ΕΕΦΣΠΘ 7, 1957, 356, βλ. και L-S, στη λ. CIII4): *Ημείς επαναπαύθημεν προς ολιγόν, προς ώραν Καλλίμ. 2418· προς ώραν έχει δύναμιν, προς ώραν φλαμμουλίζει, η προσκοπή προσωρινή, προς ώραν η χαρά του Γλυκά, Στ. 351, 352· (β) σε λίγο: προς ολίγον έφην Καλλίμ. 1499· (4) προς ολίγας ημέρας = για λίγες μέρες (βλ. και Καψ., ό.π.): Η αγάπη ... με ανάγκασεν, προς ολίγας ημέρας, της ταπεινής μου της μητρός και όλων των συγγενών μου, θέλω να πάω να τους ιδώ και πάλι να υποστρέψω Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 373· (5) προς μακρόν χρόνον = για μεγάλο χρονικό διάστημα: κρατήσσει προς μακρόν ... χρόνον Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο VIII⁴· (6) προς καιρόν = για λίγο χρόνο, πρόσκαιρα, προσωρινά: *δεν ήσαν καλαί (ενν. αι θυσίαι), ειμή προς καιρόν, διό και κατηργήθησαν Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 59· Βλέπεις τον κόσμον, άνθρωπε, τροχός έν' και γυρίζει! τους μεν ανάγει προς καιρόν, τους δε άλλους κατεβάζει, και τούς ανάγει σήμερον πάλε κλωθογυρίζει Αλφ. 14⁷· γ) (εδώ) ταυτόχρονα με: Εκείνη λέγει: «Κηπουρέ, τον μισθαργόν σου πέμψε! και δώσ' τον ρόδα περισσά ...».! Και παρευθύς ο μισθαργός ευρεύθη με τα ρόδα! εις θέσιν γαρ και λογισμόν και ακοήν και γνώσιν!****

προς την φωνήν ηντρέπισεν ο μισθαργός Καλλίμ. 1904. 8) (Προκ. για κατάσταση, περίσταση) κατά, σε: Προς δε τον πόλεμον αυτόν όσαι σφαγιασθώσιν, | αυτές τιμώντες ως θεάς Βίος Αλ. 5530. 9) (Με αριθμητ.) α) (προκ. για διανομή, επιμερισμό) από: οι δύο κοντάδες του έδωκαν προς έναν καβαλάρην Χρον. Μορ. Η 220· της Βελίγοστης (ενν. ο επίσκοπος) κι εκείνος του Αμυγκλίου | όλοι προς τέσσαρα είχασιν (ενν. φίε) Χρον. Μορ. Η 1961· β) περίπου: προς χιλιάδας εξ επτά μετρούμενας Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο VIII¹²· γ) δηλώνει προσθήκη: έρχεται προς Βραχμάνους, | τους μακροβίους τε φημί· ζώσι γαρ ούτοι πάντες | εν έτεσι πεντήκοντα προς εκατόν Βίος Αλ. 4700. 10α) (Για τη δηλ. σκοπού ή αποτελέσματος) προς, για (βλ. και Κριαρ., Λεξ., στη λ. 6, Τζάρτζ., Νεοελλ. σύντ. Α' 141, 5): Χρον. Μορ. Ρ 3951, Μαχ. 154*, Δευτ. Παρουσ. 144, Αχιλλ. (Smith) Ν 443· «Ο τόπος ούτος», λέγει των, «ας γένηται κατούνα. | Έχει δενδρά και ποταμόν, ..., | έχει και δάσωμα καλόν προς το να σκεπαστούσιν ...» Καλλίμ. 877· ηλλοτριώθην συγγενών, γονέων εχωρίσθην | προς το κερδήσαι φίλτατον, όν και απεστερήθην Διγ. Ζ 2599· έδιωκε τάχα τον αετόν προς ίνα τον τοξεύσει Λίβ. διασκευή α 2833· πάντες εσυνάχθησαν ... | παρέτοιμοι προς κίνημα και συμπλοκήν πολέμου Αχιλλ. (Smith) Ν 363, Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο III³· με ρ. όπως τα αρκώ, συντελώ: στόμα μικρόν και ενήδονον ωσάν το δακτυλίδιν | όσον αρκεί προς φίλημα ερωτικής καρδιάς Λίβ. Va 2233· Προς ορισμούς και συμβουλάς και πατρικάς θελήσεις | και προς ελπίδα στέμματος ... | ου συντελούσι χάριτες ουδέ τερπνότης τόπων Καλλίμ. 164, 165· φρ. είμαι προς, βλ. Επιτομή είμαι Γ' Φρ. 12· β) με το αφήνω: τινάν ουκ έφηκαν προς το να τον σιμώσιν | ή να τον άψεται ποσώς Καλλίμ. 1783. 11) (Αιτία) εξαιτίας· χάρη σε (βλ. και Apostolopoulos, Καλλίμ. 125, 126 και σημ. 1): αγανακτών προς του καιρού το μήκος Καλλίμ. 1202· «... έξελθε σύντομα, γοργά ...». | Εκείνος ουν προς την φωνήν εξήλθεν μετά φόβου Καλλίμ. 558· Ουκ έχω την ανεύρεσιν της κόρης προς εσέναν, | προς την φιλίαν σου την ορθήν και το ευνπόληπτόν σου; Λίβ. διασκευή α 3899, 3900. 12α) (Αναφορά) ως προς, σχετικά με, όσον αφορά ...: για: Ερμον. Δ 295· Ουκ ημπορεί μου ο λογισμός να αφηγηθώ την κόρην, | αλλ' όσα γράψω προς αυτήν, πάλιν να με νικήσει Αχιλλ. (Smith) Ν 855· Ει και δημώδες το ρητόν όλον της παροιμίας, | και προς την φράσιν ευτελές και συμπεπατημένον, | αλλ' έσω φλέβα θαυμαστήν χρυσίτιδα συγκρύπτει Γλυκά, Αναγ. 111· (με το ως όπως και σήμ· βλ. Τζάρτζ., Νεοελλ. σύντ. Α' 141, 6, Κριαρ., Λεξ., λ. ως II 2): Τον Μάιον είδα ..., | καλόν εις είδος, εις κοπήν, καλόν ως προς το σχήμα Λίβ. Va 903· Ητον ωραια (ενν. η κόρη), ..., | παρείκαζεν ... τον κύκλον της σελήνης (παραλ. 1 στ.) ως προς την στρογγυλότητα του ξένου της προσώπου Λίβ. Va 2218· έκφρ. προς το παρόν, βλ. παρών, Το ουδ. ως ουσ. α) εκφρ. (2)· β) κρίνοντας από, με βάση ... (βλ. και Bakker-v. Gemert [Φαλιέρ., Ρίμ. σ. 161]): κρέμεται (ενν. ο λυτρωτής) εις τον σταυρόν ..., | με δίχως φταισίμον ..., προς τά καταλαμβάνω Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 282· γ) ως, για: Προς δε παράδειγμ' άκουσον αρχαίας ιστορίας Σπαν. (Λάμπρ.) Va 442· δ) (σύγκριση, αναφορά) σε σχέση, σύγκριση με (Lex. Chron. Μορ., στη λ. 2f): Χρον. Μορ. Η 3843· (με το ως): ουδένας δεν εφάνηκεν ως προς εσέ ανδρείος Διγ. Ζ 3159· ε) (συμφωνία· αντιστοιχία) σύμφωνα με, κατά (Lex. Chron. Μορ., στη λ. 2e): Χρον. Μορ. Η 1022, Χρον. Μορ. Η 7412· (με το ως): ως προς αυτών τα σχήματα ήτασιν και οι λόγοι Λίβ. Va 886. 13) (Προσθήκη) κοντά σε, εκτός από: προς τα πρώτα βάσανα άλλα πάλι μ' ευρήκα Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 204. 14) (Εδώ, αντίθεση,

εναντίωση) παρά την ..., σε αντίθεση προς ...: θαυμάζομαι προς την καλή σου γνώση, | να παίρνεις δίχως διάφορο κατηγορία τόση Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 73. 15α) Με τις λ. ένας και κομμάτι(ν) (Κριαρ., Λεξ., στη λ. 8, Κριαρ., EMA 1, 1939, 42, ΔΚΝ, στη λ. ΑΙ4· βλ. και L-S, στη λ. CIII4, Sotav. ((ένα) Προς ένα)· πβ. έκφρ. λόγος προς λόγο (17. αι., Έγγρ. Σύρου Α' 21): αποβλέπω εις ένα προς ένα πατέρα Σοφίαν., Παιδαγ. 118· σήμερα να μας ήβανεν ένα προς ένα χώρια Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 2187· Να τα πάρουν ούλα (ενν. τα πράγματα) αντάμα ... κομμάτιν προς κομμάτιν! Βουστρ. (Κεχ.) 274¹³· β) έκφρ. χρόνον προς χρόνον = κάθε χρόνο (πβ. και νεοελλ. έκφρ. χρόνο με το χρόνο): χρόνον προς χρόνον ιχνηλατούντες ουκ εώσιν αυτήν (ενν. την πόλιν) εσοδιάζειν χρόνους τρεις Ιστ. Ηπειρ. XIII².

Β' Με γεν. 1) Δηλώνει α) κατεύθυνση προς τόπο/πρόσ., προς, σε· με ρ. όπως το μιλώ κλπ.: Πάντες ομού προσέρχουνταν, προς του δεσπότη λέγουν Αχιλλ. (Smith) Ο 96· β) κατεύθυνση με έχθρική ή φιλική διάθεση (βλ. και Α' 6): αντεπήλυνον τους ίππους | προς αλλήλων εν τη μάχη Ερμον. Α 175· Ω Γεροσόλυμα ..., | τούτο το μέγα φταίσιμο τό 'ποίκες προς του υιού μου ... Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 74· Τις ημπορεί να διηγηθεί καταλεπτόν εκείνην | την ευθυμίαν και την χαράν τήν είχαν προς αλλήλων Λίβ. Va 3846. **2)** Προσέγγιση σε τόπο, δίπλα, κοντά: Χρον. Μορ. Η 9162. **3)** Στάση σε τόπο (βλ. και Apostolopoulos, Καλλίμ. 125· εδώ η γεν. πιθ. για μετρ. λόγους) σε: είδον τον Καλλίμαχον εις τον καιρόν εκείνον | άψυχον, κείμενον (νεκρόν) προς του μεσσηνσιού Καλλίμ. 1794. **4)** Εκ μέρους, από: Διγ. (Trapp) Gr. 2785. **5)** (Για τη δήλωση γεν. διαιρετικής, Christensen, BZ 7, 1898, 382) από: προς ... των ημετέρων | απέθανον ως εκατόν εξήκοντα και πλείον Βίος Αλ. 4201. **6)** (Εδώ για να δηλωθεί η ύλη, Christensen, ό.π.): ποτήρια πολλά προς του σαπφείρου | τετορνευμένα Βίος Αλ. 5657. **7)** Διαμέσου: σώμα γαρ επεφαίνετο τούτου προς της νέλου Βίος Αλ. 3764. **8)** (Με αριθμητ., πιθ.) πάνω από: πλείστους συναθροίσας | προς χιλίων επέκεινα δοκίμους στρατιώτας Διγ. (Trapp) Gr. 2774.

Γ' Με δοτ. 1) (Με ρ. που δηλώνει κίνηση προς τόπο, L-S, στη λ. ΒΙ3) δηλώνει κατεύθυνση, προς, σε: Βίος Αλ. 3449, Βίος Αλ. 1091· (με το ουσ. χρέος) προς (βλ. και Trapp, JÖBG 14, 1965, 33): τούτους γαρ απέστειλα, ..., εις τους γονείς μας | και προσκυνήματα πολλά πρεπόντως, αρμοζόντως, | κατά τοις τέκνοις οφειλή και χρέος προς γονεύσιν Αχιλλ. (Smith) Ν 1469. **2)** Δηλώνει στάση σε τόπο (ισοδυναμεί με την εν, Christensen, BZ 7, 1898, 380): πάντας προς τοις όρεσι φούρκη προσανυψώσω Βίος Αλ. 1735. **3)** (Εδώ προκ. για κατάσταση) κατά, σε: Κεκοίμηται δ' Αλέξανδρος και προς τοις ύπνοις βλέπει | αυτόν Ερμήν τον Αμμωνα θεού φορούντα σχήμα Βίος Αλ. 3354. **4)** Δηλώνει προσθήκη (και σε έγγρ. του 16. αι., Γρηγοροπ., Έγγρ. 11³): Βίος Αλ. 3754· (με αριθμητ.): Διγ. (Trapp) Gr. 2462. **5)** (Με αριθμητ.)· (εδώ) δηλώνει χρόνο, κατά: Εγράφη δε προς έτεσι τοις εξακισχιλίσις | έξ συν τοις ενενήκοντα και τοις οκτακοσίσις Βίος Αλ. 6118.

Δ' Με επίρρ. 1) (Τοπ.) δηλώνει κατεύθυνση: οκάτι ολίγον προς εκεί ένι η Καλαμάτα Χρον. Μορ. Η 1664· το λαήνι ... προς χάμαι να γυρίσει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 594. **2)** Εδώ με το επίρρ. μικρόν = για μικρό χρονικό διάστημα, για λίγο χρόνο (βλ. λ. μικρόν 4γ· πβ. έκφρ. προς ολίγον ή ολιγόν, λ. προς Α' 7β): ευρέθη προς μικρόν ανά-

πανσις της λύπης Καλλίμ. 2348· Ναούς ειδώλων προς μικρόν ανεγείρεις Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο VI⁸.

Ε' (Απολ. ως επίρρ.) παραπάνω, περισσότερο: Σφρ., Χρον. (Maisano) 174²⁸, 132¹⁰, Πανάρ. 73²⁶.

Εκφρ. 1) Προς απομέσα, βλ. λ. απομέσα 1 Φρ., Επιτομή 1β έκφρ. 2) Προς δεύτερον, βλ. Επιτομή δεύτερον 4 Έκφρ.

3) Προς θάνατον (πβ. νεοελλ. δεν είναι κ. για θάνατο / προς θάνατον, ΛΚΝ λ. θάνατος 1 έκφρ., (κ.) δεν είναι προς θάνατον, Μπαμπιν., Λεξ., λ. θάνατος): έτσι την συντυχαίνει: «Ω ψυχή μου ... Μεγάλη θλίψιν έχω ...». Ωσάν ήκουσεν η κόρη ετούτα τα λόγια, ... είπεν: «... Εάν και θάνατος με έλθει, αυθέντα μου, να μην αρνησθώ την αγάπην σου.» Ο δε αμιράς απεκρίθη: «Όχι προς θάνατον, αγάπη μου ...» Διγ. Ανδρ. 329⁶. 4) Προς ισότηταν, βλ. Επιτομή ισότης -τητα 4 Έκφρ. 5) Προς την καρδιά μου = στην καρδιά μου, μέσα μου, κατάβαθα: εμετάνιωσεν ο Κύριος ότι έκαμεν τον άνθρωπο εις την ηγή και εχολομάνησεν προς την καρδιά του Πεντ. Γέν. VI 6. 6) Προς κατά μικρόν = λίγο, κατ' ολίγον (βλ. Μαυρ., Εκλ. Α', 521): επεγίνοντο πλησίον! προς κατά μικρόν της κλίνης Ερμον. Ω 215. 7) Προς τον νουν μου, βλ. λ. νους, εκφρ. 1. 8) Πρόσωπα προς πρόσωπα, βλ. λ. πρόσωπον, Εκφρ. 9. Φρ. Ισταμαι πόδα προς πόδα, βλ. λ. πόδας Φρ. 5.

προσάββατον το.

Το μτγν. ουσ. προσάββατον. Η λ. στο Du Cange.

Η προηγούμενη του Σαββάτου ημέρα, η Παρασκευή· (εδώ) η Μεγάλη Παρασκευή: έλεγεν ο άγιος Μάρκος ο Ευαγγελιστής την Μεγάλην Παρασκευήν προσάββατον, διότι έναί ομπρός παρά το Σαββάτο Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 262^ν.

προσαγγέλλω, Ιστ. Ηπειρ. IV⁷.

Το αρχ. προσαγγέλλω.

1) Αναγγέλλω, ανακοινώνω σε κάπ. κ.: Βίος Αλ. 3936. 2) Φανερώνω, καταγγέλλω: να χωρίζεται (ενν. το συνοικέσιον) ... Όταν ... συνηξεύρει (ενν. το έν από τα δύο μέρη) την επιβουλήν και κρύπτει αυτήν και αναφανεί συγγινώσκον και μη προσαγγέλει Zygomalas, Synopsis 154 Γ 12.

προσαγορεύω, Βίος Αλ. 2176, 3288, Δούκ. 403¹⁹.

Το αρχ. προσαγορεύω. Η λ. και σήμ.

1α) Προσφωνώ, χαιρετίζω: Δούκ. 133²¹. β) απευθύνομαι σε κάπ. ως ..., τον μεταχειρίζομαι ως ...: τοις θεοίς ευχόμεθα, χρόνοις αναριθμήτοις! συ βασιλεύσεις επί γης και πάσης ταύτης άρξεις! ου γαρ ως αιχμαλώτιδας ημάς προσαγορεύεις! τας πεπτωκυίας υπό σην μέγιστον εξουσίαν Βίος Αλ. 4078. 2) Καλώ κάπ./κ. με κάπ. όνομα· ονομάζω: Αλ. Κων/π. (Matzukis) 498.

προσάγω.

Το αρχ. προσάγω. Η λ. και σήμ. λόγ.

1) Φέρνω κ. κοντά σε κάπ.: προσάγω: Χούμνου, Κοσμογ. 1285. 2) (Μεταφ. προκ. για συμβουλή) παρουσιάζω, εισάγω, προτείνω: Ην τοις γενάρχαις καταρχάς στοργή

τις προς τον όφιν (παραλ. 3 στ.)· κάντεύθεν ο παμπόνηρος οργάνω χρήται τούτω¹ και την χειρίστην συμβουλήν εμπνέει πρώτως τούτω,¹ όπως αυτήν προσαγαγών, ως εύνους τοις γενάρχαις,¹ υπακουσθεί Γλυκά, Αναγ. 184.

προσαγωγή η.

Το αρχ. ουσ. προσαγωγή. Η λ. και σήμ.

α) Η πράξη και το αποτέλεσμα του προσάγω, προσκόμιση· προσφορά: Ειδέ η προς τους πτωχούς ελεημοσύνη πίντωμαν πάσης καλής αντιδόσεως, εκείνος οπού κάμνει την αυτήν προσαγωγήν προς τον κεκοιμημένον, τουτέστιν οπού μνημονεύγει τον αποθαμμένον, ας είναι ο σκοπός του, ώσπερ έναν οπού έχει παιδίον μικρόν Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 405· β) (προκ. για φάρμακο) παροχή: ύδατι ολίγω χρήσθω διά την των βοηθημάτων προσαγωγήν Ιερακοσ. 424²⁸.

προσαθύρω.

Το μτγν. προσαθύρω. Η λ. στον Ησύχ.

Παίζω με κάπ., διασκεδάζω μαζί του, αστείζομαι· επί πάσιν ο γλυκύς και φίλος νοσοκόμος, (παραλ. 2 στ.) προσπαίζων μοι και προσγελών και φίλε προσαθύρων Προδρ., Δεητ. 46.

προσαίτης ο, Rechenb. (Vog.) 89⁵.

Το μτγν. ουσ. προσαίτης.

Επαίτης, ζητιάνος: Των προσαιτών τις ήτει τινά αυτ. 89¹.

προσαιτώ.

Το αρχ. προσαιτέω.

(Απολ.) ζητιανεύω: Προδρ. (Eideneier) IV 554.

Η μτχ. αρσ. ενεστ. ως ουσ. = επαίτης, ζητιάνος: Άδειαν έχουσιν όλοι οι άνθρωποι να εξετάζουν τους προσαιτούντας, τους ζητιάνους Zygomalas, Synopsis 293 Υ 7.

προσακούω.

Το αρχ. προσακούω.

Ακούω, δέχομαι, ακολουθώ συμβουλή, υπόδειξη κάπ.: ου βούλομαι τα παρ' υμών λεχθέντα προσακούσαι Βίος ΑΛ. 1795.

προσαναβρύω.

Από την πρόθ. προς και το μτγν. αναβρύω. Η λ. στο LBG.

Αναβλύζω (σε πηγή): Βλέψον πηγήν την ιεράν, εξ ης αι αργυραίαι¹ νύμφαι προσαναβρύουσιν, αυτάς δε τας λιβάδας,¹ εν αις χρώαν εφαιδρυνεν Αρτεμης κατελθούσα Βίος ΑΛ. 2338.

προσαναγι(γ)νώσκω.

Το μτγν. (αν όχι ήδη αρχ., βλ. L-S) προσαναγιγνώσκω· βλ. και LBG (προσαναγιγνώσκω), TLG.

Διαβάζω επιπροσθέτως: ύβρεις κατ' Αλεξάνδρου¹ και λαιδορίας έχεσον (ενν. οι

Αθηναίοι) ...|. Αυτός δ' Αλέξανδρος αυτοίς έγραψε τα τοιαύτα: (παρ. 35 στ.). Αυτήν δε την επιστολήν ούτοι προσαναγνόντες| αντέγραψαν επιστολήν Αλέξανδρον τοιαύτην: ... Βίος ΑΛ. 2541.

προσανάγναντις, επίρρ., Πέντ. Έξ. XXVI 9, XXVIII 37, XXXIX 18, Αρ. VIII 2, 3.

Από την πρόθ. προς και το επίρρ. ανάγναντις.

α) (Με το ουσ. πρόσωπα) αντίκρυ, μπροστά: τις δυο άκρες των δυο γαϊτανιών να δώσεις ιπί τα δυο συμπιαστά, και να δώσεις ιπί νόμους του απαναφοριού προσανάγναντις τα πρόσωπά του αυτ. Έξ. XXVIII 25· β) κοντά, πλησίον: απατά το ποίμινιο και το βουκόλιο να μη βόσκουν προσανάγναντις το όρος εκείνο αυτ. XXXIV 3.

προσανάγω.

Το μτγν. προσανάγω.

Ανεβάζω προς τα πάνω: είπον ... φίλοις τοις εμοίς: «Ταύτης (ενν. της αλύσου) προσταραχθείσης,| σύραντες άπαντες αυτήν προσαναγάγειέ με ...» Βίος ΑΛ. 4371.

προσανακλίνω.

Το μτγν. προσανακλίνω.

Ακουμπώ κάπ. πάνω σε κ., ξαπλώνω: Ελθέ εις το μετόχιον ίνα εστιαθήση (παρ. 1 στ.), και μετά την εστίασιν μικρόν τι κοιμηθήναι| σεαυτόν προσανάκλινον και επαναπαυθηναι Παϊσ., Ιστ. Σινά 1660.

προσαναμανθάνω.

Από την πρόθ. προς και το αμανθάνω. Η λ. στο LBG.

Μαθαίνω, πληροφορούμαι επιπροσθέτως: Εις Αίγυπτον ερχόμενος συν πάση μου δυνάμει|, κατέμαθον μέσον οδού των αρετών ενείναι| βωμόν εν τόποις τοις νμών, ... |· ωσαύτως προσανέμαθον είναι θεού μνημείον| εν πεδιάσιν ινδικοίς, μέγιστον ηρωείον Βίος ΑΛ. 5023.

προσαναρτώ.

Το μτγν. προσαναρτάω. Βλ. και LBG, TLG.

Κρεμώ πάνω σε κ.: (προκ. για τον Ιησού) καθηλώνω (στο σταυρό): Ιησούν τον άκακον σταυρώ προσαναρτάτε (ενν. Ιουδαίοι)! Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. 35.

προσαναστρέφω.

Από την πρόθ. προς και το άναστρέφω. Η λ. στο LBG.

Γυρίζω ξανά πίσω: Χώραν πατείς, Αλέξανδρε, την του θεού και μόνου·| δείλαιε, προσανάστρεφε, πατείν γαρ ου δυνήση| μακάρων τόπους τους καλούς των μεμακαρισμένων Βίος ΑΛ. 4448.

προσαναφωνώ.

Πιθ. από την πρόθ. προς και το αναφωνώ. Η λ. πιθ. τον 4. ή 5. αι. (TLG, Lampe, Lex.) αν όχι ήδη μτγν. (Lampe, ό.π., λ. προσαναφωνέω).

Απευθύνομαι με επισημότητα σε κάπ.: του απευθύνω σύντομο λόγο καλωσορί-

ζοντάς τον: Μετά ... την διήγησιν προσανεφώνησέν τον (ενν. τον Βέλθανδρον ο ρήγας):! «Έπαρε μίσσον εξ ημών, τούτο σχολούμαι σε το» Βέλθ. 797.

προσανεγείρω.

Από την πρόθ. προς και το ανεγείρω. Η λ. στον Πορφυρογέννητο (TLG, LBG).

Ανεγείρω (ναό): εν τω ναώ τω φερανγεί ...! όν προσανήγειρε νεών γενέτης Ανδρονίκου Αλ. Κων/π. (Matzukis) 146.

προσανθίσταμαι, Διγ. Ζ 3515.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. ανθίσταμαι.

Προβάλλω αντίσταση: Αλέξανδρος συν πάση τη δυνάμει! ήλθεν εις Λακεδαιμόναν· όθεν Λακεδαιμόνοι! γενναίως προσαντέστησαν, θέλοντες το γενναίον! ενδείξασθαι στερρώς αυτών Βίος Αλ. 2868· άλλοι ... φεύγειν θέλοντες, κατελάμβανον τούτους! και μη δυνάμενοι ποσώς εμοί προσαντιστήναι! επέζενον τους ίππους των, έρριπτον τα άρματα των Διγ. (Trapp) Gr. 3040.

προσανίστημι.

Το μτγν. προσανίστημι.

(Μέσ.) σηκώνομαι, αναστηκάνομαι: αυτόν κινούμενον τον επί κλίνης είδον,! και σχήμα δείξαι προς ημάς προσαναστήναι τούτον Βίος Αλ. 5648.

προσανοηταίνω.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. ανοηταίνω. Η λ. στο LBG.

Γίνομαι ομοίως άφρων: Εάν δ' Αλέξανδρος αυτός τη μεγαλοφροσύνη! τυγχάνη και πολεμιστής και θέλη καταλύσαι! τους των βαρβάρων άπαντας σατράπας ...,! τι προσανοηταίνομεν ημείς ακολουθούντες; Βίος Αλ. 4487.

προσανοίγω.

Από την πρόθ. προς και το ανοίγω· αν όχι το μτγν. ήδη προσανοίγω (Sophocl· βλ. όμως και L-S, λ. προσανοίγνυμι).

(Εδώ σε μεταφ. με αντικ. τη λ. στόμα) ανοίγω κι αποπάνω, τολμώ να ανοίξω (το στόμα μου) (βλ. Κεχαγιόγλου [Πτωχολ. α σ. 518, 450]): δέλεαρ εις τούτον έσχον,! μάγκιπον τον εδικόν μου,! ου δι' έρωτος τον τρόπον,! αλλά διά τεκνογονίαν,! να μη χάσω βασιλείαν! εκ του γένους του πατρός σου! και εις τούτο όλως έχεις! στόμα προσανοίξαι δε μοι; Πτωχολ. α 772.

προσαντιγράφω.

Από την πρόθ. προς και το αντιγράφω. Η λ. τον 9. αι. (LBG).

Γράφω (επιστολή) ως απάντηση προς κάπ.: Μαθών δε Πώρος άπαντα τα παρά του Δαρείου! τούτω γραφέντα δυστυχώς, πληρούται λύπη πλείστη,! αυτώ δε προσαντέγραψεν επιστολήν τοίανδε ... Βίος Αλ. 3286.

προσαντίπνευσις η.

Από την πρόθ. προς και το ουσ. αντίπνευσις (4. αι. μ.Χ.).

Το αντίθετο ρεύμα, φύσημα αέρα: οι πάγοι διελύοντο νότου προσαντιπνεύσει Βίος ΑΛ. 3548.

προσαντίφημι, Ερμον. Ω 172, Βίος ΑΛ. 4870, 5866.

Από την πρόθ. προς και το αντίφημι. Η λ. στο LBG.

Απαντώ, αποκρίνομαι: ταύτα μεν εφθέγγατο Δαρείος τοις σατράπαις, | τούτω δε προσαντέφησεν ομαίμων Οξυδάρκης: ... Βίος ΑΛ. 2941.

προσαντλώ.

Το μτγν. προσαντλέω.

Αντλώ και (επι)χύνω (επι)βρέχω: Φούσκαν μετά γλήχωνος συμμίξας επί ταις ρισί προσαντλει Κυνοσ. 599¹³.

προσανυψώ, Βίος ΑΛ. 1735.

Από την πρόθ. προς και το μτγν. ανυψώω. Η λ. το 10. αι. (LBG, λ. προσανυψώω).

Κρεμώ (βλ. και LBG, ό.π.): Κακίστως γράφεις θάνατον σταυρού προσενεγκείν μοι, | εμούς δε φίλους ισχυρούς, καλλίστους Μακεδόνας, | πάντας αυτούς εν όρεισι φούρκη προσανυψώσαι αυτ. 1835.

προσαπαγγέλλω.

Το αρχ. προσαπαγγέλλω.

Ανακοινώνω, γνωστοποιώ κ. (επιπλέον): φησί (ενν. ο Νεκτεναβώ), «βασίλισσα, τι μοι προσαπαγγέλλεις;» Βίος ΑΛ. 331· Εν πώλω ... προσεπιβάς (ενν. ο Αλέξανδρος) ώχετο μετά τούτου, | προσαπαγγείλας άπαντα τα παρ' αυτού πραχθέντα αυτ. 3570.

προσαπαίρω.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. απαίρω. Η λ. το 12.-13. αι. (LBG).

Φεύγω από κάπου, προχωρώ πιο πέρα: Εκείσε ψύλλας είδομεν πηδώσας ως βατράχους. | Όθεν και προσαπάραντες απήλθομεν εις τόπον, | εν ω πηγή κατέρρει Βίος ΑΛ. 4230.

προσάπαιτώ.

Το προσάπαιτέω που απ. στο Θεόφραστο.

1) Απαιτώ, αξιώ επιπλέον· έκφρ. λόγον προσάπαιτούμαι = δίνω λόγο, τιμωρούμαι επιπροσθέτως, κι αποπάνω: Δαρείος ... έγραφε τούτοις ταύτα: (παραλ. 2 στ.) «Μη προσδοκάτε παρ' εμού λαβέσθαι συμμαχίαν· | είπερ δ' εκβήτε των υμών τόπων και των ορίων, | πικράν μεγάλην έξετε την τιμωρίαν πάντες, | λόγον προσάπαιτούμενοι των αιχμαλωτισθέντων | και των φθαρέντων αμελώς ...» Βίος ΑΛ. 1928. 2) Απαιτώ κι αποπάνω, τολμώ να απαιτώ: οι θεοί πάντες | ως δωρεάν πάσιν ημίν τοις ούσιν εν τω κόσμω | αυτά προσεδωρήσαντο, και πώς υμείς αδίκως | θεών μεγίστων δωρεάν κακώς προσάπαιτείτε ...; αυτ. 1043.

προσαπάντησις η.

Από την πρόθ. προς και το ουσ. απάντησις· πβ. προσαπαντάω. Η λ. τον 7. αι. (LBG).

Συνάντηση: Η προσαπάντησις του Αχιλλέως εις τον πενθερό του (παραλ. 3 στ.). Οι δώδεκα ... το πρωί εσέβησαν θαρρώντα| και λέγουν τον: «Αυθέντη μου, έρχεται ο πεθερός σου| και ας υπάμε και ημείς εις συναπάντησίν του,| να τον δεξάμεθα και ημείς μετά χαράς μεγάλης» Αχιλλ. (Smith) Ο μετά στ. 600.

προσαπαντώ, Βίος ΑΛ. 1226. — Βλ. και προσυπαντώ.

Το μτγν. προσαπαντάω. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

1) Εξέρχομαι, πορεύομαι προς συνάντηση κάπ. Μη φόβον σχούσαι ... εξέλθετε της νήσου| ημάς προσαπαντήσασαι, χαίρουσαι γηθοσύνως·| κακοποιήσαι γαρ υμάς ουποτε βουληθώμεν Βίος ΑΛ. 5483. 2) Αντιμετωπίζω (σε μάχη, πολεμικό αγώνα), αντικρούω: προς Μαξιμούν εντέχνως απηρχόμην,| η δε, ως προηυτρέπιστο, προσαπαντάν δραμούσα| κονταρέαν μοι δέδωκεν ξυστήν εις το λουρίκιν Διγ. (Trapp) Gr. 2917.

προσαπλώ.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. απλώω. Η λ. τον 6.-7. αι. (Lampe, Lex., προσαπλώω)· βλ. και TLG, LBG.

Απλώνω, εκτείνω (το χέρι) προς κάπ.: Βληθέντος ουν εμού σοφώς εν τω πιθίω τούτῳ| και της θαλάσσης τῷ βυθῷ ουν τούτῳ κατελθόντος,| ανοίξας μοι τρυμαλιάν και χείρα προσαπλώσας| αρπάσω το παρευρεθέν τη ψάμμῳ του πνυθμένος Βίος ΑΛ. 4364· (εδῶ ικετευτικά): Την χείρα προσαπλώσας ... μετά πολλῶν δακρύων,| ήρξατο ψάλλειν ... τῷ βασιλεί αυτ. 2272.

προσαποβλέπω.

Το μτγν. προσαποβλέπω.

Προσβλέπω, στρέφω το βλέμμα μου (μεταφ.), ελπίζω σε κάπ.: Ερχόμενοι δε εις τον Μορέαν, του μεν υπήρχον τελείως υποχείριος, ..., προς δε τόν αγάπη και ελπίδι προσαπέβλεπον Σφρ., Χρον. (Maisano) 36¹³.

προσαποθνήσκω.

Το μτγν. προσαποθνήσκω.

Πεθαίνω μαζί (με κάπ.): Όσα ... βούλη συ (ενν. Δαρείε), σαφήνισόν μοι τάχει·| πάσαι γαρ αι δυνάμεις μου και τα στρατεύματά μου| και τα μακρόθεν έθνη μου σοι προσαποθανούνται Βίος ΑΛ. 3301.

προσαποκομίζω.

Από την πρόθ. προς και το (αρχ.) αποκομίζω. Η λ. στο LBG.

Κομίζω, φέρνω κ. σε κάπ. Ιχθύας ... αγρεύοντες εκ της θαλάσσης τούτων| ημίν προσαπεκόμιζον πλήρεις μεγεθεστάτους Βίος ΑΛ. 4318.

προσαποκτέννω.

Από την πρόθ. προς και το αποκτέννω (βλ. λ.). Βλ. και LBG (προσαποκτέννω).

1) Σκοτώνω επιπλέον: της μάχης γενομένης ... στερεωτέρας,| πολλούς προσα-

ποκτέννουσιν οὔτοι των Μακεδόνων Βίος ΑΛ. 1543. 2) Σκοτώνω, σφάζω: Οι δυο γουν, ..., Λατίνοι κατελθόντες| προς πύργον τον προς θάλασσαν ...,| πολλούς προσαποκτέννουσι των δυστυχών Ρωμαίων ΑΛ. Κων/π. (Matzukis) 252.

προσαπολείπω.

Το μτγν. προσαπολείπω (L-S Suppl.). Η λ. σε έγγρ. του 13. αι. (Act. Kutl.² 2²⁴, LBG).

(Μέσ., προκ. για περιουσία) «μένω», καταλείπομαι: θανόντος ουν του αμιρά, πατρός τοιούτου, λέγω,| ουσία τούτου άπασα νιώ προσαπελείφθη Διγ. Ζ 4008.

προσαποστέλλω, Βίος ΑΛ. 1903· γ' πληθ. προσαποστελλούν.

Το αρχ. προσαποστέλλω.

α) Αποστέλλω, στέλνω κάπ. σε κάπ.: Το Μακεδόνων έθνος ... πάντη κατεπληρμένον| επέβη χώραν την ημών κακώς καταληϊζον| όθεν ημείς ζωγρήσαντες κρυφίως τινάς τούτων| προσαπεστείλαμεν αυτούς σου τω μεγίστω κράτει Βίος ΑΛ. 1916· β) στέλνω πίσω: Ο ... Κανδαύλης έφησεν: «Ούτως αυτόν λαμβάνω| σον πρεσβευτήν Αντίγονον, ώσπερ τον βασιλέα| ..., και πάλιν ακινδύνως| σω κράτει προσαποστελώ βασιλικοίς εν δώροις» Βίος ΑΛ. 5191· γ) (με εννοούμενο αντικ. όπως μήνυμα, κλπ.) μηνώ, γνωστοποιώ: Απατητικώς ...| προσαποστελλούν κρυφίως,| μηδαμώς μιά της άλλης| μη γινώσκουσα τι πράττει.| Κατά πρώτον μεν η Ηρα| μηνυεί τοιαύτα τούτον ... Ερμον. Α 274.

προσαποστρέφομαι.

Από το μτγν. προσαποστρέφω.

Αποστρέφομαι κάπ.: ως μηδέν κατέχοντας άξιον θεωρίας| βασιλικής ή γνώσεως, μάλλον δ' αχρείον έθνος,| προσαπεστράφημεν υμάς, μη που και μιανθώμεν| το κρείττον πας επιθυμεί και σπεύδει συλλαβέσθαι Βίος ΑΛ. 4547.

προσάπτω· προσάφτω.

Το αρχ. προσάπτω. Ο τ. (για τον οποίο πβ. τ. άφτω, βλ. λ. άπτω), όπως και τ. προυσάφτου (Andr., Lex., στη λ., Σπίντιος, Δαρνακ. γλωσσ.), και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 764, Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. 138, Χατζ., Λεξ., όπου και τ. προσάβκω, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., όπου και λ. προσέφτω). Η λ. και σήμ. λόγ.

1) Αγγίζω ερωτικά (κάπ.): «... βλέπε τον αυθέντη μου να μη μου τον εγγίσεις». | Τίτοιον απιλογήθηκεν η Φαιδροκάζα λόγον:| «Εγώ μεν, το φαινόμενον, δέσποινα, να τον έχω, (παραλ. 1 στ.), η βασιλεία δε η ση έχεις την εξουσίαν| ου γαρ προσάψω, δέσποινα, τον ιδικόν μου αυθέντην Βέλθ. 990. 2α) (Αμτβ.) ανάβω, παίρνω φωτιά, καίομαι: η φώτη τ' αναστεναγμού μπορεί το φύλλον ν' άψει,| αμμέ τα δάκρυα δεν 'φήννου την ύλην να προσάψει Κυπρ. ερωτ. 150²⁶· β) (μέσ., προκ. για τη φωτιά) καίω: δεν είναι ποσίμπλε να κρατήσει τινάς την γλώσσαν του λαμπρού εστόντα προσαμμένον εις το άχερον Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 146.

πρόσαργα, επίρρ., Θαύμα αγ. Νικ. 262, 264, Παλαμήδ., Βοηβ. 280 (έκδ. προς αργά· διορθώσ. κατά Κριαρ., ΕΕΦΣΠΘ 8, 1960, 215)·

Από τη συνεκφ. προς αργά με αναβιβ. τόνου· πβ. ιταλ. *sul tardo, verso il tardo*, κ.ά. (βλ. Κριαρ., ΕΕΦΣΠΘ 8, 1960, 215), πβ. Somav., It.-gr., λ. *tardī* βλ. και Θαβώρ., Προσδιορ. ημερον. 91-2. Η λ. πιθ. το 12. αι. (LBG· βλ. όμως και TLG) και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. αν. Κρ., Andr., Lex., Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ.), όπως και ουσ. πρόσαργγο το (Παγκ.² Δ' 586, Andr., ό.π., Ιλ, λ. αργό, Θαβώρ., ό.π. 92, όπου και υποκορ. το πρόσαργάκι) και κοιν. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.), καθώς και στο Βλαστού, Συνών.² και στο ΑΛΝΕ.

Προς το βράδυ· αργά: Εις το καστέλλι ... εκάμαν όλη μέρα,| η Μάρθα και η Μαγδαληνή και τον Χριστού η μητέρα,| και πρόσαργα εμισέψασι κι ήρθα στη Βηθανία Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2796· ρούχα να ντυθείς σα να 'σου διακονιάρης,| και πρόσαργα στην πόρτα τση όξω να πα σταλάρεις Φορτούν. (Vinc.) Γ' 762· με το εστί: Πορεύουν εν τοις δεξιοίς μέρεσι του βορέως·| ειδέ και έστι πρόσαργα, βάδιζε και δρομαίως Παῖς., Ιστ. Σινά 198.

προσατενίζω

Από την πρόθ. προς και το ατενίζω (πιθ. αρχ., TLG). Η λ. τον 4. αι. (LBG, TLG). Λ. προσατένισις, προσατενισμός στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Κοιτάζω έντονα κάπ· (εδώ με αντικ. το αλλήλους στον πληθ.) αλληλοκοιτάζομαι: προσατενίσαντες αλλήλους παραχρήμα| και δείπνον καταλύσαντες έκθαμβοι πάντες ήσαν Βίος ΑΛ. 5972.

προσαυξάνω· προσαυξύνω.

Το μτγν. προσαυξάνω· το μέσ. ήδη τον στο Θεόφραστο (TLG). Ο τ. από την πρόθ. προς και το αυξύνω (βλ. λ. αυξάνω· αόρ. ηυξύνθην μτγν. ή πιθ. ήδη αρχ· βλ. L-S, λ. αυξύνω, TLG). Η λ. και σήμ.

(Μέσ.) αυξάνω περισσότερο, επιπλέον: φλόγα καθάπερ εις εμήν εισήλθε την καρδίαν,| εξήπτε τε τον έρωτα παράνομόν τε μίξιν· (παρ. 3 στ.). Ως ταύτην δε ανήγαγον εν τω ιδίω ίππω| και της οδού οιχόμεθα ... | ουκ είχαν, όστις γένωμαι, πυρ όλος εφλεγόμην| του έρωτος ολοσχερώς εμοί προσαυξυνθέντος| και πάσας μου καταλαβών μέλεσι τας αισθήσεις Διγ. Ζ 2699.

προσαφαρπάζω.

Από την πρόθ. προς και το αφαρπάζω. Η λ. πιθ. τον 7.-8. αι. (Lampe, Lex.) και σε έγγρ. του 12. αι. (Miklos.-Müller, Acta 6, 107)· βλ. και LBG.

Αρπάζω κ. επιπλέον, αρπάζω και κ.: προσέρριψεν (ενν. ο ίππος) αντίκα| τον επιβάτην εις την γην, θεού τη συμμαχία·| όθεν λοιπόν Αλέξανδρος χόρτον προσαφαρπάξας| τούτου χερσί τον της ξηράς εξήλθεν ακινδύνως Βίος ΑΛ. 3555.

προσαφίστημι.

Το αρχ. προσαφίστημι.

(Εδώ μέσ.) απέχω από τη μάχη, δεν πολεμώ: «... κατελεών υμάς πάσι κελεύω τάχος,| εκόντες προσαπέστητε πάντων υμών ηρώων,| ίνα μη παρανάλωμα γένησθε πυρός πάντες.»| Αυτοί δε (ενν. οι Λακεδαιμόνιοι) την επιστολήν ιδόντες Αλεξάνδρου| όλως ου προσεπίσθησαν, αλλ' όρμησαν εις μάχην Βίος ΑΛ. 2889.

προσάφτω, βλ. προσάπτω.

προσβάλλω, Χρησμ. I 256, Παράφρ. Χων. (v. Dieten) I 17.

Το αρχ. προσβάλλω. Η λ. και σήμ.

1) Επιτίθεμαι εναντίον κάπ.: Παράφρ. Χων. (v. Dieten) III 99· Βουλόμενος δε (ενν. ο βασιλεύς) και τους κατά το θέμα των Αρμενιικών προσβαλύν, άμα δε και Κωνσταντίνον τον Γαβράν κρατήσαι ... Παράφρ. Χων. (v. Dieten) I 164. 2) Επιρρίπτω, κτυπώ, επιτίθεμαι εναντίον κάπ. με κ. (μεταφ.): Όταν ... ο δόλιος δαίμων σου προσβάλλει λογισμούς υψηλόφρονας να σου ενθυμίζει την βασιλείαν ... όπου εγκατέλιπες, αντίστηθι Αγαπ., Δαμασκ. Βαβλαάμ 230³⁷. 3) Επιθέτω, θέτω (το βλέμμα σε κ.): Ιων. II 5. 4) Τοποθετώ, βάζω (κ.) σε κ.: βέλος τω τόξω προσβαλών απέρριψεν εις όρνιν, και τον ... όρνιν θανατοί Βίος Αλ. 1680. 5) (Πιθ.) θέτω, προβάλλω επιπροσθέτως· προσθέτω (δικαιολογία, επιχείρημα): Πολλά ενδιαφεντεύγονταν οι μαντατοφόροι, αμμέ δεν ημπορήσαν να ποίσουν τίποτες· αμμέ εμήνυσε ο πάπας χαρτία, και το αγκάλεμαν του ρηγός της Φραγκίας, ... Και απόβγα εψηφίσαν β' μαντατοφόρους καβαλλάρηδες, ..., οι πγοι ... πολλές αφορμές επροσβάλαν και δεν εφελέσαν Μαχ. 96⁹. 6) Βάζω κ. επιπλέον, προσθέτω (συστατικό σε φαγητό): όταν ψήνουνσιν ποτέ το ειδικό σας κρέας, και προσβάλλουσιν εκ το εμόν όπως να το αρτύσουν Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 382. 7) (Εδώ προκ. για δάκρυα) χύνω: Ομού θλίψιν υπέφερον, τα δάκρυα και πόνους και χαράν την πανθαύμαστον την τότε γεναμένην. Ως δε ταύτην ησπάζοντο μετά περιχαρείας, και δάκρυα προσέβαλλον ποιούντες μέγα θρήνον Διγ. (Trapp) Gr. 293.

προσβαστάζω.

Από την πρόθ. προς και το βαστάζω. Βλ. και LBG.

Βαστάζω φέρω, μεταφέρω (κ. προς κάπ. κατεύθυνση): Πέρσας έμπροσθεν, όπισθεν Μακεδόνας και προσέταξεν επείγεσθαι ... και τον δ' ώμον ουν Αλέξανδρος καθυποθείς τον τούτου και ήρε ... το σώμα του Δαρείου (παρ. 1 στ.). Επένθησαν γαρ άπαντες ου μόνον τον Δαρείον, αλλά και τον Αλέξανδρον ως συμπαθώς θρηγούντα και σώμα προσβαστάζοντα τούτον το του Δαρείου Βίος Αλ. 3925.

προσβεβαιώ.

Από την πρόθ. προς και το βεβαιώ. Η λ. τον 4. αι. (Montanari, TLG)· λ. προσβεβαιώνω στο ΑΛΝΕ.

Βεβαιώνω, επιβεβαιώνω κ.: Ωσαύτως και ο Κίνναμος ταύτα προσεβεβαίου, και «Ούτως τα πάντα» έφησε «γένονιντο, καθώς είπας» Διγ. Z 3370.

προσβιάζομαι.

Το αρχ. προσβιάζομαι. Για το ενεργ. προσβιάζω βλ. LBG.

Αναγκάζω (κάπ. να κάνει κ.): ο νυν επικείμενος ... Ταντάλειος λίθος προσβιάζεται ημάς ενοχλείν σου την καλοκαγαθίαν Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 205³¹⁻².

προσβλέπω, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 328, Βίος Αλ. 4598.

Το αρχ. προσβλέπω. Η λ. και σήμ.

1) Βλέπω, κοιτάζω κάπ. (ή κ.): παρατηρώ: Διγ. Z 1731, Διγ. Z 4139. 2) Βλέπω, παρατηρώ διαπιστώνω: Αλέξανδρος εκάθισε ... | ἀντικρυς τούτων, ... | Οι και προσβλέποντες αυτού σμικρότατον το σώμα, | παρηλλαγμένους οφθαλμούς, ήσαν τεθναμακότες Βίος ΑΛ. 3464.

προσβολή η, Διγ. Z 3480, Βίος ΑΛ. 2227, Ψευδο-Σφρ. 238³⁴, 242².

Το αρχ. ουσ. προσβολή. Η λ. και σήμ.

1α) Επίθεση, έφοδος: Βίος ΑΛ. 2980, Ψευδο-Σφρ. 238³¹⁻². β) βολή: ει τύχη εμπεσείν εν σιδηροφόρῳ σώματι, και την ασπίδα και το σώμα διατρήσας εξέρχεται και εις άλλο μεταπηδά, ει τύχη είτα εξ αυτού εις έτερον, ... και διά μιάς προσβολής δύναται ζημιώσαι δύο και τρεις Δούκ. 331²⁴. 2) (Μεταφ.) α) επίθεση, προσβολή (προκ. για επιθυμία: βλ. και Du Cange, στη λ., Lampe, Lex., στη λ. 6): ο δράκων ήτον δυναμωμένος με δέκα κέρατα των οποίων το πρώτον του το έδωσε η προσβολή της επιθυμίας οπου ήλθε του ανθρώπου να γένει Θεός Χίκα, Μονωδ. 120· β) (μετων.) το σιδερένιο άκρο του όπλου με το οποίο γίνεται η επίθεση (βλ. και L-S, στη λ. III), η «αιχμή του δόρατος»: Και συ ... άνθρωπε, ότε πολλά αμαρτήσεις, ..., ρίψον σεαυτόν κατά την πέτραν της πίστεως και θλάσον σου την προμυκτήραν, την προσβολήν της αμαρτίας Φυσιολ. (Legr.) XXXI.

προσβόρειος, επίθ.

Η λ. στον Αριστοτέλη.

Που κείται στο βορινό μέρος, βορινός: ... εν εκάστῳ μέρει κτίσας πόλιν, την Κνωσσόν εν τῷ καταντικρύ της Πελοποννήσου, και αυτή δε εστι προσβόρειος Ψευδο-Σφρ. 240¹⁹.

προσβουλεύομαι, Βίος ΑΛ. 4509.

Από την πρόθ. προς και το βουλεύομαι. Η λ. το 12. αι. (LBG).

Αποφασίζω: φοβηθείς Αλέξανδρος ηθέλησε τῷ ξίφει | αυτόν διαχειρίσασθαι και την Κανδάκην άμα | ήτις και προς αυτόν φησιν: «Αλέξανδρε, και τούτο | γενναίον και βασιλικόν κακώς προσεβουλεύσω | αλλά μηδέν αγωνιάς ...» αυτ. 5309.

προσγελώ.

Το αρχ. προσγελάω. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Λουκά, Γλωσσάρ., στη λ., Σακ., Κυπρ. Β' 764, Χατζ., Λεξ., Πασπ., Γλωσσ.).

Χαμογελάω: προσγελών (ενν. ο Ζευς) είπε τοιαύτα, | προς ... την Αφροδίτην: ... Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Ε' [486].

προσγενής επίθ., Δούκ. 43¹³, 47²⁰, 305⁵.

Το μτγν. επίθ. προσγενής. Η λ. σε έγγρ. του 13. αι. (Cod. Mon. Prodr. A 5¹²)· βλ. και LBG.

Συγγενής (εξ αίματος ή αγχιστείας): πάντες, όσοι επικρατώσι κτήματα ... ορισμῷ της βασιλείας μου, είτε της περιποθήτου μου Αυγούστης εισίν ούτοι, είτε του ερασμιωτάτου μου υιού ..., είτε των προσγεγών αρχόντων της βασιλείας μου ..., ουδέ αυτοί οφείλωσι χάριν μαγειρίας ... ή άλλου τινος ζητήματος απαιτείν τι εξ αυτών Ψευδο-

Σφρ. 542¹⁵ (προκ. για ανθρώπους με κοινή φυλετική καταγωγή): Ω παῖδες Αθηναίων, ἡ σοφώτατοι καὶ προσγενεῖς, φίλοι καὶ συμπολίται! καλῶς συμβουλευσώμεθα τὰ πρέποντα τῇ πόλει Βίος ΑΛ. 2660· (ὡς οὐσ.): Οὗτος ... συλλαβὼν ἅπαντας προσγενεῖς τε καὶ φίλους (ενν. του Καντακουζηνού), ἐν τῷ φρουρίῳ του Μεγάλου Παλατίου ἀπέκλεισε Δούκ. 43²².

προσγέρνω προσεγέρνω.

Από την πρόθ. προς και το γέρνω.

Μέσ. α) Υποκλίνομαι σε κάπ.: ἐκίλαδούσα τὰ πονηρία, τὰ σπήλι' ἀντιλαλούσα, ἡ τὰ ζῶντα προσεγέρνοντα καὶ οἱ πέτρες τὴν τιμούσα Πανώρ.² Α' 320· β) (μεταφ.) ἀναγνωρίζω τὴν ὑπεροχή κάπ.: Εἶχε θυγάτηρ μοναχὴν, τὴν λέγαν Μαργαρώνα, ἡ ὅλες τὴν προσεγέρνοντα καὶ τὴν ἐκαμαρώνα ἱμπ. (Legr.) 880.

πρόσγευμα το, βλ. πρόγευμα.

προσγεύομαι.

Από την πρόθ. προς και το γεύομαι. Το ενεργ. προσγεύω τον 8.-9. αἰ. (TLG). Η λ. το 12.-13. αἰ. (TLG)· βλ. καὶ LBG, λ. προσγεύω.

(Μτβ. καὶ ἀμτβ.) τρώω ἢ πίνω: Ἡ δὲ Πυθία τῶν Δελφῶν νάματος Κασταλίου προσγευσάμενη τὸν χρησμόν φωνεῖ διὰ χθονίου Βίος ΑΛ. 696· εἰσελθε εἰς τὴν τράπεζαν τὴν τοῦ γηροκομείου! καὶ ἂν πεινάς προσγεύητι Παῖς., Ἰστ. Σινά 1166.

προσγεωμετρῶ.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. γεωμετρέω (TLG). Η λ. στο LBG (προσγεωμετρέω).

Μετρῶ με ἀκρίβεια· (ἐδῶ) προσδιορίζω ἐπακριβῶς τὶς διαστάσεις ἐνός τόπου: Ἀλέξανδρον ἡξίωσαν τοῦ δωρηθῆναι τούτοις! χώραν ἐκεῖσε κατοικεῖν προσγεωμετρηθείσαν Βίος ΑΛ. 3789.

προσγράφω, Βίος ΑΛ. 1882, 2875, 3258, 3741, 4134.

Το αρχ. προσγράφω. Η λ. καὶ σήμ.

1) (Με ἀντικ. τὶς λ. γράμματα, γραφή, ἐπιστολή) γράφω: ἐπιστολὴν προσγράφει (ενν. ὁ Ἀλέξανδρος)! Δαρείῳ τῷ κακὸφρονι Βίος ΑΛ. 1803· Ἀλέξανδρος αὐταῖς ἄλλην γραφὴν προσγράφει Βίος ΑΛ. 4097· Τῇ δὲ Ρωξάνῃ γράμματα προσέγραψε τοιαῦτα (ενν. ὁ Ἀλέξανδρος) Βίος ΑΛ. 4103. 2) Κηρύσσω: ἐρχεται πρὸς χώραν τῆς Ἀσίας! καὶ δόρυ πήξας ἐν αὐτῇ δορίκτητον προσγράφει Βίος ΑΛ. 1186. 3) Ἀποδίδω: τὴν αἰτίαν (ενν. τῆς ἀτεκνίας) ἐαυτοῦ προσγράφει ἀμαρτία Διγ. Ζ 4035.

προσδαπανώ, Βίος ΑΛ. 1523.

Το μτγν. προσδαπανάω.

1) Δαπανῶ ἐπιπλέον, ξοδεύω περισσότερα, σπαταλῶ: Ἐπικείμενα εἶναι ὅσα ἐπιθέσει ὁ ἄρπαξ καὶ ἀνακτίσει ... ἢ καλλωπίσει καὶ προσδαπανήσει Zygomalas, Synopsis 142 Β 12. 2) (Μεταφ.) φθείρω, καταστρέφω, κατατρώγω ἐπιπλέον (πβ. δαπανῶ 3): ὦμους, βραχίονας χαλκοὺς καὶ σιδηροὺς γενναίους! οἱ σκώληκες μαραίνουνσι κακῶς προσδαπανώντες Διγ. Ζ 4480.

προσδειλιώ, Βίος Αλ. 4504, Αλ. Κων/π. (Matzukis) 170, 726.

Από την πρόθ. προς και το δειλιώ. Μτχ. προσδειλιάσας στο Κουμαν., Συναγ. λ. Η λ. στο LBG (προσδειλιάω).

Φοβούμαι κ. ή κάπ.: Τι πολεμείν Αλέξανδρον όλως προσδειλιώμεν; Βίος Αλ. 2602· Ο βασιλεύων δ' Ιταλός εν πόλει Βαλδουίνος, | την των Ρωμαίων έφοδον μέγα προσδειλιάσας, | έκλεισε πύλας πόλεως Αλ. Κων/π. (Matzukis) 387.

προσδέμω· προσέδειμε Βίος Αλ. 2316, εσφαλμ. γρ. αντί πιθ. προσέτεκε· διορθώσ. κατά το κριτ. υπ.

προσδέρνω, Λίβ. διασκευή α 971, 3124 κριτ. υπ.· προσδέρω, Λίβ. διασκευή α 3124. — Βλ. και προδέρνω.

Από την πρόθ. προς και το δέρνω.

α) Προσβάλλω, χτυπώ (εδώ σε μεταφ.): ο σταλαγμός του πόθου μου την πέτραν της ψυχής σου | χάρβαλον να την έποικεν απότα την προσδέρει, | οπού έχει αντί σταλάγματος πιττάκια τσοούτα, | γραφάς μου πανεξαίρετας, λόγους ερωτικούς μου Λίβ. διασκευή α 1750· β) (μεταφ.) βασανίζω: Λέγω τον «Τι κλονίζεσαι, τι σε προσδέρνει ο φόβος;» Λίβ. Esc. 2995.

προσδεσμώ.

Το μτγν. προσδεσμέω (TLG). Η λ. σε σχόλ.

Δένω κ. πάνω σε κάτι άλλο: Συμβαίνει λιθιάν τους ιέρακας ... διά το τινάς προσδεσμείν τα κρέα εν τη εγκλείστρα και ούτως ποιείν τους ιέρακας εσθίειν Ιερακοσ. 466¹⁴.

προσδέχομαι, Γλυκά, Στ. 240, Διγ. Z 1140, Χρησμ. (Brokaar) N 116, Παλαμίδ., Βοηβ. 1320, Λίμπον. Αφ. 64· αόρ. (ε)προσ(ε)δέκτην, Απολλών. (Κεχ.) 843, Μαχ. 108³⁸, 162¹⁵, 166²⁶, 178²⁹, 188²⁵, 224²¹, 326^{13, 24}, 360⁶, 414²⁵, 444²³, 446²⁸⁻⁹ (έκδ. εμπροσδέκτην), 456¹⁸, 526²², 596⁸, 620¹, 654²⁶, 670¹³, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 442, 582· επροσδέκτην, Βουστρ. (Κεχ.) 172³· 'προσδέκτην, Μαχ. 100⁸· προσεδέκτηκα, Γαδ. διηγ. (Βασιλ.) 306· απαρέμφ. αορ. προσδεκτείν, Μαχ. 280³⁶⁻⁷.

Το αρχ. προσδέχομαι. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

1α) Δέχομαι, αποδέχομαι: Ιστ. πατρ. 138²², Χριστ. διδασκ. 140· (με αρνητ. σημασ.): ονειδισμούς προσδέχεται (ενν. ο ξένος) και ύβρεις υπομένει Περί ξεν. (Μαυρομ.) 61· β) αποδέχομαι κ. ευμενώς· συμφωνώ: Ζητώ τη φамелиά μου αυτείνος να μου δώσει, | αυτείνος δεν προσδέχεται να μου την παραδώσει Αλεξ.² 1310· ήκουσε, προσεδέχθη το και ολοπροθύμησέ το (ενν. ο Βερδερίχος το καβαλίκευμα) Λίβ. διασκευή α 3350 κριτ. υπ.· γ) (νομ., παθητ.) γίνομαι δεκτός (πβ. και Αρμεν., Εξάβ. Α' 4³⁰ σχόλ.): Οστις κατεκρίθη διά πταισίμον τίποτε και εζήτησεν έκκλητον, δευτέραν κρίσιν, και συμβεί ξανακρινόμενος και αποθάνει, δεν στεριζεται τα όσα έχει ... Και το αυτό γίνεται και όταν δεν επροσδέχθη η δευτέρα του κρίσις Zygomalas, Synopsis 186 E 62. 2α) Υποδέχομαι, καλωσορίζω: Μαχ. 114²⁹, Βουστρ. (Κεχ.) 8¹⁰, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 139²⁸· (σε μεταφ.): στήννομεν την τράπεζαν και προσδεχόμεθα εκείνους οπού βούλονται να διορθωθούν Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 46· β) φιλοξενώ: Και είς

τόν εκράζαν Λωτ επροσδέκτην τους (ενν. τους δύο αγγέλους) εις το σπίτιν του Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 123. 3) (Απροσ.) ταιριάζει, πρέπει (πβ. ά. ενδέχομαι 3): Οκάτι, ως προσεδέχeton, ορέγετον ίνα μάθη (ενν. ο ρηξ) Λίβ. διασκευή α 2781· οργίσθην ο πατήρ της, Ι και λόγους δικασίματος δήθεν και νουθεσίας Ι είπεν, ως τον προσεδέχeton, προς την εξηρημένην Λίβ. διασκευή α 2790 κριτ. υπ.

προσδηλώ, Βίος ΑΛ. 4068, 5032.

Η λ. στον Αριστοτέλη.

α) Δηλώνω, φανερώνω: Τι δ' ήσαν τα πραττόμενα, ο λόγος προσδηλώσει Βίος ΑΛ. 55· β) λέω, εκθέτω: οι καδδηνάλιοι στραφέντες προς την Ρώμην Ι άπαντα τα γενόμενα τω πάπα προσδηλούσιν ΑΛ. Κων/π. (Matzukis) 689.

προσδιαβάζω, Διήγ. ΑΛ. Ε (Lolos) 287¹⁴⁺¹⁵, Διήγ. ΑΛ. F (Lolos) 286¹⁵⁻¹⁶.

Από την πρόθ. προς και το διαβάζω.

Α' (Μτβ.) παραπλανώ: Αυτοί τον απεκρίθησαν (ενν. τον δούκα) λόγια χωρίς έργον, Ι συγκλύζουν, προσδιαβάζουν τον με λόγους ψεματένους Χρον. Τόκκων. 1626.

Β' (Αμτβ.) ξεφεύγω, διαφεύγω (σε άλλο μέρος): Είδετε με πόσην πονηρίαν επροσδιάβασεν ο υιός του Φιλίππου Διήγ. ΑΛ. G 278³⁰.

προσδιαβαίνω, Διήγ. ΑΛ. F (Konst.) 162¹· αόρ. επροσδιέβεν, Ερμον. I 207.

Από την πρόθ. προς και το διαβαίνω.

1) Περνώ, διέρχομαι: Και απ' αυτόν τον τόπον ediéβη ημέρες ρ'. Και τόσον μέλι και ούπουρα επήρε το φουσσάτον απ' αυτουνούς, ... και επροσδιάβη (ενν. ο Αλέξανδρος) τον τόπον των Πιθιακών Διήγ. ΑΛ. Ε (Konst.) 17¹⁶· (αμτβ.): είδεν τους από τόπον εις τόπον επροσδιάβαιναν Διήγ. ΑΛ. Ε (Konst.) 21¹. 2) Προσπερνώ: Τον Φίλιππον προσδιαβαίνοντας (ενν. ο Αλέξανδρος) ... ετζάκισεν τον Νάζαρχον εις τόπον λεγόμενον Μεστοποτάμιν Διήγ. ΑΛ. Ε (Lolos) 137⁶· (αμτβ.): την κεφαλήν ... κλίνας (ενν. ο Αχιλλεύς) Ι επροσδιέβην η λόγχη Ι κι εις την γην εκατεσπήχθην Ι μέχρι σπιθαμών γαρ έξι Ερμον. Υ 232.

προσδιακομίζω.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. διακομίζω βλ. και LBG.

Μεταφέρω κ. επιπλέον, επιπροσθέτως: όπλα πανουργικά δει άλλοι προσδιεκόμιζον μηχανικών δοράτων Βίος ΑΛ. 3613.

προσδιακόπτω.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. διακόπτω βλ. και LBG.

(Εδώ) διέρχομαι μέσα από τις τάξεις του εχθρού: Ουκ εία γουν Αλέξανδρος Πέρσας επιστρατεύσαι Ι ού διππεύσαι τους αυτούς ουδέ προσδιακόψαι Ι εντός της τούτων φάλαγγος έμπροσθεν επιβαίνων Βίος ΑΛ. 2014.

προσδιάξιμον το, Ασσίζ. 39⁷. — Βλ. και προδιάξιμον.

Πιθ. από την πρόθ. προς, τον αόρ. του διάζω (βλ. ά. διάγω) και την κατάλ. -ιμον.

(Νομ.) δικαστική διεκδίκηση ιδιοκτησίας: Ανίσως ότι εἷς ἄνθρωπος αγοράσει ἀποὺ ἕτερον ἄνθρωπον μίαν κληρονομίαν ... καὶ εἰάν ἐγένετο ὅτι ἐκράτησέν το ἕναν χρόνον καὶ μίαν ἡμέραν οὐδὲν προσδιάξιμον, ἡ ἰσότης καὶ τὸ δίκαιον καὶ ἡ ἀσπίς ἀορίζουν τῶν Ἱεροσολύμων, ὅτι οὐδὲν ἡμπορεῖ πλείον νὰ τὸ πάρει διὰ κανέναν ἄνθρωπον αὐτ. 39²⁰⁻²¹.

προσδιαφθείρω.

Τὸ ἀρχ. προσδιαφθείρω.

Καταστρέφω: τὰ τούτων ἄρματα (ἐνν. τῶν Περσῶν) παρὰ τῶν Μακεδόνων ἰ κακῶς προσδιεφθείροντο τῇ τῶν βελῶν ἐκτρώσει Βίος ΑΛ. 2017.

προσδιορισμός ο, Zygomalas, Synopsis 204 K 10, 292 Y 2.

Τὸ μτγν. οὐσ. προσδιορισμός. Ἡ λ. καὶ σήμ.

(Νομ.) ὅρος, προϋπόθεση: Ἡ κοινὴ ... γίνεται ... ἢ πρὸς καιρὸν, ἢ ὑπὸ αἵρεσιν, ἢ ἀπὸ καιροῦ. ... Ὑπὸ αἵρεσιν ὅταν μετὰ δισταγμοῦ καὶ προσδιορισμοῦ τινος τὴν συντροφίαν ποιήσωσιν· οἷον δώσω σοι τόδε, εἰάν καὶ σὺ ποιήσεις μοι τόδε, καὶ τοῦ ἐνός χρεωστούντος νὰ δώσει ἢ νὰ κάμει τόδε εἰάν καὶ τοῦ ἄλλου ἡ ὑπόσχεσις τελειωθεί καὶ τελειώσει ὅσον ἔταξε αὐτ. 203 K 1.

προσδιοριστικός, επίθ.

Ἀπὸ τὸ προσδιορίζω ἢ τὴν πρόθ. πρὸς καὶ τὸ οὐσ. διορία ἀναλογ. με ἐπίθ. σε. – τικός, ἀν δὲν προκ. γιὰ ἐσφαλμ. γρ. ἀντὶ προσδιοριστικός (LBG, λ. προσδιοριστικός).

(Προκ. γιὰ συνθήκη εἰρήνης) ποὺ ἔχει συγκεκριμένη χρονικὴ διάρκεια: Ἐχὼν δὲ (ἐνν. ὁ Ἰάγκος) ὅρκους μετὰ τοῦ Μεχέμετ ἀγάπης προσδιοριστικῆς τριῶν ἐτῶν, ἤδη πληρωθέντος τοῦ ἐνός καὶ ἡμίσεος, ἐμήνυσεν τῷ Μεχέμετ λέγων ὡς ... Δούκ. 343⁸.

προσδοκῶ, Γλυκά, Στ. Β' 371, Προδρ. (Eideneier) I 101, II 102, Διγ. (Trapp) Gr. 967, 1416, Διγ. Z 1875, Ερμον. Α 316, Καναν. (Pinto) 68, Δευτ. Παρουσ. 84.

Τὸ ἀρχ. προσδοκάω. Ἡ λ. καὶ σήμ.

1) Περιμένω, ἐλπίζω (νὰ συμβεῖ) κ.: Προδρ. (Eideneier) I 263, Καναν. (Pinto) 100.
2) Νομίζω, θεωρῶ, υποθέτω: Διγ. Z 2492· (μτβ.): Δέξου, καὶ λάβε, ἀδελφί μας, θρήνους τῶν ἀδελφῶν σου (παρ. 2 στ.). Ὡς προσδοκούμεν, ἔθανες ... (παρ. 1 στ.) Τότε πολλὰ ἀναγκάσθησαν, κλαίοντες τὴν ἀδελφὴν τους, ἰ καὶ ψηλαφῶντες ἀκριβῶς οὐκ ἡμποροῦν τὴν εὐρεῖν Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 121.

προσδουλῶνω, Βίος ΑΛ. 1230, 2871.

Ἀπὸ τὴν πρόθ. πρὸς καὶ τὸ δουλῶνω.

Υποδουλῶνω: εἴκοσιν ἔθνη βάρβαρα καὶ δύο προσδουλώσας (ἐνν. Ἀλέξανδρος) αὐτ. 6096.

προσδρομή.

Τὸ μτγν. οὐσ. προσδρομή.

(Προκ. γιὰ νερό) ἡ ροή: εἰάν πέπτει ὁ σταλαγμός ἀπάνου εἰς λιθάριν, ἰ δαμί δαμί

το διά παντός τρυπά το το λιθάριν| διά του νερού την προσδρομήν ην έχει απαραίτη-
τως Λιβ. Va 1502.

προσδωρούμαι.

Το μτγν. προσδωρούμαι.

Δωρίζω: οι θεοί πάντες| ως δωρεάν πάσιν ημίν τοις ούσιν εν τω κόσμω| αυτά
προσεδωρήσαντο (ενν. την γην και τον ήλιον) Βίος Αλ. 1042.

προσεγγίζαίνω.

Από το προσεγγίζω κατά τα ρ. σε. -αίνω (βλ. Schmitt [Χρον. Μορ. σ. 616, λ. προ-
σεγγίζομαι], καθώς και Lex. Chron. Μορ., λ. προσεγγιζαίνομαι).

(Μέσ.) σκέφτομαι υποψιάζομαι, φοβούμαι: Και πάλι επροσεγγιζαίνομουν, μη
πιάσει και σκοπήσεις| ότι ήθελα να λείπεις από την συντροφίαν μου Χρον. Μορ. Η
6104.

προσεγγίζω, Διγ. Z 467, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 145^ν, Πτωχολ. α
168.

Το μτγν. προσεγγίζω. Η λ. και σήμ.

1α) Πλησιάζω σε κ.: είδον βαρείς εξεταστάς υλάσσοντας ως κύνας,| του φυλακί-
του την ψυχήν καταπιείν ορμώντας,| ει προσεγγίσαι πάποτε τολμήσει τω πυλώνι
Γλυκά, Στ. 452[·] Εις τον τόπον, εις ον πρησμονήν έχει, βδέλλας επίθεσ προς ολίγον, και
μετά ταύτα κόριδας συντρίψας μετά ξυλαρίου τω τόπω προσέγγισον, και ευθέως η
βδέλλα αφήσιν Ορνεοσ. αγρ. 566^{16·} (αμτβ.): Βήσσοσ ουν, Αριόβαρζος, σατράπαι του
Δαρείου,| ως έγνωσαν Αλέξανδρον πλησίον προσεγγίζειν,| παρατραπέντες ταις
φρεσί, βουλήν κατά Δαρείου| κακήν συνεσκεύασαντο, θέλοντες τούτον κτείνειν Βίος
Αλ. 3840[·] β) κάθομαι κοντά σε κάπ.: Οι δε τούτου βεζιρηδες, Σιαχήν ο ευνούχος και
Ιπραήμ, ήσαν προσεγγιζοντες αυτώ κατά την συνήθειαν Δούκ. 283^{27·} γ) (μεταφ.) έχω
πρόσβαση σε κ.: έχω δικαίωμα σε κ.: οι προκουράτορες ... ητούντο ... μη έχειν τόπον
και διαφεντεύσαι αυτόν τον Γερμανόν μηδόλως εις την Κύπρον δίκαια αρχιεπισκόπου
προσεγγίσαι Διάτ. Κυπρ. 505^{6·} 2) (Για τη δήλ. χρόνου) επίκειμαι, κοντεύω: αποτέμνο-
ντο μητέρες| (παραλ. 1 στ.) του τεκείν πλησίον ούσαι| προσεγγίζουσαι προς τόκον
Ερμον. Χ 267. 3) Φτάνω κάπου: Τω κράτει μου προσήγγισαν γράμματα των χειρών
σας Καλλιμί. 2302. 4) Πλησιάζω ερωτικά κάπ.: έχω σεξουαλικές σχέσεις με κάπ.: ει δ'
εν αυτοίς τοις έτεσιν ούπω συλλάβει (ενν. η γυνή) σπέρμα,| ταύτην ο ταύτης σύνευ-
νος ουκέτι προσεγγίζει,| αλλ' έκτοτ' εγκρατεύονται ζώντες εν σωφροσύνη Βίος Αλ.
4835. 5) Πλησιάζω εχθρικά κάπ.: κάνω κακό, βλάπτω: κι εκ την κεφαλήν του (ενν.
του Διομήδους) απάνω| ήλθεν εύκαιρον το δόρυ| δίχως να τον προσεγγίξει Λουκάνη,
Ομήρ. Ιλ. Ε' [28]: τον επροσκύνησαν (ενν. οι αποκρισιάριοι τον σουλτάνον) ως εκ προ-
σώπου του βασιλέως αυτών, διά να κάμουν αγάπην ... και τον λαόν να μηδέν προσεγ-
γίσουν ή να κουρσεύσουν ή να αιχμαλωτίσουν Ιστ. πατρ. 167^{9·}

προσεγγίνομαι.

Το μτγν. προσεγγίνομαι (TLG) βλ. και LBG.

Γίνομαι, συμβαίνω σε (βάρος) κάπ.: Ολυμπιάς, κατά γαστρός έχεις παιδίον ἀρρενὶ ἐκδικόν σου γενόμενον πάντων αμαρτημάτων! Φιλίππου του συνεύνου σου σοὶ προσεγγινομένων Βίος ΑΛ. 263.

προσεγείρομαι, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1205. — Πβ. και επεγείρομαι.

Το μτγν. προσεγείρομαι (TLG)· βλ. και LBG.

(Μτβ.) σηκώνομαι από τη θέση μου σε ένδειξη σεβασμού προς κάπ. (πβ. και ά. προσηκώνομαι 1): μετά μικρόν δε ήρχετο και η καλλίστη μήτηρ! του Διγενούς του θαυμαστού ...! και προσεγείροντο (ενν. Ακρίτης και η κόρη) αυτήν πανευλαβώς τιμώντες Διγ. Ζ 4061· τον κύρην της (ενν. η θυγατέρα) προσκύνησεν μετά τη συντροφιάν του! και όλοι της προσεγέρθησαν και δίδουσιν της τόπον Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 481.

προσεγέρνω, βλ. προσγέρνω.

προσείδησις η, Λόγ. παρηγ. Ο 110.

Από το αρχ. πρόσσιδα (θ. -ειδ-) και την κατάλ. -σις. Η λ. τον 11. αι. (LBG).

Φρ. δίδω(μι) προσείδησιν = (πιθ.) βεβαιώνω, πιστοποιώ (ποιος είναι ποιος): ἀδελφέ μου, μάθε το, δι' εσέν ηρώτησά την (ενν. την Τύχην)! απότε την προσείδησιν μ' εδώκε των ανθρώπων Λόγ. παρηγ. L 118.

προσεκτικά, επίρρ.: προσεχτικά, Χρον. Μορ. Η 4072, 4933, Χρον. Μορ. Ρ 4072, 4933.

Από το επίθ. προσεκτικός. Ο τ. στο Soman. και σήμ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Με προσοχή: με σύνεση: πασαιείς το σκουτάριν του προσεκτικά ας φυλάγει! Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 8304.

προσεκτικός, επίθ., Λίβ. Va 822, 2411.

Το αρχ. επίθ. προσεκτικός. Η λ. και σήμ.

α) Που ενεργεί με προσοχή: Σοφίαν., Παιδαγ. 110· β) (συνεκδ.) συνετός, φρόνιμος: Η Πίστις ...! σύννους, δεινή, προσεκτική, ... εις το έναν της το χέριν! είχεν στανρόν και εις το άλλον της χαρτίν μετά γραμμάτων Λίβ. διασκευή α 1043.

προσεκτικώς, επίρρ., Παϊσ., Ιστ. Σινά 760.

Το μτγν. επίρρ. προσεκτικώς. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Με προσοχή: διά τούτο, παιδίν μου, της βουλής πρόσεχε των γερόντων,! και όταν λαλούν υπόθεσιν μη περικόπτεις τούτους,! αλλ' άκουε προσεκτικώς πολλά και ωφέλεισαι Σπαν. Ρ 243.

προσεκφεύγω.

Από την πρόθ. προς και το εκφεύγω. Η λ. στο LBG.

Καταφεύγω σε κ.: προς το τείχος! Αδραστος προσεξέφυγεν Βίος ΑΛ. 2344.

προσεκφοβώ.

Το μτγν. προσεκφοβέω βλ. και LBG (λ. προσεκφοβέω).

Φοβίζω επιπλέον, τρομάζω περισσότερο κάπ.: προείπον σοι, βασίλισσα, μη σε προσεκφοβήσῃ ὁ συριγμός του δράκοντος· φάνηθι τούτῳ μάλλον! ευπρόσιτος και προσήνης δειλίαν μη προσχούσα Βίος ΑΛ. 297.

προσεμβλέπω.

Το μτγν. προσεμβλέπω.

Κοιτάζω προς κάπ. κατεύθυνση και βλέπω κ.: οίτινες Πέρσαι φώτα! πάμπολλα προσεμβλέψαντες και πάνυ φοβηθέντες! νώτα δεδώκασιν ἡμῖν Βίος ΑΛ. 4148.

προσεμμένω.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. εμμένω. Η λ. τον 4.αι. (TLG), στο L-S Κων/νίδη και το Steph., Θησ.: βλ. και LBG.

1) Παραμένω κάπου: Εάν μεν ουν ασάλευτος όρνις ενθάδε μένει, συμφέρει πάναν στρατιάν τοις ώδε προσεμμένειν Βίος ΑΛ. 1676. 2) (Μτβ.) διάγω, περνώ κάπ. χρονικό διάστημα: Τον ακμαιότατον λοιπόν χειμώνα προσεμείνας, θεοίς τοις εγχωρίοις δε ποιήσας τας θυσίας, προσέταξεν Αλέξανδρος ανάκτορα του Ξέρξου! κατεμπυρίζεσθαι αυτ. 3746.

προσεμπαίζω.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. εμπαίζω. Η λ. το 13. αι. (LBG) και στο Κουμαν., Συναγ. v. Λέξ.

Επιπρόσθετα περιγελώ, εμπαίζω κάπ.: Όθεν και φεύγων (ενν. ο Αλέξανδρος) ως αστήρ εφαινετο τοις Πέρσαις, σχεδόν ειπείν κρεμάμενος από της γης εις ύψος, αυτούς ουδέν ηγούμενος μάλλον δε προσεμπαίζων Βίος ΑΛ. 3535.

προσενεργώ.

Από την πρόθ. προς και το ενεργώ. Η λ. το 13. αι. (LBG, λ. προσενεργέω).

Προσθέτω τις δικές μου ενέργειες (ώστε να γίνει κ.): συμπράττω, συμβάλλω: Το μείζον γαρ τοι δέδοικα μη ταπεινόν φανείη! και τυχηρώς το ταπεινόν ημάς κατατροπώσει! αυτής προνοίας άνωθεν τούτο προσενεργούσης Βίος ΑΛ. 2935.

προσεξία η.

Από το ουσ. πρόσεξις (βλ. ά.) με επίδρ. του ουσ. απροσεξία. Η λ. τον 11.-12. αι. (LBG).

Διανοητική συγκέντρωση, προσοχή: Πάλιν ευθύς τον έδωκεν έτερον άλλον είδος! με τέχνην αυτοκάμωτον· λέγει τον: «Επαρέ το! άμα τους βόας να ιδείς, δράμε γοργόν εις αυτούς! ... και χύσε το έμπροσθέν τους! επάνω του προσώπου τους με πάσαν προσεξίαν Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 566.

πρόσεξις η, Gesprächb. 43⁵.

Το αρχ. ουσ. πρόσεξις. Κατά Χατζιδ., ΕΕΦΣΠΘ 1, 1932, 19, πιθ. νεότ. σχηματ.

Προσοχή, περίσκεψη: Και πάλι την απόφασιν, τήν έδωκα προς αυτούς, ουχί γαρ χωρίς πρόσεξιν, έποικα τέτοιαν κρίσιν Θησ. Ζ' [3⁴].

προσεπακολουθώ.

Από την πρόθ. προς και το επακολουθώ (βλ. ά.).

Ακολουθώ κάπ. από κοντά, παρακολουθώ: μη φοβηθής σὺν οὕτως· ἄγγελος σὺ πορεύητι· Θεοῦ γὰρ βοηθούντος· οὐδεὶς ἐχθρὸς ἢ πονηρὸς προσεπακολουθήσει Βίος ΑΛ. 3364.

προσεπακούω. — Πβ. και προσυπακούω.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. επακούω. Η λ. στον Ευστάθιο (LBG, στη λ.)

Ακούω κ. μαζί με κάπ. άλλο: ἡ γὰρ τλήμωνος Ἑκάβη (παραλ. 3 στ.) ... κοινώσασθαι γὰρ θέλει· κεκρυμμένην γὰρ βουλὴν γεί με πασῶν γὰρ τῶν φιλάτων· καὶ παμπόθητων τεκνίων, ὅπως γὰρ προσεπακούσουν· παρ' αὐτῆς τὰ λελεγμένα Ἑρμον. Ω 98.

προσεπαυξάνω· προσεπαυξύνω.

Το μτγν. προσεπαυξάνω. Ο τ. με επίδρ. του αυξύνω (βλ. ά. αυξάνω). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Αυξάνω κ. ακόμα περισσότερο· (εδώ) επιμηκύνω: Σώμα παχύνων (ενν. ο δράκων), κεφαλὰς εἰς ἓν ἐπισυνάγων, ὅπισθεν οἰζυνούμενος, οὐράν προσεπαυξύνων, πολὺς μὲν εξαπλώμενος ἐδείκνυτο φρικώδης, ἐπάνω μου τὴν ἀπασαν ὁρμὴν προσεποιεῖτο Διγ. Ζ 2834.

προσεπέρχομαι, Βίος ΑΛ. 3278.

Από την πρόθ. προς και το επέρχομαι. Η λ. το 10. αι. (TLG, LBG).

α) Εφορμώ, επιτίθεμαι: Τάχυνον σὺν μετὰ σπουδῆς ἐλθῆναι πρὸς τοῖς ὧδε, ὥστε μὴ τούτον (ενν. τον Αλέξανδρον) πρότερον κακῶς προσεπελθεῖν σοι αὐτ. 3174· β) φθάνω, πηγαίνω κοντά σε κάπ.: Ἀνασταυρῶ τοῖνυν ὑμᾶς (ενν. τοὺς γραφοφόρους) ἐμοὶ προσεπελθόντας· ἀνδρὶ ληστὴ τυγχάνοντι καὶ κακοτρόπῳ φύσει αὐτ. 1769.

προσεπιβαίνω.

Το μτγν. προσεπιβαίνω (TLG). Η λ. στο L-S Κων/νίδη και στο LBG.

α) Ανεβαίνω πάνω σε κ· (εδώ) καβαλικεύω: Προσεπιβάς σὺν ἵππῳ τε τούτου τῷ κατὰ τύχην, ἐσπούδαζεν ὅπως ρυσθῇ του προφανοῦς κινδύνου Βίος ΑΛ. 3514· Ἐν πῶλῳ δε προσεπιβάς ὥχετο μετὰ τούτου, προσαπαγγείλας ἀπαντα τὰ παρ' αὐτοῦ πραχθέντα αὐτ. 3569· β) περνῶ από πάνω, διαβαίνω: Εκεῖθεν δε παραλαβὼν (ενν. ο Αλέξανδρος) πάντας τοὺς ἐπιλέκτους· τῷ ποταμῷ τῷ Γρανικῷ τάχει προσεπιβαίνει αὐτ. 1188· (μεταφ.): πρὸς τούτοις γένη· πολλῶν ἰχθύων ἰσχυρῶν· πυρὶ γὰρ οὐχ ὀπτοῦντο· αὐτοὶ προσεπιβαίνοντες, ὕδατι ψυχρῷ μάλλον· πηγαίῳ προσεψένοντο καὶ κατοπτούντο τάχει αὐτ. 4284.

προσεπιγί(γ)νομαι.

Η λ. στον Ιπποκράτη, στον Ευστάθιο και σε σχόλ. (TLG).

Προστίθεμαι σε μια σειρά γεγονότων, συμβαίνω επιπλέον: μὴ πτοηθῆς, ὦ γύναι· τὸ πρᾶγμα τὸ συμβάν ἐν σοὶ ξένον καὶ παρὰ γνώμην· προσεπεγένετο τὴν σὴν Βίος ΑΛ. 424.

προσεπιγράφω.

Η λ. στο Θεόφραστο, στο Steph., Θησ. και τον Ευστάθιο βλ. και LBG.

Γράφω κ. επιπλέον· προσθέτω κάπ. στοιχείο (σε ένα γραπτό κείμενο) (πβ. ά. επιγράφω 2): Μετά των άλλων των πολλών κακών των γινομένων¹ παρ' Ιταλών των δυσσεβών, ενός επιμνησθήναι¹ βούλομαι και τοις θέλουσι τούτο προσεπιγράψαι Αλ. Κων/π. (Matzukis) 288.

προσεπιδίδωμι.

Το αρχ. προσεπιδίδωμι. Η λ. σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Vat. I 5^{10, 19}).

Δίνω πίσω, επιστρέφω σε κάπ. κ. (πβ. ά. επιδίδω 3): έφησεν (ενν. ο Πάπας) αυτούς ελθείν συν πάση τη δυνάμει¹ μετ' Αλεξίου του παιδός προς Κωνσταντίνου πόλιν¹ και την βασίλειον αρχήν αυτώ προσεπιδούναι,¹ αυτήν την αδικίαν δε πατρός διεκδικήσαι Αλ. Κων/π. (Matzukis) 173.

προσεπιθυμώ.

Από την πρόθ. προς και το επιθυμώ. Η λ. στο LBG.

Επιθυμώ έντονα, εποφθαλμιώ κ.: Αυτοί δε ... οι κακούργοι (παραλ. 1 στ.) προσεπετήρουν τον καιρόν Αλέξανδρον φονεύσαι (παραλ. 4 στ.)· προσεπεθύμουν γαρ λαβείν τα πράγματ' Αλεξάνδρου¹ και προς τον φόνον όπλιζον Ιούλω τω κακίστω Βίος Αλ. 5952.

προσεπιλέγω.

Η λ. στον Αριστοτέλη (TLG) και το ΑΛΝΕ.

Λέω κ. παραπάνω, μιλώ για κ. περισσότερο (σε κάπ.): Και τότε μεν προς άριστον απήλθον οι παμφάγοι (ενν. πρεσβύτεροι Ιουδαίοι)¹ μη προς αλλήλους την αυτών βουλήν προσεπειπόντες Σωσ. 17.

προσεπιμένω.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. επιμένω. Η λ. τον 9. αι. (LBG).

Σταματώ, στέκομαι για περισσότερο χρόνο· παραμένω κάπου: Οι βάρβαροι λειφθέντες ουν την χρείαν των σιτίων,¹ προς χώραν την Βακτριανήν την συστροφήν εποίουν.¹ Ο δε στερρός Αλέξανδρος εκεί προσεπιμείνας¹ καλλίστως επεκράτησε παντός εκείσε τόπου Βίος Αλ. 3147.

προσεπινοώ.

Το μτγν. προσεπινοέω.

Σκέφτομαι κ., σοφίζομαι (με είδος σύστ. αντικ.): Τοιαύτας ουν ο αμιράς βουλάς προσεπενόει¹ εν τω ιδίω λογισμώ και φανερώς ουδόλως Διγ. Ζ 705.

προσεπιρρίπτω.

Το μτγν. προσεπιρρίπτω (TLG).

Ρίχνω επιπλέον: Είτα προσέταξεν (ενν. ο Φίλιππος) αυτούς πάντας παρανομούντας, (παραλ. 1 στ.) ούστινας νόμος προσφωνεί κακίστως αποθνήσκειν,¹ θηρών τε

παρανάλωμα και βρώσιν γεγενήσθαι, | ἵππῳ τῷ κακογνώμονι προσεπιρρίπτειν τού-
τους Βίος ΑΛ. 620· φρ. προσεπιρρίπτω βλέμμα προς κάπ. (πβ. νεοελλ. φρ. ρίχνω το
βλέμμα/τα μάτια σε κάπ.) = κοιτάζω κάπ: Τοσαὐτ' εἰπὼν μετὰ κλαυθμοῦ και θρήνου
Ισμηνίας | ἐν Αλεξάνδρου τοῖς ποσὶν οὐκ ἔτυχε συγγνώμης, | ἀλλ' εἰς οργὴν μάλλον
αὐτὸς Αλέξανδρος ἀνήφθη, | ὥς μηδὲ βλέμμα προς αὐτὸν οἴκτου προσεπιρρίψας αὐτ.
2349.

προσεπίσημος, επίθ.

Από την πρόθ. προς και το επίθ. επίσημος. Η λ. στο LBG.

(Εδώ προκ. για τόπο) εξαιρετικά ξεχωριστός· που προορίζεται για γιορτινές πε-
ριστάσεις: Οθεν και στας (ενν. ο Ιάδδιος) ἐφ' ὑψηλοῦ τόπου προσεπισήμον (παραλ. 1
στ.), ὅπου ναοῦ και πρόσωπον εφάινετο καλλίστου, | Αλέξανδρον ἡσπάζετο προσκύνη-
σιν δους τούτῳ Βίος ΑΛ. 1616.

προσεπιτάσσω -ττω.

Το μτγν. προσεπιτάσσω.

Επιβάλλω επιτακτικά κ. σε κάπ., προστάζω: ἀνέδραμε (ενν. ο Αλέξανδρος) προς
ιερόν και θύει μεν θυσίαν | Θεῷ, καθὼς ἀρχιερεὺς αὐτῷ προσεπιτάττει Βίος ΑΛ. 1661.

προσεπιτηρώ.

Από την πρόθ. προς και το επιτηρώ. Η λ. στο LBG.

Στη φρ. προσεπιτηρώ τον καιρόν = περιμένω την καταλληλότερη ευκαιρία για
κ., καιροφυλατῶ: Αὐτοὶ δε το παράνομον ἀνόμως οἱ κακούργοι | κακῶς κατασκευάσα-
ντες μεθ' ὀρκῶν προς ἀλλήλους, | προσεπετήρουν τον καιρόν Αλέξανδρον φονεύσαι
Βίος ΑΛ. 5947.

προσεπιτρέχω.

Από την πρόθ. προς και το επιτρέχω. Η λ. τον 9. αι. (TLG)· βλ. και LBG.

Τρέχω, ορμῶ: ἀρματα πλείστα δρεπανηφόρα | ἐκ λίθου πορφυρίτου τε πάντα τε-
τορνευμένα (ενν. ἦσαν), | ὥστε δοκεῖν Αλέξανδρον αὐτὰ προσεπιτρέχειν Βίος ΑΛ.
5247.

προσεπιφθέγγομαι.

Το μτγν. προσεπιφθέγγομαι βλ. και LBG.

Λέω, ανακοινώνω, δηλώνω επιπλέον: και Θήβας μεν ἐκ των ριζῶν κακίστως κα-
τασκάψω, | αὐτὸν δε κρατιστότατον φημί τον Ισμηνίαν, | τον αὐλητὴν ... | προσεπιφ-
θέγγομαι ταχύ κακῶς καταφλεχθῆναι Βίος ΑΛ. 2374· Ὑμῶν οὖν τα υπάρχοντα κατέ-
χειν ὡς δεσπότης | ὑμῖν προσεπιφθέγγομαι πλην του χρυσοαργύρου· | χρυσὸν γὰρ και
τον ἀργυρον ἐκφέρεισθαι προστάσσω | ἐκ τε χωρῶν και πόλεων ἐμοῖς τοῖς ταμειοῖς
αὐτ. 3953.

προσεπιφωνώ.

Το μτγν. προσεπιφωνέω βλ. και LBG (λ. προσεπιφωνέω).

1α) Μιλώ, λέω: ταύτ' ακούσαντες (ενν. στρατός και σατράπαι) ἔσχον πολλήν δειλίαν, ἢ ὅπερ και γνους Ἀλέξανδρος πάσι προσεπεφώνει Βίος ΑΛ. 1739· Ἡλίου δ' οὗτος ἱερεὺς Αἰθίοψ καθοράτο (παραλ. 1 στ.), βαρβαρική τη λέξει τε πάντας προσεπεφώνει ἢ αναχωρεῖν ἡμᾶς ταχύ προς των ἐκείσε τόπων αὐτ. 5609· **β)** λέω ἄκόμα, προσθέτω: Καὶ πάλιν ο Νεκτεναβὼ προσεπεφώνει ταύτη· ἢ «προεῖπον σοι, βασίλισσα, μὴ σε προσεκφοβήσῃ ὁ συριγμός του δράκοντος ...» αὐτ. 296. **2)** Μιλώ δυνατά, φωνάζω: Καὶ γὰρ προσεπεφώνησεν (ενν. ὁ θεός) ἐκ των ἀδύτων ἔσω Ἡράκλεος Ἀλέξανδρε, τοῦτο σοι προμηνύων, ἢ ὡς δυνατόν σε πανταχοῦ ταις πράξεσι γενέσθαι αὐτ. 2177.

προσεπυφαίνω.

Από την πρόθ. προς και το *επυφαίνω. Η λ. στο LBG.

Υφαίνω: Εισήλθεν οὖν Ἀλέξανδρος εἰς τον βωμόν της κόρης, ἢ εὔρε δε την ἱερείαν ἐντός αὐτοῦ τεμένους ἢ προσεπυφαίνουσιν ἰσὶν αὐτῶν των ἱερείων Βίος ΑΛ. 2456.

προσερέγομαι, βλ. προσορέγομαι.

προσερεθίζω.

Το μτγν. προσερεθίζω.

α) Προκαλώ σε κάπ. έντονη ερωτική επιθυμία, διεγείρω ερωτικά: Εἶθ' οὕτως προσεκέλευσα γυναῖκα ἐκδυθῆναι, ἢ ἀχθῆναι τούτῳ δε γυμνήν, ὅπως εἰς μίξιν τούτον ἢ αὐτὴ προσερεθίσσει και προς επιθυμίαν Βίος ΑΛ. 4243· **β)** προκαλώ την επιθυμία για φαγητό, ανοίγω την ὄρεξη σε κάπ.: Οἱ γλυκόμνοστες τροφές, τα διλικάτα και τίμια φαγιά ... πολλές φορές σύρνονουσιν εἰς ὄρεξιν φαγίου ὅχι μόνον τους πεινασμένους, ἀλλὰ και καμιάν φοράν και τους τελείως χορτασμένους προσερεθίζουσιν Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 4.

προσερινός, επίθ., βλ. προσωρινός.

προσέρχομαι, Διγ. (Trapp) Gr. 1751, 1971· γ' πληθ. ενεστ. προσέρχονται, Αχιλλ. (Smith) N 53· γ' πληθ. παρατ. προσέρχονταν.

Το αρχ. προσέρχομαι. Οἱ τ. του γ' πληθ. ενεστ. και παρατ. με ου αντί ο από αναλογ. επίδρ. της ενεργ. κατάλ. -ουν (Ανδρ., Λεξ., λ. -ομαι) ἢ λόγω ουδετεροποίησης των δύο φωνημάτων (Apostolopoulos, Καλλίμ. 15). Η λ. και σήμ. Λόγ.

1) Μτβ. **α)** πηγαίνω κοντά σε κάπ., πλησιάζω κάπ.: Συνάγονται οἱ πάντες, ἢ προσέρχονται τῷ βασιλεῖ και λέγουν προς ἐκείνον Καλλίμ. 1027· (με εμπρόθ. αντικ.): Καὶ τότε ὡσάν ἐγένετο (ενν. ὁ Ακρίτης) δώδεκα ἐτῶν και μόνον, ἢ προσήλθε εἰς τον πατέρα του, τοιαῦτα τον συντυχαίνει Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 743· πάντες ὁμοῦ προσέρχονται προς τον αὐτοῦ πατέρα, ἢ τον βασιλέα λέγουσιν μετὰ χαράς μεγάλης Αχιλλ. (Smith) N 160· (με αρνητ. σημασ.): ὅταν δε ὑπὸ των κυνηγῶν διώκεται (ενν. ὁ κάστωρ), και γνοίῃ ὅτι καταλαμβάνεται, τα αναγκαῖα αὐτοῦ κόψας, ρίπτει τῷ κυνηγῷ ... Καὶ συ οὖν, πολιτευτά, δος τά του κυνηγοῦ αὐτῷ, και οὐκέτι προσέρχεται σοι. Ο κυνηγός εστίν ὁ διάβολος Φυσιολ. 356⁷· (αμτβ.): Βίος ΑΛ. 1573· πάντες ὁμοῦ προσέρχονταν, προς του δεσπότου λέγουν Αχιλλ. (Smith) O 96· **β)** βγαίνω να προῦπαντήσω κάπ.: τον Ἀλυν ποταμόν διαβάντες (ενν. οἱ Φράγκοι) ... εἰς καστέλλιόν τι κατέλαβον,

ὅπερ οἱ Ῥωμαῖοι κατεῖχον. Θαρρήσαντες οὖν οἱ ἐποίκοι τούτου καὶ σταυρόν καὶ εὐαγγέλιον λαβόντες καὶ τὰς ἱεράς στολὰς οἱ ἱερεῖς ἀλλάξαντες τούτοις προσήλθον Κομνηνῆς Ἀννας Μετάφρ. 26. 2) (Με εμπρόθ. αντικ.) προχωρῶ, προβαίνω σε κ. (πβ. καὶ Lampe, Lex., στὴ λ. 5): εἰ τις τολμήσῃ πρὸς τέταρτον ἢ τρίτον γάμον προσελθεῖν, οὐ μόνον ὁ τοιοῦτος γάμος λογισθήσεται εἰς οὐδέν, ἀλλὰ καὶ τὰ παῖδιά ... οὐ λογίζονται νόμιμοι παῖδες Ἑλλήν. νόμ. 557¹.

Φρ. 1) Προσέρχεται μοῦ/με τι = αποκτῶ κ.: Ἀν σοι προσέλθῃ τίποτε ἐξ ἀδικίας πράγμα, ἢ μὴ το χαρίσεις φίλον σου, ἐπεὶ κὰν φίλος ἐστὶ, ἢ πλείστον ἵνα σε μέμψεται παρὸν νὰ σε ἐπαινέσει Σπαν. (Λάμπρ.) Va 392· Ἀν σε προσέλθῃ τίποτε πράγμα ἐξ ἀδικίας, ἢ μὴ το χαρίσεις φίλον σου Σπαν. (Μαυρ.) P 107 κριτ. υπ. **2)** Προσέρχεται μοι πειρασμός = δοκιμάζομαι: τῷ κυρ Γεωργίῳ προσήλθε πειρασμός, καὶ ἵνα δεηθῶμεν τῆς Θεοτόκου υπέρ ἐκεῖνου Σφρ., Χρον. (Maisano) 52⁵. **3)** Προσέρχεται μοι πόθος τινός = καταλαμβάνομαι ἀπὸ ἐρωτικῆ ἐπιθυμία γιὰ κάπ.: Πόθος εἰς τὴν καρδιά μου τῆς κόρης με ἐπροσήλθε, ἢ καὶ ἐτρώγετο ἡ καρδιά μου, ἐφθείρα τὴν ζωὴ μου, ἢ τὸν νοῦ μου ἐκατέφθειρα καὶ τὴν ψυχὴ μου ἐχάσα Λίβ. Va 2413.

προσερώτησις ἢ προσορώτησις.

Ἀπὸ το προσερωτῶ καὶ τὴν κατάλ. -σις. Ο τ. με ἀφομ.· βλ. ὅμως καὶ Lex. Chron. Mor., λ. προσορώτησις.

Ερώτηση· στὴ φρ. ἔχω εἰς προσορώτησίν τινα = ρωτῶ, ζητῶ τὴ γνώμη κάποιου που ἐκτιμῶ (βλ. Χρον. Μορ. Egea 423· βλ. ὅμως καὶ Lex. Chron. Mor., ὁ.π.): Εγὼ θεωρῶ οφθαλμοφανῶς, ὁ ρήγας ἀγαπά σας, ἢ καὶ ἔχει σας εἰς προσορώτησιν καὶ εἰς τὴν βουλήν του πρώτους Χρον. Μορ. H 8518.

προσερωτῶ.

Το ἀρχ. προσερωτάω.

Ρωτῶ: εἰς θρόνον ἀξιόλογον ὀρίζει (ενν. ὁ βασιλεὺς) νὰ καθίσουν (ενν. οἱ πρεσβευταί), ἢ εἰ ἔχουν τίποτε νὰ εἰπὺν καὶ πάλι νὰ ἐρωτήσουν. ἢ Προσερωτοῦν οἱ ἀρχόντες: «Ποῦ ἐναὶ ὁ Βελισάρης (παρὰλ. 1 στ.), οὐ ἔχομεν ἐξακουστόν πιστόν τῆς βασιλείας;» Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 895.

προσέτι, ἐπίφρ.

Το ἀρχ. ἐπίφρ. προσέτι. Η λ. καὶ σήμ. λόγ.

Επιπλέον, ἀκόμα, ἐπιπροσθέτως: Παῖς., Ιστ. Σινά 1135.

προσευκὴ ἢ, βλ. προσευχή.

προσευχαιστώ.

Ἀπὸ τὴν πρόθ. πρὸς καὶ το εὐχαριστώ. Η λ. τὸν 4. αἰ. (Lampe, Lex., TLG).

Ἀπευθύνω ἐπιπλέον εὐχαριστίες σὲ κάπ.: Ἡ δὲ τούτο ἀκούσασα Χριστῷ προσηυχαιρίσκει Διγ. Z 545.

προσευχὴ ἢ, Σπαν. A 130, 131, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 223, 224, 227, Χρον. Μορ. P 977, Κομνηνῆς Ἀννας Μετάφρ. 299, Λίβ. Va μετὰ στ. 853, 854, Δούκ. 375^{19, 21}, Θησ. Β'

[94⁵], Απόκοπ.² 399, Βίος αγ. Νικ. (Κακλ.) 22, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 5188, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσολου) 131⁴, Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ. 60^τ, Πανώρ.² Δ' 270, 408, Ιστ. Βλαχ. 1403, 1840, 2416, Διακρούσ.(Κακλ.) 110, 302, 772, 1035, 1298· προσευκή, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 855, 1712, 1715, 1756, 1804, 1881, 2960, 2966, 2968, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 73, 100, 105, Αποκ. Θεοτ. II 80, 194, 195, 198, 202.

Το μτγν. ουσ. προσευχή. Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., στη λ., Σακ., Κυπρ. Β' 764, Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου). Η λ. και σήμ.

Προσευχή: κάμε προσευκή, δέηση στο Θεό μας Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 495· (σε προσωποπ.): Είδα απάυτου την Προσευχήν, γυναικα εις την όψιν,| καταλυμένην και δεινήν, είχεν εις γην το βλέμμαν,| και εις το χαρτίν τό εβάσταζε τούτοι έγγραφαν οι λόγοι: ... Λίβ. διασκευή α 1071.

προσευχητής ο.

Από τον αόρ. του προσεύχομαι και την κατάλ. -τής. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. Λέξ.: πβ. προσευχίτης, LBG.

Αυτός που προσεύχεται βλέπω πολλούς από εμάς ... οπού ... λέγομεν ψαλμούς και κομπολόγια, και όμως η καρδιά μας λογιάζει το εναντίον εκείνου οπού λέγομεν ... Αναγκάζομαι να παρομοιάσω τέτοιας λογής προσευχητάδες εις το ψόφιον εκείνο λιοντάρι του ανδρειωμένου Σαμψών Ροδινός (Βαλ.) 69.

προσεύχομαι, Σπαν. Α 134, 137, Κομν., Διδασκ. Δ 163, Ερμον. Πρόλ. 84 Sprachlehre 146 δις, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1668, 1681, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 344^τ, 353^ν, Δεφ., Σωσ. 325, Μορεζ., Κλίνη φ. 77^τ, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαβλαάμ 137²⁶, Διακρούσ. (Κακλ.) 118· ενεργ. ενεστ. προσεύχω, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 338, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 5199· μτχ. ενεργ. ενεστ. άκλ., προσεύχοντας, Μορεζ., Κλίνη φ. 77^ν, 182^ν, 215^ν υποτ. α' εν. αορ.: να προσευχώ, Απολλών. (Κεχ.) 729· υποτ. α' πληθ. αορ.: να προσευκούμε, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 60.

Το αρχ. προσεύχομαι. Το ενεργ. τον 9. αι. και σε σχόλ. (LBG, TLG): για την υποτ. προσευχώ βλ. Κεχαγιόγλου [Απολλών. 709]. Τ. προσεύκουνται (Παπαδ. Α., Λεξ.) και προσεύκομαι (Σακ., Κυπρ. Β' 64, Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου) σήμ. ιδιωμ. Η λ. και σήμ.

Α' (Μτβ.) προσεύχομαι α) στο Θεό/ στους θεούς: Μαχ. 30⁶, Μετάφρ. «Χαρακτ.» Θεοφρ. 128· τον Κύριο να προσεύχομε, να τον 'πικαλεστούμε| να μασε δώσει φώτιση στο νου κι εις την καρδιά,| να λείψομε απ' τα κακά κι απού την αμαρτία Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 5199· β) υπέρ κάπ./ για κ.: εποίησαν παράκλησιν (ενν. οι ιερείς), όλοι ευλόγησάν τον,| να πάγει και να 'λθει καλά επροσευχήθηκάν τον,| εχθρούς υπό τους πόδας του να βάλει, να νικήσει,| τροπαιοφόρος να γενεί, με δόξαν να γυρίσει Ιστ. Βλαχ. 154· Πώς υπέρ ετέρου προσεύχεις ... ο δόλους συρράπτων και μάχαιραν ακονών, και μυρία κακά κατεργαζόμενος; Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 338.

Β' (Αμτβ.) προσεύχομαι: Κομν., Διδασκ. Δ 166· Σίμωσε, αφέντρα μου, λοιπό, κλίνε τα γόνατά σου| και μετά λόγου μου κλιτά να προσευκούμε στάσου Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 60.

Φρ. προσεύχομαι από καρδιάς, βλ. από 17 Φρ.

προσεφαπλώ.

Από την πρόθ. προς και το εφαπλώ. Η λ. το 10. αι. (TLG, LBG).

(Μέσ.) σωριάζομαι, πέφτω κάτω: Επιπτον τείχη δυστυχώς και πόλισμα Θηβαίων, | Θηβαίων δε τα σώματα τη γη προσηφαπλούντο Βίος Αλ. 2382.

προσεχή η, βλ. προσοχή.**προσεχής, επίθ.**

Το αρχ. επίθ. προσεχής. Η λ. και σήμ.

Συναφής, κοντινός: το πνεύμα πανταχού χωρεί και επί των αδήλων πόρων της γης και επί των σωμάτων, και μετά πασών των υγροτήτων εστί μεμιγμένον· διότι συγγενές και προσεχές υπάρχει το πνεύμα μετά των υδάτων Μαρκ., Βουλκ. 349²⁴.

προσεχτικά, επίρρ., βλ. προσεκτικά.

προσέχω, Σταφ., Ιατροσ. 14³⁹⁴, Σπαν. Α 56, Σπαν. Β 54, Σπαν. (Ζώρ.) V 225, Κορν., Διδασκ. Δ 65, Διδ. Σολ. Ρ 101, Σπαν. Ρ 58, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 576, Λόγ. παρηγ. L 178, Προδρ. (Eideneier) II 23, Καλλίμ. 219, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 603, Ερμον. Β 6, Χρον. Μορ. Η 1125, 2400 κ.α., Χρον. Μορ. Ρ 1125, 2400 κ.α., Ορισμ. Μαμελ. 96², Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 258, Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 66, Λίβ. Esc. 179 κ.α., Λίβ. διασκευή α 454, 708, κ.π.α., Αχιλλ. (Smith) N 1253, Αλφ. (Μπουμπ.) I 12, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 222, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 519, Δούκ. 333²²⁻²³, Αλφ. 14¹³, Λίβ. Va 204, 357 κ.α., Συναξ. γυν. 138, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1794, Σοφίαν., Γραμμ. 40, Πορτολ. Β 30¹², Μαλαξός, Νομοκ. 186, Προσκυν. Ιβήρ. 845 233⁴⁸⁰, Σταυριν. 1260, Ιστ. Βλαχ. 1967, Διγ. Ανδρ. 330⁸, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β' 48, Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. α' 45, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 564¹, κ.π.α.

Το αρχ. προσέχω. Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. Α' Μτβ. (συνηθέστ. σε προστ., ως προειδοποίηση, απειλή ή προτροπή)

1) Παίρνω τα μέτρα μου, φυλάγομαι από κ., είμαι επιφυλακτικός απέναντι σε κάπ/κ.: βλέπε μη έμπεις εις τον βυθόν απέσω της αγάπης, | μη σε φλογίσει πρόσεχε του πόθου το καμίνιν, | βλέπε καλά μη ποντισθείς εις θάλασσαν του πόθου Λίβ. διασκευή α 1545· Και τι ένι αυτό που κάμνετε, συντρόφοι κι αδελφοί μου; | Προσέχετε μη ποιήσετε πράγμα της απιστίας Χρον. Μορ. Η 5441· Πρόσεχε από πονηρών ανθρώπων κακοτρόπων Σπαν. Α 164· Τα γαρ φουσσάτα, ερωτική, και οι αγούροι του πατρός σου, | ου μη τολμήσουσιν, θαρρώ, σταθήναι έμπροσθέν μου, | διότι και πρώτα ξέρουν με και θέλουν με προσέχειν Αχιλλ. (Smith) N 1009· Πρόσεχε από διαβολών, φύλαττε τον εαυτόν σου Σπαν. Β 165· Τους δε πελαργούς, τους γηταύρους, τον τσικνέαν, την αίθυιαν και τα τοιαύτα οφείλεις ... ίνα προσέχης αυτά, ίνα μηδέν πολύ παραβάλης όρνεον εξ αυτών· βλαβεραί γαρ λέγονται αι σάρκες αυτών Ορνεοσ. 577¹⁸. 2α) Διακρίνω, υποπίπτει κ. στην αντίληψή μου: Και εγώ, διατί σε πρόσεξα πολλά δυστυχισμένον! και ολοπικροκατάδαρτον από την δυστυχίαν, | διαντό σε καθοδήγησα και παρηγόρησά σε Λόγ. παρηγ. Ο 184· β) παρατηρώ, κοιτάζω κ. προσεκτικά: Ως δε επρόσεξέ τον (ενν. τον Πάτροκλον) ο Έκτωρ, από τους αναγυρισμούς του και την ορμήν του κατέλαβεν ότι δεν είναι ο Αχιλλεύς και εξέβη και εσκότωσέ τον Τρωικά 529²²· Βλέπω της

κόρης το κελλίν, προσέχω το κουβούκλιν¹ και μέσα εις τον ηλιακόν θωρώ τας ωραιωμένας Λίβ. Va 1107· Και ευθύς το ιδείν ο Διγενής, την κόρην συντυχαίνει: | «Βλέπεις, καλή, Σαρακηνόν πώς μας καταδιώκει;| Άρτι, κυρά μου, πρόσεξε το τι τον θέλω ποίσει» Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 936· γ) εξετάζω, ελέγχω: Σκόπησε, δεσποτεία μου, το όνειρον τό εφαντάσθης¹ και το διά τίναν σε έλεγεν ιδέ και πρόσεξε το Λίβ. διασκευή α 1614· Ω καστελλάνε άρχοντα, κακόν μηδέν με ποίσεις,¹ μηδέ ύβριν, μηδέ αναισχυντιάν πράξεις ποτέ εις εμένα.¹ Πρώτον καταψηλάφησε, πρόσεξε την αλήθειαν, μάθε το πόθεν άνθρωπος είμαι και τι γυρεύω Φλώρ. 1399. 3α) Ασχολούμαι με επιμέλεια, δείχνω ενδιαφέρον: Λίβ. Va 1004· Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 292· (εδώ προκ. για ερωτικό ενδιαφέρον): Ος (ενν. ο Ιωάννης ο Παλαιολόγος) έχων γυναίκα πλουσίαν από Λουμπαρδίας ουδόλως ηγάπησεν αυτήν, άλλαις προσέχων Ιστ. πολιτ. 67· β) επιτηρώ, φυλάγω κ.: Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 273, Δευτ. Παρουσ. 340. 4) Φροντίζω να κάνω κ.: πρόσεξε να ποίσεις¹ όλα τά σ' επαράγγειλα, να μη σε λάθει πράγμαν Λόγ. παρηγ. L 187 πρόσεχε όλοι να σ' αγαπούσιν Φλώρ. 1129. ποίησε αφορμήν ότι θεωρείς πουλίν εις το κουβούκλιν,¹ και τόξευσέ το, αλλά αχαμνά, και πρόσεξε να πέσει¹ απέσω εις το κουβούκλιν της της κόρης η σαγίττα Λίβ. διασκευή α 1278. 5α) Δίνω σημασία, λαμβάνω υπόψη μου, υπολογίζω κάπ./κ.: παιδίν μου, της βουλής πρόσεχε των γερόντων Σπαν. P 241· Ούτως γαρ γίνεται ο λαλών πρόθυμος εις το λέγειν,¹ αν βλέπει ότι προσέχεις τον κι ένι ο νους σου εις αύτον Σπαν. B 252· Πρόσχες, παιδίν μου, ακριβώς, τως γαρ ετάχθης φίλος·¹ έχε τιμήν κι ασχόλησιν και καθαράν αγάπην Σπαν. A 96· β) τηρώ, τιμώ: Παϊσ., Ιστ. Σινά 51, Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίες IX 128, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 19, 22. Β' Αμτβ. 1) Εντείνω την προσοχή μου¹ κοιτάζω ή ακούω προσεκτικά: Ο δε Αίσωπος ήλθε από την υπηρεσίαν οπού τον έστειλαν και ήλθεν εις το τσικάλι και επρόσεξε και ανάδενσε με το χουλιάρι και εβλέπει και λείπει το ένα ποδάρι (ενν. του χοίρου) και εννόησε την επιβουλήν οπού ήθελαν να του κάμουν Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 17¹⁶· εμείς εκαταλέγαμεν και επρόσεχαν εκείνες¹ και εκρέμαντο οι ορωτικές απέ το καταλόγιν Λίβ. Esc. 1921. 2α) Έχω το νου μου, συμπεριφέρομαι με περίσκεψη και προσοχή· (συνηθέστ. σε προστ. ή υποτ. ως προειδοποίηση, προτροπή ή απειλή): Σπαν. P 245, Χρον. Μορ. P 8302· (με άρν.): Μεταβάλλεται δε εις λήθην και το πάντιμον κτήμα της φιλίας και της αρετής, εις εκείνους μάλιστα οπού δεν προσέχουσιν Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 181⁹. β) καραδοκώ: Την όλην γαρ επρόσεχα την παρελθούσαν νύκταν¹ και ταύτην (ενν. την κόρην) είδον μετ' αυτού (ενν. του μισθαργού) συμπαιζουσαν, φιλούσαν. Καλλιμ. 2215.

II. Μέσ. Α' Μτβ. 1) Παίρνω τα μέτρα μου, προφυλάγομαι από κ.: ο φρόνιμος άνθρωπος, όταν γλύσει από έναν κίνδυνον, τότε προσέχεται να μην πέσει εις άλλον Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 31· (συχνότη. σε προστ./υποτ. ως προειδοποίηση ή προτροπή): Φυλαχθείτε λοιπόν και προσέχεσθε και από τες μικρές αφορμές του κακού Χριστ. διδασκ. 420· ο γέρος ας προσέχεται την δευτερογαμίαν Γεωργηλ., Θαν. 412· Το λιοντάρι στον Διγενή απάνω κατηβαίνει· | ο αμिरάς φοβούμενος στον Διγενή κοντεύει,¹ λέ' του: «νιέ Βασίλειε, προσέχου το λιοντάρι» Διγ. O 1361. 2) Τηρώ κ.: Ηδωκε (ενν. ο Πλάστης) στρατά καθαρά του ανθρώπου να γνωρίσει,¹ το δαίμονα να καταργά και να τονε νικήσει, (παρ. 1 στ.) το νόμο να προσέχεται, το χάρισμα να πάρει Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 4713. 3) Ασχολούμαι με κ., επικεντρώνομαι σε κ.: είπε της να προσέ-

χεται όμορφα τη δουλειά της Αλεξ. 162. **Β'** (Αμτβ.) έχω το νου μου, ενεργώ με περίσκεψη και προσοχή: Κι αν σε αγαπά (ενν. η γυναίκα σου) εβλέπεται οδιά να μη σου σφάλλει και α σκοντάψει μιαν φοράν προσέχεται την άλλη Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 182· (συχν. σε προστ./υποστ. ως προειδοποίηση ή προτροπή): Τότε του λέγει ο πατήρ του (ενν. του Ιωσήφ): «Το λοιπόν εσύ θέλεις να γένεις βασιλεύς και εγώ και η μητέρα σου με τα αδέρφια σου να σε προσκυνούμεν; Αμή προσέχου, μην το λέγεις τινός πλέον! Οτι, ακούοντές το, οι αδελφοί σου θυμώνουνται κατά σου!» Βίος Ιωσήφ 270· αλλά και σεις προσέχεσθε, ω άρχοντες Ρωμαίοι, όσοι στην κούρτην βρίσκεσθε και όσοι αγοραίιοι Ιστ. Βλαχ. 423.

προσεχώς, επίρρ., Ιερακοσ. 482¹⁶.

Το μτγν. επίρρ. προσεχώς. Η λ. και σήμ.

1) (Χρον.) σύντομα, εντός ολίγου: Άνθρωπον γουν να στείλωμεν κρυφίως, και ας υπάγει| εις την Νοβάραν προσεχώς με Σβίτζαρους να φάγει,| και μ' αυτούς να συμβιβασθεί να μην πολεμήσουν,| αλλά τον δούκα μοναχόν πάντες να τον αφήσουν Κορων., Μπούας 47. 2) (Τροπ.) προσεκτικά: Ανοιγέτω έτερος μεν το του ιέρακος στόμα προσεχώς, έτερος δε τη βελόνη ταύτας (ενν. τας φύσκας) εκκεντείτω Ιερακοσ. 435⁵.

προσζεύγνυμαι.

Η λ. στον Αριστοτέλη.

Ζεύω: ίππους προσεζεύξατο αμάξαις τετρακύκλοις Διγ. Ζ 262.

προσηγορία η, Μαρκ., Βουλκ. 343²⁹, Επιστ. κλήρου Καλλιπ. 158.

Το αρχ. ουσ. προσηγορία. Η λ. και σήμ. (λόγ.).

α) Ονομασία, όνομα: Hagia Sophia α 448⁵. β) προσωνυμία: Αγία Ζώνη πέφυκεν εκ της προσηγορίας| κλήσις αυ της θεόπαιδος και παρθένου Μαρίας Παϊσ., Ιστ. Σινά 203.

προσηκόντως, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. προσηκόντως. Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Όπως ταιριάζει, όπως αρμόζει: Βίος Αλ. 2858.

προσήκω.

Το αρχ. προσήκω. Η λ. (στο γ' εν.) και η μτχ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ.).

1) Ταιριάζω, αρμόζω: Διγ. (Trapp.) Gr 1814. 2) Έχω σχέση με· (εδώ με άρν.): Βίος Αλ. 4483. 3) (Εδώ η μτχ. ως επίθ.) που αρμόζει, ανάλογος: Θεολ., Τζιρ. 354¹⁴.

προσηκώνομαι, Χρον. Μορ. Η 5317, 5485, 5787, 6155, 8906, Χρον. Μορ. Ρ 5485, 5787, 6029, 6155, Λιβ. διασκευή α 526, Βησσ., Επιστ. 26³, Θησ. (Foll.) Ι 98, Χούμνου, Κοσμογ. 747, Βυζ. Ιλιάδ. 644, Αιτωλ., Ρίμ. Α Καντ. 44, Θάν. Μ. Καντ. 15, Ψευδο-Σφρ. 560¹⁵, Εγκ. αγ. Δημ. 107⁷³, Συνάδ., Χρον. Διδαχ. φ 135^ν, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 270. — Βλ. και επεγείρομαι.

Από την πρόθ. προ και το σηκώνομαι. Η λ. στο LBG και σημ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ., Μπαμπιν., Λεξ.).

1) Σηκώνομαι από τη θέση μου α) σε ένδειξη σεβασμού ή θαυμασμού προς κάπ.: οι μονασταί και κοσμικοί πάντες προσηκωθείτε· επάρατε τας χείρας σας εις ουρανόν απάνω· και ικετεύσατε Θεόν Παῖσ., Ιστ. Σινά 16· Όλοι τους ήσαν σε βουλή, τ' οποιον και το 'ποίκαν· και τόμου ήλθ' Αλέξανδρος, όλοι προσηκωθήκαν Αλεξ.² 2756· το να την δούσιν να διαβεί (ενν. την Ελένην), σηκώνονται ολόρθοι (ενν. οι άρχοντες της Τρώας)· όλοι επροσηκώθησαν, άπαντες προσκυνούσιν,· στρέφονται, βλέπουσιν το φως την Αφροδίτην τ' άστρον Βυζ. Ιλιάδ. 914· με αιτιατ. ή γεν. προσωπ.: να τιμάς τον πατριάρχη, τον αρχιερέα, τον ιερομόναχον και τον ιερέαν και να φιλάς το χέριν τους και να τους προσηκώνεσαι Συνάδ., Χρον. Διδάχ. φ. 135· Όλοι σου προσηκώνονται, μικροί τε και μεγάλοι,· σταυρώνουσι τα χέρια τους, κλίνουν και το κεφάλι Αιτωλ., Ριμ. Α. Καντ. 13· β) για να καλωσορίσω εγκάρδια κάπ.: ωσάν ήρχετον η γερόντισσα, επροσηκώνουνταν ο τε Ακρίτης και η κόρη και ετιμούσαν την και έβανάν την εις θρόνον και εκάθιζεν Διγ. Ανδρ. 402³⁶· με αιτιατ. ή γεν. προσωπ.: Το ιδείν τους γαρ ο πρίγκιπας επροσηκώθηκέ τους· «Καλώς ήλθαν οι τούρκοι μου, καλώς οι αδελφοί μου» Χρον. Μορ. Ρ 5317· Το ιδεί την ότι έρχετον, επροσηκώθησάν της· εκάθισαν γαρ ενομού, ως το έχουν οι γυναίκες Χρον Μορ. Η 6029· 2) Σηκώνομαι από τη θέση μου, για να καθίσω κάπ. αλλού: Εκείνη από της κλίνης της ωσάν επροσηκώθη· και αποκάτου εκάθισεν στην ρίζαν του πλατάνου Αχιλλ. (Smith) Ο 423.

προσήλυτος, επίθ., Χειλά, Χρον. 346, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 270· (τρεις).

Το μτγν. επίθ. προσήλυτος. Η λ. και σήμ.

1) Που ήρθε πρόσφατα σε έναν τόπο, ξένος, πάροικος: ούτε εκείνος πολεμά τον συγγενήν, ή συγγενάτριάν του μιας γυναικός ξένης, ή ενού ανθρώπου προσηλύτου Ασσίζ. 140²⁴· ως ουσ.: Αξία δε η αμοιβή της δόξης του σου κράτους· αγαπάν προσηλύτους τε και ελεείν πεινώντας Διγ. Ζ 2351. 2) (Ως ουσ.) αυτός που ασπάστηκε τον Ιουδαϊσμό: Λέγει τους ο Πιλάτος: Τι έρχεται να ειπεί προσήλυτος; Και αυτοί του είπαν ότι είναι υιοί των εχθρών και γίνονται Εβραίοι Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 270·.

προσηλώ -ώνω, Εκθ. Χρον. 46¹⁸, Ιστ. πατρ. 130¹⁴.

Το αρχ. προσηλόω. Η λ. προσηλώνω και σήμ.

I. Ενεργ. 1) Καρφώνω: Δούκ. 377¹⁹· παθ.: Πλουσιάδ., Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου) 24. 2) Αφιερώνω, χαρίζω, προσφέρω: να προσηλώσει αυτός εκεί εις το μοναστήριον και τα οσπίτια τά είχεν εις το βούργον Χειλά, Χρον. 351· Τούτος ο πατριάρχης ... και σκεύη ... επροσηλώσε, χρυσά και αργυρά ... δια τροφήν των καλογήρων Ιστ. πατρ. 169²²· βουλήθηκα να γράψω εις ριμάδα, (παραλ. 4 στ.) και αντίς κανίσκιον εκλεκτόν αυτό να προσηλώσω· προς τον ημέτερον ημών δεσπότην και πατέρα Βίος Δημ. Μοσχ. 38· εδώ μτφ.: σ' τούτες τες χάρες το λοιπόν με θάρρος προσηλώνω τους κόπους τούτους Σουμμ. Παστ. φίδ. προσφ. 43.

II. Μέσ. 1) Παραμένω στερεωμένος, αμετακίνητος: χρυσός καλείται ο ιχθύς ο βασιλεύς των πάντων,· εν πέτρα γαρ προσηλῶται το πλέον της ζωής του· και κύματα ου δύνονται αυτόν να τον σαλεύσουν Φυσιολ. (Legr.) 121. 2) (Μτφ.) αφιερώνομαι,

αφοσιώνομαι: Πίε (ενν. Θεά της Εκδικήσεως) απ' ετούτο τ' άπταιστον αίμα του νιου που 'δόθη| θυσία θεληματική σ' εσέ και προσηλώθη Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' 456.

προσήλωμα το.

Από το αρχ. προσηλώ και την κατάλ. -μα. Η λ. το 12. αι. (LBG), σε έγγρ. του 15. αι. (LBG), του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 517) και σήμ. με διαφορ. σημασ. (Κριαρ., Λεξ.).

Αφιέρωμα, ανάθημα: Εκτισε δε και ιμαράτιον, εν ω εποίησε και προσηλώματα εν αυτώ κάστρη και χώρας Έκθ. Χρον. 83¹⁹.

προσημαίνω, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 65.

Το αρχ. προσημαίνω. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

1α) Αποκαλύπτω εκ των προτέρων, προμηνύω: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 326· β) συμβολίζω: τι επροσήμαινεν η στάμνος εκείνη του μάννα, μετά ταύτα θέλομεν το ειπέι Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 43· ότι μεν ο μέγας ιερεύς εκείνος, ..., επροσήμαινε τον μέγαν αρχιερέα τον Χριστόν, φανερόν είναι Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 59. 2) Ανακοινώνω: Δούκ. 237¹⁶.

προσηνής, επίθ.

Το αρχ. επίθ. προσηνής. Η λ. και σήμ.

Πράος, φιλικός: Βίος Αλ. 299, 1178, 2155, Δούκ. 293²¹.

προσηνώς, επίρρ., Διγ. (Trapp) Gr. 2724.

Το μτγν. επίρρ. προσηνώς (αν όχι ήδη αρχ., TLG). Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

1) Με πραότητα, ημερότητα: πάντας ημάς υπήντουν (παραλ. 2 στ.) ... θηρία πάμπολλα σχόντα μορφήν ονάγρων (παραλ. 2 στ.). Ουκ ήσαν ταύτα μάχιμα μάλλον αλλ' ως ηπία·| όθεν και τόξα βάλλοντες αυτοίς οι στρατιώται| χαμαί προσέπιπτον αυτά, και προσηνώς εώρων Βίος Αλ. 4302. 2) Φιλικά: Προς ταύτην (ενν. την Μαξιμώ) ο Φιλόπαππος γενόμενος, ...,| ησπάζετό τε προσηνώς, «Πώς έχεις», επερώτα Διγ. Z 3266. 3) Ταπεινά: Ως είδον ουν τους θαυμαστούς και σκληροτάτους τόπους,| την άνω Θείαν Πρόνοιαν εξ όλης της καρδιάς| εξελιπάρουν προσηνώς, όπως θεία δυνάμει| την των ορέων είσοδον εμφράξη παραντίκα Βίος Αλ. 5755.

προσθαρρώ.

Από την πρόθ. προς και το θαρρώ. Η λ. τον 6. αι. (L-S, προσθαρσέω)· βλ. και LBG (προσθαρρέω).

I. (Ενεργ.) έχω εμπιστοσύνη σε κάπ.: Αλέξανδρος, (παραλ. 1 στ.), έκειτο ασθενήσας·| έχων φίλον δ' ιατρόν,| φάρμακον υγιεινόν| κατεσκεύασεν αυτώ,| ον διέβαλον εχθροί| ως φθαρτικόν τυγχάνειν. Αυτός δε την του φίλου| καλώς γινώσκων γνώμην,| το φάρμακον παρενθύς| λαβών μεν εξέπιεν·| έπειτα την κάκιστην| σκευωρίαν δείκνυσιν,| λέγων· «όρα πόσον σοι| της αγάπης προσθαρρώ ...» Αναγν., Ημιάμβ. 40.

II. (Μέσ.) εμπιστεύομαι κ. απόρητο σε κάπ.: δειμαίνει Βέλθανδρος, κλονείται

τη καρδιά, (παραλ. 1 στ.), και προσθαρρείται την βουλήν αυτού προς την Χρυσάντζα Βέλθ. 1062.

πρόσθεν, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. πρόσθεν. Τ. πρόστεν σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi, στη λ.). Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

1) (Χρον.) πρώτα: Αίας δε έκρουσε πάλιν, | την του Έκτορος ασπίδα. | Και ο σίδηρος περνάει | πρόσθεν όλην την ασπίδα, | κι ήλθε κι έως τον λαιμόν του | κι έκοψέ τον επ' ολίγον Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Η' [247]. 2) (Τοπ.) μπροστά: ως αστραπή ... (παραλ. 1 στ.), τοιοντοτρόπως όρμησε μετά την συντροφίαν του, | Μερκούριος ο θαυμαστός ... | Και μέσ' απ' το στρατόπεδον του Φράντζα το φουσσάτο, | εκεί όσους πρόσθεν ήύρισκε όλους έρριπτε κάτω Κορων., Μπούας 50.

Έναρθρ. ως ουσ. = το μπροστινό μέρος, η πρώτη γραμμή: μετ' επιθυμίας | επάρορμησε στο πρόσθεν (ενν. ο Έκτωρ), | ν' αποδιώξει τους Αργείους | και πολλών ζωήν να πάρει Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Ε' [733].

προσθένω, Χριστ. διδασκ. 17, 126, 225, 232, 333, 358, 395. — Βλ. και προσθέτω.

Πιθ. από τον αόρ. του προσθέτω. Η λ. σε κείμε. του 15. αι. (LBG, λ. προσθέτω) και στο Βλάχ.

1) Προσθέτω: το παλαιόν τυπικόν ... ο μέγας Δαμασκηνός ... μετηρίθμησε, προσθένοντας εις αυτό τους κανόνες και ιδιόμελα, άπερ αυτός έγραψε και ο Κοσμάς Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 175. 2) (Μαθημ.) εκτελώ την αριθμητική πράξη της πρόσθεσης: Ει τις ουν θέλει να εύρει και το έτος των πάλαι της Αιγύπτου βασιλέων, ας προσθένει εις το έτος των Λατίνων τα αφμγ', και ας τα σουμάρει, και ευρήσει το έτος οπού γράφομεν ημείς οι Γραικοί Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 252.

προσθεραπεία.

Από την πρόθ. προς και το ουσ. θεραπεία (πβ. προσθεραπεύω στο LBG) ή από το ουσ. προθεραπεία (Lendarì [Λίβ. Va σ. 405]).

(Μεταφ.) (επιπλέον) θεραπεία ή προκαταρκτική θεραπεία: Λίβιστρε, τίποτα μη φοβάσαι | καν όσα εκακοπάθησες τους παροπίσου χρόνους, | από του νυν επίτυχες προσθεραπείαν στο πάθος Λίβ. Va 2718.

πρόσθετος, από προσθέτου Φυσιολ. (Legr.) 698,

πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί απ' όπροσθέ τον διορθώσ. (πβ. τ. όμπροστε, ά. έμπροσθεν).

προσθέτω, Rechenb. 37²⁻³, Ροδινός (Βαλ.) 103, Hagia Sophia ω 532² κριτ. υπ. προσθέττω· αόρ. επροσέθεκα, Gesprächb. 58⁸. — Βλ. και προσθένω, προστίθμι.

Από το προστίθμι αναλογ. με το θέτω <τίθμι. Ο τ. προσθέττω σε έγγρ. του 14. αι. (Caracausi). Τ. προσθήττω τον 11. αι. (LBG). Αόρ. επρόσθησα σε έγγρ. του 11. και 14. αι. και επρόσθεσα σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi, λ. προστίθμι). Η λ. σε έγγρ. του 12. (Act. Lavr. I 57⁶⁻⁷) και 14. αι. (Caracausi), στο Meursius (προσθέττειν) και σήμ.

1) Προσθέτω: Συ δ' όταν τίποτε καλόν κατόρθωμα ποιήσεις, μη επαίρου, μη κενοδοξείς, μηδὲ καυχάσαι τούτο, ἢ ἀλλ' υποκλίνου, μάλιστα καὶ ταπεινῶν πλείον (παραλ. 1 στ.). Εἰς ἓνα γὰρ προτέρημα προσθέτεις ἄλλο ἓνα, ἢ εἰς τὴν ἀνδρείαν ταπεινώσιν, καὶ πού καλλίον εἰς κόσμον; Σπαν. (Λάμπρ.) Va 514. 2) (Εδῶ) προσφέρω, παρθεύω: τὰ διλικάτα καὶ τίμια φαγιά, οὐδὲν προσθέτουνται εἰς τὰς τραπέζας τῶν ἀρχόντων, πολλές φορές σύρνουσιν εἰς ὄρεξιν φαγίου ὄχι μόνον τοὺς πεινασμένους, ἀλλὰ καὶ καμιάν φοράν καὶ τοὺς τελείως χορτασμένους προσερεθίζουσιν Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 1-2.

προσθήκη η, Διγ. (Trapp) Gr. 2671, Ερμον. Ψ 198, Δούκ. 269⁴ 13, Εκθ. χρον. 28¹⁸, 56²¹, Ιστ. πατρ. 103¹¹, Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ 42^v, Ιστ. Βλαχ. 10, Ψευδο-Σφρ. 460³¹.

Το αρχ. ουσ. προσθήκη. Η λ. καὶ σήμ.

α) Συμπλήρωμα κ. που προστίθεται σε κ. ἄλλο: Διγ. Z 3201^v (προκ. γιὰ καταβολὴ ἐπιπλέον χρηματικοῦ ποσού): ἐποίησε γὰρ τις Σηλυβρίας μητροπολίτης, ἀνὴρ πονηρός καὶ φανλόβιος, ..., προσθήκην ἐν τῷ χαρατσίῳ φλωρία χίλια Ιστ. πολιτ. 69¹² (θεολ., προκ. γιὰ τὸν ὅρο που προστέθηκε στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως ἀπὸ τῆ ρωμαιοκαθολικῆ ἐκκλησία, τὸ *filioque*): τὸ σχίσμα τῶν ἐκκλησιῶν ἐποίησεν ὁ πάπας Στέφανος ὁ Συρφρών, ὅς καὶ πρῶτος τοῖς Ἰταλοῖς μετὰ ἀζύμων παρέδωκεν ἐπιτελεῖν τὴν ἁγίαν ἱερουργίαν καὶ τὴν προσθήκην εἰς τὸ Σύμβολον τὸ ἅγιον φανερώς ἐκήρυξε καὶ τὰς τρίχας τοῦ πῶγωνος πρῶτος ἀπέθριξε Ψευδο-Σφρ. 460²⁵. Οἱ δὲ Λατίνοι ἀντέλεγον: «Εἰ ἔχει τὸ βλάσφημον ἡ προσθήκη, δείξον· καὶ ἀπαλείψωμεν αὐτό καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου Συμβόλου καὶ ἀπὸ πάντων βίβλων, ὧν ἐθεολόγησαν οἱ πατέρες ... Καὶ γὰρ ἡμεῖς οὐ προσθήκην ταύτην καλοῦμεν, ἀλλὰ σαφήνειαν καὶ ἀνάπτυξιν» Δούκ. 269⁸ 13. β) ἐπαύξηση, συσσώρευση: Τοῖς τραύμασί μου τραύματα τι πλείονα προστίθης; ἢ Καὶ συμφοραῖς μου συμφοράς ἐτέρας τι συμπλέκεις; ἢ Στήσον τὴν ἀλλεπάλληλον τῶν ὀδυνῶν προσθήκην, ἢ ναι, στήσον τὰς ὀδύνας μου, ναι, παύσον μου τὰς λύπας Προδρ., Δεητ. 59.

προσθρηνώ, Βίος Αλ. 3537, 3915.

Απὸ τὴν πρόθ. πρὸς καὶ τὸ θρηνώ.

Θρηνώ, κλαίω: Τὸ σῶμα τούτου (ενν. τοῦ Δαρείου) δε λοιπόν σκεπάσας (ενν. ὁ Ἀλέξανδρος) τὴ χλαμύδι ἤπλωσε χεῖρας τὰς αὐτοῦ τῷ τοῦ Δαρείου στήθει ἢ ἐλέους λόγους γέμοντας λέξας καὶ προσθρηνήσας αὐτ. 3881.

προσθύω, Βίος Αλ. 1415.

Απὸ τὴν πρόθ. πρὸς καὶ τὸ αρχ. θύω. Η λ. τὸν 4. αἰ. (Lampe, Lex.).

Προσφέρω θυσία: Οὕτως ἀποφηνάμενος (ενν. ὁ Ἀλέξανδρος), καὶ Λακεδαιμονίων ἢ τοὺς στρατηγούς παραλαβὼν καὶ τοῖς θεοῖς προσθύσας, ἢ τὴν πόλιν ἐχαρίσατο τούτοις ἀπελευθέρων αὐτ. 2911.

?πρόσισις· προσίσεις ... αἱμάτων Λέοντ., Αἰν. (Knös) 179, ἐσφαλμ. γρ. ἀντὶ προχύσεις· διόρθ. Κομίνης, ΕΕΒΣ 30, <1960-61>, 1961, 410. — Βλ. πρόχυσις.

προσίστημι.

Το αρχ. *προσίστημι*. Ο πληθ. του ουδ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. τον 6. και 10. αι. (TLG) και σε έγγρ. του 13. αι. (Act. Lavr. II 72³⁶).

Ο πληθ. του ουδ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. = τα εμπόδια, τα προβλήματα: φαίνεται μοι κάλλιον ... το εκείνης (ενν. της εξαδέλφης του βασιλέως της αμίρισσας), ..., να το πράξεις παρό από τα ενταύθα. Τέσσερα γαρ και μόνον ευρίσκω τα προσιστάμενα· το έλαττον του γένους, το της εκκλησίας διά την συγγένειαν, το ότι είχεν άνδρα, και τέταρτον, ότι ένι χρόνον πλείονος Σφρ., Χρον. (Maisano) 110⁶. Ελθούσης δε της γραφής σου, ιδού και σε και την γνώμην σου έγνωκα, και τά είχομεν και ημείς προσιστάμενα φρονίμως και καλώς έλυσας αυτ. 118².

προσίχαρος, επίθ., βλ. πασίχαρος.

προσκαθέζομαι.

Το αρχ. *προσκαθέζομαι*. Η λ. σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Ivir. II 32²⁻⁵⁶).

Κάθομαι: προσελθών τοις ένδοθεν Αλέξανδρος αντίκα, | προσκαθεζόμενον ορά θρόνω μεγεθεστάτω | θεόν αυτόν τον Σάραπιν, ομίχλην τε και φλόγα Βίος Αλ. 5428· εν άρματι κεκάθικε Δαρείος τω μεγίστω, | επί δρεπανηφόρων τε σατράπαι των αρμάτων | πάντες προσεκαθέσθησαν αυτ. 3612.

προσκαθορώ, Βίος Αλ. 4067.

Το αρχ. *προσκαθορέω*.

1) Βλέπω (μεταφ.): προς αμαρτήματα πάντα προσκαθορώντες | έχετε γνώμην ου καλήν, δεινήν δε την δειλίαν αυτ. 2836· 2) (Προκ. για επιστολή) διαβάζω: αύται τα γράμματα πάλιν προσκατιδούσαι | αντέγραψαν: «Αλέξανδρε, σοι νυν παραχωρούμεν ...» αυτ. 5562.

πρόσκαιρα, επίρρ.

Από το επίθ. *πρόσκαιρος*. Η λ. στο Soman. και σήμ.

Για μικρό χρονικό διάστημα, για λίγο καιρό· προσωρινά: αν βασιλεύουν (ενν. οι εχθροί) πρόσκαιρα εις τούτον τον αιώνα, | η κόλασις τους καρτερεί να λάβουν τον κανόνα Ιστ. Βλαχ. 2695.

πρόσκαιρινός, επίθ., Αλφ. (Μπουμπ.) III 23, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 921, Ροδινός (Βαλ.) 93, 127.

Από το επίθ. *πρόσκαιρος* και την κατάλ. -ινός. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. λαϊκ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Εφήμερος· παροδικός· προσωρινός: η χαρά του κόσμου είναι πρόσκαιρινή. Σημερινή, και όχι αυρινή Ροδινός (Βαλ.) 79.

πρόσκαιρος, επίθ., Σπαν. Ρ 159, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 314, Αλφ. (Μπουμπ.) I 73, Πένθ. θαν.² 524, Αλφ. 14³³, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 127⁴, Αγάπ. (Κωστούλα Δ.) 88, Δωρ. Μον. XXXIV, Κυπρ. ερωτ. 153¹⁵, Ιστ. Βλαχ. 1206, 2620, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 33⁶, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 66, 88, Διακρούσ. (Κακλ.) 918, 1014, Μάξιμ.

Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Κορ. Β' γ' 7 σημ.: πρόσκαιρος, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 346' κριτ. υπ., Αχέλ. 1073, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 73⁹.

Το μτγν. επίθ. πρόσκαιρος. Η λ. και σήμ.

Που διαρκεί λίγο χρονικό διάστημα· προσωρινός, παροδικός: Ο ... σουλτάνος Μπαγιαζίτης έποίησε μάχην πρόσκαιρον μετά των Τζιντίδων Ιστ. πολιτ. 60¹⁵. «Αλλ' ουκ έστιν, ος ζήσεται» φησίν ο θεοπάτωρ! «και ουκ όψεται θάνατον»· πρόσκαιρος γαρ ο βίος Διγ. (Trapp) Gr. 3655· η χαρά 'ναι πρόσκαιρος και γλήγορα υπαγαίνει Πένθ. θαν.² 250· έκφρ. πρόσκαιρος ζωή = η επίγεια ζωή (σε αντιδιαστολή με την αιώνια): αυτοί οι άρχοντες διά πλεονεξίαν! έχασαν πρόσκαιρον ζωήν, έχασαν και την θείαν, Ι ότι τους εύρε θάνατος απάνω εις την στράτα, Ι διά να χύσουν αίματα έρχονταν με φουρσάτα Ιστ. Βλαχ. 606.

Το ουδ. ως ουσ. = 1) (Εν.) βραχύτητα, συντομία: Το στάζον μέλι το γλυκύ του Βίου παραφέρνει, Ι ενώ του Βίου πρόσκαιρον (έκδ. πρόσχαρον· διορθώσ.) πάλιν την Δυστυχίαν Λόγ. παρηγ. L 534. 2) (Πληθ.) α) ο επίγειος βίος· οι απολαύσεις της ζωής: να 'φρανθείς τα πρόσκαιρα, αιώνια να κερδίσεις Σπαν. Ο 206· Τυφλώνουν σε τα πρόσκαιρα και ου παραβλέπεις δόξαν, Ι ουκ έχεις λογισμόν ποσώς πως θέλεις αποθάνει, Ι πως θέλεις απιλογηθεί στην φοβεράν την κρίσιν Αλφ. 14⁹¹. β) πράγματα ή υποθέσεις του επίγειου βίου: ει μεν γαρ ίδη (ενν. ο δαίμων) τον άνθρωπον ... φρονούντα τα γήινα και τα πρόσκαιρα του βίου τούτου, τότε πλησιάζει αυτώ διά των αισχρών λογισμών Φυσιολ. (Zur.) LVIII¹⁰. των επιγείων Ι και των προσκαίρων, Δέσποτα, μέριμναν ου ποιούμαι Πένθ. θαν.² 437.

προσκαίρως, επίφρ.

Το μτγν. επίφρ. προσκαίρως. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Για μικρό χρονικό διάστημα· παροδικά· προσωρινά: τις ... των της Πόλεως αρχόντων ή αρχοντισσών κυρίαν και δέσποιναν κατεδέξατο Βενετίκου θυγατέρα (ενδόξου μεν ίσως και δουκός, αλλά προσκαίρως) ...; Σφρ., Χρον. (Maisano) 138⁴.

προσκαίω· το προσκαίοντα Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 63, εσφαλμ. γρ. αντί προσκλαίοντα· διορθώσ. — Βλ. προσκλαίω.

προσκαλώ, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1387, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 222, Hagia Sophia α 442¹², Εκθ. χρον. 2¹⁰, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 8⁴, 84², Ιστ. πατρ. 111⁹⁻¹⁰, 141¹⁰, Hagia Sophia κ 475¹⁷, Χρησμ. (Brokkaar) N 16-7, Hagia Sophia ω 515¹⁴, Hagia Sophia ν 547¹¹⁻¹², Πανώρ.² Α' 206, 424, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 17, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Γ' 56, Hagia Sophia φ' 495⁶, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 58¹⁵, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1255, Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 280, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [611], Λεηλ. Παροικ. Αφ. 3, Διγ. Ο 1372, Μαρτύρ. αγ. Βλασ. 247· προσκαλιέμαι, Πηγά, Χρυσοπ. 91 (19), 125 (54), 144 (52) (δισ), 155 (20), 323 (4)· παθητ. αόρ. (ε)προσκαλέθηκα, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 98³, Πηγά, Χρυσοπ. 126 (3).

Το αρχ. προσκαλέω. Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. 1) Φωνάζω, καλώ κάπ. α) να έρθει κοντά μου ή να παρευρεθεί σε κάποιο μέρος: Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 356, Χρον. Τόκκων μετά στ. 1340, Ιστ. πατρ. 119²⁰.

(μεταφ.): Ω δύναμις θεοτική, οπού σε προσκαλούσι| εισέ βοήθεια των πιστών, όταν παρακαλούσι Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 370²⁰· προσκαλώ την άπειρον και εξακουστήν σας γνώση,| αν είναι στίχοι χαμηλοί, συμπάθιο να μου δώσει Τζάνε, Καταν. Αφ. 83· β) να αναλάβει κάποιο αξίωμα: συνόδου γενομένης, περί ποίον να κάμουν πατριάρχη, ομοφώνως επροσκάλεσαν τούτον (ενν. τον Νήφωνα) Ιστ. πατρ. 134¹⁷. 2) Προσαγορεύω, ονομάζω: πυρσόν ... και αίγλην| προσεκάλει των ομμάτων (ενν. ο Αλέξανδρος την Ελένην) Ερμον. Β 334. 3) (Μεταφ.) α) διεγείρω, προκαλώ: διήγησιν εις ωφέλειαν ούσαν| πολλών και εις ευλάβειαν μεγίστην προσκαλούσαν Παῖς., Ιστ. Σινά 8· οι θωριές οι σπλαχνικές τσι πεθυμιές γενοῦσι,| κι εις τσι καρδιές σιργουλιστά τον πόθο προσκαλούσι Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 196· β) αποτελώ την αιτία, δημιουργώ: καλή καρδιά και φαητό καλό σε πάσα τόποι την ομορφιά κάθε κορμιού δίδου και προσκαλούσι Φορτουν. (Vinc.) Δ' 371.

II. (Μέσ., μτβ.) φωνάζω, καλώ κάπ. α) να έρθει κοντά μου ή να παρευρεθεί σε κάποιο μέρος: Διγ. Ζ 41, Ιστ. Ηπειρ. XXXV¹², Σφρ., Χρον. (Maisano) 18²· (προκ. για το κάλεσμα του Χριστού προς τον άνθρωπο): πολλήν παρηγορίαν σου δίδει, άνθρωπε, ο Κύριός σου ατός του να σε προσκαλιέται, ..., και να σου λέγει «όστις θέλει οπίσω μου ακολουθεῖν» Πηγά, Χρυσοπ. 71 (11)· β) να αναλάβει κάποιο αξίωμα: η θεία και ιερά σύνοδος ... προσκαλούνται την αρχιεροσύνη σου από τον θρόνον της αγιοτάτης μητροπόλεως Λαρίσης εις τον υψηλότατον και μέγαν θρόνον τον πατριαρχικόν Ιστ. πατρ. 192· γ) σε μονομαχία (για τη σημασ. βλ. και Lampe, Lex., λ. προσκαλέω 3): Τούτά 'λεγεν (ενν. ο Διγενής) και ήπιασεν την ράβδο και σκουτάρι| και τους επροσκαλούντονε (ενν. τους απελάτας) σαν που 'τον παλληκάρι Διγ. Ο 2572.

προσκαρτερία η.

Το μτγν. ουσ. προσκαρτερία. Η λ. στο Βλάχ. και στο Κουμαν., Συναγ.

Αναμονή· προσμονή: (Η γραυς κατασκευάσασα το μαγεμένον μήλον| λέγει και συμβουλευέται τω βασιλεί τοιαύτα.) (παραλ. 1 στ.) ...: «Φουσσάτον περισσόν ου θέλω το να σύρνεις·| ανθρώπους μόνους εκατόν έπαρε μετ' εσέναν·| ου μάχης ένι γαρ καιρός, αλλά προσκαρτερίας| εμών χειρών γεροντικών, εμών καταπλασμάτων» Καλλίμ. 1220.

προσκαρτερώ, Σπαν. Β 235, Λόγ. παρηγ. Ο 402, Καλλίμ. 1144, Διγ. Ζ 696, Βέλθ. 1, 1225, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 154, 299, Ιστ. Ηπειρ. VII¹⁵, Λίβ. διασκευή α 3333, Δούκ. 201⁶, Σφρ., Χρον. (Maisano) 188¹⁵, Λίβ. Va 2630, 2942, Γεωργηλ., Βελ. Α (Bakk.-v. Gem.) 417, Παράφρ. Χων. (v. Dieten) I 155, III 30, Ψευδο-Σφρ. 584³¹, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 132²²⁷. — Βλ. και προκαρτερώ.

Το αρχ. προσκαρτερέω. Η λ. στο Βλάχ. και στο ΑΛΝΕ.

Α' Μτβ. 1) Περιμένω, αναμένω κάπ. ή κ.: παρευθύς επρόσταξεν (ενν. ο Βέλθανδρος) τα τρία παιδόπουλά του| ... «Πεζεύσατε, ακαρτερήσατέ με·| και όσας ώρας αν αργώ, όσας και αν ποιήσω (παραλ. 2 στ.) όδε με περιμείνατε, προσκαρτερήσατέ με ...» Βέλθ. 280· Σήμερον εγεννήθηνεν, σήμερον τελευτώμεν,| σήμερον Άδης και νεκροί ημάς προσκαρτερούσιν| και εκείνοι οπού μας είχασιν νυν αποχαιρετούσιν Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 333· εάν ουκ αρκέση αυτή της ιδίας γαστρός ο τόκος, εκτρέχουσα (ενν.

η πέρδιξ) και εις ετέρας φωλεάς και κλέπτουσα ωά αποκομίζει αυτά εν τη ιδία φωλεά. Εάν δε εύρη την τεκούσαν εν τη ιδία φωλεά, μένει προσκαρτερούσα την αποδημίαν αυτής Φυσιολ. Β 11⁸. Περί λαϊκών, οπου δεν προσκαρτερούν έως τέλους να τελειωθεί η ακολουθία Μαλαξός, Νομοκ. 277. 2) Υπομένω κάπ. ή κ.: Έλληνες, ακούσετέ μου, | τους μεν όρκους ουκ αφήκεν | ο θεός γαρ πληρωθήναι | ίνα λάβετε την Τροίαν, | ως ομόσετε γαρ πάντες, | κι ένεκεν του όρκου τούτου | πάντα γαρ προσκαρτερείτε Ερμον. Α 287. Προς πάντας γίνου ευόμιλος και ταπεινός και πράος | άνθρωπον γαρ κενόδοξον τις να τον αγαπήσει, | ώστε και οι δούλοι βιαστικώς προσκαρτερούν με τούτον Σπαν. (Λάμπρ.) Va 252.

Β' Αμτβ. 1) Ερμένω, επιμένω σε μια προσπάθειά μου: Λίβ. διασκευή α 3308, Λίβ. διασκευή α 988 κριτ. υπ. 2) Δαπανώ ικανό χρόνο σε κάπ. μέρος: όσοι εδέχθησαν ... τον λόγον του Πέτρου εβαπτίσθησαν ... Και πάσα ημέραν επροσκαρτερούσαν όλοι ... εις την εκκλησίαν κόπτοντας εις πάσα σπίτιν ψωμίν και ελάμβαναν φαγίν με ευφροσύνην Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ. 47^ο χώρας πολλάς εγύρισε (ενν. ο Βέλθανδρος) και τοπαρχίας και κάστρα. | Τόπος αυτόν ουκ ήρεσεν το να προσκαρτερήσει Βέλθ. 217. 3) Περιμένω α) παραμένω κάπου περιμένοντας υπομονετικά: Οι Αχαιοί δε πανδείως | Έκτοραν επτοημένοι, | και τοις ξύλοις συγκλεισθέντες | άκοντες προσκαρτερούσιν Ερμον. Ο 282. ημείς γαρ εις την Αντιόχειαν ελθόντες και τρεις μήνας κακοπαθήσαντες πολεμίζοντες ταύτην και πείναν τοσαύτην υπομείναντες, ως και τους πλείονας ημών φαγείν, άπερ ο νόμος ουχ όριζε, και εκείσε προσκαρτερήσαντες ... Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 47. β) αναμένω τρέφοντας προσδοκίες για κ. επιθυμητό προσμένω: Ευθύς εις το μονόξυλον μετά χαράς εμπαίνει, | τον Δούναβην επέρασε, και προς αυτήν παγαίνει | με όλους ανταμώθηκε και προσεκαρτερούσεν, | εις την Βλαχίαν να εμπεί πάλιν το εθαρρούσεν Ιστ. Βλαχ. 1093. απέξω ετεντώσασι, κι εκεί προσκαρτερούσαν, | την χώραν να πορθήσουσι γιατί πάντα θαρρούσαν Κορων., Μπούας 108. γ) παραμένω στη θέση μου: Ταύτα ειπών (ενν. ο Φιλόπαππος), μεθ' εαυτού λαβών τον Μελεμέντζην | ... ήρχοντο προς με τάχος, | τοις άλλοις προτεινόμενος προσκαρτερείν εκείσε, | άχρισ αν μηνυθή αυτοίς εκεί παραγενέσθαι Διγ. Z 3348. Εκδέξασθε, τί φεύγετε; Μικρόν προσκαρτερείτε | ου γαρ ενδέχεται υμάς φεύγειν γενναίους όντας, | ω στρατιώται εκλεκτοί, περίφημοι εν πάσιν, | αλλ' επιμείναι καρτερώς την του πολέμου πείραν Διγ. Z 3560.

προσκατάβασις η.

Από την πρόθ. προς και το ουσ. κατάβασις. Πβ. το μτγν. προσκαταβαίνω.

Κάθοδος: Τόποι γαρ ήσαν ένιοι πετρώδεις και κρημνώδεις | προσκαταβάσεις έχοντες, φόβον πολύ ποιούντες Βίος ΑΛ. 5208.

προσκάταντες, επίρρ.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. προς και του επιρρ. κάταντες (ουδ. του επιθ. κατάντης ως επίρρ. η επιρρ. χρ. του ουδ. ήδη στον Αριστοτέλη (L-S)).

Προς τα κάτω: ρεύματος τινός άνωθεν ώσπερ οχετού προσκάταντες καταρρέοντος Ιερακοσ. 496²⁸-497¹.

προσκατανύσσομαι.

Από την πρόθ. προς και το κατανύσσομαι.

Συγκινούμαι: Ταύτ' αναγνούς τα γράμματα μάλλον προσκατενύγη! και προς αυτούς ειρηνικώς Αλέξανδρος εισήλθεν Βίος ΑΛ. 4724.

προσκαταξιώνω.

Από την πρόθ. προς και το καταξιώνω.

(Εδώ μέσ.) αξιώνομαι: ηθέλησεν Αλέξανδρος ...! μαθεῖν ... πάντα μέλλοντα ...! ... επερωτών, όπως μητέρα τούτου! ιδεῖν προσκαταξιωθή και γην των Μακεδόνων Βίος ΑΛ. 4980.

προσκατασκάπτω, Βίος ΑΛ. 2291.

Το μτγν. προσκατασκάπτω.

Γκρεμίζω εντελώς (προκ. για ισοπέδωση πόλης από τους εχθρούς): Εάν ουν πάντες την Θηβών πόλιν προσκατασκάψω, πυρί κατατεφρώσω τε, ...! ... των γενεαρχών εξέκοψα την ρίζαν αυτ. 2357.

πρόσκειμαι.

Το αρχ. πρόσκειμαι. Η λ. και σήμ.

1) Βρίσκομαι κοντά σε (εδώ προκ. για κείμενο): Σωσ., τίτλ. 2) Είμαι προσκολλημένος ιδεολογικά σε κ.: Σφρ., Χρον. (Maisano) 116²⁶.

προσκελεύω.

Από την πρόθ. προς και το κελεύω. Η λ. τον 5. αι. (TLG).

Διατάζω: προσεκέλευσα γυναίκα εκδυθήναι, αχθήναι τούτω (ενν. τω ανδρί) δε γυμνήν ... (παραλ. 1 στ.). Ο δ' αναρπάσας την αυτήν ...! ωμώς αυτήν κατήσθιεν Βίος ΑΛ. 4241.

προσκευάζω.

Από την πρόθ. προ και το σκευάζω. Η λ. το 12. αι. (LBG, Κουμαν., Συναγ.).

Προετοιμάζω, φτιάχνω κ.: προς την δολοφονίαν! Αντίπατρος εσπούδασε κατ' Αλεξάνδρου ...! δηλητήριο θανάτου προσκευάσας ... Βίος ΑΛ. 5911.

προσκεφαλάδα η, Ολόκαλος 1²⁰, 7⁹, 11⁷, 13⁶, 34⁸, 49¹², 50⁶, 67¹⁶, 74¹⁰, 88¹¹, 124¹⁰, 137¹², 145¹⁴, 163⁷, 177⁴¹, 202²⁰, κ.α., Διαθ. 17. αι. 10⁹⁰.

Από το ουσ. προσκεφαλάδι(ον) και την κατάλ. -α (Μηνάς, Μορφολ. μεγεθ. 61). Τ. π' σκιφαλάδα σήμ. ιδιωμ. (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.). Η λ. σε έγγρ. του 16. αι. (Βαγιακ., EMA 3, 1950, 153, Κασιμ., Έγγρ. 51 (131), Μαράς, Κατάστιχο 149 Β' 239⁷, Γ' 349^{14, 20}, Μνήμ. Καλοκαιρινού 141, Bakk.-v. Gem., Κρητολ. 6, 1978, 35, Γρηγορόπ., Έγγρ. 14⁸, 23³⁶, 29¹⁶, 37³⁶, 50²⁴⁻⁵³⁻⁵⁴, 50^{21, 22}, κ.π.α.), του 17. αι. (Έγγρ. Σαντορ. 8⁶⁰, Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 123, Μαυρομάτης, Θησαυρ. 20, 1990, 482, Βισβίλ, ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, <1968>, 78, κ.α.) και σήμ. ιδιωμ. (Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, Ζώη, Λεξ. Ζακ. Β' 2, Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιωμ., κ.α.).

Μεγάλο επίμηκες μαξιλάρι που εκτείνεται σε όλο το πλάτος του κρεβατιού, μαξιλάρα (για τη σημασ. βλ. Ζώνη, ό.π., Κοντομίχης, ό.π., Αλιπράντης, ό.π.): *Εσύναν* (ενν. οι στρατιώτες), *επήρασιν άρχοντες κεφαλάδες* και *ρούχα και παπλώματα με τες προσκεφαλάδες* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 414· (σε διαθ. και προικοσύμφωνα ως μέρος της λινοσκευής): *προυκίον ... σεντόνια ζευγάριν α' ... πάπλωμα α' ... προσκεφαλάδα α' Ολόκαλος* 910· *ένα πάπλωμα και μια προσκεφαλάδα κι ένα ζευγάρι σεντόνια* Διαθ. 17. αι. 6⁴⁸⁻⁴⁹.

προσκεφαλάδιον, τὸ προσκεφαλάδι, Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 92, Ριμ. κόρ. Α 146, Ολόκαλος 137¹², Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 1649, Δ' 583· *προσκεφαλάδιν*, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 648, Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 91 κριτ.υπ., Ολόκαλος 42¹³, 64¹³, Επιστ. Barozzi 360· *προσκεφαλάδι(ο)(ν)*, Ολόκαλος 120, 37, 512, 67, 710, 910, 136, 668, 7410, 828, 8323, 8812, 11316, 14515, 1997, 20017, 20220.33, 2207, 2233, 23710, κ.π.α.

Το μτγν. ουσ. *προσκεφαλάδιον* (Rohlf's, Et. Wört.· βλ. και Preisigke-Kiessling Suppl. 1, L-S Suppl. και TLG). Ο τ. *προσκεφαλάδι* στο LBG, στη λ., σε έγγρ. του 16. (Bakk.-v. Gem., Κρητολ. 6, 1978, 35) και 17. αι. (Μαυρομάτης, Θησαυρ. 12, 1990, 482, Έγγρ. Σαντορ. 879), στο Βλάχ. (λ. *προσκέφαλον*) και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ., λ. *προσκέφαλι*)· πολλ. ιδίωμ. (Andr., Lex., στη λ., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 582, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *προσκέφαλο*, Σύρκου, Μεγαρ. ιδίωμ.). Ο τ. *προσκεφαλάδιν* στο LBG, στη λ., σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Lavr. 2215) και σήμ. ιδίωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδίωμ. Καρπάθου, λ. *προσκεφαλά(δ)ιν*). Ο τ. *προσκεφαλάδι(ο)(ν)* σε έγγρ. του 15. (Act. Doch. 6017.22.36), 16. (Σάθ., MB C' 68819, Γρηγορόπ., Έγγρ. 1115, 5053, 5249-50.89.98, Κασιμ., Έγγρ. 24 (102-03), 132 (219), 157(246), 238 (334), 261, Μαράς Κατάστιχο 149 Α' 617, 17013, Β' 1215, 9641, Γ' 2109, κ.π.α.) και 17. αι. (Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 123). Διαφ. τ. σήμ. ιδίωμ. (Andr., Lex., στη λ., Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. *πορκιλαφάδι(ν)*). Η λ. *προσκεφαλάδιον* στον Ευστάθιο (TLG), σε έγγρ. του 11. αι. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.², Caracausi, όπου και τ. *προσκεφαλῶδιον* σε έγγρ. του 12. αι.), του 16. αι. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 1417) και στο Du Cange, App., λ. *προσ(κ)εφαλάδιον*.

α) Προσκέφαλο· (γενικ.) μαξιλάρι (βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β' 2, 73-74, ΕΕΚΣ 3, 1940, 36): *Η Μαργαρώνα ακούμπησεν στα γόνατα του Ιμπέρη| μη ν' ανασάνει ολιγοστόν, να κοιμηθεί καμπόσον.* | *Εβγάνει* (ενν. ο Ιμπέριος) *το ποδάριν του, προσκεφαλάδιν βάνει* Ιμπ. 533· *είχε* (ενν. το νήπιον) *προσκεφαλάδιον ατίμητον μέγαλον| μετά σαπφείρου και σαρδού και σμαραγδουμαργάρου* Βυζ. Ιλιάδ. 147· *Λουλούδι μου παμπλούμιστο και δροσερό λιβάδι,| τα δυο να ξεψυχήσουμε σ' ένα προσκεφαλάδι* Ch. por. 523· *βγαίνουν εις κορασίδες και η μια βαστά ένα ταπέδο κι η άλλη προσκεφαλάδια και ξαπλώνουν τα χορεύγοντας εις τη σένα Χορτάτσης, Ελευθ. Ιερουσ. Β' μετά στ. 62· (μεταφ.): σύντροφος με το σύντροφο να ξεψυχούν αμάδι,| το αίμαν είναι η κλίνη τως κι η γης προσκεφαλάδι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 1082· (σε προικοσύμφωνα και διαθ. ως μέρος της λινοσκευής· βλ. Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, λ. *προσκεφαλάδι*· πβ. ά. *προσκεφαλάδα*): *Αφήνω τση Ζαμπέτας τση μαστόρισσάς μου χίλια πέρπυρα κι ένα στρωμάτσο, ένα πάπλωμα, ένα ζευγάρι σεντόνια, δυο προσκεφαλάδια με τα ψίδια τως* Διαθ. 17. αι. 9134· *παραλαμβάνει ... προुकίον ... δυο προσκεφαλάδια γεμάτα Ολόκαλος* 118· β) *καθετί* που χρησιμοποιείται σαν προσκέφαλο: *ο μεν Βασίλειος έπεσεν και εκοιμάτον εις*

έναν πεζούλιν μάρμαρον ούτως έρημος και είχεν πέτραν προσκεφαλάδιν Χρονογρ. (Λαμψ.) 232.

προσκεφαλαία η προσκεφαλιά.

Από το αρχ. ουσ. προσκεφάλαιον. Η λ. τον 9. αι. (TLG).

Μαξιλάρι, προσκέφαλο: εις το να φτιάσουν το κρεβάτιον οπου εκείνος είχε συνήθειαν να κοιμάται, ήσαν αποκάτω εις την προσκεφαλιάν ένα φαγόττον από ξεσκίσματα και γραφές Μπερτόλδος 80· Διαθήκη του Μπερτόλδου όπου ηυρέθη αποκάτω εις την προσκεφαλαίαν (έκδ. προσκεφαλέον διορθώσ.) του κρεβατίου του αυτ.

προσκεφαλέον· εις την προσκεφαλέον του κρεβατίου του, Μπερτόλδος 80, τυπογρ. λάθος, αντί προσκεφαλαίαν διορθώσ. — Βλ. προσκεφαλαία.

προσκεφαλιά η, βλ. προσκεφαλαία.

προσκέφαλον το, Σταφ. Ιατροσ. 11³¹⁵, Καλλίμ. 571, 577, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1707, Σπανός (Eideneier) B 123, Διηγ. σεβαστ. Θωμά 220, Κρασοπ. (Eideneier) AO 106, L 72, Ριμ. κόρ. A 150, V 132, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) V 328, Βυζ. Ιλιάδ. 305· *πρεσκέφαλον*, Κρασοπ. (Eideneier) O 106 (βλ. Eideneier [Κρασοπ. σ. 155])· *προσκέφαλο*, Εβρ. ελεγ. 162, Λεξ. μακεδ. 138, Πανώρ.² Β' 212, Γ' 580, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 994, Β' 71, Ε' 1045· *προσκέφαλο(ν)*, Αχιλλ. (Smith) N 1858, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 35^{14, 17}, Πεντ. Γέν. XXVIII 11, Μπερτόλδος 64· *προσκέφαλον*, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Μάρκ. δ' 38.

Το μτγν. ουσ. προσκέφαλον. Ο τ. προσκέφαλο και σήμ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. προσκεφάλιν, Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. προσκέφαλο(ν) (με διαφ. σημασ.) Πασπ., Γλωσσ.).

1α) Προσκέφαλο, μαξιλάρι (ύπνου): Ει δε και έχεις εις τα ομμάτια ασθένειαν, μη κοιμηθείς πρίμντα ..., αλλά βάλε ένα προσκέφαλον ελαφρόν και λεπτόν εις το στήθος σου Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 178· ήτον και το προσκέφαλο τα δάκρυα τη γεμάτο,| οπου εφοβάτο κι ήκλαιγε στον ύπνο που εκοιμάτο Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 89· γράψον τους ψαλμούς ημέραν Κυριακήν μετά μόσχου και ροδοστάματος και κρόκου, και θες το εις το προσκεφαλόν του και θέλει κοιμηθεί Ιατροσ. 24¹⁸⁶· φρ. πίπτω εις προσκέφαλον = ξαπλώνω, πλαγιάζω: Εις στένωσιν, όταν δεν ηπορεί να πέσει εις προσκέφαλον Ιατροσ. κώδ. φκς'· (σε μεταφ.): Χιλιδονάκι να γενώ, στην κλίνην σου να έλθω,| να κτίσω την φωλίτσα μου εις τα προσκέφαλά σου Ch. ρορ. 242· ο άνθρωπος που περπατεί τα ξένα, (παραλ. 1 στ.) πάντα θλιμμένος περπατεί και παραπονεμένος (παραλ. 1 στ.) και βρέχει το προσκέφαλον, ποτέ δεν ανασαίνει Αλφ. ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) 9· (μεταφ.): Ωχου, και κείτονται όμορφα κορμιά στους κάμπους ξαπλωμένα (παραλ. 2 στ.). Ωχου, κι είχαν τη πλάκα προσκέφαλο τα γνέφη για σενδόνια Εβρ. ελεγ. 160· Ατυχε Απολλώνιε, ... (παραλ. 1 στ.) Πού 'ναι το στρώμα τ' όμορπον, οπου 'σου μαθημένος (παραλ. 1 στ.) κι έχεις το βράχος συντροφιά, τη θάλασσα κοντά σου,| προσκέφαλο να κείτεσαι απάνω στα μαλλιά σου; Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 328· β) καθετί που χρησιμοποιείται σαν προσκέφαλο: ο Ιακώβ ενύκτωσε εις την στράταν και όταν εσκοτεινίασεν καλά και έγινε νύκταν, έπεσεν εις έναν κάμπον έμορπον διά να κοιμη-

θεί και βάνει μίαν πέτραν διά προσκέφαλον Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. φ. 144^ν· ο Αλέξανδρος εγδύθη την φορεσίαν του και την μπερέττα του, οπού είχεν ωσάν προσκέφαλον τάχα ότι εκοιμάτον Διήγ. Αλ. V 76· (εδώ σε υπερβολή): και κλίνη έποισα ληνόν και πάπλωμαν τη σκάφη, | πισσάσκιν το προσκέφαλον, εγκόλπιον πιθάρι Κρασσπ. (Eideneier) V 102. 2) (Με τοπ. χρ.) α) (προκ. να δηλωθεί το τμήμα που βρίσκεται στην περιοχή του κεφαλιού): Δύο αγγέλους έκλαμπρους εσκιάστηκες καθάρια, | έναν εις τα προσκέφαλα, άλλον εις τα ποδάρια Σκλέντζα, Ποιήμ. 1⁵⁰· β) (προκ. για δήλ. εγγύτητας): ο Ηλίας, ο ένδοξος προφήτης, ... εξυπνηθείς, εύρε το ψωμί ... και το κανάτι το νερόν εις το προσκέφαλόν του Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 113.

προσκήνιον το. — Πβ. και πρόθυρον, πρόπυλον.

Το μτγν. ουσ. προσκήνιον. Η λ. και σήμ. στον τ. προσκήνιο. αρχαιολ.

Ο χώρος μπροστά στην είσοδο κτηρίου· πύλη, προθάλαμος, είσοδος οικοδομήματος: εκαύθη ... και η μεγάλη εκκλησία ... και το Αυγουσταίον και το προσκήνιον της Βασιλικής και η Χαλκή του παλατίου Byz. Kleinchron. Α' 42⁷.

προσκλαίω.

Το μτγν. προσκλαίω. Τ. προσκλαύκουμαι σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Το μέσ. προσκλαίομαι σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου).

(Εκκλ., προκ. για τους μετανοούντες πρώτου βαθμού) κλαίω μετανοώντας για τις αμαρτίες μου μπροστά στην πόρτα της εκκλησίας (για τη σημασ. βλ. και Lampe, Lex., λ. προσκλαίω 2)· (εδώ η μτχ. ενεστ. ως επίθ.): Τόπους μετανοίας παλαιά η Εκκλησία μας είχε τρεις, τον συνιστάμενον, τον επακρωόμενον και τον προσκλαίοντα (έκδ. το προσκαίοντα· διορθώσ.) Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 63.

προσκλείω.

Το μτγν. προσκλείω. Τ. προσκλειώ σήμ. ιδιωμ. (Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 418).

(Μέσ.) κλείνομαι μέσα (εδώ προκ. για πολιορκία πόλης): αρίστων γαρ εστίν ανδρών έξω συνάπτειν μάχην, | και γυναικών δε μάλιστα τείχεσι προσκεκλείσθαι, | ως γένος ασθενέστερον Βίος Αλ. 2201.

προσκλίνω.

Το αρχ. προσκλίνω. Το μέσ. προσκλίνομαι στο Soman.

Στρέφω ή γέρνω κ. προς κάπ. ή κ· φρ. προσκλίνω την κάραν τινι = υποτάσσομαι (πβ. Επιτομή: κλίνω Φρ. 2 και φρ. προσκλίνω την κεφαλήν τον 4.-5. και 13. αι. λόγ. (TLG)): ενδείξασθε (ενν. Λακεδαιμόνιοι) το σθένος υμών πάσι | τοις Αθηναίοις, τοις εμοί προσκλίνασι την κάραν Βίος Αλ. 2885.

προσκοιμούμαι.

Από την πρόθ. προς και το κοιμούμαι.

Κοιμάμαι κάπου, καταλύω: του Ηρακλέως τέμενος ην αύτη Θηβών πόλις, | Πρώτος του Αμφικτύωνος οίκος υπήρχεν αύτη· | ες ύστερον Θεός δε Ζεύς ταύτη προσεκοιμήθη Βίος Αλ. 2320.

προσκολλώ.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

(Μέσ.) συνδέομαι (εδώ προκ. για τη συναναστροφή και συνεργασία με κάπ.): Αμ. παράκλ. 10.

προσκομιδή η, Gesprächb. 32⁵¹⁵, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 397^v-398^r, Μαλαξός, Νομοκ. 275, Νομοκ. Αγ. Γεωργ. 126, 145 δις, 146.

Το μτγν. ουσ. προσκομιδή. Η λ. και σήμ. εκκλ..

Προσφορά (εδώ εκκλ.) η τελετή της προετοιμασίας των Τιμίων Δώρων για το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας: ο ιερέυς οπότεν θέλει να αρχίσει να κάμει την προσκομιδήν λαμβάνει την μίαν προσφοράν και άρχεται και θύει τον Αμνόν εις τύπον του Χριστού Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 397^v.

προσκομίζω, Ελλην. νόμ. 502⁴, 517¹¹, 518¹⁸⁻¹⁹, 532¹⁰, Χρον. Μορ. Η 231, 1840, 6347, 7080, 7696, 8828, Χρον. Μορ. Ρ 1840, 6347, 7080, 7696, 8828, Θησ. Ζ' [83⁴], Κανον. διατ. Β 913.

Το αρχ. προσκομίζω. Η λ. και σήμ.

1) Φέρνω, παρουσιάζω (κ. σε κάπ.: έγγραφο, μάρτυρα σε δίκη, υποψήφιο κ.α.): *εγράψασιν τες συμφωνίες ... | κι εποίησεν (ενν. ο βασιλέας) ορκωμοτικόν κι εχρυσοβούλλωσέ το (παραλ. 3 στ.) του πρίγκηπος το ηφέραςιν κι επροσκομίσανέ το Χρον. Μορ. Η 8774· Κατά του λιβέλλου του προσκομισθέντος ... κατ' εμού ... απολογούμαι Ελλην. νόμ. 517²³· μαρτύρων προσκομισθέντων, δι' όρκων στενευθέντων και τα λαληθέντα παρ' αυτών πιστώς γραφέντα ... Ελλην. νόμ. 549²⁻³· οι επίσκοποι των Γραικών του ... ρηγάτου της Κύπρου την αυτών χηρεύουσαν μητρόπολιν προσκομίσαντες αυτόν τον Γερμανόν ... εις αρχιεπίσκοπον εκλεχθήναι ... Ελλην. νόμ. 501⁸. 2) (Θρησκ.) φέρνω ως προσφορά, αφιέρωμα: *τες προσφορές, οπού 'σαν τεταγμένες, | να προσκομίσουν το ταχύ εις τους ναούς Θησ. ΙΒ' [77²]· τους αιώνιους τους ναούς, πολλά να τους στολίσω, | (παραλ. 4 στ.) τα γένια μου τα μαλλία να σε τα προσκομίσω (παραλ. 1 στ.) αν ποίσεις να 'μαι νικητής Θησ. Ζ' [34⁶].**

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = (εκκλ.· προκ. για τον άρτο που προσφέρεται στο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας) που έχει ευλογηθεί κατά την προσκομιδή (βλ. ά.): *Ου χρη τον ιερέαν να ρίπτει προσκομισμένας προσφοράς ζώου Κανον. διατ. Α 1586.*

πρόσκομμα το.

Το μτγν. ουσ. πρόσκομμα. Η λ. και σήμ.

Εμπόδιο (εδώ προκ. για τα προβλήματα της ζωής): *έζουν, ετρύφουν άπειρα, έθαλλον, εσπατάλουν | δίχα τινός προσκόμματος, δίχα τινός ανάγκης Λίβ. Να 2251.*

προσκόπτω.

Το αρχ. προσκόπτω. Η λ. και σήμ.

Χτυπώ σε εμπόδιο: Διήγ. Βελ. Ν² 390.

προσκοσμός.

Η λ. στον Αριστοτέλη.

Προσθέτω ως διακόσμηση (παθητ.): τοις δένδροις ... δορά πολλών θηρίων | πλείστη προσεκεκόσμητο Βίος Αλ. 4936.

προσκρέμαμαι.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Κρέμομαι (εδώ μεταφ. προκ. για τις ψηλές βουνοκορφές): Οι προρρηθέντες δε βουνοί των νεφελών επάνω | των ουρανού προσκρέμανται, μέγα δεικνύντες ύψος Βίος Αλ. 5745.

πρόσκρουμα το, βλ. πρόσκρουσμα.

πρόσκρουσις η.

Το μτγν. ουσ. πρόσκρουσις. Η λ. στον τ. πρόσκρουση και σήμ.

Σύγκρουση (εδώ προκ. για πολιωρρητικό κριό): Κριοί γαρ εισίν όργανα διάτροχα ... | συν βία προσωθούμενα παρ' ισχυρών ανθρώπων, | και ταύτα δ' αφιέμενα τρέχουσι προς τα τείχη | όθεν λοιπόν εκ της στερράς προσκρούσεως της τούτων | τα τείχη ... εκρίζούνται Βίος Αλ. 2219.

πρόσκρουσμα το, Διγ. Z 2586, Διγ. A 2630, Λιβ. Esc. 2443· πρόσκρουμα.

Η λ. στον Αριστοτέλη και στο Βλάχ. Ο τ. μτγν.

1) Χτύπημα: εμού δε ήδη των ποδών απάρτι αποκαμόντων | τοις των πετρών προσκρούμασι πάντοθεν αιμαχθέντων ... Διγ. (Trapp) Gr. 2180. 2) Εμπόδιο, αντιξοότητα: έζουν, ετρύφουν, έχαιρον, έθαλλον, εσπατάλουν | δίχα τινός προσκρούσματος, δίχα τινός ανάγκης Λιβ. διασκευή α 2576· Χαρά και λύπη σύμμεικτα, αλλά και κεκραμένα (παραλ. 3 στ.) προς κάλλος και προς φρόνησιν, ... (παραλ. 1 στ.) άπερ προσφέρουσιν χαράν ..., | εν τούτοις ίδης κίνδυνον, μέσον τούτοις και ψόγον, | ελάττωμα και πρόσκρουμα, τα προξενούντα λύπην Καλλιμ. 14.

προσκρούω, Ορνεοσ. αγρ. 529¹¹⁻¹², 530³, 531^{17-18, 22}, Διγ. (Trapp) Gr. 131, Διγ. Z 3147.

Το αρχ. προσκρούω. Η λ. και σήμ.

1) Χτυπώ (πέφτω με ορμή, σκοντάφτω) πάνω σε κ.: Γλυκά, Στ. 154· (σε μεταφ.): Βλέπετε, όταν τρέχητε της ευτυχίας το ομάλιν, (παραλ. 2 στ.) να μη εις λιθάριν πούπετες προσκρούσεται ατυχίας Λόγ. παρηγ. L 735· βλέπετε, όταν τρέχετε της ευτυχίας τ' ομάλι, (παραλ. 2 στ.) να μη λιθάριν πούπετε προσκρούσητε ατυχίας Λόγ. παρηγ. O 746. 2) Πληγώνομαι από χτύπημα: ειδέ προσκρούσας (ενν. ο ιέραξ) τον οφθαλμόν αλγεί και δακρυρροεί, άλας Καππαδοκικόν μασήσας καλώς, προσφύσα τον οφθαλμόν αυτού Ιερακοσ. 393¹⁶· Εάν ο ιέραξ προσκρούση το στήθος, ούτως αυτόν νοήσεις. Όταν ίδης την κεφαλήν κλίνοντα και καμμύοντα, νόει ότι το στήθος προσέκρουσε. Ορνεοσ. αγρ. 528³¹, 529³. 3) Χτυπώ κάπ.: Του Κωνσταντίνου τύγχανεν ταχύτερος ο μαύρος (παραλ. 1 στ.) ραβδέαν δε τον αμιράν προσέκρουσεν μεγάλην Διγ. Z 341. 4) Επιτίθεμαι: Τι συνέβη σοι, τέκνο μου, ... | μή θηρίον προσέκρουσε και ετάραξε φόβος; Διγ. (Trapp) Gr. 1339· ο τύραννος εκέλευσεν, ως, ει μη δοθή το χρέος ..., και την Χίον αυτήν προσκρούση και αφανίση Δούκ. 405¹⁷. 5) (Μεταφ.) μαλώνω κάπ.: Η δε γυνή αυτού

πολλά επικράνθη ... και επρόσκρουεν αυτόν πάντα, μέρα και νύκτα Βίος Φιλαρ. 240.

προσκτώμαι, Σουρούμης, Ιωάνν. Ξέν. C 91, 97, 112-3· ενεργ. προσκτώ. — Βλ. και κτώ, κτώμαι.

Το αρχ. προσκτάομαι. Ενεργ. υποτ. προσκτήση και μτχ. προσκτώσα στο Κουμαν., Συναγ. v. λέξ. (λ. προσκτήση). Η λ. και σήμ. λόγ.

I. (Μέσ.) αποκτώ επιπλέον: αυτ. C 124.

II. (Ενεργ.) προσαρτώ (εδώ προκ. για την ακίνητη περιουσία μονής): εκεί έκτισεν (ενν. ο άγιος) εκκλησίαν ... με κελλία και περιτείχισμα, ... προσέκτησε και τριγύρο της μονής ταύτης χωράφια μοδίων σαράντα αυτ. K 113-114.

προσκυβερνώ.

Από την πρόθ. προς και το κυβερνώ.

Διοικώ: πρεσβύτεροι... δύο των Ιουδαίων| οίτινες προσεκρίθησαν κριταί της γερονσίας| του κρίνειν και προσκυβερνάν πάντας Μωσέως νόμω Σωσ. 10.

προσκύνημα το, Χρον. Μορ. H 121, 3028, 7733, Χρον. Μορ. P 121, 3028, 7733, Αχιλλ. L 1064, Αχιλλ. (Smith) N 1468, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 470, Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 18, Παῖσ., Ιστ. Σινά 2073, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 324· προσκύνημαν. — Βλ. και προσκύνισμα.

Το μτγν. ουσ. προσκύνημα. Ο τ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα, όπου και άλλοι τ. (Παπαδ. Α., Λεξ., στη λ.). Η λ. και σήμ.

1) Επίσκεψη, μετάβαση πιστού/προσκυνητή σε ιερό τόπο με στόχο τη λατρευτική απόδοση τιμής (με γονυκλισία, υπόκλιση, ασπασμό κλπ.): έλειψεν η φιλαδελφία ..., επαρκάτεβην η πίστις, προσευχή και τάματα προς τον Θεόν, έπαψαν τα προσκυνήματα των εκκλησιών Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 530· απήν ο άρχων εγύρισεν όλους τους Αγίους Τόπους και ήκαμε τα προσκυνήματα απού επεθύμα, εθυμήθη να στρέψει εις τον τόπον του Μορεζ., Κλίνη φ. 70^ν. 2) Ο ιερός τόπος στον οποίο μεταβαίνουν οι προσκυνητές για να προσκυνήσουν: Μία σουλτάνα ηθέλησε να πα να προσκυνήσει (παραλ. 5 στ.) μέγα καράβι εφόρτωσεν όλο προσκυνητάδες,| φαγία και φορέματα, άσπρα και καμουχάδες,| ν' αφήσει στο προσκύνημα Διακρούσ. (Κακλ.) 25· τούτου (ενν. του θόλου) δ' αριστερόθεν| υπάρχει το προσκύνημα δυσσεβών της σμαγίδας Παῖσ., Ιστ. Σινά 1259· (προκ. για τους Αγίους Τόπους): στα προσκυνήματα του Ιεροσολυμάτου| εκεί οπού επέρασα και τόπους επορπάτου Δαρκές, Προσκυν. [159]· εζήτησεν ο αποκρισιάριος ... να μηδέν αφήνουν να καταφρονούν και να δέρνουν και να οχλώσι τους κατά καιρόν ερχομένους εις το αυτό άγιον προσκύνημα Ορισμ. Μαμελ. 97³. 3) (Συν. στον πληθ.) α) ιερά προσκυνηματικά αντικείμενα λατρείας (εικόνες, σταυροί κλπ.): η αγία Ελένη με το θέλημα του Θεού έφηκεν πολλά προσκυνήματα εις το νησίν, τον σταυρόν τον μέγαν και τον μικρόν εις την Τόγνην, ο ποίος επολόμαν πολλά θαύματα και πολλές ιατρείες Μαχ. 62¹· εικόναι συνθεμέναι,| αίτινες προσκυνήματα υπάρχουν των αγίων,| προφητών αποστόλων τε μαρτύρων και οσίων,| άσπερ φέρουν και προσκυνούν ... όταν έλθει| η εορτή του καθενός Παῖσ., Ιστ. Σινά 477· β) προσκυνηματικά αφιερώματα· τάματα: κάμνουν (ενν. οι πλούσιοι) χίλια και μύρια,|

παρακαλούν και τους αγιούς, τάσσονται λειτουργίες, λαμπάδες, προσκυνήματα, να γένει ακριβεία, να γδάρουν τέλεια τους πτωχούς Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 381. 4) Δώρα που προσφέρονται σε κάπ. ως ένδειξη τιμής, σεβασμού, αφοσίωσης, υποταγής: Υπάγετε, αδέλφια μου, εκεί εις τους γονείς μας με προσκυνήματα πολλά τά πρέπει και αρμόζουν· ας έρχονται εγγήγορα να ποιήσομεν τους γάμους Αχιλλ. (Smith) N 1449· τον επροσκύνησαν (ενν. οι Βαβυλώνιοι) και ούτως τον εφούμισαν τον Αλέξανδρον μεγάλη φωνή βασιλέα των βασιλέων ... και ήφεράν του προσκυνήματα, δώρα πολλά πανθαύμαστα Βίος Αλ.² 107. 5) (Εκ)δήλωση υποταγής, αποδοχή υποτέλειας· φρ. δίδω προσκύνημα, βλ. δίδω ΙΑ'14 φρ. 6) Εθιμοτυπικό τελεστικό τυπικό σχήμα χαιρετισμού (συν. σε εξέχοντα πρόσωπα)· υπόκλιση (ως ένδειξη υποταγής, τιμής και σεβασμού): το να τον ιδει ο Διγενής, έδесе τα χέρια και χαμηλά επροσκύνα τον κύρην και πενθερόν του και μετά το προσκύνημα άκο τα τι του λέγει ... Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 981· Προσκύνημα δουλοπρεπώς παρά των μεγιστάνων προς δέσποιναν την χρυσαυγήν, κόρην την Χρυσορρόην Καλλίμ. 2010· Γράφει ο σουλτάνος γράμματα, της Βενετίας τα στέλλει, επαιρνώ εγώ τα γράμματα, αποχαιρέτησά τον με δουλικόν προσκύνημα, ως ήμουν ορισμένος Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1281. 7) (Στον πληθ., σε επιστ.) χαιρετίσματα (βλ. Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Β' 205-6): ευχαί και προσκυνήματα εις τον αυθέντην εκείνον τον Μαχουμέτ Ορισμ. Μαμελ. 99⁶.

προσκύνησις -ση η, Λόγ. παρηγ. L 585, Ορισμ. Μαμελ. 96²³⁻²⁴, Βίος Αλ. 1619, Θεολ., Τζιρ. 356¹², Πανάρ. 77²⁷, Δούκ. 125²⁹, 215²², Σφρ., Χρον. (Maisano) 22¹³, 74²¹, Byz. Kleinchron. Α' 430⁴⁵, Εκθ. χρον. 75⁵, 81^{14, 17}, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1052, Ψευδο-Σφρ. 304⁸, Μπερτολδίνος 93, 163· προσκύνηση, Αλεξ.² 2155.

Το αρχ. ουσ. προσκύνησις. Η λ. προσκύνηση και σήμ.

1α) Επίσκεψη, μετάβαση (προσκυνητή) σε ιερό τόπο με στόχο την απόδοση λατρευτικής τιμής (με γονυκλισία, υπόκλιση, ασπασμό κλπ.): το άγιον σπήλαιον την σήμερον το κρατούν Φράγκοι, αμή δεν ημπορούν να εμποδίσουν τινός την προσκύνησιν Προσκυν. Κουτλ. 390 148²³· **β)** απόδοση προσκυνηματικής λατρευτικής τιμής σε ιερό τόπο: επήγαμε εις το Άγιον Όρος χάριν προσκυνήσεως Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 36· Ηβουλήθη δε (ενν. ο πατριάρχης Ιερεμίας) να υπάγει εις τα Ιεροσόλυμα εις προσκύνησιν του ζωοδόχου τάφου του κυρίου ημών Ιησού Χριστού Ιστ. πατρ. 153¹²⁻¹³. **2α)** Τελεστικό τυπικό παρουσίας και χαιρετισμού (με γονυκλισία, υπόκλιση ή ασπασμό) ως ένδειξη σεβασμού, τιμής, υποταγής, αφοσίωσης: εξύπνησεν η δέσποινα και την καυχίτσαν λέγει· «Ας έλθωσιν οι θέλοντες εις την προσκύνησίν μου ...» (παραλ. 3 στ.) και δουλικώς εισέρχονται και προσκυνούσι πάντες· (Προσκύνημα δουλοπρεπώς παρά των μεγιστάνων προς δέσποινα την χρυσαυγήν, κόρην την Χρυσορρόην) Καλλίμ. 2005· κελεύει με εις προσκύνησιν να έμπω της Δυστυχίας· Εσέβην γουν και είδα την καθήμενην εις θρόνον (παραλ. 9 στ.) δένω τα χέρια μου σφικτά, πίπτω εις γην ομπρός της Λόγ. παρηγ. Ο 604· (ως σύστ. αντικ.): προσεκυνήσαμεν προσκυνήσεις φοβεράς· είδαμεν και τον βασιλέα κυρ Ιωάννην τον Παλαιολόγον και τον βασιλέα κυρ Ιωάσαφ μοναχόν τον Καντακουζηνόν, τον πατριάρχην κυρ Κάλλιστον ... Πανάρ. 74²⁷· (εδώ προκ. για πάνδημη τιμητική συγκέντρωση υποδοχής): Όλος ο κόσμος ο πολύς της γης Αργυροκάστρου· έφτασεν εις προσκύνησιν της δέσποινας Ροδάμνης, κόσμον

πολὺν λαμπρύνουσιν, στολίζουσιν τὴν στράταν| μαργαριτάριν καὶ βλαττίν, χρυσάφιν καὶ λιθάριν Λίβ. Esc. 4318· β) (συνεκδ.) τυπικὸ σχῆμα χαιρετισμοῦ· υπόκλιση (βλ. Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Β' 204-5, ΒΒΠ Α' 2 114)· (σε ἐξέχοντα πρόσωπα): Ἦλθε λοιπὸν ὁ στελμένος ομπροσθὰ, καὶ κάνοντας τὴν πρέπουσαν προσκύνῃσιν τοῦ βασιλέως ἡφ' ἐν τούτῳ τοῦ χαρτίου εἰς τὸ χέρι τοῦ Μπερτόλδος 35· φθάνοντας (ενν. ἡ Μαρκόλφα) ομπροσθὰ εἰς τὴν βασιλίτσαν, ἔκαμεν τῆς τὴν πρέπουσαν προσκύνῃσιν Μπερτολδίνος 137. 3α) Υποταγή· υπηρεσία: ταῦτα λέγει πρὸς αὐτόν ὁ ρήγας μετὰ πόθου: | «Εἰς αὐτὸν εἶσαι, Βέλθανδρε, με τοὺς οἰκείους μου ἀνθρώπους, | ... εἰς προσκύνῃσιν τῆς ἐμῆς βασιλείας» Βέλθ. 802· Ορίζω σε ἐγὼ νὰ 'λθῇς 'ς προσκύνῃσίν μου, | νὰ 'σαι στὴν δουλοσύνη μου καὶ εἰς τὴν υπακοή μου Ἀλεξ.² 2155· β) ἀφοσίωση, σεβασμός: ὅσοι ἦσαν δούλοι καὶ ἐλευθερώθησαν λέγονται ἀπελεύθεροι καὶ χρεωστοῦσι προσκύνῃσιν, τιμὴν καὶ εὐχαριστίαν ἐκείνου ποὺ τοὺς ἐλευθέρωσεν Zygomalas, Synopsis 121 Α 1.

προσκυνητά, επίρρ.

Από το επίθ. προσκυνητός.

1) Κάνοντας υπόκλιση: ἀφέντης ὁρίσε νὰ κάμει ὅ,τι ὀρίζει· | καὶ ἐν τῷ ἅμα 'ποδεκεῖ προσκυνητὰ γυρίζει Τζάνε, Κρ. πόλ. (Ἀλεξ. Στ.-Αποσκ.) 452²⁴. 2) Με σεβασμό καὶ υπακοή: ἡ γυναῖκα ὅσον θεωρεῖ καὶ εἶναι προσκυνημένη, | θεὰ τοῦ Ἄδου γίνεται καὶ τὰς ψυχὰς μαραίνει (παρ. 4 στ.) Καὶ τόσον περισσότερο ψηλώνει καὶ καυχάται, | ὅς' ἀπ' ἐσέ τοῦ ταπεινὸν προσκυνητὰ τιμάται Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1250].

προσκυνητάριον το, Προσκυν. Ιβ. 535 τίτλ., Προσκυν. Μπεν. 54 153¹, Προσκυν. α' 110¹· προσκυνητάρι, Προσκυν. Λαύρ. 874 94¹.

Από το ουσ. προσκυνητήριον. Ο τ. προσκυνητάρι καὶ σήμ., ὅπως καὶ τ. προσκυνητάριο (Κριαρ., Λεξ., λ. προσκυνητάρι(ο)). Ἡ λ. καὶ σὲ κείμε. τοῦ 18. αἰ. (Προσκυν. Αγ. Αθ. 169¹).

Κείμενο ποὺ περιλαμβάνει τὴν περιγραφή (σε πεζὸ λόγο καὶ σπανιότερα σὲ στίχους) τῶν Ἀγίων Τόπων καὶ τῶν διαφόρων κυρίως χριστιανικῶν μνημείων (προσκυνημάτων) ποὺ βρίσκονται σ' αὐτοὺς καὶ τὸ ὁποῖο χρησιμοποιεῖται ὡς (ταξιδιωτικὸς) ὁδηγὸς τῶν προσκυνητῶν (γιά τὸ εἶδος τῶν κειμένων αὐτῶν, τὸ περιεχόμενο καὶ τὸ σκοπὸ συγγραφῆς τοὺς βλ. Καδάς [Προσκυν. Κουτλ. 156 σ. 40-51], ODB, λ. *proskynetarion*): Προσκυνητάριον τῆς αγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ τῶν περιχώρων αὐτῆς Προσκυν. Κουτλ. 390 124¹· Προσκυνητάριον περιέχον πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ Σωτήρος ἡμῶν τερατουργηθέντα θεοσημεῖα ἐν τῇ αγίᾳ πόλει Ἱερουσαλήμ καὶ τὰς τοποθέσεις Προσκυν. Ιβ. 845 τίτλ.: Προσκυνητάριον συν Θεῷ αγίῳ. Τοῖς ἀναγινώσκουσι χαίρειν καὶ εὐχεσθαι ὑπὲρ ἡμῶν, τῆς ομιλίας καὶ διηγήσεως καὶ ἐξηγήσεως περὶ τοῦ αγίου τόπου τῆς ἐπαγγελίας, ἡγουν τῶν Ἱεροσολύμων Προσκυν. Μεταμ. 50 109¹.

προσκυνητήριον το.

Τὸ μτγν. ουσ. προσκυνητήριον. Ἡ λ. στὸν τ. προσκυνητήριον καὶ σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Ὁ χώρος προσκύνῃσης καὶ προσευχῆς τῶν πιστῶν (ODB, λ. *proskynetarion*): Ἡ σπουδὴ μου πρὸς τὸ προσκυνητήριον. Σπούδασε ἵνα φτάσῃς τὴν συνάθροισιν. Ἀρὰ ἐπροσηύχον; Sprachlehre 146.

προσκυνητής ο, Προσκυν. Μπεν. 54 155¹¹, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 270· πληθ. προσκυνητάδες, Προσκυν. Ιβ. 535 1255, Προσκυν. Ιβ. 845 1355, Μηλ., Οδοιπ. 635, Προσκυν. Κουτλ. 390 128, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 80, 437, 438, Διακρούσ. (Κακλ.) 23, Προσκυν. α' 112¹⁸.

Το μτγν. ουσ. προσκυνητής. Η λ. και σήμ.

1) Αυτός που μεταβαίνει σ' έναν ιερό χώρο (που βρίσκεται μακριά από τον τόπο διαμονής του) για προσκύνημα (βλ. ά.): *ωσάν προσκυνητής του Θεού, ηθέλησα να υπάγω και εις μεγάλην Αραβίαν και έως τον τάφον προφήτου Μεεμέτ να προσκυνήσω* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 347· *έρχονται γαρ κατά καιρόν Φράγκοι προσκυνητάδες*! και λειτουργούσι και αυτοί, φράροι και παπάδες Παϊσ., Ιστ. Σινά 1323· (προκ. για πιστούς που συμμετέχουν σε ομαδικό προσκυνηματικό ταξίδι): *να φυλλάττονται εις αυτά τα καστέλια ... διάφορα τροφίματα διά ανθρώπους και ζώα, να αγοράζουν οι διαβαίνοντες απ' εκεί πραγματευτάδες, και μάλιστα οι προσκυνηταί Τούρκοι του Κιαμπέ Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 6· Μια σουλτάνα θέλησε να πάει να προσκυνήσει*! στη Μέκκα, που 'χε τάσσιμο, και πάλι να γυρίσει (παραλ. 2 στ.) *μέγα καράβι φόρτωσε όλο προσκυνητάδες ... Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 146¹⁵*· (προκ. για ταξιδιώτες προσκυνητές των Αγίων Τόπων): *κτίσε κονάκια, να κονεύουσιν οι προσκυνητάδες οπού έρχονται εις προσκύνησιν του Ζωοδόχου και Αγίου Τάφου Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 144· αυτού είναι ο γιαλός όπου έρχονται τα καϊκια με τους προσκυνητάδες και απέχει της αγίας πόλεως Ιερουσαλήμ μίλια λ' Προσκυν. α' 127²⁶*· *να κτίσουν εις την Ιερουσαλήμ ... Ξενοδοχείον διά τους προσκυνητάδες Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 145.* 2) (Συνεκδ.) πιστός: *Τέτοιας λογής προσκυνητάδες ομοιάζουν ζωγραφισμένους ανθρώπους, οι οποίοι φαίνονται εις την ζωγραφίαν να κρατούν επάνω εις τα χέρια τως ένα βουνό ..., αμή, κατά αλήθειαν ούτε βάρος κρατών ούτε κόπον κάμνουσιν Ροδινός (Βαλ.) 70· δράμετε, προσκυνήσετε, αν θέλετε σωθείτε! και να ονομάζεσθε καλοί προσκυνητάδες Προσκυν. Μπεν. 54 168⁴.*

προσκυνητός, επίθ., Ροδινός (Βαλ.) 61, 200.

Το μτγν. επίθ. προσκυνητός (TLG· βλ. και L-S Suppl.). Η λ. στο Somav., στο Βλαστού, Συνών. 12 (λ. αγαπητός), 197 (λ. σκυφτός), καθώς και στο ΑΛΝΕ.

1) (Θεολ.) που αποτελεί αντικείμενο προσκύνησης και λατρείας (βλ. Lampe, Lex., στη λ. 1a, b)· η προσκυνητή του Πατρός ... υπόστασις Ιστ. πατρ. 147¹¹· η προσκυνητή Τριάς Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 149²⁶. 2) Που του οφείλεται σεβασμός και τιμή, αξιοσέβαστος: το τίμιον και προσκυνητόν γράμμα το πατριαρχικόν Ιστ. πατρ. 145⁷. 3) Που του αποδίδεται τιμή και δόξα· ένδοξος, σπουδαίος, τρανός: *μεγάλως και ετιμήσαν, εδόξασαν (ενν. Αλέξιος έτι και Πετρολίφας) Ρωμαίους!* ηθέλησεν αυτούς τους δύο να τους αντιδοξάσει (παραλ. 3 στ.) *καβαλαρίους τους έκαμεν, προσκυνητούς αυθέντας Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 344.*

προσκυνητός, επίρρ.

Από το επίθ. προσκυνητός. Η λ. τον 4. (Lampe, Lex., TLG), σε έγγρ. του 17. (Δρούλια-Μαλτέζου, Σύμμ. 2, 1979, 384), 18. (TLG) και 19. αι. (Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Α' 33).

1) Κάνοντας υπόκλιση: φθάνουσα (ενν. η Μαρκόλφα) ομπροσθά εις την βασιλίσσαν προσκυνητώς την εχαιρέτησεν Μπερτολδίνος 146. 2) (Προκ. για θερμή παράκληση, ικεσία) γονατιστά: όλαι προσκυνητώς παρακαλούσι την πανιερότητά σου να κάμεις ελεημοσύνην διά τους οικτιρμούς του Θεού, να τας ελευθερώσεις από τέτοιαν σκλαβιάν Επιστ. Ηγουμ. 175.

προσκύνισμα το. — Βλ. και προσκύνημα.

Από τον αόρ. του προσκυνώ κατά τα ουσ. σε -ισμα· πβ. και προσκυνίζω (Γιαννιούλλης, Πλωμάρι 118) και προσκυνισμός σε έγγρ. του 19. αι. (Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Α' 25, 39). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Ζώνη, Λεξ. Ζακ.², γρ. προσκύνημα, Ψάλτ., Θρακικά 199, λ. προσκυνίσματα) και στο Βλαστού, Συνών.² (λ. προσκύνημα).

1) Μετάβαση προσκυνητών σε ιερό τόπο με στόχο την απόδοση λατρευτικής τιμής: τα οποία κάστρη στέκονται κοντά εις τον δρόμον, οπού πηγαίνουν εις το προσκύνισμά τους εις το Μεκκέ Χρον. σουλτ. 125²⁷. 2α) Ο ιερός τόπος μετάβασης των προσκυνητών: μέγα καράβι εφόρτωσε όλο προσκυνητάδες,! φορέματα ολόχρυσα βελούδα, καμουκάδες, | ν' αφήσει στο προσκύνισμα και άλλα να χαρίσει Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 146¹⁷. β) ιερό, ναός: έγινε ντερβίσης ο Μουράτης ως έταξε. Και εκαθέζετον εισέ έναν τόπον, εισέ προσκύνισμα Χρον. σουλτ. 76²⁰. 3) Δώρο που προσφέρεται σε κάπ. ως ένδειξη τιμής, σεβασμού, αφοσίωσης: ήλθαν από την Ιερουσαλήμ Εβραίοι και ... ήφεράν του προσκύνισμα τέντα μεγάλη Διήγ. Αλ. F (Konst.) 190¹⁸.

προσκυνώ, Καλλίμι. 1115, Βέλθ. 144, Χρον. Μορ. Η 1640, 2082, 8442, Φλώρ. 1115, Ηπειρ. 273²², Περί ξεν. (Μαυρομ.) 337, Απολλών. (Κεχ.) 802, Λίβ. Va 3866, 3868, Λίβ. διασκευή α 274, 4357, Ιμπ. 240, 631, Θησ. ΣΤ' [34⁶], Χούμνου, Κοσμογ. 631, Γεωργηλ. Βελ. Α (Bakk.-v. Gem.) 43, 62, Διήγ. Αλ. G 286²⁶, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 324^ε, Πτωχολ. α 955, Ιστ. πατρ. 86²¹, Παῖσ., Ιστ. Σινά 1000, Πανώρ.² Δ' 199, Ε' 340, 353, Διγ. Ανδρ. 393²¹, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1388, Β' 157, 482, 783, Γ' 889, Δ' 1445, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1243], Β' [556], Ε' [1618], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 415, Φορτουν. (Vinc.) Ε' 315, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 224¹², Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1340, κ.π.α.: μτχ. παρκ. προσκυνισμένος, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 436.

Το αρχ. προσκυνώ. Η μτχ. παρκ. αναλογ. με τις μτχ. σε -ισμένος· πβ. και ουσ. προσκύνισμα. Η λ. και σήμ.

1α) Αποδίδω λατρευτική τιμή σε ιερό πρόσωπο, αντικείμενο, τόπο (με γονυκλισία, υπόκλιση, ασπασμό): Παῖσ., Ιστ. Σινά 865, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2210· (αμτβ.): μέλλεις βλέψαι τον ναόν ... (παραλ. 5 στ.) και τον σταυρόν σου ποιήσουν, προσκύνει έως κάτω ευχαριστών Κυρίω Παῖσ., Ιστ. Σινά 371· τους ιερείς εσύναξαν δέησιν να ποιήσουν· (παραλ. 6 στ.) και τότες επροσκύνησε (ενν. ο Πρέδας) και πήρεν ευλογίαν Ιστ. Βλαχ. 159· (προκ. για ιερά προσκυνηματικά αντικείμενα, λείψανα αγίων κλπ.): ηφέραν το (ενν. το σκήπτρον του αγίου Λουκά) ομπρός εις τον δεσπότην· | δεσπότης το επροσκύνησεν Χρον. Τόκκων 2528· εσυνάχθη ο λαός πολύς, ... και επροσκύνησαν τα λείψανα των αγίων Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 163²⁹· έχομε τες εικόνες μας, για να τσι προσκυνούμε Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 224²⁹. β) (προκ. για θρησκευτι-

κή πίστη) λατρεύω, πιστεύω: Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 168, Φυσιολ. (Legr.) 152, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2356· (υποτιμ., με το ουσ. είδωλα): πως προσκυνά τα είδωλα να δουν και να γνωρίσουν Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 214· Τα είδωλα επροσκύνησα τώρα στα γηρατειά μου! Με τ' άσπρα γένια ηθέλησα να βγω οχ τα λογικά μου! Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 278· (μεταφ., προκ. για αγαπημένο πρόσωπο): Εκείνη μόνο προσκυνά και ως είδωλο λατρεύγει Φορτούν. Ιντ. α' 91· Είσαι ... τόσ' άσπλαχνος σε μια που σ' αγαπάει, ... κι ωσάν Θεόν, Σίλβιε, σε προσκυνάει Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [470]· γ) επισκέπτομαι ως προσκυνητής κάπ. ιερό χώρο: Ως γοιον έρχετον ο ρήγας εις την θάλασσαν, ήρτεν του μία φουρτούνα μεγάλη, και επήρην τάμαν, όντα να 'ρτει με το καλόν εις την Κύπρον να γυρέψει όλα τα μοναστήρια της χώρας να τα προσκυνήσει Μαχ. 226· είδασιν διαβαίνοντας Ρωμαίους πελεργίνους, ... ανθρώπους όλους ευσεβούς, χριστιανούς την πίστιν, ... όλοι να υπαγαίνουσιν διά να προσκυνήσουν τον Άγιον Ιάκωβον Φλώρ. 38· (προκ. για προσκύνημα στους Αγίους Τόπους): ενέβην του μεγάλη αγάπη να πάγει εις τα Ιεροσόλυμα εις τον τάφον του Χριστού, διά να προσκυνήσει όλην την γην του Κυρίου Μαχ. 648· (αμτβ.): Τάσσιμο ετακτήκασι (ενν. ο Ιωακείμ και η Άννα) να πα να προσκυνήσουν ... εις το ναό του Σολομό, παιδί για να γεννήσου Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1544· λέγουν να προσκυνήσουν εκεί στα μοναστήρια Χρον. Μορ. Ρ 5755· απηρχόμην προσκυνήσαι εις την Παναγίαν την Οδηγήτριάν Notizb. 55. 2α) Τελώ τυπικό χαιρετισμού προς ανώτερο ιεραρχικά (με γονυκλισία, υπόκλιση, ασπασμό, πέφτοντας στο εδαφος κλπ.): Διακρούσ. (Κακλ.) 108, Χρον. Μορ. Η 6854, Λεηλ. Παροικ. 339· β) χαιρετώ (με εθιμοτυπική υπόκλιση): ήρχετον η παράξενος και εγώ συναπαντώ την, ... να βουλευομαι πώς να την χαιρετήσω (παραλ. 1 στ.) Τράχηλο κλίνω, προσκυνώ και εκείνη προς εμένα Λίβ. Να 2017· Η κούρτη όλη έγεμεν από ψηλούς αυθέντες, (παραλ. 7 στ.) Μέσα σε τούτον τον λαόν εξήλθεν ο Θησέος, ... με στέματος βασιλικού ... Όλοι τον απεδέχθησαν μετά τιμής μεγάλης ... και κείνος ... όλους τους επροσκύνησεν Θησ. Ζ' [106⁵]· (σε επιστολή): ο Δάρειος ο της Περσίας ... γράφω και προσκυνώ της βασιλείας σου Δύηγ. Αλ. G 279⁵· γ) υποκλίνομαι ως ένδειξη συμφωνίας, σεβασμού, αφοσίωσης, υποταγής, ευχαριστίας: Κι όσον επαναγνώστησαν τα έγγραφα εκείνα, ... σηκώνεται ο μισίρ Ντζεφρές ... και χαμηλά επροσκύνησεν τους ορισμούς του κόντου Χρον. Μορ. Η 2339· Δένει τα χέρια του (ενν. ο Αχιλλεύς), προσκυνεί πατέρα και μητέρα, ... ως έπρεπεν αξίως ... γλυκεία καταφιλούσιν τον, ... Αχιλλ. (Smith) Ν 385· πατέρα, ως δούλος σου σκύπτω και προσκυνώ σε ... και την ευχήν σου ... παρακαλώ σε δώσε Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1291. 3) Υποδέχομαι, προϋπαντώ, καλωσορίζω κάπ.: Εφθάσαμεν εις Αίγυπτον, ... συναπαντού μας άνθρωποι μεγάλοι, συγγενείς του, ... πεζεύουν, προσκυνούσι τον και εμέναν μετ' εκείνον Λίβ. διασκευή α 3428· (προκ. για τιμητική υποδοχή εξέχοντος προσώπου): Ηγγισαν εις το κάστρον τους, εξέβην ο λαός του (παραλ. 1 στ.) και προσκυνούσιν άπαντες, μεγάλως ευφημούσιν τον βασιλέα, τη δέσποινα, τον νέον βασιλέα Αχιλλ. (Smith) Ν 747· Μόλις ποτέ εφθάσαμεν εις το Αργυρόν το Κάστρον, ... ευθύς το γένος έδραμεν, οι πάντες προσκυνού τους ... μετά χαράς, μετά τιμής Λίβ. Να 3950. 4α) Δηλώνω υποταγή, υποτάσσομαι: «Εγώ 'μαι ο Πόθος», λέγει με και είπα τον: «Προσκυνώ σε, ... τρέμω την εξουσίαν σου, φρίττω την δύναμίν σου, ... δουλώνομαι εις τον Ερωταν Λίβ. διασκευή α 373· (αμτβ.): ο Καμπανέσης όρισεν, διαλαλημόν εποίησαν, ... ότι όσοι εκ τα περίγυρα των χώρων της

Κορίνθου! θέλουν να προσκυνήσουν, να τον δεχτούν δι' αφέντην, | να έχουν τιμήν και ευεργεσίαν, αναδοχήν μεγάλην Χρον. Μορ. Η 1493· (προκ. για αναγκαστική αποδοχή διαφορετικής θρησκευτικής πίστης): να προσκυνήσετε, να γενήτε και εσείς Μουσουλμάνοι Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 281· β) (αμτβ.) παραδίδομαι: Κι άλλα χωριά εθέλασι, ... | μήπως κι ευρούν ανάπαψη σαν παν να προσκυνήσου. | Κι οι γέροντες ελέγασι ποτέ να μηδέν πάσι | στον Τούρκο να παραδοθού, γιατί θα τους χαλάσει Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 249²⁶· άνευ σπαθίου και πόλεμου θέλουνσι προσκυνήσει Χρον. Μορ. Η 1450· με πόλεμον το επήρασιν (ενν. το κάστρο), ολίγοι επροσκυνήσαν Χρον. Μορ. Η 2026. 5) Υπακούω, αποδέχομαι: λένουν τον (ενν. άρχοντες τον Ιμπέρην) ... | «Ο ρήγας σε παρακαλεί, χάρισε την ζωήν του (ενν. του Αλαμάνου) (παραλ. 2 στ.)» Και ο Ιμπέριος ... απιλογήτην (παραλ. 2 στ.) τό ορίζει ο ρήγας ο λαμπρός και ημείς τον προσκυνούμεν Ιμπ. 441· ως το διακρίνουν (ενν. το δίκαιον) και ειπούν με του Θεού τον φόβον, | εκείνος γαρ να το δεχτεί και να το προσκυνήσει Χρον. Μορ. Η 2369· Ακούσων ταύτα οι άρχοντες, όλοι το επροσκυνήσαν Χρον. Μορ. Η 1631. 6) Σέβομαι, τιμώ, υπολογίζω: όλον το πλήθος αγαπούν, τον Βελισάριον θέλουν, | εκείνον τιμούν και προσκυνούν παρού την βασιλείαν Διήγ. Βελ. χ 322· ελπίδα κάνει και τσινιους τες κόρες ν' αγαπούσι, | πιστά να τως δουλεύουσι, και να τες προσκυνούσι Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 290· ας πάρει τη Μαριά γυναίκαν εδικήν του (παραλ. 2 στ.) να την τιμά, να προσκυνά, να τηνε βλέπει ως πρέπει Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1837. 7) Παρακαλώ, ικετεύω: Οι άρχοντες του τόπου σου, όλοι οι φλαμουριάροι, (παραλ. 1 στ.) παρακαλούν και προσκυνούν σύντομα εκεί να απέλθεις Χρον. Μορ. Η 1802· έτσι ελπίζω στον Θεόν, έτσι παρακαλώ τον, | για τον κακόν σου θάνατον σκύπτω και προσκυνώ τον Ιστ. Βλαχ. 144· το Μορεζή να προσκυνού (ενν. πλούσοι, φτωχοί) ... | για να τους πάρει αποδεκεί ..., | μονάχας των Αγαρηνών τα πρόσωπα μη δούσι Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 556¹².

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = α) υποταγμένος, υποτελής: Δέκα φορές ομόσετε, ... | να είστε στον Ιμπέριον όλοι προσκυνημένοι Σταυριν. 1200· β) τιμημένος: σαν αυθέντισσα και βασίλισσα θέλει να είναι ... τιμημένη και προσκυνημένη (ενν. από όλες τις άλλες γυναίκες) σαν το δίκαιον θέλει Μπερτολδίνος 118· Η Χρυσάνθη, ακούοντας το προσκυνημένο όνομα του Καβαλιέρη του Έρωτος ..., είπε «Ω Ουρανέ!» Καλόανδρ. (Κεχ.) 408· στη φρ. (προκ. για εκκλησία) είναι προσκυνημένη = εορτάζει: ήταν πρώτη 'ς τσ' εκκλησιές εκείνη του Ρεθύμνου, (παραλ. 5 στ.). Η Θεοτόκος ήτονε, υπερευλογημένη, | και το δεκαπενταύγουστο ήτον προσκυνημένη Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 199¹².

προσκύπτω, Χρον. Μορ. Η 1482, Λίβ. Va 1042, 1062· προσκύφτω, Πεντ. Γέν. XXVI 8, Εξ. XIV 24, Δευτ. XXVI 15. — Βλ. και προσκύπτω.

Το αρχ. προσκύπτω.

1α) Γέρνω, σκύβω από κάπου ψηλά για να δω: έβλεπα ότι προσκύπτασιν απέσω απέ το κάστρο! άνδρες, γυναίκες, γέροντες Λίβ. Esc. 1173· εις τα παράθυρα επρόσκυπταν πολλές κορασίδες και έβλεπαν τον Ιωάσαφ Μετάφρ. Δαμασκ. Βαβλαάμ 85³⁷· β) (μεταφ.) δεσπόζω: επήρεν ο Βαλακ το Βιλεαμ εις κορφή του Πεορ όπου προσκύφτει επί πρόσωπα του Ιεσιμον Πεντ. Αρ. XXIII 28. 2) Προβάλλω ξεπροβάλλω: αρχίσαν ν'

ανεβαίνουν! το ανήφορον Μακρυπλαγίου κι ήλθαν στον Φονεμένον.† Κι ως επροσκύψαν κι έσωσαν απάνω εις την ράχην! επήδησαν τα εγκρύμματα εκείνα των Ρωμαίων Χρον. Μορ. Η 5374· το ... καβάδιόν της ήτον ωσάν αραχνιασμένον, τα μέλη της ήστραπταν ... και τα βυζία της πρόσκυπτα ωσάν τα νωπά τα μήλα Διγ. Ανδρ. 396³.

προσκυρώ -ώνω.

Το μτγν. προσκυρόω (L-S Suppl.). Η λ. προσκυρώνω τον 11. αι. (TLG) και σήμ.

(Νομ.) παραχωρώ, μεταβιβάζω: όρισεν έτι, ίνα οι καλόγηροι αποθνήσκοντες να κάμνουσι διαθήκην εις τα πράγματά τους, εις όσο δεν έφθασαν να προσκυρώσουν ... και τελείως να τα αφιερώσουν εις το μοναστήριον που ήσαν Zygomalas, Synopsis 248 N 28.

προσκύφτω, βλ. προσκύπτω.

πρόσκυψις η.

Από το προσκύπτω και την κατάλ. -σις.

Εξώστης, μπαλκόνι: Μικρόν δε ανωτέρω παραθυρίδες τετορνευμέναι ... και άνωθεν τούτων πρόσκυψις ωραιοτάτη Ψευδο-Σφρ. 330¹⁴.

προσκωλύω.

Από την πρόθ. προς και το κωλύω.

(Επιτ.) θέτω επιπλέον εμπόδια: βλέπουν καθ' ύπνου όνειρον πολλοί εκ των κατέργων! ... τον μέγαν Αχιλλέα, προς τούτους προσκωλύει Βυζ. Ιλιάδ. 1117 (βλ. όμως και Kambylis, JÖB 29, 1980, 272 σημ. 26).

προσλαλώ, Διγ. Α 763, Κρασοπ. (Eideneier) ΑΟ 87.

Το αρχ. προσλαλέω.

Μιλώ, απευθύνομαι σε κάπ. λέω σε κάπ.: Διγ. Z 1693· (εδώ με επιστολή): Πάρος Ινδών ο βασιλεύς τω βασιλεί Δαρειώ! Περσών, προσαγορεύω σοι και προσλαλώ σοι χαίρειν Βίος Αλ. 3288.

προσλαμβάνω, Διγ. Z 2851.

Το αρχ. προσλαμβάνω. Η λ. και σήμ.

1α) Παίρνω ή δέχομαι κ. επιπλέον: Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 915· (θεολ.): ου προσέλαβεν η ανθρωπότης του Χριστού την θεότητα, αλλ' η θεότης του Λόγου του Θεού προσέλαβε την ανθρωπείαν φύσιν, εν αυτώ τω προσληφθήναι συστάσαν Ιστ. πατρ. 89^{5,7,8}· (σε μεταφ.): τοσαύτην την επίδοσιν έχων εις τα βελτίω! και προσλαμβάνων αύξησιν τόσον εις ευκαρπίαν,! όσον ευρύνεις μοι τας σας φλέβας της ευπορίας Γλυκά, Στ. Β' 94· β) ιδιοποιούμαι: άνδρα προτού γενέσθαι! φρόνημα τέλειον ανδρός τούτον (ενν. τον Αλέξανδρον) μη προσλαμβάνειν Βίος Αλ. 1900. 2) (Μαθ.) αφαιρώ (για την αντίθετη σημασ. βλ. L-S, στη λ. 2): κράτησον τα ξδ' εξάγια, εξ ων προσλαβών τα νη' εξάγια της ενώσεως, καταλείπονται ζ' Rechenb. (Vog.) 4⁵. 3) Παίρνω, σηκώνω (ένα παιδί) στην αγκαλιά μου (για τη σημασ. βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 11): Αι γυναίκες γουν τους παίδας! εν χερσί γαρ προσλαβούσαι (έκδ. προσλαβούσιν· διορθώσ.),! ασπαζόμεναι γαρ δήθεν (παραλ. 1 στ.) επεγίνοντο πλησίον! ... της κλίνης Ερμον. Ω 211.

προσλέγω, Προδρ. (Eideneier) IV 357, Διγ. Z 239, 2686, Βίος Αλ. 493, 2737, 2962, 5017.

Το μτγν. προσλέγω. Μέσ. προσλέγομαι ήδη αρχ.

α) Προσθέτω σ' αυτά που έχω ήδη πει, λέω επιπλέον: Λοιπόν πάλιν, ω φίλτατε, προσλέξω σοι και ταύτα, | ότ' εν εκείνω τω καιρώ ... Διγ. Z 1637· πάλιν προς αυτούς ο Δημοσθένης έφη· | «Τοις Αθηναίοις άπασι τα πρέποντα προσείπω ...» Βίος Αλ. 2739· **β)** υπαγορεύω, υποδεικνύω σε κάπ. κ.: Αριστος δε τις ιατρός ... (παρ. 1 στ.) φάρμακον καταπότιον πιείν αυτώ προσείπει και του νοσήματος ευθύς παντός απαλλαγήναι Βίος Αλ. 3004· **γ)** λέω, δηλώνω: Ψευδάμενος το πρότερον ... (παρ. 1 στ.) ως Αλεξίου του παιδός κράτος ζώην τε τούτου | καλώς φυλάξαι προσειπών Αλ. Κων/π. (Matzukis) 32.

πρόσλημμα το, Κανον. διατ. Α 674, Β 162.

Το αρχ. ουσ. πρόσλημμα.

Επιπλέον απόκτημα, προσθήκη (θεολ., προκ. για την ανθρώπινη φύση του Χριστού, η οποία προστέθηκε στη θεϊκή με την ενσάρκωσή Του): το μεν άγιον αυτού σώμα ετέθη εν μνημείω ..., η δε θεία υπόστασις, αχωρίστως τω προσλήμματι ηνωμένη κατήλθεν εις Αδου συν τη θεία ψυχή Ψευδο-Σφρ. 314⁴⁵.

προσλογίζομαι.

Το αρχ. προσλογίζομαι. Το ενεργ. τον 4. αι. (LBG).

Σκέφτομαι, λογαριάζω κάπ. επιπλέον: ουδέν γαρ είχον δυνατόν τω πόθω δουλωθείσαι τα παρ' αυτού λεγόμενα μη αγαγείν εις έργον, | δι' ον γονείς και συγγενείς ουδέν προσελογίσθην Διγ. Z 2689.

προσλούω.

Από την πρόθ. προς και το λούω. Η λ. στο LBG.

Πλένω, λούζω: αποτιθείς (ενν. ο Αλέξανδρος) τον θώρακα, σφογγίσας τον ιδρώτα, | προσέλουσε την κεφαλήν τοις νάμασι του Κύδνου Βίος Αλ. 1991.

προσμαλάσσω.

Από την πρόθ. προς και το μαλάσσω. Η λ. το 13.-14. αι. (LBG).

(Μέσ.) (προκ. για πρόσωπο) καταπραΰνομαι, ηρεμώ· μαλακώνω: Ακούσας ουν Αλέξανδρος πάντα τα γεγονότα | και πως εφόνευσεν αυτός τον ίδιον πατέρα, | προσεμαλάχθη την ψυχήν και τούτον (ενν. τον Νεκτεναβώ) εκ του βόθρου | ανήνεγκε Βίος Αλ. 672.

προσμαντεύομαι.

Το μτγν. προσμαντεύομαι (TLG)· βλ. και LBG.

Δίνω μαντεία, χρησιμοδοτώ: εις τόπους επεισέρχεται (ενν. ο Αλέξανδρος) των Ακραγαντινείων, | οίς προσυπήρχεν ιερόν Απόλλωνος εκείνου. | Ελεγε δε Φοιβήλαον αυτώ προσμαντευθήναι Βίος Αλ. 2160.

προσμαρτυρώ.

Το αρχ. προσμαρτυρέω. Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

α) Δίνω επιπλέον μαρτυρία· επιβεβαιώνω: και γαρ ουκ έπεμψεν (ενν. ο Δαρείος) υμάς πρέσβεις προς βασιλέα, | αλλ' εις αντάρτην και ληστήν κακότροπον φονέα, | καθώς τα τούτου γράμματα σαφώς προσμαρτυρούσιν Βίος Αλ. 1768· **β)** φανερώνω, μαρτυρώ: καν μεν ουν σκότει κρύπτονται πολλοί, δηλούνται μάλλον! παρά γε ταύτης της φωνής αυτοίς προσμαρτυρούσης αυτ. 3501.

προσμεγέθης, επίθ.· υπερθ. προσμεγεθέστατος.

Από την πρόθ. προς και το επίθ. μεγέθης. Η λ. στο LBG.

Μεγάλος στο μέγεθος· (εδώ μεταφ.) πολύ σπουδαίος, σημαντικός: Αιγύπτιος σπορά του τοκετού τυγχάνει, | ου ταπεινή, μάλλον λαμπρά και προσμεγεθεστάτη Βίος Αλ. 403.

προσμελετώ.

Από την πρόθ. προς και το μελετώ. Η λ. τον 9.-10. αι (LBG, λ. προσμελετάω).

α) Προετοιμάζομαι για κ. με μελέτη και άσκηση: Όπως δε το βασίλειον λαβειν προσεμελέτα (ενν. ο Αλέξανδρος) | ως διδασκόμενος αυτός παρά Θεού μεγίστου! εν ταύτη παίδων τη σχολή προσαπεδείκνυ τούτο Βίος Αλ. 585· **β)** εξετάζω, σκέφτομαι: Τι καρτερούμεν, αδελφοί, και τι προσμελετώμεν; | Σήμερον εγεννήθημεν, σήμερον τελευτώμεν, | σήμερον Αδης και νεκροί ημάς προσκαρτερούσιν Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 331.

προσμελωδώ.

Το μτγν. προσμελωδέω.

Συνοδεύω κ. με μουσική και τραγούδι: των τειχών ανοικοδομουμένων | και πληρουμένων των Θηβών, Αμφίωνος ην λύρα | προσμελωδούσα κάλλιστα τη ανακτίσει ταύτης Βίος Αλ. 2386· Τα γουν παρά τ' Αμφίωνος του μελουργού κτισθέντα | κατέστρεψε προσμελωδών εις τέλος Ισμηνίας αυτ. 2389.

προσμένω, Διγ. (Trapp) Gr. 755, Βίος Αλ. 4203, Gesprächb. 65¹⁰, Ιστ. Ηπειρ. XXXVI¹¹, Σφρ., Χρον. (Maisano) 98²², 166⁵, Δωρ. Μον. XXVII, Ψευδο-Σφρ. 374²⁷· β' πρόσ. προστ. προσέμενε, Καλλίμ. 2183.

Το αρχ. προσμένω. Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. 1) Περιμένω κ.: Σφρ., Χρον. (Maisano) 52², Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 71¹⁹². **2)** (Με δοτ.) μένω σταθερός, μένω πιστός σε κ.: Εμού δ' επιστρέψαντος εις την Πόλιν και προσμένοντος ορισμώ του βασιλέως προς το επιστρέψαι εις τον αυθέντην μον ... Σφρ., Χρον. (Maisano) 90¹⁴. **3)** Περισσεύω, απομένω σε κάπ.: τους μεν δούλους όλους επώλησέν τους (ενν. ο πραγματευτής) με κέρδος, επρόσμεινάν τον δε και τρεις, γραμματικός, ψάλτης και ο Αίσωπος Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 7³¹.

Β' Αμτβ. 1) Περιμένω: Λίβ. Va 1928, Σφρ., Χρον. (Maisano) 126²⁶. **2α)** Βρίσκομαι σε έναν τόπο για κάποιο χρονικό διάστημα, παραμένω κάπ.: ήλθον διά της ευθείας οδού εις τον Αγκώνα. Και μικρόν τι προσμείνας διά θαλάσσης εις την Βενετίαν απήλθον Σφρ., Χρον. (Maisano) 176²¹· κινούμενος (ενν. ο άγιος Ελευθέριος) από θεϊκήν αγάπην των αιωνίων και αφθάρτων πραγμάτων ..., edιάλεξε πλέα ογληγορότερα να

παραρίπτεται εις τες αυλές του Κυρίου, παρά να προσμένει εις τα σκηνώματα των αμαρτωλών Μαργουν., Βίσι² 273· β) (προκ. για στρατό) στρατοπεδεύω: μεγάλας έσχε τας τιμάς (ενν. ο Αλέξανδρος) παρά του στρατοπέδου, I και πάντες όρμησαν ευθύς εις ποταμόν συν τούτω· I όθεν σκηνάς ποιήσαντες προσέμενον εκείσε Βίος Αλ. 3118· γ) (προκ. για πλοίο) αγκυροβολώ: όσον δε ην ναυτικόν και πλέον εν τη θαλάσση εν τη Θεσσαλονίκη προσέμενον Παράφρ. Χων. (v. Dieten) II 42-3. 3) Απομένω, περισσεύω: ορίζει ο παρών βασιλικός νόμος, ... να δίδεται η πρώτη προίκα και μετά ταύτα, η δευτέρα, εάν προσμείνουν πράγματα Μαλαξός, Νομοκ. 361.

προσμεσοθιό, επίφρ. — Πβ. και εισμεσοθιό, μεσοθιό.

Από συνεκφ. της πρόθ. προς και του επίφρ. μεσοθιό.

Στη μέση· ανάμεσα: ανήρ ος να μην είναι καθάριος ... να μην έρτει προσμεσοθιό το φουσσάτο Πεντ. Δευτ. XXIII 11.

προσμηνύω.

Από την πρόθ. προς και το μηνύω. Λ. προσμηνάω ιδιωμ. (Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 418, Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ.). Η λ. τον 5. αι. (TLG)· βλ. και LBG.

Στέλνω μήνυμα σε κάπ. επιπλέον/ακόμα: ο γηραιός το σύνθημα τοις φίλοις προσμηνύει, I πυρσόν εξήπτε τη νυκτί τοις περί Ιωαννάκην Διγ. (Trapp) Gr. 2782.

προσμίγω, Πεντ. Γέν. IV 2, VIII 12, 21 δις, XVIII 29, XLIV 23, Έξ. VIII 25, IX 28, X 28, 29, XI 6, XIV 13, Λευιτ. V 16, XXVII 13, 19, Αρ. V 7, XXXVI 3, Δευτ. III 26, V 19, XIII 1, XVII 16, XIX 9, 20, XX 8, κ.α.: απαρέμφ. ενεστ. προσμίγει.

Το μτγν. προσμίγω (TLG)· βλ. και LBG.

1) Πηγαίνω κοντά, πλησιάζω: Εις όλα τα συνέδρια θέλουσι προσμίγει σιμά στον προεστώτα γραμματικόν (ενν. εκείνοι οπου στέλνονται εις καμίαν συναγωγήν) Χριστ. διδασκ. 475. 2α) Δίνω κ. επιπλέον, προσθέτω: έκραξεν το όνομά του Ιωσεφ του ειπεί· να προσμίξει ο Κύριος εμέν υιόν άλλον Πεντ. Γέν. XXX 24· ανήρ ότι να φάει άγιο με λαθασιά και να προσμίξει το πέντατό του απάνου του και να δώσει τον ιεριά το άγιο Πεντ. Λευιτ. XXII 14· μη προσμίξετε ιπί το πράμα ος εγώ παραγγέλνω εσάς και μη ολιγοστέψετε από αυτό Πεντ. Δευτ. IV 2· (μέσ.): να φρονεθώμε αυτουνού (ενν. του Ισραελ), πρόσποτε να πληθύνει ... και να προσμιχτεί αυτός ιπί τους μισωτές μας και να πολεμήσει εις εμάς Πεντ. Έξ. I 10· (σε μεταφ.: πβ. και Π.Δ. Δευτ. 29, 18): πρόσποτε να είναι εις εσάς ανήρ γή γεναίκα ... να βλογηθεί εις τη καρδιά του του ειπεί· ερήνη να είναι εμέν, ότι με την ισιότητα της καρδιάς μου να πάγω, για να προσμίξει τη δροσι-σμένη με την διψασμένη Πεντ. Δευτ. XXIX 18· β) αυξάνω, πολλαπλασιάζω: να φυτέψετε παν δέντρο φαγήσιμνιο ... και εις το χρόνο τον πέντατο να φάτε τον καρπό του, για να προσμίξω εσάς την εσοδιά του Πεντ. Λευιτ. XIX 25· Ο Κύριος Θεός των γονεών σας να προσμίξει απάνου σας σαν εσάς χίλιες φορές και να βλογήσει εσάς Πεντ. Δευτ. I 11· φρ. προσμίγω απάνου κάπ. δαρμό εφτά/προσμίγω να παιδέψω κάπ. εφτά = ε-πταπλασιάζω την τιμωρία κάπ.: και αν να πάτε μετά μεν συνάντιασμα, και να προσμίξω απάνου σας δαρμό εφτά σαν τα φταισίματά σας Πεντ. Λευιτ. XXVI 21· και αν ος ετούτα να μη ακούσετε εμέν, και να προσμίξω να παιδέψω εσάς εφτά ιπί τα φταισί-

ματά σας Πεντ. Λευιτ. XXVI 18. 3) Εβραϊσμός· σε υποτακτική ή παρατακτική σύνδεση με άλλο ρήμα αποκτά επιφρ. σημασ. και δηλώνει συνέχεια, επίταση ή επανάληψη της ενέργειάς του (για το πράγμα πβ. Bauer, Wört., λ. προστίθιμι 1c) α) ακόμα, επιπλέον, περισσότερο: και επρόσμιξεν ο Αβραάμ και επήρεν γεναίκα και το όνομά της Κετούρα Πεντ. Γέν. XXV 1· και ονειρεύτην ο Ιωσεφ όνειρο· και ανάγγειλεν τα αδέρφια του, και επρόσμιξαν ακόμη να μισήσουν αυτόν Πεντ. Γέν. XXXVII 5· να στραφείτε από καταπόδου του και να προσμίξει ακόμη να τον αφήσει εις την έρημο (ενν. ο Θεός τον Ισραελ) Πεντ. Αρ. XXXII 15· β) πάλι, ξανά: και απάντεξεν ακόμη εφτά μέρες όλες και επρόσμιξεν ν' απεστείλει τη περισσότερά από το κιβωτό Πεντ. Γέν. VIII 10· και επρόσμιξεν ο άγγελος του Κυρίου να περάσει και εστάθην εις τόπο στενό, ος δεν είναι στράτα να κλίνει δεξιά ή ζερβά Πεντ. Αρ. XXII 26· γ) (σε αρνητ. πρόταση) πια, πλέον: ότι να δουλέψεις την γη να μηδέν προσμίξει να δώσει τη δύναμή της εσέν Πεντ. Γέν. IV 12· μη προσμίξετε να δώσετε έχερο του λαού· να πλιθιάσουν τους πλίθους σαν εχτές πρόχτες· αυτοί να παν και να μαζώξουν αυτώνών άχερο Πεντ. Έξ. V 7. 4) Μαζεύομαι από φόβο, ζαρώνω (πβ. Π.Δ. Δευτ. 1, 29: μη πτήξητε): και είπα προς εσάς· μη προσμίξετε και μη φουβεθείτε από αυτουνούς Πεντ. Δευτ. I 29.

?προσμολώ.

Από τον αόρ. προσέμολον (απαρέμφ. προσμολείν στο L-S)· πβ. Steph., Θησ., λ. προσμολέω· αμάρτ. το προσβλώσκω.

Προσέρχομαι· έρχομαι, φθάνω (σε κάπ. μέρος): ο νεκρός ο πατριώτης! από νότου της θαλάσσης! ευτελώς προσεμολήσας! βασιλίδα και κυρίαν! δείξει σε παντός του κόσμου Χρησμ. V 4.

προσμονάριος ο, Παράφρ. Μανασσ. 286, Hist. imp. 35. — Πβ. και παραμονάριος.

Από το ουσ. παραμονάριος με επίδρ. της πρόθ. προς. Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex.) και στο Meursius.

Θυρωρός και φύλακας ναού ή μονής (για το πράγμα βλ. ODB, λ. *prosmonarios*, καθώς και Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 183 σημ.): ο προσμονάριος της εκκλησίας, ούτως ως εκοιμάτον, είδεν όνειρον Παράφρ. Μανασσ. 286· (σε σχ. υπερβολής): έχεις με προσμονάριον ομού και εκκλησιάρχην, και κανονάρχην συν αυτοίς Προδρ. (Eideneier) I 98.

προσμονή η.

Από το προσμένω και την κατάλ. -ή. Η λ. τον 4. αι. (TLG) και σήμ. με διαφορ. σημασ.: βλ. και LBG.

Χρονοτριβή, καθυστέρηση: καθίσας έγγραψα προς τον αυθέντην μου τον βασιλέα, όσα και εις την Ιβηρίαν έπραξα και όσα εις την Τραπεζούντα υποπτεύω ότι μέλλω πράξειν, και την αιτίαν της εκείσε προσμονής Σφρ., Χρον. (Maisano) 108¹⁸⁻⁹.

προσμορφώ.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. μορφώω. Η λ. στον Ευστ. Β' 119²⁷ (TLG), στο Κουμαν., Συναγ. και Κουμαν., Συναγ. ν. λ.: βλ. και LBG.

(Μέσ.) μεταμορφώνομαι: ο γαρ θεός ερχόμενος προς σε κατά το πρότον γίνεται δράκων επί γης έρπων και συριγγίζων· είθ' ούτως εις τον κεραόν Αμμωνα προσμορφούται Βίος Αλ. 285.

προσμυχίς η, Φυσιολ. Β 3^{5.32}. — Πβ. και προμυκίς -ίδα.

Από το ουσ. προμυχίς (βλ. ά. προμυκίς -ίδα) με επίδρ. της πρόθ. προς.

α) (Προκ. για ελέφαντα) προβοσκίδα: βοά φωνάς μεγίστας και οδυνηράς (ενν. ο ελέφας), και υπό της φωνής αυτού έρχεται ελέφας μέγας, και αυτός μοχθεί διά της προσμυχίδος αυτού, και ου δύναται εγείραι αυτόν αυτ. 3²⁷. **β)** (προκ. για πουλί) ράμφος: Διέρχεται ... εις το ύψος (ενν. ο αετός), και βάλλει αυτόν επί την πέτραν κάτω, και τσακίζει την προσμυχίδα αυτού αυτ. 6⁶.

προσνέμω προσένημεν να πάγει! Ειρήνην την βασίλισσαν Αρσ., Κόπ. διατρ. [1341], πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί προσκύνημαν· διορθώσ· πβ. και αυτ. [1354-6]. — Βλ. και προσκύνημα.

πρόσνευμα το.

Από το μτγν. προσνεύω και την κατάλ. -μα. Η λ. στο Steph., Θησ· βλ. και LBG.

Χαιρετισμός: Ως δ' ου φωνής ακήκοα ουδέ τινος λαλίας, ουδέ ψιλού προσνεύματος, ου σμικροτάτου λόγου, ουδ' επάλιν οπισθοπόδησα και εστράφην εξοπίσω Προδρ. (Eideneier) I 231.

προσοδιάζω προσουδιάζω, Μαχ. 562²¹ χφ Ο (βλ. Dawkins [Μαχ. II σ. 264])· προουσουδιάζω.

Από του ουσ. προσόδιο(ν) και την κατάλ. -άζω. Ουσιαστικοπ. μτχ. προσοδιασθέντα τα ήδη μτγν. Η λ. στον Ευστάθιο, στο Steph., Θησ. και σε έγγρ. του 10. αι (Act. Lavr. I 67)· βλ. και LBG.

Κερδίζω, αποκτώ προσόδιο(ν) (βλ. ά. α): ο σιρ Τιπάτ ... μήπως κι έχει κακόν θέλημα και 'ννοιάζεται να σου ποίσει παραβουλίαν, και γυρεύγει να 'χει τόπον να προουσουδιάσει αυτ. 562²¹.

προσοδιάριος ο πληθ. προσοδιάροι.

Από το ουσ. προσόδιο(ν) και την κατάλ. -άριος. Η λ. στο Du Cange (προσοδιάροι), σε έγγρ. του 10. αι. (Act. Ivir. 2⁴, Act. Lavr. I 6⁵) και στο Κοραή, Ατ. Δ' 463, Ε' 321, με διαφορ. σημασ· βλ. και LBG.

Μισθοφόρος τούρκος στρατιώτης (βλ. και Bastav [Τάξ. Πόρτ. σ. 16]· πβ. και ά. αλουφατζής): Τρίτη τάξις, έχει αλουφατζηδες, ήγουν προσοδιάροι επτακόσιοι, και αυτοί καβαλάροι Τάξ. Πόρτ. 11.

προσοδιαστής ο. — Βλ. και προσοδιάριος.

Από τον αόρ. του προσοδιάζω και την κατάλ. -τής.

Μισθοφόρος τούρκος στρατιώτης: η τρίτη τάξις έχει αλοφατζήδας επτακοσίους, ήγουν προσοδιαστάς, εφίππους και αυτούς Τάξ. θυρ. 15.

προσόδιο(ν) το.

Το μτγν. ουσ. προσόδιον (L-S Suppl., λ. προσόδιος). Η λ. προσόδιον σε επιγρ. (PHI 7) και σε έγγρ. του 10. (Act. Ivir. I 8¹³), 11. (Act. Lavr. I 36^{6, 15, 17}, 38³⁷, Act. Ivir. II 41⁹², κ.α.), 14. (Cod. Mon. Prodr. A 154²⁸, 208⁹) και 15. αι. (Μηνάς, Γλωσσάρι. Ιτ.² 319)· βλ. και LBG. Άσχ. το αρχ. ουσ. προσόδιον (L-S, λ. προσόδιος).

α) Εισόδημα από την πρόνοια (βλ. ά. 2) που έχει παραχωρηθεί σε κάπ. και το οποίο αποτελείται από το σύνολο των φόρων που κανονικά πληρώνουν οι πάροικοι (βλ. ά. 3) στο κράτος (για το πράγμα βλ. Act. Lavr. I 209 σημ.): κράτημα του έδωσεν (ενν. ο δεσπότης τον Κάρουλον) προσόδια να έχει| και να αναπαύεται εκεί με την αρχόντισσά του Χρον. Τόκκων 2913· β) πληρωμή για υπηρεσία που προσφέρει κάπ., μισθός: από του προσοδίου, όπερ με ευηργέτησεν ο αυθέντης ημών ο βασιλεύς ... λαμβάνειν από της δουλείας του Κουκκομέτρου μηνικώς έλαβον ... νομίσματα δέκα Notizb. 59.

πρόσοδος η, Σφρ., Χρον. (Maisano) 180¹⁶, Ψευδο-Σφρ. 566^{27, 30}. — Πβ. και προσόδιο(ν).

Το αρχ. ουσ. πρόσοδος. Η λ. και σήμ. λόγ.

α) Έσοδο, εισόδημα: Metrol.² 60⁸, Διγ. Z 4006· β) εισόδημα που χορηγείται από το βασιλιά/αυτοκράτορα σε ανώτερους αξιωματούχους από τα δημόσια έσοδα (πβ. ά. πρόνοια 2): πάντες οι σατράπαι| ... προς τον Αλέξανδρον προσέφυγον κακίστως (παρ. 1 στ.), σχόντες και πρόσοδον πολλήν ούτοι παρ' Αλεξάνδρου Βίος ΑΛ. 3271· να μηνύσει (ενν. ο βασιλεύς) τον μέγαν δούκαν τον Νοταράν, ότι το μεσαστίκιον ... να το αφήσει εκείνος, να έχει δε και το πρωτεϊόν της στάσεως και της βουλής και πρόσοδόν τινα δι' άλλου τρόπου Σφρ., Χρον. (Maisano) 120¹⁷· γ) (εδώ) φόρος υποτέλειας: απέπεμψε και ο δεσπότης την του αμιρά προς αυτόν πρόσοδον και το χρέος της δουλείας εις τα φουσάτα Σφρ., Χρον. (Maisano) 180¹⁴.

προσοικειώ.

Το μτγν. προσοικειόω. Η λ. σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Saint-Pantél. 12¹⁸, Act. Vat. II 130⁴) και σήμ. στον τ. προσοικειώνω (λόγ.).

(Μέσ.) κάνω κ. δικό μου· (εδώ) αποκτώ μερίδιο από κ.: Εβουλόμην ουν και ήθελον είναι σε κύριον πάσης της οικουμένης και δεσπόζειν τα πάντα, ότι και εμοί προσωκειώτο αν μερίς και κλήρος Δούκ. 217⁴.

Η μτχ. παθητ. παρκ. στον πληθ. ως ουσ. = οι κοντινότεροι συγγενείς· (εδώ μεταφ.): η τρώσις ημίν και ο πτερνισμός ... παρά των οικείων πτερών και των ημίν προσωκειωμένων τη πίστει Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 141³⁵.

προσομιλώ, Γλυκά, Στ. Β' 46, Διγ. Z 4001, Βίος ΑΛ. 1547, Λίβ. Va 2607, Ψευδο-Σφρ. 506³, 514²².

Το αρχ. προσομιλέω.

1) Απευθύνω το λόγο, μιλώ σε κάπ· συνομιλώ με κάπ.: Καλλίμ. 2454, Βίος ΑΛ. 3505. 2) Έρχομαι σε επαφή με κ.: Εν τη Φωκίδι τη κατά την Ιωνίαν πλησίον όρος ην, εν φ μετάλλων στυπτηρίας υπάρχει· και ο λίθος άπας της ακρωρείας πυρί προσομιλή-

σας, εἴτα ἐν ὕδατι ὡς ψάμμος γίνεται Δούκ. 205⁷. (εἰδὼ προκ. για προσβολή από ασθένεια): και γαρ ἐν εἰρήνῃ και ἐν τῇ Ἀδριανού ἐντός τοῖς παρ' αὐτοῦ δομηθείσι παλατίοις νόσω μικρά προσομιλήσας ἐξέψυξεν (ἐνν. ὁ Μαχουμέτ) Δούκ. 163²².

προσομοιάζω.

Από την πρόθ. προς και το ομοιάζω. Η λ. στα Γεωπονικά και σήμ.

1) Μοιάζω, είμαι παρόμοιος με κάπ. ή κ.: το πρόσωπόν του (ἐνν. του Ἰμπέρη) ἐκλαμπρον χιόνιν προσομοιάζει Ἰμπ. 82. 2) Αναγνωρίζω: καθάρια ὁ Παλαμών το βλέπει (ἐνν. το πρόσωπον τ' Ἀρκίτα),¹ και πλιά σου δειλοσκοπίζει για να τον προσομοιάζει Θησ. Ε' [35⁴].

προσομοιῶ.

Το αρχ. προσομοιῶ. Λ. προσομοιώνω σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Παρομοιάζω, παραβάλλω: Τῆς Πόλεως γαρ να σε ἔχω εἰπεί το πῶς κείται ἡ χώρα¹ ὡς ἄρμενον τὴν προσομοιῶ, τρίγωνος γαρ ὑπάρχει,¹ τα δύο μέρη στὴν θάλασσαν, το τρίτον στὴν στερεάν Χρον. Μορ. Η 533.

προσωνειδίζω.

Το μτγν. προσωνειδίζω. Τ. προσωνειδίζω σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Κοροϊδεύω, ψέγω: Εἶδα τὸν Φεβρουάριον, και ἐκείνον εἰς το σχῆμα¹ ἄνθρωπον ὅλον γηραιόν τὴν τρίχα και τὴν ὄψιν,¹ γούναν ἀπάνω να φορεῖ και ὀμπρός του να ἄπτει φλόγα¹ τάχα διὰ να θερμαίνεται διὰ τοῦ καιροῦ τὴν ψύξιν,¹ και ὀμπρός του ἐκεῖ-τετον χαρτίν και ἔγραφαν τούτοι οἱ λόγοι:¹ «Διὰ τοῦ καιροῦ θερμαίνομαι τὴν βαρυχειμωνίαν,¹ και οπού με βλέπει γέροντα μη με προσωνειδίζει» Λίβ. διασκευή α 1192.

προσωνομάζω.

Το αρχ. προσωνομάζω. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Δίνω σε κάπ. ὄνομα· καλῶ κάπ. με ἓνα ὄνομα: Διγ. Ζ 66.

προσοργίζομαι, Βίος Αλ. 5277, Χούμνου, Κοσμογ. 843.

Η λ. στον Αριστοτέλη (L-S Suppl.).

Οργίζομαι, θυμώνω: κι εἰσμιόν μου κάμνει (ἐνν. ὁ βασιλεύς) ὀρισμόν με ὅλην τὴν μαλέαν,¹ να πά να φέρω πρόβατα ἀπό τὴν Γαλιλαίαν,¹ να θυσιάσει στους θεούς, διὰ να τον ἀγαπήσουν,¹ διὰ να μην προσοργιστούν, να τον καταποντίσουν Χούμνου, Κοσμογ. 848.

προσορέγομαι· προσερέγομαι, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1615, Φορτουν. (Vinc.) Β' 367, Δ' 67.

Από την πρόθ. προς και το ορέγομαι. Ἀσχ. το αρχ. προσορέγω -ομαι. Ο τ. με τροπή ο> ε λόγω επίδρ. του ἔρρινου (βλ. Μωυσιάδης, Ετυμ. 94-96).

1) Επιθυμῶ, ποθῶ, λαχταρῶ: το δένδρον προσερέχθη (ἐνν. ἡ Εὐα),¹ και ἀπλώνει, πιάνει ἐκ τον καρπόν, σύντομα ανεμπαίχθη Χούμνου, Κοσμογ. 73. 2α) Θαυμάζω, καμαρώνω: καλή καρδιά και φαητό καλό σε πάσα τόποι τὴν ομορφιά κάθα κορμιού

δίδου και προσκαλούσι, | και όλοι το προσερέγουνται όσοι και αν το θωρούσι Φορτουν.
(Vinc.) Δ' 372· β) (σε εκώτηση, με γεν. προσωπ. αντων.) εκτιμώ ιδιαίτερα ένα προσόν
που πιστεύω ότι διαθέτει κάπ.: Και δεν εντρέπεται η ζαβή (ενν. η μάννα τση) 'νούς
γεροξεπεσμένον, | ανήμπορον και ανάστολον και ξετραχηλισμένον, | μια κορασίδα
ωσάν αυτή στα χέρια του να βάλει; | Είντα του προσερέγεται το κούφιο τση κεφάλι;
Φορτουν. (Vinc.) Β' 264.

προσορμώ, Διγ. Ζ 2039, Βίος Αλ. 2949, 4198.

Από την πρόθ. προς και το ορμώ. Η λ. τον 7. αι. (LBG): βλ. και λ. προσορμώ στο ΑΛΝΕ.

Ορμώ, επιτίθεμαι: οι υπεναντίοι προσώρμησαν επισείοντες τα δόρατα και τοξο-
βολισμούς: οι τοξόται προέπεμπον Δούκ. 191²⁷.

προσορνιθεύομαι.

Από την πρόθ. προς και το μτγν. ορνιθεύομαι (πβ. αρχ. ορνιθεύω).

Μαντεύω, προβλέπω το μέλλον παρατηρώντας τη συμπεριφορά των πουλιών:
του στρατού βαδίζοντος επί την Βαβυλώνα, | και μάντεώς τινος αυτοίς προσορνιθευο-
μένου | και πάντας κατεπέχοντος, ηρώτα την αιτίαν | παραμονής της του λαού Μοσό-
μαχος μαθέσθαι. | Αυτός δ' ο μάντις προς αυτόν δεικνύων όρνιν έφη· | «Εάν μεν ουν
ασάλευτος όρνις ενθάδε μένει, | συμφέρει πάσαν στρατιάν τοις ώδε προσεμμέ-
νειν' ...» Βίος Αλ. 1671.

προσορώτησις η, βλ. προσερώτησις.

προσουδιάζω, βλ. προσοδιάζω.

προσοχή η, Σπαν. Α 36, Σπαν. Β 38, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 135, Διγ. Ζ 641, Βέλθ.
436, Ωροσκ. 41³, Χρον. Μορ. Η 977, 1024, 2392, 7504, Φλώρ. 1314, Καναν. (Pinto) 485,
Πτωχολ. α 263, Πορτολ. Β 28²², Βουστρ. Μεταφρ. 255· προσεχή, Χρον. Μορ. Ρ 1024,
2372, 2392, 7504.

Το μτγν. ουσ. προσοχή. Η λ. και σήμ.

1α) Συγκέντρωση του νου σε κ., πνευματική προσήλωση: Ακούσων ταύτα οι αρ-
χιερείς κι όλοι οι καβαλάροι, | επιάσαν κι αναγνώσασιν τα έγγραφα εκείνα | εξαρχής
γάρ λεπτομερώς, με προσοχής μεγάλης Χρον. Μορ. Η 2372· Απαύτον τον Οκτώβριον,
άνθρωπον εις το σχήμα, | είδα τον και ήτον κυνηγός ... | εις το έναν του χέριν το κλου-
βίν με το πουλίν εκράτει, | είχεν εις αέρα προσοχήν, και εις το άλλον του το χέριν |
είχε χαρτίν Λίβ. διασκευή α 1160. **2)** Φροντίδα, έγνοια: το πόσην δ' είχες προσοχήν
και φόβον εις εμέ γελ ουδέ κι αυτό λανθάνει με, πληροφορήθησέ το Σπαν. (Λάμπρ.)
Va 39· **3α)** Πρόνοια για αποφυγή ανεπιθύμητης ή επικίνδυνης κατάστασης, επα-
γρύπνηση: Ου φέρω γαρ, ω δέσποτα, ... | τους καθημέραν χλευασμούς και τας ονειδι-
σίας· | το «κύρη, ουκ έχεις προσοχήν», το «κύρη, πώς το λέγεις;» Προδρ. (Eideneier) I
44· Κανστηρίαν ποιήσον μετά λιγνού σιδήρου, πλην ίνα έχης παντοίαν προσοχήν ίνα
μη καύσης νεύρον Ορνεοσ. 580¹⁵· β) περίσκεψη, σύνεση: Αποκρίνεται ο γέρων | προς
τον βασιλέα αντίκα | μετά προσοχής μεγάλης | άπερ ήρμοζεν ως ξένος Πτωχολ. α 358.

4) Φύλαξη, φρούρηση: Οπισθεν δε ταύτης (ενν. της παστίας) εθεσπισεν (ενν. ο δεσπότης των Τούρκων) ἵνα ἰστανται στρατιῶται εκ πασῶν γενεῶν του στρατεύματος τούτου τολμηροί και ανδρείοι ... εις προσοχήν της παστίας Καναν. (Pinto) 88.

πρόσοψη η, βλ. πρόσοψις.

προσόψι το, Gesprächb. 32¹¹. προσόψιν· προσόψι(ον).

Από την πρόθ. προς, το ουσ. όψις (Μπαμπιν., Ετυμ., ΛΚΝ, στη λ.) ή από το ουδ. του επιθ. προσόψιος (Θαβώρ., Ουσιαστ. 132, Ανδρ., Λεξ.). Ο τ. προσόψιν και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 764). Τ. προσόψιο και σήμ. (Κριαρ., Λεξ., λ. προσόψι, Μπαμπιν., Λεξ., λ. προσόψι). Ο τ. προσόψιον τον 7. αι. (TLG, LBG) και στο Meursius. Η λ. στο Soman. και σήμ.

α) Πετσέτα προσώπου: Τα γαρ των γυναικῶν χρυσά ἱμάτια ουχί διά χρήσιν ἀλλὰ διά γέλωτα φορούντες περιήρχοντο τας ρύμας, και τα χρυσοῦφαντα σεντόνια, σάβανα και προσόψια εις τας κεφαλὰς των αλόγων αυτών τιθέντες ... ἄλλος ἄλλοθεν περιέτρεχεν Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 786 κριτ. υπ.). **β)** (εδώ) ὕφασμα που τοποθετείται προστατευτικά στον ὦμο κατά το κουβάλημα φορτίου (πβ. ἄ. προσώμιν): ἐκβαλε τα παπαδικά και γίνου προσχεριάρης! φόρει και το προσόψιν σου και τον πηλόν κουβάλει Προδρ. (Eideneier) III 211 χφφ PK κριτ. υπ.

πρόσοψις η, Σταφ., Ιατροσ. 14⁴⁰⁵, Θησ. Δ' [19⁵], Θ' [33⁴], Αξαγ., Κάρολ. Ε' 206, 808· πρόσοψη, Θησ. Β' [6⁴], Γ' [21²], [50⁵], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2625, 4545, 4562, Επιστ. Barozzi 361, Τριβ., Ρε 147, Πανώρ.² Γ' 574, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 605, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Α' 70, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 894, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 279, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 98, 108, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 49, Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 331· πρόσοψις -ψη, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7329, Χρον. Μορ. Η 1374, 4189, Χρον. Μορ. Ρ 2260, 4189, Αχιλλ. L 138, Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 19, Θησ. Γ' [14⁷], ζ [15⁷], Θ' [46⁴], ΙΒ' [43⁷], Νεκρ. βασιλ. 90.

Το αρχ. ουσ. πρόσοψις. Η λ. πρόσοψη και σήμ.

α) (Για πρόσωπα και πράγματα) εξωτερική εμφάνιση, μορφή: Θησ. Ε' [99⁴]: Ερωτα, ... (παραλ. 16 στ.) και την καρδιά του Ζεν την ἴδια σφάζεις! και τόση παιδωμή και τόση ζάλη! του δίδεις, απ' αφήνει το θρονί του! κι έρχεται εδῶ στη γη με πρόσοψη ἄλλη Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Χορ. α' 605· (σε ιδιάζ. σύντ.): Υπήρχε δουξ των Σαμψονών, διοικητής μεγάλος, ἄνθρωπος γιγαντογενής και πρόσοψις και κάλλος Αξαγ., Κάρολ. Ε' 808· (μεταφ.): Ἀλλάξε πρόσοψη καιρός, αέρας εθολώθη! και ὅλος δάκρυα γένετον, ὅλος κατεβρεμένος Θησ. Γ' [44¹]. **β)** (περιφραστικῶς, προκ. για συγκεκριμένο άτομο· η χρ. ἤδη αρχ.): Γιαζόνε μου, ...! ... από την καρδιά την ἐδική μ' εβγήκα, ἵ για να μπορώ τση πρόσοψης ν' αρέσω τσ' ὁμορφής σου Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ' 25· **γ)** (ειδικ.) πρόσωπο: Η πρόσοψίς του (ενν. του Υιού του Θεού) αστραπή και το κορμίν του λάμψη, ἵ οι οφθαλμοί μ' αγριότητα, η γη θέλει τρομάξει Ρίμ. θαν. 81· Ἐτσι καμπόσο καρτερει κι ἀπόκει αναντρανίζει (ενν. η Αρετούσα), ἵ την πρόσοψή τση σπλαχνικά στη νένα τση γυρίζει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1510· (εδῶ προκ. για την αποτύπωση του προσώπου του Χριστοῦ στην Ιερὰ Σινδόνη): εβγάνει (ενν. η Βερόνικα) την αγίαν πρόσοψιν και δείχνει του την, και ο Κλαῦδιος ἔπεσε ολοψύχως και μετά δακρύων προς

την αγίαν αυτήν τύπωσιν και επροσκύνα την Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 333^v.

προσπάθεια η.

Το αρχ. ουσ. προσπάθεια. Η λ. και σήμ.

1) Παθιασμένη προσκόλληση σε κ., αφοσίωση σε κ.: Αγαπ., Δαμασκ. Βαβλάαμ 140°. 2) Πάθος, αμαρτωλή επιθυμία: θάλαττα, είπον, ο παρών βίος υπάρχει, φίλε, | ως πάνυ κυματούμενος εκ συμφορών του βίου· | ιχθύες οι γλυκύτατοι νηχόμενοι εν τούτω | άνθρωποι οι ενάρετοι, λίαν κεκαθαρμένοι | ρύπου παντός και μολυσμού και πάσης προσπαθείας Γλυκά, Αναγ. 394. 3) Εύνοια, στήριξη: τότε της τύχης την οργήν είχα την μετ' εμένα | και τώρα την προσπάθειάν της επήρα και υπαγαίνω Λιβ. διασκευή α 4330. 4) Καταβολή σωματικών ή πνευματικών δυνάμεων για την επίτευξη ενός σκοπού· (εδώ) δημιουργία, κατασκευή: ως ενεργεσίαν ηγούμεθα τούτου του ναού την προσπάθειαν, και την ανάκτισιν και την σύστασιν Χειλά, Χρον. 348.

προσπαθώ, Προδρ., Στ. δεητ. 56, 60, Συναξ. γυν. 1130, Σουμμ., Ρεμπελ. 164, 168 δις, 187, Σουμμ., Παστ. φίδ. Υπόθ. [18], Α' [47], Δ' [53], [1480], Ε' [1619].

Το μτγν. προσπαθώ. Η λ. και σήμ.

1α) Διάκειμαι ευνοϊκά απέναντι σε κάπ.: φροντίζω, ευεργετώ κάπ.: Έχε τον (ενν. δέσποτα, τον Πρόδρομον) και προσπάθει τον και ας έني ως ιδικός σου Προδρ., Στ. δεητ. 57· β) βοηθώ, συμπαραστέκομαι σε κάπ.: ποίος μου 'θελε βοηθήσει, | τώρα σ' ετούτην μου την χρεια, και να μου προσπαθήσει, | μιαν στράτα τόσ' αληθινήν, και βέβιαν να τελειώσω, | τον λογισμού μου τον σκοπόν, κι εις τό ποθώ να σώσω; Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [720]. 2) Μεριμνώ, φροντίζω για κ.: πάντα του επροσπάθησε (ενν. ο Μιχαήλ) να είχαν παρηγορίαν | οι υπηρέτες του ναού με μισθαποδοσίαν Λίμπον. 179. 3) Καταβάλλω προσπάθεια για να πετύχω κ., επιχειρώ να κάνω κ: με τον τρόπον ετούτον επροσπάθει (ενν. ο πρεβεδούρος) να φτειάσει τα παισιμάτα του λαού Σουμμ., Ρεμπελ. 168· Τώρα, Μυρτίνε, το λοιπόν, ειρήνευσε τον νουν σου, | κι ανάπαυση προσπάθησε να δώσεις του 'μαντού σου Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [472].

προσπαίζω, Φυσιολ. 365°, Φυσιολ. Β 3^{o-9}.

Το αρχ. προσπαίζω. Η λ. στο Soman. και λογοτ. στο ΑΛΝΕ.

Χαριεντίζομαι, ερωτοτροπώ: Εάν δε ο ανήρ ιδει την γυναίκα του συνομιλούσαν μετ' άλλου τινός ή και να προσπαίζει, και ειπεί προς τον άνδρα και προς την γυναίκα του να απέχουν ένας από τον άλλον, είτα πάλιν αν τους εύρει να κάμνουσι τα όμοια, άδειαν έχει ο άνδρας να τους φονεύσει και τους δύο Zygomalas, Synopsis 235 Μ 45.

προσπαίω.

Από την πρόθ. προς και το παίω. Η λ. τον 4. αι. (TLG) και σε σχόλ. βλ. και L-S.

Α' (Μτβ.) χτυπώ κάπ.: Και ο Χασάνης μαχόμενος προσπαισθείς πέτρα τινί κατέπεσεν Ψευδο-Σφρ. 426³⁷⁻³⁸.

Β' (Αμτβ.) εφορμώ, κάνω επίθεση: Ετυχεν ουν Αλέξανδρος εκ δεξιών προσπαίνειν | μετά παντός στρατεύματος και των αρμάτων πάντων, | αυτό δε στράτευμα Περσών εξ ευωνύμων είναι Βίος ΑΛ. 2018.

προσπαντός, επίρρ.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. προς και της γεν. εν. παντός της αντων. πας, κατά το αρχ. *προ παντός*. Πβ. όμως και Apostoloroulos, Καλλίμ. 125.

Οπωσδήποτε, αναμφίβολα: Αν γουν με κάστρον είχαμεν ανθρώπινον την μάχην, ἢ δύναται το φουσσάτο μας να καταπολεμήσει ἢ και να νικήσει προσπαντός, χωρίς αντιλογίας ἢ προς δε δρακόντων πόλεμον ἢ των δαιμόνων μάχην ἢ αδυνατεί πας άνθρωπος να καταπολεμήσει Καλλίμ. 1039.

προσπαράσσω.

Από την πρόθ. *προ* και το *σπαράσσω*. Η λ. το 12. αι. (LBG).

(Μέσ.) αισθάνομαι μεγάλη ψυχική οδύνη, υποφέρω: Αυτήν δε την επιστολήν πάσαν ιδών Δαρείος ἢ ἐδάκρυσεν αναμνησθεὶς μητρός, συζύγου, τέκνων, ἢ ομοῦ προσπαρασόμενος ψυχὴν τε και καρδίαν Βίος Αλ. 3322.

προσπάσχω.

Το αρχ. *προσπάσχω*.

Παθαίνω, υφίσταμαι κ.: Πάλιν δ' ἐγὼ προσέταξα κάτω (ενν. εν πυθμένι) καταγαγείν με ἢ ὡς κατελθὼν προσέπαθον ἴσα τε των προτέρων Βίος Αλ. 4383.

πρόσπεινος, επίθ., Βίος Αλ. 4802, Παῖς., Ιστ. Σινά 1960.

Το μτγν. επίθ. *πρόσπεινος*.

Πεινασμένος: ἔλεγεν ο Μαξιμιλιανός προς τους άλλους: « ... Συ δε, ἀδελφέ Ἰάμβλιχε, ὑπάγε ἀγόρασον ἄρτους! Και ἔπαρε περισσότερους, ὅτι χθες ἤφερες ολίγους, και ἐκοιμήθημεν πρόσπεινοι! ...» Αγαπ., Καλοκ. 341.

προσπελάζω, Ψευδο-Σφρ. 422³³.

Το αρχ. *προσπελάζω*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Α' (Μτβ.) κάνω κάπ. ή κ. να πλησιάσει κάπου· φέρνω κοντά σε κ. άλλο: Λουκά-νη, Ομήρ. ΙΑ. ΙΔ' [2].

Β' (Αμτβ.) κατευθύνομαι, πηγαίνω: Τι γενήσομαι, βαβαί μοι, (παραλ. 1 στ.) πού σταθώ, πού πορευθώ γαρ, ἢ και προς πού νυν προσπελάσω; Ερμον. Ω 253.

προσπέπτω, βλ. προσπέφτω.**προσπερνῶ.**

Από την πρόθ. *προς* και το *περνῶ*. Η λ. και σήμ.

(Μέσ.) μεταβαίνω αλλού, φεύγω (πβ. ἄ. *περνῶ* II B' 1)· (εδῶ προκ. για τη μετάβαση από τη ζωή στο θάνατο): σε παρακαλῶ ... να δώσεις ταφὴν τούτου μου του λειψάνου, ευθέως οπού να ιδείς προσπερασμένην την ψυχὴν Καλλόανδρ. (Κεχ.) 407.

προσπετ(τ)ίβα η.

Από το ιταλ. *prospettiva*. Η λ. *προσπετίβα* και σήμ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.² Β', Κονόμ., Ζακυθ. Λεξιλ.)· βλ. και ΑΛΝΕ.

(Θεατρ.) το σκηνικό, η σκηνογραφία: Τότες ανοίγει η προσπετίβα της σένας και φαίνεται ο μάγος και έχει ένα ταβλί ομπροστά του με πολλά λίμπρα απάνω σε δαύτο και κάθεται εισέ μία καδέκλα και διαβάζει Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' μετά στ. 68.

προσπεύδω.

Από την πρόθ. *προ* και το *σπεύδω*. Η λ. σε σχόλ. (LBG) και στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Σπεύδω να συναντήσω κάπ.: εφάνη μοι κατ' όναρ, ότι ... εις Κωνσταντινούπολιν έφθασα, και προσπεύσας τω βασιλεί ασπασθήναι με τους πόδας αυτού ουκ είασέ με, αλλ' επιλαβών ανέστησέ με και κατεφίλησέ μου τους οφθαλμούς Ψευδο-Σφρ. 360^ο.

προσπέφτω, Χρον Μορ. Η 5684, Λίβ. Va 365, Πεντ. Δευτ. ΙΧ 18, 25 δις, Lucar, Sermons 103, Διγ. Ανδρ. 383¹¹. **προσπέπτω**, Λίβ. Va 3108· **προσπίπτω**, Σπαν. (Ζώρ.) V 85, Χρον Μορ. Η 5832, Βίος Αλ. 4515, Λίβ. διασκευή α 259, 259 κριτ. υπ., 506, Πένθ. θαν.² 441, Θρ. Θεοτ. 118, Μορεζ., Κλίνη φ. 24', Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 339· **προσπέφτω** ή **προσπίπτω**, Χρον Μορ. Η 5700, Χρον. Μορ. Ρ 5684, 5700, Λίβ. Esc. 200, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 78⁴, Ιστ. Βλαχ. 1580, Διήγ. ωραιότ. 622, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 144, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Μάρκ. ε' 33, Διγ. Ο 2833.

Από το αρχ. *προσπίπτω* (βλ. ΑΚΝ, στη λ., Ανδρ., Λεξ., στη λ.). Ο τ. *προσπέπτω* από την πρόθ. *προς* και το *πέπτω* (βλ. ά. πέφτω). Ο τ. *προσπίπτω* και σήμ. λόγ. (ΑΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ.). Η λ. στο Βλάχ. (γρ. *προσπεύτω*) και σήμ.

1) Ορμώ εναντίον κάπ., επιτίθεμαι τον τε Πολυμήστωρ αίφνης! επροσέπεσαν (ενν. αι γυναίκες) ως θήρες Ερμον. Ω 217. 2) Πέφτω στα πόδια κάποιου, παρακαλώ γονατιστός κάπ. (για συγχώρηση ή βοήθεια), ικετεύω: Λίβ. διασκευή α 505, Μαχ. 200⁶, Έκθ. χρον. 75⁶. 3α) Πέφτω: Ουκ ήσαν ταύτα (ενν. τα θηρία) μάχιμα μάλλον αλλ' ως ηπία! όθεν και τόξα βάλλοντες αυτοίς οι στρατιώται! χαμαί προσέπιπτον αυτά και προσηνώς εώρων Βίος Αλ. 4302· β) (μεταφ.) δέχομαι, συμφωνώ (βλ. όμως και Αλεξίου [Ερωτόκρ. σ. 503]): Κι αν είν' κι ο γάμος μιληθεί, κάμομε και προσπέσει (ενν. η φλακιασμένη),! κι απόκει, γιε μου, να τη δεις και να μηδέ σ' αρέσει (παρ. 2 στ.), μ' αφήνεις βάρος στην καρδιά, πληγή πολλά μεγάλη,! αν την αφήσεις, σαν τη δεις, να πα να πάρεις άλλη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Ε' 239.

προσπήγνυμι.

Το αρχ. *προσπήγνυμι*.

α) Στερεώνω κ. σε κ. άλλο, τοποθετώ: Δούκ. 45¹⁴. β) (προκ. για σκηνή) στήνω: Οδεύσας ον Αλέξανδρος έρχεται προς τον Στράγγαν! τον προρρηθέντα ποταμόν, σκηνάς εκεί προσπήξας Βίος Αλ. 3599.

προσπηδών, Ερμον. Δ 274, Βίος Αλ. 866, 1628.

Το αρχ. *προσπηδάω*.

α) Πηδών, κινούμαι με ορμή προς/από μια κατεύθυνση: Βίος Αλ. 4340, Βίος Αλ. 4248· β) (για πολεμικές επιχειρήσεις) επιτίθεμαι, εφορμώ: Τότε ο Ιζαού επισυνάξας τους Ζαγορίτας μετά και του λοιπού στρατού, κατά του Σπάτα εκβαίνει ...· εκείνοι δε

οι Ζαγορίται εξελθόντες και μικρόν προσπηδήσαντες, εις φυγήν ετράπησαν Ιστ. Η-
πειρ. XXXV³.

προσπιάνω.

Από την πρόθ. προς και το πιάνω.

Λαμβάνω υπόψη μου, λογαριάζω, υπολογίζω (πβ. και ά. πιάνω ΙΑ'7β): Δεν ακούεις εδώ φανερά ... την δικαίωσιν του αμαρτωλού τελώνου, ο οποίος ... προσπίασε και κρίσιν του Θεού και εκατάκρινε του λόγου του; Πηγά, Χρυσοπ. 288 (31).

προσπίπτω, βλ. προσπέφτω.

προσπιστεύω.

Το μτγν. προσπιστεύω.

Δέχομαι κ. ως αληθινό, πιστεύω κ.: Πρώτος αυτός επιστολήν είληφα του φαρμάκου, | είθ' ούτως έπιον αυτό ταύτην μη προσπιστεύσας, | και τότε την επιστολήν έδει-
ξά σοι τω φίλω Βίος ΑΛ. 3043.

προσπλάττω προσπλάσσω ή προσπλάττω ή προσπλάθω.

Το αρχ. προσπλάσσω -ττω.

1) Αυξάνω: και ταύτα πράξας ούτως, | κατέφραξα την είσοδον ποτίσας πάντας λίθους | κασσίτερον προς τω χαλκώ, ύψος προσπλάσας τούτων | άλλας πήχας εξήκο-
ντα Βίος ΑΛ. 5779. 2) (Εδώ) ζυμώνω: Οπόταν γουν δεήσονται άρτους εις το ποιήσαι, | άπαντες οι μονάζοντες αθροίζονται εκείσει | και πρώτον μεν ανάγνωσις προτίθεται
μεγίστη (παραλ. 1 στ.), μετέπειτα δε άρχονται προσπλάττειν τα ψωμία Παϊσ., Ιστ.
Σινά 893.

προσπλέκω.

Το μτγν. προσπλέκω.

I. (Ενεργ.) αναμειγνύω: Έπαρε καρύδια ... να τριφθούσι καλά εις γονδί και να
εψηθούσι καλά μέσα εις καινούριον τζουκάλι με γλυκόν νερόν όλην την ημέραν προ-
σπλέκοντας τίποτε και από κηρίον Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 61.

II. Μέσ. 1) Επιτίθεμαι σε κάπ.: ιδόντες (ενν. οι πρεσβύτεροι) την καλήν Σωσάνναν
προς τω κήπω (παραλ. 3 στ.) ταχίστως εκπηδήσαντες και ταύτη προσπλακέντες |
προς τε την γην εκρίψαντες ατίμως πολλή βία | έσπευδον οι κακόφρονες κακίστως
συμφθαρήναι Σωσ. 26. 2) Πλησιάζω, συναντώ κάπ.: Ανασωθείς ον τάχιον Αλέξαν-
δρος της νόσου | και τω Φιλίππω προσπλακείς είπε: «Γινώσκεις, φίλε, | οίαν αγάπην
κέκτημαι προς σε και την φιλίαν; ...;» Βίος ΑΛ. 3040.

προσπληρώ.

Το αρχ. προσπληρώω.

(Μέσ., προκ. για χρονικό διάστημα) ολοκληρώνομαι· εκπνέω, τελειώνω: και
χείρα θεις (ενν. ο Αλέξανδρος) την εαυτού στελέχη τη του δένδρου, | αν άρα προσπε-
πλήρωνται ζωής έτη της τούτου | το δένδρον επηρώτησε, θέλων μαθείν το πέρας Βίος
ΑΛ. 4996.

προσπλουτίζω.

Από την πρόθ. προς και το πλουτίζω πβ. λ. προσπλουτέω (10. αι., TLG).

(Μέσ., μτβ.) προσθέτω κ. επιπλέον στην περιουσία μου· (με σύστ. αντικ.): επιθυμούμεν του λαβείν πάντων ημών κρειττόνων, ¹ και συναγωνιζόμεθα την χώραν υμών πάσαν ¹ και πάντα πλούτον τον υμών καλώς προσπλουτισθήναι Βίος ΑΛ. 4577.

πρόσποδα τα. — Πβ. και πρόποδα.

Από το ουσ. πρόποδα τα με επίδρ. της πρόθ. προς. Η λ. σε έγγρ. του 14 αι. (Act. Kutl. 15⁸⁹), σήμ. με διαφορ. σημασ. ιδιωμ. (Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ., λ. προσποδού, Πανταζ., Κεφαλλ.-θιακ.), καθώς και στο ΑΛΝΕ λογοτ.: πβ. και Steph. Θησ., λ. πρόσπους.

Οι πρόποδες: και ευρίσκεται (ενν. η Ελασσών) στα πρόσποδα Ολύμπου Αρσ., Κόπ. διατρ. [714].

προσποδού, επίρρ.

Από το ουσ. πρόσποδα τα (βλ. και Λαρεντζάτος, Αθ. 25, 1913, 250) ή από την αρχ. συνεκφ. προς πόδας (βλ. Andr., Lex., λ. προς πόδας) με επίδρ. της επιρρ. κατάλ. -ον πβ. καταπόδου και καταποδού (λ. καταπόδιν). Η λ. ως ουσ. σε έγγρ. του 14 αι. (Γράμματα Μετεώρ. 17²³) και σήμ. ιδιωμ. (Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 418, Πανταζ., Κεφαλλ.-θιακ., λ. πρόσποδα, Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ., στη λ., σε παροιμ.).

Στο κάτω μέρος, από την κάτω μεριά: βάρ' το χέριν σου προσποδού (έκδ. προς ποδού) του κρεβατίου και θέλεις εύρειν χαρτία Μαχ. 580³.

προσποιώ, Διγ. Z 2784, 2836, 2857, 3800.

Το αρχ. προσποιέω. Το μέσ. και σήμ.

I. (Ενεργ.) τεκνοποιώ, κάνω παιδιά (πβ. ά. παιδί(ο)ν 1α φρ.): Παιδιά δε της γυναικός δύο προσποιησάσης ¹ ούκουν ο ταύτης σύννευος αντιπερά προς ταύτην Βίος ΑΛ. 4826.

II. Μέσ. **1)** (Προκ. για πρόσωπα) αποκτώ, κερδίζω κάπ.: Διγ. Z 4279. **2)** Υποκρίνομαι (ότι κάνω ή είμαι κ.): Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 7¹³, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 228.

Φρ. 1) Προσποιούμαι νομήν, βλ. ά. νομή 1α φρ. **2)** (Την) ορμήν προσποιούμαι, βλ. ά. ορμή Φρ. 2.

προσπορεύομαι.

Η λ. στον Αριστοτέλη.

Πορεύομαι, πηγαίνω πλησιάζω: Αλέξανδρος εκέλευσεν αντίκα ¹ τεθήναι κλίνην την αυτού προς τόπον απλωσίας, ¹ ώστε πάσαν την δύναμιν αυτών των στρατευμάτων ¹ εισέρχεσθαι και καθοράν Αλέξανδρον εν κλίνη (παρ. 1 στ.) Περδίκκας ουν το προσταχθέν παρ' Αλεξάνδρου πράξας, ¹ μόνοι προσεπορεύοντο πάντες οι Μακεδόνες, ¹ ορώντες τον Αλέξανδρον κείμενον εν τη κλίνη Βίος ΑΛ. 5997.

προσπορθώ.

Από την πρόθ. προς και το πορθώ.

Καταστρέφω, εξοντώνω: Οθεν λοιπόν βουλόμενος τον άφρονα (ενν. τον Αλέξανδρον) συντρίψαι (παραλ. 1 στ.) ετέραν μάχην συνιστώ πάλιν συνάψαι τούτω| όπως εξολοθρεύσαιμι κακώς και προσπορθήσω Βίος Αλ. 3817.

πρόσποτε, επίρρ., Πεντ. Γέν. XI 4, XIX 15, XXIV 6, XXVI 7, XXXI 24, 31, XXXVIII 11, 23, XLV 11, Έξ. V 3, XIX 21, XX 19, XXXIV 12, Λευιτ. X 7, Δευτ. IV 9 δις, 23, VI 12, 15, VIII 11, 12, IX 28, XI 16, XII 13, 30 δις, XV 9, XIX 6, XX 5, 6, 7, XXV 3, κ.α.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. προς και του επιρρ. ποτέ (βλ. και Belleli, REG 3, 1890, 295).

Με ακόλουθο το σύνδ. να **1α**) (Εισάγει δευτερεύουσα ενδοιαστ. πρόταση μετά από ρ. που δηλώνουν φόβο ή δισταγμό και τα συνώνυμά τους) μη, να μη, μήπως, μήπως δεν: γλύτωσέ με ... από χέρι του Εσαν, ότι φοβούμαι εγώ αυτόν πρόσποτε να έρτει και να με δείρει μάννα ιπί παιδιά αυτ. Γέν. XXXII 12· 'κονομηθείτε να φρονεθώμε αυτουνού (ενν. του Ισραελ), πρόσποτε να πληθύνει ... και να πολεμήσει εις εμάς αυτ. Έξ. I 10· β) (ενίοτε εισάγει ανεξάρτητες ενδοιαστ. προτάσεις) μήπως, μη: είπεν ο κύριος ο θεός· ιδού ο άνθρωπος ήτον σαν έναν από εμάς να ξέρει καλό και κακό και τώρα πρόσποτε ν' απλώσει το χέρι του και να πάρει απατά από το δέντρο της ζωγής αυτ. Γέν. III 22· και τον Βενιαμον αδελφό του Ιωσεφ δεν απέστειλεν ο Ιαακωβ μετά αδέρφια του, ότι είπεν· πρόσποτε να τον συναντιάσει κίνδυνος αυτ. Γέν. XLII 4· είπεν ο θεός· πρόσποτε να μετανοιώσει ο λαός όνταν είδαν πόλεμον και να στραφούν εις την Αιγυπτο αυτ. Έξ. XIII 17. 2) (Εισάγει είδος αιτ./αποτελεσματικής πρότασης) για να (μη), γιατί: από καρπό του δέντρου ος μεσοθιό περιβόλι, είπεν ο θεός, μη φάτε από εκείνο και να μη 'γγίξετε εις αυτό πρόσποτε να απεθάνετε αυτ. Γέν. III 3· προς ηγή ρεγούσα γάλα και μέλι, ότι να μη ανέβω μεσοθιό σου ότι λαός σκληροκουφρινός εσύ, πρόσποτε να σε απολέσω εις τη στράτα αυτ. Έξ. XXXIII 3· να διώξει ο κύριος ο θεός σου τα έθνη ετούτα ... ολίγο ολίγο· μη να χωρέσεις να τους απολέσεις γοργά, πρόσπο-τε να πληθύνει απάνου σου αγρίμι του χωραφιού αυτ. Δευτ. VII 22. 3) (Εισάγει απο-τρεπτική ευχή ή απαγόρευση) μακάρι να μη ..., να μη: Πρόσποτε να ιδώ εις το κακό ος να εύρει τον πατέρα μου αυτ. Γέν. XLIV 34· Πρόσποτε να διαφτείρετε και να κάμε-τε εσάς πελεκητό στόριαση αυτ. Δευτ. IV 16· Πρόσποτε να είναι εις εσάς ανήρ γή γε-ναίκα γή γενεά ... να δουλέψει τα είδωλα αυτ. Δευτ. XXIX 17.

προσράπτω.

Η λ. στον Ιπποκράτη και στο ΑΛΝΕ.

Ράβω επιπλέον, μαζί με κ. άλλο: Αξούγγιν χοίρειον και στακτήν κληματίδων μί-ξον και, συρράψας μετά βελόνης, εκ τούτου υπάλειφε. Σκόπει δε ίνα μη συρράπτων των ένδοθεν κρεών προσράψειας Ορνεοσ. αγρ. 560¹⁶.

προσριζώ.

Το μτγν. προσριζώω.

Κάνω κ. να ριζώσει, φυτεύω (μεταφ.) θεμελιώνω: μέλη συν αυλοίς μετά κιθά-ρας ήλουν,| ηνίκα τα θεμέλια ταύτα (ενν. της Θήβας) προσερριζούντο| παρά Ζηνός αυτής υιών Βίος Αλ. 2306.

προσρίπτω, Γλυκά, Στ. Β' 281, Διγ. Ζ 2846, Βίος ΑΛ. 2212.

Το μτγν. προσρίπτω.

Ρίχνω (κάτω), πετάω: Ἴππος δ' αὐτός ... | ... προσέρριψεν αὐτίκα | τον επιβάτην εἰς την γην Βίος ΑΛ. 3553· (εδώ μεταφ.): Ταῦτα ἡ κόρη ὡς ἤκουσεν, οὕτως τον ἀπεκρίθη (ενν. τον νέον)· | «Ἰδού, καλέ, μετὰ Θεόν σοι εἰμαντόν προσρίπτω· | εἰ τι ποιήσεις εἰς ἐμέ, Θεός με την ψυχὴν σου» Διγ. Ζ 1954.

προσσηκώνω· προσσηκώνουντες Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 249, εσφαλμ. γρ. ἀντί προσσηκώνονται διορθώσ. — Βλ. προσσηκώνομαι.

προσσιμώνω.

Από την πρόθ. προς και το σιμώνω.

Πλησιάζω: του ἐπροσσιμώσασιν οἱ Φαρισαῖοι πειράζοντές τον (ενν. τον Ἰησοῦ) Χριστ. διδασκ. 389.

προσσυμμαχώ.

Από την πρόθ. προς και το συμμαχώ.

Μάχομαι στο πλευρό κάπ., βοηθώ κάπ. στον πόλεμο: οὐχ ὅπλα κατεχάλκευεν (ενν. ο Νεκταναβώ), οὐ πόλεμον συνήπτεν, | οὐδέ νῆας εσκεύαζε τούτῳ προσσυμμαχούσας Βίος ΑΛ. 48· ἔχω και Διόνυσον θεόν προσσυμμαχούντα αὐτ. 4533.

προσσυμπαθώ.

Από την πρόθ. προς και το συμπαθώ πβ. μτγν. ουσ. προσσυμπάθεια (L-S Κων/δη, Lampe, Lex.)· βλ. και LBG (προσσυμπαθέω).

Συμπονώ, συμπάσχω: Ἥλιος ὅθεν οὐν αὐτός τοῖς γενομένοις πάσι | προσσυμπαθήσας, ὡς εἰκός, τοῖς νέφεσιν εἰσέδν Βίος ΑΛ. 3632.

προσσυνεργώ.

Το μτγν. προσσυνεργέω βλ. και LBG (προσσυνεργέω).

Βοηθώ, συντρέχω: «Ἡ βασιλεία τί ἐστίν;» ... «Πλεονεξία, | ἀδίκος πάνν δύναμις ..., | τόλμα κακίστη και δεινὴ καιροῦ προσσυνεργούντος» Βίος ΑΛ. 4765.

προστάβραδα, επίρρ.

Από τη συνεκφ. προς το βράδι αναλογ. με τα επιρρ. σε -α.

Προς το βράδυ: Τελεῖται και ἡ λειτουργία Μεγάλου Βασιλείου, | γίνεται δε προσταβραδα δύνοντος του ηλίου Προσκυν. Ιβ. 845 206.

προσταγή η, Σουμμ., Ρεμπ. 161, 189, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 336²².

Το μτγν. ουσ. προσταγή. Η λ. και σήμ.

α) Διαταγή, πρόσταγμα: οὐ φέρειν ὅλως δύναμαι τας προσταγὰς ἐκείνων Προδρ. (Eideneier) IV 47· Αἱ γὰρ βασιλικαὶ προσταγαὶ τότε ἔχουσι το κράτος και βέβαιον ..., ὅταν κανέναν νόμον και συνήθειαν δεν ἐναντιοῦνται Zygomalas, Synopsis 148 B 36· β) (νομ.) δικαστικὴ ἐντολή: Διὰ νομικῆς παραγγελίας γίνονται ὅσα μετὰ προτροπῆς των

δικαστῶν εκτελοῦνται, μετὰ συγχωρήσεως και προσταγῆς αὐτῶν Zygomalas, Synopsis 210 K 30.

πρόσταγμα το, Γλυκά, Στ. 545, Προδρ. (Eideneier) IV 548, Καλλίμ. 1521, Διγ. (Trapp) Z 3314, Διγ. Z 1110, Διγ. A 3411, Χρον. Μορ. H 316, 495, 2324, 7843, 8105, 8818, Χρον. Μορ. P 316, 495, 504, 7993, 8105, 8818, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 706, 723, Φλώρ. 173, Λίβ. διασκευή α 517, 2531, Δούκ. 295³¹, 419¹³, Σφρ., Χρον. (Maisano) 120¹², Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 199, Zygomalas, Synopsis 199 Θ 4, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 43, 83, Δ' 396, Μπερτόλδος 38, 39, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 402²⁴, 409²⁰, κ.α.: πρόσταγμα(ν), Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 697· πρόσταγμαν, Ασσίζ. 232¹⁸, 264²⁷, 271¹¹, 403³⁰, 481^{13, 15, 17-18}, 482⁹, Καλλίμ. 2502, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 699· γεν. εν. προσταγμάτων, Ασσίζ. 482¹¹.

Το αρχ. ουσ. πρόσταγμα. Ο τ. πρόσταγμαν σε έγγρ. του 12. (Caracausi, στη λ.) και 14. αι. (Γράμματα Μετεώρ. 12¹²) καθώς και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) όπως και τ. πρόσταμαν (Σακ., Κυπρ. Β' 764, λ. πρόσταγμαν). Η λ. και σήμ.

1α Διαταγή, εντολή: Καλλίμ. 2058, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 255· (προκ. για εντολές του Θεού, το θεϊκό θέλημα, βλ. και Bauer, Wört., στη λ.): Κύριε, αξιώσον τους πάντας να σωθούσι, | όσοι τα σα προστάγματα φυλάττουν και κρατούσι Βίος αγ. Νικ. (Κακλ.) 260· εις αιώνα εσόμενοι μετὰ του διαβόλου | ως προσταγμάτων των αυτού (ενν. του Θεού) απειθείς γεγονότες Διγ. (Trapp) Gr. 819· Ούτως γαρ ἐνι πρόσταγμα και ορισμός Κυρίου Πένθ. θαν.² 631· υπείκων τῷ θεῷ αυτού (ενν. του Θεού) προστάγματι, προσκυνῶ και δοξάζω την ἀμετρον ευσπλαγχνίαν και το θεῖον αυτού ἔλεος Βελλερ., Επιστ. 54²². **β**) παραγγελία, επιθυμία: δρόμον ουδεῖς, πανεύμορφε, ἐστὶν ο ἐμποδίζων, | μόνον πατρός και ἀδελφῶν των σων περισωθέντων· | ου γαρ το πρόσταγμα το σον ηθέλησ' αθετήσαι Διγ. (Trapp) Gr. 1722· **γ**) θέληση, επιθυμία (προκ. για το Θεό): Αυτός (ενν. ο Θεός) πλουτίζει πένητας και βασιλεῖς πτωχίζει (παραλ. 1 στ.)· ουδένα πράγμα γίνεται χωρὶς το θέλημά του, | εις ἄνθρωπο δε στέκεται ἀμὴ το πρόσταγμα του Διακρούσ. (Κακλ.) 872· **δ**¹) φρ. πίπτω/πέφτω εις το πρόσταγμα κάπ./εἶμαι του προστάγματος κάπ. = υπακούω, (εδῶ) υποδουλώνομαι (μεταφ.), υποτάσσομαι σε κάπ.: να ομόσω εις του Ἐρωτος το τόξον και την φλόγαν | να εἶμαι ἀπὸ τῶρα δούλος του και του προστάγματος του Λίβ. Va 376· Εἰδὰ εἰν πέσεις εις το πρόσταγμα της Ἐρωτοκρατίας, | χρόνον γλυκύν ἐπίτυχες και ἀφεντικὰς ἡμέρας Λίβ. Va 346· **δ**²) φρ. εἶμαι/έρχομαι στο πρόσταγμα κάπ. = εἶμαι ἐτοιμος να υπακούσω στις διαταγές κάπ., εἶμαι στη διάθεσή του· τίθεμαι ὑπὸ τις διαταγές του: Με τον Γιλδάση στέκανε κι ἦτον στη συντροφιά του, | και πάντα ὅλοι μένασι κι ἦτον στο πρόσταγμα του Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 275¹⁸· ἐκραξε (ενν. ο Μορεζίνης) κι ὅλους τους Ρωμιούς να ῥθου στο πρόσταγμα του Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 408¹²· **ε**) χρέος, καθήκον: Εἰς κείνον οποιού σου ζητά και θέλει δικαιοσύνην, | η εξουσία σου πρόσταγμα ἔχει να του την δίνει Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [606]. **2**) Διάταγμα· (επίσημο) έγγραφο ἀνώτερης ἢ ἀνώτατης ἀρχῆς, συν. σύντομο σε ἑκταση, με το οποίο ρυθμίζονται ζητήματα ἐσωτερικῆς λειτουργίας του κράτους (διοικητικά, οικονομικά, νομικά, κλπ.), θέματα ἐκκλησιαστικά, δίδονται τίτλοι, χορηγούνται προνόμια, κλπ. ἢ ζητήματα ἐξωτερικῶν σχέσεων (κατοχύρωση, επικύρωση συμφωνιών) κλπ.: βλ. Βογιατζ., ΕΕΒΣ 2, 1925, 150-1, ODB, λ. *prostagma*, Καραγ., Βυζ. διπλ.², 93-4, 222-6, Guillou, Αφ. Σβορ. 349·

βλ. και Act. Lavr. 50¹⁵ (11. αι.), Act. Lavr. 55⁶ (12. αι.), Act. Vat. I 18² (13. αι.), Act. Ivir. 70¹ (14. αι.), Act. Ivir. 98¹³ (15. αι.), κ.α.: Εγώ δε τα προστάγματα που έχομε αμφοτέρως, | τες συμφωνίες κι ομόλογα, κρατώ τα αφυρώμενα Χρον. Μορ. P 688· Προστάγματα εποίκασιν, εγράψαν, εβουλλώσαν· | ούτως τους αφυρώσασιν με συμφωνίες μεγάλες, | ότι ... Χρον. Μορ. P 364· Λεπτώς του αφηγήθηκαν τες συμφωνίες όλες, | όπου ο υιός του έποικεν μετά τον πάπα Ρώμης· | αν αγαπά κι ορέγεται να τες εστερεώσει. | Ενταύτα αυτός ο βασιλεύς ... | ... απεκρίθηκε, ...: (παραλ. 3 στ.) « ...· ποίσετε τα προστάγματα κι εγώ να τα βουλλώσω » Χρον. Μορ. P 579· προστάσσει και διορίζεται ήδη η βασιλεία μου ..., ίνα πάντες οι Μονεμβασιώται ..., απολαύωσι ... της, ης είχαν προτέρας εξουσίας και δεφενδεύσεως διά των ρηθέντων χρυσοβούλλων και προσταγμάτων ήν είχαν οι από των Πηγών ρηθέντες Μονεμβασιώται Ψευδο-Σφρ. 540¹² [= Πρόστ. Ανδρ. Γ' 19-20]· (με τον προσδ. βασιλικόν (ήδη μτγν., TLG)· και στον Πορφυρογέννητο (TLG)· βλ. και Βογιατζ., ό.π.· σε έγγρ. του 12. (Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου 20³³ κ.α.), 13. (Act. Ivir. 67⁶⁷) και 14. αι. (Act. Kutl. 21¹¹, κ.α.)): βασιλικά προστάγματα, συνοδικάς τε κρίσεις Προδρ. (Eideneier) IV 277· βασιλεύοντος του ρηθέντος βασιλέως κυρού Μανουήλ ... διά βασιλικών προσταγμάτων χρυσοβούλλων εδόθη το βραβείον της αγιοτάτης επισκοπής Ναυπλίου και Άργους προς τον αγιότατον επίσκοπον αυτής κυρ Νικήταν Byz. Kleinchron. A' 228⁴· Περί οφφικίου του χαρτοφύλακος, πρόσταγμα βασιλικόν, του βασιλέως κυρ Εμμανουήλ Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1255 δ' 1· Έχει ... διαφοράν περί τας διατιμήσεις κατά τε τα βασιλικά προστάγματα και τα των τόπων έθιμα Metrol.² 59²³· α) γραπτή διαταγή: καθίσω, γράψω προς αυτούς πρόσταγμαν τους εννούχους, | πρόσταγμαν με τας χείρας μου και μη γραμματικού μου Καλλίμ. 2297, 2298· άνοιξαν τα προστάγματα και αναγνώσασιν τα· | το πώς ο ρήγας όρισεν ... Χρον. Μορ. P 7857· φρ. βγάνω πρόσταγμα, βλ. λ. βγάνω 39· β) εντολή παράδοσης πόλης με τη σύναψη συνθήκης: Ελόγιασε (ενν. ο βιζίρης) με πρόσταγμα πάλι να δοκιμάσει | και το λαό του βασιλιού όπου 'ζιε να μη χάσει· | κι άλλους αποκρισάριους να στείλει, για να δούσι | του γενεράλε τη βουλή, να πα να του το πούσι, | ..., σύβασες να 'ρδινιάσουν Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 533¹⁷· γ) (πιθ. εδώ) κανονισμοί κυρώσεων σε περίπτωση αθέτησης συμφωνίας (Lex. Chron. Mor., στη λ. B2) εποίησαν συμβίβασιν κι εδώκασιν το κάστρον (παραλ. 3 στ.)· μεθ' όρκου και προστάγματα τες συμφωνίες εποίκαν Χρον. Μορ. H 2874· δ) έγγραφο παροχής όρκου, ένορκη γραπτή βεβαίωση ή υπόσχεση (βλ. λ. ορκωμοτικός· πβ. ορκωμοτικόν πρόσταγμα, ODB, ό.π., και σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Lavr. 151^{1, 7, 17}): ειπέ αυτή ότι ταύτα και μόνον τα ταξίδια να σε συγχωρήσει να ποιήσεις, και να την ποιήσω (ενν. εγώ, ο βασιλεύς) ένορκον πρόσταγμα, ότι πλέον να μηδέν σε ενοχλήσω διά τοιούτον τι Σφρ., Χρον. (Maisano) 120⁸· ε) νομοθέτημα: εφειδήν κιβεντίσουν το πρόσταγμαν εις την χώρα το πώς να καθαρίσουν τα στενά, και κανείς άνθρωπος ού καμμία γυναίκα αποφεύγει του αυτού προσταγμάτων ... Ασσιζ. 482^{9, 11}.

προστάζω, βλ. προστάσσω -ττω.

προστακτικός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. προστακτικός. Το ουσιαστικοπ. ουδ. ήδη στον Αριστοτέλη. Η λ. και σήμ.

Που εκφράζει προσταγή (γραμμ., προκ. για το ρ. στην προστ. έγκλιση): Προστακτικά ενεργητικά (ενν. ρήματα) της πρώτης συζυγίας Σοφίαν., Γραμμ. 54.

προστακτικώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. προστακτικώς. Λ. προστακτικά στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. σε έγγρ. του 19. αι. (Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Α' 97).

Με τρόπο προστακτικό, με διαταγή: ο καίσαρ ...! ... προστακτικώς λαλήσας Α-ξαγ., Κάρολ. Ε' 834.

πρόσταξις η, Hist. imp. (Rochow) 20 κριτ. υπ., Διγ. Z 1318, Μαλιασσηνού, Ενύπνιο 345⁴⁷, Ερμον. Πρόλ. 33, Χρησμ. (Λάμπρ.) 105, Σφρ., Χρον. (Maisano) 134⁵, 156²⁰, Κορων., Μπούας 94, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 28^v, 29^r, 46^v, 138^r, Βυζ. Ιλιάδ. 240, Μαλαξός, Νομοκ. 223, Zygomalas, Synopsis 148 B 36, 202 I 13, 230 M 17, 291 T 35, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 1²⁴, Ε' 144³³, Σουμμ., Ρεμπελ. 162, Ψευδο-Σφρ. 194¹⁷, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [522], Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 143. — Βλ. και προσταγή, πρόσταγμα.

Το αρχ. ουσ. πρόσταξις. Τ. μπρόσταξις σε έγγρ. του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ. 505). Η λ. στο Steph., Θησ., στο Βλάχ. και σε έγγρ. του 11. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.² 320, Act. Esph. 5¹, Act. Iv. II 31⁴⁴, 37¹⁰, Act. Lavr. I 46⁴³, 52¹⁶, κ.α.), 12. (Caracausi, Μηνάς, ό.π., Act. Iv. II 52¹, Act. Lavr. I 56¹², κ.α.), 13. (Μηνάς, ό.π.), 14. (Act. Lavr. IV 109¹⁴, Act. Pantocr. 5^{30,37}, Act. Vat. II 153¹²) και 17. (Τωμ., Κρητολ. 9, 1979, 13) αι.

α) Εντολή, διαταγή: Διγ. (Trapp) Gr. 1006, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 230, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 42^v (νομ.): κατά τας περιλήψεις των προστάξεων των παλαιών βασιλέων Metrol.² 129¹⁵. Η του βασιλέως αντιγραφή, ήγουν πρόσταξις, όταν δεν εναντιοίται νόμον γραμμένον, το στέργον έχει Zygomalas, Synopsis 149 B 43 (προκ. για βασιλική διαθήκη): ου γαρ διατίθενται οι βασιλείς, αλλά προστάττουσιν ... Και αναγνωσθείσης ταύτης δη της προστάξεως παρ' εμού έμπροσθεν αυτού ... όρισε προς τον υιόν αυτού Σφρ., Χρον. (Maisano) 32¹⁴. **β)** άδεια: Βασίλειος δ' ο θαυμαστός έτυχεν εις τας άκρας! ταύτας φυλάσσων ακριβώς ως μηδενός τολμώντος! άνευ προστάξεως αυτού διαπεράσαι 'κείθεν Διγ. Z 2310. **γ)** εξουσία: Η διάταξις κελεύει, η βασιλική πρόσταξις και ο ορισμός ορίζει και αποφασίζει, ουχί μόνον εις τα εγκληματικά, αλλά και εις τα χρηματικά Zygomalas, Synopsis 221 Λ 13: η οσιοτάτη μοναχή κερά Μακαρία ... έκραξεν εμέν ... τον νοτάριον της αποστολικής και βασιλικής προστάξεως Διαθ. ήγουμ. Μακαρίας 164⁷.

προσταπεινώ.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. ταπεινώω. Προσταπεινούνται τον 5. αι. (Lampe, Lex., λ. -όομαι).

Ταπεινώνω: ου γαρ ως αιχμαλώτιδας ημάς προσαγορεύεις! τας πεπτωκυίας υπό την μέγιστον εξουσίαν! τα πράγματα δηλοί λοιπόν, ως εξ υπεροχής συ (ενν. Αλέξανδρε)! γεγονός συμπαθέστατος! Ουκ εις δουλείαν ουν ημείς ή προς αιχμαλωσίαν! υπάρχομεν, αι πρότερον προστεταπεινωμένοι Βίος Αλ. 4083.

προσταράσσω, Βίος Αλ. 4381, 5290.

Το μτγν. προσταράσσω.

1) Κουνάω, τραβώ: Αλυσον ονν προσέταξα γενέσθαι παμμεγέθη (παραλ. 1 στ.)· είπον δε φίλοις τοις εμοίς: «Ταύτης προσταραχθείσης, | σύραντες άπαντες αυτήν προσαναγάγετέ με· | εγώ γαρ μέλλω τον κλωβόν σείσαι και προσταράξαι ...» αυτ. 4370, 4372. 2) (Μέσ.) αναστατώνομαι ψυχικά: φησί δ' αυτώ (ενν. τω Αλεξάνδρω) Κανδάκη: | «Τι τρέμεις, μάλλον τι φοβή και τι προσεταράχθης; ...» αυτ. 5291.

προστασία η, Πένθ. θαν.² 613, Δεφ., Λόγ. 751, Λίμπον. 497, Διακρούσ. (Κακλ.) 1289.

Το αρχ. ουσ. προστασία. Η λ. και σήμ.

1) Επιστασία, επιμέλεια: Πρόσταξον ονν να κτίσουν εις αναχωρητικόν τόπον ένα παλάτιον, και όταν απεγαλακτισθεί ο υιός σου να τον βάλεις έσω με διδασκάλους και υπηρέτας νέους από ιε' χρόνων έως κ'. Και δος την προστασίαν και έννοιαν ενός άρχοντος οπού να σε αγαπά υπέρ τους άλλους Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 114²⁵. 2) Υπεράσπιση, προφύλαξη· συχν. προκ. για τη Θεοτόκο: Σε (ενν. Παρθένε Δέσποινα) βοηθόν κεκτήμεθα, σκέπην και προστασίαν, | και διά σου προς τον Θεόν έχομεν παρρησίαν Διακρούσ. (Κακλ.) 1369.

προστάσσω -ττω, Ερμον. Πρόλ. 23, 37, Φυσιολ. (Zur.) XXXXIII 3¹², Σφρ., Χρον. (Maisano) 132¹², 156¹⁷, 168², Αξαγ., Κάρολ. Ε' 73, 270, Ιστ. πολιτ. 25⁵, Hagia Sophia ω 509¹⁵· προστάζω, Διγ. Α 2283, Φλώρ. 139, Σουμμ., Ρεμπελ. 176 δις, 177, Μπερτολδίνος 136, Πτωχολ. Β 228, 328, 406, Διγ. Ο 73, Διακρούσ. (Κακλ.) 43, 173, μετά στ. 462 τίτλ., 463, 745, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 165²², 193¹⁸, 463¹· προστάσσω, Καλλίμ. 886, 2402, 2409, Βέλθ. 275, 1022, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 83, Βίος Αλ. 2538, 2968, 4252, 4356, 4403, Λίβ. διασκευή α 2264, 2502, Λίβ. Esc. 2345, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 35²⁷, Μεταξά, Επιστ. 47²⁸, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [450], Ε' [581], Χορ. α' [8], Ροδινός (Βαλ.) 72· προστάσσω -ττω ή προστάζω, Σπαν. Ο 170, Λόγ. παρηγ. Ι 109, Λόγ. παρηγ. Ο 101, 308, Χρον. Μορ. Η 598, 2507, Χρον. Μορ. Ρ 6279, 6453, Αλ. Κων/π. (Matzukis) 422, Οψαρ. 362²⁴, Φλώρ. 352, Κορων., Μπούας 61, 70, 125, Θρ. Κύπρ. Μ 182, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 139⁴, Σταυριν. 573, 697, 747, Ιστ. Βλαχ. 850, 2285, 2303, 2546, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. δ' 6, θ' 30, ιζ' 18, κζ' 58, Μάρκ. ζ' 27, Πράξ. ιη' 2, Διγ. Άνδρ. 404²⁶⁻²⁷, Εγκ. αγ. Δημ. 112²⁴⁶, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 135²⁶⁹, Λίμπον. 441, Γέν. Ρωμ. 136, κ.α· προστάττω, Φλώρ. 234, 1683, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 279, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Κορ. Α' ζ' 6· αόρ. απρόσταξα, Μπερτολδίνος 136· εμπρόσταξα, Μπερτόλδος 23.

Το αρχ. προστάσσω -ττω. Ο τ. προστάζω στο Soman. και σήμ. Η λ. προστάσσω και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Λουκά, Γλωσσάρ., Ερωτόκρ., Γλωσσάρ. 227), καθώς και στο ΑΛΝΕ.

1α) Διατάζω, προστάζω: Βίος Αλ. 2985, 2408· πρόσταξε ας καβαλικεύσουσιν και ας δώσουν κονταρέας | και οίον νικήσει εις τ' άρματα, άνδρα να τον επάρω Λίβ. Va 2103· Διγ. Ζ 78· εις τες τέντες των εχθρών τούς έστειλε να πάσι (παραλ. 1 στ.). Λοιπόν ως τους επρόσταξεν εκείθεν εξεβήκαν, | εις δε τες τέντες των εχθρών μετέπειτα

διαβήκαν Κορων., Μπούας 115· Φλώρ. 234· επρόσταξεν (ενν. ο βασιλέας) ευθέως | να τον δώκουνε καμάρα Πτωχολ. Β 119· Η βασίλισσα εθαύμασεν εις το τοιούτον έργον και αποκριθή πως εκείνη δεν τον απρόσταξεν τοιούτον έργον Μπερτολδίνος 136· (προκ. για το Θεό και τους αποστόλους): τοσούτων ... ετών ευρίσκετο (ενν. ο Μωυσήs) οπότε προσετάγη παρά Θεού εξάραι τους υιούς Ισραήλ εξ Αιγύπτου Ψευδο-Σφρ. 486³¹· είπεν (ενν. ο Παύλος) εις το πνεύμα: «Προστάζω σε, εν τω ονόματι του Ιησού Χριστού, να έβγεις απ' αυτήν» Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Πράξ. ιστ' 18· β¹) (προκ. για επίσημο διάταγμα· η χρ. του τ. προστάσσω και σε έγγρ. του 13. (Act. Lavr. 89⁷⁵), 14. (Act. Vat. I 31⁵⁵, κ.α.) και 15. αι. (Act. Lavr. 155¹⁵, κ.α.) και του τ. προστάττω σε έγγρ. του 14. αι. (Cod. Mon. Prodr. A 192³⁹)· βλ. και Καραγ., Βυζ. διπλ.² 241 σημ. 5) θεσπίζω, ορίζω: προστάσσει και διορίζεται ήδη η βασιλεία μου απολύουσα τον παρόντα χρυσόβουλλον λόγον ..., ίνα πάντες οι Μονεμβασιώται ... απολαύωσι ... της, ης είχαν προτέρας εξουσίας και δεφενδεύσεως Ψευδο-Σφρ. 540⁷ [= Πρόστ. Ανδρ. Γ' 217¹⁴]· β²) (προκ. γενικά για νόμο φυσικό, ανθρωπινό ή θρησκευτικό) ορίζω, επιβάλλω, διατάζω: κανείς άλλος δεν ημπορεί να πει πως ν' απεθάνει, | για να γλυτώσει εκείνον ... | Έτσι προστάσσει ο νόμος μας, κι εις τούτο μας ορίζει Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [273]· ο ... νόμος, οπου προστάσσει, | τ' ανδρός της πασαμιά γυνή την πίστιν να φυλάσσει Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [765]· στον ξέσκεπ' ουρανόν πρέπει να θυσιάσουν | 'πειδή κι οι νόμοι οι άγιοι, έτσι τούτο προστάσσουν Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [296]. 2) (Προκ. για το Θεό) παραχωρώ, επιτρέπω, ευδοκώ (βλ. και Lex. Chron. Mor., λ. προστάττω): αν προστάξει ο Θεός κι επάρομεν το νίκος ... Χρον. Μορ. Η 8924· αφόν επρόσταξε ο Θεός και ήφερε την ώδε, | έπαρε, ευλογήσου την Χρον. Μορ. Ρ 2507· αν προστάξει ο Θεός και προσκυνήσει η Κόρινθος, | όλα τα κάστρη τα έτερα ... | άνευ σπαθίου ... θέλουνσιν προσκυνήσει Χρον. Μορ. Η 1448. 3) Ζητώ, απαιτώ: Ω οϊμέ, γιατί μ' επρόσταξες λίγο να σου μιλήσω, | δεν θεs ν' ακούσεις, άσπλαγχνη, τον πόνον μου τον πλήσιο; Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [353].

προστατεύω γ' εν. παρ. επροστάτει.

Το αρχ. προστατεύω που απ. στο Soman. και σήμ. Ο τ. από μετρ. αν. λιγότερο πιθ. να προκ. για το αρχ. προστατέω.

Προστατεύω: προσκύνουν τον Θεόν με καθάραν καρδίαν (παραλ. 1 στ.) κι είχαν τσ' ελπίδες τους σ' αυτόν και όλην τους την αγάπην, | για τούτο και ο Σαβαώθ αυτού-νους επροστάτει Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 144.

προστάτης ο, Διγ. Z 2708, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1804, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 476, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1826, Λίμπον. Αφ. 20, 47, 273.

Το αρχ. ουσ. προστάτης. Η λ. και σήμ.

1) Ηγεμόνας, άρχων (εδώ προκ. για το Σατανά): ο αντικείμενος, του σκότους ο προστάτης, | ο εχθρός και πολέμιος του ημετέρου γένους Διγ. (Trapp) Gr. 2295. 2) Υπερασπιστής, βοηθός: Διγ. Ανδρ. 362¹⁹⁻²⁰, Ιστ. Ηπειρ. XIX¹².

προστάτις η.

Το αρχ. ουσ. προστάτις. Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ, λ. προστάτης).

Αυτή που προστατεύει κάπ.: (εδώ προκ. για την Παναγία): Συ γαρ μου, παναγγελική, και βοηθός προστατίς! και ου γινώσκω, Δέσποινα, καταφυγήν ετέραν Εἰς Θεοτ. 30.

προστέινομαι.

Το προστέινομαι που απ. στον Ιπποκράτη (TLG): το ενεργ. προστείνω ήδη μτγν. (TLG). Η λ. στο Steph., Θησ. Βλ. και LBG, λ. προστείνω.

(Προκ. για αρρώστια) επιδεινώνομαι, επιτείνομαι, εντείνομαι: Το της κορύζης πάθος προστείνεται τῷ ἱέρακι, εἴαν ἐστὶν ἐν οἰκίῃματι ἔχοντι καπνόν Ἰερακοσ. 414⁴.

᾽προστέλα η, βλ. εμπροστέλα.

προστίθημι Προδρ. (Eideneier) IV 36, IV 36 χφ Η κριτ. υπ., Metrol.² 104^{3,7}, 104¹⁴, 105³, Διάτ. Κυπρ. 513⁸, Rechenb. (Vog.) 6¹¹, 34¹. — Βλ. και προσθέτω.

Το αρχ. προστίθημι. Ο ενεστ., παρατ., αόρ. και η μτχ. παρκ. του προστίθεμαι και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ., λ. προσθέτω).

1) Βάζω κ. ακόμη, προσθέτω: ἤλθαν τινές σοφοί ἄνδρες, εἰς τοὺς οὐοίους ἦταν πρῶτος κάποιος Γάιος ονομαζόμενος ..., και εβασίλευσεν αὐτός ο Γάιος, και οὕτως ἐπροστέθηκας και ἄλλας νομοθεσίας και διαιρέσεις των κρίσεων Βακτ. αρχιερ. (Α-κανθ.) 237⁸. Λίμπον. 89⁹ (μέσ.) προσθέτω κ. σε κ. ἄλλο, αυξάνω κ. για την ωφέλεια κάπ.: Εἰ δ' ἴσως βούλη τον ημών αναμαθέσθαι βίον, ἡ εἶασον πάντα πόλεμον, δέησιν δε προστίθου! μη προς ημάς, ἀλλ' εἰς Θεόν τον εφορώντα κόσμον Βίος Αλ. 4718⁹ πόλεις πολλὰς συνήψε (ενν. ο δεσπότης ημών) και επαρχίας τη των Μουσουλάνων αρχή και ουκ ἔλιπεν ἄχρι τελευτῆς αὐτοῦ προστίθεσθαι και πλεονάζειν δυνάμεις και πράγματα Δούκ. 187³¹⁻³². 2) Επιθέτω: Ἰερακοσ. 424²². 3) (Μαθημ.) εκτελώ την πράξη της πρόσθεσης, προσθέτω: Rechenb. (Vog.) 23³, Metrol.² 105^{22,24}.

Φρ. 1) Προστίθημι τας ακοάς, βλ. ακοή 2 **Φρ. 2)** Προστίθημι ωτία = προσέχω: Σπουδάσω δε ως εφικτόν πάντα εν συντομία! δηλοποιήσαι σοι σαφώς, συ δε πρόσθες ωτία Παῖς, Ἰστ. Σινά 984.

πρόστιμον το. — Πβ. και επιτίμιον.

Το αρχ. ουσ. πρόστιμον (TLG). Η λ. και σήμ. στον τ. πρόστιμο.

1) Ποινή, τιμωρία: Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 186²⁶ εδῶ μεταφ.: Και τούτο πρόστιμον ικανόν τη ζωῇ εναπόκειται τη ημετέρᾳ, θεοσεβέστατε δέσποτα, το μη ραδίως ἀπόνασθαι της εφέσεως ης εσμέν εν επιθυμία Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 60³. 2) (Νομ.) χρηματική ποινή, πρόστιμο: εἴαν ... ἐπάρει την ἄνωθεν ρηθείσαν γυναῖκα, ἐπιδίδει πρόστιμον προς την εξουσίαν δέκα λίτρας χρυσαφίου και εκβάλλεται της εξουσίας Ελλην. νόμ. 554⁴.

προστίχι το.

Από την πρόθ. προ και το ουσ. στίχος. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Χυτήρης, Κερκυρ., Γλωσσάρ., Ζών, Λεξ. Ζακ.² Β' (γρ. προστύχι), Κοντομίχης, Λεξ. Λευκ. ιδιωμ. (γρ. προστύχι), Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 418 (γρ. προστύχι), Αραβαντ., Ηπειρωτ. Γλωσσάρ. (γρ. προστύχι): πβ. και σημερ. ιδιωμ. ρ. προστυχάω και προστυχίζω (Σύρκου, Μεγαρ. ιδιωμ. 122).

Χρηματικό δάνειο με αποπληρωμή σε είδος, συν. σε γεωργικά προϊόντα από την επόμενη σοδειά του δανειζόμενου (και συν. με δυσβάσταχτους τοκογλυφικούς όρους γι' αυτόν): για το πράγμα βλ. Χυτήρης, ό.π., Θεοτόκης, Ελλην. 4, 1931, 414 σημ. 3, Κοντομίχης, ό.π.: Λογαριάζουν οι φιλάργυροι ... και λένουν: «... σου εδάνεισα ένα δουκάτο και ήθελες να μου δώσεις πέντε μέτρα κρασί και δεν έκαμες τούτον τον χρόνον να μου το δώσεις, και το κρασί τώρα πουλείται το σταμνί δέκα άσπρα οπού είναι το μέτρον άσπρα σαράντα. Το λοιπόν θέλεις να μου δώσεις πέντε φορές σαράντα, κάνουν διακόσια άσπρα, οπού είναι τέσσαρα δουκάτα, και αυτά πάλιν τα τέσσαρα δουκάτα επειδή τώρα δεν έχεις να μου δώσεις, αν είναι εις προστίχι (έκδ. προς τύχη διορθώσ.) σου πάλι από δέκα άσπρα το μέτρον, οπού θέλεις να μου δώσεις είκοσι μέτρα κρασί από καιρού». Και με το ένα του φλουρί οπού έδωσε του επτωχού τού παίρνει είκοσι μέτρα κρασί, οπού αξίζουν δεκαπέντε φλουρία Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 350^ν.

΄προστοκούρβιν το, βλ. εμπροσθοκούρβιον.

προστού, επίρρ., Μαχ. 456³⁴ (έκδ. ΄προς τον διορθώσ.).

(Πιθ.) από το επίρρ. προσέτι (Σάθας, MB B', 627, Siapkarakas-Pitsillides [Κυπρ. ερωτ. σ. 400]) αναλογ. με τα επιρρ. σε -ου.

Περισσότερο, πιο πολύ: Πάγω λευτεριάν ζητώντα| και προστού σκλαβιά με δύνει Κυπρ. ερωτ. 126¹⁴ φρ. προστού και προστού = όλο και περισσότερο: ουδένας ... ποττέ εδοκίμασεν να χαλάσει τούτον το πράμαν, αλλά μάλλον εκύρωννέν το ο πασαείς προστού και προστού και καθημερινόν ... περίτου αυξάνεται το έπαινος και πιντώννεται Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μεταφρ.)² 360.

προστρέχω, Γλυκά, Στ. 522, Λίβ. διασκευή α 2689 κριτ. υπ., Νεκρ. βασιλ. 115, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 357^ε, Σουμμ., Παστ. φίδ. B' [1187], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 67, 270, 376, 411, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β' 33, Λεηλ. Παροικ. Αφ. 4, Διγ. Ο 2416.

Το αρχ. προστρέχω. Η λ. και σήμ.

1α) Τρέχω προς το μέρος κάπ., πηγαίνω σε κάπ.: Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 767, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 198· β) σπεύδω (να κάνω κ.): βλέπομεν και πάντες προστρέχουσι και κάνουνσι συμφωνίες με του λόγου σου, να είναι απείρακτοι από το γένος σου Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 270· γ) δείχνω προθυμία, είμαι πρόθυμος (να κάνω κ.): η φύσις| των ανθρώπων γαρ προστρέχει| προς εκθειασμόν του κάλλους Ερμον. Ψ 201. 2) Ζητώ βοήθεια· βρίσκω καταφύγιο: Πλην ότι δύσκολον τελειώσαι άνευ θείας βοηθείας, προστρέξωμεν προς την κοινήν μεσίτριαν, ..., εις την υπεραγίαν Θεοτόκον Lucar, Sermons 135· εσένα έχομεν Θεόν, εσέν γλυκύν πατέρα,| και εις εσέν προστρέχομεν νύκτα και την ημέραν Ιστ. Βλαχ. 2602.

προστρίβω.

Το αρχ. προστρίβω. Η λ. στο ΑΛΝΕ, καθώς και η μτχ. προστριβόμενος ως επίθ. στη γλωσσολογία (ΛΚΝ).

Τρίβω κ. πάνω σε κ. άλλο: Αρξαμένην την της καπνού νόσον γνωρίσεις ούτω

στυγνόν ορών τον ιέρακα και παρά το έθος εις γην κεκυφότα και πταίροντα συνεχώς ... και προστρίβοντα εαυτόν τω ξύλῳ ἢ τῷ ἀνδρί τῷ βαστάζοντι Ιερακοσ. 406²¹.

προστυγχάνω.

Το αρχ. προστυγχάνω. Οι μετχ. αορ. προστυχών, προστυχούσα σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.)· βλ. και ΑΛΝΕ, λ. προστυχών, προστυχούσα, προστυχόν.

Α' (Μτβ.) συναντώ τυχαία, πέφτω πάνω σε κάπ.: εσπούδαζεν (ενν. Αλέξανδρος) όπως ρυσθή του προφανούς κινδύνου· και προστυχών προ των πυλών Πέρσην τινά φρουρούντα (παραλ. 1 στ.), τάχει κατεσφαγίασε τον άνδρα μετά ξίφους Βίος Αλ. 3516.

Β' (Αμτβ.) είμαι, βρίσκομαι σε μια κατάσταση: Χθες γαρ βασιλίσ υπήρχον· και πλουσία και ολβία,· ταπεινή σήμερον δούλη· προστυγχάνω γουν ... Ερμον. Ω 29.

προστύχι το, βλ. προστίχι.

προσυμβιβάζω.

Από την πρόθ. προ και το αρχ. συμβιβάζω. Η λ. τον 5. αι. (L-S).

Έρχομαι σε συνεννόηση (για κ.) εκ των προτέρων: ο κριτής, εάν και να το είχε προσυμβιβασμένον (ενν. ο Πατριάρχης), όμως ως φρόνιμος εγνώρισε ... Αφού δε άλλαξεν ο κριτής, όχι πλέον φανερώς, αλλά κρυφίως ετελείωσε (ενν. ο Πατριάρχης) την δουλείαν του και το πείσμα του Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 220.

προσυντυχαίνω, Ψευδο-Σφρ. 344²³.

Από την πρόθ. προ και το συντυχαίνω.

Συναντιέμαι εκ των προτέρων: τον Αύγουστον του αυτού έτους εστάλην πάλιν εγώ εις την Πόλιν και δι' άλλας μεν δουλείας και διά την εις την Τραπεζούντα και την Γοθθίαν συνοικεσίον διά τον αυθέντη μου δουλείαν, επεί προεσύντυχαν απεκείσε· εις ά μέρη ... ανθρώπους μου έστειλα και έγγραφα Σφρ., Χρον. (Maisano) 98¹⁹⁻²⁰.

προσυπακούω. — Βλ. και προσεπακούω.

Το αρχ. προσυπακούω. Πβ. και επίθ. προσυπακουστικός στο LBG.

Ακούω κ. μαζί με κάπ. άλλο, συνακροώμαι: βούλομαι συντύχειν γαρ σοι· των γαρ σων όπερ ουδένα· βούλομαι μαθείν καν όλως· μόνον σου και των τεκνίων· πρέπει γαρ μαθείν του ταύτα· πέμψε γαρ μακράν γαρ όθεν· παρεστήναι τους οικέτας,· ώστε μη προσυπακούσουν των τε λεγομένων όλως Ερμον. Ω 131.

προσυπαντώ, Διγ. Z 562, 1998, 2044, 3651, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 422, 974, 1173, 1413, Βίος Αλ. 4520, Διγ. Ανδρ. 395⁵.

Το μετγν. προσυπαντάω.

α) Πηγαίνω να υποδεχτώ κάπ. που έρχεται, προϋπαντώ: ως είδεν ο Διγενής τον πενθερόν του Δούκα· απομακρά ερχόμενον, επροσυπήντησέν τον· και τας χείρας δήσας ταχύ επροσεκύνησέ τον Διγ. Z 2050· στην Μαξιμούν υπάγει (ενν. ο Φιλοπαπούς).· Και ως τον είδε η Μαξιμού ...· τον Μιλιμίτην έστειλεν και προσυπήντησέ του: · «Καλώς ήλθες, Φιλοπαππού ...» Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1360· β) ορμώ να αντιμετωπίσω κάπ. που μου επιτίθεται: εκαβαλίκευσεν (ενν. ο Διγενής), εις αυτόν (ενν. τον

Σαρακηνόν) κατεβαίνει! και επήρεν το κοντάριν του και προσυπήντησέν του (παρ. 1 στ.). Και κονταρέαν τον έδωκεν ομπρός στο μπροστοκούρβιν! και ευθύς τον εθανάτωσεν αυτόν και το φαρίν του Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 939· εμέν τα τέτοια ελάλησεν (ενν. το κοράσιον) βλέποντα το θηρίον: | «Βλέπε, αφέντη μου καλέ, τον λέοντα μη μας φάγει». | Και αναπηδώ εκ την κλίνην μου, πηδώ έξω της τέντας! γοργόν επήρα το σπαθίν και προσυπήντησά του Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1133.

προσυπογράφω.

Το μτγν. προσυπογράφω. Η λ. και σήμ.

Γράφω επιπροσθέτως (εδώ προκ. για αγώνα) δηλώνω συμμετοχή: *Ην τις δ' εκεί Κλειτόμαχος, ..., | έχων ισχύν παράδοξον· ος και καθυπεσχέθη! προσυπογράψας εαυτώ πάλην, πυγμὴν νικήσαι! άμα τε και παγκράτιον, ενί σταδίω τρία· ποικίλοις ουν παλαίσμασι χρησάμενος την πάλην! πάντας κατετροπώσατο τους αγωνιζομένους Βίος Αλ. 2414.*

προσυφαίνω.

Το αρχ. προσυφαίνω. Πβ. σημερ. ιδιωμ. προσυφάζω (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Εξυφαίνω (εναντίον κάπ.): *Είδες το τι επροσύφανεν τον Ιωσήφ ο φθόνος; | αφ-κράσου πάλε τι έπαθεν διά την συκοφαντίαν Ντελλαπ., Ερωτήμ. 481.*

προσφάγιον, το, Παῖσ., Ιστ. Σινά 1954, Ψευδο-Σφρ. 540¹⁹· *προσφάγι*, Αλεξ.² 1703, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ιω. κα' 5· *προσφάγι(ο)(ν)*, Προδρ. (Eideneier) III 273-5 χφ ΡΚ κριτ. υπ., Λεξ. IV 537, Μορεζ., Κλίνη φ. 481^ν.

Το μτγν. ουσ. προσφάγιον. Ο τ. προσφάγι στο Βλάχ. και σήμ. λαϊκ. Τ. προσφάι σήμ. λαϊκ. Τ. προσφάιν (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. προσφάι(ν), Σακ., Κυπρ. Β' 764) και προνσφά'ι (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.) σήμ. ιδιωμ. Η λ. στο Du Cange.

Ό,τι τρώγεται μαζί με το ψωμί (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 31-33, Gautier, REB 32, 1974, 90 σημ. 21): *Τότες σιμώνει ο Ιησούς, στους αποστόλους πάγει, | βρίσκει την τάβλα σ' ορδινιά, ψωμί, κρασί, προσφάγι Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2891.*

προσφάν το, Προδρ. (Eideneier) III 273-4 χφ Κ κριτ. υπ., Κανον. διατ. Α 1588, Β 914. — Βλ. και προσφάγιον.

Από το ουσ. προσφάγιν με αποβολή του γ και έκκρουση του ι (βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 530, Hatzid., Einleit. 312). Πβ. σημερ. ιδιωμ. προσφάς ο (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.) και προνσφάς ο (Ξεινός, Γλωσσ. Ίμβρου 145).

Ό,τι τρώγεται μαζί με το ψωμί (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 33): *Οπου γαρ λείπει το ψωμίν, προσφάν ουκ ενθυμούνται Προδρ. (Eideneier) III 273-4 χφ Ρ κριτ. υπ.*

πρόσφατος, επίθ., Ιερακοσ. 499⁸.

Το αρχ. επίθ. πρόσφατος. Η λ. και σήμ.

α) Φρέσκο· **α¹**) (προκ. για κρέας) νωπός: *κεφαλήν πρόσφατον προβάτου εάν δώσης αυτώ (ενν. τω ιέρακι), ιαθήσεται Ιερακοσ. 455¹³· α²)* (προκ. για φυτό) χλωρός: *Λαβών ... ρίζαν πρόσφατον συκής αγρίας θλάσον αυτήν ..., και σακελίσας αυτήν λάμβανε τον ζωμόν και χρίε τον τόπον, και ιαθήσεται (ενν. ο ιέραξ) Ιερακοσ. 496¹¹· β)*

(προκ. για αίμα) άπηκτος: ειμή τον εμόν τον τάφον! την τιμήν εντίμως δούναι! αίματι χλωρώ και νέω! και ζέοντι και προσφάτω! εις τον τάφον μου χεθήναι ... (παραλ. 3 στ.) εξ υμών την Αχαϊαν! ουδεείς γαρ καταλάβει Ερμον. Ψ 97.

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ. = οι τωρινές υποθέσεις· οι τρέχουσες μέριμνες: ει ... συν ευτάκτω και καλή πολιτεία ... βουληθείητε βιώσαι εις το εξής, την μετάθεσιν της ζωής υμών εις την του χρόνου φυσικήν έφοδον αναθήσαντες, τω καιρώ τε και τη τύχη τα πρόσφατα και αναγκαία παραχωρούντες, ημίν δε τοις λαχούσιν υμών προστατείν την προσήκουσαν τιμήν απονέμοντες ... Θεολ., Τζιρ. 358⁴.

προσφάτως, επίρω.

Το αρχ. επίρω. προσφάτως. Η λ. και σήμ.

(Χρον.) αμέσως· σε σύντομο χρονικό διάστημα: Περί του εξερχομένου αφρού εκ των οφθαλμών του ιέρακος: Διάρρηξον σκύλακα τιθηνούμενον έτι και δος αυτώ (ενν. τω ιέρακι) προσφάτως, και εν δυσίν ημέραις ιαθήσεται Ιερακος. 405⁷.

προσφέρω, Διάτ. Κυпр. 508⁴, 509³¹, Ελλην. νόμ. 575²⁵, Ασσίζ. 209^{11, 22}, Διγ. (Trapp) Gr. 2277, Δευτ. Παρουσ. 71, Πεντ. Λευιτ. XXI 6, Πτωχολ. α 563, Ιστ. πολιτ. 23⁸, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Εβρ. θ' 7, 9, ια' 4, 17 δις· προσφέρ(ν)ω, Ελλην. νόμ. 532¹⁶, 536⁵, Χρον. Μορ. Η 1065, 4565, Πεντ. Λευιτ. Ι 2, ΙΙ 14, ΙΙΙ 6, V 8, IX 15, XVII 4, XXII 18, κ.α., Αρ. V 25, VII 10, IX 7, XXVI 61, Σουμμ., Ρεμπελ. 164, 180· προσφέρνω, Σπαν. (Ζώρ.) V 10, Ελλην. νόμ. 562^{1, 14}, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 634, 2543, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 82¹, Πεντ. Λευιτ. VII 9, X 19, Αρ. XV 4, Χριστ. διδασκ. 146, 210, 382, 487· γ' εν. αορ. επροσήφερεν, Χρον. Μορ. Η 3973· προσήφερε, Ντελλαπ., Ερωτ. 1212· γ' εν. παθητ. αορ. (ε)προσφέρτην, Ασσίζ. 209^{11, 22}, 349¹, 461^{4, 9, 19}.

Το αρχ. προσφέρω. Ο τ. στο Soman. και σήμ. ιδιωμ. (Ζών, Λεξ. Ζακ.² Β', Παπαθαν., Γλωσσ. ρουμελ., Τάκη, Αγραφ., Κουβέλης, Λεξιλόγιο Ξηρομέρου), καθώς και στο ΑΛΝΕ. Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. 1α) Δίνω κ. σε κάπ. (ως εκδήλωση φιλικής διάθεσης, ευγνωμοσύνης, σεβασμού κ.τ.ό.)· χαρίζω, δωρίζω: Προδρ. (Eideneier) Ι 1, 2, Γλυκά, Στ. Β' 114· (συχνότ. προκ. για θυσία): και ο γεριάς οπού προσφέρνει ολοκαύτωμα ανήρ το τομάρι του ολοκαύτωμα ος επρόσφερεν τον γεριά αυτουνού να είναι Πεντ. Λευιτ. VII 8· ο Κάιν ... επρόσφερεν εις τον Θεόν διά δώρα ... τα πλέα χειρότερα και ατυχότερα πράγματα οπού να είχεν, εις τρόπον ότι ο Θεός τον εβαρέθη Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 82¹· β) (προκ. για συναίσθημα) έχω, τρέφω: Εις ετούτες τες βίγλες οπού πάσα βράδυ γίνονται, εσύντρεχαν πολλοί νέοι, ... οι οποίοι επηγαίνανε διά χαράν τους και εσυντροφεύανε τον καπετάνιο εκείνης της βραδινής· ποίος επήγαιν' εις τον ένα, και ποίος εις τον άλλο, κατά την αγάπην οπού καθεείς επρόσφερε ή του ενού ή του άλλου Σουμμ., Ρεμπελ. 160· γ) (εδώ προκ. για συναισθημα) δίνω ως σύζυγο: Είχεν πολλά παράξενην ο ρήγας θυγατέραν, | αισθητικήν, προσεκτικήν, πάνν ωραιωμένην | άνδρα την επροσήφεραν εκ χώρας της Περσίδος Λίβ. Va 2412. 2) (Με αρνητ. σημασ.) προκαλώ, προξενώ: Εκεί προς το μεσάνυκτον η ξαστεριά εσκοτίσθην, | οι άνεμοι εταράχθησαν κι η θάλασσα εβρουχίσθην· | εσυχνοβρόντα κι ήστραπτεν κι η συννεφιά απονάτον· | πώς να προσφέρει κίνδυνον τότες οικονομάτων Απόκοπ.² 348· Γιατί ... τες πρίκες

μας προσφέρνεις; Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 108. 3) Φέρνω κ. επιπλέον, προσθέτω (μεταφ.): Πολλών χρόνων δικάσιμον βλέπε μη αναφέρεις, | μη φέρει σε εις ενθύμησιν πολλών χρόνων κακίαν. | Αντί της παλαιάς κακίας, της παλαιάς της έχθρας, | προσφέρει και ο διάβολος και γίνεται και νέα Σπαν. (Ζώρ.) V 178. 4α) Οδηγώ, φέρνω κάπ. κάπου: της ατιμίας τα πάθη, | εκείνα, οπού προσφέρνουν εις του Αδου τον πυθμένα | τον άνθρωπον, οπού ποθεί τα πρόσκαιρα του κόσμου Ντελλαπ., Υπομν. 8· β) (νομ.) β¹) παραδίδω κάπ. σε δικαστική αρχή: κανείς άνθρωπος απέ την εξουσίαν του ου χρησάξαι τον φονέα, ουδέ τον παράβουλον, ουδέ τον αιρετικόν, ουδέ τον κλέπτην, αμμέ εντέχεται να τον προσφέρει εις την κρίσιν, και η κρίσις μετά ταύτα ένι κρατημένη να τον κρίνει Ασσίζ. 216¹⁸. β²) ορίζω/προσκομίζω μάρτυρες: Και ει μεν ομολογήσει ο άνθρωπος, δόξα τω Θεώ, ειδ' ου μη γε, προσφέρει η γυναίκα μάρτυρας, και ονοματίζει τους κρυφά, και τάσσουν αυτούς, και εις την ημέραν έρχονται Ελλην. νόμ. 562¹¹. «Έχεις, ειπέ μοι, μάρτυρας, ό λέγεις να προστήσεις, | τον δόλον, την επιβουλήν, του πράγματος το δράμα;» | Τότε προσφέρει (ενν. εις από τους άρχοντας) μάρτυρας πλαστούς κατά της ώρας (παρ. 2 στ.) και μαρτυρούσιν άδिका κατά Βελισαρίου Γεωργηλ. Βελ. Α (Bakk.-v. Gem.) 92· γ) (μεταφ., προκ. για δέντρο) απλώνω, εκτείνω: πολύ γαρ τούτο του βουνού το ύψος αναβαίνει | αν είποις, και προς ουρανόν η κορυφή του φθάνει | και τα δενδρά προσφέρουν εις ουρανόν τους κλώνους Καλλιμ. 86. 5α) Λέω, ανακοινώνω (σε κάπ. κ.): επρόσφεραν της Τιγρίνδας ότι δύο ρηγόπουλα αποσταλμένα από τον Πολιάρτην ερχόντανε εις την αυθεντίαν της Καλόανδρ. (Δανέζης) 67 (58·) β) παρουσιάζω, εκθέτω· αφηγούμαι: δεν τους πρέπει αυτουνώνε (ενν. των ποπολάρων) να δίδουν τέτοιον όνομα (ενν. του αμπασαδόρου) εκείνων οπού έρχονται να προσφέρουν τες υπόθεσές τους (ενν. εις την αφεντίαν της Βενετίας) Σουμμ., Ρεμπελ. 176· διήγησιν προσφέρω | του πτωχού ανδρός εκείνου Πτωχολ. α 11· γ) διαβάω μεγαλόφωνα, εκφωνώ: συνόδου γενομένης μετά των τότε ... μητροπολιτών ... επρόσφεραν τον εικοστόν ένατον κανόνα των αγίων αποστόλων και τον τριακοστόν Ιστ. πατρ. 195². 6) Παρομοιάζω συγκρίνω: Ο δε Αίσωπος ... έφη: «Ω βασιλεϋ, μη ούτως ευκόλως, ως μικρόν βασιλέα, πρόσφερε το όνομα Λυκούργου προς την σην βασιλείαν. Εάν δε Λυκούργος οργισθεί ταύτης της λαμπροτάτης σου βασιλείας, σβέννει αυτήν· πάντων γαρ τη μεγαλειότητι διαφέρει» Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Β' 55⁶.

II. (Μέσ.) προθυμοποιούμαι να κάνω κ., κάνω κ. αυτοβούλως: εάν ο άνθρωπος, ή η γυναίκα, κράξουν τους εις την αυλήν διά κανέναν παράπτωμαν τό του βάνει κανείς επάνω του ότι εποίκεν, και εκείνος απαύτα προσφέρεται να βαστάξει το δίκαιον τζονίζε με το θέλημάν του, το δίκαιον κρινιάκει και ορίζει ότι εκείνος ουδέν ημπορεί πλείον να στραφεί να μηδέν την βαστάξει, εφειδή εκείνος μόνος του εφέρτην Ασσίζ. 209⁴.

Το ουδ. της μτχ. ενεστ. ως ουσ. = α) δώρο, χάρισμα· (σε μεταφ.): Και τι το προσφερόμενον; Αι δ' αν οπώραι ποίαι; | συγκαταβάς μοι χάρισαι μικρόν τας ακοάς σου· | το δώρον γαρ εις ακοήν, αλλ' ουκ εις γεύσιν τείνει Γλυκά, Στ. Β' 122· β) (στον πληθ.) τα Τιμία Δώρα (ο άρτος και ο οίνος της Θείας Ευχαριστίας): ο άξιος του σώματος και του αίματος του δεσποτικού εις το κοινωνήσαι μη προσελθείν τοις της ενώσεως ιερεύσιν μετ' επιτιμίου βαρέος. «Ούτε γαρ ιερείς εισιν, ούτε τα προσφερόμενα τέλεια» Δούκ. 323¹⁶.

Το έναρθρ. απαρέμφ. ενεστ. ως ουσ. = (προκ. για δέντρο) καρποφορία: η γης ως κρύσταλλος εκίνησεν να λάμπει. | Εσκόλασεν το χορτάριν της το καρπίζει και φυτρώνει, | και το προσφέρειν τα δεντρά και ανθεί και ξανανιώνει Δευτ. Παρουσ. 34.

προσφεύγω, Χρον. Μορ. Η 3754, 5687, Χρον. Μορ. Ρ 3754, Βίος Αλ. 2898, 3693, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1393 ρξζ' 1, 1394 ρξζ' 9, 12.

Το μτγν. προσφεύγω. Η λ. και σήμ.

Καταφεύγω σε κάπ. ή κ. (αναζητώντας ασφάλεια, προστασία, βοήθεια): Γελιέλμος ο Κλαρέλης λεγόμενος ... την εαυτού ζωήν ορεγόμενος ... προσφεύγει εις τον βασιλέα Κομνηνής Άννας μετάφρ. 386· πολλοί τινες αρχιερείς ή και λαϊκοί διωγμένοι επρόσφευγαν εις το σπίτιν του και τους είχεν και τους έθρεφεν Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 52^τ.

προσφθέγγομαι, Ερμον. Ω 248.

Το αρχ. προσφθέγγομαι βλ. και LBG, λ. προσφθέγω.

1) Λέω κ.: η καλή γουν Πολυξένη | προσεφθέγγετο τοιαύτα ... Ερμον. Ψ 176. 2) Παιίζω, εκτελώ (ένα μουσικό κομμάτι): Έρχεται (ενν. τις Θηβαίος άνθρωπος) τοίνυν προσπεσών εις πόδας Αλεξάνδρου, | γονυκλινής γενόμενος· ος ήρξατο και μέλος | ελεεινόν προσφθέγγεσθαι καταδεές και θρήνον | ξένον, παράδοξον, αυτός λέγειν μετά κινύρας, | νομίζων, διά των αυλών, μελωδιών και θρήνων, | εις οίκτον τον Αλέξανδρον προσαγαγείν ισχύσει Βίος Αλ. 2265.

προσφιλής, επίθ., Διγ. Ζ πριν στ. 1, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 13836, Ερμον. Ψ 135.

Το αρχ. επίθ. προσφιλής. Η λ. και σήμ. λόγ.

Αγαπητός, αγαπημένος: Διγ. Ζ 1.

προσφοβώ.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. φοβέω. Η λ. στο LBG (προσφοβέω).

Φοβίζω, τρομάζω κάπ.: τούτους (ενν. τους εχθρούς) ... | τω πλήθει προσφοβήσομεν ποιήσαντες φυγάδας Βίος Αλ. 2978.

προσφοίβασμαν το, βλ. προφοίβασμα.

προσφορά η, Σταφ., Ιατροσ. 10²⁶⁴, 20⁶⁶, Προδρ. (Eideneier) II 26-6, 42-6, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 490 κριτ. υπ., Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 935, Πεντ. Αρ. VII 10, IX 7, 13, XXVIII 2, XXXI 50, Λευιτ. I 3, 10, II 7, III 2, κ.α., Μαλαξός, Νομοκ. 451, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 148, Νομοκ. Αγ. Γεωργ. 126.

Το αρχ. ουσ. προσφορά. Η λ. και σήμ.

1α) Ότι προσφέρει κάπ. στο θεό· αφιέρωμα, θυσία (αιματηρή ή αναίμακτη): και τες προσφορές, οπού 'σαν τεταγμένες | να προσκομίσουν το ταχύ, εις τους ναούς το γύρο Θησ. IB' [77']· να φέρει ο ανήρ την γεναίκα σου προς τον ιεριά, και να φέρει την προσφορά της απάνου της δέκατο του μοδιού αλεύρι κριθαριών Πεντ. Αρ. V 15· σύντυχε προς τα παιδιά του Ισραελ και να πεις προς αυτονούς· άνθρωπος ότι να προ-

σφέρει από εσάς προσφορά του Κύριου, από το χτήνο, από το βουκόλιο και από το ποίμνιο να προσφέρετε τη προσφορά σας Πεντ. Λευιτ. Ι 2 δις· β) (εκκλ.) ο άρτος που προσφέρεται από τους πιστούς για την τέλεση του μυστηρίου της θείας Ευχαριστίας, πρόσφορο (βλ. ά.): την προσφοράν μου μη δεχθούν στην εκκλησιά να 'σέβω,| να μείνω και ακοινώνητη χρόνους πέντε ή έξι Σπαν. (Ζώρ.) V 535· ο ιερεύς κόπτει την αγίαν προσφοράν και δίδει των χριστιανών και μεταλαμβάνουν προς αγιασμόν αυτοίς Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 395ν. 2) Πράγμα χρήσιμο, που δίνει κάπ. κέρδος (πβ. L-S, στη λ. II): Και τι τα θέλω τα πολλά, φίλε, τα εν τω μέσω; (παρ. 4 στ.) άφες τα, ουκ είναι προσφορά το να σε αφηγούμαι Λίβ. διασκευή α 2376.

πρόσφορο(ν) το, Προσκυν. Ιβ. 535 656, Προσκυν. Ιβ. 845 663, Μαλαξός, Νομοκ. 276.

Το ουδ. του αρχ. επιθ. πρόσφορος. Η λ. και σήμ. στον τ. πρόσφορο.

Ο άρτος που προσφέρεται από τους χριστιανούς για την τέλεση του μυστηρίου της θείας Ευχαριστίας (Lampe, Lex., στη λ. 3· βλ. και ά. προσφορά 1β): Περί μνησικάκου, οπού κρατεί έχθραν, τα πρόσφορα αυτού εις την εκκλησίαν να μην τα δεχθείς Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1120 σε' 1.

προσφορώ, Διγ. Z 4391.

Από την πρόθ. προς και το φορώ. Άσχ. το αρχ. προσφορέω.

Φορώ κ. επιπλέον· (εδώ μεταφ.): Θεέ μου και παμβασιλεύ, ο κτίσας τους αιώνας (παρ. 5 στ.) και σάρκα προσεφόρησας δι' εμέ εκ παρθένου αυτ. 4373.

πρόσφυγος ο, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 348.

Από το μτγν. ουσ. πρόσφυξ με μεταπλ. λ. πρόσφυγας σήμ. Η λ. τον 4. αι. (LBG).

(Στρατ.) αυτόμολος: ουδέ τους της βασιλείας υμών προσφύγους δέξομαι ποτε, αλλ' αναγκάσω και εξόπισθεν αποπέμψω αυτούς Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 438· (ως επίθ.): τους Μακεδόνας, τους Κομάνους, τους προσφύγους Τούρκους Παράφρ. Χων. (v. Dieten) I 68-69.

προσφυλάττω, Ερμον. B 360.

Από την πρόθ. προς και το φυλάττω. λ. προσφυλακτέος στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. Η λ. τον 4. αι. (TLG)· βλ. και LBG.

1) Φρουρώ, προστατεύω, υπερασπίζω: οι Τύρον προσφυλάττοντες νυκτός αυτήν προδόντες,| ο βασιλεύς Αλέξανδρος ένδον εισήλθε τάχος,| και ταύτην εξεπόρθησε Τυρίους κατασφάττων Βίος Αλ. 1592. 2) Υπακούω σε κ., ανταποκρίνομαι σε κ.: είπον δε φίλοις τοις εμοίς: «Ταύτης προσταραχθείσης (ενν. της αλύσου)| σύραντες άπαντες αυτήν προσαναγάγετέ με·| εγώ γαρ μέλλω τον κλωβόν σείσαι και προσταράξαι·| σημείον τούτο γουν υμίν κελεύω προσφυλάττειν» Βίος Αλ. 4373.

προσφυσώ, Ιερακοσ. 430¹⁰.

Η λ. στον Αριστοτέλη· βλ. και LBG (λ. προσφυσάω).

Φυσώ προς κάπ. ή κ.· (εδώ) φυσώντας ραντίζω με σταγόνες υγρού, περιβρέχω:

ημέρου δε αμπέλου καύσας κλήματα προσφύσα οίνω τῷ τόπῳ· και επίπασσε αντ.
486¹⁸⁻⁹.

προσφυώς, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. προσφυώς. Η λ. και σήμ. λόγ. (Κριαρ., Λεξ., λ. προσφυής, Μπαμπιν., Λεξ., λ. προσφυής).

Ταιριαστά, κατάλληλα: Byz. Kleinchron. Α' 58².

προσφωνώ, Διγ. Z 2430, 3034· μτχ. παρκ. προσφωνισμένος.

Το αρχ. προσφωνέω. Η λ. και σήμ.

1) Λέω κ. σε κάπ.: απευθύνω χαιρετισμό: τοις Αθηναίοις προσφωνώ τοις ἐμφροσι το χαίρειν Βίος Αλ. 2811. 2α) Λέω, γνωστοποιώ κ.: (με σύστ. αντικ.): ταῦτα μεν προς αδελφούς εκείνη προσεφώνει Διγ. Z 825· (προκ. για επιστολή): επιστολήν προσγράφει| πάσι σατράπαις τοις αυτού τοιάδε προσφωνούσαν Βίος Αλ. 1883· β) (αμτβ.) μιλώ: πάλιν προσεφώνησεν ο ρήγας εκ δευτέρου Βέλθ. 962· γ) λέω κ. φωναχτά, φωνάζω κ.: ενόπλους πέμπουσιν (ενν. οι Θηβαίοι) άνδρας πεντακοσίους| εκ των τειχέων προσφωνείν, «Αλέξανδρε, τι βούλει;| Μάχεσθαι πόλιν των Θηβών ουκ ισχυρός υπάρχεις» Βίος Αλ. 2189. 3) Διατάζω: ο βασιλεύς ...| τους πάντας επροσφώνησεν ότι να αρματωθούσιν Αχιλλ. (Smith) Ο 246· (σε προσωποπ.): μοιχούς, φονέας, απειθείς ...| ούστινας νόμος προσφωνεί κακίστως αποθνήσκειν Βίος Αλ. 618.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = (νομ., προκ. για δικαστική απόφαση) που έχει ανακοινωθεί (πβ. L-S Suppl., στη λ. Ι): απόφασιν εναντίον του φίλου του προσφωνισμένη Καλόανδρ. (Δανέζης) 65 (21^ο).

πρόσχαιρος (Ι)· αντί πρόσχαιρό μου Λίβ. Esc. 1035, εσφαλμ. γρ. αντί αντιπρόσχαρό μου· διορθώσ.: βλ. όμως και Αγαπητός, Ελλην. 43, 1993, 349-50. — Βλ. ά. αντιπρόσχαρο και Επιτομή ά. ?αντιπρόσχαρο.

πρόσχαιρος (ΙΙ), επίθ., βλ. πρόσκαιρος.

προσχαίρω -ομαι, Λίβ. διασκευή α 1910, Λίβ. Esc. 1795.

Το μτγν. προσχαίρω. Η λ. προσχαίρομαι τον 4. αι. (TLG).

Χαίρομαι για κ.: Ηλεγα να είναι το χαρτί, κερά μου, το ειδικό σου,| τίποτε της καρδιάς μου παρηγορίας μαντάτο (παρ. 4 στ.) και τάχα προσεχάρηκα και αναψυχήν επήρα Λίβ. Va 1662.

προσχαμηλώνω, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 1531, 8172, Θησ. Β' [37^η].

Από την πρόθ. προς και το χαμηλώνω. Η λ. στο ΑΛΝΕ λογοτ.

Ι. Ενεργ. Α' Μτβ. (μεταφ.) α) (με αντικ. το ουσ. μάτια) στρέφω το βλέμμα προς τα κάτω: Αφόν ετούτο σύντυχεν (ενν. ο Παλαμών), τα μάτια δακρυωμένος,| στην γην τα προσχαμήλωσε Θησ. ΙΒ' [29^η]. β) ελαττώνω, μετριάζω κ.: μέσα του ελογίζετον (ενν. ο Θησεύς) κι εσκόπα τι να ποίσει,| με τι τρόπον και μηχανή την τόση αλαζονείαν| οπού είχαν τα κοράσια να την προσχαμηλώσει Θησ. (Foll.) Ι 96· γ) ταπεινώνω, ντροπιάζω κάπ.: Στρατιώτα, ουκ είσαι φρόνιμος, οπόταν την γενεάν μας| ούτως την θέ-

λεις διά κακόν να την προσχαμηλώσεις Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 8169· δ) (με σύστ. αντικ.) πέφτω χαμηλά· καταλήγω, καταντώ: Είπεν (ενν. ο Αντήνωρ) ότι χαμηλωμαν θέλουν προσχαμηλώσει (ενν. οι Έλληνες)· μέγαλον ως εξόρθωσαν, εποίκαν την ζημίαν,· όπου ποτέ ουκ εγίνετον ουδέ ύστερον να γένει Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 12889. β' (Αμτβ., μεταφ.) χάνω την ένταση, τη δύναμή μου· ξεπέφτω: Αλαζονεία η πολλή θέλει προσχαμηλώσει,· όπου μ' απηλογήθηκες με την μανία την τόση Θησ. β' [617]· Αρχοντες ..., τιμήν μεγάλην είχαν· οι προ ημών βαδίσαντες -πάπποι, γονείς, προπάπποι- (παραλ. 2 στ.) ... Διά τούτο και ημείς πάλιν· τυχαίνει να φυλάξομεν να μη προσχαμηλώσει Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4557.

II. (Μέσ., μεταφ.) χάνω την υπόληψή μου, ντροπιάζομαι: Μα τον Θεόν, εγνώριζε, εντροπής πράγμαν ένι,· αν το ετήρησες καλά. Κύρης μου Αχιλλέα,· πολλά προσχαμηλώνεσαι και εις ατιμίαν μεγάλην· εμπαινεις, όπου με βαρεί και από τον νουν μου εβγαίνω Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 8752.

πρόσχαρος (I), επίθ., Σπαν. Ρ 114, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 194, Λόγ. παρηγ. L 13, 660, 662, Λόγ. παρηγ. Ο 682, Λίβ. διασκευή α 3449, Λίβ. Esc. 2422, 3335, Λίβ. Va 727, 1776, 2225, 3590, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 284, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 108.

Από το μτγν. επίθ. προσχαρής με μεταπλ. και αναβιβ. του τόνου (Χατζιδ., MNE β' 105, Ανδρ., Λεξ.). Η λ. το 12. αι. (TLG) και σήμ.· βλ. και LBG.

1α) Χαρούμενος, ευδιάθετος, κεφάτος: πάλιν θωρώ την την αυγήν, και ήρξατο να χαράσσει,· και πάλιν εκ την τέντα μου πρόσχαρος εσηκώθην Λίβ. διασκευή α 911· β) που έχει ευχάριστη έκφραση, γελαστός: ομμάτια τά εκαλλώπισε με το εύνοστον η φύσις,· ήμερα, μαύρα, πρόσχαρα, γοργά πολλά εις το βλέπειν Λίβ. διασκευή α 2553· γ) που συμπεριφέρεται στους άλλους με ευχάριστο τρόπο· ευγενικός, φιλικός: Ας είσαι εις πάντας πρόσχαρος, ενόμιλος εις όλους Σπαν. Α 181. 2) Που προσφέρει καλή διάθεση και χαρά, χαρμόσυνος: Πότε της κόρης μήνυμα δέξομαι πρόσχαρόν της; Λίβ. διασκευή α 1655· όσους ελευθέρωσεν από την Δυστυχίαν (ενν. η Τύχη),· όσους έδωκεν πρόσχαρον ημέραν να την τρέχουν· δεύτε ... έλθατε μετ' εμέναν· και να σας αφηγήσομαι της Δυστυχίας τους πόνους Λόγ. παρηγ. Ο 14.

πρόσχαρος (II)· του βίου πρόσχαρον Λόγ. παρηγ. L 534, εσφαλμ. γρ. αντί πρόσκαιρον· διορθώσ· βλ. και αυτ. κριτ. υπ. — Βλ. και πρόσκαιρος.

προσχαρούμενος, μτχ. επίθ.

Η μτχ. ενεστ. του προσχαίρομαι (<θ. προσχαρ- και την κατάλ. -ούμενος· για το σχηματ. βλ. και Χατζιδ., MNE Α' 17) ως επίθ.

Χαρούμενος, ευτυχισμένος: Εβγαίνω εις τους αγούρους μου, ... (παραλ. 1 στ.) και πάλιν αφηγούμαι τως του ονειράτος την πλάσιν,· Και οι πάντες προσχαρούμενοι εφάνησαν την ώραν Λίβ. Va 731.

προσχειράριος, Hagia Sophia k 476^b προσχεράρης, Προδρ. (Eideneier) III 210 χφ G κριτ. υπ., 217-1 χφ G κριτ. υπ· προσχεράριος, Hagia Sophia k 476^b κριτ. υπ· προσχεριάρης, Προδρ. (Eideneier) III 210, 214, 217-1 χφ M κριτ. υπ· προχειριάριος, Hagia Sophia k 476^b κριτ. υπ· προχεράρης, Προδρ. (Eideneier) III 210 χφ P

κριτ. υπ., 214 χφ P κριτ. υπ.: *προχεριάρης*, Προδρ. (Eideneier) III 210 χφ K κριτ. υπ., 214 χφ K κριτ. υπ.

Πιθ. από το μτγν. επίθ. *πρόσχειρος-πρόσχερος* (βλ. και Andr., Lex., λ. *πρόσχερος* για τ. σήμ. ιδιωμ.) και την κατάλ. -*άριος* πβ. ουσ. *προχειράριος* που απ. σε Γλωσσάρ. (L-S) και στο Meursius: βλ. και Χατζιδ. ΕΕΦΣΠΘ 1, 1927, 18, Μαυρ., Εκλ. Α' 521. Οι τ. *προχ-* πιθ. με επίδρ. του *πρόχειρος*. Ο τ. *προχεράρης* στο Du Cange. Τ. *προσχειριάριος* στο Κωδ., Παρεκβ. 135¹³ και στο Meursius: πληθ. *προσχειριάριοι* στο Du Cange. Πληθ. *προσχειριάριοι* στο Du Cange, App. Επών. *Προχειράρης* στο Βαγιακ., Βίος επων. 144. Η λ. στα Πάτρια Κων/π. 82¹⁴ κριτ. υπ.

Ανειδίκευτος χειρώνακτας ημερομίσθιος εργάτης (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β' 220, 221 και Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α' 48, 393-94): *Υπήρχον δε τεχνίται μαῖστορες εκατόν ἔχοντες ἕκαστος αὐτῶν ἀνά εκατόν προσχειραρίους Hagia Sophia φ' 495¹⁵* (εδώ παιγνιωδώς): *ἐκβάλε τα ἐκκλησιαστικά και γίνου προσχειράρης, | και φόριε το προσώμιν σου και τον πηλόν κουβάλιε, | και τα χαλίκια σύνασε, να επάρεις τον μισθόν σου Προδρ. (Eideneier) III 210.*

προσχειρούμαι.

Από την πρόθ. *προς* και το αρχ. *χειρόομαι*. Η λ. τον 4.-5. αι. (TLG): βλ. και LBG.

Προσεταιρίζομαι: *Αλέξανδρος ἀπέρχεται πρεσβεύων | και προσχειρούται βασιλείς τούτου μεγίστη γνώσει Βίος Αλ. 5067.*

προσχεράρης, προσχεράριος, προσχειράρης ο, βλ. *προσχειράριος*.

προσχιόνι(ον) το, βλ. *προμαχιόνι(ον)*.

προσχορηγῶ.

Το μτγν. *προσχορηγέω*.

Παρέχω επιπλέον: (εδώ) παραδίδω σε κάπ. κ.: *Εἶθ' οὕτως πλούτον ἀπειρον αὐτοῖς προσχορηγήσας, | ον ἐξ οικείων ἤρπασεν ἡ κόρη των γονέων Διγ. Z 2729.*

προσχωρῶ.

Το αρχ. *προσχωρέω*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Μέσ. 1α) Προχωρῶ, πλησιάζω: *Αφήκαν τον (ενν. οι λησταί τον Βέλθανδρον), εσέβηκεν, ἤλθε, προσεχωρήθη | και όταν μικρόν εσέβηκεν, ευθύς, κατάπεσάν τον Βέλθ. 228· β) φτάνω εισέρχομαι: της βασιλείας σου ἄνθρωποι, ως τους δόξει, | εις περιβόλιν αναιδώς εμβαίνουν ιδικό μου, | καθά ἀπόψα Βέλθανδρος ἤλθε, προσεχωρήθη Βέλθ. 939. 2) (Πιθ.) είμαι τοποθετημένος, βρίσκομαι: Την φρόνησιν επιμελού, παιδίν μου, παρά πάντα, | ο νους γαρ μέγας θησαυρός επέκεινα των όλων, | και εις τόπον ολιγούτσικον ἐνι προσχωρημένος Σπαν. P 156*

προσψαύω, Διγ. Z 2922, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 368, Ερμον. Ψ 178.

Το αρχ. *προσψαύω*.

1) Ακουμπῶ, αγγίζω: Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 240²². 2) (Για όπλο) χτυπῶ: με το φρικτόν σπαθίν του, | κόλπους τους ἔκρω δυνατούς (ενν. ο Έκτωρ), λαβῶνει τους

συχνάκις· ἡ οἶον προσψαύσει το σπαθίν, ποτέ υγείαν ουκ ἔχει Πόλ. Τρωάδ. (Παπα-
θωμ.-Jeffr.) 3475. 3) Δοκιμάζω: Ο βασιλεύς ως ἤκουσεν ἐκεῖνα τα μαντάτα, ἡ ετρόμα-
ξεν, ἐξέστηκεν, ἐφύρθην, ἐπαγώθην ἡ και τρεις ἡμέρας ἐποίκε σωστάς πεπληρωμέ-
νας ἡ μήτε φαγίου και ποτού μήτε ὕπνου προσψαύσειν Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v.
Gem.) 120. 4) (Με ἀρν.) ἀφαιρῶ, οικειοποιούμαι κ: Ο δε Ἰσμαήλ ... ἐξήλθε της Σινώ-
πης και προῦπαντήσας αὐτῷ και δουλικῶς προσκυνήσας, ἀσπασίως αὐτόν ο τύραννος
υπεδέξατο, κελεύσας πάντας τους θησαυρούς αὐτοῦ λαβεῖν ... και μη προσψαύσαι τις
τι των αὐτοῦ Δούκ. 429¹⁶.

προσψένω, βλ. προσψήνω.

προσψεύδομαι.

Το μτγν. προσψεύδομαι.

Λέω (επιπλέον) ψέματα: και προσψευσάμενος (ενν. ο Νεκτεναβώ) αὐτή (ενν. τη
Ολυμπιάδι) «ψεύδος ουκ ἔστιν», εἶπεν ἡ «ἀλλ' ἀληθές το λαληθέν, βασίλισσα, και
πρόσχεις ...» Βίος ΑΛ. 219.

προσψήνω προσψένω.

Από την πρόθ. προς και το ψένω (βλ. ἡ. ψήνω). Ο τ. στο LBG.

(Μέσ.) ψήνομαι, μαγειρεύομαι: Ἦσαν ἐκεῖ και δράκοντες πλείστοι· προς τούτοις
γένη ἡ πολλῶν ἰχθύων ἰσχυρῶν· πυρί γαρ ουχ οπτούντο ἡ αὐτοῖ προσεπιβαίνοντες,
ὕδατι ψυχρῷ μάλλον ἡ πηγαίῳ προσεψένοντο και κατοπτούντο τάχει Βίος ΑΛ. 4285.

πρόσω, επίρρ., Βίος ΑΛ. 4908.

Το αρχ. επίρρ. πρόσω. Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ) και ναυτ.

1) (Τοπ., ἀναρθρ. και ἐναρθρ.) εμπρός, προς τα εμπρός: Ψευδο-Σφρ. 234⁹. Κα-
τουνενυσάντων τοῖνον των στρατευμάτων ἐξεναντίας και μη τα πρόσω χωρεῖν ἰσχύο-
ντα το ἐν κατά του ἐτέρου ... Δούκ. 215¹². προσερχόμενοι πάλιν ἐπὶ τα πρόσω ἡ την
ἐρημον οδεύσαμεν πλησίον της θαλάσσης Βίος ΑΛ. 4325. 2) (Χρον.) α) (ἀναρθρ. και
ἐναρθρ.) αργότερα, στη συνέχεια· στο μέλλον: Ψευδο-Σφρ. 350²⁰, Ψευδο-Σφρ. 376²⁷.
ἄφες αὐτά τα νυν, ἕως αν ἰδεις, τι πράξει αὐτός (ενν. ο βασιλεύς) ... Εἰς το πρόσω
πάλιν, ως ἰδεις, οὕτω και πράξεις Ψευδο-Σφρ. 322³. β) με ἄρθρο ουδ. πληθ. ως ουσ. =
τα μελλούμενα: Μα τώρα ποῖαν ἀρετήν ἡ ποῖα καλοσύνην ἡ ἔχομεν ὅλοι στον Θεόν ἡ
ποῖαν δικαιοσύνην ἡ κι ἐλπίζομεν να σηκωθεί και να μας βοηθήσει ἡ και ἀπό τον Ἀντίο-
χον ἐτούτον να μας γλύσει; ἡ Καθώς μας ἐπαράδωκεν στον Ναβουχοδονόσωρ, ἡ ἔτσι
και τώρα θεωρῶ πως ἐρχονται τα πρόσω Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 150.

προσωδία η.

Το αρχ. ουσ. προσωδία. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

(Εδώ πιθ.) η εμμελής ἀνάγνωση των ιερῶν κειμένων: πού εἶν' ... ἡ ο ὕμνος της
αγίας Σοφίας, οι μυρωδιές, θυσιές; ἡ Τι ἐγίνετο η ψαλτική, οι καλές προσωδιές; Ψευδο-
Γεωργηλ., ΑΛ. Κων/π. 149.

προσωθώ.

Η λ. στον Ἰπποκράτη και στο ΑΛΝΕ.

Σπρώχνω κ. προς τα εμπρός: Κριοί γαρ εισίν όργανα διάτροχα συν τέχνη,¹ συν βία προσωθούμενα παρ' ισχυρών ανθρώπων,¹ και ταύτα δ' αφιέμενα τρέχουσι προς τα τείχη Βίος Αλ. 2217.

προσώμιν το.

Από την πρόθ. προς και το ουσ. ώμος. Τ. προσώμι στο ΑΛΝΕ και σήμ. ιδίωμ. (Andr., Lex., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 588, Καρανικόλας, Συμ. 3, 1977, 89, Κουκ., ΒΒΠ Δ' 254 σημ. 5).

Προστατευτικό ύφασμα που τοποθετούσε ο εργάτης ανάμεσα στον ώμο του και το φορτίο, για προστασία και ανακούφιση από το βάρος (για το πράγμα βλ. Κουκ., ό.π., Β' 200, Δ' 254· πβ. και ά. προσόψι β): έκβαλε τα εκκλησιαστικά και γίνου προσχεριάρης,¹ και φόριε το προσώμιν σου και τον πηλόν κουβάλιε,¹ και τα χαλίκια σύννασε, να επάρεις τον μισθόν σου Προδρ. (Eideneier) III 211.

προσωνυμία η, Hagia Sophia φ¹ 498^{9-10, 11}.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

Ονομασία, όνομα: έλαβεν ο ναός την τοιαύτην προσωνυμίαν και ονομάζεται Αγία Σοφία αυτ. 498¹².

προσωπάκι το.

Από το ουσ. πρόσωπον και την υποκορ. κατάλ. -άκι. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

(Εδώ θωπευτ.) πρόσωπο: Χαρά σ' αυτούς που βλέπου σου τ' άγιον σου προσωπάκι,¹ ω τίμιε πατέρα μου, εις τ' άγιον σου κορμάκι Χούμνου, Κοσμογ. 1859.

προσωπίδα η.

Το μτγν. ουσ. προσωπίς. Η λ. στο Somav. και σήμ.

(Πιθ.) προσωπείο, μάσκα: διά ποίον τέλος σε έκαμα και εχαμήλωσες την προσωπίδα Καλόανδρ. (Δανέζης) 65 (17').

προσωπικός, επίθ., Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 63⁴, 740 κζ' 1.

Από το ουσ. πρόσωπον και την κατάλ. -ικός. Η λ. τον 4.-6. αι. (L-S Suppl.), στο Βλάχ. και σήμ.

(Νομ., προκ. για αγωγή) που αφορά στην επιδίωξη της κατοχύρωσης ή της άσκησης ατομικού δικαιώματος: Τα εγκαλέσματα άλλα είναι πραγματικά και άλλα είναι προσωπικά. Και πραγματικά είναι, όταν έχει να ζητά κανείς το πράγμα του· προσωπικά πάλιν είναι, όταν εγκαλεί τινος να τον κάμει τίποτες ή να τον δώσει Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 740 κζ' 4, 5· Αγωγών ... δύο γένη είναι· πραγματικάί ή προσωπικάί ... Όσαι κινούνται κατά ενεχομένου, που ενέχεται και έχει τις χρέος απαραίτητον να κάμει τίποτε ή να δώσει, λέγονται προσωπικάί, ήγουν εις πρόσωπον Zygomalas, Synopsis 135 A 84.

προσωπικώς, επίρρ.

Από το επίθ. προσωπικός. Η λ. τον 7.-8. αι. (TLG), στο Somav. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

(Γραμμ.) σε σχέση με το γραμμ. πρόσ. ενός μέρους του λόγου: Προσωπικώς δε κλίνονται εις τρόπον τοιούτον ... γράφω, γράφεις, γράφει Σοφίαν., Γραμμ. 53.

προσωπολήπτης ο.

Το μτγν. ουσ. προσωπολήπτης. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. προσωπολήπτω).

Αυτός που δείχνει μεροληπτική διάθεση, εύνοια προς συγκεκριμένο πρόσωπο: Συντρόφοι μου και αδελφοί και συνανάθροφοί μου, | σήμερον καταδέχεσθε να κρίνεσθ' από μένα, | να έχετε το δίκαιον χωρίς προσωπολήπτου, | να γίνεται το δίκαιον, κανείς να μην αδικείται Βυζ. Ιλιάδ. 204.

προσωπόληψη η, βλ. προσωπόληψις.

προσωποληψία η προσωποληψιά.

Το μτγν. ουσ. προσωποληψία. Η λ. και σήμ.

Η μεροληπτική διάθεση, η εύνοια προς συγκεκριμένο πρόσωπο: την δίκην τήν δικάζομε κρίνετέ την δικαίως, | μη ένι προσωποληψιά σ' εμέν, παρακαλώ σας Φλώρ. 411: *Ην γαρ φοβερότατος ως ουδείς των προ αυτού βασιλέων έτρεμον γαρ οι μεγιστάνες αυτόν πάντες· ου γαρ ην προσωποληψία εν αυτώ Έκθ. χρον. 38⁴⁻⁵* (εδώ ως αμάρτημα· βλ. και Bauer, Wört., λ. προσωποληψία): Προπάντων δε φυλάξωμεν την πίστιν ημών καθάραν και αμόλυντον, και μη εν προσωποληψία Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 1250.

προσωπόληψις η προσωπόληψη η, Λίβ. Esc. 484.

Από το μτγν. προσωποληπτέω (Lampe, Lex.) και την κατάλ. -σις. Η λ. τον 4. αι (PLG).

Η μεροληπτική διάθεση, η εύνοια προς συγκεκριμένο πρόσωπο: οπού ίσταται εις το αριστερόν λέγουν την Δικαιοσύνην, | ομνύει και αυτή τον Έρωτα το δίκαιον να φυλάσσει, | να μη διά προσωπόληψιν πολλάκις παρακρίνει Λίβ. διασκευή α 550.

πρόσωπον το, Σπαν. (Ζώρ.) V 341, Λόγ. παρηγ. L 231, Προδρ., Δεητ. 222, Ελλην. νόμ. 573²¹, Ασσίζ. 275⁹, Διγ. (Trapp) Gr. 1449, 2848, Διγ. A 258, Διγ. Z 200, 3398, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 83, 192, Βέλθ. 613, 634, Χρον. Μορ. H 1046, Χρον. Μορ. P 1374, Βίος Αλ. 889, Φλώρ. 8, Απολλών. (Κεχ.) 625, Λίβ. διασκευή α 289, 492, Λίβ. Va 458, 739, Λίβ. Esc. 836, Ιμπ. 814, Χρον. Τόκκων 1324, Rechenb. 87¹⁰, 88⁶, Φαλιέρ., Ιστ.² 212, 405, Μαχ. 162¹⁶, 266²¹, 338³⁵, Διήγ. Βελ. N² 207, Ch. pop. 795, Γεωργηλ., Θαν. 594, Βουστρ. (Κεχ.) 26⁶, 50⁶, 76¹⁷, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 3110, 3133, Κορων., Μπούας 129, Αιτωλ., Ρίμ. Μ. Καντ. 4, Κώδ. Χρονογρ. 53¹⁰, Hagia Sophia ω 519¹, Κυπρ. ερωτ. 36⁴, 49⁶, Βουστρ. Μεταφρ. 257, Σουμμ., Ρεμπελ. 185, Διγ. Ανδρ. 382⁸, 404¹³, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 116¹⁸, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1250, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 183⁴⁵, Διγ. O 2028, 2438, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Λουκ. ι' 1, κ.π.α.· πρόσωπο, Εβρ. ελεγ. 174 δις, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 510, 1525, 1927, 2249, 2535, 3417, 3597, 3879, 5319, Πανώρ.² Αφ. 40, Πρόλ. 68, Β' 388, 407, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 246, Ε' 56, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 122, Δ' 129, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1156, Ε' 24, Στάθ. (Martini) Γ' 332, Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 24,

Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 71, Διακρούσ. (Κακλ.) 1113, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 537¹⁷: *πρόσωπο(ν)*, Σπαν. Α 166, Σπαν. Β 167, Κομν., Διδασκ. Δ 215, Σπαν. Ρ 91, 104, Αιν. άσμ. 28, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 106, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 566, Ερμον. Δ 116, 149, Η 181, Ψ 291, Αχιλλ. (Smith) Ο 18, Συναξ. γυν. 542, Σκλάβ. 270, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 310^τ, Πεντ. Γέν. Ι 2 δις, ΙΙ 6, XVI 12, Έξ. Χ 28, ΧΧ 3, Λευιτ. VI 7, XVII 10, Αρ. VIII 2, XII 3, XIX 4, Δευτ. IV 37, VII 10, XXXI 11, κ.α., Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1004, Δαμασκ. Στουδ., Θησαυρ. 194, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) 40⁵, Ψευδο-Σφρ. 222³, Διακρούσ. (Κακλ.) 1097: γεν. εν. *πρόσωπον*, Πεντ. Έξ. XXV 37: *πληθ. προσώπατα*, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 275², Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 679, Μαλαξός, Νομοκ. 87, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 430¹⁰⁰⁻¹, Πανώρ.² Β' 463, Μπερτολ-δίνος 92.

Το αρχ. ουσ. *πρόσωπον*. Ο τ. *προσώπατα* ήδη αρχ. και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.: για τον πληθ. σήμ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 43-5, αλλά και Προμπονάς, Γλωσσ. ομηρ. 42). Ο τ. *πρόσωπο* και σήμ. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πρόσωπο(ν)*, Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου).

1α) Το μπροστινό μέρος του κεφαλιού του ανθρώπου από το μέτωπο μέχρι το πιγούν: Διγ. (Trapp) Gr. 1149, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 523, Λίβ. Va 2231, Ch. pop. 232: (εδώ σε εβραϊσμό στον πληθ.: βλ. και Belleli, REG 3, 1890, 304): *είδε την ο Ιουδα και ελογάριασέ την για κούρβα, ότι εσκέπασεν τα πρόσωπά της* Πεντ. Γέν. XXXVIII 15: (σπανιότ. προκ. για ζώο· η χρ. ήδη αρχ.): Ορνεοσ. αγρ. 564¹⁰. **β)** (συνεκδ.) μορφή, όψη φυσική παρουσία: Λίβ. διασκευή α 3450, Χάρο, και τις αξώθηκε να δει το πρόσωπό σου! να μην τον πάρεις μετά σε εις κατοικητήριό σου; Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 17, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 105²⁵: (εδώ σε εβραϊσμό στον πληθ.): *είπεν ο Μωσέ: αλήθεια εσύντυχες μη να προσμίξω πλια να ιδώ τα πρόσωπά σου* Πεντ. Έξ. Χ 29: (μεταφ.): *εβάλθην προς εσέ ...! με της γραφής το πρόσωπον προθυμερώς να στείλω! εκείνην την παρηγορία Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 16. 2) Συνεκδ. **α)** έκφραση, ύφος: Συναξ. γυν. 403, *χαιράμενο είδα το πρόσωπό ντου Στάθ. (Martini) Γ' 420: ομπρός του εσταλάρανε ...! με πρόσωπο λυπητερό, τα μάτια βουρκωμένα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 174¹⁴: (εδώ σε εβραϊσμό στον πληθ.): *και ερώτηξεν τους μουνούχους του Φαρω ός μετ' αυτόν ... του ειπεί: γιατί τα πρόσωπά σας κακά σήμερα;* Πεντ. Γέν. XL 7: **β)** η όραση τα μάτια: *Νεράιδα μου ομορφότατη ...,! θαράπειο του προσώπου μου Φορτούν. (Vinc.) Γ' 464. 3)* Αναπαράσταση στην τέχνη της μορφής ανθρώπου, ζώου ή πράγματος: *έχει τριγύρου ο τροχός πρόσωπα ιστορισμένα* Λόγ. παρηγ. L 427: *ειπέτε τον να με γυρεύει όπου είναι τα αμάξια τα χρυσά, οπού είναι γραμμένα των λεόντων τα πρόσωπα* Διήγ. Αλ. G 268³¹: (με την πρόθ. εις): *Είχεν γραμμένους εις το παλάτι του και τους δώδεκα μήνες εις πρόσωπα έμορφα ανθρώπινα* Διήγ. Αλ. G 288²⁵. **4)** (Προκ. για πράγμα) **α)** μπροστινή πλευρά: *πρόσοψη: να κάμεις τα λυχνάρια της εφτά και να ανάψει τα λυχνάρια της και να φέγξει ιπί μεριά του πρόσωπού της* Πεντ. Έξ. XXV 37: (εδώ σε εβραϊσμό στον πληθ.): *να διπλώσεις το βηλári το έξατο προς ανάγναντις πρόσωπα της τέντας* Πεντ. Έξ. XXVI 9: (μεταφ.): *άντικρυ του προσώπου μου κάστρον έκτισε μέγα Θρ. Κων/π. Β 77: β)* εξωτερική πλευρά: *Είς πύργος είναι κτισμένος με τούβλα και με ασβέστην ... Και είναι πρόσωπα δ', ήγουν τετράγωνος* Rechenb. 87: γ¹⁾ (στις εκφρ. *πρόσωπον της γης/του νερού*) επιφάνεια, έκταση: *εις του νερού το πρό-**

σωπον πάλιν να τ' ανηβάσω (ενν. τα ομμάτια) Βέλθ. 634· Επικατάρατος λοιπόν να τρέμεις και να φεύγεις, | κι από το πρόσωπον της γης όρη, βουνά να οδεύγεις Χούμνου, Κοσμογ. 200· εξολοθρευθήκασιν όλοι κακούς θανάτους, | από το πρόσωπον της γης εσβήσθη τ' όνομά τους Ιστ. Βλαχ. 1324· (εδώ σε εβραϊσμό στον πληθ.): Ιδού, έδιωξες εμέν σήμερα αποπάνου τα πρόσωπα της ηγής Πεντ. Γέν. IV 14· επορεύτην το κιβωτό ιπί πρόσωπα των νερών Πεντ. Γέν. VII 18· γ²) η εξωτερική επιφάνεια υφάσματος (για το πράγμα βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Β² 33): ο ιεριάς ... να ραντίσει εφτά φορές ομπροστά στο Κύριο εις τα πρόσωπα της κουρτίνας Πεντ. Λευιτ. IV 17. 5) Ο άνθρωπος ως ξεχωριστή οντότητα, άτομο: εγώ γαρ και η εμή αδελφή υπάρχομεν προσώπατα δύο Ελλην. νόμ. 568²⁹· Έρως εις την ασχόλησιν πρόσωπα ου διακρίνει Λιβ. διασκευή α 926· ο δίκαιος Κριτής γυρεύει να χωρίσει | το δίκαιο από το άδικο και πρόσωπον δεν βλέπει Πένθ. θαν.² 497· (στη θέση αυτων.): οι αυτοί νόμοι και συνήθειαι να είναι οι αυτοί ... και να τους διαφεντεύω, ως καθώς διαφεντεύω το πρόσωπόν μου όλον Επιστ. Μωάμ. 67¹³· πάντα πλούτη και χαρές να 'ναι στ' αρχοντικό σας | κι όλες του κόσμου τες τιμές να 'χει το πρόσωπό σας Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 136¹⁰· (σε περίφραση): από ομπροστά γερατειό να σηκωθείς και να διαπρεπίσεις πρόσωπα γέρου Πεντ. Λευιτ. XIX 32. 6) Το «πρόσωπο» του Θεού, ο Θεός (για τη σημασ. βλ. και Lampe, Lex., στη λ. IB): Έχομε θάρρος στο Θεό ... | να τωσε δώσει κόλαση, κρίση πολλά μεγάλη, | γιατί μας εχωρίσαςι από το πρόσωπόν Του | κι επέψασί μας εδεπά εις τον αφορεσμόν Του Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 239· (εδώ σε εβραϊσμό στον πληθ.): επαρακάλεσεν ο Μωσε τα πρόσωπα του Κυρίου του Θεού του και είπεν Πεντ. Έξ. XXXII 11· (προκ. για το Χριστό): έστειλε (ενν. ο Ιησούς) μαντατοφόρους μπροστά εις το πρόσωπόν Του ... και εμπήκαν εις μίαν χώραν των Σαμαρειτών διά να τον ετοιμάσουν τόπον Μάξιμ. Καλλιουν., Κ. Διαθ.² Λουκ. θ' 52. 7) (Θεολ., προκ. για την αγία Τριάδα) υπόσταση: Πιστεύομεν ότι εισίν εν τω Θεώ άλλα τρία ιδιώματα ... Και ταύτα τα τρία ιδιώματα ονομάζομεν τρεις υποστάσεις, ήγουν τρία πρόσωπα Ιστ. πατρ. 85⁺ (εδώ προκ. για το θεό Έρωτα): λέγει με διά τα πρόσωπα του Έρωτος τα τρία Λιβ. Va 735. 8) Διάθεση, τρόπος συμπεριφοράς: ο βισκούντης εντέχεται ... με αγάπην και καλόν πρόσωπον να ακούσει το έγκλημα του αγκαλεσίου Ασσίζ. 26²³· φρ. δείχνω πρόσωπον (+επιθετ. προσδ.) = συμπεριφέρομαι (με ορισμένο τρόπο): επεί λείψουν χαρίσματα και τα δωρήματά σου, | δείχνει (ενν. η κοπέλα) σε άλλον πρόσωπον και σκυθρωπόν και μαύρον Σπαν. (Ζώρ.) V 380· να δείξει (ενν. η βασίλισσα Ευδοκία) πρόσωπον καλόν και αγάπην εις την χώραν Χρον. Τόκκων 1269· Διά καλόν πρόσωπον όπου τους έδειξεν ο κύρης της Τύρου εκόμπωσέν τους Μαχ. 42¹³· (προκ. να δηλωθούν ντροπή ή ενοχές): Εις εκατόν επιλεκτούς ποτέ ουκ εφοβήθη | και εδάрте εις έναν μοναχόν θέλω στέκειν να εβλέπω; | Και μετά ποίον πρόσωπον την Μαξιμού να ιδούμεν; Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1438. 9) (Γραμμ.) κάθε τύπος αντωνυμίας ή ρήματος, που φανερώνει εκείνον που μιλά: η αντωνυμία, διά να γενεί τέλειος ο λόγος, δίδει τα πρόσωπα εις τα ρήματα Σοφιαν., Γραμμ. 77.

Εκφρ. 1α) Από προσώπου + γεν. = μπροστά από, ενώπιον: ηνίκα την εμήν ράβδον ετιναξάμην, | έφυγον ωσει πρόβατα από προσώπου λύκων Διγ. Z 3093· β) από προσώπου μου, σου, του ... = δικός μου, σου, του ... (πβ. και Επιτομή, από (I) 5α): έτσι του κάμνει εκείνη η θαυμαστή Πουλιχερία η αδελφή αυτού· γράφει τον μίαν γραφήν ως

από προσώπου του Κατάλ. οικουμ. συν. 98^ν. 2) Εἰς πρόσωπον + αιτιατ. = με τη μορφή κάπ.: να σμιχθῇ (ενν. ο Κτεναβώ) με την βασιλίσσαν την Ολυμπιάδα εἰς πρόσωπον τον θεόν των Ελλήνων τον Ναβόν Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 103⁶. 3α) Εἰς (το/τα)/στο πρόσωπον/α = (α) βλ. ἄ. εἰς Εκφρ. 31[·] (β) μπροστά, ενώπιον: καθένας εἰς το πρόσωπον του βασιλέως ἐπολέμα προθυμότερον Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 424[·] β) εἰς πρόσωπον + γεν. = για λογαριασμό, για ὄφελος κάπ.: το μὲν ἄρρεν (ενν. παιδίον) ἀνδρωθέν λαμβάνομεν ἐνταύθα| εἰς πρόσωπον αὐτοῦ πατρός, ἐκεῖ δε πρὸς μητέρα| το θήλυ συναυλίζεται Βίος Αλ. 4829. 4) Ἰπὶ (τα) πρόσωπα + γεν. = (α) βλ. ἄ. ἐπὶ Α'1 εκφρ.· (β) μπροστά· ἀπέναντι· ενώπιον: ἐπλίκεψαν ἀπὸ την Χαβίλα ὡς τη Σουρ ος ἰπὶ πρόσωπα της Αἰγυφτος ...· ἰπὶ πρόσωπα ὁλωνών των ἀδερφιών του ἔπεσεν Πεντ. Γέν. XXV 18 δις· να μὴ εἶναι ἐσὲν εἰδῶλα ἄλλα ἰπὶ τα πρόσωπά μου Πεντ. Δευτ. V 7[·] (με χρον. σημασ.): και ἀπέθανεν ο Αραν ἰπὶ πρόσωπα του Θεραχ, του πατρός του Πεντ. Γέν. XI 28. 5) Ἰπὶ πρόσωπα + αιτιατ. = εἰς βάρος κάπ.: την ἡμέρα οπὸν κλερονομήσει τα παιδιὰ του το ὅς να εἶναι ἀντουνοῦ, να μὴ μπορέσει να πρωτοκοκίσει τον υἱόν της ἀγαπημένης ἰπὶ πρόσωπα υἱόν της μισισμένης τον πρωτόκοκο Πεντ. Δευτ. XXI 16. 6) Με πρόσωπον = ἀπὸ πολὺ κοντά: οὐδεὶς πυρός πολλοῦ την καύσιν δεν 'πομένει| με πρόσωπον να την ιδεῖ, ἀλλὰ μακρὰ πηγαίνει Κορων., Μπούας 58. 7) Πρὸς πρόσωπα = μπροστά, ἀπέναντι: να σιμώσουν αὐτήν τα παιδιὰ του Ααρων ὀμπροστά στο Κύριο πρὸς πρόσωπα το θεσι-αστήρι Πεντ. Δευτ. VI 7. 8) Πρόσωπον πρὸς πρόσωπον = (προκ. να δηλωθεῖ ἀμεση ἐπικοινωνία δύο ἀτόμων) πρόσωπο με πρόσωπο, ἀντικριστά: Των μαρτύρων οἱ λόγοι πιάνονται, οὐχὶ των ἀνθρώπων ἐκείνων, οπὸν ἀκούσουν λόγους ἀπὸ τους μάρτυρας ...· πρόσωπον γὰρ πρὸς πρόσωπον ἐρωτῶνται οἱ μάρτυρες Μαλαξός, Νομοκ. 95[·] τοιοῦτος (ενν. ο Μωσῆς γίνεται), ὥστε να μιλεῖ στόμα κατὰ στόμα με τον Θεόν και πρόσωπον πρὸς πρόσωπον Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 48[·] (στον πληθ.): Και δεν ἐσηκώθην προφήτης πλια εἰς τον Ἰσραὲλ σαν το Μωσε, ὅς τον ἤξερεν ο Κύριος πρόσωπα πρὸς πρόσωπα Πεντ. Δευτ. XXXIV 10.

Φρ. 1) Βάνω τα πρόσωπά μου εἰς, πρὸς ... = στρέφω το πρόσωπό μου πρὸς μια κατεύθυνση· κατευθύνομαι: ἐσηκώθην και ἀπέραςεν το ποταμό (ενν. ο Ιαακωβ), και ἔβαλεν τα πρόσωπά του εἰς το ὅρος του Γίλεαδ Πεντ. Γέν. XXXI 21[·] ἔβαλεν πρὸς την ἔρημο τα πρόσωπά του (ενν. ο Βιλεαμ) Πεντ. Αρ. XXIV 1. 2) Βγαίνω ἀπὸ το πρόσωπο της γῆς, βλ. ἄ. βγαίνω 1β φρ. (α). 3) Βγαίνω ἀπὸ τα πρόσωπα κάπ. = φεύγω, ἀπομακρύνομαι ἀπὸ κάπ.: ἐβγώμῳ ἐβγήκεν ο Ιαακωβ ἀπὸ τα πρόσωπα του Ἰσχακ του πατρός του Πεντ. Γέν. XXVII 30. 4) Γελῶ (μέσα/ὀμπρός) στο πρόσωπον κάπ. = κοροϊδεύω, ἐμπαίζω φανερά: ἐσύ γελάς μας φανερά μέσα στο πρόσωπόν μας Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 60[·] ἐσύ γελάς μας φανερά ὀμπρός στο πρόσωπόν μας Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 107. 5) Γνωρίζω/θωρῶ πρόσωπον/α = κάνω διακρίσεις, ξεχωρίζω, μεροληπτῶ: μὴ κλίνεις κρίση, μὴ γνωρίσεις πρόσωπα και μὴ πάρεις φιλοδωριά Πεντ. Δευτ. XVI 19[·] να κρίνεις (ενν. βασιλεύ) την ἀλήθειαν με την δικαιοσύνην,| να μὴ θωρεῖς εἰς πρόσωπον, μηδὲ να παίρνεις δῶρα Ιστ. Βλαχ. 1389. 6) Δείχνω πρόσωπον, βλ. ἄ. δείχνω ΙΑ'2. 7) Δίδω (το/τα) πρόσωπο/α, βλ. ἄ. δίδω ΙΑ'7β φρ. 8) Δίδω εἰς πρόσωπον = μονομαχῶ πρόσωπο με πρόσωπο: εἰ βούλει, ἀνάστηθι και λάβε σον τα ὅπλα| και δώσομεν εἰς πρόσωπον, ὡς δοκεῖ τοῖς ἀνδρείοις Διγ. (Trapp) Gr. 2601. 9) Ἐχω δύο πρόσωπα = εἶμαι ὑποκριτής, διπρόσωπος: ὅς' εἶχαςι δυο πρόσωπα ἀνθρώπους να κομπῶνον,| θέλουσι να 'χουν

κατοικιά στο σπίτι του δαιμόνου Τζάνε, Κατάν. 429. 10) Έχω πρόσωπον = (α) έχω το θράσος, έχω τα μούτρα να ...; έχεις λοιπόν και πρόσωπον και στέκεις και δηγάζαι| και δε θυμάσαι τὰ 'καμες, να τρέμεις να φοβάσαι; Ρίμ. Απολλων. (Κεχ.) 1703· έχεις πρόσωπον και βλέπεις,| ουδέ χάριτας μοι λέγεις ...; Πτωχολ. α 773· (β) έχω το θάρρος, το κουράγιο να ...; κακορίζικες εμείς, πώς έχομεν πλέον πρόσωπον να γυρίσομεν ομπροσθά εις τον βασιλέα ...; Μπερτόλδος 39· (γ) έχω αξία, κύρος: πλέον εις τον βασιλέα δεν έχω πρόσωπον, μόνον εντροπήν και ονειδισμούς Δωρ. Μον. XXXVII. 11) Δε θωρώ Θεού πρόσωπο, βλ. ά. θεωρώ (I) ΙΑ'Ιγ φρ. 12) Κάνω πρόσωπον = προσποιούμαι: Ο δε βασιλεύς, κάνοντας πρόσωπον πως μανίζει, λέγει ... Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 90⁵. 13) Πέφτουν τα πρόσωπά μου, βλ. ά. πέφτω Φρ. 10. 14) Πηγαίνω στο πρόσωπο(ν) + γεν. = φθάνω κοντά σε κάπ.: παρουσιάζομαι: αυτός υπάρχει, γνώριζε, όπου κρατεί την κόρην·| ας μην πηγαίνομεν λοιπόν στο πρόσωπον εκείνου,| αλλά ας ερευνήσομεν ένθα την κόρην έχει Διγ. Α 3462· Πούρι να πέψει η χάρη Του, σαν πάει στο πρόσωπό Του·| τούτη η θυσία που μελετώ, να πάψει το θυμό Του Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 371. 15) Ποιώ πρόσωπον = (στρατ.) παρατάσσομαι μετωπικά: πρόσωπον εποίκασιν κοντά στο παραγιάλιν·| κι εβλέπαν την αρμάδαν του έξω να μην την βγάλει Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 63. 16) Ποιώ καλόν/κακόν πρόσωπον, βλ. ά. ποιώ Φρ. 83. 17) Ποιώ το πρόσωπον, βλ. ά. ποιώ Α'9β. 18) Σηκώνω (τα) πρόσωπα, βλ. ά. σηκώνω. 19) Φέγγω τα πρόσωπά μου, βλ. ά. φέγγω.

Η λ. ως επίφρ. = μετωπικά: στην χώραν ήταν καταντού χωσμένοι μες στ' αργάκιν,| και πρόσωπον εμπήκασιν σ' όλον το παραγιάλιν Θρ. Κύπρ. Μ 21.

προσωποποιία η? προσώποια.

Το μτγν. ουσ. προσωποποιία. Ο τ. πιθ. με απλολογία και αναβιβ. τόνου από μετρ. αν. (βλ. και Legrand, [Ερμον. 474]). Η λ. και σήμ.

(Εδώ) δραματικός τρόπος σύνθεσης λογοτ. έργου, κατά τον οποίο ο συγγραφέας θέτει φανταστικούς λόγους στο στόμα το δικό του ή των προσώπων του: ως ο Ομηρος γαρ λέγει,| και προσώποιαν ποιεί γαρ| προς θεάν γαρ ερωτώντα| λέγων προς αυτήν τοιαύτα Ερμον. Η 16.

προσωποποιώ.

Το μτγν. προσωποποιέω. Η λ. και σήμ.

(Μέσ., προκ. για αφηρημένη έννοια) αποδίδομαι με μορφή προσώπου: Η, τάχα θρήνος τις οικτρός ούτος της αμαρτίας,| ωσει τινα λυπούμενον προσωποποιουμένης (ενν. της αμαρτίας),| ήτις εναποπνίγεται δακρύοις μετανοίας Γλυκά, Αναγ. 42.

προσωρινός, επίθ., Διδ. Σολ. Ρ 9, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 91, Σκλέντζα, Πουήμ. 1⁹¹, Δευτ. Παρουσ. 89, Κυπρ. ερωτ. 107, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 456, 1193, 1601, Μάξιμ., Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Κορ. Β' δ' 17· προσερινός, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 115, 305, 308, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. III 19 κριτ. υπ., Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 545, 606, 645, Χριστ. διδασκ. 150 (δισ), 183, 269, 382, 453, Μάξιμ., Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. ιγ' 21.

Από την έκφρ. προς ώραν (ήδη μτγν., βλ. Montanari, λ. ώρα 4c) και την κατάλ.

-ινός. Ο τ. (με τροπή >ε λόγω επίδρ. του έρρινου, βλ. Μωνυσιάδης, Ετυμ. 94-96) στο Du Cange και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.)· πβ. σημερ. ιδιωμ. προσαιρινός (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 586, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.). Η λ. τον 8.-9. αι. (LBG), στο Βλάχ. και σήμ.

Που διαρκεί για μικρό χρονικό διάστημα· πρόσκαιρος, παροδικός, εφήμερος: ο κόσμος έν' προσωρινός, ημέρες υπαγαίνουν, | ο πλούτος, το λογάριον ως άνεμος διαβαίνει Σπαν. Α 521· προς ώραν έχει δύναμιν (ενν. ο συκοφάντης), προς ώραν φλαμμουλίζει, | η προκοπή προσωρινή, προς ώραν η χαρά του, | και τότε ως χόρτος φθείρεται, και τότε ως άνθος πίπτει Γλυκά, Στ. 352.

πρόσωρος, επίθ.

Από την έκφρ. προς ώραν (ήδη μτγν., βλ. Montanari, λ. ώρα 4c) και την κατάλ.-ος. Πβ. σημερ. επίφρ. προσώρας.

Κατάλληλος, που ταιριάζει στην τωρινή στιγμή: και πόσα εσυνετύχαμεν, και πόσες υποθέσεις, | αφήνω τα, ουκ είναι πρόσωρα του να σε τ' αφηγούμαι Λίβ. Esc. 2216.

πρότασις η.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ. στον τ. πρόταση.

α) Διατύπωση κρίσεως για κάποιο ζήτημα, η οποία τίθεται σε φιλοσοφική συζήτηση προκ. να αποδειχθεί ή να καταρριφθεί: Τες ανακάτωσες των Γαλιλαίων ... μην τα φοβάσαι, ω βασιλεύ ... Διατί δεν θέλουνσιν ημπορέσει να σταθούσιν εις το πρόσωπόν μου ή κὰν ένα λόγον να εβγάλουσι εις τας προτάσεις και ζητήματα οπού θέλω τως ειπεί Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 116¹⁹. β) Λογικός συλλογισμός: ΜΑΡΚΟΛΦΑ: Ανίσως και εκείνος δεν ήθελεν φάγει παγώνια, πέρδικες ... και άλλα όμορφα φαγητά, τα οποία ήτον ενάντια εις την φύσιν του ..., εκείνος ήθελεν είσταιν ζωντανός, οπού τώρα είναι απεθαμένος. ΕΡΜΙΝΙΟΣ: Καλή πρότασις, στην πίστιν μου Μπερτολδίνος 96.

προτάσσω -ττω.

Το αρχ. προτάσσω. Η λ. και σήμ. λόγ.

Τοποθετώ κ. στην πρώτη θέση, μπροστά: Βίος Αλ. 4417.

προτείνω.

Το αρχ. προτείνω. Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. α) Απλώνω, εκτείνω κ. προς τα μπρος: Διγ. Ζ 3222· β) (με αντικ. τη λ. χείρα) απλώνω το χέρι μου, δίνω το χέρι σε κάπ.· (ως εκδήλωση οικειότητας): Ιδούσα γουν Ολυμπιάς τον ίδιον νυμφίον! προέτεινε την δεξιάν χείρα προς το θηρίον Βίος Αλ. 454· (ως εκδήλωση παράκλησης ή ικεσίας): Ήκεις (ενν. βασιλεύ) ημίν αναίμακτον την νίκην εμφανίζων! και πού γαρ χύσις αίματος, πού δε πολέμον φύσις, | ένθα το σύμπαν βάρβαρον τας χείρας σοι προτείνει ...; Γλυκά, Στ. Β' 10· Δακρύσας ουν Αλέξανδρος προέτεινε την χείρα | την δεξιάν, ποιούμενος παράκλησιν εκ ταύτης Βίος Αλ. 6026· (ως εκδήλωση συναινετικής διάθεσης): Τας χείρας γαρ προέτεινε (ενν. ο Αλέ-

ξανδρος) πάσαν ασκών παιδείαν, | όπως φρενήρης γένηται και συμπαθής προς πάντας
Βίος ΑΛ. 2582· υπήκουσά σοι, φίλε, | και την χείρα μου προτείνω | και διήγησιν ηρξά-
μην | και το ους ευήκοον έχε Πτωχολ. α 28.

II. (Μέσ.) υποβάλλω πρόταση, υποδεικνύω κ.: Διγ. Z 3348.

προτελευταίη.

Το μτγν. ουσ. προτελευταίη.

Θάνατος ενός ανθρώπου πριν από το θάνατο κάπ. άλλου: Υπόβολον λέγεται
τούτο, ότι η γυναίκα έδιδε χάριν προικός τόσον πράγμα· και ο ανήρ υπέβαλλε τόσον
εις την περιουσίαν αυτών και ήτον κοινή ... Και σήμερον τοιούτον υπόβολον ο ανήρ ου
διδει· αμή αν συμφωνήσουν να δοθεί τίποτε μερτικόν, ... εκ προτελευταίης της γυναικός
Μαλαξός, Νομοκ. 364.

πρότερα, επίρρ., Αχέλ. 1029, 1157.

Το μτγν. επίρρ. πρότερα (TLG). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

1) Νωρίτερα, προηγουμένως: και ήτον τιμιότερον πρότερα να μισέψουν, | παρά
να τους εύρουνσιν εκεί, να τους έχουσιν φονέψει Χρον Μορ. Η 9014. 2) Πρώτα-πρώτα:
πρότερον οφείλομεν τρέχειν πρότερα εις τα παιδιά τους κληρονόμους, και αν ουδέν
έχει παιδιά ο κληρονόμος, να δράμεις εις τους γονείς Ελλην. νόμ. 565¹⁶· ορθώθησαν οι
Τούρκοι 'ς κάθε πράμα, | το πού να κρούσουν πρότερα συμβούλιον εκάμα Αχέλ. 298.

προτερεύω.

Το μτγν. προτερεύω (TLG). Τριτοπρόσ. προτερεύκει και μέσ. προτερεύκουμε
σήμ. στο κυπρ. ιδίωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 765, Χατζ., Λεξ.)· βλ. και LBG.

Α' (Μτβ.) φτάνω κάπου ή κάνω κ. πριν από κάπ. άλλο, προλαβαίνω κάπ.: Πλέ-
ον υπέρ άλλους έτρεχεν ο Πέτρος και Ιωάννης· | τον Πέτρον επροτέρεψεν αυτός πριν
ξαναφάνεις. | Στον Αγιο Τάφον ήλθασιν τρεχόμενοι και εμπήκεν | ο νεότερος πρωτό-
τερα Σκλέντζα, Ποιήμ. 1¹⁴²· (σε σχ. υπερβολής): απάνω σε τούτα τα βουνά η πείνα
πάντα προτερεύει την χώνευσιν, και η άσκησις παρακινά την άνωθεν πείνα Μπερ-
τολδίνος 98.

Β' Αμτβ. α) Προηγούμαι, έρχομαι πρώτος: Τούτ' η γυνή (ενν. η Μαρία Μαγδαλη-
νή) επροτέρεψεν κι ήλθεν εμέ ν' αλείψει | κρατώντα πως ο δάσκαλος, εγώ, της θέλω
λείψει Σκλέντζα, Ποιήμ. 1¹³¹· β) προλαβαίνω, προφταίνω: Πρί σώσω εγώ, επροτέρε-
ψε κι ήρχεντο η αφεντιά σου Στάθ. (Martini) Γ' 79.

προτέρημα το, Σπαν. Α 490, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 88, Λίβ. Esc. 979, Λίβ. διασκευή α
1058, Χρον. Τόκκων 950, 3700, Λίβ. Va 840· προτέρημαν, Σπαν. Α 486, Σπαν. Β 341,
346, 462, 466· προτήρημα.

Το αρχ. ουσ. πρότερημα (TLG). Η λ. και σήμ.

1) Ανδραγάθημα, επιτυχία, ιδ. στρατιωτική: Χρον. Τόκκων 2159· Τότ' ένας εκ
τους ποντικούς ξεχωριστός απ' όλους (παραλ. 1 στ.) ... τον υιόν του έκραξε να 'λθεί
να πολεμήσει | κι εις τους εχθρούς προτήρημα να δείξει και να ποίσει Ζήνου, Βατραχ.
414. 2) Θετικό χαρακτηριστικό, θετική ιδιότητα κάπ.: Εις ένα γαρ πρότέρημα προ-

σθέτεις άλλο ένα, | εις την ανδρείαν ταπεινώσιν, και πού καλλίον εις κόσμον; Σπαν. (Λαμπρ.) Va 514· Δι' αυτά τα προτερήματα σ' αυτήν την Βενετίαν, (παρ. 5 στ.) στην εξουσιάν την κοσμικήν τον έκλεξαν απάνω (ενν. τον Μιχαήλ) | που εις γλώσσαν την ιταλικήν τον λέγουν γουαρδιάνο Λίμπον. 165· (εδώ προκ. για πρόσωπο που συγκεντρώνει πληθώρα χαρισμάτων): ο δε χρυσός Καλλίμαχος και δυστυχής εκ Τύχης, | εκ γένος το βασιλικόν και μισθαργός εκ Τύχης, | ο θάνατος του δράκοντος, αλλά νεκρός εκ Τύχης, | παντός καλού προτέρημα, νυν δε σιδερωμένος, | έλεγε πικραινόμενος, θλιβόμενος και κλαίων ... Καλλίμ. 2382. 3) Καλή πράξη, ευεργεσία, εξυπηρέτηση: Καν σε ποιήσει τίποτε προτέρημα ολίγον, | οίος αν ένι, πάντοτε έχε τον εις τον νουν σου Σπαν. B 344.

Φρ. έχω προτερήματα από κάπ. = υπερέχω, ξεχωρίζω από κάπ.: της Ρώμης ο κατάρχων, | εκείνος οπου έφριξεν Ιτάλιαν και Ρώμην, | ο Λατζελάος ο φρικτός, ο δυνατός, ο μέγας, | όπου είχε προτερήματα από όλους τους ρηγάδες Χρον. Τόκκων 3333.

προτέριμος, επίθ.

Από το προτερώ και την κατάλ. -ιμος.

(Προκ. για πρόσωπο) που έρχεται πρώτος (σε σύγκριση με άλλους), που υπερέχει: Άκουσα εγώ την αυθεντία σου νύκταν και την ημέραν, | το πως είσαι εύμορφος και φρόνιμος, προτέριμος εις πάντας Διήγ. Αλ. Σεμίρ. S 892 (πβ. και Διήγ. Αλ. Σεμίρ. B 873).

πρότερον, επίρρ., Ελλην. νόμ. 565¹⁶, Χρον. Μορ. H 865, 2828, 7913, 7930, Χρον. Μορ. P 2828, 7913, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 18.

Το αρχ. επίρρ. πρότερον (L-S, λ. πρότερος).

1α) Νωρίτερα, προηγουμένως, παλιότερα: Καλλίμ. 1228, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 256, Θησ. Πρόλ. 69· (με γεν.): Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 12946· (έναρθρ.): Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 93· β) (με γεν. λ. που δηλώνει ηλικία) μικρότερος από ...: Ο βασιλεύς Μενέλαος είχε μίαν θυγατέρα | εκ την Ελένην, πρότερον ετών δύο υπήρχεν, | οπότεν Πάρις ήρπαξεν Ελένην από Σπάρτης Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 13573. **2α)** (Προκ. για τη δήλ. χρονικής σειράς) πρώτα-πρώτα, αρχικά: άρχισεν ούτως λέγει τον· «Πάντες παρακαλού σε, | ο κόντος Φλάντρας πρότερον, δεύτερον της Τουλούζας, | κι απέκει οι ευγενικοί, οι πρώτοι του πασάντζου ...» Χρον. Μορ. P 234· Αφόν εξέβημεν εκ την δολίαν την Τροίαν, | ήλθαμεν και αποσώσαμεν πρότερον εις την Σμύρνην (παρ. 2 στ.). Απ' αυτού εκαταλάβαμεν πάλιν εις Λωτοφάγους Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 13616· (με γεν.): του παραδείσου πρότερον οίκον εποίησέ τει | και πύργον μέσον έστησεν πλήρης πολλών επαίνων Διγ. Z 4091· φρ. πρότερον αρχή, βλ. ά. αρχή B'γ φρ. β) (προκ. για τη δήλ. προτίμησης) κατά πρώτον, πάνω από όλα (βλ. και Lex. Chron. Μορ., στη λ.): διά τούτο ερώτησα τον γέρο μισίρ Νικόλα (παρ. 1 στ.)· το τι μου εζήτει πρότερον κι ορέγετον να ποιήσω, | καν δίκαιον καν τε χάριταν, το όποιον θέλει εκ τα δύο; Χρον Μορ. H 7710.

πρότερος, επίθ., Καρτάν., Π. Ν Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 345· Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 67¹².

Το αρχ. επίθ. πρότερος. Η λ και σήμ. λόγ.

(Χρον.) α) που προηγείται χρονικά, προηγούμενος: Καλλίμ. 1271· β) που συνέβη ή υπήρξε πριν από κ. ή κάπ., προγενέστερος, παλιότερος: Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 37, Βασιλ. Κεφάλ. Παραιν. 115· γ) πρώτος από όλους: Ορίζει ο Βελισάριος, ο φρόνιμος, ο μέγας, να φέρουνσιν τους αδελφούς, Αλέξιν, Πετραλίφην, εκείνους οπού εσέβησαν πρότεροι εις το κάστρον Διήγ. Βελ. Ν² 255.

Το αρσ. ως ουσ. = αρχηγός, ηγέτης (πβ. ά. προεστός): Χρον Μορ. Η 5182.

προτέρου, επίρρ.

Από το επίρρ. πρότερον (L-S, λ. πρότερος AIV) ή πρότερα αναλογ. με τα επιρρ. σε -ου.

Προηγούμενος, νωρίτερα: Εάν γένηται ότι εις άνθρωπος ένι ξημερωμένος ημέραν τακτήν ... εάν τον επίασεν οδύνη ή ασθένεια ..., εντέχεται να ποίσει νώσιν της αυλής το κώλυμάν του μίαν ημέραν πρότερον παρά την ημέραν του οπού ένι ξημερωμένος Ασσίζ. 89¹⁷.

προτερώ.

Το αρχ. προτερέω. Η λ. σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Χατζ., Λεξ., λ. προτερεύκουνται, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.), όπου και γ' εν. ενεστ. προτερά (Σακ., Κυπρ. Β' 765).

I. (Ενεργ. αμτβ.) υπερέχω, υπερτερώ: Του τρίτου (ενν. αδελφού) πάντες έκριναν τους λόγους προτερούντας Καλλίμ. 138.

II. (Μέσ. μτβ.) προτιμώ, διαλέγω: και τίναν προτερήσομαι (ενν. των τέκνων μου), τίναν και κρίνω πρώτον| ουκ οίδα και του στέμματος τίναν δεσπότην θέσω Καλλίμ. 49.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = που υπερέχει, που έχει πολλά προσόντα: φουσσάτον έχομεν πολύν, καλόν και διαλεγμένον| θέλομεν ουν και στρατηγόν άνδρα προτερημένον Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 694· (εδώ σε μεταφ., σκωπτ.): πολλά με εθανμάζονταν (ενν. οι γονείς μου) και συνεχαίροντό μοι, διότι εγέννησαν φυτόν πολλά προτερημένον Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 155.

προτεστάρω, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1483, Διαθ. 17. αι. 3¹⁷⁰.

Από το ιταλ. *protestare*. Μέσ. προτεστάρουνται σήμ. στην Ζάκυνθο (Ζώη, Λεξ. Ζακ.² Β'). Η λ. σε έγγρ. του 18. (Γκίνης, ΕΕΒΣ 39/40, 1972/73, 228, Σερεμέτης, Ηπειρωτική Εστία, 19, 1970, 34), 19. αι. (Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Α' 122, 126, Αλιπράντης, Αθ. 75, 1974-75, 146) και σήμ. ιδίωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Πανταζ., Κεφαλθιακ., Λορεντζ., Αθ. 16, 1904, 203) καθώς και στο ΑΛΝΕ.

1) Διαβιβάζω εντολή, συμβουλή ή επιθυμία μου σε κάπ., παραγγέλνω: για τούτο ορδινιάζω, εξορτάρω και προτεστάρω όλους εκείνους ... να μη βαλθούσιν ουδέ να λογιάσουν ποτέ να πανδρέψουσιν παιδίν τως εισέ συγγενικόν τως ως το τέταρτο βαθμό Διαθ. 17. αι. 3¹⁶⁵. λέγω και θέλω και τούτο το κάργος να το 'χει ... ο έγγονάς μου ... προτεστάροντάς του ... να κάμει να 'νιαι πλερωμένα τα άνωθεν λεγάτα και να κρατεί κόντο παρτικολάρε εις ό,τι θέλει πλερώνει καθημερινό Διαθ. 17. αι. 4²³. 2) Παρακαλώ:

μα προτεστάρω σε, αυγή, Αυγερινό μην πέψεις,¹ μήτε η μέρα η φωτεινή ακόμη μην χαραξει Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 64.

προτεστιάζω, Μαχ. 552³⁰, 582²⁹. — Βλ. και προτεστάρω.

Από το προβ. *protestar* (βλ. Stanitsas, Act. VIIIe Congr. Intern. Neo-hell. franc. 80-1, 100, Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 216, 289).

1α) Διαμαρτύρομαι εναντίον κάπ.: εμπήκαν εις το παλάτιν και ούλους επροτεστίασαν τους, από τη μερίαν του Θεού και του πάπα και από τη μερίαν της ρήγαινας, να μεν τους χωρίσουν αφού τες γυναίκες τους και από τα παιδιά τους Βουστρ. (Κεχ.) 284¹⁴. **β)** εκφράζω τη διαμαρτυρία μου σε κάπ. με απειλητικό τρόπο: τον ποίον (ενν. τοποκράτορα) εφοβέρισαν τον (ενν. οι Γενοβήσοι) και επροτεστιάσαν τον Μαχ. 528²¹. **γ)** καταγγέλλω κάπ.: Και έρυσεν (ενν. ο πρίντζης) έναν νοτάρην και επροτεστιάσεν τον (ενν. τον ποδεστάν) ομπρός σ' όλους και έβαλέν το εις γράψιμον Μαχ. 316²². **2)** Διαφωνώ, εναντιώνομαι σε κάπ.: και οι Κρητικοί εδιαφεντέψαν τους και επροτεστιάσαν τους μηδέν παν εις την Βενετίαν, ότι επήραν τους οι Γενοβήσοι Μαχ. 588¹¹. **3)** Παραγγέλλω: Προτεστιάζομέν σε να μας πλερώσεις όλες τες ζημίες όπου να μας γενούν διά τες ημέρες όπου να σταθούμεν ώδε διά τον κοντοσταύλην Μαχ. 528²².

προτέστο το, Κυπρ. χφ. 161.

Από το ιταλ. *protesto*. Η λ. σε έγγρ. του 18. (Μέρτζιος, Μακεδ. 7, 1967, 134) και 19. αι. (Μαλανδράκη, Ελλην. 11, 1939, 201, Αλιπράντης, Αθ. 75, 1974/75, 175), στο Du Cange (λ. προτέστον), σήμ. ιδιωμ. (Ζώνη, Λεξ. Ζακ.² Β', Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., Γιαγκουλής, Κυπρ. διαλ.) και στο ΑΛΝΕ· βλ. και LBG (λ. προτέστον).

Διαμαρτυρία (νομ.) καταγγελία: με το τεσταμέντον του ο αυτός αφέντης Ανδρέας δίδει ορδιτιά και παραγγέρνει τον κομμισάριόν του με μεγάλην όρεξιν και σκάζι με προτέστο να τυχαίνει να δούσι ... λογαριασμόν του άνωθεν Ντόρια και να τονε σφίξουσιν να πλερώσει Διαθ. 17. αι. 3¹⁴¹.

προτζεσόροι οι.

Από το ιταλ. *predecessori*. Η λ. σε έγγρ. του 16 αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 89²³).

Οι προγενέστεροι, οι πρόγονοι: Οι δε μεταγενέστεροι αλησμονήσαντες την γνώμην των προτζεσόρων τως, ότι πως, διά ενθύμησιν μόνον εκείνων όπου έκαμαν τες ανδραγαθίες, τως έκαμαν τες στάτους, ... επροσκύνουν αυτά (ενν. τα ξόανα) ως αθανάτους θεούς Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 132¹⁵.

πρότζος ο, βλ. μπρούντζος.

προτήρημα το, βλ. προτέρημα.

προτηρητής ο.

Από το μτγν. *προτηρέω* (TLG) και την κατάλ. -τής.

Υπεύθυνος, επικεφαλής: φρουράς προτηρητής πασών τε και κλειδούχος Αξαγ. Κάρολ. Ε' 540.

προτίθημι.

Το αρχ. προτίθημι. Η λ. στο μέσ. ενεστ. προτίθεμαι και σήμ. λόγ.

α) (Μέσ.) τοποθετώ, βάζω κ. μπροστά· (μεταφ.): Άλλοι κατησφαλίζουντο (ενν. εν τη φυλακή) δεσμοίς, αλλά δυσλύτοις, | ως εν αγγίστρω δέλεαρ προθέμενοι φιλιάν | και βόθρους συσκευάζοντες κατά των χριστωνύμων Γλυκά, Στ. 498· **β)** (προκ. για φαγητό) προσφέρω, σερβίρω: Προδρ. (Eideneier) IV 334, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 105¹¹.

Φρ. προτίθεμαι εις βάρος κάπ. = φέρνω ανία σε κάπ., κάνω κάπ. να βαρεθεί: Αλλά των λόγων την γραφήν επέτεινα εις πλάτος | και τον αναγινώσκοντα εις βάρος προεθέμην Καλλίμ. 1005.

προτιμεύω, Σαχλ. Β' (Wagn.) P 33· προτιμεύγω, Φαλιέρ., Ιστ.² 35 κριτ. υπ.

Από το αρχ. προτιμάω κατά τα ρ. σε -εύω. Ο τ. στο Du Cange (λ. προτιμεύγειν). Η λ. στο Soman.

1α) Τιμώ κάπ. περισσότερο από άλλους: Και αν προτιμεύγουν γέροντες μικροί και 'κοδεσπότες, | ωσάν επροτιμεύγουντα, όντεν εξούμαν τότες Απόκοπ.² 125, 126 (βλ. και Κακριδής, Κρ. Χρον. 7, 1953, 411)· **β)** δίνω σε κάπ. τιμητική προτεραιότητα (εδώ ειρων.): Εις γιόμα μου και εις δείπνον μου, αντάμα τρώμε πάντα (ενν. με το φυλακάτορά μου)· | εμπρός εκείνος νίβγεται, ομπρός καθίζει εις την τάβλα, | και πάντα προτιμεύγω τον εις τα καλά μπουκούνια Σαχλ., Αφήγ. 576. **2)** Επιλέγω, προτιμώ: Και επροτίμενα να αποθάνω εγώ, παρού ότι να βλαβείς εσύ Διγ. Ανδρ. 407³⁷. **3)** (Νομ., αμτβ.) έχω προτεραιότητα στην άσκηση κάποιου δικαιώματος: Ένα πράγμα, ή και πολλά, εάν ... αγοράσουν ... δύο τινές άνθρωποι ..., οπόταν μετά την συνήβασιν έναν από το άλλο μέρος τραβίζει να το επάρει ... προτιμεύει εκείνος οπου τα επαραλαβεν, αν και τα άσπρα δεν έδωκεν Νομοκριτ. 81.

προτιμή, η,

Το μτγν. ουσ. προτιμή (L-S Suppl.). Η λ. με διαφορ. σημασ. σε έγγρ. του 12. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.² 320), 17. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 470, 490, Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 85), 18. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 417, 449, Μηνάς, ό.π., Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 123, 125), στο Soman. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης, Πασπ., Γλωσσ.), καθώς και λογοτ. στο ΑΛΝΕ.

1) Υπεροχή, ανωτερότητα: Πώς δε νοάς την προτιμήν τ' αντρός κατά την φύση | και κατά την συνήθισιν, την σαρκικήν την κρίση; Φαλιέρ., Ιστ.² 499. **2)** Πρώτη θέση, πρωτεία: Ω σκύλοι, εκεί που 'τύχαινε να τον αποδεκτείτε (παραλ. 1 στ.), γιατί τον ανιμένετε, καθώς λαλεί η Γραφή σας, | για να σας βάλει ελεύθερους πάλι στην προτιμή σας Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 230. **3)** Προτίμηση, διάκριση (πληθ.): Μα ξεύρε τούτο από μεν κι έχε το πάντα θάρρος, | πως δε χαρίζει προτιμές στον θάνατον ο Χάρος Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 310.

προτίμησις η, Τρωικά 526²⁷, Διγ. Z 2089, Χρον. Μορ. Η 4132, Χρον. Μορ. P 2003, 4132, 6678, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 370, Λίβ. Esc. 852, 859, Λίβ. διασκευή α 932, Χρον.

Τόκκων 465, Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο XIV¹, Θησ. Ε' [74⁷], Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 118, Zygomalas, Synopsis 178 Ε 26, Σουμμ., Ρεμπελ. 160, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1310 κε' 1, 1311 κς' 1, Κρασοπ. (Eideneier) S 175, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Ρωμ. γ' 9, Χριστ. διδασκ. 465· προτίμηση, Θησ.Ζ' [25³], Συναξ. γυν. 93.

Το αρχ. ουσ. προτίμησις. Ο τ. προτίμηση και σήμ.

1) Επιλογή του καλύτερου ή σημαντικότερου (πράγματος ή προσώπου) ανάμεσα σε πολλά· (εδώ) η δυνατότητα επιλογής: Δια τούτο γαρ όπου είπασιν, να δουλεύει (ενν. ο προνοιάτορας) όλον τον χρόνον, | ἐνὶ διὰ την προτίμησιν του αφέντη, ὅπερ ἐνὶ, | ἀπὸ τους μήνας δώδεκα να επαίρνει ὅποιους θέλει Χρον. Μορ. Η 2003· και μάθε, ουκ ἐν' προτίμησις των ερωτοπροσώπων | εις τίποτε, νυν ἐγνώριζε, μα το σπαθίν του Πόθου Λίβ. διασκευή α 938· φρ. δίνω προτίμησιν κάπ. = συμπεριφέρομαι ευνοϊκά, κάνω διακρίσεις σε ὄφελος κάπ.: την δόξαν ουκ εντρέπεται (ενν. ο θάνατος), το μεγαλύτερον ου βλέπει, | τον υψηλόν περήφανον προτίμησιν δεν δίδει, | ὅλους περισσωρεύει τους στον σκοτεινόν τον Αἰδην Βυζ. Ιλιάδ. 1163. 2) Τιμή, εκτίμηση, σεβασμός: Γιέ μου, αν τύχεις πούπετε και ιδείς καλλιότερόν σου, | δος του προτίμησιν πολλήν, δος του τιμήν μεγάλην Σπαν. (Ζώρ.) V 165· ψέμαν ουδέν ειπείς ποτέ, ἀλήθειαν λέγε πάντα, | να έχεις και προτίμησιν, αγάπην παρά πάντας Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 67. 3α) Υπεροχή, ανωτερότητα: Οι δύο ... με τα σπαθία στα χέρια | ο εἰς τον ἄλλον ἐκρουον, ὅσον ημπορεῖ πλέον (παρ. 4 στ.). Αλήθεια ου γνωρίζετον, ο εἰς ἀπὸ τον ἄλλον, | το τις εἶχε προτίμηση στον ὄχλον τον μέγαν Θησ. Ε' [76⁵]· β) (στρατ.) πλεονέκτημα: Εἰς το βουνί τους ὠρισεν (ενν. ο βασιλέας) να στήκουν οι Ρωμαῖοι, | τον τόπον να φυλάσσουσιν ὅλοι με τα δοξάρια· | κι ὅταν εὔρουσιν τον καιρόν, με μηχανίαν, με τρόπον | και ἔχουν την προτίμησιν, να πολεμούν τους Φράγκους Χρον. Μορ. Η 6678· ἐγὼ ντροπή ουκ ἔχω το προτίμηση να παίρνω, | και να 'ναι πλέο σωτηριά ολού μου του φουσσάτου Θησ. (Foll.) I 112· γ) προβάδισμα: ἀποθανόντος ἐκείνου (ενν. του υἱού του Μουράτη), ἠθέλεν υπάγειν (ενν. το οσπίτιον του βασιλέως) εἰς προτίμησιν μεγάλην Σφρ., Χρον. (Maisano) 108⁵. 4α) Προσόν, προτέρημα: Η χώρα ομορφότερη και δυνατή ἐξ ὅλες | και ἄλλα χαρίσματα πολλά (ενν. ἔχει), προτίμησες μεγάλες Χρον. Τόκκων 2116· β) αξία: Χαρά σ' ἐσέν, κυρ γάδαρε, και με την φρόνεσή σου, | γιατί με γνώσιν ἐφυγες, με την προτίμησίν σου Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 534. 5) (Συνεκδ.) α) μερίδιο που αποδίδεται σε κάπ. κατὰ προτεραιότητα και εἶναι μεγαλύτερης αξίας: Ποιήσω και τους γάμους σου ακουστούς εἰς τον κόσμον, | να λάβεις και την προίκα σου ἀπ' αὐτῆς της ἡμέρας, (παρ. 14 στ.) δώσω σοι και προτίμησιν των λοιπών μου παιδίων | πλούτον πολύν και ἀπειρον, κτήματα ουκ ολίγα Διγ. (Trapp) Gr 1671· Ουδέ πρέπον γαρ υπάρχει, ἵνα πάντες μεταστρέψουν | το μεμοιρασμένον πάλαι, ἵνα λάβεις ἀναλόγως | την προτίμησιν αξίως, ἀλλὰ πρέπει συ να πέμψεις | την του Χρύσου θυγατέρα Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Α' [330]· β) (πιθ.) μερίδιο ἐπὶ των κερδών: Ἀνθρωποι πραγματεντάδες γ' ἔβαλαν εἰς πραγματείαν. Ο μεν πρῶτος ἔβαλεν φλουριά ιε' και εἶπεν ὅτι να παίρνει ἀπὸ το διάφορον προτίμησιν τρία εἰς τα κ' ο δεύτερος ἔβαλεν φλουριά ις', ὅτι να παίρνει και αὐτός εἰς τα λ' προτίμησιν δ' ... Rechenb. 61^{2,3}. 6) (Νομ.) ἐμπράγματο δικαίωμα (για το πράγμα βλ. Οικον. Ιστ. Βυζ. Γ' 267-81, ODB, λ. *protimesis*· πβ. και ἄ. πρελατσιόν): Η γυναῖκα ἔχει προτίμησιν ἀπὰ πάσα ἄνθρωπον οπού να χρεωστεῖ ο ἄνδρας αὐτῆς, να λάβει αὐτὴ πρῶτον την προίκαν αὐτῆς Μαλαξός, Νομοκ. 359.

προτιμητέος, επίθ., Καλλίμ. 185.

Το μτγν. επίθ. προτιμητέος. Το ουδ. ήδη αρχ. Η λ. και σήμ.

Που πρέπει, που αξίζει να προτιμηθεί: Ταύτα δε ένεκα της σης αγάπης εποιούμην, | ης ου τον κόσμον, ου το ζην είχαν προτιμητέον Διγ. (Trapp) Gr. 3470· έκτοτε ... ευλαβούμενος και προτιμητέος ην (ενν. ο Ερτογρούλης) εκ πάντων διά το είναι ικανόπλοον και θαλαττουργόν, διατί μεν ουκ εισίν αγαθοί το γένος τούτο των Τουρκών εν τη θαλάσση πλέειν Ψευδο-Σφρ. 216¹⁷.

προτιμότερος, επίθ., Zygomalas, Synopsis 173 E 5, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ιω. α' 15 σημ.

Το αρχ. επίθ. προτιμότερος (συγκρ. του επιθ. πρότιμος, βλ. L-S). Η λ. και σήμ.

1α) Που επιλέγεται γιατί θεωρείται καλύτερος, που τον προτιμούμε από κάπ. ή κ. άλλο: Ει και λίαν παράνομον του εμαντήν προδούναι (παραλ. 2 στ.), πόθος γαρ όμως ακραιφνής, αγάπη σου η βεβαία! προτιμότεραν έποισε σην καλλίστην αγάπην Διγ. (Trapp) Gr. 1519· **β)** που θεωρείται ανώτερος, που εκτιμάται περισσότερο: Διά γαρ του ονόματος των υιών και αι θυγατέρες δηλούνται. Οπού γαρ ειπεί· «τοις εμοίς υιοίς αφήμι τόδε», καλά και δεν είπε «και ταις θυγατράσι», πλην συγγροικούνται και αύται. Το γαρ προτιμότερον όνομα των υιών συμπεριλαμβάνει και των θυγατέρων ως έλαττον Zygomalas, Synopsis 220 Λ 6· (σε προσφών.): Ευχαριστώ σε δέσποτα μέγιστε πατριάρχα! της Κωνσταντινουπόλεως ... (παραλ. 1 στ.) και πάντα προτιμότερε και μέγιστε των άλλων Αρσ., Κόπ. διατρ. [924]. **2)** (Νομ.) που έχει το εμπράγματο δικαίωμα της προτίμησης (βλ. και ά. προτίμησις 6): ο δανειζόμενος δανείζεται από πολλούς, δανείζεται δε από έναν έτσι ρητά και ονομαστικά, όπως διά των ασπρών του ποιήσει τόδετι ... Τούτον κρίνει ο νόμος προτιμότερον πάντων των άλλων των απλώς και ως έτυχε δανεισάντων, ίνα εξικανωθεί και πληρωθεί το χρέος Zygomalas, Synopsis 178 E 26· Είναι τινές που δικαιώνονται εις κληρονομίαν τινός και χωρίς διαθήκης. Και πάλιν, πάντων είναι τα παιδιά προτιμότερα Zygomalas, Synopsis 264 Π 33.

προτιμώ, Σπαν. Α 153, 339, 591, Σπαν. Β 154, 156, 419, Σπαν. V 155, 157 Κομν. Διδασκ. Δ 192, 271, Διδ. Σολ. Ρ 67, Σπαν. Ρ 90, 92, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 165, 167, 464, Γλυκά, Στ. 411, 551, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 615, Διγ. (Trapp) Gr. 47, Βέλθ. 179, Ερμον. Α 318, Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 21, 42, Χρον. Τόκκων 116, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 74, Μαχ. 656²⁴, Δούκ. 233¹⁶, Σφρ., Χρον. (Maisano) 66¹¹, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 327, Κορων., Μπούας 62, Βυζ. Ιλιάδ. 505, Zygomalas, Synopsis 215 Κ 53 δις, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1310 κδ' 1, 1355 ρκζ' 1, 6, 1495 μδ' 3, Φορτουν. (Vinc.) Β' 269.

Το αρχ. προτιμάω. Η λ. και σήμ.

1) (Ενεργ. και μέσ.) **α)** τιμώ, εκτιμώ, σέβομαι κάπ. ή κ. περισσότερο: Σπαν. Ο 100, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 126¹²· **β)** δίνω σε κάπ. τιμητική προτεραιότητα, τον περιποιούμαι περισσότερο: ο δε Βαλτάσαρ ... ήπαιρνε τους μεγιστάνας και τους άρχοντάς του ... και εχαίρετο μετ' αυτών και επροτιμάτον τους εις μεγάλας τραπέζας και χαρίσματα Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 344⁶· εις γιόμα και εις δείπνον μου ομού ετρώμεν πάντα! εμπρότερά μου ενίβγετον, πρωτότερα καθίζει, | και πάντα επροτίμουν τον (ενν. τον φυλακάτοραν) εις τα καλά μπουκούνια Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 352·

Εκεί μόνος καθέζεται οπότεν εστιάται (ενν. ο ιεράρχης)¹ και παρά πάντων κάλλιστα πρεπόντως προτιμάται Παῖς., Ιστ. Σινά 936. 2) (Ενεργ. και μέσ.) διαλέγω κ. ή κάπ. ως καλύτερο, επιλέγω: Σπαν. Ρ 222, Διγ. Α 4436, Βίος Δημ. Μοσχ. 342. 3) (Νομ.) (μέσ. αμτβ.) έχω το εμπράγματο δικαίωμα της προτίμησης (βλ. και ά. προτίμησις 6): Όταν πουλείται είδος τινός ανθρώπου κινητόν ή ακίνητον, προτιμώνται οι συγγενείς να το αγοράσουν Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1355 ρκζ' 4· Η γυνή προτιμάται παντός δανειστού να επαίρνει την προίκα της αρχήν, και τότε να δοθούσι του άρχοντος του τόπου τα χρέη Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1310 κδ' 5.

προτοιμάζω, βλ. προετοιμάζω.

προτού, επίρρ., Καλλίμ. 1308, Διγ. Α 2395, 4179, Διγ. Ζ 1886, Λίβ. διασκευή α 2381, Αχιλλ. (Smith) Ν 1727, Λίβ. Va 1765, 2042, Συναξ. γυν. 267, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ιω. ιδ' 29· προυτού, Αλεξ.² 999.

Το μτγν. επίρρ. προτού (TLG· βλ. και Jannaris, Hist. Gramm. 423). Ο τ. και σήμ. ι-διωμ. (Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγριτ., Ευγενίδης, Παγγ. Γλωσσ., Κοντονάτσιου, Διάλεκτ. Λήμν. 381). Η λ. στο Du Cange και σήμ.

Α' (Επίρρ., χρον.) προηγουμένως: Γίνονται δε τα επιρρήματα εις διαφόρους και πολλούς τρόπους. Χρονικά ... προτού, πριχού, πριν, γλήγορα ... Σοφίαν., Γραμμ. 81.

Β' (Ως σύνδ., χρον.) πριν (να): Αμή, όταν edιάβη ο Μπαγιαζίτης απάνω του (ενν. του Αλεξάντρου, αφεντός της Αρμενίας), προτού σώσει εκεί, τον είχε φθονήσει η γυναίκα του και ο υιός του και τονε σκοτώσανε, και εκάθησε στην βασιλεία του ο υιός του Χρον. σουλτ. 30²⁹· Λέγει τον ο Ιησούς (ενν. τον Πέτρον): «Βέβαια σε λέγω, ότι ε-τούτην την νύκτα, προτού να φωνάξει ο πετεινός, τρεις φορές θέλεις με αρνηθεί» Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. κζ' 34· Και κύκλοθεν οικίδια ως σπήλαια τυγχάνουν,¹ ένθα υπήρχον ασκηταί προτού μη αποθάνουν Παῖς., Ιστ. Σινά 1792· (με επόμ. το σύνδ. παρά πλεοναστικά, πβ. και παρά Β'14β): εκείνον τον καιρόν ήτον ένας άνθρωπος εις την Ιερουσαλήμ, το όνομά του Συμεών· και ο άνθρωπος ετούτος ήτον δικαίος και ευλαβής ... Και ήτον εις αυτόν προφητευμένον από το Πνεύμα το Άγιον να μη ιδεί θάνατον προτού παρά να ιδεί τον Χριστόν Κυρίου Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Λουκ. β' 26.

Γ' (Ως πρόθ., χρον.) πριν από: Η Θεοτόκος η Παναγία δεν ήτον ... γυναίκα αληθινή και από σποράν ανθρώπου,¹ μόνον σοφία θεϊκή προτού της γης και τόπου.¹ Και ο φρόνιμος ο Σολομών, ο μέγας ο φωστήρας, (παραλ. 1 στ.) λέγει: «Πρώτον της αρχής και έμπροσθεν τον αιώναν¹ την Παναγίαν εποίησεν ο Πλάστης με την φρόναν» Συναξ. γυν. 73.

προτρεπτικός, επίθ., Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 58.

Το αρχ. επίθ. προτρεπτικός. Η λ. και σήμ.

Που παρακινεί, ωθεί σε κ.: αυτ. 58.

προτρέπω, Προδρ. (Eideneier) I 262, Ιων. IV 2, Ορνεοσ. αγρ. 532²⁷, Διγ. Ζ 957, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 270, Βίος Αλ. 1165, Δούκ. 323²⁷, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 771, 1199, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 110¹².

Το αρχ. προτρέπω. Η λ. και σήμ.

α) (Ενεργ. και μέσ.) παρακινώ, συμβουλεύω, ωθώ κάπ. να κάνει κ.: Βίος Αλ. 241, Ερμον. Γ 172· β) ορίζω, παραγγέλλω, διατάζω: ουκ εστι των τυχόντων Τούρκων ο εν τη αυλή εισελθών του βασιλέως ... ένεκα σωτηρίας ... Ειδέ και των τυχόντων είς, ουδ' αυτόν αν σοι δέδωκα του βασιλέως μη προτρέψαντος Δούκ. 157³³· ουκ ηβουλήθη (ενν. ο Παγιαζήτ) δούναι τα νεογνά εν χερσί του βασιλέως, καθώς ενδιαθήκως προέτρεψεν ο πατήρ αυτών τω Παγιαζήτ Δούκ. 231⁹.

προτρέφω· προτρέφω ή προθρέφω.

Από την πρόθ. προ και το τρέφω. Η λ. τον 6. αι. (L-S), αν όχι ήδη μτγν. (L-S Suppl.).

Κάνω μια τροφή πιο θρεπτική, κατάλληλη για θεραπεία, με την προσθήκη υλικών που χρησιμοποιούνται ως φάρμακο: Ούτως ... αυτόν (ενν. τον ιέρακα) ιατρεύσεις: μέλι κοχλιάριον έν, κρόκον όσον οι δύο σου δάκτυλοι λάβωσιν, οίνον παλαιόν ... ταύτα μίξας ..., ούτως εξ εκείνης της ιατρείας προθρέψεις την τροφήν αυτού εις ταύτην εγκυλίσας Ορνεοσ. αγρ. 534⁹.

προτρέχω, Βίος Αισώπ. Α' 12²²· αόρ. επρόδραμα· προστ. αορ. εμπρόδραμε.

Το αρχ. προτρέχω. Η προστ. αορ. με επίδρ. του επιρρ. εμπρός. Η λ. και σήμ.

Προλαβαίνω κάπ. (τρέχοντας), προφταίνω: Πάντως, αγούροι μου, είδατε ..., Ι όταν εφθάσαν στρατηγοί και επήραν σας δεμένους (παραλ. 7 στ.), το πώς τους επροδράμαμεν και επιάσαμεν κλεισούρας Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 512· πράγμα τι οπού νοείς και χρήζοντ' (ενν. οι φίλοι) από σένα, Ι εμπρόδραμε και δος τους το, πριχού σε το ζητήσουν Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 367·

πρότριτα, επίρρ., Δούκ. 363¹³, Ψευδο-Σφρ. 160⁵.

Το αρχ. επίρρ. πρότριτα.

Παλιότερα, πριν από καιρό: Πρότριτα γαρ του κόρακος επάνω μου της στέγης Ι επί κακώ καθισαντος και κράζειν αρξαμένου Ι και λέγειν όλως άναρθρα και παρακεκομμένα, (παραλ. 3 στ.) τρόμος ... κατέλαβε και φόβος την ψυχήν μου Γλυκά, Στ. 46· έκφρ. χθες και πρότριτα = πρόσφατα: Ταύτα και άλλα πλείω ο Χαλίλ-πασιάς ακούσας ... ούτως προς τους αποκρисиαρίους εφθέγγατο: « ... Ανθρωποι μωροί, την χθες και πρότριτα γενομένην μεθ' υμών ένορκον πράξιν ήδη φέρομεν και, ει δυνατόν ειπείν, τα γεγραμμένα ούπω εξήρანται ... » Δούκ. 295¹.

προτροπή η, Διάτ. Κυπρ. 505¹⁸.

Το αρχ. ουσ. προτροπή. Η λ. και σήμ.

Παρακίνηση· (εδώ εκκλ.) άδεια, έγκριση, εξουσιοδότηση: Περί εξομολογήσεως, ότι δεν πρέπει τινάς, ότι, χωρίς προτροπής του κατά τόπον αρχιερέως, να αναδέχεται τους λογισμούς των ανθρώπων Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 773 ρε' 2.

προτσενδέρω, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 726¹⁴, 727^{10, 11}, 736¹³· προτσεδάρω ή προτσεντέρω, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 726¹³, 795¹⁹⁻²⁰.

Από το ιταλ. *procedere*· πβ. και βεν. *proceder* (Boerio). Ο τ. προτσεδάρω στο Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ., λ. προτζεδάρω. Ο τ. προτσεντέρω σε έγγρ. του 17. αι. (Βαρζελιώτη, Θησαυρ. 30, 2000, 333, 335 γρ. προτζ-). Τ. προτσεδέρω σε έγγρ. του 17. (Βαρζελιώτη, Θησαυρ. 30, 2000, 336) και 18. αι. (Βερβιτζ., Πρωτόκ. 91¹³⁻¹⁴)· βλ. και Ζώη, Λεξ. Ζακ. Β².

1) Κάνω, προξενώ: Όσα κακά έγινησαν στην Κύπρον την καμένην | αυτοί (ενν. οι Τούρκοι) τα επροτσέδαραν οι τρισκαταραμένοι Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 486. 2) (Νομ.) προβαίνω σε δικαστική ενέργεια: ο αυτός αγοραστής να μπορεί να προτσενδέρει ... εισέ ικάντος Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 736¹².

προτσέσσο το, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 745¹¹, Σουμμ., Ρεμπελ. 182· προτσέσσο(ν).

Από το ιταλ. *processo* (Nourney, Lat. Ital. 123)· πβ. και βεν. *processo* (Boerio). Τ. προτσέσσον σε έγγρ. του 16. αι. (NE, 6, 1909, 273 γρ. προτζέσσον). Η λ. (προτζέσο) σε έγγρ. του 16. (Σερεμέτης, Έγγρ. Ινστ. Βεν. 194), 17. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 497, Βαρζελιώτη, Θησαυρ. 30, 2000, 330, Σερεμέτης, ό.π. 191, κ.α.), 18. (Βερβιτζ., Πρωτόκ. 91⁶⁻⁷) και σε επιστ. του 19. αι. (Σταμούλη, Μεσ. Ν. ΕΛΛ. 6, 336)· βλ. και Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., λ. προτζέσα, Λάζαρης, Λευκαδ., λ. προτσέσο, Ζώη, Λεξ. Ζακ. Β², λ. προτσέσο.

(Νομ.) α) δικαστικό έγγραφο, πρακτικό: τες σκάλες ανεβαίνασι κλιέντοι κι αβοκάτοι, | κι αθρώπους ήτον η αυλή κάτω κοντογεμάτη, | και τα σπαθιά σαν είδασι, πλακώνει γείς τον άλλο, | να φύγουνσι περίκολο τέτοιας λογής μεγάλο· | γραφές, προτσέσσα, σουπλικες ερίξασι στο φύγι Στάθ. (Martini) Γ' 53· Ακόμη παραγγένει (ενν. ο κυρ Κάρλος Βαρούχας) να μπορού τα παιδιά του να ρεκουνπεράρου τ' αδερφομοίριν του ... με τσι άρπιτρους οπού έχουν βαλμένους ... απού τσι μερίδες οπού το αρπιτράτζο λέγει ... καταπώς φαίνεται εις το προτσέσσο γραμμένο διά χειρός εμού του νοταρίου Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 745¹⁰· β) κατηγορία, καταγγελία: Να κάμει να ιδεί (ενν. ο βασιλεύς) καλά καλά τα προτσέσσα, πριν να κουνδανάρει, ήγουν να τιμωρήσει Μπερτόλδος 84· (εδώ προκ. για κατηγορητική αναφορά): ήλθε η ορδινιά από το υψηλότατο Σενάτο της Βενετίας ότι ο αφέντης ετούτος ο Πιζάνης να τους κρίνει εις το πταίσιμο της ρεμπελιάς οπού ο λαός ετούτος έκαμε, ως φαίνονται τα πάντα όλα γραμμένα εις το προτσέσσο οπού έγραψε καταπάνω τους ο αφέντης ο Τσιβράν ο κουμμεσσάριος, εις το οποίο εφαινόντανε καθαροί οι πταίσται και καπουριόννοι οπού ... ήτον η αιτία της ρεμπελιάς ετούτης Σουμμ., Ρεμπελ. 186-187· γ) δικαστική υπόθεση (βλ. και Παναγωτοπούλου, Θησαυρ. 13, 1976, 137-138): Έδωκα του Φλαγγίνη τσεκίνια ... διά να ιδεί το προτσέσσο του επισκόπου της Κυθηρίας Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 13^α.

προτυπώνω, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 55^ς, 156^ν, Μορεζ., Κλίνη φ. 91^ν, Προσκυν. Μπεν. 54 160¹, Προσκυν. α' 118¹²⁻¹³, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 60, 63.

Το μτγν. προτυπόω. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

(Θεολ.) προεικονίζω: η στάμνος του μάννα και η ράβδος η βλαστήσασα του Ααρών και η λυχνία η επτάφωτος ... και όλα ... τα παλαιά και σκιώδη της Παλαιάς Διαθήκης, τα οποία όλα εσήμαιναν και προετύπωναν την Θεοτόκον Προσκυν. Κουτλ. 390 138²¹.

πρου, επίρρ., βλ. πριν.

προύζινος, επίθ., βλ. μπρούντζινος.

προυκανάδοχος ο, βλ. προικανάδοχος.

προυκίζω, βλ. προικίζω.

προυκίο, προυκιό(ν), προυκίον, το, βλ. προικίον.

προυκοχάρτι(ν), προυκοχαρτί(ν) το, βλ. προικοχάρτι.

προυμέσα η, βλ. προμέσα.

προύμουντα, επίρρ., βλ. μπρούμντα.

προυμουτάρω, βλ. προμετάρω.

προυμουτιάζω, Ασσίζ. 183³, Μαχ. 12⁵, 34²⁹, 92¹¹, 182¹⁶, κ.α., Βουστρ. (Κεχ.) 112², 200²⁻³, 202¹⁷, 316⁸, Ανθ. χαρ. 298⁵⁻⁶, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 86, 112, 120, 124, 134, Εόμπλιν φ. 128^v δις, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 102-103, Κυπρ. χφ. 162· πουρμουτιάζω, Βουστρ. (Κεχ.) M 133⁶· προμουτιάζω, Μαχ. 262¹⁷⁻¹⁸. — Πβ. και προμετάρω.

Από το προβ. *proumettre* (Stanitsas, Act. VIIIe Congr. Intern. Neo-hell. franc. 100)-γαλλ. *promettre* (Meyer, Rom. im Kyp. 139). Ο τ. πουρμουτιάζω με μετάθεση του -ρ-.

Δίνω το λόγο μου· υπόσχομαι: προυμουτιάζω σου ότι πάντα να είμαι φίλος σου σπλαγχνικός Μαχ. 20¹⁸· προυμουτιάζομέν σου εις τον Θεόν ότι είναι πολλά καλόν διά λόγον σας και διά λόγον μας Μαχ. 328¹⁷⁻⁸· (με είδος σύστ. αντικ.): με πολλές προυμέσες οπού επρουμουτιάσεν ο Μισταχέλης του Πέτρου τε Νάβες έστρεψεν τα καστελλία του ρε Τζακ Βουστρ. (Κεχ.) 132⁵· έχει ψέματα να μηδέν ατεντιάσει ο άνθρωπος εκείνον τό προμουτιάζει Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 125.

προυμούτιασμα το, Μαχ. 198¹⁸, 520⁹⁻¹⁰, 526⁴.

Από τον αόρ. του προυμουτιάζω και την κατάλ. -μα.

(Στον πληθ.) υποσχέσεις: τις να 'μπιστευθεί του όρκου του πλέον και τα προυμουτιάσματά του ...; αυτ. 262²³· (ως είδος σύστ. αντικ.): ταύτα είναι τα προυμουτιάσματα τά μου επρουμουτιάσαν ...; αυτ. 530⁴.

προύμουντα, προύμντα, επίρρ., βλ. μπρούμντα.

προυνό το, βλ. πρωινό(ν).

προύνον το, Σπανός (Eideneier) A 61, D 300· πληθ. προυνά, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 148¹⁷.

Από το λατ. *prunum* (OLD) <μτγν. ουσ. προύμνον· βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. προύνο. Τ. προύνο (Καλαντζάκος, Λεξ. ρουμελ. και Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ.) και προύνον (Δε-

λιόπουλος, Ρουμλούκ.) σήμ. ιδιωμ. Πβ. και λ. προύνα (θηλ.), προύνου (αρσ.: Κολτσιδας, Λεξ. Κουτσοβλαχ., Νικολαΐδης, Λεξ. Κουτσοβλαχ.) βλ. και Προκόβας, Λεξ. Κουτσοβλαχ., λ. προύνα (θηλ.). Η λ. τον 6. αι. (LBG, TLG) και στο Meursius.

Δαμάσκηνο, κορόμηλο: νήπιον οπού θηλάζει γάλα της μητρός του, ακόμη ανάξι-ος ένι να δουλεύει την βασιλείαν σου (ενν. του Αλεξάνδρου), ώσπερ και τα προύνα όταν είναι άγουρα και μουδιάζουν του ανθρώπου τα δόντια Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 149¹⁹.

Προύνος ο.

Προσωποπ. του ουσ. προύνον με αλλαγή γένους: Ω δέσποτα βασιλεύ Κυδώνιε, γνωστόν έστω τη βασιλεία σου, ότι ο πρωτοσέβαστος Πιπέριος και μετά Κυμίνου του κόμητος ... Προύνου τε και Βατσίνου ... και των σων προσταγμάτων καταφρονούσιν και κατά της βασιλείας σου άτοπα επιβουλεύουσιν Πωρικ. (Winterwerb) I 28.

προούντζινος, προούτζινος, βλ. μπρούντζινος.

προϋπάγω.

Από την πρόθ. προ και το υπάγω πβ. μτγν. προϋπάγομαι και προυνπάου σήμ. ιδιωμ. (Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ.).

Πηγαίνω μπροστά πηγαίνω νωρίτερα: σε (ενν. αλήθεια) γαρ γουν πενθώ και στένω, | συ γαρ μου προαπωλέσθης | κι εν τω μόρω προϋπήγες Ερμον. Ζ 323.

προϋπάντησις η, Ψευδο-Σφρ. 438¹³.

Από τον αόρ. του προϋπαντώ και την κατάλ. -σις. Η λ. τον 11.-12. αι. (TLG) και σήμ. στον τ. προϋπάντηση.

Υποδοχή, καλωσόρισμα: Εις δέκα μέρας φθάσαμεν τον Μόσχοβον το κάστρον (παραλ. 1 στ.). Εις οίκους μάς εκόνεψαν οπού 'ταν επισκόπου| του κάστρου του ονομαστού μεγάλου Ραζανίου, | με προϋπάντησιν καλήν πολλών καλών αρχόντων| με πλήθος αναρίθμητον εκείνων των ανθρώπων Αρσ., Κόπ. διατρ. [106].

προϋπαντώ, Διγ. Α 2087, 3452, Διγ. Ζ 2121, Έκθ. χρον. 25²⁶, Αρσ., Κόπ. διατρ. [51], Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 143³⁴, Lucar, Sermons 128, Σταυριν. 543, Διγ. Άνδρ. 359²⁶, 361⁵, 368⁹, 393²⁰, Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 37^{ε, ν}, 77^ν, Διγ. Ο 521, 1387, 1971, 2729 προπαντώ, Χρον. Τόκκων 1554, 1564, 1602, 2613.

Το μτγν. προϋπαντώ. Η λ. και σήμ.

α) Πηγαίνω να συναντήσω κάπ. που έρχεται υποδέχομαι, καλωσορίζω κάπ.: Ο δε αμιράς με τους ανθρώπους του και με τους αδελφούς της κόρης με πολλήν χαράν ... περιπατούσαν εις την στράταν. Ωσάν δε εκόντευσαν κοντά εις το οσπίτιον, εβγήκεν λαός πολύς και οι συγγενείς και επροϋπάντησάν τους μαζί με την μητέρα της κόρης Διγ. Άνδρ. 325³⁶. Ο ... Χορούθ με τινάς αγάδες του ντιβανίου και με μερικούς γιανιτσαρους εβγήκαν έξω από την Πόλιν και τον επροϋπάντησαν ασπασίως (ενν. τον Σελήμ), και εφιλήθησαν με αγάπην και συντροφεύοντάς τον τον έφερε διά μέσης της Πόλεως Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 349· **β)** ορμώ να αντιμετωπίσω κάπ. που μου επιτίθεται ως αστραπή εξεπήδησεν (ενν. ο Διγενής) από περιστηθίου| μηδέν επιφερόμενος ειμή λιτόν ραβδίτιν (παραλ. 1 στ.). Και πλησίον γενόμενοι, ένθα ήσαν

οι άρκτοι, | προϋπαντά το θηλυκόν φθονούν διά τα παιδιά | και σφόδρα μυκησάμενον προς εκείνον εξήλθεν Διγ. (Trapp) Gr. 1073· Ο αμύρας απομακρία τον Κωνσταντίνο βλέπει, | πως ήρχονταν απάνω του σαν να διώκει κλέπτη. | Βλέπει και την αρματωσιά οπού 'τον φορεμένος (παραλ. 3 στ.). Ευθύς εκαβαλίκευσεν να τον προϋπαντήσει, μέσα εκεί στην ερημιά για να τον πολεμήσει Διγ. Ο 223.

προϋπαρξίς η.

Το μτγν. ουσ. προϋπαρξίς (TLG). Η λ. και σήμ. στον τ. προϋπαρξη.

Η ύπαρξη μιας κατάστασης πριν από την εμφάνιση κάπ. άλλης· (εδώ) η περίοδος από τη σύλληψη μέχρι τη γέννηση του ανθρώπου: Ωσπερ γαρ η νυξ υπάρχει | μέλαινα και ζοφωμένη, | ούτως η σπορά του κόσμου | κι η προϋπαρξίς ανθρώπου Ερμον. Ω 272.

προϋπερασμένος· οι προϋπερασμένοι Αλφ. (Μπουμπ.) II 13· εσφαλμ. γρ. αντί προαπερασμένοι· διόρθ. Κακουλίδη [Αλφ. σ. 103]. — Βλ. προπερνάω.

προυσινός, επίθ., Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 951 ρη' 11, 15· προύσινος, Ψευδο-Σφρ. 290² δις.

Απο το μτγν. τοπων. Προύσα και την κατάλ. -ινός. Η λ. τον 8.-9. αι. (TLG, LBG)· πβ. λ. Προυσανός σήμ. ιδιωμ. (Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης) και προουσιώτικος σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. Προύσα).

Που προέρχεται από την Προύσα, που κατασκευάστηκε στην Προύσα: σηρικόν ένδυμα ... καλόν προύσινον Ψευδο-Σφρ. 260²· χαμουχάν καλόν προύσινον Σφρ., Χρον. (Maisano) 28²² κριτ. υπ· έκφρ. πήχη προουσινή/προουσινή = μονάδα μέτρησης μήκους (για το πράγμα βλ. και Schilb., Byz. Metrol. 46): αν τις θέλει να κτίσει εκεί σιμά σπιτί, ας το κτίσει πήχες προουσινες τρεις ημισείας απέχει από τον τοίχον του άλλου σπιτίου Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 951 ρζ' 7.

προυσκέφαλον το, βλ. προσκέφαλον.

προυσουδιάζω, βλ. προσοδιάζω.

προυτού, επίρρ., βλ. προτού.

προύχων -οντας ο.

Από το αρχ. προύχων [<προέχω μτχ. ενεστ. του προέχω] (Ανδρ., Λεξ. λ. προύχοντας). Η λ. και σήμ. στον τ. προύχοντάς.

Εξέχον πρόσωπο, υψηλός αξιωματούχος: Αυτό δ' ουκ ην καθ' ηδονήν ρηγί τω Βρετανίας | ούτ' αν τους όντας συν αυτώ και προύχοντας του κράτους Πρέσβ. ιππ. 86· ο φιλόχριστος βασιλεύς Συμεών τους προύχοντας των Αιτωλών δεξιωσάμενος πάλιν όπισθεν επί την Βλαχίαν παραγίνεται Ιστ. Ηπείρ. V¹⁰.

προφαίνω.

Το αρχ. προφαίνω. Η λ. στο Steph., Θησ.

(Εδώ μεταφ.) φανερώνω, καθιστώ κ. εμφανές, αναδεικνύω: Διγ. (Trapp) Gr 1052.

προφανής, επίθ., Καλλίμ. 2115.

Το αρχ. επίθ. προφανής. Η λ. και σήμ.

1) Εμφανής, φανερός: Ψευδο-Σφρ. 402³⁵⁻⁶. 2) (Εδώ προκ. για στόμα) ορθάνοιχτος (πβ. L-S, στη λ., σημασ. III): τω Θεώ δεηθώμεν, ἵνα λυτρωθώμεν ἐκ τοῦ προφανοῦς στόματος τοῦ αἰσθητοῦ τούτου δράκοντος Ψευδο-Σφρ. 406²⁴.

προφαντικά, επίρρ.

Από το επίθ. *προφαντικός (το ουδ. απ. σήμ. σε ιδιώμ. (Ανδρ., Λεξ., Τσιτσέλη, Γλωσσ. Κεφαλ., Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ., Λάζαρης, Λευκαδ., Κωστ., Λεξ. τσακών.) πβ. αρχ. επίθ. πρόφαντος και νεοελλ. επίθ. προφαντός).

1) Φανερά και δυνατά μπροστά σε όλους: *Ἐν τούτῳ κράζει πρὸς αὐτὸν μισοῖ Γκαλεράν ἐκείνον* | και λέγει του προφαντικά ἐνώπιον πάντων ὅλων Χρον. Μορ. Η 6748. 2) Ολοφάνερα, σίγουρα: *Οἱ Μυζηθριώται οἱ ἄρχοντες ομοίως και οἱ πολῖτες* | προφαντικά γυρεύουσιν να ἐπάρουν την Γλαρέντσα Χρον. Τόκκων 3648.

προφανώς, επίρρ., Προδρ. (Eideneier) I 26, Κομνηνής Ἄννας Μετάφρ. 30, Ψευδο-Σφρ. 340¹⁷, 416⁶.

Το μτγν. επίρρ. προφανώς. Η λ. και σήμ.

Φανερά, ξεκάθαρα: *Το σώμα μεν σου προφανώς το γένος σου στριγγίζει* | ως πα-
νευγένου και καλού, βασιλικού, μεγάλου Καλλίμ. 621.

προφασίζομαι, Γλυκά, Αναγ. 23, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. II 44, IV 31-32, Σκούφ. Φ. 269²⁸, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 91¹, 102⁹, 109⁹.

Το αρχ. προφασίζομαι. Η λ. και σήμ.

Α' (Μτβ.) (με αιτιατ.) προβάλλω κ. ως δικαιολογία, προφασίζομαι: Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. II 28¹ (με ειδική πρόταση): Ιστ. πολιτ. 65² (με σύστ. αντικ.): Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 110⁵.

Β' Αμτβ. α) Βρίσκω δικαιολογίες/προφάσεις: Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. II 32¹ φρ. προφασίζομαι εν αμαρτίαις = προσπαθώ να δικαιολογήσω ένα ατόπημά μου/μία πράξη μου: *Μη είπεις ἔτσι, ἀδελφέ μου, και προφασίζεσαι εν αμαρτίαις, διότι ὅταν τρώγεις ἐσὺ ... τότες δεν εἶσαι ἐπτωχός* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ 102¹⁰. β) (εδώ) χρησιμοποιώ ως πρόσχημα/δικαιολογία τη θλίψη μου/λύπη μου για να κάνω κ.: *Γυνή τις προφασιζομένη τον ἄνδρα της ἔθαψε και υπήγαине καθημερινόν εἰς το μνημεῖον του ἀνδρός της και ἐκλαιεν Βίος Αἰσώπ.* (Παπαθωμ.) Α' 48¹².

πρόφασις -ση η, Προδρ. (Eideneier) II 19-8 χφ Η κριτ. υπ., Διγ. Z 120, Χρον. Μορ. Η 357, 370, Χρον. Μορ. Ρ 370, Φυσιολ. (Legr.) 287, Μαχ. 322¹⁴, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 542¹ γεν. εν. προφάσης, Χρον. Μορ. Η 3211¹ αιτιατ. πληθ. πρόφασεις, Χρον. Μορ. Η 2186, 8435, Χρον. Μορ. Ρ 8435.

Το αρχ. ουσ. πρόφασις. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στον τ. πρόφαση.

1α) Αφορμή, αιτία, λόγος: Ιστ. πολιτ. 83⁴, Χρον. Σουλτ. 85³⁰, Έκθ. Χρον. 52², Δούκ. 249¹²· εδώ με την πρόθ. εκτός: *Ἀγγελος ... λαφήρπαξέ με ...* | και ζώντα με κατήντησεν

εις Αθην παρ' ἐλπίδα| πάσης προφάσεως εκτός, όλως ανερωτήτως Γλυκά, Στ. 66· β) ευκαιρία, δυνατότητα: Διγ. Ανδρ. 315¹ Notizb. 31· φρ. επαίρνω πρόφασιν= βρίσκω ευκαιρία/αφορμή: βλέπει (ενν. η Μαργαρώνα) το πρόσωπον λαμπρόν...|θαυμάζει μόνη, μοναχή και πρόφασιν επήρεν. | Υπάγει στο κρεβάτιν του, όπου ήτον ο Ιμπέρης Ιμπ. 752. 2α) Δικαιολογία, πρόσχημα, πρόφαση: Γλυκά, Στ. Β' 37, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 119⁸, Χρον. Μορ. Ρ 2186· (εδώ με τις προθ. άνευ, χωρίς) χωρίς δικαιολογίες και καθυστερήσεις, χωρίς δικαιολογίες και αμφισβητήσεις: Ως το ήκουσαν οι αρχοντες της Βενετίας οι πρώτοι (παραλ. 2 στ.) μεγάλως το εχάρηκαν, τον δούκα ευχαριστούσιν (παραλ. 1 στ.) ομού τον επροσκύνησαν, ομόσαν κι αφυρώσαν| και έστησαν να πληρωθούν χωρίς καμίας προφάσεως Χρον. Μορ. Ρ 357· Ει τε περάσει ο καιρός...| κι ουδέν απέλθει από εκείνους...| να μείνει ο τόπος κι η αφεντία, να ένι κληρονόμος| εκείνος...ο μισίρ Ντζεφρές, άνευ καμίας προφάσης Χρον. Μορ. Η 2350· β) εδώ προκ. για το δικαίωμα να προβάλλει κάπ. δικαιολογίες: Τόσην καλοσύνην...έχουσι αι γυναίκες όσον εις όσα εσύ τες κατηγορείς, όλα είναι άδικα, και αν λάχει και καμία σφάλει από ασθένειαν, είναι αξία προφάσεως Μπερτόλδος 15. 3) (Εδώ η αιτιατ. επιφρ.) προφανώς, χωρίς αμφιβολία: Ουδέν αποξετέλεψε χάρος την εμιλιάν του| αναντρανίζω και θωρώ του ήλιου την ασκιάν του. | Και πρόφασιν οδέψαμε κι εκάτσαμε το σώσει Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 932· Εγροίκησες με, φίλε μου, εις ό,τι σου δηγούμαι;| Καταλαβάνεις πρόφαση πώς πάγω και από πού 'μαι; Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2307.

Έκφρ. πρόφασις ματαιία = άσκοπο και ανώφελο έξοδο: εύρε πρόφασιν (ενν. ο σακελλάριος ο Αλμυριώτης) να δώσει εις κόσμον του ευαγγελίου νομίσματα δ και εις σκάμνους και εις άλλας προφάσεις ματαιίας Notizb. 31.

προφάσκω.

Από την προθ. προ και το φάσκω. Η λ. τον 5. αι (TLG)· βλ. και Steph., Θησ.

Προτρέπω, συμβουλεύω: ο ποιητής ο θαυμαστός τοιούτως γαρ προφάσκει: | «πρόσπεσον, κλαύσον, θρήνησον, και έλεος να εύρεις» Σπαν. (Ζώρ) V 84.

προφέρνω, βλ. προφέρω.

πρόφερσις η.

Από το προφέρω και την κατάλ. -σις. Η λ. στο LBG.

(Νομ.) προσαγωγή μαρτύρων ενώπιον δικαστικής αρχής: ερωτάται (ενν. ο μνηστός) κεφάλαιον προς κεφάλαιον ένα έκαστον'... και εάν ομολογήσει, δόξα τω Θεώ, ειδέ αρνηθεί, διδοί (ενν. ο κριτής) της γυναίκας τας αποδείξεις και ημέραν της πρώτης προφέρσεως ημέρας ή Ελλην. νόμ. 521⁴.

προφέρω, Προδρ. (Eideneier) I 25, Χρον. Μορ. Ρ 1065, Zygomalas, Synopsis 181 E 38· προφέρνω, Σκλέντζα, Πουήμ. 1⁹⁴.

Το αρχ. προφέρω. Ο τ. στο Du Cange (προφέρνειν) και στο ΑΛΝΕ. Τ. προφέρνου σήμ. ιδιωμ. (Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ.). Η λ. στο Αρμεν., Εξάβ. Α' 2¹⁰, 6⁷ κ.α., και σήμ.

1) Οδηγώ, φέρνω κάπ. κάπου: επήρα τα φουσσάτα μου κι εσάς τους εδικούς μου|

κι ήλθα εις συμμαχίαν του (ενν. του Δεσπότη), του να του βοηθήσω.† Και όσον με επρόφερεν εδώ εις την Ρουμανίαν,† ούτως μας επαράδωκεν αυτός του αδελφού του† ως ο Ιούδας τον Χριστόν αυτών των Ιουδαίων Χρον. Μορ. Ρ 3973. 2) Φέρω, έχω επάνω μου: ο πλουτηφόρος Αμμων (παραλ. 1 στ.) είδος δε μελανδέστερος, χρυσόκομος την χαίτην,† επί κροτάφου κέρατα κριού χρυσά προφέρων ... Βίος Αλ. 236. 3) (Νομ.) α) προσκομίζω αποδεικτικό έγγραφο ενώπιον δικαστικής αρχής: Κανένas δεν πρέπει να προφέρει όσα βασιλικών εγγράφων αποφάσεων, και από ταύτα να δοκιμάζει να δικαιώνεται, αλλ' αυτά τα αυθεντικά, ήγουν τα πρωτότυπα, ... εις τα οποία μέσα είναι και η υπογραφή του βασιλέως Zygomalas, Synopsis 150 Β 45· β) (για δικαστή) εκδίδω αποφαση: Ο άρχων προχείρως, ήγουν ετοιμώς και ευκόλως, as μην προφέρει κεφαλικήν τιμωρίαν, ήγουν εύκολα και ως έτυχεν ο κριτής as μην αποφασίζει να κόπτουσι κεφάλιν ανθρώπου Zygomalas, Synopsis 132 Α 59.

προφεισιόν η' προφεισιό.

Από το ιταλ. *professione*. Τ. προφεισιόνε σε έγγρ. του 17. αι. (Κυρίλλ., Επιστ. 141¹⁵).

1) (Εκκλ., προκ. για τη ρωμαιοκαθολική εκκλησία) τελετή κατά την οποία κάπ. περιβάλλεται το μοναχικό σχήμα: καλά και ο φρα Μπερναρδής, ο νατουράλες του ... γιου μου, ... να 'ναι εμπασμένος εις το μοναστήρι και να 'χει βαλμένο και το άμπιτο και να 'χει καμωμένη και προφεισιόν, θέλω και να παρτιτσιπάρει και εκείνος ό,τι και τίβοτσι από εμένα, και αφήνω του ογιά την ψυχήν μου ... δουκάτα ... εκατόν Διαθ. 17. αι. 4⁸¹. 2) Επάγγελμα, ασχολία: Ποιος είσαι συ κι είντα άνθρωπος, και ποια 'ναι η εδική σου† προφεισιό...; Φορτουν. (Vinc.) Δ' 250.

προφετεύω, βλ. προφήτεύω.

πρόφημι, Βίος Αλ. 332, 2740, Δούκ. 167³⁰, Ψευδο-Σφρ. 188²¹, 524¹⁸.

Το μτγν. πρόφημι (TLG).

Α' Μτβ. α) Προφητεύω: Ω Συμεών πανθαύμαστε, ιδού νυν η ρομφαία† ην μοι ποτέ προέφησας έχειν εις την καρδίαν Θρ. Θεοτ. 60· β) προαναφέρω: θέτουν (ενν. Αχιλλεύς συν Παλαμήδι) γουν νευράν εν κώκη,† κι εν αυτή γαρ τη σωλήνη,† τήν προέφην γαρ επάνω Ερμον. Ε 276.

Β' (Αμτβ.) Λέω πιο πριν, προαναφέρω: Ο δε τύραννος, καθώς προέφημεν, στόλον απαρτίσας μικρόν ... κατά της Χίου έπλεε Δούκ. 415⁸.

προφητάναξ ο.

Απο τα ουσ. προφήτης και άναξ. Η λ. σε έγγρ. του 10. αι. (TLG), στο Steph., Θησ. και στο Du Cange· πβ. και Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ., λ. προφητανακτοδαβιδικών· βλ. και LBG.

(Προκ. για το Δαβίδ) ο βασιλιάς των προφητών, ο μεγαλύτερος προφήτης: ο κυρ Δαβίδ ο μέγας (παραλ. 2 στ.) και θεοπάτωρ γέγονεν και μέγας προφητάναξ Χρον. Τόκκων 3056· (ως επίθ.): ο προφητάναξ Δαβίδ λέγει εν τω ενενηκοστώ ψαλμώ ... Φυσιολ. (Sbord.) 316².

προφητάρχω.

Από το ουσ. προφήτης και το άρχω βλ. και LBG.

Είμαι πρώτος μεταξύ των προφητών: ο προφητάρχας και εις μηδέν χρησιμεύσας Χρησμ. (Brokkaar) 101-2.

προφητεία η, Χρον. Μορ. Η 892, Χρον. Μορ. Ρ 883, 892, Δούκ. 343²¹, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2138, 2176, 2184, 3771, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσσογλου) 80², Χρησμ. (Brokkaar) 39, 101, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 454⁸⁴⁶· προφητεία, Παρασπ., Βάρν. C 252, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2190, 2254, 2734, Βεστάρχης, Πρόλ. Θεοτ. 5, 317.

Το μτγν. ουσ. προφητεία. Ο τ. στο Somav. Η λ. και σήμ.

1) Η ικανότητα ή το χάρισμα κάπ. να προβλέπει τα μέλλοντα: προορατικός και προφητείας μετέχων και μεταδιδούς Χρησμ. (Brokkaar) 28· αν εις το θέλημά μας | ήτουν το φως της προφητείας, σαν είν' η πεθυμιά μας, | να προφητεύει καθεείς ... Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1017]· φρ. έχω προφητείαν = θεωρούμαι προφητικός: κουρούνα 'ναι οπού λαλεί και δεν έχει μαντείαν, | μηδέ αξίζει, σαν λαλεί, να έχει προφητείαν Αιτωλ., Μύθ. (Παράσσογλου) 97¹⁰. 2α) Αναγγελία, πρόβλεψη μελλοντικών γεγονότων: οκάποιος βασιλέας — κυρ Λέων τον ονομάζαν, | φιλόσοφος ήτον φοβερός και προφητείες εποίκεν Χρον. Μορ. Η 883· τότες πάλι εμίλησε (ενν. ο Ιησούς) και λέγει: «Ετελειωθήκα, | ήγου οι γραφές κι οι προφητείες απού για με επωθήκα» Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 3701· β) το ίδιο το περιεχόμενο της πρόβλεψης: μέλλεται, ίνα την επαρχίαν | αυτών υστερηθήσονται κατά την προφητείαν | ην είπεν ο ανάδοχος Φραγκίσκος του πατρός του Αξαγ., Κάρολ. Ε' 708.

προφητεύω, βλ. προφητεύω.

προφήτευμα το, Λόγ. παρηγ. Ο 378. — Βλ. και προφητεία.

Από το προφητεύω και την κατάλ. -μα. Η λ. τον 4. αι. (TLG), στον Ησυχ. (προφητεύματα, λ. λόγια), τη Σούδα (λ. θεοπροπία) και το Βλάχ. (προφητεύματα)· βλ. και LBG.

Χρησμός, προφητεία· (εδώ σε σχ. εν διά δυοίν): Ευχαριστώ το μάντευμα και το προφήτευμά σου, | τά με είπες η παράξενος διά την Ευτυχίαν Λόγ. παρηγ. L 370.

προφητεύω, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 1673, 5390, Βίος Αλ. 2462, Δούκ. 223¹⁷, Υμν. Παναγ. 21, Αλεξ.² 630, Βεντράμ., Φιλ. 194, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 186¹, 224⁷, 228⁴, Διήγ. Αλ. E (Lolos) 225⁵, 229⁵, Διήγ. Αλ. G 265³³, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 325⁷, φ. 335⁷-335⁹, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσσογλου) 80⁹, Σουμμ., Ρεμπελ. 165, 178, Ψευδο-Σφρ. 488¹⁵, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Λουκ. β' 26, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [997], Δ' [1460], Ε' [125]· προφετεύω, Δεφ., Λόγ. 97· προφητεύω, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2135, Πεντ. Αρ. XI 25, Πανώρ.² Δ' 155, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 193, Πιστ. βοσκ. II 1, 211, V 2, 25, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1011]· γ' εν. οριστ. αορ. επροεφήτευσεν, Διγ. Z 122, Διήγ. Αλ. G 266³²· μτχ. μέσ. παρκ. προφητεμένος, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2971, 3491.

Το αρχ. προφητεύω. Ο τ. προφητεύω στο Βλάχ. Τ. προφητέγγου στο Κωστ., Λεξ. τσακων. Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. Α' Μτβ. α) (Θεολ.) προβλέπω, προλέγω κ. από θεϊκή έμπνευση: Ω Μωυσή πανθαύμαστε, των προφητών η ρίζα, | εσύ μου το προφήτευσες υιόν μου να σταυρώσουν Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. 137· επροφήτευσαν οι προφήται των Ιουδαίων ... τον Ιησούν και όσα εποίησε Ψευδο-Σφρ. 454⁸· (με σύστ. αντ.): Πάλιν επροφήτευσε και άλλην προφητείαν η Παρθένος Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 456⁸⁹⁰· **β)** προβλέπω κ., μαντεύω: Σαν είδε κι ήρθα (ενν. οι μαντατοφόροι), η Αρετή έγνοια μεγάλην έχει· | τό θέλαν επροφήτεψε, δίχως να το κατέχει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 204· Είντα κακό μου μελετάς (ενν. Μάνα μου) κι είντα μου προφητεύεις; Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 542. **Β' Αμτβ. 1α)** (Θεολ.) προβλέπω, προλέγω τα μέλλοντα από θεϊκή έμπνευση: Περί όταν επροφήτευσεν ο ιερεύς της Ρώμης Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 187· Ομοίως επροφήτευσαν και τα μαντεία των Ελλήνων συγχωρήσει Θεού και οι αστρονόμοι των Περσών Ψευδο-Σφρ. 454¹⁰· **β)** προβλέπω, μαντεύω: ο μάστορας ο ζαριστής θέλει να προφητεύει | και μ' αδικιάν ... πάντα να μηχανεύει Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 172· Μαγάρι, θυγατέρα μου, μην είχα προφητέψει | και το κακόν εις την αρχήν να το 'θελες γιατρέψει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 675. **2)** Αποκαλύπτω τα μελλούμενα, προσιωνίζομαι: το ένα (ενν. αβγό) εξεπούλιασε ένα αρνί μικράκι, | και ένα λιοντάρι έβγαλε το άλλο αβγουλάκι, | τα οποία προφητεύγουνσι κι ένα παιδί γεννάται, | ωσάν αρνί να 'ναι κλιτό και να δοξολογάται· | κι έχει να πάρει θάνατο, και εις την ανάστασίν του | σαν το λιοντάρι να φανεί άξο στη δύναμίν του Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2156. **3)** Ασκώ τα καθήκοντα του προφήτη, κατέχω ιερατικό αξίωμα: ταύτην (ενν. την προφήτιν) γαρ ως ιέρειαν ούσαν των Αθηναίων, | έξωσε (ενν. ο Στασαγόρας) και καθήρησε πάσης της προφητείας, | εγώ δε πάλιν την αυτήν έστησα προφητεύειν Βίος Αλ. 2856.

II. Μέσ., αμτβ. α) (Θεολ.) προβλέπω, προλέγω τα μέλλοντα από θεϊκή έμπνευση: απόμειναν δυο αθρώποι εις το φουσσάτο· ... και απλίκεψεν απάνον τους η πνοά ... και επροφητεύτηκαν εις το φουσσάτο Πεντ. Αρ. XI 26· ο Ελδάρ και ο Μεδάδ προφητεύγουνται εις το φουσσάτο Πεντ. Αρ. XI 27· **β)** προβλέπω, μαντεύω: Τάχατε προφητεύομαι και λέγω τα μεγάλα, ως ει θελήσεις, δέσποτα, ... | να δώσεις την εκδίκησιν τοις νυν ηδικημένοις, | τοις αλλοφύλοις ... θράσος παύσεις | εκ του Χριστού πεπλουτικώς, ως έθος, συμμαχίαν Πρόδορ. (Eideneier) IV 280.

Το ουδ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. = η προφητεία: Αυτού (ενν. στον Ιορδάνη ποταμόν) εβαπτίσθη ο Χριστός κατά το προφητευμένον Προσκυν. Κουτλ. 390 144¹⁷· έλεγεν (ενν. ο Δαβίδ) εκείνα τα εκεί τότε προφητευμένα Πηγά, Χρυσοπ. 167 (50).

Το αρσ. της μτχ. παρκ. ως επίθ. = που προαναγγέλθηκε από τους προφήτες: Τότε ο άγγελος επρόβαλε, λέγει: «Χαριτωμένε, | Υιέ Θεού, αφουκράσου μου, Χριστέ προφητεμένε ...» Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2975.

προφήτης ο, Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 363^{12 20}, Διγ. Z 603, 614, 1098, Σωσ. 5, Λίβ. Esc. 2475, Λίβ. Va 2280, 2786, Καναν. (Pinto) 202, 216, 242, 244, 252, 277-8, 283, Ορισμ. Σινανπασίας (Rigo) 62¹⁷⁻⁸, Βεν. 21, 22, 72, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 196, Δευτ. Παρουσ. 47, Σκλέντζα, Πουήμ. 1³⁵, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2713, 2887, 3723, 3770, 4177, 4528, 4539, 4826, Πένθ. θαν.² 459, Βουστρ. Μεταφρ. 256, Βεντράμ., Γυν. 54, Διήγ. Αλ. G 265^{28, 31}, 266^{8, 17, 26}, 271⁶, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 325^ς δις, 349^ς, Πεντ. Γέν. XX 7, Δευτ. XIII 4, XVIII 15, Θρ. Κύπρ. M 407, Δωρ. Μον. XXXII δις, Κυπρ. ερωτ. 153⁵,

Διγ. Ανδρ. 324¹⁷, Εισ Θεοτ. 7· γεν. πληθ. προφήτων, Πιστ. βοσκ. IV 3, 148.

Το αρχ. ουσ. προφήτης. Η λ. και σήμ.

1) (Θεολ.) α) (στην Π.Δ.) πρόσωπο που αποκαλύπτει στους ανθρώπους τη θέληση ή τα σχέδια του Θεού: Ω Μωυσή πανθαύμαστε, των προφητών η ρίζα Πλουσι-αδ., Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου) 136· Τότες στον κόσμο ήστειλε προφήτες κι ελαλούσα| κι ελέγα κι έρχεται ο Χριστός Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1536· (προκ. για τον Αδάμ): Λοιπόν πάλιν να σας ειπώ τον λόγον του προφήτου, | τούτον τον λόγον είπεν τον Αδάμ γαρ ο προφήτης Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 476, 477 κριτ. υπ. β) (στην Κ.Δ.) θεόπνευστος κήρυκας και διδάσκαλος: Ο παπάς είπεν του: «Τούτος (ενν. ο Χριστός) ήτον ένας ψεματινός προφήτης» Μαχ. 12¹⁸· φανερά οι άνομοι προφήτη σε ονομάζουν (ενν. οι Τούρκοι τον Χριστό) Διακρούσ. (Κακλ.) 793· (στον ισλαμισμό): εψήφισε (ενν. ο Μωάμεθ) δώδεκα μαθητάς, τους οποίους εχειροτόνησε να είναι προφήται· κι ούτοι οι δώδεκα εδίδαξαν εις το Κιαμπέ Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 269· γ) (στον ισλαμισμό) Προφήτης = ο Μωάμεθ: ου φίλημά μοι δέδωκε, μα τον λαμπρόν Προφήτην Διγ. Ζ 499. 2) Άτομο που έχει την ικανότητα να προλέγει τα μελλούμενα: Οι στίχοι τούτοι ανθρώπου έναι προφήτου και προγνώστου Λίβ. διασκευή α 2605· εγώ να φθάσω και να δηλώσω την ώραν της συμπλοκής του πολέμου ... Και γινώσκω δε τούτο ως προορατικός και προφήτης Καναν. (Pinto) 224. 3) Αυτός που φανερώνει, που αποκαλύπτει κ.: Ηκουγα ξενιτεύθησαν πολλοί εκ τα γονικά τους, | επαπαδείρασιν πολλά, τα βάσανα χορτάσαν· | ουδέν με εφάινετον ποτέ αλήθεια τό λέγουν (παραλ. 1 στ.), τώρα θωρώ τά έλεγαν ωσαν να 'σαν προφήτες Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 127· Ως γνωριστής των φανερών και των κρυπτών προφήτης (ενν. ο Χριστός) | τον λογισμόν του εγροίκησε Σκλέντζα, Πουήμ. 1³⁹.

προφητικός, επίθ.· υπερθ. προφητικότατος.

Το μτγν. επίθ. προφητικός. Ο υπερθ. τον 4. αι. (TLG). Η λ. και σήμ.

α) Που ανήκει ή έχει σχέση με προφητεία ή προφήτη (εδώ) που έχει ειπωθεί από προφήτη: Ο λόγος ούτος ουκ εμός, προφητικόν το ρήμα: | «Εσπέρας αυλισθήσεται κλαυθμός ...» Γλυκά, Στ. 315· β) που έχει προφητικές ικανότητες: Ακούσατε του Μωυσή του προφητικοτάτου Κρασοπ. (Eideneier) I 88.

προφητικώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. προφητικώς. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. προφητικός).

Με προφητικό τρόπο: εκεί να έλθει στον Ιωσαφάτ να κάτσει την λαγκάδα, | εκεί να γένει σύναξις και των νεκρών το πλήθος, | καθώς δηλοί του να γενεί προφητικώς ο μύθος Δευτ. Παρουσ. 108.

προφήτις η, Ερμον. Ψ 35, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1920, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 238^v. — Βλ. και προφήτισσα.

Το αρχ. ουσ. προφήτις. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. προφήτης)· βλ. και LBG (λ. προφητίς).

Γυναίκα προφήτης, προφήτισσα: Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1917.

προφήτισσα η, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 456⁹⁹⁸, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Αποκάλ. Ιω. β' 20, Χριστ. διδασκ. 127. — Βλ. και προφήτις.

Από το ουσ. προφήτης και την κατάλ. -ισσα. Η λ. στο Steph., Θησ. (*prophetissa*, λ. προφήτις), στο Βλάχ. και σήμ. (ΛΚΝ, λ. προφήτης).

α) Γυναίκα προφήτης: επήρην η Μυριαμ η προφήτισσα αδελφή του Ααρών το τούμπανο εις το χέρι της Πεντ. Έξ. XV 20· (προκ. για την Παναγία): (λέγει ο Θεός) ... θέλω έρθει προς την προφήτισσαν, την Παρθένον Μαρίαν, η οποία ήτονε προφήτισσα, διατί προφήτευσε και είπεν· «Ιδού από του νυν μακαρίζουσί με πάσαι αι γενεαί» Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 455^{869, 870}. **β)** η γυναίκα του προφήτη: ωσάν είπεν ο προφήτης προς το σπίτιν του Δαβίδ την προφητείαν του σημείου «Ιδού η παρθένος» και τα λοιπά, ήρθεν εις την προφήτισσαν και εγάστρωσέν την Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 449⁸⁸⁸.

προφήτος· προφήτος Gesprächb. 12²³, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί προφήτης· διορθώσ. — Βλ. προφήτης.

προφθάνω, Μυστ. 61, 62 δις, Γλυκά, Στ. Β' 116, Διγ. Z 2924, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1840 δις, Ερμον. Ω 176, Δούκ. 63³², 203¹, 217²⁵, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk. v. Gem.) 690, Κορων., Μπούας 74, Μορεζ., Κλίνη φ. 115^τ, Αλφ. (Μοτ.) III 67, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 442⁴⁵³, Προσκυν. Ιβ. 535 1017, Ιστ. Βλαχ. 868, 1046, 1904, Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 947, Διγ. Άνδρ. 378⁹⁻¹⁰, 378¹⁰, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 84^τ, 159^ν δις, Διήγ. ωραιότ. 515, Λίμπον. 198· γ' πληθ. αορ. επροέφθασαν, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 442⁴⁵⁵· υποτ. αορ. (να/ας) προφθάξω, Ιστ. Βλαχ. 1153, Λίμπον. 70· προφτάνω, Sprachlehre 160, Αλφ. 10⁵⁷.

Το αρχ. προφθάνω. Η υποτ. (να) προφθάξω στο Somav., λ. προφθάνω. Ο τ. στο Somav., ό.π., και σήμ. Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. 1) Προηγούμαι χρονικά: Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 199. **2)** Προλαβαίνω να κάνω κ.: (σε παρελθοντικό χρόνο) έχω ήδη κάνει κ.: ο δε απελθών και τας γραφάς δους και υπαναγνούς χωρίς τιμής απέδωκε τους κόμητας άπαντας άνευ του Γκοντφρέ· εκείνον γαρ προέφθασε πωλήσαι προς τον αδελφόν αυτού Βαλδουίνον Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 2. **3)** Καταφέρνω να κάνω κ. εγκαίρως (βλ. και Τζάρτζ., Νεοελλ. σύντ. Β' 220, 1): οληνυκτίς εκόπιαζεν (ενν. ο Μιχάλης) όλους κείνους να πιάσει| τους τόπους κι εις μιαν κορυφήν ενός βουνού να φτάσει,| ωσάν το έκαμεν λοιπόν και πρόφθασεν και πιάνει| τες κλεισούρες, κι εις το βουνόν πολλές μπομπάρδες βάνει Παλαμήδ., Βοηβ. 1051. **4)** Αντιδρώ εγκαίρως σώζοντας κάπ. από κ. δυσάρεστο: όρκον έκαμαν φρικτόν ... (παραλ. 4 στ.) ανείν και επιχειρισθεί (ενν. κανείς αφέντης εκ την Πόλη) κανέναν από ταύτους, (παραλ. 1 στ.) να μην αφήσουν να χαθεί, μόνε να τον προφθάξουν,| από τας χείρας τ' αφεντός γοργά να τον αρπάξουν Ιστ. Βλαχ. 1153. **5)** Προλαβαίνω, πλησιάζω κάπ. που προηγείται/απομακρύνεται: πιλαλώντας (ενν. ο Διγενής) επρόφθασε ένα απ' αυτών (ενν. των ανδρών του στρατηγού) και έδωκέν τον σπαθέαν και έσχισέν τον εις την μέσην μαζί με το άλογόν του Διγ. Άνδρ. 359¹¹· Εβγαίνοντας δε να υπάγει να κρυφθεί εις το λόγγο (ενν. ο φύλαξ του ιερού βήματος) τον επρόφθασαν οι βάρβαροι και πιάνοντάς τον τον έδεσαν και επήγαν τον εις την Κρήτη αιχμάλωτο Ιστ. Βατοπ. 40· **6)** Φθάνω, έρχομαι σ' ένα μέρος: Πότε υπερβησόμεθα τους κάμπους τους ανύδρους| και τον Ρουχάν προφθάσωμεν, ιδώμεν την μητέρα| άπαντα δε πληρώσαντες συν τη μητρί μου πάλιν| έλθωμεν εν τοις μέρεσιν καλλίστης Ρωμανίας ...; Διγ. Z 903.

Β' Αμτβ. 1) Προλαβαίνω ενεργώ εγκαίρως ή πριν από κάπ. άλλο: μετακαλεσάμενος (ενν. ο βασιλεύς) τον Κοντοστέφανον Ισαάκιον, μέγαν δούκαν ποιήσας αυτόν, μετά του στόλου προς το Δυρράχιον έπεμψε, φοβερίσας αυτόν, ει μη προφθάσας καταλάβει εις το Ιλλυρικόν προς του ίνα περάση ο Βαϊμόυντος: «στερηθήναι μέλλεις τους οφθαλμούς σου» Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 257· ωσάν είδεν (ενν. ο Μοσούρ) τον νέον, οπού ήτον καβαλάρης εις άλογον, ηθέλησεν ότι να υπάγει απάνω του να τον δώσει σπαθέαν καταβατικήν να τον σχίσει. Και ολίγον εάν δεν ήθελα προφθάσει εγώ, ήθελε θανατωθεί εκείνος Διγ. Άνδρ. 367²⁵⁻²⁶ (συχνά σε προστ.): Όλοι σας εις τον πόλεμον σύρτε, 'κονομηθείτε (παραλ. 1 στ.) παγαίνετε, προφθάσατε, δεν καρτερεί η ώρα Ιστ. Βλαχ. 998· εφώναζε βαρέως (ενν. ο Ιωνάς): «Απέρριψάς με, δέσποτα, πάλιν ανάγαγέ με (παραλ. 1 στ.) επάκουσόν μου, πρόφθασον, χαώνεις τον Ιωνάν σου!» Γλυκά, Στ. 236. **2)** Φτάνω πηγαίνω/έρχομαι κάπου: Απέχει και ο ποταμός, λέγω ο Ιορδάνης! από την Ιερουσαλήμ, αν θες να καταλάβεις,! ως μίλια τριάκοντα· προφθάνεις εις εκείνον! και λούεσαι και πλένεσαι και φεύγεις απ' εκείνον Προσκυν. Ιβ. 845 1054· η φήμη, που 'ναι πτερωτή, με προθυμιά ας πετάξει,! και μέσα στους αντίποδας και αντίπερα ας προφθάξει,! κηρύσσοντας με σάλπιγγα, ...! του Λίμπονά μου τ' όνομα και χάριτες τες τόσες Λίμπον. 70· μετά την θρηνηλογίαν ας προφθάσωσιν οι αρχιερείς προς τον Πιλάτον λέγοντες αυτώ ... Μυστ. 62.

προφθαστής ο προφταστής.

Από τον αόρ. του προφθάνω και την κατάλ. -τής. Πβ. σημερ. ιδιωμ. θηλ. προφταστήρα (Κωστ., Λεξ. τσακων.), προυφταστήρα (Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγριτ., Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ.) και ουδ. προυφταστήρ' (Λιάπης, Ιδίωμ. Πηλίου) με διαφορ. σημασ.

Στην περίφρ. προφταστής ειμί = σπεύδω να ..., ξεκινώ (να κάνω κ.): Ιδού, προφταστής ειμι επί τ' έργον μου Sprachlehre 160.

προφίλι το.

Πιθ. από το μεσν. λατ. *profilium* (DEI λ. *profilare*· βλ. και Battaglia λ. *profilo* σημασ. 2)· πβ. ιταλ. *profilo*. Κατά Andr., Lex. (λ. *προφύλλιον) από την πρόθ. προ και το ουσ. φύλλον. Τ. προφίλλιν (Σακ., Κυπρ. Β', λ. προφύλλιν) και προυφίλια, τα (Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ.) σήμ. ιδιωμ. Η λ. σε έγγρ. του 18. (Κώδ. Σισανίου (Πανταζόπ.) 72⁴³, Κυριακ., Μακεδ. 2, 1953, 679, Βασδραβέλλης, Μακεδ. 4, 1960, 169, 170) και 19. αι. (Κυριακ., ό.π., 680-81, Κεραμόπουλλος, Μακεδ. 3, 1956, 21 (γρ. προφίλ), Τσάρας, Μακεδ. 7, 1967, 247), στο ΑΛΝΕ λογοτ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., ό.π., Αραβαντ., Ηπειρωτ. γλωσσάρε, λ. προφύλλι).

Δύο στενές λωρίδες γούνας ραμμένες πάνω στην ώα γυναικείου ενδύματος (για το πράγμα βλ. Βυζάντιος, Λεξ., λ. προφύλλι)· (εδώ) χνούδι, πούπουλα, που χρησιμοποιούνται και ως επενδύτης σε ένδυμα: προφίλι (έκδ. προφύλλι· διορθώσ.) Gesprächb. 107'.

προφοίβασμα το· προφοίβασμαν.

Από τον αόρ. του προφοιβάζω (5. αι., L-S Κων/νίδη) και την κατάλ. -μα. Η λ. το 12. αι. (TLG) και στο Steph., Θησ.: βλ. και LBG.

Προφητεία, χρησμός: προφοίβασμαν (έκδ. προσφοίβασμαν διορθώσ.) ερρέθη λέγον προς αυτήν τοιάδε Ερμον. Α 41.

προφονεύω.

Από την πρόθ. προ και το φονεύω. Η λ. τον 4.-5. αι. (Lampe, Lex.) βλ. και LBG.

Σκοτώνω προηγουμένως: και άλλας πληγάς δίδοντάς του (ενν. οι βάρβαροι), ..., τον έριψαν (ενν. τον όσιον Παύλον) εις τους πόδας του προμνημονευθέντος και προφονευθέντος οσίου Ιερεμίου Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 91.

προφορητικός, επίθ.

Πιθ. από το αρχ. προφορέομαι και την κατάλ. -(η)τικός· πβ. και μτγν. επίθ. διαφορητικός. Ασχ. το μτγν. επίθ. προφορητικός (TLG).

(Ιατρ.) καθαριστικός (πβ. Assises 537, *molificative*): Εάν γίνεται ... ότι έναν μου αμάλωτον ένι αστενής απού κοιλιακόν, και εις γιατρός ... δίδει του βοτάνια προφορητικά, ού πράγματα θερμά διά τα ποία το συγκώτιν του σέπεται, ... και εκείνος έπρεπε να του δώσει πράγματα στυφικά και ψυχρά Ασσιζ. 434¹⁶.

προφόριον το.

Από την πρόθ. προ, το ουσ. φόρος και την κατάλ. -ιον. Λ. προσφόριον σε έγγρ. του 14. και 15. αι. (Miklos.-Müller Acta III 137, 146, 156, κ.α· βλ. και LBG, TLG) ως τοπων. τον 14. αι. (Act. Vat. I 30^u, 31^u) και σήμ. (Συμεων., Ετυμολ. Λεξ. νεοελλ. οικων., λ. Προσφόριον). Η λ. στο Du Cange.

Αγορά, τόπος αγοραπωλησίας, πιθ. σιταριού, αν δεν πρόκ. για τοπων. Προ(σ)φόριον (βλ. Schreiner, JÖB 27, 1978, 218 σημ. 25, καθώς και 206 σημ. 15· πβ. και NE 12, 1915, 185-187, Συμεων., ό.π.): ενεργετεί η βασιλεία μου αντούς κοινώς όλους τους Μονεμβασιώτας ... ίνα, εφ' αϊς αν ποιώσι πραγματείας, δίδωσιν εις το κομμέρκιον της θεοδοξάστου Κωνσταντινουπόλεως ... υπέρ εκβολής αγοράς ... πραγματείας ποσότητος νουμισμάτων εκατόν νούμισμα έν, είτε δηλονότι διά σίτου εν τω προφορίω και αλλαχού, ένθα βούλονται ... Ψευδο-Σφρ. 540¹⁸ (αν όχι προσφορίω, βλ. αυτ. κριτ. υπ.).

προφούρνι(ο)ν το· προφρούριν, Προδρ. (Eideneier) II 26-7 χφ Η κριτ. υπ.

Από την πρόθ. προ, το ουσ. φούρνος και την κατάλ. -ι(ο)ν.

Κομμάτι ζύμης που δεν έχει ζυμωθεί κανονικά, το οποίο ψήνεται στο φούρνο πριν από τους άρτους (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β 183, Ε' 27-28, Σ' 504): Εάν ήμουν παραζυμωτής ή δουλευτής μαγκίπου, προφούρνια να εχόρταινα και ωσάν εμέναν είχεν αυτ. III 166.

πρόφρων, επίθ.

Το αρχ. επίθ. πρόφρων. Η λ. σε κείμε. του 19. αι. (Act. Kutl.² App. VII 17°) και στο ΑΛΝΕ.

Ετοιμος, πρόθυμος: Ερμον. Α 265.

προφτάνω, βλ. προφθάνω.

προφταστής ο, βλ. προφθαστής.

προφυλακή η.

Το αρχ. ουσ. *προφυλακή*. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

(Ιατρ.) πρόληψη, προφύλαξη: *ἀκόμη διὰ προφυλακὴν ἅμα καὶ θεραπείαν τίμα καὶ ἀγάπα τὴν ὀλιγοτροφίαν καὶ ὀλιγοποσίαν, εἴαν θέλεις γενέσθαι πολυχρόνιος* Επιστ. ιατρ. ποδ. 94.

προφυλακτικός, επίθ., Ιερακοσ. 390^{16, 21, 27, 28}, 391¹, Ιατροσ. κώδ. τέκ'.

Το μτγν. επίθ. *προφυλακτικός*. Η λ. και σήμ.

(Ιατρ.) που αποσκοπεί στην προφύλαξη, που προφυλάσσει από κ: *Περὶ διακρισματος προφυλακτικοῦ τῶν ιερᾶκων* Ιερακοσ. 390²².

προφύλλι το, βλ. *προφίλι*.

προφώνεσις η, βλ. *προφώνησις*.

προφωνεύω, Χρον. Μορ. Η 2214, 3611, 3663, Χρον. Μορ. Ρ 3663.

Από το αρχ. *προφωνέω* αναλογ. με τα ρ. σε -εύω.

(Ενεργ. και μέσ.) διακηρύσσω, διατάζω: *Το ὁμῶσεν ὁ βασιλεὺς κὶ οὕτως τὸ ἐπροφωνέθη· ἰ εἰς τοῦ Μορέως τὴν περιοχὴν, εἰς κάμπον, με κοντάρια, ἰ ποτὲ Ῥωμαῖοι μὴ ἐσμίξουσιν με Φράγκους νὰ πολεμήσουν* Χρον. Μορ. Η 6667· *Ορίζει (ενν. ὁ καπετάνος τῶν Κορφῶν), προφωνεῦει τὸν (ενν. τῆς βάρκας τὸν ἀφέντη) ἀπάνω εἰς τὸ κορμὶν τοῦ, ἰ νὰ μὴν περάσει καν ποσῶς ἐκείνον τὸν Ρομπέρτον* Χρον. Μορ. Ρ 2214.

Προφωνήσιμος η, Μαλαξός, Νομοκ. 469.

Το θηλ. του επιθ. *προφωνήσιμος* (από τον αόρ. του *προφωνώ* και την κατάλ. -ιμος) ως ουσ. Τ. *Προφωνήσιμη* σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, λ. *Προφωνή*)· πβ. και σημερ. ιδιωμ. *Προφωνή* (Τσικής, Γλωσσ. Χίου, Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., όπου και τ. *Μπροφωνή*, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., όπου και τ. *Προχωνή*) και *Προφωνές* (Δράκου, Ιδίωμ. Κάλυμν.). Η λ. τον 8.-9. αι. (LBG· πβ. όμως και Lampe, Lex.) και στο Meursius.

(Εκκλ.) η πρώτη εβδομάδα του Τριωδίου: *Περὶ τοῦ Δωδεκαημέρου, τῆς Προφωνήσιμον καὶ τῆς Τυρινῆς* αυτ. 469.

προφώνησις η *προφώνεσις*, Χρον. Μορ. Η 2453, 3917, Χρον. Μορ. Ρ 3917.

Από το *προφωνώ* και την κατάλ. -σις. Η λ. σε σχόλ. (TLG, LBG), το 10. αι. (TLG, LBG), στο Αρμεν., Εξάβ. Γ' 3¹⁰⁵, 8⁴⁰ και στο Du Cange.

Διακήρυξη, ανακοίνωση: *Ορίσεν (ενν. ὁ μισσέρ Τζεφρές), με προφώνησιν γλυκέα τοὺς παραγγέλλει, ἰ τοὺς κεφαλᾶδες, ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς καβαλαρίους, ἰ νὰ ἔχουν τὸν μισσέρ Τζεφρόε ἀφέντη κληρονόμον* Χρον. Μορ. Ρ 2453.

προφωνίζω.

Από το *προφωνώ* αναλ. με τα ρ. σε -ίζω.

Ανακοινώνω δημόσια· (εδώ ενώπιον του εκκλησιάσματος): *δοκιμασμένοι (ενν. οἱ ὑπηρετᾶται οὐοὺ ... εὐρίσκονται εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ θεοῦ λόγου, οὐοὺ κράζονται εἰς*

άλλην εκκλησίαν) από τους άρχοντες του τόπου και εις την εκκλησίαν δύο εβδομαδες προφωνισμένοι ... θέλουσιν αξιωθεί του καλέσματος Χριστ. διδασκ. 462.

προφωνώ, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 271, Χρον. σουλτ. 144¹², Χριστ. διδασκ. 379, 392, 461· μέσ. επροφωνούμαι, Λίβ. Esc. 528.

Το αρχ. προφωνέω. Η λ. στο Αρμεν., Εξάβ. Α' 13²⁶, Γ' 3¹⁴ κ.α., και σήμ. ιδιωμ. (βλ. Andr., Lex., στη λ., όπου και τ. προφουνιέμι).

(Ενεργ. και μέσ.) ανακοινώνω δημόσια, διακηρύσσω: Αχιλλ. (Smith) N 260.

προχαιρετίζω, Σπαν. Α 179, Σπαν. Β 177, Σπαν. Ρ 112, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 218, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 192, Λόγ. παρηγ. L 292, Διγ. Z 2964, Φλώρ. 1183.

Το μτγν. προχαιρετίζω (TLG, Lampe, Lex.). Λ. προχαιρέτισμα στο ΑΛΝΕ. Η λ. στο LBG, στο Κουμαν., Συναγ. και στο Κουμαν., Συναγ. v. λέξ.

Χαιρετώ πρώτος: Τους πάντας προχαιρέτιζε μετά περιχαρείας! και δι' αυτό να εφέλκεσαι και την αγάπην πάντων Σπαν. V 171· Προχαιρετίζειν ου δεινόν, ου των μεμισημένων,! αλλά και μάλλον ένδοξον και προσηγές και πράον Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 894.

προχαίρομαι.

Από την πρόθ. προ και το χαίρομαι αν δεν πρόκ. για το ρ. προσχαίρομαι (βλ. λ. προσχαίρω -ομαι)· πβ. και αρχ. προχαίρω και προχαίρομαι στο Βλάχ.

Χαίρομαι πολύ: Μη κάμεις φίλους σύντομα και πάλιν τους αφήσεις (παρ. 5 στ.)· αφότου ... εύρεις τον εκείνον σου τον φίλον,! τότε προχαίρου (έκδ. προχείρου διορθώσ.) μετ' αυτόν μετά πολλής αγάπης Σπαν. Α 197.

προχάπτω μπροχάπτω, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 286, 287.

Από την πρόθ. προ και το χάπτω. Η λ. στο Du Cange, λ. χάπτειν.

Γεμίζω το στόμα κάπ., μπουκώνω (μεταφ.) δωροδωκώ: κι εισμιάν ο φυλακάτορας όταν τονε μπροχάψουν! και δώσουν τον υπέρπυρα και φράξουν τον λαιμόν του! και κανισκέψουν τον πολλά, διαβαίν' η μάνητά του αυτ. 288.

προχάραγμα το.

Το μτγν. ουσ. προχάραγμα.

Προσχέδιο (εδώ θεολ.) προεικόνιση: εις εκείνους τους γάμους (ενν. της Κανά) ... φανερώνεται ο Ιησούς εκείνος οπου ήτον, με το μυστήριον εκείνον του ύδατος εις οίνον, των μυστηρίων της εκκλησίας και της ευφροσύνης, της μελλούσης, της από του γάμου, τα προχαράγματα Πηγά, Χρυσοπ. 112 (3).

πρόχειρα, επίρ.

Από το επίθ. πρόχειρος. Η λ. και σήμ.

Χωρίς ιδιαίτερη προσπάθεια, εύκολα: κατά δυσμάς επί την αυλήν ταύτην (ενν. του μοναστηρίου)! υπάρχουνσι δύο κελιά διά τον κανδηλάπτην! εκεί ο κανδηλάπτης γαρ οικεί διά τον τόπον,! ίνα σημαίνη πρόχειρα άνευθεν πολλών κόπων Παϊσ., Ιστ. Σινά 1364.

προχειριάριος ο, βλ. προσχειράριος.

προχειρίζω, Διαθ. Νίκωνος 255.

Το αρχ. προχειρίζω. Η λ. και σήμ. εκκλ.

1) Απονέμω (αξίωμα): ταύτας τας τρεις αρετάς δει έχειν τον κριτήν ..., πίστην ὀρθήν εἰς Θεόν και εἰς τον προχειρίζοντα αὐτῷ το αξίωμα και ἀλήθειαν ἀπό της γλώττης και σωφροσύνην ἀπό του σώματος Ψευδο-Σφρ. 344¹. 2) (Ενεργ. και μέσ.) διορίζω σε αξίωμα (κοσμικό ή εκκλησιαστικό): προχειρίσας (ενν. ο Σελήμ) τον Σινάμ μπασίαν μπεϊλέρμπεην του ανατολικού φουσσάτου, εσηκώθη και ἦλθεν εἰς τους τόπους των Ἀρμενίων Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 363· εν τῷ μέλλειν αὐτόν (ενν. τον Μωάμεθ) τελευτάν ... Ἀβουβάκαρ, τον αὐτοῦ ἀδελφιδόν, προεχειρίσατο αὐτ' αὐτοῦ. Ἀμιρεῦσας δε οὗτος ἔτη δύο ἡμῖςν και τελευτά Ψευδο-Σφρ. 444³¹. Οἱ ἐπίσκοποι ... δωρεάν και χωρίς μισθοῦ προχειρίζεσθωσαν, πρέπει να γίνονται χωρίς δώματα και ἀνευ ἀργυρίου ή χρυσοῦ τινός Zygomalas, Synopsis 174 E 8· (με υποκ. την Ἀγία Τριάδα, το Θεό): ο βασιλεύς το δεκανίκιον ολίγον υψῶν ἔλεγεν· «Ἡ Ἀγία Τριάς, η την εμοί βασιλείαν δωρησαμένη, προχειρίζεται σε εἰς πατριάρχην Νέας Ρώμης.» Και οὕτως εκ των βασιλικῶν χειρῶν ο πατριάρχης ἐλάμβανε την ἐξουσίαν Ψευδο-Σφρ. 448³⁹. διατί εἶναι πονηροί, εἶναι κακούργοι ἀνθρώποι, ἰ λαός χυδαῖος, ἀνομος, δίχως δικαιοσύνην. ἰ Δια τούτο προχειρίζεται ο Θεός τέτοιους αὐθέντας ἰ και πέμπει να ποιμαίνουσιν τέτοιους κακοῦς ἀνθρώπους Ντελλαπ., Ερωτήμ. 955.

προχείριον το.

Το μτγν. ουσ. προχείριον. Τ. προχείριν τον 7. αι. (LBG, λ. προχείριος).

Πουγκί, σακούλι με χρήματα: μετὰ δε το δείπνον και την χαράν ποιήσας ο οικοδεσπότης το προχείριον αὐτοῦ παρέχει αὐτοῖς τον μισθόν και το πλήρωμα Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλία VI 28.

προχειρίσις η.

Το μτγν. ουσ. προχείρισις. Η λ. στο Du Cange (προχείρησις, λ. προχειρίζεσθαι) και σήμ. εκκλ. στον τ. προχείριση.

Εκλογή, ανάδειξη σε ένα αξίωμα: προχείρισις: ἰ δέξαι το δῶρον μη κατόκνει μοι, γέρον ἰ ἀλλά λαβὼν, κράτιστε, τον τέλος ἔχον ἰ και προς καλόν εὐθύνε την σκηπτουχίαν Λέοντ., Αἰν. (Brokkaar) XV 1· Ελέω βασιλικῷ και καυκαδηνικῇ προχειρίσει τιμηθεῖς δικτάτωρ και ἀρχιστράτηγος ... δονξ και αὐγουστάλιος ο Κατασάμπας ... ταύτην την μετ' ὀργῆς ἐπιστέλλω γραφήν Θεολ., Τζιζ. 356²⁵.

πρόχειρος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. πρόχειρος. Η λ. και σήμ.

Κοινός, συνηθισμένος: Zygomalas, Synopsis 121 A 1.

Το ουδ. ως ουσ. = η ευκολία να κάνει κάπ. κ., η ροπή σε κ.: ο καλός κάγαθός Λουκάνης Νικηφόρος ... καί τινες ἄλλοι Ἀλβανιτῶν και Μοραϊτῶν, οὗς και αὐτούς πολλῶ πλέον το εἰς κακίαν ἐκείνων πρόχειρον ὠκονόμησεν, ἐπεισαν τον δεσπότην κυρ Θωμάν, ἵνα και κατὰ τον ἀμιρά και κατὰ τον ἀδελφού αὐτοῦ ἐπανάστασιν ποιήσῃ Σφρ., Χρον. (Maisano) 152⁵.

προχείρως, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. προχείρως. Η λ. και σήμ. (Κριαρ., Λεξ.).

Εύκολα, βιαστικά, χωρίς να προηγηθεί σκέψη: Zygomalas, Synopsis 132 A 59.

προχεράρης, προχεριάρης ο, βλ. προσχειράριος.

πρόχεσον το, Σπανός (Eideneier) D 1750· πρόχεσο, αυτ. B 163.

Λ. πλαστή, από την πρόθ. προ, τον αόρ. του χέζω και την κατάλ. -ο(ν).

Πρωκτός· εδώ σκωπτ. πιθ. αντί για τη λ. πρόσωπον (βλ. Eideneier [Σπανός σ. 318]): *Ἦλθεν και ο πεθερός του να τον ευχισθεί και είπεν· ο πληός μου εις το πρόχeson σου αυτ. A 498.*

προχέω.

Το αρχ. προχέω. Πβ. σημερ. ιδιωμ. προχάω (Αραβαντ., Ηπειρωτ. Γλωσσάρ.).

(Προκ. για υλικά) αναμειγνύω (πρώτα): *Το αμμωνιακόν και τον λίβανον πρόχει μετά όξους, τα δε λοιπά κόψας και τρίψας επίβαλε τούτοις, και πάλιν λείου, και ανάπλαττε τροχίσκους και έχε Ιερακοσ. 497⁸.*

προχθές, επίρρ., Προδρ. (Eideneier) III 167, Καλλίμ. 2044, 2259, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2506, 4677, 6473, Φλώρ. 1261, Λίβ. διασκευή α 398, Λίβ. Esc. 334, Λίβ. Va 363, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 1356, Ε' 289· επροχθές, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [73], Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 93· επροχτές, Αιτωλ., Βοηβ. 240· οπροχθές, Πανώρ.² Α' 50, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 1398· ?πρόχτες, Πεντ. Γέν. XXXI 5, Έξ. IV 10, V 7, 8, 14, XXI 29, Δευτ. XIX 4, 6· προχτές, Αχιλλ. (Smith) O 397.

Από την πρόθ. προ και το επίρρ. χθες. Ο τ. οπροχθές και σήμ. ιδιωμ. (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.). Ο τ. προχτές και σήμ. Τ. πρόχτες τον 6.-7. αι. (TLG). Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 412, λ. οπροθές, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. οπροθές, Αποστόλου, Λεξ. Νάουσας, λ. προυχτέ, προυχτές). Η λ. σε παπυρ. του 4. αι. (L-S), στο Soman. και σήμ.

α) Δύο μέρες πριν από σήμερα, την ημέρα πριν από τη χθεσινή: Πάτερ, πανί-
τοιιν έδωκα προχθές εις τον βαφέα,| ας δράμω να το αφέλωμαι, ... Προδρ. (Eideneier)
IV 448· β) (συνεκδ.) πριν λίγο καιρό, στο πρόσφατο παρελθόν, τις προάλλες: *Ἦλθεν η Αγάπη, εσίμωσεν πλησίον με τον Πόθον| και εις λόγους εκινήσασιν και άκουσε τι ελαλούσαν:| «Διά τούτον εθυμώνετον προχθές ο Ερωτοκράτωρ;| Διά τούτον ήτον η φιλονικία και η όχλησις εκείνη;| Και νυν προσπέφτει προς ημάς και δουλοσύνην δι-
δει;»* Λίβ. Va 363· (εδώ έναρθρ): *θέλω ο βασιλεύς να μάθει το κάθε πράγμα, διατί ετούτος την επροχθές ακόμη εβάλθηκε τρογύρω εις την γυναίκαν μου, και είχα να κάμω να τον την βγάλω από τα χέρια Μπερτολδίνος 160.*

Έναρθρ. α) ως επίθ. = προχθεσινός: (Το καταλόγιν μάνθανε του ξένου Καλλιμά-
χου)| «Τόν η προχθές θλιβόμενον, λυπούμενον η άλλη,| ήδε ημέρα σήμεραν ολόχαρον
τον έχει.| Τόν πας ο κήπος έκλαιεν εκ τα στενάγματά του| βλέπει τον τώρα, χαίρε-
ται, μεγάλη έχει τέρψιν ...» Καλλίμ. 2044· β) ως ουσ. = το μακρινό παρελθόν: Ω πλή-
σα κακορίζικοι, και γιάντα δε θωρούσι| τσι μέρες πώς διαβαίνουσι, τσι χρόνους πώς

περνούσι! Τ' οψές εδιάβη, το προχθές πλιό δεν ανιστοράται, | σπίθα μικρή το σήμερα
στα σκοτεινά λογάται Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρὸλ. 75.

Ἐκφρ. εχτές πρόχτες = στο παρελθόν, παλιότερα: και είδεν ο Ισακωβ τα πρό-
σωπα του Λάβαν' και ιδού, δεν είναι μετ' αυτόν σαν εχτές πρόχτες Πεντ. Γέν. XXXI 2·
να φύγει εκεί ο φονέας ος να φονέψει το σύντροφό του με δίχως σκοπό και αυτός δε
μισάει αυτόν από εχτές πρόχτες Πεντ. Δευτ. IV 42.

προχθεσινός, επίθ., Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 1477.

Από το επίρρ. προχθές και την κατάλ. -ινός. Η λ. το 12. αι. (TLG), στο Somav. και
σήμ.

Που ανήκει ή αναφέρεται στην προχθεσινή μέρα: Ελάβαμεν και το προχθεσινόν
γράμμα ... του κυρ Στάμου Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 25²⁸.

προχορηγώ. — Βλ. και προσχορηγώ.

Το μτγν. προχορηγέω. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. (προχορηγέω).

Παρέχω, δίνω: Είθ' ούτως πλούτον άπειρον αυτοίς (ενν. τω νέω και τη κόρη)
προχορηγήσας ... Διγ. Z 2729 κριτ. υπ.

?πρόχτες, προχτές, επίρρ., βλ. προχθές.

προχωρώ μτχ. παρκ. προχωρεμένος, Σπαν. B 288, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 311,
Ιστ. οθωμ. 172.

Το αρχ. προχωρέω. Η λ. και σήμ.

I. (Ενεργ.) **α)** προχωρώ, βαδίζω προς μία κατεύθυνση: Ερμον. X 128· **β)** (μεταφ.,
προκ. για αφήγηση) προχωρώ, προωθώ την εξιστόρηση κάπ. γεγονότος: Πρώτον
γάρ μοι γουν λεκτέον! και τους ηγεμόνας τούτων, | προχωρήσομεν γάρ τότε! τα πρε-
πόντως προς την μάχην Ερμον. Δ 294.

II. (Μέσ.: εδώ, πιθ.) εγκαθίσταμαι, κατοικώ: ο νους γάρ μέγας θησαυρός επέκει-
να των όλων! κι εις τόπον ολιγούτσικον ένα προχωρεμένος Σπαν. (Μαυρ.) P 32.

Φρ. 1) Προχωρώ εις αύξησιν = πληθύνομαι, πολλαπλασιάζομαι: Και ούτως κατ'
ολίγον εις αύξησιν το ασεβέστατον των Αγαρηνών γένος επροχώρει Ιστ. οθωμ. 173. **2)**
Προχωρώ εις σύστασιν = αρχίζω να οργανώνομαι: της ηγεμονίας αυτού έτι μη παγι-
ωθείσης, αλλ' ακμήν εις σύστασιν προχωρησάσης, ο ηβουλήθη, ουκ ηδύνατο πράξει
Δούκ. 289¹. **3)** Προχωρώ εις τέλος = τελεσφορώ, πετυχαίνω σε κ.: Ο βασιλεύς ουν
ιδών, ότι εις τέλος προχωρούσι τα του τυράννου βουλεύματα, την άλλην ετράπετο
Δούκ. 303⁵.

προψές, επίρρ.: επροψέ, Ερωτοπ. 595.

Από την πρόθ. προ και το επίρρ. (ο)ψές (βλ. ά. οψέ). Τ. επροψές σήμ. ιδιωμ. (Κο-
ντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιωμ.). Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Λάζαρης, Λευκαδ. (επροψέ(ς))). Η
λ. και σήμ. λαϊκ.

Προχθές: Προψές αργά εις το σπίτιν της, της κούρβας της μαυλίστρας, | πέντε
μεγάλες πολιτικές εμείναν μετ' εκείνην, | παζάριν εκρατήσασιν ένα ημερονύχθι
Σαχλ., Αφήγ. 814.

προψεσινός, επίθ.

Από το επίρρ. προψές και την κατάλ. -ινός. Η λ. και σήμ. λαϊκ.

Προχθεσινός: η μητέρα! τού έστειλεν (ενν. του αμिरά) μία γραφή την προψεσινή μέρα Διγ. Ο 878.

προψηφίζω.

Το ενεργ. του ήδη μτγν. προψηφίζομαι. Η λ. σε παπυρ.

Υπολογίζω, λογαριάζω, μετρώ πριν: κράτησον τα δύο κεφάλαια, τα κζ' δηλονότι και τα λε', και άφελε εξ αμφοτέρων τα ιβ' μόρια α και προεψήφισας και μένουσι ιε' Rechenb. (Vog.) 55¹⁶.

προωθώ πρώθω.

Το αρχ. προωθέω. Ο τ. μτγν. (TLG)· βλ. και LBG. Η λ. και σήμ.

Σπρώχνω (μεταφ.) πιέζω, συνθλίβω: Εσύ (ενν. Έρωτα) με φθέρνεις παντελώς και πρώθεις προς εμένα,! για πταίσιμον στ' αλήθεια συμπάθιον ν' απολάβω Θησ. Η' [109³].

προώσθημα το προώστημα.

Από τον παθ. αόρ. του προωθώ και την κατάλ. -μα· πβ. νεοελλ. ουσ. πρόωση.

(Ναυτ.) κίνηση του πλοίου προς τα εμπρός, που προκαλείται από μηχανική δύναμη (εδώ πιθ.) η κωπηλασία: Τόσα έπλευσαν, αρμένισαν ημέραν τε και νύκταν,! δι' ολίγον προωστήματος ...! έφθασαν, εκατέλαβον εις της Κολκού τα μέρη Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 231.

πρύμνη η, βλ. πρύμνη.

πρύμνα, επίρρ.

Από το αρχ. ουσ. πρύμνα.

(Ναυτ.) υπαγαίνω πρύμνα = αράζω με την πρύμνη: αν είναι άνεμος εις τον πουνέντε ή εις τον μάστορα, θέλεις να βάλεις τόνον καλόν εις οργίες κ' και υπάς πρύμνα ότι εις την τρεμουντάνα εμπαίνεις και εις το μεσημέριν και εβγαίνεις ωσάν εμπαίνεις Πορτολ. Α 50¹⁶.

πρύμνη η, Αλ. Κύπρ. 1199· πρύμη, Θησ. (Foll.) I 52, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 239, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 142, 438, Πορτολ. Α 149⁶, Αχέλ. 1585, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσσογλου) 267.^{8,9}, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 189²², 242¹⁷, 304²¹, 340², 376², 407¹⁵, 435¹².

Το αρχ. ουσ. πρύμνα/η. Η λ. και ο τ. και σήμ.

(Ναυτ.) το πίσω μέρος του πλοίου: Πορτολ. Α 128⁸ Ένας στην πρύμνην κάθουντον και άλλος εις την πρώρη Αιτωλ., Μύθ. (Παράσσογλου) 26⁵ (προκ. να δηλωθεί η σφοδρότητα μιας ναυμαχίας): Πλώρες με πρύμες έσμιξαν, η κόκκα με τες άλλες Χρον. Τόκκων 1877.

πρύτανις ο.

Το αρχ. ουσ. πρύτανις. Η λ. και σήμ. στον τ. πρύτανης.

α) (Προκ. για το Χριστό) αυτός που προκαλεί, που επιφέρει κ. (για τη σημασιολ. Lampe, Lex., στη λ. 2): Αγάπη ... (παραλ. 3 στ.) εξίσου πάντας ... αγαπά και κήδε-ται και στέργει τον της ειρήνης πρύτανιν προς τούτου μιμουμένη Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 111· **β)** θεσμοφύλακας: ο αγιότατος και θεοπρόβλητος ποιμήν της Αρτης, ο της χριστοπαραδότου ειρήνης πρύτανις Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 224²⁶.

πρώην, επίρρ., Καλλίμ. 2252, Διγ. Ζ 1034, 3078, Χρον. Μορ. Η 3422, Κομνηνής Αννας Μετάφρ. 49, 125, 137, Βίος Αλ. 760, Χρον. Τόκκων 2214, 3106, Φυσιολ. (Legr.) 814, Ανακάλ. 59, Δούκ. 143¹², 153²³, 213²¹, Αλεξ.² 1174, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 115²⁰, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 114²¹, Πτωχολ. α 448, Πορτολ. Β 28¹³, Κυπρ. ερωτ. 140³, Ψευδο-Σφρ. 528³⁹, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 30^ε, 88^ν, Διήγ. πανωφ. 60, κ.α.

Το αρχ. επίρρ. πρώην. Η λ. και σήμ.

1) (Επίρρ.) προηγούμενος, παλιότερος, στο παρελθόν: Συμπληρωμένων τούτων δε, πάλι ήσαν εις δουλείαν· | ο Βέλθανδρος τον ρήγα μεν εδούλευεν ως πρώην, | η Φαιδροκάζα εδούλευε την κόρην την Χρυσάντζα Βέλθ. 1049· Ο δε Τεμήρ αναστάς από του τόπου, ου ην, ήλθε και εσκήνωσεν εν ταις όχθαις του ποταμού, όπου εκάθητο πρώην ο Παγιαζήτ Δούκ. 93¹³· την παρρησίαν ... ην είχες τότε πρώην ... Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 194· (έναρθρ.): τότε ευρέθη ο γέρων | αληθινός ως το πρώην Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 267· ο Καραμάν ουκ επείσθη αναμνήσας των πρώην γενομένων επιβουλιών εν τω καιρώ του Μουσουλμάν Δούκ. 243¹²· Και ο πρώην τε μισούμενος φιλούμενος εγίνη | και στέμμα και διάδημα της αυτοκρατορίας Βέλθ. 18. **2)** (Ως επίθ., έναρθρ.) προηγούμενος, προγενέστερος, παλαιότερος: Και ημείς από τους πρώην διδασκάλους εμαθητεύθημεν και ηξεύρομεν και ποιούμεν Διήγ. Αλ. V 29· ο Αλέξανδρος ήυρεν κρυμμένα χρήματα πολλά, οπού είχαν έχει οι πρώην βασιλείς Διήγ. Αλ. F (Lolos) 238¹⁶· ο πρώην μου πενθερός εστι μέγας κοντόσταυλος Ψευδο-Σφρ. 372¹⁷· τον τόπον και το στάσιμον και την τιμήν την πρώην | τήν είχα, όταν ήφερα τον δεύτερον Χοσρόην ... Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 713.

πρώθω, βλ. προωθώ.

πρωί το, Σταφ., Ιατροσ. 370, Διγ. Α 743, Ερμον. Α 265, Χρον. Μορ. Η 1479, 3903, 5200, κ.α., Χρον. Μορ. Ρ 1479, 5321, 9051, κ.α., Πανάρ. 66²³, Λίβ. διασκευή α 824, Αχιλλ. (Smith) Ν 281, Αχιλλ. (Smith) Ο 604, Ιμπ. 514, Δούκ. 221¹³, Σφρ., Χρον. (Maisano) 18¹⁴, Sprachlehre 120, Έκθ. χρον. 14²⁷, 55¹¹, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1611, Κανον. διατ. Α 830, 920 κ.α., Β 849, 860 κ.α., Ιστ. Βλαχ. 1779, κ.α.: πρωίν, Κυπρ. ερωτ. 156³.

Το αρχ. επίρρ. πρωί ως ουσ. Η λ. και σήμ.

1) Πρωινό: Ο Χάρος με τον Έρωταν είχαν πλικέψειν | εις μιαν μονήν κι ήτον βραδιν κι είχαν πεζέψειν. | Εν τω πρωί μην ξεύροντας τι θέλει γένει | αλλάχτησαν εις αυτόν τους όλα τα βέλη Κυπρ. ερωτ. 156³. **2)** (Συχνότ. ως επίρρ.) **α)** κατά τις πρωινές ώρες: Νερόν μη πίνει μηδόλως, ... μηδέ πρωί τρώγει Σταφ., Ιατροσ. 491· Εάν ιερεύς βαπτίσει παιδίν και δεν είπει όλες τες ευχές, επιτιμάσθω μήνες γ' εν άρτω και ύδατι

και μετανοίας κε' το πρωί και κε' το εσπέρας Κανον. διατ. Β 869· β) (ειδικ.) αύριο/την επόμενη μέρα κατά τις πρωινές ώρες: Και ο βασιλεύς τον έλεγεν εκείνος ο πατήρ του:| «Κοιμήσου, τέκνον μου καλόν, ... (παραλ. 1 στ.) και το πρωί διατάχθησαι ως βούλεσαι και ως θέλεις» Αχιλλ. (Smith) Ν 336· Κράζει (ενν. ο πρίγκιπας) τον μισσίρ Ανσελήν τον πρωτοσύμβουλόν του,| παρακαλεί κι ορίζει τον να ορθώσει τα φουσσά-τα| διά να κινήσουν το πρωί να πιάσουν την οδόν τους Χρον. Μορ. Η 5289.

Εκφρ. 1) Αμα πρωί, βλ. άμα Β' Φρ. **2)** (Το) πρωί πρωί = νωρίς κατά τις πρωινές ώρες: μίαν ημέρα εσυγύρισε και έχασε (ενν. ο Σαούλ) ένα του γαδούρι και ο πατέρας του του λέγει: «Παιδί μου, ασηκώσου το πρωί πρωί και σύρε γύρευε το γαδούρι να το εύρεις» Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 184· Ην δε πρωί πρωί Ιστ. πολιτ. 57⁶.

πρωία η, Ιατροσ. κώδ. Ξ', Ιστ. Βλαχ. 1652.

Η λ. στο Θεόφραστο (TLG) και σήμ. σε λόγ. εκφρ. (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ.).

Πρωί, πρωινό: Αφότου επεγεύτησαν του δειλινού την ώραν,| επήρεν την κι εσέ-βηκεν μέσον του κουβουκλίου| και χαίρουνται αμφότεροι μέχρι και της πρωίας Α-χιλλ. (Smith) Ν 1477.

Η γεν. ως επίρρ. = (νωρίς) το πρωί: Πρωίας ον το γεννηθέν ο Φίλιππος εμβλέ-ψας| ... φησίν Ολυμπιάδι ... Βίος Αλ. 546.

πρώιμα, επίρρ.: πρῶμα, Αλφ. (Μορ.) ΙΙΙ 47, ΙV 37.

Από το επίθ. πρώιμος. Ο τ. (<αττ. τ. πρώμος) και σήμ. ιδιωμ. (Λουκά, Γλωσσάρ., Ξεινός, Γλωσσ. Ίμβρου 146). Τ. πρώμια (από αντιμετάθ.) στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ., Α., στη λ.). Η λ. στον Ησύχ. (λ. έωθεν) και σήμ.

Νωρίτερα από το κανονικό, πρόωρα: Κλαίω πικρά και δέρνομαι, γιατί με παίρ-νεις (ενν. Χάροντα) πρῶμα Αλφ. 10³⁷. Όταν τρυγήσεις περισσά πρώιμα, πριν να φτά-σουν καλά τα σταφύλια, ωφελάς το αμπέλιον Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 145.

πρωιμάδα η, Πεντ. Δευτ. XVI 1. — Βλ. και πρωιμάδι.

Από το επίθ. πρώιμος και την κατάλ. -άδα. Τ. πρωμάδα σήμ. στην Κύπρο (Για-γκουλλής, Κυπρ. διαλ.).

(Στον πληθ.) τα πρώτα δημητριακά της νέας σοδειάς· πρωτογεννήματα, απαρ-χές: και να υψώσει ο ιεριάς αυτά ιπί ψωμί των πρωιμάδων ύψωμα ομπροστά στο Κύριο αυτ. Λευιτ. XXIII 20· έκφρ. μήνας των πρωιμάδων = ο πρώτος μήνας του εβραϊκού ημερολογίου (Αβίβ ή Νισάν = Μάρτιος/Απρίλιος), κατά τον οποίο οι Εβραίοι γιόρτα-ζαν το Πάσχα (βλ. και ά. πρώιμος Εκφρ. 2): Φύλαξε τον μήνα των πρωιμάδων και να κάμεις Πάσκα του Κύριον του Θεού σου αυτ. Δευτ. XVI 1.

πρωιμάδι το, Πεντ. Έξ. XXXIV 26, Λευιτ. ΙΙ 14.

Από το επίθ. πρώιμος και την κατάλ. -άδι ή από το πρωιμάδα. Η λ. σε έγγρ. του 16./17. αι. (Σκουβαρά, Ολυμπιώτ. 312) και σήμ. λαϊκ.

(Στον πληθ.) τα πρώτα δημητριακά της νέας σοδειάς· πρωτογεννήματα, απαρ-χές: κανίσκι πρωιμάδιων του Κυρίου αυτ. Λευιτ. ΙΙ 14· (με χρον. σημασ.): εορτή εβδο-μάδων να κάμεις εσέν πρωιμάδια θέρος σιταριών και εορτή του μάζωμα γύρισμα του

χρόνου αυτ. Έξ. XXXIV 22· έκφρ. ημέρα των πρωιμαδιών = η εβραϊκή γιορτή της Πεντηκοστής (αλλιώς: εορτή των εβδομάδων), που γιορταζόταν την έκτη μέρα του τρίτου μήνα του εβραϊκού ημερολογίου, Σιβάν (= Μάιος/Ιούνιος) (για το πράγμα βλ. Π.Δ. (ΕΒΕ) Γλωσσάρ., λ. Πεντηκοστή): την ημέρα των πρωιμαδιών όνταν προσφέρετε κανίσκι καινούργιο του Κύριου ... κράγμα άγιο να είναι εσάς αυτ. Αρ. XXVIII 26.

πρωιμάρι το.

Από το επίθ. πρώιμος και την κατάλ. -άρι. Τ. πρωμάρι(ν) σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 765, Φαρμακ., Γλωσσάρ. 426, Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., λ. πρωιμαρέλι).

Προσφορά στο Θεό φτιαγμένη με αλεύρι από τα πρώτα δημητριακά της νέας σοδειάς: να φέρετε ψωμί ύψωμα δυο δεκάλιτρα σιμιδάλι να είναι ανέβατο, να ψηθούν πρωιμάρια του Κύριου Πεντ. Λευιτ. XXIII 17.

πρωιμοεγγαστρωμένος, μτχ. επίθ.: πρωιμογαστρωμένος.

Από το επίθ. πρώιμος και τη μτχ. παθητ. παρκ. του εγγαστρώνω. Ο τ. από το επίθ. πρώιμος και τη μτχ. παθητ. παρκ. του γαστρώνω (βλ. ά. εγγαστρώνω).

Που έχει μείνει έγγυος νωρίτερα από το αναμενόμενο: κάθα βεντέμα του μούστου να την έχει (ενν. τη γαϊδάρα) εις την εξουσίαν του ο λεγόμενος μισσέρ Τζώρτζης ημέρες δέκα ήμισυ — και δεν είναι πρωιμογαστρωμένη Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 612^s.

πρώιμος, επίθ., Πεντ. Γέν. XXX 41, Λευιτ. II 14.

Το αρχ. επίθ. πρώιμος. Η λ. και σήμ.

α) (Προκ. για φυτό ή καρπό) που ωριμάζει νωρίτερα από την κανονική εποχή: Πεντ. Έξ. IX 31· β) (προκ. για ζώο) β¹) που γεννιέται νωρίτερα από το συνηθισμένο χρόνο: αρνία ε', τα τρία όψιμα και τα δύο πρώιμα Ολόκαλος 221^s· β²) που παρουσιάζει πρόωγη ανάπτυξη· εύρωστος: ήτον τα όψιμα του Λαβαν και τα πρώιμα (ενν. πρόβατα) του Ιαακωβ Πεντ. Γέν. XXX 42· γ) (προκ. για την κατάλληλη χρονική στιγμή) που συμβαίνει νωρίτερα από το αναμενόμενο: άλλον χρόνον είναι ο καιρός (ενν. του κεντρισμού) πρώιμος και άλλον όψιμος Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 148.

Έκφρ. 1) Καιρός του πρώιμου = η άνοιξη: να δώσω τη βροχή της ηγής σας εις το καιρό του πρώιμου και όψιμου και να μαζώξεις το σιτάρι σου και το μούστο σου Πεντ. Δευτ. XI 14. 2) Μήνας των πρώιμων = ο πρώτος μήνας του εβραϊκού ημερολογίου (Αβίβ ή Νισάν = Μάρτιος/Απρίλιος), κατά τον οποίο οι Εβραίοι γιόρταζαν το Πάσχα (βλ. και ά. πρωιμάδα): έφτα μέρες γα φας λιπανάβατα ... εις καιρό μήνα των πρώιμων, ότι εις αυτόν εβγήκες από την Αίγυπτο Πεντ. Έξ. XXIII 15.

πρωίν το, βλ. πρωί.

πρωινή η' πουρνή· πρωνή, Ασσίζ. 367²⁷· πωρνή, Κυπρ. ερωτ. 112^s. — Βλ. και πούρνα.

Το θηλ. του επιθ. πρωινός ως ουσ. Για την προέλ. των τ. βλ. ά. πρωινό ετυμολ. Ο τ. πουρνή και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. πουρνός, Ζαφειρίου, Ιδιωμ. Σάμ., λ. πουρνιά). Ο τ. πωρνή στο Du Cange App. (γρ. πορνή) και σήμ. ιδιωμ. (Χατζ., Λεξ., Σακ., Κυπρ. Β' 767). Τ. πουρρή σήμ. ιδιωμ. (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. πωρνό). Η

λ. και σήμ. ιδίωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν.).

Πρωινό: Τριοδίζεται άλλος άγουρος ...| νύκτας, ημέρας και πουργάς και δειλινάς και 'σπέρας| κακοπαθεί ο παράξενος, πικρώς αναστενάζει Λίβ. Esc. 2108.

πρωινό(ν) το πουργό, Αιν. άσμ. 121, Gesprächb. 16¹⁹, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 346, Σαχλ., Αφήγ. 167, Αχιλλ. (Smith) Ο 192, Φαλιέρ., Ιστ.² 231, 311, Θησ. Γ' [31¹], [40⁶], Ch. por. 12, 851, Κορων., Μπούας 121, 130, Κακοπ. 93, Πεντ. Γέν. XX 8, XXIV 54, Έξ. VIII 16, X 13, XXIII 18, Λευιτ. VI 2, XXIV 3, Αρ. IX 12, XXII 13, Δευτ. XVI 4, 7, XXVIII 67, κ.α., Βυζ. Ιλιάδ. 277, Χρον. σουλτ. 69⁴, 132²⁹, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 66, Κατζ. Α' 134, 136, Πιστ. βοσκ. II 2, 14, III 5, 207, Βίος Δημ. Μοσχ. 443, 595, 607, 647, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [52], Φορτουν. (Vinc.) Α' 36, 280, Γ' 615, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 48, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 147²⁷, 190²¹, 223¹³, 298¹⁹, 334²¹, 443²⁰, 537¹¹, κ.α. πουργόν, Σπαν. (Ζώρ.) V 610, Ερμον. Φ 335, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 44, Φλώρ. 256, 606, 628, 1232, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1740, Αχιλλ. L 816, Διήγ. Βελ. Ν² 334, Συναξ. γυν. 451, Απόκοπ.² 11, 304, Ιμπ. (Legr.) 500, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 209¹⁵, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 165¹⁴, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 164¹⁷, Πηγά, Χρυσοπ. 119 (27), Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 43³², Δωρ. Μον. XXIII, XL, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 267¹⁸, 270⁶, 281² προυνό, Σαχλ., Αφήγ. 570· πρωνό· πωρνό, Μαχ. 264²¹, 414¹⁵, Γεωργηλ., Θαν. 556, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1633· πωρνόν, Μαχ. 194¹, 256²⁹, 302³⁸, 364²³, 492¹⁸, 654¹⁸, Βουστρ. (Κεχ.) 40¹⁴, 50³, 132⁴, 194¹, 202¹⁹, 276¹², Ιμπ. (Legr.) 575, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 341, 615, Θρ. Κύπρ. Μ 299, 544, Ανών., Ιστ. σημ. ρμ', Κυπρ. ερωτ. 10⁵, 34⁴, 60¹, 77²⁷, 108³⁰, Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 270, κ.α.

Το μτγν. ουσ. πρωινό (TLG, Montanari, λ. πρωινός). Ο τ. πουργό (από τον τ. προυνό με μετάθεση του ρ' βλ. και Μωυσιάδης, Ετυμ. 87) στο Somav. και σήμ. λαϊκ. Ο τ. πουργόν στο Somav. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 759, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.)· βλ. και LBG. Ο τ. προυνό (από τον τ. πρωνό με τροπή ο> υ) στο Βλάχ. Ο τ. πρωνό με αποβολή του -ι- (βλ. Ανδρ., Ελλην. 29, 1976, 31, Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 242, Β' 407). Ο τ. πωρνό (από τον τ. πρωνό με μετάθεση του -ρ- βλ. Χατζ., Λεξ., λ. πωρνόν, Συμειων., Ιστ. κυπρ. διαλ. 189) και σήμ. ιδίωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδίωμ., λ. πωρνό(ν), Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδίωμ., λ. πρωινός). Ο τ. πωρνόν στο Meursius (γρ. πορνόν) και σήμ. ιδίωμ. (Χατζ., ό.π., Φαρμακ., Γλωσσάρ. 35, Παπαχριστ., ό.π., Μηνάς, Λεξ. ιδίωμ. Καρπάθου). Τ. πρωνόν στο Du Cange. Η λ. και σήμ.

1) Το χρονικό διάστημα γύρω από την ανατολή του ήλιου, καθώς και από την ανατολή μέχρι το μεσημέρι, πρωί: Μετά χαράς edιάβησαν όλοι να αναπαυθούσι,| ως πόλαμψε γαρ το πουργό και φώτισεν ημέρα Θησ. Γ' [9⁶]. Και έκραξεν ο Θεός το φως μέρα και το σκότο έκραξε νύχτα, και ήτον βράδυ και ήτον πουργό, μέρα μια Πεντ. Γέν. Ι 5· (σε εμπρόθ. χρον. προσδιορ.): κρίνει το δίκαιον να τονβάλουν (ενν. εκείνον οπου έποίησεν την κλεψίαν) εις την πιλιρήν απέ το πρωνό άχρι το μεσομέριν Ασιόζ. 451²· επολεμίζαν από το πωρνόν ως το δείλις Μαχ. 274⁹. 2) Ως επίρρ. α) πρωί: Πουργόν εμπαινω εις την ιστιά έως το μεσημέρι Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 522· (εδώ στον πληθ.): Τριοδίζεται άλλος άγουρος ποθοασυνηθισμένος| νύκτας, ημέρας και πουργά και δειλινά και εσπέρας·| κακοπαθεί ο παράξενος, πικροποθοστενάζει,| η αυγή τον έχει εξυπνητόν και ακοίμητον η νύχτα Λίβ. διασκευή α 2266· (έναρθρ.): Καθημερίς ψυχό-

μαχώ, πέντε θυμούμαι σένα·! μίαν το πουνρό, μίαν το βραδί και τρεις το μεσημέριν Ερωτοπ. 219· Το πωρνόν την Παρασκευήν εις τας ε' Ιουλίου αυκς' Χριστού ήλθεν ο ρήγας με όλον του το φουσσάτον εις την Χεροκοιτίαν Μαχ. 654¹²· Ένα πουνρόν ταχιούτοικα εγέρθηκεν η κόρη! και τα ξανθά της τα μαλλιά στην κεφαλήν της πλέκει Θησ. Γ' [10¹]· (με τις αντων. κάθε, πάσα βλ. και ά. κάθε 2, πάσα 3α): Πάσα πουνρόν εφόρτωνε τον γάδαρον εκείνον! κι εις το παζάρι επήγαινε κι αυτείνος μετά κείνον Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 11· νά 'χω τα δένδρα συντροφιάν, πουλλιιά να κιλαδούσιν,! κάθε πωρνόν τον ταπεινόν εμένα να ξυπνούσιν Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 588· β) (ειδικ.) την επόμενη μέρα το πρωί, αύριο το πρωί: Ο καστελλάνος τά 'βρηκε, μ' όλη τη σκαρογάιτα,! τα δύο αδέλφια πιάσσασι σαν ποντικούς η γάτα.! Τότες οι νέοι ξεσπάθωσαν και πόλεμον εποίκαν,! τον καστελλάνο ελάβωσαν, 'κ τα χέρια τους εβγήκαν.! Πουνρό στο σπίτι επήγασιν, του κύρη τους το λέγουν Βεντράμ., Φιλ. 285· (έναρθρ.): Αμέτε εις τα σπίτια σας καλά και κοιμηθείτε,! και το πουνρόν, όταν ακούσητε τας φωνάς των βουκίνων,! εγλήγορα όλοι δράμετε Αχιλλ. L 178· και την νύκταν ενθυμήθηκεν (ενν. ο βασιλεύς) τον γέρον,! να του δείξει το λιθάριν·! πέμπει το πωρνόν και φέρνουν! τον πτωχόν εις το παλάτιν Πτωχολ. (Κεχ.) P 161.

Εκφρ. 1) Καλόν πωρνόν, βλ. καλός Εκφρ. **2)** Πουνρό και βράδι = ολημερίς, συνεχώς: Μα κείνη απού τον πόλεμο τον έβγαλε (ενν. η Αρμίδα τον Ρινάλδο) κι ομάδι! στου πόθου τσι ξεφάντωσες στέκου πουνρό και βράδι Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Α' 48· μηδέ 'ς τσι κάμπους λούλουδα τόσα μπορά βρεθούσι,! μηδέποτε τόσα πουλιά στα δάση κατοικούσι,! όσα 'χε η δόλια μου καρδιά τότες, πουνρό και βράδι,! με τόσοι αναστεναμούς βάσανα πάντα ομάδι Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 265. **3)** (Το) πουνρό πουνρό, πωρνόν πωρνόν = πολύ νωρίς το πρωί: πουνρό πουνρό εβγαίναμε κι ετοιμπα με η κρυάδα.! Ερόδισε η ανατολή κι επρόβαλε η μέρα Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 683· Και η 'στιά ιπί το θεσιαστήρι ... να μη σβήσει και να ξανάψει απάνου της ο γεριάς ξύλα το πουνρό πουνρό και να ορδιτιάσει απάνου της το ολοκαύτωμα Πεντ. Λευιτ. VI 5· ο Κοστάντζος γλήγορα πήγεν κι αντάμωσέν τον (ενν. τον Μαρκουλήν)! πωρνόν πωρνόν εις τον νοτάν και εχαιρέτισέν τον Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 570.

πρωινός, επίθ., Αχιλλ. (Smith) N 1207.

Το μτγν. επίθ. πρωινός (για πιθ. πρωιμότερη μνεία βλ. TLG). Η λ. και σήμ.

Σχετικός με το πρωί που συμβαίνει ή παρουσιάζεται το πρωί: ο πρωινός ύπνος ηδύς ην Δούκ. 363¹².

πρώμα, επίρρ., βλ. πρώιμα.

πρωνή η, βλ. πρωινή.

πρωνό το, βλ. πρωινό(ν).

πρώρη η, βλ. πλώρη.

πρώτα, επίρρ., Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4128, Χρον. Μορ. Η 293, 549, 1230, κ.α., Χρον. Μορ. P 703, 4249, Φλώρ. 1003, Λίβ. διασκευή α 782, Φαλιέρ., Ιστ.² 726, 737, Λίβ. (Va) 2631, Θησ. Γ' [33²], Θησ. (Foll.) I 88, Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 52, 158, 159, Καραβ.

500^{16, 18}, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 21, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1155, Κορων., Μπούας 99, 108, Πεντ. Γέν. XXXIII 2, Δευτ. IX 18, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 396, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσολου) 26⁸, 47²³, 108²⁶, Χρον. σουлт. 97²⁶, Μορεζ., Κλίνη φ. 11^ν, Κυπρ. ερωτ. 19^{11, 13}, 91²³, 154², Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 413, Βοσκοπ.² 340, Παλαμήδ., Βοηβ. 747, Μανολ., Επιστ. 173⁴, Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171⁸, Σταυριν. 49, Ιστ. Βλαχ. 119, 591, 1746, Διγ. Ανδρ. 405²⁸, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 71, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 34^ν, Σουμ., Παστ. φίδ. Β' [1153], Ε' [340], [796], Φορτουν. (Vinc.) Α' 412, Διακρούσ. (Κακλ.) 195, 363, 587, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 403¹⁸, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. ιζ' 10, Ιω. ι' 40, κ.π.α. πρώταν, Ροδινός (Βαλ.) 189^ν πρώτας, Φαλιέρ., Ιστ.² 357, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1864, 2105, 2823, Αχέλ. 2502, Μορεζ., Κλίνη φ. 5^ν, Πανώρ.² Αφ. 30, Α' 369, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 72, Β' 362, 394, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 135¹³, 149⁶, 329⁸ δις, Πιστ. βοσκ. I 2, 192, II 5, 181, III 6, 77, Φαλλίδ. (Παναγ.) 59, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 65³⁴, 85²², 149¹⁷, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 820, 1621, Γ' 436, Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 16, Διαθ. 17. αι. 1¹⁴, Ροδολ. (Αποσκ.), Πρόλ. Μέλλ. 98, Α' 351, Β' 457, Αποκ. Θεοτ. I 56, Φορτουν. (Vinc.) Α' 51, 374, Ιντ. α' 11, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 324, Γ' 115, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 135²¹, 174¹⁹, 302¹⁹, Τζάνε, Φιλον. 583¹⁷, Τζάνε, Κατάν. 19. — Βλ. και πρώτις, πρώτον.

Το αρχ. επίρρ. πρώτα. Ο τ. πρώτας (με ανάπτυξη τελικού -ς αναλογ. με τα επιρρ. σε -ς βλ. και Bakker, Cretan Studies 1, 1988, 19, Κοντοσόπ., Γλωσσολογ. κρητ. 52-54) στο Somav., σε έγγρ. του 17. αι. (Βισβίλ., ΕΑΙΕΔ 12, 1965, 110) και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.). Η λ. και σήμ.

1) Αρχικά, πρώτα πρώτα (συχν. με επόμ. τα: δεύτερον (ή) και τρίτον, τις λ. απέκει, έπειτα, ύστερα κλπ.): Διγ. (Trapp) Gr. 2278, Χρον. Μορ. Η 231, Αρσ., Κόπ. διατρ. [880]: Πρώτας εντύσον κι ύστερα θέλομε συντυχαίνει Φαλιέρ., Ιστ.² 69^ν Εις τρία τον ελέχομε τον Ιησού, Πιλάτο: Ι πρώτας το έθνος μας λαλεί, ογιά να το χαλάσει, (παράλ. 1 στ.) Δεύτερο και τον Καίσαρη δεν τον αναγυρίζει, (παράλ. 1 στ.) Τρίτο, και ατός του γίνεται αυτόνος βασιλιός μας Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 3260. 2) Προηγουμένως, πριν, παλαιότερα: άρχισαν πάλε και εδυνάτωναν οι σεισμοί ... είπαν πως να εσήκωσεν πάλι, επειδή είδον την θάλασσα οπού επλήθυνε, και το ταχύ εθαυματούργησε η χάρις του αγίου ... και είδαμεν την θάλασσα και εμέρωσε και έγινε ωσάν πρώτα Διήγ. πανωφ. 60^ν Ο δε βασιλεύς Μαξέντιος ήλθε μετά παρρησίας μεγάλης να πολεμήσει τον μέγαν Κωνσταντίνον, λέγοντα ότι θέλει νικήσει αυτόν ως και πρώτα Χρον. 308^ν να φύγουν τον πόλεμο, την παιδείση την πλήσα Ι που πρώτας δεν ηξεύρασι, μα τότες τη γνωρίσα Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 210¹⁶ (εδώ) από πριν, από παλιά: Τα γαρ φουσσάτα, ερωτική, και οι αγούροι του πατρός σου, Ι ου μη τολμήσουνιν, θαρρώ, σταθήναι έμπροσθέν μου, Ι διότι και πρώτα ξέρουν με και θέλουν με προσέχειν Αχιλλ. (Smith) N 1009. 3) (Σε σύγκριση, με επόμ. κυρίως το σύνδ. παρά βλ. και Επιτομή παρά ΙΙΑ'4β) α) πρωτύτερα, πιο μπροστά: πρώτας ήρθες παρά με Ανέκδ. ιντ. κρητ. θεάτρ. Α' 36^ν (εδώ με την πρόθ. από): ήρθα πρώτας Ι 'π' άλλοι βοσκοί 'δεπά, για να μη δούσι Ι ποια 'μαι Πιστ. βοσκ. IV 2, 221^ν (εδώ με το πριν πλεοναστικά): το φως εκείνο το μοναχόν, οπού ήτονε πρώτα πριν παρά να βάλει τούτον τον ήλιον, δηλοί τον μόνον Θεόν τον αληθινόν Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 51^ν β) καλύτερα, προτιμότερο: πρώτα να λάβω θάνατον κι εσεις όλοι μετ' έμου, Ι παρά να διάβω απεδώ με τα

φουσσάτα όπου έχω Χρον. Μορ. Η 8396· πρώτα να λάβει θάνατον, παρά να σε αφιορκήσει Χρον. Μορ. Η 1251· πρώτα ν' απόθάναν και να τους ακληρήσαν, παρά να τους εβγάλασιν εκ τα συνήθεια που έχουν Χρον. Μορ. Η 7904.

Εκφρ. 1) Πρώτα (και) αρχή(ς), βλ. Επιτομή αρχή Β' 1 εκφρ. (2). **2)** Πρώτας από όλα = πάνω απ' όλα, κατ' αρχήν: Λοιπόν, παρακαλώ σε πρώτας από όλα να δεχθείς μέσα εις την ψυχήν την πίστιν, και ευθύς να λάβεις το θείον βάπτισμα Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλάαμ 53²⁵. **3)** Τα πρώτα, βλ. πρώτος II Γ' Εκφρ. 4α.

πρωταγαπώ.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το αγαπώ. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Αγαπώ πρώτος: Έτσι και ημείς όπου με την αληθινήν πίστιν, έστοντας να εγινήκαμεν ένα κορμί με τον Χριστόν διαμέσου της αδελφικής αγάπης και του παραδείγματος του αγαπητού μας Χριστού και σωτήρος ημών, όπου μας επρωταγάπησε τόσον ... Χριστ. διδασκ. 373.

πρωτάγγελος ο.

Το μτγν. ουσ. πρωτάγγελος (TLG). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 765).

Ο πρώτος (ιεραρχικά) άγγελος, αρχάγγελος (προκ. για τον Εωσφόρο): Οπόταν ο πρωτάγγελος, ο μέγας Εωσφόρος, εξέπεσεν εξ ουρανού, δεν ήτον μοναχός του, αμέ είχεν και άλλους περισσοούς αγγέλους μετ' αυτούνον Ντελλαπ., Ερωτήμ. 304· εξέπεσεν κακώς των αγγέλων το πλήθος μετά και τον πρωτάγγεelon αυτών τον Εωσφόρον αυτ. 2854.

πρωτάδελφος ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. αδελφός.

Ο μεγαλύτερος αδελφός: τον Αγαμέμνων! τον πρωτάδελφον εκείνου! του χαώσαντος Ελένην Ερμον. Γ 164.

πρωταθλητής ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. αθλητής· πβ. λ. πρωτοαθλητής σε Lampe, Lex. και TLG. Η λ. με διαφορ. σημασ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και σήμ.

(Εκκλ.) πρωτομάρτυρας (προκ. για τον άγιο Στέφανο, βλ. Lampe, ό.π.): Έχει (ενν. το παρακλήσιν) εικόνας και αυτό, έχει και άλλην πάλι! εικόνα του πρωταθλητού ωραίαν εις τα κάλλη Παϊσ., Ιστ. Σινά 1206.

πρώταθλος ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. άθλον. Τ. πρωτόαθλος στο LBG, στη λ. βλ. και Κουμαν., Συναγ., λ. πρωτόαθλε. Η λ. τον 6. αι. (TLG, LBG).

(Εκκλ.) αυτός που αγωνίστηκε και μαρτύρησε πρώτος για την πίστη του (προκ. για τον πρωτομάρτυρα άγιο Στέφανο): τον απόστολον και μάρτυρα Κυρίου! Στέφανον αρχιδιάκονα, πρώταθλον μαρτυρίου Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 622· ο απόστολος και πρώταθλος Κυρίου! αρχιδιάκων Στέφανος θάνατον μαρτυρίου! έλαβεν υπέρ του Χριστού υπό των Ιουδαίων Προσκυν. Ιβ. 535 675.

πρωταίος, αριθμητ. επίθ.

Το μτγν. αριθμητ. επίθ. πρωταίος (θηλ. πρωταία, TLG· το αρσ. πρωταίος τον 6. αι., αυτ.).

α) Που είναι πρώτος στη σειρά· (εδώ προκ. για την ονομ.): απλώς τα άρθρα δάσυνον πτώσεων των πρωταίων Λεξ. I 129· **β)** ο μεγαλύτερος στην ηλικία (ή καλύτερος· βλ. Κεχαγιόγλου [Πτωχολ. σ. 518]): τον υιόν του τον πρωταίον Πτωχολ. α 234.

πρωταλλαγάτωρ ο πρωτολλογάτωρ.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. αλλαγάτωρ (13. αι., LBG, Du Cange (αλαγάτωρ), λ. αλάγη, Guiland, REB 18, 1960, 85-86) <ουσ. αλλάγιον (βλ. λ.) και την κατάλ.-άτωρ. Τ. πρωτοαλλαγάτωρ σε έγγρ. του 13. αι. (Act. Vat. I 15²⁶⁴, LBG, στη λ.)· βλ. και Μανδηλαράς, Αθ. 63, 1959, 347. Λ. πρωτοαλλαγάτος το 14. αι. (LBG, στη λ.). Η λ. το 13.-14. αι. (TLG, LBG), σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Vat. I 64^{164, 166, 168, 170, 171}, Act. Doch. 23¹⁰, Cod. Mon. Prodr. A 80^{1, 32}, Διαθ. Θεοδ. Σαρ. 26) και στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 138³⁵, 301¹⁴⁻¹⁵, 305³³, 307³⁷⁻³⁰⁸, 309³¹, 322⁷⁸, 337¹⁰¹⁻¹⁰², 345²², κ.π.α. (βλ. και TLG).

Αξιωματούχος της αυτοκρατορικής αυλής, ο οποίος κατά τις εκστρατείες ακολουθούσε τη βασιλική εμπροσθοφυλακή προκ. να συγκεντρώνει αυτούς που καθυστερούσαν και να τους επαναφέρει στη θέση τους (Guiland, ό.π., 86-87, Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 69, Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 135-6 σημ. 1): Τα οφφίκια του παλατίου ... ξα' ο κριτής του φουσσάτου, ξβ' ο δομέστικος των τειχέων, ξγ' ο πρωτολλογάτωρ Μαλαξός, Νομοκ. 516 (έκδ. πρωτολογάτωρ).

πρωταμιράς ο, βλ. πρωτοαμιράς.

πρώταν, επίρρ., βλ. πρώτα.

πρωτανίψι(ο)ν το πρωτανιψί(ο)ν, Βουστρ. (Κεχ.) Α 34¹, Β 35¹, Μ 35¹.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. ανίψιν (βλ. ά. ανέψιν). Για τον τ. πβ. ανεψίος (λ. ανεψιός). Πβ. λ. πρωτανιψιός σήμ. ιδίωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 765, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ., λ. πρωτανηψιός).

Πρώτος εξάδελφος (πβ. ά. ανεψιός 1): ο πατέρας της επροξένεσέν την με τον υιόν της δουκέσσας της Σαβόγιας, ο ποίος ήτον αδελφότεκνος του ρε Τζούναν, και ήτον πρωτανίψια με την Τσαρλότταν. Και η ρήγαινα, η μητέρα της, δεν έθελεν να το γροικήσει ποττέ να γίνει τίτοιον κακόν Βουστρ. (Κεχ.) 34¹.

πρωταξαδέλφι το, βλ. πρωτεξαδέλφι.

πρωταποστείλARIOS ο, βλ. πρωταποστολάριος.

πρωταπόστολος ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. απόστολος. Τ. πρωταπόστολος το 10. αι. (LBG). Η λ. τον 7. αι. (LBG· βλ. και TLG).

Ο πρώτος από τους αποστόλους· (εδώ προκ. για τον απόστολο Πέτρο): Τις ήθελε πιστεύσει ποτέ, ότι ο πρωταπόστολος Πέτρος, ο τόσον μεγαλόψυχος, οπού έλεγε

του Χριστού «καν δέη με συν σοι αποθανεῖν, ου μη σε απαρνήσομαι» να σκιαχτεί την φωνήν μιας πτωχής και δουλεύτριας γυναικός; Ροδινός (Βαλ.) 121.

πρωτάρικος, επίθ.

Από το ουσ. πρωτάρα (σήμ.: πολλ. ιδιωμ., Παπάδ. Α., Λεξ., Ζώη, Λεξ. Ζακ.², Χατζ., Λεξ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ. κ.α.) <ουσ. πρωτάρης (<α' συνθ. πρωτο- και την καταλ. -άρης: απ. και σήμ.) και την κατάλ. -ικος. Η λ. και σήμ.

(Προκ. για ζώο) που γεννήθηκε από πρωτάρα (πρωτόγεννη, ζώο που γεννάει για πρώτη φορά), πρωτογέννητο: ο Αβελ επρόσφερε και αυτός θυσίαν του Θεού από τα πρωτάρικα των προβάτων του Χριστ. διδασκ. 102.

πρωταρχής, επίρρ.

Από το α' συνθ. πρωτο- αναλογ. με τα επιρρ. απαρχής, εξαρχής.

Αρχικά, πρώτα: Οποιος θυμήθη πρωταρχής τούτη την υπανδρεία! που να του φαν τα κριάτα του αρκούδες και θηρία! Κακοπ. 113.

πρωταρχίζω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το αρχίζω: πβ. και μτγν. πρωταρχέω. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ., όπως και τ. πρωταρχίζω (ΛΚΝ).

Αρχίζω (την αφήγηση, εξιστόρηση γεγονότων από την αρχή ή από κ. κατά προτίμηση): Και τι λοιπόν να δηγηθώ και τι να πρωταρχίσω;! Να ειπώ και τα επίλοιπα, ή πάλι να τ' αφήσω; Διακρούς. (Κακλ.) 675.

πρωταρχινώ.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το αρχινώ. Υποτ. αορ. πρωταρκινήσω σε ελληνοεβραϊκά τραγούδια των Ιωαννίνων το 18. αι. (Schwartz-Athanassakis, MGSY 3, 1987, 216, 220). Τ. πρωτορκινώ σήμ. ιδιωμ. (Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης). Η λ. στο Soman. (πρωταρχηνώ): πβ. και λ. πρωταρχινίζω σήμ.

Αρχίζω κ. πρώτος: (εδώ προκ. για κατασκευή ναού): η χάρις του παναγίου Πνεύματος τον έδειξεν του Δαβίδ να τον πρωταρχινήσει (ενν. τον ναόν του Σολομών), καλά και αυτός δεν τον ετελείωσεν Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. φ. (Κακ.-Πάνου) 200^ε.

πρωταρχοντόπουλο το.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. αρχοντόπουλο (βλ. αρχοντόπουλον).

Γιος άρχοντα από τους πρώτους τη τάξει (Μητσάκη, Εμφυχούν ύδωρ, 1983, 382): Το όνομά μου είναι Αβυσσος, από της Περσίας πρωταρχοντόπουλο, και διά την αγάπην του αφεντός μου του Δαρείου ήλθα σήμερον ... Διήγ. Αλ. G 273²⁵.

πρώταρχος ο, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 219, Πηγά, Χρυσοπ. 116 (16): πρωτόαρχος.

Το μτγν. ουσ. πρώταρχος (TLG). Ο τ. το 10. αι. (L-S Κων/νίδη). Τ. πρωτάρχος το 19. αι. (Μπουμπ., ΕΕΦΣΠΑ Β' 23, 1972/3, 101). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Αρχηγός, επικεφαλής: ρήγαν τον εκλαμπρότατον ...! πρωτόαρχον των αυθε-

ντών, των τοπαρχών της Δύσης Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 332· Τούτου δε εξ αριστερών υπάρχει παρακλήσιν (παραλ. 1 στ.) του πρωτοστάτου Μιχαήλ, πρωτάρχου των αγγέλων Παῖς., Ιστ. Σινά 73.

πρώτας, επίθ., βλ. πρώτα.

πρωτασηκρήτης ο, βλ. πρωτοασηκρήτης.

πρωτάτο(ν) το πορτάτο.

Από το επίθ. πρώτος και την κατάλ. -άτο(ν) (Γωμ., Αθ. 77, 1978/9, 48). Ο τ. με αντισμετάθ. Η λ. σε έγγρ. του 12.-16. αι. (Act. Lavr. I 62³⁵, III 158^{5,7}, Act. Pantocr. 14³¹, 29^{2,10,15}, κ.α.) και σήμ. στον τ. πρωτάτο· βλ. και LBG.

Η έδρα του πρώτου (βλ. ά. πρώτος ΙΙΑ'2) και της κεντρικής διοίκησης του Αγίου Όρους· (εδώ συνεκδ.) οι Καρυές (βλ. και Odorico [Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. σ. 373]): Έπειτα επήγαμε και εις το Πορτάτο εις το παζάρι των καλογέρων Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 38^ε.

πρωτάτος, επίθ., Θρ. Κύπρ. Μ 390.

Από το επίθ. πρώτος και την κατάλ. -άτος (Γωμ., Αθ. 77, 1978/9, 389).

Που κατέχει την πρώτη θέση, που έχει τα πρωτεία: Του Κύκκου το εικόνισμα, μονάστηρον πρωτάτον Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 433.

πρωτεία η.

Από τον πληθ. του ουσ. πρωτεῖον με αλλαγή γένους. Διάφ. τ. σήμ. ιδίωμ. (Andr., Lex., Χατζ., Λεξ., λ. πρωδκειά). Η λ. τον 4. αι. (TLG) και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Andr., Lex., ό.π.)· πβ. νεοελλ. ουσ. πρωτιά (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ. σ. 1509).

Πρώτη θέση, υπεροχή· (εδώ) ανώτατο αξίωμα: Κληρικός ... δεν δύνεται τον βαθμόν του και την τάξιν του να την αφήνει και να καταδέχεται κοσμικήν τιμήν ή άλλην υπηρεσίαν και πρωτείαν Zygomalas, Synopsis 214 Κ 47.

πρωτεῖον το, Διάτ. Κυπρ. 508²³, Αλ. Κων/π. (Matzukis) 677, 681, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 181.

Το αρχ. ουσ. πρωτεῖον. Η λ. και σήμ. στον τ. πρωτεῖο και στον πληθ. πρωτεία τα.

1α) Πρώτη θέση, υπεροχή· πρωτοκαθεδρία: Σφρ., Χρον. (Maisano) 120¹⁶· β) (εκκλ.) η πρωτοκαθεδρία του Πάπα: να ομολογούμεν το πρωτεῖον του Ρωμαίων επισκόπου ... σωζομένων και των προνομίων των Πατριαρχών Ροδινός (Βαλ.) 155· γ) (εδώ προκ. για χρονική διαφορά) μεγαλύτερη ηλικία: η μήτηρ και οι αδελφοί και το πρωτεῖον του χρόνου ... τον κυρ Κωνσταντῖνον εις βασιλέα κρίνουνσι Σφρ., Χρον. (Maisano) 100²⁰. **2)** (Στον πληθ.) αρχηγοί, ηγέτες (για τη σημασ. βλ. Lampe, Lex., στη λ. 2): Ο έχων χρήματα πολλά και φρόνεσιν ουκ έχει (παραλ. 2 στ.) ομοίει γαρ αστράτευτον τινά αγγαρεμένον,| οπόταν και καθήσεται εις φοράν των πρωτείων Σπαν. (Λάμπρ.) Va 235.

πρωτεῖος, επίθ., Σπαν. Β 218, Ιερακοσ. 425³¹, Διγ. (Trapp) Gr. 1663, 2117, Διγ. Ζ 2521, Διγ. Άνδρ. 360¹⁴⁻⁵ (έκδ. πρωτία).

Το *μτγν. επίθ. πρώτειος/πρωτεῖος*. Το *αρσ. και ουδ. ως ουσ. στο τσακων. ιδίωμα* (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *πρωτεῖε*)· *πβ. λ. πρωτεῖα η στη Χίο* (Αμαντ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 57).

Που είναι πρώτης ποιότητας, ο καλύτερος, εξαιρετικός: *Οπῶχει χρήματα πολλά και φρόνησιν ουκ ἔχει* (παραλ. 2 στ.) *ομοιάζει γαρ αστράτευτον ἄνθρωπον του πολέμου, ἡ ὅπου καθέζεται εἰς φαρὶν παράξενον, πρωτεῖον, ἡ ὡσάν ἀπάνθρωπος κακός, ὡσάν ἐγγαρεμένος Σπαν. Α 223· λασάρου δραχμῆς ἡμισυ μετὰ πρωτεῖου μέλιτος ἀναμίγνυε και δίδου τῷ ἱέρακι Ἱερακοσ. 457¹.*

Το *ουδ. ως ουσ. = α)* *μεγάλης αξίας, εξαιρετικό ἄλογο: κτήματα πολυεῖσοδα στην ἐμὴν θυγατέρα, ἡ μετὰ πάντων των ἐπ' αὐτῶν ευρισκομένων ζώων, ἡ πρωτεῖα τετρακόσια, στράτορας ογδοήκοντα Διγ. Ζ 2082· β)* (εδώ *πιθ.*) *έλαιο εξαγόμενο κατὰ την πρώτη ἐπεξεργασία φαρμακευτικοῦ φυτοῦ (για το πράγμα πβ. Κωστ., Λεξ. τσακων., ὁ.π.): τη τρίτη ἡμέρα δαφνίνου πρωτεῖου δίδου μίαν σταγόνα διὰ των ρινῶν Ἱερακοσ. 435¹⁵.*

πρωτέκδικος ο, Notizb. 148, Μαλαξός, Νομοκ. 517, Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 17, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 17¹, Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 36^v.

Από το *α'* συνθ. *πρωτο-* και το *μτγν. ουσ. ἐκδικος*. Τ. *πρωτέγδικος* το 17. αι. (Cod. Mon. Prodr. B 16¹⁴). Η λ. τον 7. αι. (TLG), στο Steph., Θησ., σε ἐγγρ. του 11.-14. αι. (Act. Lavr. I 35^{53, 62}, II 102²⁵, Act. Ivir. II 39³⁴, Act. Doch. 37⁵, Act. Vat. I 28^{25, 30}, κ.α.), στο Meursius και σήμ. *εκκλ. και ως επών.* (Βαγιακ., Αθ. 63, 1959, 222, Τριαντ., Οικογ. ονόμ. 47)· βλ. και LBG.

(Εκκλ.) *αξιωματούχος κληρικός με δικαστικές εξουσίες, ο οποίος ενεργούσε ἄλλοτε ως επικεφαλῆς του δικαστηρίου των ἐκδίκων (= ἐκδικεῖον, π.χ. στην Κωνσταντινούπολη) και ἄλλοτε μόνος του· στη δικαιοδοσία του ἀνήκαν κυρίως η ἀπαγγελία κατηγοριῶν για διάφορα ἀδικήματα ἡ η υπεράσπιση των (ἀδίκως) κατηγορουμένων, καθώς και οι υποθέσεις ἀπελευθέρωσης δούλων και το δικαίωμα του ασύλου (για το πράγμα βλ. Dargouzès, Οφθίκια 323-32, 572, ODB, λ. *protekdikos*· πβ. ἁ. χαρτοφύλαξ): Ο πρωτέκδικος, εἰς το ἀντιλαμβάνεσθαι τους αἰχμαλώτους και κριτῆς ὧν των ὅλων ἐγκληματικῶν υποθέσεων, ἔχων υπ' αὐτόν και τους ἐκδίκους Μαλαξός, Νομοκ. 518· Τῷ αὐτῷ χρόνῳ, τον Μάρτιον μῆναν, ἀπέθανεν ο Ἀγγελούδης ο πρωτέκδικος Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 68^v-69^r.*

πρωτελάτης ο.

Από το *α'* συνθ. *πρωτο-* και το *ουσ. ἐλάτης* (βλ. ἁ.). Ουδ. *πρωτέλατον* στο Meursius (*πρωτέλλατον*). Τ. *πρωτολάτης* στο Βλάχ. και σήμ. *λαϊκ. με διαφορ. σημασ.* (Κριαρ., Λεξ., Μπαμπιν., Λεξ.) και ως επών. (Βαγιακ., Βίος επών. 131). Η λ. στον Πορφυρογέννητο με *διαφορ. σημασ. και στο Steph., Θησ.*· βλ. και LBG.

(Προκ. για πτηνό, επιτ.) *πτερούγα* (πβ. ἁ. *ἐλάτης*): *Εκ ποίων σημείων γνωρίζεται ο καλός ἱέραξ ... εἰάν τα βασιλισκάρια μακρά ἔχη ἴσα των πρωτελατῶν Ἱερακοσ. 345⁸.*

πρωτεξαδέλφι το πρωταξαδέλφι.

Από το *ουσ. πρωτεξαδέλφος* και την κατάλ. -ι. Ο τ. από το *α'* συνθ. *πρώτο-* και τον τ. *αξαδέλφι* (Soman.). Τ. *πρωτοξαδέρφι* και σήμ. (ΛΚΝ).

Ο πρώτος ξάδερφος ή η πρώτη ξαδέρφη κάπ.: αυτή (ενν. η Άννα) Ιάκωβον έκαμε, απόστολο μεγάλο, | πρωταξαδέλφι του Χριστού Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2491.

πρωτεξάδελφος ο, Ιστ. Ηπειρ. ΧΙ¹², Σφρ., Χρον. (Maisano) 162¹⁰⁻¹¹, 180⁵, Μαλαξός, Νομοκ. 291, 297, Zygomalas, Synopsis 279 Σ 9· πρωτοξάδελφος, Σταυριν. 569.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. εξάδελφος (βλ. ά.). Ο τ. και σήμ., καθώς και τ. πρωτοξάδερφος. Η λ. σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Xen. 1⁹²), στο Steph., Θησ., στο Du Cange και στο ΑΛΝΕ· βλ. και LBG.

Πρώτος ξάδερφος (παιδί του αδερφού ή της αδερφής του πατέρα ή της μητέρας κάπ.): Ούτος γαρ ο πρωτοβεστιάριος υπήρχεν έγγονος του Ιάγαρη, ομοίως και ο Μαχουμούτ πασίας εκ της άλλης θυγατρός του Ιάγαρη ...· υπήρχον ουν πρωτεξάδελφοι Έκθ. χρον. 26²⁰.

πρωτεργάτης ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. εργάτης. Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ.: βλ. και LBG.

Πρωταίτιος: Θεέ μου ..., ίνα τι μη και αυτόν προεγκατέλιπες, των προλεχθέντων κακών πρωτεργάτην; Σφρ., Χρον. (Maisano) 162²⁸.

πρωτέτερ-, βλ. πρωτύτερ-.

πρωτευρίσκω, βλ. πρωτοευρίσκω.

πρωτεύω, Λίβ. διασκευή α 3432, 4546, Λίβ. Esc. 725, 3316, 4354, Λίβ. Va 644, 3058, 3975, Έκθ. χρον. 39¹⁷.

Το αρχ. πρωτεύω. Η λ. και σήμ.: βλ. και LBG.

Κατέχω την πρώτη θέση· προΐσταμαι, αρχηγεύω: Σφρ., Χρον. (Maisano) 100¹⁶, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ιω. Καθολ. Επιστ. Γ' 9· (σε ιδιάζ. σύντ.): λέγοντας (ενν. οι υιοί του Ισραήλ) προς τον Ααρών: «Κάμε εις εμάς θεούς για να πρωτεύουσιν από εμάς» Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) 223 φ. 66^ε.

Το αρσ. της μτχ. ενεστ. ως ουσ. 1) (Εκκλ.) ανώτερο στέλεχος της Εκκλησίας (πβ. ά. προΐστημι, προεστός 1β) α) ηγούμενος μοναστηριού: Εάν μοναχός ... διασύρει τον πρωτεύοντα, ... κανονίζεται μήνας έξι Μαλαξός, Νομοκ. 206· β) επικεφαλής τάγματος: ο βασιλεύς Σιγισμόνδος μετά του πρωτεύοντος τον σταυρόν φορούντος της αδελφότητος Ρόδου ... τον Ιστρον επέρασαν και την σωτηρίαν επορίσαντο Ψευδο-Σφρ. 200²⁴. 2) (Στον πληθ.) προύχοντες (πβ. ά. προΐστημι, προεστός 2α· βλ. και Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 97, λ. πρωτεύουσα): Ήκουσαν οι πρωτεύοντες, της χώρας μου οι τοπάρχοι Λίβ. διασκευή α 799· Οι δ' εν τη πόλει πρωτεύοντες ... ευφημίας μεγάλαις τον βασιλέα εδέξαντο Παράφρ. Χων. (v. Dieten) I 102.

πρώτι, επίφρ., βλ. πρώτις.

πρωτινός, επίθ., Λίβ. διασκευή α 1484, 1690, Λίβ. Esc. 417, 1393, 1591, 2966, Ιμπ. 321, Διήγ. Βελ. χ 407, Λίβ. Va 1252, 1449, Ξόμπλιν φ. 124^ν, Βυζ. Ιλιάδ. 877, Πανώρ.² Γ'

306, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 24, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1110, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 589, Διήγ. ωραιότ. 17, 782, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1201], Διγ. Ο 310, Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 946, 1002· θηλ. πρωτινέ, Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 17.

Από το αριθμητ. επίθ. πρώτος και την κατάλ. -ινός. Για τον τ. του θηλ. σε -έ πβ. Αποσκίτη [Ροδολ. σ. 32] και Κοντοσόπ., Διάλ. και ιδιώμ. 37. Η λ. στο Meursius, σε εγγρ. του 12., 13. (LBG) και 18. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 117), στον Κατσαϊτ. (Ιφ. Δ' 397, 436, Θυ. Γ' 285, Κλ. Γ' 255, 400) και σήμ.

Προηγούμενος, παλαιός, αλλοτινός: Και τώρα ο ίδιος βασιλεύς εγύρισεν κι εχάθη| η πρωτινή μου η χαρά εμεταβάλλθ' εις πάθη Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 971· Εις τους καιρούς τους πρωτινούς, ωσάν θωρώ γραμμένα,| ο φίλος διά τον φίλον του θάνατον δεν εψήφαν| και ν' αποθάνει ορέγετον διά την τιμήν του φίλου Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 18· Και πάλι ας αρξώμεθα στον πρωτινό μας λόγον,| ωσάν επήραν οι Έλληνες την δυστυχίην την Τρώαν Βυζ. Ιλιάδ. 1105· (προκ. για το δράκοντα/διάβολο) αρχέγονος: ετύφλωσεν αυτούς η έπαρσις του σκότους| την διάνοιαν και την καρδίαν, τα νοερά τους μάτια,| ο δράκοντας ο πρωτινός, του ποιου δούλοι γενήκαν Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 312.

Εκφρ. 1) Πρωτινός αδελφός = μεγαλύτερος σε ηλικία αδελφός: Λόγοι και πάλιν συμβουλής του τρίτου προς τους άλλους,| τους πρωτινούς τους αδελφούς αυτού του Καλλιμάχου Καλλίμ. 159. **2)** Πρωτινός άνδρας = ο αρχικός, ο προηγούμενος σύζυγος: είπαν με ότι έναί δυνατόν ότι να την επάρει| εκείνος γουν ο Λίβιστρος, ο πρωτινός της άνδρας Λίβ. διασκευή α 3094. **3)** (Στον πληθ. και ως ουσ.) πρωτινοί (άνθρωποι) = οι παλαιοί άνθρωποι, οι αρχαίοι: Αυτές ένι οι υπόληψες των πρωτινών ανθρώπων,| οπού εκτίσαν εκκλησιές μετά μεγάλων κόπων Γεωργηλ., Θαν. 606· να θυμηθώ αυτών διαθήκη των πρωτινών ος έβγαλα αυτουनों από την ηγή την Αίγυφτο εις τα μάτια των εθνών για να είμαι αυτωνών για Θεός· εγώ ο Κύριος Πεντ. Λευιτ. XXVI 45.

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ. = τα περασμένα: 'λαφρά- 'λαφρά, με τον καιρόν πάλιν στα πρωτινά σου| θε ν' έρτεϊς, μην πικραίνεσαι κι εγώ 'μαι η χαρά σου Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 1014· θυμάσαι, ηξεύρεις, λυγερή, τα πρωτινά εκείνα,| ότι πολλοί εβουλεύθησαν του να με θανατώσουν Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1787.

πρώτις, επίρρ., Δευτ. Παρουσ. 200, 249, Κορων., Μπούας 5, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 181²¹, 207¹⁷, κ.α.: πρώτι, Αχέλ. 1852, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 295¹¹, κ.α.

Από το επίρρ. πρώτα αναλογ. με τα επίρρ. σε -ις.

1α) Πρωύτερα, προηγούμενως: «Μαρία!» σου 'πεν (ενν. ο Ιησούς) ...| ... «Δεν θέλω να μου εγγίσεις (παραλ. 2 στ.) Αχθρωπον μόνον με σκοπάς και φαίνομαι σαν πρώτις| κι ουδέν νοείς την σάρκα μου σκιον έναί της θεότης. | Πιστεύεις να 'μαι μετά σε θνητός ωσάν αλλότες·| κράτει με τώρα αθάνατον κι όχι θνητόν σαν τότες» Σκλέντζα, Ποιήμ. 1⁶⁷· να 'χει καθαείς τη δεκατία των χωραφίων οπου είχεν και πρώτι και εσκοδάριζεν, ήγου το βόσκιστρο Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 311²⁸. **β)** άλλοτε, παλιότερα: τίμιε σταυρέ, οπου ήσουν πρώτις ξύλον| και τώρα υπάρχεις αγιασμός και σωτηρία του κόσμου Ντελλαπ., Στ. θρην. 515. **2α)** Πρώτα (απ' όλα), κατ' αρχήν: όποιος υπά διά συμβουλήν και θέλει να μιλήσει,| ο αβουκάτος τον θωρεί και πρώτις λογαριάζει,| αν έναί πλούσιος άνθρωπος και αν έχει να ξεδιάζει Σαχλ., Αφήγ. 390· ταύτα τα λεγό-

μενα άμα γενούσιν πρώτις,| ενδέχει να οικοδομηθεί να κατεβεί ο δεσπότης Δευτ. Παρουσ. 103· β) προπαντός, ιδίως: Φίλε, για να 'χεις το λοιπόν πρώτις τον Θιον γιατρό σου| κι εσένα και την αρετήν βοτάνι στο κακό σου,| ας είσαι με τον Θιον καλός, μ' όλους και μετά σένα,| και μετ' αυτείνο εγίνονταν όλα σου γιατρεμένα Φαλιέρ., Ριμ. (Bakk.-v. Gem.) 287.

Εκφρ. εξύστερις και πρώτις = από την αρχή ως το τέλος: Ο Ιούδας ο παράνομος, του Ιησού προδότης,| απού 'το πάντα στο κακό εξύστερις και πρώτις Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2497.

πρώτιστα, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. πρώτιστα. Η λ. και σήμ. (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ. λ. πρώτιστος).

Νωρίτερα: Εφθασε η βασίλισσα στην χώρα δε την Ωρσα, (παραλ. 1 στ.) Εκεί λοιπόν ηντρέπισαν τ' αμάξια τ' ασημένια (παραλ. 1 στ.) εκεί δε τα απόστειλεν ο άρχος Σαντομίρης,| τέσσαρες μήνες πρώτιστα και της κοπέλας κύρης Βίος Δημ. Μουσχ. 426.

πρώτιστος, επίθ., Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 197, Καλλίμ. 2122, 2453, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 5302, Βίος Αλ. 78, 3371, 4508, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 641· ονομ. πληθ. αρσ. πρωτίστοι.

Το αρχ. επίθ. πρώτιστος. Η λ. και σήμ. (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ.).

1) Πρώτος απ' όλους: Βίος Αλ. 3076. 2) Πρωταρχικός, ο πιο σημαντικός: Ιστ. Βλαχ. 1601, Ελλην. νομ. 514¹. 3) Ανώτερος στην ιεραρχία: Ήκουσεν ο Πολυδαμάς πως επιάσθη ο πατήρ τον· Ιηθέλησε να αχαμνισθεί, να δράμει να τον σώσει (παραλ. 2 στ.) Αλλ' οι πρώτιστοι άρχοντες ου θέλουν, ουκ αφήνουν Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 5296.

Το αρσ. του επίθ. ως ουσ. = επικεφαλής, άρχοντας, αξιωματούχος: Προς βασιλέα τρέχουσιν ...| οι άρχοντες, οι πρώτιστοι και ο Παλαιολόγος (παραλ. 1 στ.) Δούκας ο περιώνυμος και Κατακουζηνός τε Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 506· Τον Κλεινίαν πάλιν πέμπουν| των Ελλήνων οι πρωτίστοι| περί των νεκρών σωμάτων Ερμον. Μ 164· Ηράκλειος και προ αυτού ο μέγας Κωνσταντίνος| και μέχρι Ιουστινιανού οι πρώτιστοι της πόλης Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 487.

πρώτο, επίρρ., βλ. πρώτον.

πρωτοαμαρτεύω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το αμαρτεύω.

Αμαρτάνω πρώτος: έστειλε (ενν. ο Θεός) τον Υιόν του διά να λάβει εις του λόγου του την ανθρωπίνην φύσιν, εκείνην οπού πρωτοαμάρτευσεν Χριστ. διδασκ. 79.

πρωταμιράς ο πρωταμιράς, Διγ. Ζ 444.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. αμιράς.

Ο πρώτος μεταξύ των αμιράδων (βλ. λ.): Ω αμιρά, πρωταμιρά και πρώτε της Συρίας,| ω αμιρά, δούλε θεού, πλήρωσον ως μας είπες Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 59· Ω αμιρά, πρωταμιρά, και σκύλε της Συρίας·| το αδελφιν μας το έρπαξες, μηδέν μας το στερέψεις Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 129.

πρωτοαποστολάριος, ο πρωταποστειλάριος.

Από το α' συνθ. πρωτο-, το ουσ. απόστολος (βλ. λ.) και την κατάλ. -άριος. Ο τ., πιθ. με επίδρ. του αποστέλλω, σε επιστ. του 16. αι. (Crusius, Turcogr. 304, Τωμ., Κρ. Χρ. 1, 1953, 52). Τ. πρωταποστολάριος το 14. αι. (LBG), στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 194²⁻³ και στο Du Cange, λ. απόστολος. Η λ. το 13.-14. αι. (TLG, LBG, ό.π.) και στο Meursius (βλ. και Steph., Θησ.).

(Εκκλ.) λαϊκός οφικιάλιος επιφορτισμένος με την ανάγνωση του Αποστόλου στην εκκλησία (για τη σημασ. βλ. και Dagrouzès, Οφφίκια 289): Ταύτα (ενν. οφφίκια) δίδονται εις τους λαϊκούς: του πρωτονοταρίου, του λογοθέτου, ... του ταβουλαρίου, του πρωταποστειλαρίου Μαλαξός, Νομοκ. 517 (έκδ. πρωτ' αποσειλαρίου διορθώσ.).

πρωταρχεύω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το αρχεύω (βλ. λ.): πβ. μτγν. πρωταρχέω.

Το αρσ. της μτχ. ενεστ. στον πληθ. ως ουσ. = οι πρώτοι τη τάξει ευγενείς, άρχοντες, προύχοντες: εσείς, οι πρωταρχεύοντες, οι πρωτοσυγγενείς μου Λιβ. Esc. 2364.

πρωτόαρχος ο, βλ. πρώταρχος.

πρωτασηκρήτης ο, Μαλαξός, Νομοκ. 516' πρωτασηκρήτης, Ιστ. Ηπειρ. XXII', Ορισμ. Σινανπασίας (Rigo) 62', Byz. Kleinchron. Α' 135³³ πρωτοσηκρήτης, Ιστορ. δεσποτών Ηπείρ. 22¹⁴.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. ασηκρήτης (διαφορ. γρ. ασηκρήτις, <λατ. *a secretis*). Τ. πρωτασεκρήτης το 14. αι. (Cod. Mon. Prodr. A 146^{24.40}). Ο τ. πρωτασηκρήτης τον 9. αι. (TLG), σε έγγρ. του 13.-14. αι. (Act. Lavr. III 123¹¹³, Act. Vat. I 26²⁻³, NE 7, 1910, 43, Cod. Mon. Prodr. A 124³) και το Meursius. Ο τ. πρωτοσηκρήτης το 10. αι. (LBG) και στο Meursius. Η λ. τον 8. αι. (ODB, λ. *protasecretis*, Καραγ., Βυζ. διπλ.² 151), στη Σούδα, σε έγγρ. του 11.-12. αι. (Act. Lavr. I 44⁴⁴, 68³³, Act. Vat. I 11²⁰, NE 19, 1925, 15) και το Meursius: βλ. και LBG (λ. πρωτασηκρήτης, πρωτασηκρήτις).

Αρχιγραμματέας της αυτοκρατορικής γραμματείας (για το πράγμα βλ. ODB, ό.π.): Μετά τούτου εβασίλευσεν Αρτέμιος ο πρωτοσηκρήτης, ο οποίος ονομάστη Αναστάσιος Χρον. βασιλέων 821.

πρωτοβαβά η.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. βαβά. Η λ. στο LBG.

Η παραμάννα που κατέχει ιεραρχικά την πρώτη θέση μεταξύ των υπολοίπων: Ειδέ πολλάκις δόξει την ...! και ορίσει τα ψυχάρια της και την πρωτοβαβάν της! και πιάσουν και ταυρίσουν με και σύρουν με εις την μέσην! (παραλ. 1 στ.) τίς έλθει και εκδικήσει με και εκβάλει με απ' εκείνης (ενν. της γυναικός); Προδρ. (Eideneier) I 36.

πρωτοβάνω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το βάνω. Πβ. σημερ. πρωτοβάζω. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Βάζω κ. πρώτος, για πρώτη φορά: Και ήτονε (ενν. ο Ιωβήλ) πολλά φρόνιμος και τούτος επρωτόβαλε τα πουλιά εις τα κλουβία να τα ημερώνει Καρτάν., Π. Ν. Διαθ.

(Κακ.-Πάνου) φ. 86^ν (μεταφ.) γνωρίζω κ. για πρώτη φορά: κι ο λογισμός κι η όρεξη παντά 'ναι μετά κείνη, | οπού μας επρωτόβαλε 'ς τσ' αγάπης την οδύνη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1264.

πρωτοβασιλεύω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το βασιλεύω.

Βασιλεύω πρώτος: τούτος λέγουν (ενν. ο Κρόνος) επρωτοβασίλευσεν και ήτον ο πρώτος οπού εβασίλευσεν τους Ασσυρίους Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 105^ν.

πρωτοβγάνω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το βγάνω. Πβ. σημερ. πρωτοβγάζω.

(Προκ. για εικόνα) περιφέρω εικόνα σε λιτανεία για πρώτη φορά: Τότε επρωτοβγάλασι 'κονίσματα οι παπάδες | κι όλοι τις ακλουθήσαμεν οι νέοι και οι γράδες Διήγ. ωραιότ. 205.

πρωτοβεστιαράτον το.

Από το α' συνθ. πρωτο-, το ουσ. βεστιάριον και την κατάλ. -άτον. Η λ. στο LBG.

Το αξίωμα του πρωτοβεστιαρίου (βλ. λ.): επιάσθη ο γενόμενος πρωτοβεστιάριος Λέων ο Καβαζίτης και ανεβιβάσθη εις το πρωτοβεστιαράτον ο Πιλέλης Πανάρ. 69²⁶.

πρωτοβεστιάριος ο, Πωρικ. (Winterwerb) I 5, Ωροσκ. 38¹¹, Πανάρ. 69^{22, 25-26}, Ιστ. Ηπειρ. XI¹², XVI⁹, XXIX⁵, Byz. Kleinchron. Α' 147⁸⁵, Εκθ. χρον. 6¹⁹⁻²⁰, 26^{17, 21, 25}, 27²³, Ιστ. πολιτ. 38^{3, 5}, Ιστ. πατρ. 96²², 97¹⁸, 99^{1, 12, 14, 19}, 100^{4, 15}, 101², Ψευδο-Σφρ. 158³⁰· **πρωτοβιστιάριος**, Πωρικ. (Winterwerb) II 6, III 15· **πρωτοβιστιάρης**, Χρον. Μορ. Η 7936, Χρον. Μορ. Ρ 7936, 8656.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. βεστιάριος. Για τους τ. βλ. ά. βεστιάριος. Η λ. τον 5. αι. (ODB, λ. protovestiarior), στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 300⁴ κ.α., στο Meursius και στο ΑΛΝΕ. Βλ. και LBG.

Ανώτερος αξιωματούχος της βυζαντινής αυλής, επικεφαλής των βεστιαρίων (για το πράγμα βλ. ODB, ό.π., Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 92-3): Επειό δε οι πρώτοι άρχοντες του ζην απεστερήθησαν, ετιμήθη ... Κωνσταντίνος ο Δωρανίτης πρωτοβεστιάριος και ο υιός αυτού επικέρνης Πανάρ. 67²⁸· Τα οφφίκια του παλατίου ... γ' ο καίσαρ, δ' ο πανυπερσέβαστος, ε' ο πρωτοβεστιάριος Μαλαξός, Νομοκ. 515· Διά τούτο θέλω, αν μ' αγαπάς, να κράξεις τον Κολινέτον, | όπου έν' πρωτοβιστιάριος όλον τον πριγκιπάτου Χρον. Μορ. Η 7681· τα οφφίκια όλα άλλαξεν (ενν. ο πρίγκιπας), πρώτα τους καστελλάνους | και τους σιργέντες των καστρών κι έβαλεν εδικούς του. | Πρωτοβιστιάρην έβαλεν ομοίως και τριζουριέρην Χρον. Μορ. Η 8656.

πρωτοβεστιαρίτης ο, Σφρ., Χρον. (Maisano) 4¹, 118²⁴, Ψευδο-Σφρ. 296¹³, 300³⁰.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. βεστιαρίτης (απ. στο Du Cange λ. βεστιαρίτης). Η λ. σε έγγρ. του 12. (Caracausi, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.), 13. (Act. Doch. 9^{10, 18, 30, 44, 49}), 14. αι. (Cod. Mon. Prodr. A 131¹³, Act. Doch. 23⁵, Act. Pantocr. 12¹⁴, 20⁶, 26⁵) και στο Meursius. Βλ. και LBG.

Αξιωματούχος της βυζαντινής αυλής, επικεφαλής της αυτοκρατορικής φρουράς των βεστιαριτών, με καθήκοντα τελετάρχη της παραστάσεως (για το πράγμα βλ. ODB, λ. *protovestiarites*, λ. *vestiarites*, Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 99 σημ. 4, Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 257, 279): Ως δε έφθασα εις την Πόλιν εδόθη μοι συναποκρισιάριος, Μάρκος Παλαιολόγος ο Ιαγρος ο ύστερον πρωτοστάτωρ τότε δε πρωτοβεστιαρίτης Σφρ., Χρον. (Maisano) 66⁹⁻¹⁰. Και τη λα^η Ιανουαρίου του μ^{-ου} έτους ορισθείς απήλθον αποκρισιάριος εις τε τον βασιλέα, αφού και το του πρωτοβεστιαρίτου τότε οφφίκιον ενεργετήθην Σφρ., Χρον. (Maisano) 72⁵.

πρωτοβιστιάρης, πρωτοβιστιάριος ο, βλ. πρωτοβεστιαριος.

πρωτοβρίσκω, βλ. πρωτοευρίσκω.

πρωτόγαμος, επίθ.

Το πιθ. μτγν. επίθ. πρωτόγαμος (βλ. TLG). Η λ. στο ALNE.

Που έχει παντρευτεί μία φορά: Εάν τις αναγνώστης λάβει γυναίκα και στεφανωθεί, ορίζει ο νόμος, ίνα κρατήσει τα στέφανα αυτού άγαμος ή πρωτόγαμος· ειδέ δίγαμος ή τρίγαμος κρατήσει τα στέφανα αυτού, λέγει ο κανών ότι να μην εισέλθει εις ιεροσύνην Μαλαξός, Νομοκ. 181.

πρωτογενής, επίθ., Βίος Αλ. 5874, Ψευδο-Σφρ. 154⁶, 188³¹.

Το αρχ. επίθ. πρωτογενής. Η λ. και σήμ.

Που γεννήθηκε πρώτος, πρωτότοκος: ο δε βασιλεύς ... τον πρωτογενή υιόν αυτού τα των Ρωμαίων κυβερνάν είασεν Ψευδο-Σφρ. 192⁷.

πρωτογέννητος, επίθ., Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 107, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 9^ε.

Το μτγν. επίθ. πρωτογέννητος (Lampe, Lex.). Η λ. και σήμ. λαϊκ.

Πρωτότοκος: την νύκτα εκείνην θέλω να δώσω θάνατον εις όλα τα πρωτογέννητα παιδιά των Αιγυπτίων Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 31^ο (ως ουσ.): ο Σαμουήλ εβγήκε από τον Σαούλ οπού ήτονε ο πρωτογέννητος του Κις Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 184^ν.

πρωτογεννήτωρ ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το αρχ. ουσ. γεννήτωρ.

Πρόγονος: λέγει αυτού ο πασιάς: «Πατριάρχη, φεϊτιφάς εβγήκε και ορισμός του βασιλέως· ότι εσείς οι Ρωμαίοι εδώ εις την Πόλιν, ουδέ εις τα άλλα κάστρον του βασιλέως, οπού τα επήραν οι άλλοι βασιλείς, οι πρωτογεννήτορες αυτού, με το σπαθί τους, εκκλησία ρωμαϊκη να μη δεν είναι ...» Ιστ. πατρ. 161⁸.

πρωτογεννώ, Καρτάν., Π. Ν. Διάθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 135^ν, 167^ε δις.

Το μτγν. πρωτογεννάω. Η λ. και σήμ.

α) (Μέσ.) γεννιέμαι πρώτος: όταν ήθελαν να γεννηθούν (ενν. ο Ησαύ και ο Ιακώβ) εμάλωναν μέσα εις την κοιλίαν της μάννας τους ποίον να πρωτογεννηθεί αυτ. φ. 135^ν.

β) (παθητ.) δημιουργούμαι πρώτος: θέλομε ειπεί τες γενεαλογίες οπού εκπορεύτηκαν από τον Αδάμ και από την Εύαν οπού επρωτογεννήθηκαν εις τον κόσμον αυτ. φ. 83^ν.

Το ουδ. της μτχ. αορ. ως ουσ. = (για άνθρωπο ή ζώο) πρωτότοκο: ο Θεός έστειλεν και εσκοτώσαν ... πάσα πρωτογεννηθέν από όλα τα κτήνη αυτ. φ. 167^ν. θέλω σκοτώσει όλα τα πρωτογεννηθέντα τόσον από τους ανθρώπους όσον και από τα ζώα αυτ. φ. 166^ν.

πρωτόγερος ο, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 278⁴, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 1367, Ε' 415, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 38^ν, 119^ν, Νομοκριτ. 109, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 365⁵, 413¹⁴. **πρωτόγηρος**: πληθ. **πρωτογέροι**.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. γέρος. Ο τ. (με επίδρ. του ουσ. **καλόγηρος**) σε έγγρ. του 14. (Act. Vat. I 43¹³⁹, II 82⁴³, Act. Lavr. II 91 III¹¹⁷, 108³⁴², κ.α.) και 15. αι. (Act. Lavr. III 164¹⁶). Η λ. στο Meursius, σε έγγρ. του 13. (Act. Vat. I 26⁴¹⁻²) και 14. αι. (Act. Vat. I 36²³) και σήμ. ιστ. (Κριαρ., Λεξ.): βλ. και LBG.

1α) Αρχηγός, επικεφαλής μιας κοινότητας ή αδελφότητας: αυτοί δε οι Γαλατιανοί να έχουν άδειαν να βάλουν πρωτόγηρον εις το μέσον των διά να διορθώνει τας δουλείας Επιστ. Μωάμ. 67²¹⁻² με το να τσακώνουνται οι πρωτογέροι ποίος να γένει πρωτόγερος ... εσυνέβαλαν τους Τούρκους Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 43^ν δις: **β)** (στον πληθ.) οι επικεφαλής (λόγω ηλικίας, πλούτου και κοινωνικής θέσης) άρχοντες, οι προύχοντες: Οι φρέρηδες της Ρόδου με όλους τους πρωτόγερους εμετανώσαν πολλά Μαχ. 540⁷. Απειτίς βάρη άμετρα εις τα νησά εβάλα, | πρωτόγερους ευρήκανε αποδεκεί κι εβγάλα | να πάσινε τον βασιλιού Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 462¹⁴. **2)** Ηλικιωμένος σύμβουλος του βασιλιά που διακρίνεται για την πείρα και τη φρόνησή του: Ήκραξε δυο πρωτόγερους από τσι πλια μεγάλους | οπού 'σανε τον παλατιού, πλια φρόνιμοι παρ' άλλους Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Ε' 311. **3)** (Εδώ) ο αρχαιότερος και μεγαλύτερος σε ηλικία υπηρέτης, που εποπτεύει τους υπόλοιπους και έχει την ευθύνη του σπιτιού: είπεν ο Αβρααμ προς το σκλάβο του, πρωτόγερος του σπιτιού του, οπού 'ξουσιάζει εις όλο ος αυτουνού Πεντ. Γέν. XXIV 2.

πρωτογίνομαι.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το γίνομαι. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

α) Δημιουργούμαι, γεννιέμαι πρώτος: οι άγγελοι ... έγιναν ομπρός παρά να γένει ο κόσμος ... και επρωτογίνηκεν ο Εωσφόρος Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 26^ν. **β)** υπάρχω, εμφανίζομαι πρώτος: τούτα τα στάμενα οπού έκαμε (ενν. ο Νίνος) ... ήσαν από τα πρώτα στάμενα οπού είχαν πρωτογένει εις τον κόσμον αυτ. φ. 111^ν.

πρωτογνώθω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το γνώθω.

Μαθαίνω, γνωρίζω κ. πρώτος: όλες τις στράτες των αστρώ και την εμπόρεσή τους | Αιγύπτιοι επρωτογνώσασι Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 340.

πρωτοδεμέστικός ο, βλ. πρωτοδομέστικός.

πρωτοδιάβολος ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. διάβολος. Τ. πρωτουδιάβολου (Κοντονάτσιου, Διάλεκτ. Λήμν. 381) και πρωτοδιάβολος σήμ. ιδίωμ. (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., στη λ.). Η λ. και σήμ. ιδίωμ. (Μάνεσης, ό.π.).

Ο αρχηγός των διαβόλων, ο πρώτος ανάμεσα στους διαβόλους: Εγώ δε πάλιν έκραξα τους πρώτους των δαιμόνων, Ι ορκίζω, συντυχαίνω τους να με ειπουν βουλήν των (παραλ. 9 στ.) Ο είς, ο πρωτοδιάβολος, είπεν φαρίν να γένει Λιβ. Va 2622.

πρωτοδίδω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το δίδω.

Δίνω κ. πρώτα· δίνω κ. στην αρχή: εκράτησες το καλόν κρασί έως τώρα, και το άτυχον μας επρωτόδωσες Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 258^ν (κατά πλεονασμό): Τον πατριάρχην πρώτιστον πρωτέδωκε την χάριν Αρσ., Κόπ. διατρ. [1338].

πρωτοδομέστικος ο πρωτοδεμέστικος.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. δομέστικος. Η λ. στον Πορφυρογέννητο (TLG)· βλ. και LBG.

Επικεφαλής των δομέστικων (βλ. ά.): Απιδίου του πρωτοδεμεστίκου Πωρικ. (Wintewerb) I 3a κριτ. υπ.

πρωτοεξοδιαστής ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. εξοδιαστής (6. αι., TLG).

Επικεφαλής των εξοδιαστών (βλ. ά. εξοδιαστής): εξοδιάστηκαν χρυσάφι λίτρες 450, ως καθώς τα εσημείωνεν ο πρωτοεξοδιαστής του βασιλέως Hagia Sophia v 548²⁴.

πρωτοέρχομαι, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 67^ν.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το έρχομαι. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

α) Έρχομαι πρώτη φορά: το κλήμα του κρασίου ... δεν ηξεύρομεν καλά από πούθεν επρωτόρθεν Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 101^ν· β) έρχομαι, φθάνω πρώτος: Ετούτοι οπού πρωτόρθασι φθάνουν κατά την ώρα! και το μαντάτο φέρασι Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 247²¹.

πρωτοευρίσκω· πρωτευρίσκω· πρωτοβρίσκω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ευρίσκω. Τ. πρωτοερέχου στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Ο τ. πρωτοβρίσκω και σήμ. (ΛΚΝ). Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. v. λέξ.

I. (Ενεργ. μτβ.) βρίσκω κ. πρώτα: είναι καλόν στο καπελειό να μπούμε, Ι οπού πρωτόβρει θέλομε Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [106].

II. (Μέσ. αμτβ.) βρίσκομαι για πρώτη φορά: εκείθεν οπού επρωτευρίσκετον και υπηρέτα Χριστ. διδασκ. 465.

πρωτοημερώνω· πρωτομερώνω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ημερώνω. Ο τ. στο κρητ. ιδίωμα (Πάγκ.² Δ' 593).

Δαμάζω, τιθασεύω για πρώτη φορά (εδώ με σεξουαλική σημασ.): Μα τούτο μόνο μου πονεί, πως θέλει να σε δώσει (ενν. η Πουλισένα την Κασσάντρα) | 'νούς γέρον κακοπόδαρου να σε πρωτομερώσει Κατζ. Β' 408.

πρωτοζαριστής ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. ζαριστής. Η λ. στο Δημητράκ.

Αριστος στην τέχνη των ζαριών, «μάστορας» στα ζάρια (για τη σημασ. βλ. Κοραή, Ατ. Β' 315): όλα να τ' εξεχάσει (ενν. κείνος οπού εκέρδεσε) | και να 'βρουν πρωτοζαριστήν και να τον εμπρεδέσουν Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 200.

πρωτοθείος ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. θείος.

Ο αδερφός ενός από τους δύο γονείς: μα τον ... πρωτοθείον μου τον Σίνηπα Πωρικ. (Wintewerb) I 65a κριτ. υπ.

πρωτόθρονος, επίθ., Κατάλ. οικουμ. συν. 96^ν, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 308^ν.

Το μτγν. επίθ. πρωτόθρονος. Η λ. και σήμ. εκκλ.

α) Που κατέχει τον πρώτο θρόνο, την πρώτη θέση· ο πρώτος τη τάξει: Βαρνάβας. Ο απόστολος του Χριστού, πρωτόθρονος αυτής της νήσου και κορυφή των επιλοίπων Κυπριωτών αγίων, ήτον από την Κύπρον Ροδινός (Βαλ.) 175^ν (ως επων. των αποστόλων Πέτρου και Παύλου· για το πράγμα βλ. και Matzukis [Αλ. Κων/π. σ. 197-8]): Ερίκος κόμης έτερος Παύλου του πρωτοθρόνου Αλ. Κων/π. (Matzukis) 7· μεγίστης εκκλησίας | του πρωτοθρόνου και σεπτού Πέτρου του κορυφαίου Αλ. Κων/π. (Matzukis) 695· β) (εκκλ.) που κατέχει τον πρώτο τη τάξει επισκοπικό ή μητροπολιτικό θρόνο (για το πράγμα βλ. και ODB, λ. *protothronos*): ο ταπεινός μητροπολίτης Καστορίας Ιωάσαφ και πρωτόθρονος πάσης Βουλγαρίας Ιστ. πατρ. 187^α έδωκεν εξουσίαν του αυτού επισκόπου (ενν. του θρόνου Ιεροσολύμων) ... να είναι τέταρτος από των τριών πρωτοθρόνων Hagia Sophia ψ 619¹⁷.

πρωτοϊερακάριος ο πρωτοϊερακάρης. — Πβ. και πρωτοκυνηγός.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. ιερακάριος (6. αι., TLG). Ο τ. στο Κοραή, Ατ. Ε' 322. Η λ. το 13. αι. (LBG), σε έγγρ. του 12.-13. (TLG) και 14. αι. (Act. Vat. I 64¹⁴⁷⁻⁸, II, 82^{16, 82}, Act. Doch. 23^{9, 58}) και στο Meursius.

Αξιωματούχος της βυζαντινής αυλής, επικεφαλής της υπηρεσίας που φρόντιζε τα αυτοκρατορικά κυνηγετικά γεράκια και οργανωτής των αυτοκρατορικών κυνηγιών με γεράκια (βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Ε' 390, Μέντζου, Οικον.-κοινων. βίος 149): Τα οφφίκια του παλατίου ... νγ' ο πρωτοϊερακάρης Μαλαξός, Νομοκ. 516.

Πρωτοϊούλιος ο Πρωτοσύλης, Ολόκαλος 25³, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 19¹, 239¹. Πρωτοσύλιος, Διαθ. Ντεφαϊτζ. 76, Κατά ζουράρη 32, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 240¹. γεν. εν. Πρωτοσυλιού, Σκλάβ. 119.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. Ιούλιος. Τ. Πρωτογούλιος σε έγγρ. του 18. αι.

(Κουρσάρ. 16¹). Τ. Πρωτόλης σε έγγρ. του 17. αι. (Βαρζελιώτη, Θησαυρ. 30, 2000, 330) και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδιώμ. Κρ.² 593, λ. Πρωτόλης, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου 766). Ο τ. Πρωτούλης στο Σομav. και σήμ. στην Κάρπαθο (Μηνάς, ό.π.). Ο τ. Πρωτούλιος σε έγγρ. του 18. αι. (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ. Μ 7, 1968, 217).

Ο μήνας Ιούνιος: αφ' ἧ', μηνί Πρωτούλη ιη', ινδικτιώνος ια' Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 18¹.

πρωτοῖπποκόμος ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. ιπποκόμος.

Αξιωματούχος υπεύθυνος για τους βασιλικούς στάβλους, σταβλάρχης: μαθών περί αυτών ο αμιράς απήρεν αυτά, δους τω ειρημένω πρωτοῖπποκόμω χρήματα πολλά Ψευδο-Σφρ. 458¹⁷.

πρωτοκαβαλάρης ο, Διήγ. Αλ. V 39, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 148¹⁰, Διήγ. Αλ. E (Lolos) 121¹⁵, 193²³. πληθ. πρωτοκαβαλαραίοι, Βίος Αλ.² 104, 115, 126, Διήγ. Αλ. V 23, 31, 37, 39, Διήγ. Αλ. G 269¹⁶, 283²⁴, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 22⁶, 28¹², Διήγ. Αλ. F (Lolos) 92⁷, 282¹⁸⁻⁹, Διήγ. Αλ. E (Konst.) 23⁵, Διήγ. Αλ. E (Lolos) 95¹², 121^{7, 12}, 261⁶, 293²⁰, Διήγ. Αλ. Yal. 220.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. καβαλάρης.

α) Αξιωματικός επικεφαλής έφιππης στρατιωτικής δύναμης: εξύγωσαν οι πρωτοκαβαλαραίοι της Ρώμης και επροσκύνησαν τον Αλέξανδρον Διήγ. Αλ. E (Lolos) 185⁵. β) αρχηγός του ιππικού: Ο Ηράκλειος ο βασιλεύς και πρωτοκαβαλάρης Διήγ. Αλ. E (Konst.) 29¹².

πρωτοκαβαλικεύω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το καβαλικεύω.

Είμαι ο πρώτος που ιππεύει γίνομαι ο πρώτος ιππέας (στην ιστορία): λέγουν ότι τούτος ο Φέρνης ήτονε ο πρώτος άνθρωπος οπού επρωτοκαβαλίκευσε εις την Ρούμελην Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 134^v.

πρωτοκαθεδρία η, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Λουκ. ιδ' 7.

Το μτγν. ουσ. πρωτοκαθεδρία. Η λ. και σήμ.

α) Το δικαίωμα κατάληψης της πρώτης/τιμητικής θέσης σε μια συγκέντρωση: Εχετε τον νουν σας από τους γραμματείς οπού ... αγαπούν τες πρωτοκαθεδρίες εις τα συναγώγια και να προκαθέζονται εις τα δείπνα Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Μάρκ. ιβ' 39· β) (μεταφ.) τα πρωτεία σε ένα χώρο ή τομέα: ου προτιμάται (ενν. εν τω ετέρω κόσμω) πλούσιος, ουκ έχει παρρησίαν, ου τάξιν υπερέχουσαν και πρωτοκαθεδρίαν Γλυκά, Στ. 412· γ) (εκκλ.) τιμητική κατάταξη μεταξύ των ιεραρχών: Τάξις πρωτοκαθεδρίας των οσιοτάτων πατριαρχών Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) Παράρτ. 1713¹.

πρωτοκαθήμενος ο. — Πβ. και προκαθήμενος.

Από το ουσ. προκαθήμενος με την επίδρ. του α' συνθ. πρωτο-. Πβ. λ. πρωτοκαθίζω στο Βλάχ.

Τίτλος βυζαντινού αξιωματούχου, που ήταν επικεφαλής σε κάποια υπηρεσία: τον ... πρωτοκαθήμενον κύριον Κωνσταντίνον έβαλεν εις φυλακήν ως το κλουβί Ιστορ. δεσποτών Ηπείρ. 22¹⁷. (ως επίθ.): Σεβαστέ Μαρούλιε, πρωτοκαθήμενε έπαρχε Χρυσολάχανε, ... ανοίξατε τας βίβλους και κρίνατε αυτούς Πωρικ. (Wintewerb) III 88.

πρωτοκαλανάρχος ο, βλ. πρωτοκανονάρχος.

πρωτοκάλφας ο, Hagia Sophia ω 518²².

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. κάλφας. Τ. προυτόκαλφας σήμ. ιδίωμ. (Κοσμάς, Ιδίωμ. Ιωανν.).

Αρχιτεχνίτης, αρχιμάστορας: Και είχεν ο πρωτοκάλφας υιόν και ήτον ως δεκατεσσάρων χρονών και άφησέν του τα εργαλεία της κτιστικής απάνου εις τον πάτον του κτίσματος, διά να τα φυλάσσει, και αυτός υπήγεν εις του βασιλέως την τράπεζαν αυτ. 518¹⁶⁻¹⁷.

πρωτοκάμνω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το κάμνω. Μτχ. πρωτοκαμωμένος στο Βλάχ. Λ. πρωτοκάνω στο ΑΛΝΕ.

Κάνω κάτι πρώτος: Εάν γένηται βία παρά τινος και συμβεί και φόνος, ... εκείνος υπόκειται εις παιδευσιν, οπου έπρωτόκαμε την βίαν Zygomalas, Synopsis 151 B 52.

πρωτοκανονάρχης ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. κανονάρχης. Η λ. σε έγγρ. του 14. αι. (LBG, TLG), στο Du Cange και στο Δημητράκ.

(Εκκλ.) ο πρώτος τη τάξει κανονάρχης (βλ. ά.): Ο ανεψιός του πατριάρχου κυρ Δημήτριος, πρωτοκανονάρχης Αρσ., Βασ. Ρωσών 298.

πρωτοκανονάρχος ο, Μαλαξός, Νομοκ. 517 δις, 519* πρωτοκαλανάρχος, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 35^v.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. κανονάρχος. Ο τ. από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. καλανάρχος (με αφομ. από το ουσ. καλονάρχος), το οποίο απ. και σήμ. (βλ. Κριαρ., Λεξ., Μπαμπιν., Λεξ., λ. κανοναρχώ). Τ. πρωτοκανονάρχος στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 356²⁴, στο Meursius και στο Δημητράκ. (λ. πρωτοκανονάρχης). Η λ. σε έγγρ. του 13. και 14. αι. (LBG).

(Εκκλ.) ο πρωτοκανονάρχης (βλ. ά.): Ταύτα (ενν. τα οφφίκια) δίδονται εις τους λαϊκούς: τον πρωτονοταρίου, τον λογοθέτου, ... τον πρωτοκανονάρχου και του ευταξία Μαλαξός, Νομοκ. 517.

πρωτοκάπηλος ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. κάπηλος.

Αυτός που έχει/διευθύνει πανδοχείο: Πραιτώρια τους δημόσιους έλεγον οίκους ... και εκ τούτου και τα πανδοχεία και καπηλεία καλούσι πραιτώρια, καταχρηστικότερον. Και την κρίσιν που κάμνουνσι κατά των προΐσταμένων αυτών, των πρωτοκαπήλων, πραιτωρίαν την ονομάζουσιν Zygomalas, Synopsis 213 K 42.

πρωτοκερνάτορας ο, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 186⁶.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. κερνάτορας. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Αρχιοινοχόος: ο Βρυονούσης ήτον πρωτοκερνάτορας του βασιλέως του Αλεξάνδρου· αυτόν είχεν ενεμπιστευμένον οπού τον εκέρνα με τα χέρια του Διήγ. Αλ. E (Konst.) 187⁶.

πρωτοκηρύσσω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το κηρύσσω.

Κηρύσσω πρώτος: Έπειτα λέγει (ενν. ο ιερέυς) τα αντίφωνα. Και τούτα είναι εις τύπον των φωνών των προφητών, οπού ομπρός εκήρυξαν οι προφῆται, έπειτα εσαρκώθη ο Χριστός και αυτοί τον επρωτοκήρυξαν ότι μέλλει να έλθει να σαρκωθεί, ώσπερ και έγινε Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 398^τ.

πρωτοκλέπτης ο, Γεωργίου ρήτορος, Αρχιληστ. 65.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. κλέπτης. Τ. πρωτοκλέφθης στο Meursius. Τ. πρωτοκλέφτης στο Du Cange και σήμ. με διαφορ. σημασ. Η λ. σε έγγρ. του 18. αι. (Καδάς, Αφ. Κριαρ. 200).

Αρχηγός συμμορίας κλεφτών: Τότε ο αρχιληστής ... έπεσεν εις τα ποδάρια της ηγουμένης ομολογώντας του λόγου του αμαρτωλόν και κλέπτην, και εις όλες τες καλόγριες έλεγε: « ... εγώ είμαι πρωτοκλέπτης και ήλθα εδώ μετά δόλου να σας πατήσω με άλλους δώδεκα συντρόφους μου, οπού φυλάγουν έξω της πόρτας του μοναστηρίου καρτερούντες να τους ανοίξω...» αυτ. 64.

πρωτόκλητος, επίθ., Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 238, Διήγ. ωραιότ. 63.

Το μτγν. επίθ. πρωτόκλητος. Η λ. και σήμ.

Προσων. του Αποστόλου Ανδρέα, που κλήθηκε πρώτος να γίνει μαθητής του Χριστού: εγώ δε ... επιστρέψας εύρον τον αυθέντην μου εν τω του αγίου Ανδρέου του πρωτοκλήτου ναώ Σφρ., Χρον. (Maisano) 62⁸.

πρωτοκοδαραιός ο, βλ. πρωτοκονδαραίος ο.

πρωτοκοκά η, βλ. πρωτοτοκία.

πρωτοκοκίζω, βλ. πρωτοτοκίζω.

πρωτόκοκος, επίθ., βλ. πρωτότοκος.

πρωτοκοκώ, βλ. πρωτοτοκώ.

πρωτοκόμης ο. — Βλ. και κόμης.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. κόμης. Ασχ. λ. πρωτοκόμης σε σχόλ. (L-S). Η λ. στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 188¹¹ κ.α. και στο Meursius.

α) Αξιωματούχος του στόλου (για το πράγμα βλ. Πλακογιαννάκης, Τίτλ. α-ξιώμ. 17, 243, 245): Τα οφφίκια του παλατίου: α' ο βασιλεύς, β' ο σεβαστοκράτωρ, γ' ο καισαρ ... ογ' ο πρωτοκόμης Μαλαξός, Νομοκ. 516· β) (πιθ.) επικεφαλής της βασιλι-

κής φρουράς (βλ. ODB, *Komes tes kortes* και Πηλίου, Αξιώματα 259, λ. Κόμης): *εποίησέν τον (ενν. τον Βασίλειον) ο βασιλεύς πρωτοκόμην απάνω εις τους κουρτερήδας, είτα ετίμησέν τον παρακοιμώμενον Παράφρ. Μανασσ. 289.*

?πρωτοκονδαραίος σ' πρωτοκοδαραίος.

Από το α' συνθ. πρωτο- το ουσ. κονδάρι και την κατάλ. -αίος, πιθ. με επίδρ. του πληθ. πρωτοκαβαλαραίοι (*πρωτοκονδαραίοι > πρωτοκονδαραίος) βλ. ά. πρωτοκαβαλάρης. Βλ. και Κριαρ., Αθ. 50, 1940, 194.

Πρωτοπαλλήκαρο· (εδώ ειρων.): και κοδαρέαν τον έδωκεν απανουθιό του όλη (ενν. ο Αχιλλέας τον φρακόπλον),| σύσελλον τον επέταξεν οπρός τον πεθερόν του| και λέγει τον: «Παράλαβε τούτον τον ανδρειωμένον| και στρατηγόν σου χρίσ' τονε (έκδ. κρίσ' τονε· διορθώσ.) και πρωτοκοδαραίον» Αχιλλ. (Smith) Ο 677.

πρωτοκορυφαίος επίθ., Πηγά, Χρυσοπ. 114 (12).

Από το α' συνθ. πρωτο- και το επίθ. κορυφαίος. Η λ. σε έγγρ. του 13.-15. αι. (TLG) και στο Δημητράκ· βλ. και Lampe, Lex., LBG, στη λ.

Προσων. των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου, θεωρούμενων ως κορυφαίων μεταξύ των Αποστόλων· (εδώ προκ. για τον Απόστολο Πέτρο): *Και νυν, ... φιλάνθρωπε ... Κύριε, βοήθησον τον κατακείμενον, άπλωσον την κραταιάν σου χείρα ως ευεργέτης και σώσον αυτόν, ως έσωσας τον μαθητήν σου και πρωτοκορυφαίον Πέτρον εκ του κινδύνου της θαλάσσης Διγ. Άνδρ. 410²³.*

πρωτόκουκη, επίθ. θηλ., βλ. πρωτότοκος.

πρωτοκουρκουσούρα η.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. κουρκουσούρα (η λ. στο Κεκ., Στρατ. 56⁹ βλ. και LBG, στη λ. και λ. κουρκουσούρα). Λ. κουρκουσούρα σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ· βλ. και Κοσμάς, Ιδίωμ. Ιωανν., λ. κουρκουσούρ'ς, Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. κουρκουσούρη, Σύρκου, Μεγαρ. ιδιωμ., λ. κουρκουσούρης).

(Σκωπτ.) πολυλογού, αρχικουτσομπόλα, ανακατωσούρα: *βοή τις άφνω εγειρεται και ταραχή μεγάλη,| έν και γαρ εκ των παιδων μου έπεσεν εκ του ύψους,| και κρούσαν κάτω εκείτο ώσπερ νεκρόν, αντίκα| συνήχθησαν αι γείτονες ως προς παρηγορίαν,| αι μανδραγούραι μάλιστα και πρωτοκουρκουσούραι,| και τότε ας είδες θόρυβον και ταραχήν μεγάλην Προδρ. (Eideneier) Ι 211.*

πρωτοκτίζω, Byz. Kleinchron. Α' 290¹, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 322^ν.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το κτίζω. Μτχ. πρωτοκτισμένος στο Βλάχ. (πβ. επίθ. πρωτόκτιστος ήδη μτγν.). Η λ. στο Soman. (όπου και λ. πρωτοκτίζομαι).

(Εδώ προκ. για πόλη) ιδρύω, ξεκινώ πρώτος/για πρώτη φορά την οικοδόμηση: *Οστις ... εξέρχεται και εισέρχεται διά των τειχών και όχι από την πόρταν του κάστρου ... κόπτουσι το κεφάλι του, ωσάν έκοψαν και του Ρώμου το κεφάλι, που 'τον αδελφός του Ρωμύλον, που επρωτόκτισαν την Ρώμην την παλαιάν, διά να τολμήσει να υπερπηδήσει το τειχίον τότε της Ρώμης Zygomalas, Synopsis 199 Θ 1.*

πρωτοκτίστης ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. κτίστης. Πβ. και πληθ. πρωτοκτίσται με διαφορ. σημασ. στο Du Cange. Η λ. σε παπυρ. του 6. αι. με διαφορ. σημασ. (βλ. και Lampe, Lex). Λ. πρωτοκτίστης στο ΑΛΝΕ.

Επικεφαλής ομάδας χτιστών, αρχιμάστορας: Ταύτα ακούσας ο παις δρομαίος επορεύθη καταλιπών εν τῷ υπερῶν κτίσματι τον ἄγγελον Κυρίου φυλάττειν. Ως δε κατήλθεν ο παις, εὔρε τον πατέρα αὐτοῦ, τον πρωτοκτίστην, μετά και των λοιπών και ἐξηγήσατο πάντα Hagia Sophia α 447⁷⁻⁸.

πρωτοκυνηγός ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. κυνηγός. Πβ. σημερ. ιδιωμ. λ. πρωτοκυνηγής (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου). Η λ. το 13. αι. (TLG, LBG), στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 182²⁸ κ.α., στο Meursius και στο ΑΛΝΕ.

Αυλικός αξιωματούχος με καθήκοντα επιστασίας στα βασιλικά κυνήγια (για το πράγμα βλ. ODB, λ. *protokynegos*): Τα οφφίκια του παλατίου: α' ο βασιλεύς, β' ο σεβαστοκράτωρ, γ' ο καίσαρ, δ' ο πανυπερσέβαστος, ... μζ' ο πρωτοκυνηγός Μαλαξός, Νομοκ. 516.

πρωτόλεια τα, Λέοντ., Αιν. (Knös) 171⁴, 177¹⁵, Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο VI⁷.

Το αρχ. ουσ. πρωτόλεια, τα' ο εν. τον 9. αι. (το επίθ. ουδ. εν. ήδη μτγν.). Η λ. και σήμ. στον τ. πρωτόλειο με διαφορ. σημασ.

Οι πρώτοι καρποί (εδώ μεταφ.) οι νεότεροι ή εκλεκτότεροι από ένα σύνολο προσώπων: πέντε πρωτόλεια της μοναρχίας Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) ΟVΙΙΙ⁷.

πρωτολειτουργώ.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το λειτουργώ. Η λ. και σήμ., συν. στον αόρ. (βλ. Μπαμπιν., Λεξ. σ. 1509).

(Για ιερέα) τελώ τη θεία λειτουργία για πρώτη φορά: Εν έτει αχλ', Νοεβρίω κα', ημέρα Κυριακή ... εχειροτονήθην τέλειος ιερεύς ... και εις τας κη' του παρόντος Νοεβρίου μηνός επρωτολειτουργήσα εις την μητρόπολιν Byz. Kleinchron. Α' 325².

πρωτοληστής ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. ληστής. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Πρωτοπαλλήκαρο των ληστών, αρχιληστής: εστράφην ο πρωτοληστής, τον γέροντα υβρίζει Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1435.

πρωτολλογάτωρ ο, βλ. πρωταλλαγάτωρ.

πρωτομαΐστωρ ο, Hagia Sophia ω 524¹⁵, 525^{4,7}, 536^{3,10,15-16}, Hagia Sophia f 590¹⁵, Hagia Sophia ψ 609¹⁸, 611¹⁷, 612¹⁵ γεν. εν. πρωτομαΐστόρου, Hagia Sophia ψ 608¹¹⁻¹².

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. μαΐστωρ. Τ. πρωτομαΐστορας σήμ. ιδιωμ. (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Β' 57). Η λ. το 12. αι. (LBG, TLG) και σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Ivir. III 84^{6-7,33}, Act. Doch. 50²², Cod. Mon. Prodr. A 117⁶⁷).

Επικεφαλής μαστόρων, αρχιτεχνίτης, αρχιμάστορας (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β' 200, Δ' 256): Ο δε πρωτομαΐστωρ οποιονδήποτε έκτιζεν τον ναόν ήτον πολλά τεχνικός και λεπτός εις την τέχνην Hagia Sophia v 548⁸. Ο δε πρωτομαΐστωρ ωσάν ήθελεν να υπάγει εις την τράπεζαν με τους τεχνίτας, άφηκε τον υιόν αυτού απάνω εις τα εργαλεία των μαΐστωρων να φυλάττει αυτά, έως ου να γυρίσουν από την τράπεζαν Hagia Sophia ψ 608⁸.

πρωτομάρτυρα η, Απολλών. (Κεχ.) 811.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. μάρτυρας, αναλογ. με τα θηλ. σε -α.

(Εκκλ.) η πρώτη που μαρτύρησε για τη χριστιανική πίστη· εδώ προκ. για την Αγία Θέκλα (βλ. Lampe, Lex., λ. πρωτομάρτυς 3): η Θέκλα πρωτομάρτυρα Προσκυν. Ιβ. 845 494.

πρωτομάρτυρας ο.

Από το ουσ. πρωτομάρτυς. Η λ. και σήμ.

(Εκκλ.) ο πρώτος που μαρτύρησε για τη χριστιανική πίστη· εδώ προκ. για το Χριστό (βλ. Lampe, Lex., λ. πρωτομάρτυς 1): Χριστός ο πρωτομάρτυρας φοίνικα του χαρίζει (ενν. του Μιχαήλ),¹ και εις υψηλότατον θρονί με δόξαν τον καθίζει Λίμπον. 395.

πρωτομάρτυς ο, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 305^ε, Παΐσ., Ιστ. Σινά 1191.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. μάρτυς. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, ό.π.: βλ. όμως και Bauer, Wört.) και σήμ. λόγ.

(Εκκλ.) ο πρώτος που μαρτύρησε για τη χριστιανική πίστη· εδώ προκ. για τον άγιο Στέφανο (βλ. Lampe, Lex., στη λ. 2): Λέγουν τινές ιστορίες ... ότι μετά επτά χρόνους οποιονδήποτε αναστήθη ο Χριστός, ο άγιος Στέφανος ο πρωτομάρτυς έλαβε το μαρτύριον οποιονδήποτε τον ελιθοβόλησαν Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 305^ε.

πρωτομάστορας ο, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν. 825 κριτ. υπ.), Πεντ. Γέν. IV 20, Hagia Sophia ω 524⁸, 536¹, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 149, 162, Hagia Sophia v 549²², πρωτομάστορης, Hagia Sophia ω 516¹⁸⁻¹⁹, 524²¹, 528¹³, Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 119^ε, 135^ν, Hagia Sophia f 593³, 595¹², 601^{1.10}, 602¹³⁻¹⁴· γεν. εν. πρωτομαστόρου, Μορεζ., Κλίνη φ. 344^ε· πληθ. πρωτομαστόροι, Μαχ. 592¹², Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 105^ε.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. μάστορας (βλ. ά. μάστορας (Ι)). Ο τ. σε έγγρ. του 15. (Miklos.-Müller, Acta 3 289 και Τσιρπανλή, Δωδεκαν. 2, 1967, 48) και 16. αι. (Act. Dionys. 40²⁰, Γρηγορόπ., Έγγρ. 73⁷), στο Somav. και σήμ. λαϊκ. Λ. πρωτόμαστρος, πρωτομάστωρ στο Meursius και πρωτομαστόρης στο Du Cange. Η γεν. εν. πρωτομαστόρου σε έγγρ. του 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 295³, Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16, τεύχ. β', 1961-62, 281). Ο πληθ. πρωτομαστόροι και σήμ. Η λ. σε έγγρ. του 14. (Act. Vat. II 99^{2.3}), 16. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 244³, Β' 84¹, Γ' 28², κ.α.) και 17. αι. (Κρ. συμβόλ. 144), στο Βλάχ. και σήμ.

1) Επικεφαλής μαστόρων, αρχιτεχνίτης, αρχιμάστορας: Και ο πρωτομάστορης ήτον ... εις το να κτίζει θείους ναούς καταπολλά επιτηδειότατος Hagia Sophia f 588¹⁹. ειχεν χρέος το ρουφέτι το ανυφαντάδικο ... Και το είχαν ρίξει ένα δύο βολές όλον το χρέος, και με το να ήταν οι πρωτομαστόροι άπρακτοι, εμάζουναν τα άσπρα και δεν τα έδιδαν εις το χρέος, αμή τα εσκορπούσαν Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 72^ν (μεταφ.): Κατά την χάριν οπού με έδωκεν ο Θεός, εγώ ωσάν σοφός πρωτομάστορης έβαλα θεμέλιον, και άλλος οικοδομά απάνου εις εκείνο Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Κορ. Α' γ' 10. 2) (Μεταφ.) ο πρώτος διδάξας γενάρχης: αυτός (ενν. ο Ιουβάλλ) ήτον πρωτομάστορας παν οπού κρατεί λαβούτο και λύρα Πεντ. Γέν. IV 21.

πρωτομεριά, επίθ. θηλ.

Πιθ. από το ουσ. πρωτομέρι (απ. σήμ. ιδίωμ., βλ. Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδίωμ.) και την κατάλ. -ιά. Πβ. σημερ. ιδίωμ. πρωτομερώνω (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 593), πρωτομέρωτο (Ξανθιν., ό.π.).

(Προκ. για θηλ. ζώο) που μπαίνει για πρώτη φορά στο ζυγό (βλ. Bakker-v. Gemert [Βαρούχ. σ. 843]): ο ευλαβέστατος αφέντης πατέρας Θεόφιλος ο Βαρούχας δίδει μίαν αγελαίαν κόκκινη πρωτομεριά ... του κυρ Νικολό Τζανόπουλου Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 239²⁻³.

πρωτομερώνω, βλ. πρωτοημερώνω.

πρωτομπαίνω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το μπαίνω. Η λ. και σήμ., συν. στον αόρ. (βλ. Μπαμπιν., Λεξ. σ. 1509)· βλ. και ΑΛΝΕ.

Μπαίνω κάπου πρώτα (εδώ προκ. για πολεμική εισβολή): Στην Άμμο πρωτομπήκασι (ενν. οι Τούρκοι) που 'τον ο γενεράλεσι κι έσερνε τσι σολντάδους του και δεν εψήφα μπάλες Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 202¹⁵.

πρώτον, επίρρ., Καλλίμ. 2309, Πτωχολ. Ρ 103, 357, Χρον. Μορ. Η 703, 3253, 3983, Χρον. Μορ. Ρ 69, 3253, 3780, 4500, Βίος Αλ. 1918, Απολλών. (Κεχ.) 825, Λίβ. διασκευή α 101, 767, 1283, κ.α., Αχιλλ. (Smith) Ν 244, Φαλιέρ., Ιστ.² 189 κριτ. υπ., 205, 357 κριτ. υπ., 726 κριτ. υπ., Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 287 κριτ. υπ., Μαχ. 516²⁷, Ρίμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 477 κριτ. υπ., Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 76, Ρίμ. Απολλων. (Κεχ.) 1813, Πτωχολ. α 132, Κώδ. Χρονογρ. 49¹⁷, Σεβήρ., Διαθ. 189⁹, 191⁷⁶, Ιστ. Βλαχ. 39, Δευτ. Παρουσ. 324, Λίβ. Va 105, 616, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Υπόθ. Ιω., κ.π.α.: πρώτο, Σπαν. Ο 111, Χρον. Μορ. Ρ 69, 231, 293, 2603, Δεφ., Λόγ. 404, 476, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 490, Διαθ. 17. αι. 6⁸.

Το αρχ. επίρρ. πρώτον (L-S, λ. πρότερος). Η λ. και σήμ.

1) α¹) (Σε απαρίθμηση προκ. για κ. που προηγείται από κ. άλλο) πρώτα, αρχικά: Νομοκριτ. 83, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 267, Πορτολ. Β 34¹¹. Πορενόμαστε από την νήσο Κρήτη, και πρώτο μεν ευρίσκομε την νήσο Διάκυνθο Μηλ., Οδοιπ. 638· συχνά με επόμ. τα: «δεύτερον» (ή) και «τρίτον», «και μετά ταύτα», «απαύτου», «απέκει» κλπ.: Ερμον. Ι 310, 315, Χρον. Μορ. Ρ 6115, Πολ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7233· πρώτο ελάλησεν ο αφέντης της Καρυταίνου! και δεύτερον από αυτού ο αφέντης της Ακόβου

Χρον. Μορ. Η 6637· αν έλθεις γαρ εις πόλεμον εις τοσούτα φουσσάτα, | πρώτο ημπορεί απ' αμαρτίας να χάσεις το κορμί σου, | και δεύτερον, χειρότερον, αν πέσεις εις τας χείρας | του Παλαιολόγου βασιλέως ..., | ποτέ την Άρτα ουδέν θεωρείς ουδέ το Δεσποτάτο Χρον. Μορ. Η 3780· Κατάπτε πρώτον αυτές τες πίρολες και απέκει βάνω σου την γιατρείαν Μπερτολδίνος 150· α³) (προκ. για αυτό που έχει μεγαλύτερη αξία ή σημασία) πρώτα πρώτα, κυρίως: Φλώρ. 1399, Σφρ., Χρον. (Maisano) 154¹, Ιστ. Βλαχ. 1396· ποτέ σου μη οργίζεσαι, νιέ, χωρίς αιτίας. | Πρώτο καλά το μάνθανε και τον θυμόν σου κράτει | φρόνιμον το περπάτημα και ταπεινόν το γέλος Σπαν. Ο 111· β) για πρώτη φορά: Τότε πείραν ο θαυμαστός πρώτον θλίψεως έσχε, | μαθών γαρ νόσον τω πατρί περιελθούσαν τότε Διγ. (Trapp) Gr. 3247. 2) Προηγούμενως, παλιότερα: καλά ότι, λέγω, εβάσταξα εμένα εις το φανεί μου | βλέποντας πού ηυρίσκομαι και πρώτον ευρισκόμου Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 52· Κι εμέ πρώτον εις τα ομμάτια μου ανάψε την αγάπην (ενν. η Φιαμέτα) | και πάντοτε η καρδίτσα μου τρέμει να την εβλέπει Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 37. 3) (Σε σύγκριση) καλύτερα, προτιμότερο: πρώτον να λάβω θάνατον κι όλοι εσείς με μένα, | παρού να διάβω απεδώ με όσα φουσσάτα έχω Χρον. Μορ. Ρ 8396· πρώτον να τους έκαψαν ή να τους ακληρήσουν, | παρού να τους εβγάλουσιν εκ τα συνήθεια Χρον. Μορ. Ρ 7904.

Εκφρ. 1) Από πρώτον = από την αρχή (βλ. και επίρρ. αποπρώτα): αυτά τα υποδήματα τά εφόρεις από πρώτον | και το φουστάνιν τό έβαλες, ως ήσουν τοπικάρης· | άλλον ποτέ την ράχην σου ουκ είδα το να αλλάξεις Πουλολ. (Τσαβαρή)² 310. 2) Πρώτον αρχής, πρώτον και αρχή(ν), βλ. Επιτομή αρχή Β' 1 Εκφρ. (β). 3) Εις (το)/στο πρώτο(ν), βλ. πρώτος II Γ' Εκφρ. 2β, 2γ. 4) Εν πρώτοις, βλ. πρώτος II Γ' Εκφρ. 5. 5) Κατά πρώτον = πρώτα: κατά πρώτον λέγει με τούτο το καταλόγιν Λίβ Va 497. 6) Παρά το πρώτον, βλ. Επιτομή παρά Εκφρ. 10. 7) Πρώτον πρώτον = πρώτα απ' όλα: και πρώτον πρώτον λέγει με μετά όρκου από ψυχής τον «(παραλ. 7 στ.) ιδού απετώρα γνώριζε το τι είναι τό στενάζω» Λίβ. Esc. 71. 8) Το πρώτο(ν), βλ. πρώτος II Γ' Εκφρ. 2α.

πρωτονοβελίσσιμος ο πρωτονοβελέσιμος, Πωρικ. (Winterwerb) II 7.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. νοβελίσσιμος (απ. τον 4.-5. αι· βλ. Lampe, Lex., λ. νωβελ(λ)ισ(σ)ιμος, TLG, διάφ. γρ.). Η λ. σε έγγρ. του 11. αι. (LBG, πρωτονωβελ(λ)ισ(σ)ιμος, TLG, γρ. πρωτονωβελλίσσιμος), στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 308¹⁸⁻¹⁹ (πρωτονωβελίσσιμος) και στο Du Cange (πρωτονωβελίσσιμος).

Τίτλος πολιτικού αξιωματούχου (για το πράγμα βλ. ODB, λ. nobelissimos)· (εδώ παιγνιωδώς): Δαμασκήνου του πρωτονοβελισίμου Πωρικ. (Winterwerb) I 7.

πρωτονοτάριος ο, Ωροσκ. 38¹¹, Μαχ. 674²⁸, Πωρικ. (Winterwerb) I 6 κριτ. υπ., Μαλαξός, Νομοκ. 516, 518 δις, Ζυγομ., Διήγ. Περζουέ 225· πρωτονοτάρης, Πανάρ. 74²⁶, Μαχ. 674²⁶.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. νοτάριος. Ο τ. (για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., Αθ. 16, 1904, 255-256) και σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου). Η λ. τον 6.-7. αι. (Lampe, Lex.), στο Meursius και σήμ. εκκλ.

Αυλικός ή εκκλησιαστικός αξιωματούχος με γραμματειακά κυρίως καθήκοντα, ο επικεφαλής των νοταρίων (για το πράγμα βλ. ODB, λ. protonotarios, Darrouzès,

Οφφίκια 355 κε.): Και τη Κυριακή, κυ' Νοεμβρίου αυξ' Χριστού ήρτεν ο βαχλιώτης του πάπα και έφερεν το σκιάδιν του γαρδενάλλη και τες βούλλες διά να ορδινιάσουν τον πρωτονοτάρην γαρδενάλλην Μαχ. 674²⁴⁻²⁵. Τα οφφίκια του παλατίου: α' ο βασιλεύς, β' ο σεβαστοκράτωρ, ... ξ' ο πρωτονοτάριος ... Μαλαξός, Νομοκ. 516. Τα των εκκλησιών οφφίκια ...: α' ο οικονόμος, β' ο σακκελάριος, ... ζ' ο πρωτονοτάριος ... Μαλαξός, Νομοκ. 517.

πρωτοξάδελφος ο, βλ. πρωτεξάδελφος.

πρωτοοικοδόμος ο, Hagia Sophia φ¹ 497¹³, 499¹⁶, 505²⁴.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το αρχ. ουσ. οικοδόμος· βλ. και LBG.

Αρχιμάστορας, επικεφαλής των οικοδόμων: Ην δε και ο πρωτοοικοδόμος μηχανικός και πολλής φρονήσεως γέμων και εις το ανεγείρειν ναούς επιτήδειος αυτ. 495²⁹.

πρωτοοστιάριος ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. οστιάριος. Η λ. στο Du Cange· βλ. και LBG.

Αρχηγός σώματος φρουρών της σουλτανικής αυλής (απόδοση του τουρκ. *karici-basi*· βλ. Du Cange, λ. οστιάριος, Zachariadou (Studia turcol.) 595): Είτα ευρών (ενν. ο Μεχεμέτ) παιδίον άρρεν του πατρός αυτού, ως μηνών οκτώ, γεννηθέν εκ της θυγατρός του ηγεμόνος Σινώπης Σπεντιάρ, νομίμου γυναικός – και γαρ ούτος εκ δουλίδος εγένετο – ούσης ουν της μητρός του παιδός ... τη ημέρα εκείνη εν τω παλατίω ένεκα παραμυθίας του τυράννου, στείλας ένα των αρχόντων ... Αλίν ονόματι, πρωτοοστιάριος ων τω τότε καιρώ, εν τω οίκω της ρηθείσης, το παιδίον έπνιξε Δούκ. 287²⁵.

Πρωτοούλης, Πρωτούλιος ο, βλ. Πρωτοϊούλιος.

πρωτοπαγής, επίθ.

Το αρχ. επίθ. πρωτοπαγής.

Που κατασκευάστηκε πρώτα: τα πρωτοπαγή θεμέλια της Κάδμου! αίμασι κατεβρέχετο πολλοίς, φευ, ανθρωπίνων Βίος Αλ. 2245.

πρωτοπαλληκάρι(ον) ή πρωτοπαλλήκαρο(ν) το· γεν. πληθ. πρωτοπαλληκαρέων. — Βλ. και παλληκάριον.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. παλληκάριον. Για τη γεν. πληθ. πβ. και γεν. πληθ. παλληκαρέων, παλληκαρίων, λ. παλληκάριον. Η λ. και σήμ. στον τ. πρωτοπαλλήκαρο.

Διακεκριμένος πολεμιστής: ο Αλέξανδρος όρισεν τω νέων τω πρωτοπαλληκαρέων (έκδ. -ραίων· διορθώσ.) και χρυσοπτερνιστηράτων να παίζουν τες κονταρές, ομπροστέν του να εκτυπά ένας τον άλλον Διήγ. Αλ. F (Konst.) 182¹⁰⁻¹¹.

πρωτοπαπάς ο, Σαχλ., Αφήγ. 742, Νεκρολ. φ. 75^v, 78, 102^v, Notizb. 148, Βουστρ. (Κεχ.) 110³⁴, Byz. Kleinchron. Α' 231¹⁷, 234³¹⁻³⁴, 324⁹, Μαλαξός, Νομοκ. 518, 519, Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 17, Σουμμ., Ρεμπελ. 178, Διαθ. Νίκωνος 252⁵²⁻⁵⁴⁻⁵⁵, Διαθ. 17. αι 3⁷¹, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 162³⁷⁻³⁸, Ροδινός (Βαλ.) 198, Τζάνε, Φιλον. 586²¹. πρωτόπαπας, Βουστρ. (Κεχ.) Β 111³, Μαλαξός, Νομοκ. 517, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 123^v,

Χρον. βασιλέων 247.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. παπάς (για τον τονισμό βλ. Χατζιδ., MNE Β' 163). Ο τ. (με αναβιβ. τόνου αναλογ. με άλλα σύνθετα) τον 11. αι. (LBG, στη λ.), σε έγγρ. του 16. (Τοξότης, Πράξεις 104^{3.10}, Κασμ., Έγγρ. 18 (96) τρις, (97), 252 (348), Μαρίας, Κατάστιχο 149 Γ' 30¹), 17. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 99) και 18. αι. (Βλάχου, Επιστ. οικ. πατρ. 7², 8², 10², κ.α., Πλουμίδης, Γυναίκες - Κέρκυρα 9²⁵, 10²²) και σήμ. Γεν. πρωτοπάπα στον Πορφυρογέννητο (TLG) και σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi, στη λ., βλ. και LBG, ό.π.) και αιτιατ. πρωτοπάπαν σε έγγρ. του 11. αι. (Caracausi, ό.π.). Η λ. στον Ψευδο-Κωδινό (TLG), σε έγγρ. του 9.-18. αι. (TLG, κ.π.α.), στο Meursius και σήμ.

(Εκκλ.) πρωτοπρεσβύτερος, πρωθιερέας (βλ. Τωμ., Αθ. 76, 1976-1977, 3-58, Μανούσ., ΔΙΕΕΕ 15, 1961, 149-233, Λεονταρίτου, Εκκλ. αξ. 483-96): οπότεν ... έχεις εξουσίαν ή και είσαι επίτροπος ή πρωτόγερος ή πρωτομάστορης ή ηγούμενος ή πρωτόπαπας ή πρώτος εις τους γέροντες ή κριτής ή άλλο τι και έχεις εξουσία, τότε χωρίς άλλο να είσαι χαροποιός, γλυκύς, διά να γένεις αγαπημένος με όλους Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 119^ο Κρατούν τα (ενν. τα γλυπτά δοκανίκια) οι επίσκοποι και οι μητροπολίται και οι μεγαλογούμενοι με τας μακράς γενειάδας και οι πρωτοπαπάδες γουν και οι αρχιμανδρίται Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 919^α μη βλέπεις το τρανότερον το μερτικόν εκείνο, εκείνος ένι πρωτοπαπάς, και συ παρεκκλησιάρχης, εκείνος ένι δομέστικός και συ 'σαι κανονάρχος Προδρ. (Eideneier) IV 64^ο (ειδικ.): (1) ο προϊστάμενος πρεσβύτερος ενός ναού: έδωκέ μοι ο πρωτοπαπάς ο Χαλκεόπουλος από του κλήρου του εναγούς θείου ναού της Αχειροποιήτου νομίσματα δύο Notizb. 148^ο έδωκέ μοι ο Καβάσιλας διά του πρωτοπαπά του Αγίου Μηνά νομίσματα β' Notizb. 148^ο (εδώ ειρων. σε υπερβολή): κάμνουσιν οι αρχιερείς τα νήπια παπάδες, όχι παπάδες μόνον δε, αλλά πρωτοπαπάδες και εβγάνουσιν τους γέροντες και τους γραμματισμένους από τες ενορίες των, ω διαβόλου έργον Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 170^ο (2) ο πρώτος τη τάξει πρεσβύτερος μιας περιοχής: αχλα', Δεκεμβρίου ις', έγινα πρωτοπαπάς Μονεμβασίας υπό του δεσπότη μου κυρού Νεοφύτου Byz. Kleinchron. Α' 325^ο αχκδ' εκοιμήθη ο σοφότατος πρωτοπαπάς Χανίων Γεώργιος ιερεύς ο Μαραφαράς Byz. Kleinchron. Α' 324^ο Τω αιδεσιμωτάτω και λογιωτάτω αγίω πρωτοπαπά της αγιοτάτης εκκλησίας Αρτης κυρίω Χριστοδούλω Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 229^ο (προκ. για τις φραγκοκρατούμενες, κυρίως βενετοκρατούμενες, περιοχές) ελληνορθόδοξος ιερέας με ανώτερα εκκλησιαστικά καθήκοντα που διορίζεται από τον κοσμικό άρχοντα αντί επισκόπου: ο μεγαλιότατος κύριος Βιντζιλάος ντα Ρίπας εποίησε τρίτον πρωτοπαπάν Ναυπλίου τον του πρωτοπαπά αδελφόν παπάν κυρ Δημήτριον τον Πιγάση Byz. Kleinchron. Α' 237^οδς.

Εκφρ. 1) Μέγας πρωτοπαπάς = ανώτατος εκκλ. άρχων (για το μέγα πρωτοπαπά του πατριαρχείου βλ. Τωμ., ΕΕΦΣΠΑ 24, περ. β', 1973-74, 311-2^ο για το μέγα πρωτοπαπά της Κέρκυρας βλ. Ράλλης, Πρακτ. Ακ. Αθ. 11, 1936, 102 σημ. 6, 104, Βλάχου, Επιστ. οικ. πατρ. 19-24): τότε τον ελάβασι (ενν. τον μητροπολίτην Μόσχοβου) πρωτοπαπάς ο μέγας, και αρχιδιάκων μέγιστος μεγάλης εκκλησίας. Απάνω τον εφέρασιν έμπροσθεν πατριάρχου Αρσ., Κόπ. διατρ. [488] ηφέραν τον μέγαν τον πρωτοπαπάν τον κοκκινοκέφαλον Σπανός (Eideneier) Β 226-7. **2)** Μέγας πρωτοπαπάς του παλατίου = ο πρώτος στην ιεραρχία πρεσβύτερος του παλατιού (βλ. Πλακογιαννάκης, Τίτλ.

αξιώμ. 107): καθεζομένου του βασιλέως επί του βασιλικού δίφρου και πάσα η σύγκλητος ιστάμενοι ασκεπείς και ορθοί, και ο μέγας πρωτοπαπάς του παλατίου ποίει «ευλογητόν», εἶτα και μικράν εκτενήν Ψευδο-Σφρ. 448¹⁰.

πρωτοπηγαίνω.

Από το α' συνθετικό πρωτο- και το πηγαίνω. Η λ. και σήμ.

Πηγαίνω κάπου πριν από οπουδήποτε αλλού: Στη Λέρο πρωτοπήγασι για να την πολεμήσουν! ο Φόσκολος, μ' απόφασιν ογιά να τη νικήσου,! ογιά να πάρουν και την Κω Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 347¹³.

πρωτοπιάνω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το πιάνω. Η λ. και σήμ. (Κριαρ., Λεξ.).

α) Πιάνω κ. πρώτο: όρισεν ο βασιλεύς ότι να βάλουν εις δύο βατσέλια εις το ένα λιθαρόπουλα και μπαλάσια και έμορφες τζόγες και εις το άλλο να βάλουν κάρβουνα αναμμένα και να τα φέρουν να τα πιάσει το παιδί, διά να ιδεί ο βασιλεύς ποία θέλει πρωτοπιάσει, τα κάρβουνα ή τα λιθαρόπουλα Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 155^ο. β) παίρνω κ. πρώτος: Οπού αφήσει ένα πράγμα και ειπεί δικόν μου δεν είναι του προκαταλαβόντος γίνεται' οπού το πρωτοπιάσει εκείνος και το κυριεύει Zygomalas, Synopsis 189 E 77.

πρωτοπλασμένος, μτχ. επίθ., Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1380. — Βλ. και πρωτόπλαστος.

Από το α' συνθ. πρωτο- και τη μτχ. παρκ. του πλάθω (βλ. ά.) ως επίθ. Πβ. λ. πρωτοπλάσσω στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

(Ως ουσ. στον πληθ.) οι πρωτόπλαστοι Αδάμ και Εύα: απή εχαλάστησα οι δυο πρωτοπλασμένοι,! πάραντα εκ την παράδεισο ευρέθησα εβγαλμένοι αυτ. 1222.

πρωτόπλαστος, επίθ., Γλυκά, Στ. Β' 54, Παράφρ. Μανασσ. 277, Ντελλαπ., Ε-ρωτήμ. 2937, Ντελλαπ., Στ. Θρηνητ. 367, Χούμνου, Κοσμογ. 59, 122, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 835, 1251, 1257, 1889, 4185, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 33³, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 56^ο, 57^ο, 69^ο, Ιστ. Βλαχ. 1605, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 163^ο.

Το μτγν. επίθ. πρωτόπλαστος· και ως ουσ. (σε εν. και πληθ.) ήδη μτγν. (Lampe, Lex.). Η λ. και σήμ. ως επίθ. λογοτ. (ΛΚΝ) και ως ουσ. στον πληθ.· βλ. όμως και ουσ. πρωτόπλαστος στο ΑΛΝΕ.

(Ως προσδ. του Αδάμ) που πλάστηκε πρώτος από το Θεό: ρομφαία κρατεί στην χέραν του (ενν. ο άγγελος), στην άλλην του κοντάκιν! και γράφει την εξόρισιν του πρωτοπλάστου ανθρώπου Βεν. 67· Όλοι από κρεάς και κόκαλον είμεστε γεναμένοι! και οκ τον πρωτόπλαστον Αδάμ είμαστέν εβγαλμένοι Δεφ., Λόγ. 424.

Το αρσ. ως ουσ. = α) (στον εν.) ο Αδάμ: Και τούτο στον πρωτόπλαστο είπε (ενν. ο Θεός): «Αδάμ καημένε,! απού 'χες πρώτα την ευκή, τώρα στον Αδη μένε ...» Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1154· β) (στον πληθ.) ο Αδάμ και η Εύα: Εις τον σταυρόν ανέβηκες, νιέ μου, κι εκαρφώθης (παραλ. 1 στ.) έλαβες τόσα βάσανα και όλα τα μαρτύρια,! να βγάλεις τους πρωτόπλαστους από τα κολαστήρια Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 118.

πρωτόπνιν το, βλ. πρωτοῦπνιον.

πρώτος, αριθμητ. επίθ., Προδρ. (Eideneier) IV 179 κριτ. υπ. χφ Η, Καλλίμ. 866, Διγ. (Trapp) Gr. 972, 2761, Διγ. Α 2607, Διγ. Ζ 273, 274, 751, κ.α., Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 59, 216, 290, Χρον. Μορ. Η 132, 214, 218, Χρον. Μορ. Ρ 132, 210, 214, Ερωτοπ. 449, Απολλών. (Κεχ.) 556, 566, 579, Λίβ. διασκευή α 336, 482, 490, Λίβ. Esc. 2362, Hagia Sophia α 443¹³, 446⁴, 451¹², Αχιλλ. (Smith) Ν 21, 112, 124, Αχιλλ. (Smith) Ο 254, Ιμπ. 685, Χρον. Τόκκων 162, Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) II 6, IV 5, VI 4, Λίβ. Va 245, 802, 966, Μαχ. 252¹⁸, 530²⁹, Χούμνου, Κοσμογ. 159, 1655, 1701, 1710, 2662, Απόκοπ.² 305, 418, Αχέλ. 422, 879, 1485, 2514, Χρον. σουλτ. 58¹, 61³⁴, Κυπρ. ερωτ. 76^{7.16}, 104⁶¹, Πανώρ.² Γ' 296, 308, Διγ. Ανδρ. 318¹⁴, 330³², 349¹⁶, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 314, 1017, 1048, Διακρούς. (Κακλ.) 158, 190, 191, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 199⁵, 214¹⁴, κ.π.α.

Το αρχ. αριθμητ. επίθ. πρώτος. Η λ. και σήμ.

Ι. Επίθ. 1) Που είναι πρώτος στη σειρά (χρονική, τοπική κλπ.): Λίβ. Va 1068, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 727⁷ συχνά με επόμ. τα δεύτερος, τρίτος κλπ.: Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 621⁷ συχνά με επόμ. το αντίθ., π.χ. ύστερος κλπ.: Πανώρ.² Γ' 37, Απόκοπ.² 418. **2α)** Που προηγείται χρονικά από όλους τους άλλους: Βίος Αλ. 2957, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 3157, Hagia Sophia ψ 604²⁰. **β)** πρωταρχικός: ας γενεί λοιπόν στον κόσμον η μεγάλη δυστυχία! ας φανεί το πρώτον χάος κι ας εσμίξουν τα στοιχεία Κυπρ. ερωτ. 145⁸ ω γη 'νοματισμένη-μάννα πρώτη Κυπρ. ερωτ. 103³. **3)** Αρχικός, προηγούμενος, περασμένος, παλιότερος: Ήλαμψεν ο Ρωτόκριτος βγάνοντας το μελάνι, | πάλι την πρώτην ομορφιά το πρόσωπό του πιάνει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1086⁷ των αμαξίων οι τροχοί, οποίοι στραβώνονται με πολύν κόπον, αδύνατον είναι να ελθούν εις την πρώτην τάξιν και ισότητα Σοφίαν., Παιδαγ. 98⁷ Προπάντων τ' αμαρτήματα και τα κακά ν' αφήσουν! και την ακόλαστον ζωήν, την πρώτην, να πενθήσουν (ενν. οι αμαρτωλοί) Πένθ. θαν.² 404⁷ Τινάς δεν είδεν τόσα 'μορφα 'μμάτια! εις τον καιρόν μας ή στους πρώτους χρόνους Κυπρ. Ερωτ. 108²⁰. **4)** Μεγαλύτερος στην ηλικία: πρωτότοκος (με ουσ. όπως αδελφός, αδελφή, γιος, κόρη, κλπ): ο μισίρ Ντζεφρές αφέντης του Μορέως, | όπου ήτον πρώτος αδελφός του πρίγκιπα Γυλιάμου Χρον. Μορ. Η 1193⁷ της Φράτσας δε η ρήγαινα, η δεύτερη εκείνη, | λέγει της πρώτης αδελφής Χρον. Μορ. Ρ 6033⁷ έλλαξεν ο ρήγας το 'φίκκιον του πρώτου του υιού από κοντάτον εις πριντζάτον Μαχ. 86²⁸ Εσύ ήσουν καρτσανά παιδίν ... | (παραλ. 2 στ.) και ηγόρασέν σε, τσαπερού, ως πρώτον του κορίτσιν, | αυτήν την εμπάλωματούν, τάχα την καμαρώνεις Πουλολ. (Τσαβαρή)² 334⁷ σε σύγκριση, με επόμ. την πρόθ. από, ή γεν. συγκρ.: Αφέντη μας, εγνώρισε, απέθανε ο αδελφός σου, | όπου ήτον πρώτος από σου, ο κόντος της Τζαμπάνιας Χρον. Μορ. Ρ 1799⁷ συνήθιν ήτονε πάντα τση βασιλεία μας, | σαν αποθάνει ο κύρη μας, τ' αδέρφια τα δικά μας | να θανατώνομε ζιμιό, ... (παραλ. 1 στ.) τούτον εγώ δεν έκαμα σαν πρώτος απ' αυτόνο (ενν. τον αδερφό μου), | μα ζωντανό τον άφηκα, και το συνήθι λειώνω Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 281⁷ γυναίκες πρώτες μου Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 44. **5)** Που υπερτερεί ως προς κάποιο χαρακτηριστικό (μέγεθος, ποσότητα, ποιότητα, αξία): Πτωχολ. α 299, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 231, Διγ. Ανδρ. 368³⁵, Διγ. Αλ. G 272⁴¹, Λίβ. Va 3195⁷ σε αναδίπλωση με σκοπό την έμφαση: εδιόρθωσε να επάρει μετ' εκείνον! τους πρώτους και καλλιότερους, το άνθος του Μορέως Χρον.

Μορ. Η 6885· τους πρώτους και καλύτερους Χρον. Μορ. Ρ 6885· οι πάντες έλεγαν ειπείν τι και τον Δημοσθένην! και συμβουλευσαι τοις αυτοίς υπέρ τε της πατρίδος! και σωτηρίας της κοινής, ως άριστος και πρώτος Βίος Αλ. 2656· σε συνεκδ.: κονταρεάν τον έδωκε με την καρδιάν του όλην! σύσελλον τον επέτασεν, εμπρός στον πεθερόν του! Και στρέφεται ο Αχιλλεύς, λέγει τον πεθερόν τον! «έπαρε, αφέντη βασιλεύ, το πρώτον σου κοντάριν» Αχιλλ. L 1181· Ευρίσκει εκ τα φουσσάτα του και εκ τας παραταγάς του! πρώτον κοντάριν θαυμαστόν, φρικτόν και ανδρειωμένον Ιμπ. 98· σε σύγκριση: χίλιοι αν ανταμωθούσι! πρώτοι του κόσμου ποταμοί Ερωφ. (Αλεξ. Στ. Αποσκ.) Α' 409· εκείνοι να χορταίνωσιν τους πρώτους των ιχθύων,! εμέ δε να μη δίδωσι καν θύνναν να χορτάσω Προδρ. (Eideneier) IV 295· την Πόλιν ταύτην,! ένδοξον και τρισολβίαν,! πολυάνθρωπον και πρώτην! εις τον κόσμον όλον, λέγω Πτωχολ. α 887. 6) Σημαντικότερος, ανώτερος στην ιεραρχία: Zygomalas, Synopsis 275 Ρ 3, Λιβ. Va 3190, Διατ. Κυπρ. 508²³· σε σύγκριση: αν και νυν ποιήσεις και τον Σφραντζήν μέγαν λογοθέτην, οπού ένι και αυτό πρώτον από το του μεγάλου στρατοπεδάρχου, τι θέλει γενείν; Σφρ., Χρον. (Maisano) 124²⁷· εάν ην και πρώτον του μεγάλου δουκάτου, ουδέν το θέλω, επεί το έχει και άλλος (ενν. το σφφίκιον) Σφρ., Χρον (Maisano) 126⁸· αν κάμεις τό σου θέλω πει, μπορώ να σε σηκώσω! και να σε κάμω άθρωπον τον πρώτον εις τη χώρα Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1223.

Εκφρ. 1) Πρώτος άνθρωπος = ο πρωτόπλαστος: φαγών ο πρώτος άνθρωπος από τον καρπού του ξύλου της παρακοής, ευθύς εξόριστος γίνεται Βενετσάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 50²⁶. **2)** Πρώτος βαθμός = υψηλός βαθμός συγγένειας, βλ. και βαθμός 2: ο υιός μου πόσον μου έστιν βαθμός; Εγώ εγέννησα τον υιόν μου, έναν βαθμόν απετέλεσεν, ηγουν πρώτου βαθμού Ελλην. νόμ. 565²⁵· οι συγγενείς πρώτος βαθμός εστιν ο πατήρ και η μήτηρ Ελλην. νόμ. 564²⁴· ο δούκας γαρ των Αθηνών ...! είχε αυταδέλφους άλλους τρεις κι ήσαν πρώτοι εξαδέλφοι! μετά εκεινούς ντε Σαιντ Ομέρ, 'ς πρώτον βαθμόν σε λέγω Χρον. Μορ. Η 7386. **3)** Πρώτος θάνατος = ο σωματικός θάνατος (σε αντίθεση με το «δεύτερο θάνατο», την αιώνια τιμωρία των αμαρτωλών (Κ.Δ. Αποκ. 2,11, 20,6,14). Για το πράγμα βλ. Bakker.-v. Gemert [Φαλιέρ., Ρίμ. σ. 127]): Φίλε, τον πρώτον θάνατον, καθείς οπόχει γνώση,! δεν του τυχαίνει να πονεί με ραθυμία τόση Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 59. **4)** Πρώτο εξαδέλφι = το παιδί του θείου ή της θείας: πού είναι ...! οι θείοι σου και αι θείαι σου, τα πρώτα σου εξαδέλφια Περί ξεν. (Μαυρομ.) 289 κριτ. υπ. Έχω (ενν. εγώ, η πάπια) ...! τον γλάρον και την όφιαν πρώτα μου εξαδέλφια Πουλολ. (Τσαβαρή)² ΑΖ 54. **5)** Πρώτο κατοικητήρι(ο), πρώτη κατοικία/-ιά = ο Παράδεισος: στο Παραδείσι εμπαίνουν (ενν. ο Ιησούς και ο ληστής),! στο πρώτο κατοικητήριο Αδάμ και Εύας γιαγέρνον Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 3753· θέλει να γιαγείρει (ενν. ο Αδάμ)! απόσω στην Παράδεισο, 'ς πρώτο κατοικητήρι Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1399· Αγομε στην Παράδεισο, στην πρώτη κατοικία,! τήν είχαμε και εχάσαμε ογιά την 'περιψία Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1332· στην Παράδεισο, στην πρώτη κατοικιάν τως Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 3727. **6)** Πρώτος ουρανός = η πρώτη από τις επάλληλες σφαίρες του ουρανού που περιβάλλουν τη γη σύμφωνα με τη μεσν. αντίληψη (βλ. και ουρανός 1β): με το Χριστό ενέβηκε στων ουρανών τη χάρη (ενν. η Δέσποινα).! Περνού τον πρώτο ουρανό τόν λέσι αερέο,! το δεύτερο αιθέρεο, τον τρίτο σιντερέο Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 4492. **7)** Πρώτος σεβαστός = ο πρωτοσέβαστος (βλ. ά. και Winterwerb [Πω-

ρικ. σ. 161, 232)): ο πρώτος σεβαστός Πιπέριος και μετά Κυμίνου του κόμητος Πωρικ. (Winterwerb) I 22 κριτ. υπ.

II. Ως ουσ.

Α' Το αρσ. **1)** Επικεφαλής, αρχηγός, αξιωματούχος, άρχοντας: οι πρώτοι του φουσσάτου Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 5953· ωσάν τον έκαμαν πατριάρχη, τον επήραν οι αρχιερείς και οι κληρικοί και οι πρώτοι του λαού, και υπήγε, και επροσκύνησε τον αυτόν σουλτάνον Ιστ. πατρ. 81³· να γενείς πρώτος εις τους απελάτας, και όπου ορίζεις να τους έχεις όλους Διγ. Ανδρ. 383³· Ένας δε από τους πρώτους του βασιλέως, γενεράλες εις την αξίαν, ... πορεύεται κρυφίως εις την έρημον Βενετσάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 33²· να πάγει ... εις τους πρώτους του τόπου Zygomalas, Synopsis 127 A 30· εδώ προκ. για τον αρχηγό του στόλου: ουκ εγίνωσκεν ουδείς τον πρώτον της αρμάδας Διήγ. Βελ. N² 100· τίναν να βάλωμεν αρχήν και πρώτον των κατέργων; Διήγ. Βελ. N² 110· σε αναδίπλωση με σκοπό την έμφαση: αφέντη γκενεράλη, ημείς εσένα έχομεν για πρώτον και κεφάλι Αλ. Κύπρ. 1177. **2)** Προϊστάμενος μοναστικής πολιτείας (για το πράγμα βλ. ODB, λ. Protos): Περί πώς γράφωσιν οι αρχιερείς προς τον πρώτον του Αγίου Όρους Μαλαξός, Νομοκ. 511. **3)** Πρώτος μήνας του χρόνου: Και έκαμαν το Πάσκα εις τον πρώτο εις τις δεκατέσσερις μέρες του μηνού Πεντ., Αρ. IX 5. **4)** Προκ. για τον πρωτόπλαστο, τον Αδάμ: Ηρθε η ώρα και ο Κύριος και βασιλιός του κόσμου να κάμει να σφακελωθεί ο δαίμονας οχρός μου. Και τον Αδάμ τον πρώτο μας να τον ελευτερώσει, προφήτες, πατριάρχηδες, όλους να τους λυτρώσει Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2712.

Β' Το θηλ. **1)** Πρώτη ημέρα α) της εβδομάδας (η Κυριακή): Και πολλά ταχύ, από την πρώτην της εβδομάδος, ήλθασιν εις το μνήμα Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Μάρκ. ιστ' 2· Και έστοντας να ανασταθεί το ταχύ την πρώτην της εβδομάδος, εφάνη πρώτον εις την Μαρίαν την Μαγδαληνήν Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Μάρκ. ιστ' 9· β) του μήνα: Ετέλειωσα, τό άρχισα με του Θεού την χάριν, στους Χίλιους Πεντακόσιους, τον μήναν το Γενάρην, στην Πρώτη, του Βασίλειου, άγιου του πρεσβύτε Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1899· Ο δε καιρός οπου φυτεύουσιν είναι από τες ύστερες Οκτωβρίου έως τας πρώτας του Δεκεμβρίου Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 156· γ) μιας εποχής: γιατί ήτονε Οκτώβριος και πρώτες του χειμώνα Τζάνε, Κρ. Πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 197². **2)** Βασίλισσα: Αυθέντρια Σεμίραμις, η πρώτη της Συρίας Διήγ. Αλ. Σεμίρ. Β 350. **3)** Ηγουμενή μοναστηριού: Οι καλογριές μετά σπουδής δείχνουν το την γουμένην (ενν. το εγκόλπιον), την πρώτην του μοναστηριού δίδουν το γατανίτσι Ιμπ. 615· Την πρώτην του μοναστηριού λαλεί την συμφοράν της (ενν. η Μαργαρώνα), το ξένον πράγμαν τό έπαθεν· πολλά την συμπονούσιν Ιμπ. 575.

Εκφρ. **1)** Από την πρώτη: βλ. από (I) 7α έκφρ. **2)** Από πρώτης = από την πρώτη στιγμή: Χρον. Μορ. Ρ 4618. **3)** Πρώτης αρχής = πρώτα πρώτα, στην αρχή: Πρώτης αρχής εγέννησεν τον Κάιν τον ζηλιάρη (παραλ. 1 στ.) Και δεύτερον εγέννησεν Αβελ ευλογημένον Χούμνου, Κοσμογ. 159. **4)** Για πρώτη = με την πρώτη φορά: Εγώ κατέχω το καλά, πως με νικάς για πρώτη· την πεσματιά μου κι από 'δά, μου φαίνεται, θωρώ τη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 1671. **5)** Εκ πρώτης = κατά πρώτο λόγο: Λοιπόν να γράψει (ενν. η κόρη) προς εμέ, τούτο ουδέν αρμόζει· λοιπόν εμέν ενδέχεται εκ πρώτης να την γράψω (παραλ. 1 στ.) ειδέ και δεν το δέξεται, πάλιν να δευτερώσω, να γράψω

τρία και τέσσερα ώστε αρχήν να ποίσω Λιβ. Va 1099. 6) (Επιφρ.) α) Την πρώτη(ν) = την πρώτη φορά (βλ. και Ξανθουδίδης [Ερωτόκρ. σ. 406, 681]): αυτεινού τα μέλη του ε-
τρέμαν κι εδειλιούσα! την πρώτην οπού στράφηκε κι είδε την Αρετούσα Ερωτόκρ.
(Αλεξ. Στ.)² Α' 2134· Αρχή ήτονε πολλά μικρή κι αψήφιστη την πρώτη! κι ουδ' ήλπιζα
να σκλαβωθεί έτοιιας λογής η νιότη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 225· Τα μάτια τση από τη
χαρά ποτάμια εκατεβάζα! και με τα δάκρυα, που 'βγανε την πρώτη, δεν εμοιάζα Ε-
ρωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Ε' 1104· β) πρώτην = ευθύς (βλ. και Κεχαγιόγλου [Πτωχολ. σ.
429 σημ. α, 518, 527]): άλυσον με ποιήσον πρώτην, (παραλ. 1 στ.) ταύτην γαρ με περι-
θέντες (παραλ. 1 στ.) και καλώς δέσετε ταύτην Πτωχολ. α 136.

Το θηλ. ως τοπων. = α) το νησί Πρώτη Μεσσηνίας: Πορτολ. Α 213¹⁰, 267¹⁴, 268⁷· β)
το νησί Πρώτη των Πριγκηπόννησων: Πορτολ. Α 240²⁸.

Γ' Το ουδ. = αρχή: ωσάν το πρώτο μπερδεθεί, το δεύτερο ακλουθά του, το τρίτο
και το τέταρτο ξεσφαίνει και τσουρλά του Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1577.

Εκφρ. 1) Με πρώτο (ενν. πασσάτζιο) = με την πρώτη ευκαιρία, το γρηγορότερο:
Δέσποτά μου, έγγραφά σου να μου πάρεις πενήντα τάβλες ... και παρακαλώ σε, δέσπο-
τά μου, να μου τσι πείψεις με πρώτο και ό,τι δώσεις περισσότερο, θέλω τα στείλει τση
πανιερότη σου Τσιρίγ., Επιστ. 170. 2α) Το πρώτο(ν) = (α) στην αρχή, πριν, προηγου-
μένως: Καλλίμ. 2309, Πτωχολ. Ρ 357· (β) πρώτα πρώτα (με επόμ. τα δεύτερον, το
άλλο, και πάλε, κλπ.): Χρον. Μορ. Η, Ρ 3253, Γεωργηλ., Θαν. 264· Το πρώτο όρισε
(ενν. ο Κύριος) το φως να λάψει, να ξασπρίσει, και εκ τη μερά τση Ανατολής να φέγ-
γει ως τη Δύση Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.) 1008· β) εις (το)/στο πρώτο(ν) (με επόμ. τα ύστε-
ρα, στο ύστερον) = στην αρχή: αγάπη γυναικός ποτέ της δεν ευρέθη, εις πρώτο ή στο
ύστερον σε πειρασμόν να μη έρθει Δεφ., Λόγ. 404· είπαν κι εσυμβούλεψαν να απέλ-
θουν εις το Νίκλι! ούτως καθώς το είχασιν συμβουλευτεί εις το πρώτον Χρον. Μορ. Η
6640· Μη θέλεις οκ τον γλυκασμόν να φάγεις το πουλάκι, διατί στο πρώτο έν' νόστι-
μον κι ύστερα το φαρμάκι Δεφ., Λόγ. 476· γ) (σ)το πρώτο(ν) ((ό)που) = ευθύς ως, αμέ-
σως μόλις, με το πρώτο που (βλ. και Κριαρ., ΕΜΑ 1, 1934, 26): το πρώτο οπού μιλήσε-
τε, σαν ήσουν, πλιο δεν είσαι Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 490· Στο πρώτον που εβαρέσασιν
επέσαν εκ τους Φράγκους! καλά το τρίτον απ' αυτούς όλοι από τα φαριά τους Χρον.
Μορ. Η 4766· Στο πρώτο όπου εβάρησαν έπεσαν εκ τους Φράγκους! καλά το τρίτον
απ' αυτούς όλοι εκ τα φαριά Χρον. Μορ. Ρ 4766. 3) Παρά το πρώτον, βλ. Επιτομή πα-
ρά Εκφρ. 10. 4α) Τα πρώτα = στην αρχή: Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 156 κριτ.
υπ.), Λιβ. Va 3064· β) εις τα/στα πρώτα = (α) στο αρχικό τμήμα μιας διήγησης, ανα-
φοράς, συζήτησης: Και από τότε εχειρίσα το να την αφηγούμαι! είτι εάν με είπε ο
Λιβίστρος όλα να της τα δείξω (παραλ. 1 στ.) Εις μεν τα πρώτα εκάθετον και εφκρά-
τονέ με η κόρη (παραλ. 2 στ.) Όταν δε εις υπόθεσιν εσέβην του Λιβίστρον (παραλ. 26
στ.) το όνομαν ελάλησα και χώραν του Λιβίστρον! και ως ήκουσε η παράξενος λιγο-
θυμεί και πίπτει Λιβ. Va 3318· εις τ' απομονάρι! θέλω σ' ευρεί σαν σ' ήρρηκα στα
πρώτα ψοματάρη Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [796]· κι ας έρθομε στα πρώτα μας· τραντάξι
μέρες κάνεις! σωστές το μήνα κι ώρα μια ποτέ σου δεν τη χάνεις Στάθ. (Martini) Α'
201· (β) στην αρχική (καλή) κατάσταση: να ζητήξομεν την βοήθειαν του Θεού ... να
έλθει πάλι η Κωνσταντινούπολις εις τα πρώτα της Μορεζ., Κλίνη φ. 23^ν. 5) Εν πρώ-
τοις = (α) στην αρχή, αρχικά: είπαν και εσυμβούλεψαν να υπάσιν εις το Νίκλι! ούτως

ωσάν το είχασιν συμβουλευτεί εν πρώτοις Χρον. Μορ. Ρ 6640· ύψωσον (ενν. Σν, Τριάς) κέρας χριστιανών, ως είχασιν εν πρώτοις Διακρούς. (Κακλ.) 1236· (β) πρώτα πρώτα, κατ' αρχήν: Ο Ιησούς εφάνηκε εν πρώτοις στη Μαρία, | στη μάννα την πολύθλιβη, να 'χει παρηγορία Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 4166· Εν πρώτοις απήρην μετ' αυτόν τον αφέ-ντην της Καρυταίνου Χρον. Μορ. Η 6886· Πώς εχθρός της αληθείας | αληθὴν 'φήννει μ' εν πρώτοις; Κυρρ. Ερωτ. 142¹².

Φρ. Το πρώτον οπού να είναι = το γρηγορότερο, αμέσως: ο περιβολάρης είπεν της Μαρκόλφας, ότι να υπάγει το πρώτον οπού να είναι εις την Βασίλισσαν Μπερτολ-δίνος 136.

πρωτοσέβαστος ο, Πωρικ. (Winterwerb) I 22, II 21· πρωτοσεβαστός, Πανάρ. 74²⁶.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το επίθ./ουσ. σεβαστός (ως τίτλ., βλ. Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 33, 36-7, Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 125). Ο τ. τον 11.-12. αι. (TLG), στον Ευστάθιο (TLG) και σε έγγρ. του 11. (Act. Lavr. 46^{13, 34}, Act. Ivir. II 45²⁴), 12. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.² 321, στη λ., Caracausi, στη λ.), 13. (Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α' 14⁴⁸, 27⁶⁵) και 14. αι. (NE 7, 1910, 45, Act. Doch. 21⁴⁸, Act. Pantocr. 4^{6, 14, 19}, 5^{8, 17, 22, 30}). Η λ. στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 137⁹, 155²⁰ κ.α. και στο Meursius· βλ. και LBG.

α) Τίτλος αξιωματούχου της βυζαντινής αυλής που αποδιδόταν αρχικά στα μέλη της αυτοκρατορικής οικογένειας και αργότερα αποτέλεσε απλώς ένα τιμητικό τίτλο (βλ. και ODB, λ. *protosebastos*, Stiernon, REB 23, 1965, 227, Πλακογιαννάκης, ό.π. 35, 36, 37, Μαργαρού, ό.π. 116, 125): ανηγορεύθη (ενν. ο κυρ Αλέξιος ο Κομνηνός) βασιλεύς αυτοκράτωρ, και εβασίλευσεν ενσεβώς συν τη μητρί αυτού ... εχούση παραδυναστεύοντα τον πρωτοσέβαστον και πρωτοβεστιάριον κυρ Αλέξιον τον Κομνηνόν Byz. Kleinchron. Α' 147⁸⁵· αποστείλας ο βασιλεύς πρέσβυν τον πρωτοσεβαστόν Νικόλαον τον Χωνιάτην και Φραγκόπουλον τον πρωτοστράτορα προς τον αμιράν ... Ψευδο-Σφρ. 298²⁰· **β)** εδώ ως αξίωμα, θέση στην ιεραρχία: Τα οφφίκια του παλατίου ... ιδ' ο πρωτοσέβαστος, ιε' ο επικέρνης ... Μαλαξός, Νομοκ. 515.

πρωτοσηκρήτης ο, βλ. πρωτοασηκρήτης.

πρωτοσπαθάριος ο, Ιατροσ. κώδ. *Πδ'η'*, Πωρικ. (Winterwerb) I 24, 76, III 32, Σταυριν. Εισαγ. 26¹⁷⁴, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 118²⁷, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 239¹³⁰.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. σπαθάριος. Η λ. τον 6.-7. αι. (LBG), σε έγγρ. του 10. (Act. Χέρ. 1¹, Act. Vat. 1^{1, 11}, Act. Lavr. 2^{1, 40}, 6¹, κ.α.), 11. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.² 322, Caracausi, Act. Esph. 4¹, 5⁷, Act. Ivir. II 31¹⁹, 34^{7, 15} κ.α., Act. Lavr. 25¹⁸), 12. αι. (Act. Doch. 3⁶⁶ ^{inc}), στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 138¹⁵ κ.α., στο Meursius και σήμ. (ιστ.).

α) Ανώτερος βυζαντινός αξιωματούχος, επικεφαλής των σπαθαρίων με ποικίλα καθήκοντα στρατιωτικά, διοικητικά και λειτουργίας της βασιλικής αυλής (για το πράγμα βλ. ODB, λ. *protospatharios*, Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 107, Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 26, 51): Δεν έρχονται δε εις μαρτυρίαν και δεν σύρνονται

από τους κριτάς, αρχιερείς, ιερείς, πρωτοσπαθάριοι και όσοι είναι εις τιμήν μεγάλην και εις οφφίκια Zygomalas, Synopsis 230 M 13· Ορκίζω εις τον Θεόν τον βασιλικόν πρωτοσπαθάριον, και κυρ Δημήτριον πρωτοσπαθάριον ότι αυτοί οι δύο να κρατούσιν την διαθήκην μου Διαθ. Νίκωνος 256^{153, 153-4}· β) το αντίστοιχο αξίωμα: Τα οφφίκια του παλατίου ... λε' ο δομέστικος των σχολών, ... λζ' ο πρωτοσπαθάριος ... Μαλαξός, Νομ. 516.

πρωτοστάτης ο.

Το αρχ. ουσ. πρωτοστάτης. Η λ. και σήμ. λόγ. με διαφορ. σημασ.

α) Αυτός που στέκεται στην πρώτη γραμμή της φάλαγγας: Ερμον. Ξ 95· β) ο άγγελος που κατέχει την πρώτη ιεραρχικά θέση (εδώ προκ. για το διάβολο πριν από την πτώση του για τη χρ. πβ. και Lampe, Lex., στη λ.): Ένας δε από τους προλεγόμενους αγγέλους, μιας στρατιάς πρωτοστάτης, έχοντας όνομα Εωσφόρος, να λέγεται και να είναι πρώτος του τάγματος ... Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 50⁴⁻⁵· (εδώ ως επίθ. για τη χρ. πβ. και Δημητράκ., στη λ. 4): εξ αριστερών υπάρχει παρακλήσιν, | όπερ προσαγορεύουσιν εις την αγίαν κλήσιν | του πρωτοστάτου Μιχαήλ, πρωτάρχου των αγγέλων, | ος πρεσβευτής υπέρ ημών τον Σωτήρα πέλων | συνηγορεί και άπασι Παϊσ., Ιστ. Σινά 73.

πρωτοστάτωρ -ορας ο, βλ. πρωτοστράτωρ -ορας.

πρωτοστέκομαι.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το μέσ. του ενεργ. στέκω (βλ. λ.).

(Για παρελθοντικό χρόνο) συμβαίνω κάπου για πρώτη φορά (για τη σημασ. πβ. Κριαρ., Λεξ., λ. στέκω και στέκομαι 9): είδησιν των πραγμάτων οπου θέλουσιν συνέβη ή ... οπου επρωτοστάθησαν Χριστ. διδασκ. 12.

πρωτοστρατοράτο(ν) το, Χρον. Μορ. Η 7377.

Από το ουσ. πρωτοστράτωρ -ορας και την κατάλ. -άτο(ν).

(Προκ. για το πριγκιπάτο του Μορέως) το κληρονομικό αξίωμα του πρωτοστράτορα (βλ. ά. πρωτοστράτωρ -ρας 1β, καθώς και Lex. Chron. Mor., στη λ.): Κι αφόν την ευλογήθηκεν (ενν. την ντάμα Μαργαρίτα) ο μισέρ Τζαν εκείνος, | το οφφίκιο επaráλαβε του πρωτοστρατοράτου | οπουτον διά γονικόν της γυναικός του εκείνης Χρον. Μορ. Ρ 7377.

πρωτοστρατόρισα η, Χρον. Μορ. Η 7555, 7648, 7703, Χρον. Μορ. Ρ 7555, 7583, 7648, Σφρ., Χρον. (Maisano) 118⁴, Ψευδο-Σφρ. 360¹⁸⁻¹⁹.

Από το ουσ. πρωτοστράτωρ -ορας και την κατάλ. -ισσα. Η λ. τον 8.-9. αι. (Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 110) και σε έγγρ. του 5.-15. αι. (TLG· βλ. και Μαργαρού, ό.π. 113 σημ. 28).

α) Η σύζυγος του πρωτοστράτορα (για το πράγμα βλ. Μαργαρού, ό.π. 109-14): Μανουήλ τον Παλαιολόγον τον ανεψιόν Καντακουζηνής της πρωτοστρατορίσεως έ-στειλεν εις την Σερβίαν Σφρ., Χρον. (Maisano) 112¹⁹· προσήλθέ μοι συλλαλήσασα η πρωτοστρατόρισα η συγγενής αυτής (ενν. της συζύγου του αμιρά) περί της τοιαύτης

υποθέσεως Ψευδο-Σφρ. 364³⁰. β) η θυγατέρα του πρωτοστράτορα, η οποία κληρονομεί το αξίωμα του πρωτοστρατοράτου από τον πατέρα της και το μεταβιβάζει στο σύζυγό της (βλ. Lex. Chron. Mor., στη λ., Χρον. Μορ. H, P 7376-8, καθώς και ά. πρωτοστρατοράτον, πρωτοστράτωρ -ορας 1β): όλοι ... έλεγαν με διάκρισιν μεγάλην! ότι η πρωτοστρατόρισα (ενν. η ντάμα Μαργαρίτα) ετύχαιεν να έχει το ιγονικόν, την περιοχήν του κάστρου της Ακόβου Χρον. Μορ. H 7583.

πρωτοστράτωρ -ορας ο, Πωρικ. (Winterwerb) I 6 κριτ. υπ., II 8 κριτ. υπ., Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 522, 796, Χρον. Μορ. H 163, 1652, 3279, 5600, 8982, Χρον. Μορ. P 1604, 3893, 7681, Δούκ. 271²², 331⁶, 363¹⁰, Σφρ., Χρον. (Maisano) 40⁶, 66⁹, 124²⁵, Διήγ. Αλ. V 37, Byz. Kleinchron. A' 82³⁷ δις, Έκθ. χρον. 6¹⁸, 16²⁶⁻²⁷, Διήγ. Αλ. G 269¹⁻², 277³⁶⁻³⁷, Διήγ. Αλ. E (Lolos) 243¹⁴, 283¹⁸, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 186⁵, Βυζ. Ιλιάδ. 642, Ιστ. πολιτ. 60¹⁸, Δωρ. Μον. XX, Ψευδο-Σφρ. 296¹², 530¹⁶, κ.α. πρωτοστάτωρ -ορας, Πωρικ. (Winterwerb) I 6, III 9, Διγ. (Trapp) Gr. 377, 1326, Βίος Αλ.² 99, Οψαρ. 361³ πρωτοστράτορος, Χρον. Μορ. P 1786, 8984 πρωτοστράτουρας, Διήγ. Αλ. V 36, 69 πληθ. πρωτοστρατοραίοι, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 284¹⁹.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. στράτωρ. Ο τ. πρωτοστάτωρ -ρας, με ανομοιωτική αποβολή του -ρ-, στο ΑΛΝΕ (πρωτοστάτορας). Η λ. τον 8.-9. αι. (TLG), στον Πορφυρογέννητο, σε έγγρ. του 12. (Gautier, REB 27, 1969, 239, Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α' 13²⁶) και 14. αι. (Act. Vat. II 111⁴, 119²⁻²⁹, 142^{4,7}, Act. Xen. 25^{142,143}, Act. Doch. 45⁹, κ.α.), το Meursius και το ΑΛΝΕ (πρωτοστράτορας).

1α) Αξιωματούχος της βυζαντινής αυλής, με (κυρίως) στρατιωτικές και τελετουργικές αρμοδιότητες (για το πράγμα και τη σταδιακή ιεραρχική αναβάθμιση του αξιώματος βλ. ODB, λ. *protostrator*, Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 58-61): Τα οφφίκια του παλατίου. α' ο βασιλεύς, β' ο σεβαστοκράτωρ, γ' ο καίσαρ, ... ζ' ο μέγας δομέστικος, η' ο πρωτοστράτωρ, θ' ο μέγας λογοθέτης Μαλαξός, Νομοκ. 515[•] (ειδικ.): (1) αρχιυποκόμος, σταβλάρχης (βλ. και ά. στράτωρ): Στράτορα, πρωτοστράτορα και πρώτε των στρατόρων, Ι απόστρωσε τον μαύρον μου και στρώσε μου τον γρίβαν Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 797· Ήτον ο Λευκαδούσης πρωτοστράτορας των φαρίων του Αλεξάνδρου και ο Βρυονούσης ήτον πρωτοκερνάτορας του βασιλέως του Αλεξάνδρου Διήγ. Αλ. E (Konst.) 187[•] (2) διοικητής μεγάλων μονάδων του στρατού ξηράς, στρατάρχης: και τον γαβρόν του έκαμεν αρχήν εις τα φουσσάτα, Ι πρωτοστράτορα εποίησεν και το ραβδίν του εδώκε Χρον. Τόκκων 1593· έστειλεν εις συνάντησιν αυτού δη του ασεβούς ... τον άριστον άνδρα Δημήτριον τον Λεοντάρην ... και Μανουήλ πρωτοστράτορα τον Καντακουζηνόν Σφρ., Χρον. (Maisano) 16³⁴· εν δε τω πολέμω τούτω απεκτάνθη ο χας Μουράτης, ο πρωτοστράτωρ της ανατολής, ο παρ' αυτοίς λεγόμενος μπεγλερμπεής, όστις ην υιός Παλαιολόγου του Γίδου Ιστ. πολιτ. 43⁵. β) (προκ. για το πριγκιπάτο του Μορέως) το κληρονομικό αξίωμα του διοικητή του στρατού και ανώτατου στρατιωτικού δικαστή (βλ. και Lex. Chron. Mor., στη λ.): εντύς ο πρωτοστράτορος μισέρ Τζεφρές εκείνος Ι των αρχηγών του όρισε ο πόλεμος να πάψει Χρον. Μορ. P 1786· Οκάποιον άλλον έλεγαν το όνομα μισίρ Ιωάννης, Ι ... όπου ήτον και πρωτοστράτωρ Ι του πριγκιπάτου του Μορέως κι είχεν το εις γονικόν του Χρον. Μορ. H 3162. 2) Ανώτερος αξιωματούχος επαρχίας ή θέματος (για το πράγμα βλ. ODB, ό.π.): αυθε-

ντου πάσης δύσεως, του Σινανπασιά ορισμός και χαιρετισμός, εις τον πανιερότατον μητροπολίτην Ιωαννίνων, και εις τους εντιμοτάτους άρχοντες ... και εις τον πρωτοστράτορα τον Μπουήσαβον Ορισμ. Σινανπασίας (Rigo) 62⁶. 3) (Εδώ προκ. για παιδικό παιχνίδι) αρχηγός: Και έβαλεν (ενν. ο Αριστοτέλης) αυτόν (ενν. τον Αλέξανδρον) πρωτοστράτορα εις διακόσια παιδιά και εις άλλους διακοσίους έβαλε τον Πτολομαίον τον βοϊβόνταν Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 111¹⁵.

πρωτοσύβουλος ο, βλ. πρωτοσύμβουλος.

πρωτοσυγγενής ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. συγγενής.

Ο στενός, κοντινός συγγενής: σήμερον άλλον αντ' εμού δίδω σας βασιλέαν, | γαμπρόν εμόν ... (παραλ. 1 στ.), δόκιμος εις την δύναμιν, πρώτος εις την αντρείαν, | το μαρτυρούσιν σήμερον της γης Αργυροκάστρου! και εσείς οι πρωτοαρχεύοντες, οι πρωτοσυγγενείς μου Λίβ. Esc. 2364.

πρωτοσύγκελλος ο, Byz. Kleinchron. Α' 324⁸, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 22^ν, 31^ν.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. σύγκελλος. Η λ. σε έγγρ. του 11. και 12. (TLG, Caracausi), καθώς και του 14. αι. (TLG), στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 282²⁸, στο Meursius και σήμ. Βλ. και LBG.

Το εκκλησιαστικό αξίωμα του πρώτου συγκέλλου (για το πράγμα βλ. ODB, λ. *synkellos*, LBG, στη λ., Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 129, Πηλίλης, Αξιώματα 197): Τα οφφίκια, οπού δίδονται εις ιερομόναχον. Τον πρωτοσυγκέλλου, τον αρχιμανδρίτου και του συγκέλλου Μαλαξός, Νομοκ. 516.

Έκφρ. μέγας πρωτοσύγκελλος = (α) ο σύγκελλος του Πατριάρχη (μετά το 1204: βλ. ODB, ό.π., Πηλίλης, ό.π.): ο μέγας πρωτοσύγκελλος και ηγούμενος της σεβασμίας βασιλικής μονής του Παντοκράτορος ιερομόναχος και πνευματικός Μακάριος ο Μακρύς ονομαζόμενος Σφρ., Χρον. (Maisano) 70⁸⁻⁹. (β) (εδώ) τίτλος ιερομόναχου της εκκλησίας της Κέρκυρας: εγώ ο ευτελής και ανάξιος Ιωαννίκιος ιερομόναχος ο Καρτάνος και μέγας πρωτοσύγκελλος Κερκύρων, από των πολλών μου αμαρτιών εβάλθην εις φυλακήν των Βενετιών Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 13^ν.

πρωτόσυκο(ν) το.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. σύκο(ν). Τ. πρωτόσ'κο και πληθ. πρωτόσ'κα σήμ. ιδιωμ. (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., λ. πρωτόσυκο, Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., λ. πρωτόσ'κα, Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, λ. πρωτόσ'κο). Η λ. στο LBG (πρωτόσυκον) ο πληθ. πρωτόσυκα στο Δημητράκ., Σταματ. και ΑΛΝΕ.

Το πρώιμο σύκο: οι αστέρες του ουρανού έπεσαν εις την γην, ωσάν η συκία σειομένη από μεγάλον άνεμον ρίχνει τα πρωτόσυκα Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Αποκάλ. Ιω. ς' 13 σήμ.

πρωτοσυμβουλεύω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το συμβουλεύω.

Προτείνω, δίνω μια συμβουλή πρώτος: Εσύ επρωτοσυμβούλευσες, λέγων τούτο γενέσθαι| συμφέρει υπέρ του λαού αυτόνον απολέσθαι Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ανάστ. 309.

πρωτοσύμβουλος ο, Χρον. Μορ. Η 164, 561, 1812, Χρον. Μορ. Ρ 164, 561, 1812, 5287, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 21, 88, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 71^{11, 15, 18, 29, 31, 39}, 72⁵. πρωτοσύμβουλος, Χρον. Μορ. Ρ 1844.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. σύμβουλος. Η λ. τον 7.-8. αι. (TLG, LBG), σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Vat. II 129¹⁴⁻¹⁵) και στο Du Cange, λ. πρωτοσύμβουλοι.

Τίτλος ανώτατου (συν. αλλοεθνούς) πολιτικού και στρατιωτικού αξιωματούχου (στο βυζαντινό τυπικό για το πράγμα βλ. Papoulia, S-OF 25, 1966, 391-392, Du Cange, Lat., λ. *protosymbolus*, LBG, στη λ.)· ανώτατος άρχοντας, σύμβουλος του πρώτου σε ιεραρχία αξιωματούχου κράτους, βασιλείου κλπ.: κράζει (ενν. ο βασιλεύς) τον πρωτοσύμβουλόν του, ο οποίος ήτον δεύτερος της βασιλείας, το όνομάν του Αραχής, αστρολόγος την τέχνην πάνν καλός Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 85¹². ο Πτολεμαίος δ' έφησε τάχιστα τω Κανδαύλῃ (παρ. 1 στ.) ... λάβε τον Αντίγονον ως άγγελον, Κανδαύλῃ,| τον μέγαν υπερασπιστήν, τον πρωτοσύμβουλόν μου Βίος Αλ. 5184· (προκ. για τους πρώτους συμβούλους του σουλτάνου, βλ. Papoulia, ό.π. 397): ο δε (ενν. ο σουλτάν Σουλαϊμάν) συμβούλιον εποίησεν μετά των πρωτοσυμβούλων αυτού ίνα κόψη τους χριστιανούς Byz. Kleinchron. Α' 259⁸⁴· (προκ. για τον στρατάρχη): Κράζει (ενν. ο πρίγκιπας) τον μισσίρ Ανσελήν τον πρωτοσύμβουλόν του,| παρακαλεί κι ορίζει τον να ορθώσει τα φουσσάτα Χρον. Μορ. Η 5287· (προκ. για αξιωματούχο της ενετικής δημοκρατίας που εκλεγόταν από τους ευγενείς με θητεία δύο χρόνων· βλ. Κριαρ., Ελλην. 14, 1955, 499): Μαρτσέλλον καπετάνιον ...| και δύο πρωτοσυμβούλους, Σοβράντσον και Κυρίνη,| ... εβγάλασιν ...|, ασούσσουνους, αγνώριμους, από τον Άδη κάτω Σκλάβ. 102.

πρωτοσυντυχαίνω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το συντυχαίνω.

Μιλώ για πρώτη φορά (προκ. για γλώσσα): εβασίλευσεν ο Λατίνος ... και τούτος ήτονε ο πρώτος οπού επρωτοσύντυχε λατινικά Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 120^v.

πρωτότερ-, βλ. πρωτύτερ-.

πρωτοτοκάρι(ν) το.

Από το επίθ. πρωτότοκος και την κατάλ. -άρι(ν). Τ. πρωτικάρι(ν) σήμ. στο ποντ. ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., όπου και τ. πρωτεκάρι(ν)).

(Προκ. για ζώο) πρωτογέννητος: Αυτύνος πρώτος έδειξε θυσίαν την καθάρια| από τ' αρνιά του τα παχιά και τα πρωτοτοκάρια Χούμνου, Κοσμογ. 164.

πρωτοτόκια τα, Χούμνου, Κοσμογ. 1339.

Το μτγν. ουσ. πρωτοτόκια. Η λ. και σήμ.

Τα δικαιώματα του πρωτότοκου παιδιού: Ητον πρώτος ο Ησαύ και ο Ιακώβ ύστε-

ρος αδελφός· ἀλλ' ὅμως ἐγίνε πρώτος ο Ἰακώβ, διότι ο Ἡσαὺ θεληματικῶς του ἐπώλησε τὰ πρωτοτόκια του διὰ κομμάτι ψωμί Νεκταρ., Ἱεροκοσμ. Ἰστ. 46· Δος μου τὰ πρωτοτόκια σου, α θέλεις, ἀδελφάκιν, και πάρε το σκουτέλλιν μου γεμάτον το φακάκιν Χούμνου, Κοσμογ. 1337.

πρωτοτοκία ἢ πρωτοκοκά, Πεντ. Γέν. XXV 31, 32, XVII 36, Δευτ. XXI 17 (ἐκδ. πρωτόκοκας· διόρθ. Hesseling [Πεντ. Εισαγ. σ. XVI]).

Το μτγν. ουσ. πρωτοτοκία. Ο τ. πρωτοκοκά με προληπτική αφομ. ἀπὸ τὴ διαδοχή δύο ὁμοίων συλλαβῶν (βλ. Hesseling [Πεντ. Εισαγ. σ. xxviii]). Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Τὰ δικαιώματα του πρωτότοκου παιδιοῦ, τὰ πρωτοτόκια (βλ. ἁ.): ἐπούλησεν (ενν. ο Εσαὺ) τὴ πρωτοκοκά του του Ἰακώβ αὐτ. Γέν. XXV 33· ο Ἰακώβ ἔδωσεν του Εσαν ψωμί και μαγέρεμα φακῆς και ἔφαγεν και ἤπιεν κι εσηκώθην κι ἐδιάβην και ἐχύδιασεν ο Εσαν τὴ πρωτοκοκά αὐτ. Γέν. XXV 34.

πρωτοτοκίζω πρωτοκοκίζω. — Πβ. και πρωτοτοκῶ.

Απὸ τον ἀόρ. του πρωτοτοκῶ. Ο τ. πρωτοκοκίζω με προληπτική αφομ. ἀπὸ τὴ διαδοχή δύο ὁμοίων συλλαβῶν (πβ. Hesseling [Πεντ. Εισαγ. σ. xxviii]). Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λ.

Δίνω τὰ δικαιώματα του πρωτότοκου παιδιοῦ· ἀναγνωρίζω ἓνα παιδί μου ως πρωτότοκο (για τὴ σημασ. πβ. μτγν. πρωτοτοκεύω): εἰς ἀνὴρ δυο γεναίκες, ἡ μια ἀγαπημένη και ἡ μια μισισμένη, και γεννήσουν αὐτοννοῦ παιδιὰ ... και να εἶναι ο υἱός ο πρωτόκοκος τῆς μισισμένης ... να μὴ μπορέσει να πρωτοκοκίσει τον υἱόν τῆς ἀγαπημένης του ἐπὶ πρόσωπα υἱόν τῆς μισισμένης τον πρωτόκοκο Πεντ. Δευτ. XXI 16.

πρωτότοκος, ἐπίθ., Συναξ. γυν. 191, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 8^ε, 163^ε δις, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 56²⁹· πρωτόκοκος, Πεντ. Γέν. IV 4, XXII 21, XLIX 3, Έξ. XII 29, Λευιτ. XXVII 26, Αρ. III 2, 41, 45, VIII 16, XVIII 17, XXVI 5, XXXIII 4, Δευτ. XII 17, XIV 23, XV 19, XXV 6· θηλ. πρωτόκουκη, Πεντ. Γέν. XXIX 26.

Το μτγν. ἐπίθ. πρωτότοκος (λ. πρωτοτόκος με διαφορ. σημασ. ἤδη ἀρχ.). Ο τ. πρωτόκοκος με προληπτική αφομ. ἀπὸ τὴ διαδοχή δύο ὁμοίων συλλαβῶν (Hesseling [Πεντ. Εισαγ. σ. xxviii]). Η λ. και σήμ.

Που γεννήθηκε πρώτος σε μια οικογένεια, ο μεγαλύτερος ἀπὸ ὅλα τὰ ἀδέρφια: τῆς Αλκήστιδος ἀρίστης, τῆς ωραίας και σωφρόνης, παις πρωτότοκος υπήρχεν Ερμον. Δ 205· εἶπεν ο Κύριος πρὸς τον Μωσεῖ· ἀνάγραψε παν πρωτόκοκο ἀσερνικό εἰς τὰ παιδιὰ του Ἰσραὴλ Πεντ. Αρ. III 40· εἰς ἀνὴρ δυο γεναίκες, ἡ μια ἀγαπημένη και ἡ μια μισισμένη, και γεννήσουν αὐτοννοῦ παιδιὰ ... και να εἶναι ο υἱός ο πρωτόκοκος τῆς μισισμένης Πεντ. Δευτ. XXI 16· (μεταφ.): Νυν δε εἶδομεν και πεπιστεύκαμεν, ὅτι οὔτοι εἰσὶν (ενν. οἱ Γραικοί) οἱ πρωτότοκοι τῆς ἐκκλησίας υἱοὶ και πνεῦμα Θεοῦ ἐστὶ το λαλὸν και ενεργοῦν ἐν αὐτοῖς Δούκ. 267⁹.

Το ἀρσ. ως ουσ. = 1) Το πρωτότοκο ἀρσενικό παιδί: ο Κενααν ἐγέννησεν τον Ζιδων τον πρωτόκοκό του και τον Χεθ Πεντ. Γέν. X 15· να ἀπεθάνει παν πρωτόκοκος εἰς τὴν γῆν τὴν Αἴγυπτο Πεντ. Έξ. XI 5. 2) Μεταφ. α) (προκ. για το Χριστό ως τον πρωτό-

τοκο της νέας χριστιανικής ανθρωπότητας και της ουράνιας κοινωνίας των αγίων για τη σημασ. βλ. Bauer, Wört., στη λ. 2a): ο παντοκράτωρ Θεός, ο Πατήρ των όλων, εξήγειρε τον πρωτότοκον πάσης κτίσεως τη τρίτη ημέρα εκ των νεκρών, τον Κύριον ημών Ιησούν Χριστόν Φυσιολ. 339¹¹. β) (προκ. για τους πρώτους χριστιανούς που αγιοποιήθηκαν και έγιναν τα πρώτα μέλη της ουράνιας βασιλείας· για τη σημασ. βλ. Bauer, Wört., ό.π. 2b): αυτοί μεν (ενν. οι φονευθέντες άγιοι Πατέρες) εν ουρανοίς χαίρονται μετά αγγέλων, πανηγυρίζουσι μετά μαρτύρων, χορεύουσι μετά οσίων εν τη Εκκλησία των πρωτοτόκων των απογεγραμμένων εν ουρανοίς Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 96.

Το θηλ. ως ουσ. = η πρωτότοκη κόρη μιας οικογένειας, η μεγαλύτερη σε ηλικία κόρη· και είπεν ο Λαβαν· δε γένεται έτσι εις το τόπο μας του δώσει τη μικρή ομπροστά στη πρωτόκουκη Πεντ. Γέν. XXIX 26· είπεν η πρωτόκοκη προς τη μικρή· ο πατέρας μας γέρος ... Πεντ. Γέν. XIX 31.

Το ουδ. ως ουσ.= αυτός που γεννήθηκε πρώτος· (εδώ προκ. για ζώο): να απεθάνει παν πρωτόκοκος εις την γηή την Αίγυπτο, από πρωτόκοκο του Φαρώ ... ως πρωτόκοκο της σκλάβας..., και παν πρωτόκοκο χτήνου Πεντ. Έξ. XI 5· να φέρετε εκεί (ενν. στο θεσιαστήρι) τα ολοκαυτώματά σας ... και πρωτόκοκα του βουκολιού σας και του ποιμινιού σας Πεντ. Δευτ. XII 6· (εδώ συνολικά για τα πρωτογέννητα ανθρώπων και ζώων): όταν ήλθεν το μεσονύκτιον ο Θεός απέρασε από την μέσην της Αιγύπτου και ελάβωσε όλα τα πρωτότοκα έτσι των ζώων ώσπερ και των ανθρώπων Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 163^v.

πρωτοτοκώ· πρωτοκοκώ. — Πβ. και πρωτοτοκίζω.

Το μτγν. πρωτοτοκέω. Ο τ. πρωτοκοκώ με προληπτική αφομ. από τη διαδοχή δύο όμοιων συλλαβών (βλ. Hesseling [Πεντ. Εισαγ. σ. xxviii]).

(Μέσ., προκ. για ζώο) γεννιέμαι πρώτος, είμαι πρωτότοκος: πρωτόκοκο ος να πρωτοκοκηθεί του Κυρίου εις χτήνο να μην αγιάσει ανήρ αυτό Πεντ. Λευιτ. XXVII 26.

πρωτότυπος, επίθ., Σφρ., Χρον. (Maisano) 186^{3,34}, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 369^v, Zygomalas, Synopsis 225 Λ 36, 231 Μ 22.

Το μτγν. επίθ. πρωτότυπος. Η λ. και σήμ.

(Νομ., προκ. για οφειλέτη) πρώτος, βασικός, κύριος: Τινές καλούσι και ονομάζουσι τον εγγυητήν και χρεώστην δεύτερον, τον δε άνθρωπον δι' ον εγένετο η εγγυή χρεώστην πρώτον ή και χρεώστην πρωτότυπον Zygomalas, Synopsis 179 Ε 30.

Το ουδ. ως ουσ. (ήδη μτγν.) = α) αρχέτυπο, πρότυπο: Οίδατε ότι αγωνίζεται ο ζωγράφος, ίν' ωραίαν τοις χρώμασι καταστήση την εικόνα ... Ούτω καγώ, ίνα την υμετέραν ψυχήν την κατ' εικόνα πλασθείσαν, ωραίαν και ομοίαν τω πρωτοτύπω, ου χρώμασι και ενδύμασι, αλλά τω λόγω του Θεού Lucar, Sermons 148· (προκ. για το πρόσωπο που απεικονίζεται στις χριστιανικές λατρευτικές εικόνες): ώσπερ ήφεραν εκείνοι (ενν. αι Μυροφόραι γυναίκες) τα αρώματα εις τον Χριστόν να τον αλείψουν, έτσι και ημείς αλείφομεν την τύπωσιν εκείνου, διότι η τιμή οπού κάνομεν εις τας εικόνας αναφέρνεται επί το πρωτότυπον Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 392^v. β) (νομ.) το αρχικό, το αυθεντικό επίσημο έγγραφο: Κανένας δεν πρέπει να προφέρει

όσα βασιλικῶν εγγράφων αποφάσεων ..., ἀλλ' αὐτὰ τα αὐθεντικά, ἤγουν τα πρωτότυπα, ἐν οἷς ἐστίν, εἰς τα οποία μέσα εἶναι, καὶ ἡ υπογραφή του βασιλέως Zygomalas, Synopsis 150 B 45· Ἐχουσι δε χρέος ἀπαραίτητον οἱ αὐθεντικοὶ γραμματικοὶ νὰ γράφουν ὅτι γένει, καὶ ὅταν εἶναι χρεῖα νὰ δίδουν ὅσα, καὶ νὰ φαίνονται καὶ τα πρωτότυπα ὅθεν μεταγράφονται Zygomalas, Synopsis 139 A 104.

πρωτοῦπάρχω.

Από το α' συνθ. πρωτο- καὶ το υπάρχω.

Προῦπάρχω, προηγούμεναι: ὁ Μέγας Βασίλειος λέγει ..., εἰάν ἐπρωτοῦπήρχεν ἡ γέννησις του φωτός, διατὶ λέγεται πάλιν ὅτι ὁ ἥλιος ἐγένεν διὰ νὰ φέγγει τὴν ἡμέραν; Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 47^α.

πρωτοῦπνιον το' πρωτόπνιν.

Από το α' συνθ. πρωτο- καὶ το ουσ. *ὑπνιον (<ουσ. ὕπνος καὶ τὴν υποκορ. κατάλ.-ιον). Ο τ. καὶ σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 766, Χατζ., Λεξ.). Λ. πρώθυπνον μτγν. (Lampe, Lex., Λ. πρωτοῦπνιον) καὶ πρωθύπνιον τον 5. αἰ. (TLG, Lampe, Lex., ὁ.π.). Η λ. τον 4.-5. αἰ. (TLG) καὶ σήμ. στον τ. πρωτοῦπνι.

(Επιρρ.) το πρώτο χρονικὸ διάστημα του ὕπνου: ἐβγήκεν μία μεγάλη καὶ καλὴ συντροφία Γενουβῆσοι ἀπὸ ὁπέρας καὶ ἐφτάσαν ἀπανωθιον τοὺς το πρωτόπνιν, καὶ ἤσαν τοὺς ἀπὲ τον κόπον κοιμισμένους Μαχ. 432³².

πρωτόυπνος ο. — Πβ. καὶ πρωτοῦπνιον.

Από το α' συνθ. πρωτο- καὶ το ουσ. ὕπνος. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

(Επιρρ.) το πρώτο χρονικὸ διάστημα του ὕπνου: ἐσίμωσεν (ενν. ὁ Μπερτόλδος) το αὐτὶ του ... νὰ ἀγροικῇσιν τινάν, καὶ μὴν ἀκούοντας καμίαν ψυχὴν εἰς ἐκεῖνες τες κάμαρες, (διατὶ ἦτον ὅλοι εἰς τον πρωτόυπνον), ἀνοιξε τὴν θύραν ... καὶ ἐβγαίνει εἰς τὴν αὐλὴν Μπερτόλδος 64.

πρωτοφαίνομαι.

Από το α' συνθ. πρωτο- καὶ το φαίνομαι. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Παρουσιάζομαι, φαίνομαι γιὰ πρώτη φορά: Μα τοῦτα ας ἀφήσομεν νὰ πούμεν τι ἐγίνη| ἐκεῖ που πρωτοφάνηκε ἐκείνη ἡ γιὰλινη Διήγ. ωραιότ. 856.

πρωτοφανίστικος, επίθ.

Από το επίθ. πρωτοφανής καὶ τὴν κατάλ. -ιστικός. Το ουδ. πρωτοφανίστικον στο Βλάχ. Πληθ. ουδ. πρωτοφανίστικα τα στα Κύθηρα (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.). Η λ. στο Somav. (Λ. πρωτοφανέστικός) καὶ σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ.² Δ' 593, γρ. πρωτοφανήστικός, Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, Λ. πρωτοφανέστικός).

(Προκ. γιὰ φρούτο) πρώιμος: Εκεί λοιπόν εἰς το χωράφιν οπου τον ἐστελλεν (ενν. ὁ αὐθέντης) εἶχεν συκιάν, ἡ οποία ἐκαμινε πρωτοφανίστικα σύκα Βίος Αἰσώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 61³⁷.

πρωτοφονεύω.

Από το α' συνθ. πρωτο- καὶ το φονεύω.

Σκοτώνω κάπ. πρώτο: Λιοντάρι χρυσοπτέρυγο ... (παραλ. 2 στ.) ... όλους γιαμιά τους ξέσκισε κι ένα προδότη πλάνοι που βγήκε και τ' αρμήνεψε (ενν. του Οτομάνο) τέχνες κι εχάλασέ με! κι εκείνο πρωτοφόνεψε κι εμένα γδίκησέ με Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 498¹².

πρωτοφταιστής, επίθ.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. φταιστής (βλ. ά. πταιστής).

(Προκ. για το σατανά) πρωταίτιος: Και πάραυτα εσηκώθηκεν εχθρός της αληθείας, | ο πρωτοφταιστής δαίμονας και υιός της απωλείας Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 451.

πρωτοχαιρετίζω, Λόγ. παρηγ. L 244.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το χαιρετίζω. Λ. πρωτοχαιρετώ σήμ. (Κριαρ., Λεξ.). Η λ. στο L-S Κων/νίδη, στο Κουμαν., Συναγ. και το ΑΛΝΕ.

Χαιρετώ κάπ. πρώτος: Έδραμεν όμως προς αυτήν, ως έλεγεν ο ξένος | και πρωτοχαιρετίζει την Λόγ. παρηγ. Ο 249.

πρωτοψάλλω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ψάλλω.

Ψέλλω για πρώτη φορά κ.: Να τιμήσομεν και την Μαρίαν την Παρθένον, όπου επρωτόψαλεν αυτόν τον ύμνον (ενν. τον ύμνον «Μεγαλύνει η ψυχή μου τον Κύριον») Ροδινός (Βαλ.) 75.

πρωτοψάλτης ο, Σπανός (Eideneier) D 1666, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 46, Μαλαξός, Νομοκ. 519 δις, Διαθ. 17. αι. 3⁷¹, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 90^v.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. ψάλτης. Η λ. σε επιγρ., τον 9.-10. αι. (LBC, Λεονταρίτου, Εκκλ. αξιόμ. 497), σε έγγρ. του 11.-16. αι. (TLG, Caracausi, Cod. Mon. Prodr. A 553, κ.α.), στο Meursius και σήμ. εκκλ.

(Εκκλ.) κληρικός ή λαϊκός επικεφαλής και δάσκαλος του χορού μιας εκκλησίας (για το πράγμα βλ. Ράλλης, Πρακτ. Ακ. Αθ. 11, 1936, 66-69, Λεονταρίτου, ό.π., 497-9): Ο γαρδενάλης έπεψεν τον Καρσεράν Σουαρέ απάνω εις το κάτεργον του ρηγός και ... τον σιρ Κόλαε δε λα Πριντσέσε τον πρωτοψάλτην της Αγίας Σοφίας Μαχ. 676¹⁵. Νικηφόρος ευτελής ιερεύς πρωτοψάλτης Συνθήκ. Καλλ. (Μέρτζ.) 275· Ταύτα (ενν. τα σφφίκια) δίδονται εις τους λαϊκούς: Του πρωτονοταρίου, του λογοθέτου, του ρήτορος, του πρωτοψάλτου Μαλαξός, Νομοκ. 517.

πρωτύτερα, επίρρ., Ασσίζ. 4²⁹, 84¹², 136²¹, Διγ. Α 2505, Σαχλ., Αφήγ. 311, Σαχλ. Ν 295, Λίβ. Esc. 692, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2401, Μαχ. 262¹⁹, Θησ. (Foll.) I 136, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 145, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 67²³, Ξόμπλιν φ. 130^r, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Εξήγ. π, Μαλαξός, Νομοκ. 335, Αχέλ. 1245, 2461, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 112⁷, Αιτωλ., Βοηβ. 129, Χρον. σουλτ. 57¹⁸, Ιστ. πατρ. 103⁶, Μορεζ., Κλίνη φ. 368^v, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 309¹⁴, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 163⁵⁻⁶, Λαυρ., Οπτασία Σ. 115, Πα- νώρ.² Δ' 84, Πιστ. βροσκ. IV 8, 122, Μανολ., Επιστ. 173³¹, Ιστ. Βλαχ. 1031, Σουμμ., Ρε- μπελ. 158, Διγ. Ανδρ. 367²³, 410⁴, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 186, Στάθ. (Martini) Α' 134, Διήγ. ωραιότ. 662, Νομοκριτ. 83, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1276], Ε' 1223, Φορτουν. (Vinc.) Α' 286, Β' 198, Ροδινός (Βαλ.) 214, Διακρούσ. (Κακλ.) 1194, Μπερτολδίνος 111,

Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. ιδ' 22 κ.π.α· εμπρωπύτερα· εμπρωτότερα, Χρον. Τόκκων 706· εμπρωτύτερα, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 228⁵, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 88^v, 118^v, Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών νξά', ρξθ', σοβ'· εμπρωτύτε-
ρας· ομπρωτύτερα, Καρτάν, Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 120^r, 301^v· πρωτέτε-
ρα, Μπερτόλδος 16· πρωτότερα· πρωτύτερας, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1032, 1168,
3777, Μορεζ., Κλίνη φ. 38^v, 53^v, Πανώρ.² Ε' 201, Πιστ. βοσκ. I 1, 300, V 5, 126, Βενετσάς,
Δαμασκ. Βαρλαάμ 30²⁴, 33²⁰, 34³⁸, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Ε' 1438, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Α-
λεξ. Στ.-Αποσκ.) 148⁷, 360³, 449¹²· πρωτύττερα, Μαχ. 590⁷· πρωτυττέρα, Βουστρ.
(Κεχ.) B 185⁹.

Από το επίθ. πρωτύτερος. Ο τ. εμπρωτότερα από το πρωτότερα, πιθ. από ανα-
λογ. επίδρ. του συγκρ. εμπρότερα του εμπρός (βλ. ά.). Ο τ. εμπρωτύτερα από το
πρωτύτερα, σε έγγρ. του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 514). Ο τ.
ομπρωτύτερα από το πρωτύτερα, πιθ. από αναλογ. επίδρ. του συγκρ. ομπρότερα του
ομπρός (βλ. ά. εμπρός)· ο τ. στο Meursius (γρ. ομπροτίττερα). Ο τ. πρωτύτερας στο
Βλάχ. (γρ. προτήτερας), σε έγγρ. του 17. αι. (Ζερβογιάννης, Αμάλθ. 14, 1983, 99, Κα-
ζανάκη, Θησαυρ. 11, 1974, 274, Μαυρομάτης, Θησαυρ. 16, 1979, 220, Παπαδάκη, Θη-
σαυρ. 19, 1982, 145) και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.). Τ.
προυντύτιρας σήμ. ιδιώμ. (Ανδρ., Ιδ. Μελ.). Ο τ. πρωτύττερα και σήμ. στην Κύπρο
(Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. 151, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδιώμ., λ. πρωτήτερα). Τ.
μπρω(τ)ύτερα σήμ. ιδιώμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιώμ. Καρπάθου, λ. μπρωύτερα, Μιχαηλ-
Νουάρ., Λεξ., λ. μπρο(τ)ύτερα). Τ. πρωτοτέρως σε έγγρ. του 19. αι. (Αλιπράντης, Λεξ.
Πάρου). Η λ. στο Βλάχ. (γρ. προτήτερα), σε έγγρ. του 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149
Α' 51¹⁶, 92¹⁰, Β' 220α⁴, Γ' 201³², 349³, Κασιμ., Έγγρ. 1 (79), 63 (145), Γρηγορόπ., Έγγρ. 45³²,
78¹⁰, 120⁹⁶, στ. 2⁵⁰, 11²⁶), του 18. αι. (Αθανάσιος εξ Αγράφων 89, 95, 130, Σκουβαρά,
Ολυμπιώτ. 463, 465, 467) και σήμ.

1) (Χρον.) α) προηγουμένως: Είπα σου το και πρωτύτερας πως ο πατέρας σου ε-
κείνους τους σοφούς οπού εφιλοσοφούσασιν απάνω εις τούτο, ... άλλους μεν εθανάτω-
σεν, άλλους δε πάλιν εξόρισεν Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 47⁷. Ο μύθος λέγει ότι
πολλοί άνθρωποι δεν φροντίζουν την βλάβην τους, όταν θωρούν και τους εχθρούς
τους πως βλάπτονται εμπρωπύτερα Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 25· επροεφήτευσεν
(ενν. ο προφήτης Ιερεμίας) τι του έδειξεν ο Δανιήλ πρωτύτερα διά τον Αλέξανδρον
Διήγ. Αλ. G 266³²⁻³³. Ο τόπος απού λέγεται τώρα Άγιον Όρος ελέγετονε πρωτύτερας
Αίγειον Όρος Μορεζ., Κλίνη φ. 135^v (εδώ) την προηγούμενη φορά: Και με τούτο το
θάρρος εβούλουμουν να έλθω πρωτύτερα εις εσάς, διά να έχετε και δευτέραν χάριν
Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Κορ. Β' α' 15^v (εδώ πλεοναστικά): εξόχως έγινε,
καθώς προείπα πρωτύτερα, από γνώμη και βουλή του άνωθεν κόντε Πορτσένιγou του
γουβερναδόρου Σουμμ., Ρεμπελ. 166· ο αισθητός και βλεπόμενος ούτος ήλιος, προ του
να φανεί ανατέλλοντας εις την ανατολήν, φαίνονται πρωτύτερα αι ακτίνες του απά-
νω εις τας κορυφάς των υψηλών βουνών Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 63· β) νωρίτερα, πιο
μπροστά, στο μεταξύ: με τι να πολεμήσομεν, αφέντη, τους εχθρούς σου; Επρεπεν
εμπρωτύτερα να τδβανες στον νου σου Ιστ. Βλαχ. 1010· Σαν επαρασυνήφερε, μέσα της
λογαριάζει| κι εκείνον οπού θε να πει πρωτύτερα λογιάζει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ'
260· ωσάν είδε ο αφέντης της Βλαχίας πως του κάμει πολλή ζημίαν, έβαλε ανθρώπους

και έκαμε αγάπην με τον σουλτάν Μεχεμέτη, να του δίδει χαράτσι πάσα χρόνο, εκείνο όπου έδιδε και πρωτύτερα Χρον. σουλτ. 51¹³. Όμως εμείς ουδέ ποσώς μηδέν τον καρτερούμεν, | γιατί το φύγι των Τουρκών πρωτύτερα θωρούμεν Αχέλ. 2459· (εδώ) έγκαιρα: αν είχαν αναφάνειν πρωτύτερα απάνω τους Σαρακηνούς, δεν εγινίσκετον τούτον το κακόν και η ζημία απού 'γίνην Μαχ. 666²³. (εδώ σε αντίθεση με την έκφρ. την ώραν εκείνην): ήδωκεν ο Θεός του παιδίου τόσην χάριν, και πρωτύτερα εψιθύριζεν τα λόγια, καθώς ψιθυρίζουν τα βρέφη, και την ώραν εκείνην ... ομίλει τόσα καθάρια ... απού όλοι εξενίζουντανε Μορεζ., Κλίνη φ. 378· (εδώ με το συγκρ. πλιο για έμφαση): Η αδελφή μου εδεπά νά 'ρθω μου 'χε μηνύσει (παρ. 1 στ.) και τούτος πλιο πρωτύτερα ήθελεν έμπει μέσα | ογιά να κλέψει τίβετας, γή πράμα γή τορνέσα Φορ-τουν. (Vinc.) Δ' 31· γ) αρχικά, πρώτα-πρώτα: ετρέξαν ούλοι εις το παλάτιν, και πρωτύτερα επήγαν εις την αυλήν της ρήγαινας Βουστρ. (Κεχ.) 184¹⁰. Αυτόν γουν τον ναόν, όπου άρχισεν ο βασιλεύς Ιουστινιανός να τονε κτίσει, τον είχεν ο βασιλεύς Κωνσταντίνος πρωτύτερα κτισμένον Hagia Sophia ω 512⁸. δ) παλαιότερα: ο κεραυνός σου έφθειρε ωσάν το ξεύρουν πάντες | και άλλους εμπρωτύτερα και τους αγρίους γιγάντες Κρουσ., Τουρκογρ. 381· αγάλια-αγάλια θρέφεται (ενν. η αγάπη), σαν το καμίνι ανάφτει, | κεντά και καίγει δυνατά και το κορμί μας βλάφτει. | Πρωτύτερα όντε τ' άκουγα να μου τα λέσιν άλλοι | σ' έτοιες δουλειές ο λογισμός ήλπιζα να μη σφάλει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 325· ο ποίος (ενν. ο Γαβριήλ) και πρωτύτερα ήτον εδώ 'στεμμένος, | με τον Θεού το θέλημα αφέντης καμωμένος Ιστ. Βλαχ. 771· εδιάβησαν εις τον σουλτάν Μεχεμέτη και εστερεώσαν την αγάπη όπου είχανε και πρωτύτερα Χρον. σουλτ. 105²⁷. (εδώ σε αντίθεση με το ύστερον): ο Ιωάννης, ο υιός του Ανδρονίκου, ... ήτονε πρωτύτερα τυφλωμένος και υστερου ήλθε το φως του Χρον. σουλτ. 29²⁷. (εδώ σε αντίθεση με το τώρα): ολίγοι ήταν πρωτύτερα μαζί (ενν. πλούσιοι) και τώρα πλουσιότεροι απ' αυτόν, αλλά δεν έκαμαν τόσα καλά Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 80· (εδώ πλεοναστικά): να ηξεύρεις ότι πρωτύτερα, όσα σας επροέγραψα, το πως επήρα το βασίλειον της Περσίας και τον βασιλέαν τους τον Τάρειον εσκότωσα Διήγ. Αλ. F (Konst.) 66²³⁻²⁴. ε) μέχρι τότε: διά τούτην δε την αφορμήν τον τόπον τους αφήκαν | απούσανε πρωτύτερα κι εις άλλον εσταθήκαν Αχέλ. 819· επήρανε την Κωνσταντινούπολι από τον Αλέξιον, βασιλέα της Πόλης πρωτύτερα Χρον. σουλτ. 54¹³. στ) εκ των προτέρων: ήλθα να σου το ειπώ πρωτύτερας οδιά να μην φοβηθείς όταν ιδείς το μυστήριον Μορεζ., Κλίνη φ. 53· Εκάλεσε (ενν. ο Θεός) το όνομά του και την φύσιν ενός εκάστου ζώου ώσπερ να τα είχεν γραμμένα, όπου ουδέ τα εμελέτησε ή τα εσυλλογίσθη ομπρωτύτερα, αλλά μόνον παρευθύς Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 67· Σαν κάμεις τώρα, | πρωτύτερα να το 'καμες έπρεπ' εις άλλην ώρα Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 69¹². ζ) (με επόμ. γεν.) πριν από: μετά τον θάνατον της μάννας μου να τα αφήνει και να τα δίδει (ενν. τα χρήματα) της κερα Φιλίππας της αδελφής μου ή, αν της φανεί (ενν. καλό) να της τα δώσει και πρωτύτερα του θανάτου της (ενν. μάννας μου) Διαθ. Πασχαλίγ. 78· η) (με επόμ. προθ.) η¹) (με επόμ. την προθ. από): Περί χήρας, όπου γεννήσει πρωτύτερα από ... σαράντα ημέρες Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 201¹⁸⁵. τες ημέρες εκείνες πρωτύτερα από τον κατακλυσμόν Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. κδ' 38· η²) (με επόμ. την προθ. παρά): κανείς ιατρός ξένος ... ουδέν πρέπει να ιατρεύσει απού καρούραν τινάν, έως όπου να φανερωθεί με ετέρους ιατρούς ... έ-

μπροσθεν του επισκόπου και πρωτύτερα παρά τούτον να γένει, και αν ηγνωρίσουν ότι ούτος εστίν δίκαιος κληρονόμος της ιατρείας, να ιατρεύσει Ασσίζ. 186⁵· εκείνη η γυναίκα (ενν. η χήρα) οπού επήρεν άνδραν πρωτύτερα παρά το εντεχάμενον, εθεσπίστην της ετέρης τιμωρίας Ασσίζ. 120¹⁰⁻¹¹· Θ) (πριν από συνδ.) Θ¹) (με επόμ. το σύνδ. παρά πβ. Επιτομή Λ. παρά ΙΑ'1, 4β) (1) (με επόμ. β' όρο σύγκρισης): Και μοναύτα επήγεν ο αποστολές πρωτύτερα παρά τινάν, και εποίκεν όρκον της κυράς, της ρήγαινας, ότι να ζήσει και να πεθάνει εις πάσα της ορισμόν Βουστρ. (Κεχ.) 44¹⁶· το δίκαιον κρίνει ότι εκείνος οπού ένι κρατούμενος τενιασμένος ότι έδερν άλλον ... εντέχεται πρωτύτερα να πλερώσει τον δαρμένον παρά την αυλήν Ασσίζ. 480¹¹· Καλά το είπες πως δεν ήκουσες ποτέ μήτε εώρακας τέτοιον λίθον, μα είναι δύσκολον να τον ιδείς (ενν. τον λίθον) εσύ πρωτύτερα παρά τον αυθέντην σου Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 48¹⁸⁻¹⁹· (2) (με επόμ. χρον. πρόταση): ο ένας είναι και αληθινός Θεός οπού είναι πρωτύτερα παρά να γενεί ο κόσμος Χριστ. διδασκ. 198· επρόβλεπε τες ταραχές και τους χειμώνας πρωτύτερα παρά να έλθουσι Χίκα, Μονωδ. 66· Θ²) (με επόμ. το σύνδ. παρουν πβ. Λ. παρουν ΙΑ'2α): εμπορώ να μοιάσω την βερτούν της μεγαλοψυχιάς εις το φαρκόνιν, ότι ήθελεν ψοφήσει πρωτύτερα απέ την πείναν παρουν να έφαγεν κριάς σαπημένον Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 130· ένι διαφεντεμένον να μηδέν λάβει κανείς διά γυναίκαν εκείνην την έλαβεν εκ των βυθών της κολυβήθρας ... ουδέ ο υιός του να μηδέν λάβει εις γάμον την θυγατέραν της θυγατρός της ... αλλά αυτά τα παιδιά του εγεννήθησαν πρωτύτερα παρουν να την βαπτίσει Ασσίζ. 126²⁰· Θ³) (με επόμ. το σύνδ. πριχού· εδώ πλεοναστικά, για έμφαση): ήλθεν ο γλυκύς όμβρος, ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός, και εδόθη εις την γην ... και δύνεται να βλαστήσει πάσα βλάστημα αρετής, τες οποίες αρετές δεν εδύνετον πρωτύτερας η ανθρόπινος φύσις πριχού να κατέβη αυτός ο ουράνιος όμβρος Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 407· ι) (με αιτιατ. που δηλώνει χρόνο· πβ. και ολίγον καιρόν πρωτύτερα στο Φυλλ. Αλ. (Βελουδ.) 274⁶): Γ' αμμάτι, απού 'χεν ήτονε καλύτερ' ογιά μένα! πολύ καιρό πρωτύτερα να 'χα 'σται τυφλωμένα Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 194· είδαν να κρατεί και να έχει εκείνον το κτηνόν ή εκείνον το πράγμαν εις νομήν έναν μήναν πρωτύτερα του Πασχάτου ή των Γεννών Ασσίζ. 174²⁴· (εδώ πλεοναστικά): αυτός εδιηγήθηκεν όσα ήκουσεν διά λόγου μου, ότι απεδώ και πέντε ημέρες πρωτύτερα πως είδεν παλληκάριον Ξανθόν, νέον, εις το Βλατολιβάδιν Διγ. Ανδρ. 370³³⁻³⁴· ια) (ως συγκρ., με επόμ. β' όρο σύγκρισης) ια¹) (με γεν.): απέθανε εμπρωτύτερας του πατρός του Κιγάλα, Σύνοψις ιστοριών νζ'· εάν γένηται ούτως, ότι εκείνος οπού του εδόθην η χάρις ετελεύτησεν πρωτύτερά του εκείνου οπού έμελλεν να λάβει την δωράν, εντέχεται να το περιλάβουν (ενν. το πράγμαν) οι κληρονόμοι του τεθνεώτος Ασσίζ. 157¹⁴· τέτοιας λογής εδιώξαν τους προφήτας οπού ήταν πρωτύτερά σας Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. ε' 12· ια²) (με αιτιατ.): Και τούτο γίνωσκε, ότι (ενν. τα δύο κάτεργα) εις τα μίλια έρχονται ίσα, αμή εις τας ώρας ποτέ δεν ημπορεί να έρθει ίσα, επειδή σηκώνεται (ενν. σχετικά με την άγκυρα) ένα το άλλον πρωτύτερα Rechenb. 78¹²· ια³) (με την πρόθ. από· πβ. Τζάρτζ., Νεοελλ. σύντ. Α' 77, 2): καθώς πρωτύτερας από λόγου μου εγνώριζες τον Θεόν και ελάτρενές τον με καθαρόν νουν Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 148²⁴· Απέθανε και η βασίλισσα Ζωή απ' αυτού πρωτύτερα Χρον. βασιλέων 1265· Αυτά επροσεύχετον ο Θεόδοτος, και ο Θεός ... ο συνιείς εις πάντα τα έργα ημών, έστοντας να δεχθεί την γνώμην του πρωτύτερα

από τα έργα, έδωκε τέλος της προσευχής του, και έστειλέ του πάραντα τον θάνατον Ροδινός (Βαλ.) 208. 2) (Τοπ.) πιο μπροστά, πριν από κ. άλλο: επολέμησε ο Ταμερλάνος ... και επήρε τον σουλτάν Μπαγιαζίτη και εχάλασε και το φουσσάτο του ... ως καθώς τα εγράψαμε πρωτύτερα Χρον. σουλτ. 57²². (εδώ σε αντίθεση με το ύστερα): Επίρρημα είναι μέρος λόγου άκλιτον όπου λαμβάνεται ή πρωτύτερα ή ύστερ' από το ρήμα Σοφίαν., Γραμμ. 80. 3) (Προκ. για υψηλότερη προτεραιότητα ή μεγαλύτερη σημασία) α) (για πράγματα) πριν και πάνω απ' όλα, πρώτο και κύριο: ο βισκούντης ένι κρατούμενος ... να νομέψει όλα τα πράγματα του τεθνεώτος, και να ποιήσει πούλῃσιν ... έως όπου να πλερωθεί εκείνον το όφλημαν πρωτύτερα· και έπειτα να μείνει τίποτες απ' εκείνα Ασσίζ. 388¹⁷. Αυτού δηλοί πρωτύτερα περί των κρισιμάτων, και ποταπός άνθρωπος εμπορεί να εγκλητεύσει εις την αυλήν έτερον άνθρωπον, και ποίον όχι Ασσίζ. 281⁶. (εδώ με επόμ. το σύνδ. παρά, βλ. Επιτομή, λ. παρά ΙΑ'Ια): πρωτύτερα παρά όλα τα πράματα του κόσμου πρέπει ο άνθρωπος να αγαπήσει τον Θεόν, τάπισα να αγαπήσει τον εμαντόν του, τάπισα να αγαπήσει τον κύρην του και την μάνναν του Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 75· β) (για πρόσωπα) πριν και πάνω απ' όλους τους άλλους, κατά προτεραιότητα σε σχέση με τους λοιπούς: ομού ετρώμεν πάντα·| εμπρότερά μου ενίβγετον, πρωτότερα καθίζει| και πάντα επροτίμουν τον εις τα καλά μπουκούνια Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 351· εγώ διά το δικό μου συμπαθώ σου ει τι μου 'ποίκες, ότι εγώ θέλω πρωτύτερα την αφεντιά σου παρά τους λας μου Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 93· Αν έχεις πάλιν συγγενήν να έχει πτωχείαν μεγάλην, (παραλ. 3 στ.) μη τον αφήσεις καν ποσώς διά ξένο να πεινάσει,| σπλαγχνίσου αυτόν πρωτύτερα, λέγω, παρά τους ξένους Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2401· (εδώ ως κατηγ.): ο ρήγας ένι όλων πρωτότερα εις τα άγια του Θεού να στερεώσει τας δόσεις τους άλλους ρηγάδες Ασσίζ. 36²⁴. 4) (Ως συγκρ.) προτιμότερο, καλύτερα: πρωτύτερα ν' αποθάνομεν όλοι μας και πασαείς, παρά ν' αφήσομεν τους Γενουβίσους να μπουν ώδε Μαχ. 456³⁰.

Εκφρ. 1) Όλο(ν) πρωτύτερα, βλ. λ. όλον 3 έκφρ. **2)** Πρωτύτερα από τον καιρόν = πριν από την αναμενόμενη στιγμή, πριν την ώρα (κάπ.): Ιησού, Υιέ του Θεού, τι έχεις να κάμεις εσύ μετά μάς; Ηλθες εδώ να μας βασανίσεις πρωτύτερα από τον καιρόν; Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. η' 29.

Φρ. Έχω πρωτύτερα δίκαιον από κάπ. = έχω προτεραιότητα σε κάπ. ζήτημα έναντι κάπ. άλλου προσώπου: εάν ο εις απ' αυτούς τους δύο (ενν. διαδίκους) ημπορεί να δείξει με β' μάρτυρας άλλους, ... ότι ήτον πρώτος ο εγκαλών, δίκαιον ένι ότι αυτός να έχει πρωτύτερα δίκαιον απ' εκείνον ή απ' εκείνους τούς αγκάλεσεν Ασσίζ. 103¹⁵.

πρωτύτερον, επίρρ., Φυσιολ. (Legr.) 184· πρωτότερον, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 107, Διήγ. Βελ. χ 234.

Το ουδ. του επιθ. πρωτύτερος ως επίρρ. Ο τ. από το επίθ. πρωτότερος (βλ. ά. πρωτύτερος). Η λ. σε κείμ. του 17. αι. (Κριτοπούλ., Γραμματ. 116).

α) Νωρίτερα, προηγουμένως, πιο μπροστά: Η βάγια δε εκ την μορφήν εγνώρισε τον νέον| ότι είναι ο πολυπόθητος κόρης της Πλατζια-Φλώρας. | Πρωτύτερον γαρ έλεγεν η κόρη τας βαγίτσας: (παραλ. 1 στ.) Ο Φλώριος έν' ο πόθος μου και η ασχόλησής μου Φλώρ. 1638· Έχουν τα όρνεα αυτά δεινόν, πικρόν φαρμάκιν. | Ει τιναν τύχη να

ιδούν, ευθύς εξειψυχίζει (παραλ. 1 στ.) Ει δε και βλέποντες ημεῖς πρωτότερον εκείνα, | ουδέν μας βλάπτει το πικρόν φαρμάκιν, όπου έχουν Φυσιολ. 372³³. ει τις δώρον εις εσέν πρωτότερον χαρίσει, | στείλε το εσύ διπλότερον, και να σε ευχαριστήσῃ Φλώρ. 1185· (με επόμ. τους συνδ. παρά, παρού): Ο Αχιλλεύς πρωτότερον παρά μίαν εβδομάδαν | έφθασεν, εκατέλαβεν, ευρίσκει το φουσσάτον Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2795· Η γυναίκα η χήρα εάν ορμασθή πρωτότερον παρού να πληρωθεί ο χρόνος της χηρείας αυτής ατιμούνται Ελλην. νόμ. 582¹⁸. Πιστεύω και πρωτότερον παρού να εσπερώσει, | να μάθεις εις τον πόλεμον τι δούλευσιν ποιούμεν Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 10986· β) πρώτα-πρώτα, πριν και πάνω από όλα: τι με ζητεί πρωτότερον κι ορέγεται να ποίσω, | καν δίκαιον καν χάριτα ήθελεν εκ τα δύο; Χρον. Μορ. Ρ 7710.

Φρ. προσέρχομαι πρωτότερον = (εδώ προκ. για κληρονομικά δικαιώματα) έχω προτεραιότητα: ταύτα λέγομεν διά τας κληρονομίας, ότι προσέρχονται πρωτότερον υιοί, δεύτερον οι από τον κύρην, ή την μάνναν, τρίτον ... οι αδελφοί Ελλην. νόμ. 564²⁹.

πρωτότερος, επίθ., Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 127²², Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 5⁶, Ιστ. πατρ. 143⁵⁻⁶, Πηγά, Χρυσοπ. 309 (12), Μορεζ., Κλίνη φ. 28^v, 54^r, 74^v, 301^r, 539^r, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 30^{10, 34-5}, 38¹⁷⁻⁸, 67^{2, 13}, Νομοκριτ. 97, Χριστ. διδασκ. 55, Ροδινός (Βαλ.) 53, Μάξιμ. Καλλιουνπ., Κ. Διαθ.² Ιω. α' 15, Μπερτολδίνος 107· πρωτέτερος· πρωτότερος, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 1318, Χρον. Μορ. Ρ 3056.

Από το επίθ. πρώτος και την κατάλ. -ύτερος. Ο τ. πρωτέτερος με -ε- πιθ. από αφομοιωτ. επίδρ. του γειτονικού. Τ. πρωτεσουότερε σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. πρωτεσουότερε). Ο τ. πρωτότερος, από το επίθ. πρώτος και την κατάλ. -τερος (πβ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 413), τον 8-9. αι. (TLG). Η λ. στο Βλάχ. (γρ. προτήτερος), στον Κατσαϊτ. (Ιφ. Δ' 429, Κλ. Γ' 288), σε έγγρ. του 18. αι. (Μπόμπου-Σταμάτη, Πρακτ. Ε' Παν. Σ. 458) και σήμ.

1) (Χρον. σημασ.) που προηγείται χρονικά, προηγούμενος, προγενέστερος: Τούτος έκαμε πρώτος βεζίρην να κάθεται σιμά του και να κρίνει άλλοτε, όταν αυτός δεν είναι παρών· διότι οι πρωτότεροι αρχηγοί των Τουρκών γραμματικούς μόνον είχασιν Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 290· ει δε εκείνος (ενν. ο άνδρας) μετά ταύτα πάρει έτερην γυναίκαν, το δίκαιον κελεύει και ορίζει ότι οι συγγενείς της άλλης του συμβίας της πρωτέτερης ημπορούν καλά να του ζητήσουν εκείνον το λεγάτον τό του αφήκεν η (ενν. πρωτέτερη) γυναίκα του Ασσίζ. 392· Και την ώραν του εσπερινού έγιναν τρεις σεισμοί από τους πρωτυτέρους μεγαλύτεροι, οπού ήθελε να γυρίσει το νησί άνω κάτω Διήγ. εκρ. Θήρ. 109²⁴. Και έκανε καθημερνό ωσάν τις περασμένες | τις μέρες τις πρωτύτερες οποχομεν γραμμένες Διήγ. ωραιότ. 940. 2) Μεγαλύτερος στην ηλικία, πρωτότοκος (με ουσ. όπως παις, παιδί κλπ.): Δεκατρείς δε παίδας είχεν, | κι εσκοτώθησαν οι πέντε | εις της Τροίας γουν την μάχην | οι πρωτότεροι των άλλων | οι δ' οκτώ γουν οι εσχάτοι | εις την μάχην ουκ εμβαίναν | ως ανάξιοι πολέμου Ερμον. Ω 108· Ο Πρίαμος ο κύρης μου μόνιος την αφεντεύγει (ενν. την Τρόγια), | κι εις όλο το βασίλειο τη Φρύγας βασιλεύγει, | και οπίσω του θανάτου του η βασιλεία τυχαίνει | και ωσάν πρωτότερου παιδιού εμένα ν' απομένει Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 14· 3) (Προκ. για κοινωνική τάξη, σειρά, ιεραρχία) ανώτερος, κορυφαίος: ήτον ο πρωτότερος άρχων της Ρωμανίας Χρον. Μορ. Η 3056.

Το αρσ. ως ουσ. στον πληθ. = α) οι πρόγονοι: Διατί εδώ δεν θέλεις ζήσει παντο-
τινά' αμή, καθώς είσαι θνητός, θέλεις αποθάνει, καθώς και οι πρωτύτεροί σου όλοι
Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 112⁸· έχω ακουστά από τους πρωτύτερούς μου ότι είναι
κάλλιον τινάς να αποθάνει παρά να παρέβει την αλήθειαν Λούκαρ., Διάλογ. 220⁴· β)
οι επικεφαλής, οι άρχοντες: τον καστελλάνον κράξετε, ομοίως τον κοντοσταύλον,|
και τους σιργέντες μετ' αυτούς, όλους τους πρωτοτέρους Χρον. Μορ. Η 8298· ως ου-
δέν ημπούρεσαν, εις Αθήνας εκρίναν| οι πάντες οι πρωτότεροι, οι καλλιότεροι Ελλη-
νων,| όλοι εκεί να συναχθούν βουλήν διά να επάρουν Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.)
13531.

πρωτύτερα, πρωτυττέρα, επίρρ., βλ. πρωτύτερα.

΄πτά, αριθμητ., βλ. επτά.

πταιίγω, βλ. πταιώ.

πταιίρω, Ιερακοσ. 406¹⁹, Ορνεοσ. αγρ. 543²⁶.

Το αρχ. πταιίρω. Τ. φταιίρω σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Καρανικόλα Α., Συμ. 3,
1977, 93, Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης, γρ. φτέρων βλ. και Andr., Lex., στη λ.).

πταιίσθης ο, βλ. πταιίστης.

πταιίσμιον το, Τρωικά 522²⁰, Ασσίζ. 160³⁴, 402³⁰, Διγ. Α 831, Πόλ. Τρωάδ. (Παπα-
θωμ.-Jeffr.) 602, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 220, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 108, 275, Φλώρ. 697,
1782, Ερωτοπ. 59, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 128, 194, Μαχ. 352²⁸, 586¹⁵, Θησ. Β'
[60⁵], Ε' [8⁴], Ζ' [7⁶], Θησ. (Foll.) 19, Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. 37, Διήγ. Αλ. V 49, Ανθ. χαρ.
289¹⁷⁻⁸, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 309¹, Ιστ. πατρ. 118⁵⁻⁶⁻⁷, Μαρτύρ. αγ. Νικηφ. 251, Μετάφρ.
Δαμασκ. Βαρλαάμ 121³⁸, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 62³⁵, 73²², Ιστ. Βλαχ. 1409, 1416,
Διγ. Ανδρ. 330³⁵, 333¹⁰, 336¹⁸, 364¹⁴⁻¹⁵, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 586, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ'
[571], Ε' [1636], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 102 δις, 212, 258, 331, Ροδινός (Βαλ.) 187, Δια-
κρούσ. (Κακλ.) 801, 1211, Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 648, κ.α.· ?επταιίσμιον, Βυζ. Ιλιάδ. 364·
πταιίσμιον, Σουμμ., Ρεμπελ. 168 δις, 181, 182, 185· πταιίσμιον(ν), Αχέλ. 2529· φθαί-
σιμον(ν), Σουμμ., Ρεμπελ. 167· φθαίσιμιον, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 282 χφφ
(βλ. Bakker-v. Gemert [Φαλιέρ., Ρίμ. σ. 139]), Θησ. Η' [101⁴], Ch. πορ. 395 κριτ. υπ.,
Μαλαξός, Νομοκ. 80, Σταυριν. 827, Νομοκριτ. 70, 86· φταιίξιμο, Πεντ. Αρ. XXXII 23,
Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 90, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 486²¹, Hagia Sophia v 545¹⁴
φταιίξιμο(ν), Αιτωλ., Μύθ. (Παράσoglou) 20¹⁵· φταιίξιμιον, Πηγά, Χρυσοπ. 277
(5), Πιστ. βοσκ. IV 5, 98, Hagia Sophia v 545²⁴· φταιίσιμο, Χρον. Μορ. Η 5880, 5910,
Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 74, Πεντ. Γέν. IV 7, L 17, Έξ. X 17, XXIX 36, XXX 10, Λευ-
ιτ. IV 3 δις, 8, 14, 24, 33, 35, VI 18, VIII 2, IX 7, X 19, XXVI 24, Αρ. V 6, VIII 8, XIX 17,
XXIX 5, Δευτ. IX 18, XXIII 23, Χρον. σουλτ. 26²⁻⁵, 113³³, Πανώρ.² Ε' 207, Ερωφ. (Αλεξ.
Στ.-Αποσκ.) Αφ. 67, Α' 97, 103, 460, Β' 260, Δ' 252, 355, 390, Ε' 74, 372, 627, 628, Χορτά-
τση, Ελευθ. Ιερουσ. Β' 162, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 7, 10, Πιστ. βοσκ. I 5, 142, 144, Θυσ.
(Bakk.-v. Gem.) 837, 970, Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 64, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 29, Β' 225, Ε'
480, Νομοκριτ. 110, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1221], [1224], Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 15,

κ.α.: φταίσιμον(ν), Πηγά, Χρυσόπ. 172 (2), Πιστ. βοσκ. IV 5, 164· φταίσιμον, Χρον. Μορ. Η 3398, 5136, 5834, 5866, 5890, 7340, Χρον. Μορ. Ρ 3398, 3420, 5828, 5834, 7340, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 282, Ch. pop. 395, Βουστρ. (Κεχ.) 190⁴, Δεφ., Λόγ. 256, 322, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 440, 614, Πιστ. βοσκ. IV 5, 31, 8, 94, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 65, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 553, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 334, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [459], Β' [1189], Γ' [287], Δ' [615], [618], Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 34, Ροδινός (Βαλ.) 167.

Από το αρχ. πταίω και την κατάλ. -(σ)ιμον (Ανδρ., Λεξ., λ. φταίξιμο): πβ. επίθ. πταισίμος στο Steph., Θησ. Ο τ. πταισίμο στον Κατσαϊτ., Ιφ. Δ' 197, 287, Θυ. Πρόλ. 46, Α' 69, Γ' 341, 346, καθώς και στο ΑΛΝΕ λογοτ. Ο τ. φθαισίμον σε έγγρ. του 18. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιωτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 422). Οι τ. φταί- με επίδρ. του έφταιξα, αορ. του φταίω (Ανδρ., Λεξ., ό.π.). Ο τ. φταίξιμο (για το σχηματ. του οποίου βλ. και Χατζιδ., ΕΕΦΣΠΘ 1, 1927, 29) και σήμ. Ο τ. φταίξιμον στο Soman. (λ. φταίσμα) και σήμ. ιδίωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδίωμ., λ. φταίω). Ο τ. φταίσιμο στον Κατσαϊτ., Κλ. Β' 138, σε κείμ. του 18. αι. (Δαβίδ 366) καθώς και στο ΑΛΝΕ λογοτ. Ο τ. φταίσιμον στο Στεφανόπ., Βιβλ. Στεφανόπ. 13, σε νομοκανονικό κείμ. του 15. αι. (Μάτσης, ΕΕΒΣ 34, 1965, 201· πβ. Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 917 π' 62), στο Βλάχ. (λ. φταίσμα), στον Κατσαϊτ., Ιφ. Ε' 220 και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. 36, 161· βλ. και Μενάρδ., Αθ. 8, 1896, 437). Η λ. τον 6. αι. (TLG) καθώς και σε έγγρ. του 15. (Έγγρ. Μάλτ. 66) και 17. αι. (Τωμ., Κρητολ. 9, 1979, 15).

1) Υπαιτιότητα, ευθύνη, φταίξιμο (βλ. και Bakker-v. Gemert [Φαλιέρ., Ρίμ. σ. 139])· με τις προθ. με, άνεν: Ελα και άσε, μα τον Θιον, δι' αυτείνους να λυπάσαι,| ίτις με ίδιο φταίσιμον εις καταδίκη να 'σαι Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 124· εφύγαμε εκ τον πόλεμον άνεν φταισίματός μας Χρον. Μορ. Η 5130· (συχνότη. με ρ. όπως δίδω, έχω, ρίκτω/ρίχνω κ.τ.ό.): μη δίδεις, κόρη μ' άσπλαγχνη, το φταίσιμον σ' εμένα,| μα να το δώσεις είν' πρεπόν και δίκιο προς εσένα Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [287]· εις εμένα| το φταίσιμον μου ρίξεις,| μα ρίξε το σε σένα Πιστ. βοσκ. III 3, 110· μάκρυνε ... (παραλ. 3 στ.), μη λάχει να σε ρίξει| στο φταίσιμον εσένα,| να γλυτώσει εκείνη Πιστ. βοσκ. IV 4, 43· δίχως να 'χω φταίσιμο, φταίστη με ονομάζει Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 384· διά τους εφτά χρόνους ουδέν σας έστειλα επιστολήν ...· να ηξεύρετε ότι ουδέν έναί το πταισίμον από εμένα ουδέ από την αγνωσίαν μου Διήγ. Αλ. F (Lolos) 308²· μη ονειδίζετε τον βασιλεάν, αυθέντες,| διατί όλον το πταισίμον ήτον εις τους ρηγάδες| και εις τους αυθέντες της Φραγκιάς Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 232. 2α) Παράπτωμα, σφάλμα, λάθος: Ει μεν ήτον ποιήσοντα εδώ ο Μέγας Κύρης| το ομάντζιον του αφέντη του, του πρίγκιπα Γυλιάμο,| και μετά τούτο εβάσταξεν άρματα προς εκείνον (παραλ. 1 στ.) ο νόμος γαρ ορίζει το ...| να ήτον ακληρονόμητος ... (παραλ. 1 στ.). Ως δε το λέγει το έγγραφον, ... (παραλ. 1 στ.), ότι ποτέ ουκ έποικεν ομάντζιο ... (παραλ. 1 στ.), ουδέν φέρνει το φταίσιμον εις ακληρίαν το πράγμα Χρον. Μορ. Η 3420· «... είσαι αφί-ορκος, άπιστος στον λίζιον σου αφέντην (παραλ. 12 στ.)». Το ακούσει το ο μισσίρ Ντζεφρές ...,| το πώς τον αποσκέπασεν ο ρήγας ...,| και είπεν του το φταίσιμον, το σφάλμαν όπου εποίκεν ... Χρον. Μορ. Η 5828· ο ψηλότατος αφέντης ο μέγας σουλτάνος ... πολομά σε να ηξεύρεις πως εσυμπάθησέν σου από το πταισίμόν σας, ότι ο πατήρ σου ο ρε Πιερ ήτον η αφορμή τούτης της μάχης Μαχ. 292³²· (ως σύστ. αντικ.): έπταισε παιδίν επταισίμον, μανθάνει το ο Πάρις,| μετά οργής οργίστηκεν Βυζ. Ιλιάδ. 364· ωσάν

ένας μάστορας οπού έχει πέντε έξι μαθητάδες, έπειτα τον φταίσουν τίποτες μεγάλον φταίσιμον και αυτός ομώσει ότι ... να τους δείρει όλους ... Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 133^α (προκ. για ερωτικό συναίσθημα): είντα γοργό την πλερωμή βρίσκω στο φταίσιμό μου, | καλά και φταίσιμο ποτέ γή κρίμα δε μπορούσι | όσοι κι αν το γροικήσουνι, με δίκιο να το πούσι. | Χρυσάφι δε μ' εκόμπωσε ... (παραλ. 1 στ.), μα σπλάχνος κόρης όμορφης και κάλλη πλουμισμένα | τόση φωτιά στα σωθικά μού ρίξαν τα καημένα Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 260, 261· αν της αγάπης φταίσιμον γλυκότ' έχει μεγάλη, | γιατί να 'χει στενότητα κι ανάγκη να μην σφάλει; Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [557]· (σε προσωποπ.): Η Αγάπη και το Πταισίμον άρχισαν να τον λένουν (ενν. τον Αχιλλέα) Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 9323· β) (νομ.) αδίκημα, ανόμημα: έφυγαν (ενν. οι καπουριόνοι) εντάμα με όλους τους ετέρους φυλακιμένους, οπού με δαύτους ήσαν ανταμωμένοι διά έτερα πταισίματα Σουμμ., Ρεμπελ. 189· ο αφέντης ετούτος ο Πιζάνης να τους κρίνει εις το πταισίμο της ρεμπελιάς, οπού ο λαός ετούτος έκαμε Σουμμ., Ρεμπελ. 186· Ουδέ διά χρέος ουδέ δι' άλλον πταισίμον, μήτε μίαν γυνάικα συγχωρούμεν να βάλωσιν εις φυλακήν Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 613 μθ' 3· Οστις καταδικασθεί εις φθαίσιμον και περιορίσουσί τον, δεν διατίθεται Νομοκριτ. 100· (με είδος σύστ. αντικ.): Οστις κατηγορήσει τινά εγκληματικόν πταισίμον, ανάμεσα δύο χρόνους θέλει να πληρώσει την κατηγορίαν, ειδεμή, το τέταρτον των πραγμάτων αυτού ζημιώνεται Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 914 οζ' 3· γ) γ') αμάρτημα: κανονίζει (ενν. ο πνευματικός) αυτόν κατά το πταισίμον αυτού· και ει μεν έχει πολλές αμαρτίας κανονίζει αυτώ την μεγαλοτέραν αμαρτίαν ... Νομοκ. Αγ. Γεωργ. 139· λέγει (ενν. ο Χριστός) «Πάτερ, άφες αυτοίς» ... διά να τον (ενν. τον Θεόν) κινήσει εις ευσπλαγχνίαν, να συμπαθήσει το μεγάλο πταισίμον εκεινών, οπού τον εσταυρώναν Ροδινός (Βαλ.) 136· (ως σύστ. αντικ.): είπεν ο Μωσέ προς τον λαό· εσείς εφταίξετε φταίσιμο μεγάλο και τώρα να ανέβω προν τον Κύριο, αν τύχει να συμπαθήσω για το φταίσιμό σας Πεντ. Έξ. XXXII 30· εστράφην ο Μωσέ προς τον Κύριο και είπεν· παρακαλώ, έφταιξεν ο λαός ετούτος φταίσιμο μεγάλο και έκαμεν αυτωνών είδωλα μαλαματένια Πεντ. Έξ. XXXII 31· (εδώ προκ. για το «έργο» της αμαρτίας): το φταίσιμό σας, ος εκάμετε το μουνσκάρι, επήρα και έκαψα αυτό εις την ιστιά Πεντ. Δευτ. IX 21· (προκ. για το προπατορικό αμάρτημα): έπαθεν (ενν. ο Ιησούς Χριστός) εις τον κόσμον, διά να λύσει το φταίσιμον του πρωτοπλάστου Αδάμ Μετάφρ. Δαμασκ. Βαβλαάμ 99^α (περιληπτ.) τα σφάλματα, οι αμαρτίες: επάιδενσές μας, Δέσποτα, διά το πταισίμόν μας, | και μας εκατεδίκασες εις χείρας των εχθρών μας· | πολλά καλά το έκαμες ως να σωφρονισθούμεν, | σαν το χρυσάφι στην φωτιάν και να λαγαρισθούμεν Ιστ. Βλαχ. 2477 [= Γέν. Ρωμ. 99]· έψαλα προς τον Κύριο και είπα: «... θυμήσου τους σκλάβους σου ... και γνέψεις προς τη σκληρότητα του λαού ετουτουνού και προς τη κακοσύνη του και προς το φταίσιμό του ...» Πεντ. Δευτ. IX 27· γ²) (εκκλ.) παράπτωμα που επιφέρει παύση της ιεροσύνης ή παράπτωμα του αρχιερέως που τιμωρείται από τη σύνοδο των ιεραρχών: Ο δέκατος τρίτος ... κανών ορίζει ότι όποιος ιερεύς ή διάκων να λέγει ότι ηξεύρει διά τον αρχιερέαν αυτού ότι ευρίσκεται εις πταισίματα και πριν να γένει σύνοδος και απόφασις κατά του επισκόπου και τολμήσει και κόψει το μνημόσυνον αυτού ... Μαλαξός, Νομοκ. 150· (εδώ ως σύστ. αντικ.): αν ... εγκαλέσει τινάν από τα πρόσωπα της εκκλησίας ότι έπταισε πταισίμον, οπού να χάσει την ιεροσύνην του, θέλεις να μην δέχεσαι πάσα

άνθρωπον εις κατηγορίαν ιερέως, αμή τοιούτον, οποίον λέγει ο κανών, να είναι χριστιανός ορθόδοξος ..., μηδέ να είναι από πταισιμόν του τίποτες χωρισμένος από την εκκλησίαν Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 917 π' 58· γ') η θυσία εξιλέωσης αμαρτιών στην Π.Δ.: ετούτη η ορμηνεία εις το ολοκαύτωμα, εις το κανίσκι, εις το φταίσιμο Πεντ. Λευιτ. VII 37· έπαρε ... το λάδι του άλειμμα και το δαμάλι του φταίσιμου και τα δυο κριάρια ... Πεντ. Λευιτ. VIII 2· πρόβατο ένα ... για ολοκαύτωμα, 'ρίφι γίδινο ένα για φταίσιμο Πεντ. Αρ. VII 16· (προκ. για το σφάγιο που προσφέρεται ως θυσία εξιλέωσης αμαρτιών): το κρεάς του δαμαλιού ... να κάψεις εις την ιστιά από όξω το φουσσάτο· φταίσιμο αυτό Πεντ. Έξ. XXIX 14· να ανακουπίσει το χέρι του ιπί κεφάλι του φταίσιμου και να σφάξει το φταίσιμο εις τον τόπο του ολοκαύτωμα Πεντ. Λευιτ. IV 29 δις· να πάρει ο γεριάς από το αίμα του φταίσιμου με το δάχτυλό του και να δώσει ιπί τις άκρες του θεσιαστήριου Πεντ. Λευιτ. IV 34· δ) σφάλμα, ελάττωμα σε συγγραφικό έργο: θέλω ετούτο το μικρόν μου ποίημα να το λέγουν Ανθος Χαρίτων και, αν τύχει τίποτες πταισίμον, είμαι βέβαιος να ένα εις την συνείδησιν εκεινού οπου το αναγινώσκει Ανθ. χαρ. 289¹⁵. 3) Ντροπή, προσβολή (Κακουλίδη-Πηδώνια [Ανθ. χαρ. σ. 195]): Η έκτη (ενν. προδέντσα) ένι ολόκαλη και βερτιούζικη αντάν τα κορμιά θέλουνσιν να 'ναι δυνατά και υπομονητικά διά να μηδέν λάβουνσιν αντροπήν και φταίσιμον εις το κορμίν τους ουδέ εις την ψυχήν τους εις τα πράματά τους ου διά την πατρίδαν τους Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 127.

πταίσις η φταίση.

Από το πταίω και την κατάλ. -σις.

Ενοχή, φταίξιμο: Μα, άδικο γένος, άγνωρο, έπρεπε να κατέβουν! όλες οι 'στιες του ουρανού κι αυτές της γης ν' ανέβουν! και να σμιχτούν να κάψουσιν και να σας αφανίσουν, για να 'ν' περίσσα η φταίση σου κι η κακοθέλησή σου Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 136· ας τους χαλάσει η κρίση σας κι ας τους καταφρονέσει, για να 'χει ο κόσμος να θωρεί την άπονόν τους φταίση αυτ. 226.

Φρ. είμαι της φταισης = φταίω, είμαι ένοχος: θαρρώ για καλοσύνη σου να τονε συμπονέσεις, γιατί, καθώς γνωρίζομε, δεν έν' αυτός (ενν. ο Χριστός) της φταισης αυτ. 326.

πταισμά το, Γλυκά, Στ. 522, Γλυκά, Στ. Β' 30, 43, Μιχ. Ιερομ. II 9, Προδρ. (Eideneier) IV 287, 348, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 791, Διγ. Z 419, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 1454, 3456, 3681, Ιστ. Ηπειρ. XXI⁹, Λιβ. Va 410, Λιβ. Esc. 400 κριτ. υπ., 448, Δούκ. 317⁶, Θησ. Ε' [100⁸], Σκλέντζα, Ποιήμ. 1²¹, Έκθ. χρον. 36⁹, Διγ. Ανδρ. 317· πταισμαν, Ασσίζ. 153¹⁹, 432²³, Φλώρ. 432, Λιβ. διασκευή α 466, Μαχ. 362³· φταίμα, Χρον. Μορ. P 3343· φταισμά, Χρον. Μορ. H 4798, Χρον Μορ. P 39· φταισμαν, Ασσίζ. 325¹⁹.

Το αρχ. ουσ. πταισμά. Ο τ. φταίμα (<μτγν. ουσ. πταιμα) στο Somav. Ο τ. φταίσμα στο Βλάχ. Ο τ. φταισμαν σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 848). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Λάθος, σφάλμα, παράπτωμα: Μαχ. 166²³, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 99, Μορεζ., Κλίνη φ. 117^ν, Λίμπον. Αφ. 70· (εδώ προκ. για λάθος της σκέψης): τα κατά γνώμην πταισμάτα συγχώρησιν παράσχειν! και μη οργίζεσθαι τινα προ τούτον

ερευνήσαι Διγ. Z 2353· (εδώ προκ. για λάθος που αφορά ερωτική επιθυμία): Σκουλήκοι του μεταγνώμου ...! ... που την ψυχή περνούσι! π' ανάπαψη μηδεκιαμιά, στο φταίσμα μου το τόσο,! του δολιερού μου λογισμού δεν ημπορώ να δώσω Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 303· (ως σύστ. αντικ.): παιδίον πταίσμα έπταισεν εις εξ αυτούς εκείνους,! και παραστήνουν οι έτεροι το σφάλμα εις τον Πάριν Βυζ. Ιλιάδ. 213· β) παράλειψη, απερισκεψία, αφέλεια: Λίβ. διασκευή α 466, 513· 2) (Νομ.) αδίκημα, απιστία, πταίσμα: Εμπαλής ... ουδέ εντέχεται ... να σύρει άνθρωπον έξω του μέτρου, και αν το εποίκεν και να τον έχουν πιασμένον, ... εντέχεται να ένι αισχννόμενος κατά το φταίσμαν του Ασσίζ. 275²⁸· Μετά ταύτα γαρ τον όρισεν ενώπιον των κεφαλάδων! ότι διά την ανταμοιβην του φταίσματος που εποίκεν (παραλ. 1 στ.) να απέλθει στον ρήγαν της Φραγκίας κι εκείνος να τον κρίνει Χρον. Μορ. Η 3343· Κριτής απροσωπόληπτος Θεόν παρομοιάζει,! καθέναν με το πταίσμα του τον εκαταδικάζει Ιστ. Βλαχ. 1394· (εδώ με την πρόθ. άνευ): και άνευ τινός φταίσματος να τον καταπατήσει! διά λόγους ψεματερινούς και δωριανά μαντάτα Χρον. Μορ. Ρ 4798. 3) Αδικία, ατιμία, προσβολή: Αλήθεια, όταν υπήγαμεν εκεί να εκδικηθούμεν,! διά πταίσμαν οπού έποικαν οι Τρώες των Ελλήνων,! όλοι χάρισμα με έδωκαν, προτίμησιν, μίαν κόρην Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 1406· τα έργατα τα πνευματικά ... είναι τούτα: να συμπαθήσειςτα πταίσματα τά σου εποίκασιν ... Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 96· Μαντάτο από τον άτιμον με φέρνεις βασιλέα,! οπού ο πατήρ του ύβρισε τους πρώτους εδικούς μας,! οπού κακόν ουκ έκαμαν, ζημίαν ή άλλον πταίσμα Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 1464. 4) Ηθικό παράπτωμα, αμαρτία: Τά 'ποικες αγαθά μισθά τώρα σε περκυκλώνου,! ο περιστάτης σου λαός ζητά να τονε σώνου,! να ξεπλυθεί τα πταίσματα και οπόθεν έχει κρίμα Σκλέντζα, Πουήμ. 541· και της ανταποδόσεως την φοβεράν ημέραν,! εν η πάντα τα κρύφια πταίσματα φανερούνται! αγγέλων κατενώπιον και των ανθρώπων πάντων Διγ. Z 2712· Αλλ', ω Θεέ μακρόθυμε, κάμε 'λευθέρωσέ τους,! από τοιαύτα πταίσματα κακά επίστρεψέ τους,! διότι εξεπέσασιν εις πάθη ατιμίας! και εις αδόκιμόν τε νουν της αρρενομανίας Ιστ. Βλαχ. 2742. 5α) Φταιξιμο, ευθύνη, υπαιτιότητα: Λέγεις, καλέ νεότερε, εμέναν έν' το πταίσμα,! και ρίκτεις μου κατηγοριάν και λέγεις έπταισά σου Ερωτοπ. 92· Και με όλον τούτον με πάσα σας δίκιαν και διακριτικήν παραγγελιάν ... κουντεντιάζομαι αφήννοντα εις εμέ όσον είναι χρήση εις την φάλλιαν μου και καθολικόν μου πταίσμα Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 74· Εγώ έχω όλον το πταίσμα,! αφόν διχώς μου απόθανες Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4260· ας βλέπεται καλά πάσα άνθρωπος ποταπού ανθρώπου παραδίδει την εμπαλίαν του εσπιτίου του, ότι αν βάλλει κακόν άνθρωπον, οι λας της χώρας ουδέν εντέχουνται ποτέ να συνομοιάσουν την κακοσύνην του, αν ουκ ένι πταίσμαν Ασσίζ. 411¹⁹· (εδώ προκ. για λάθος/υπαιτιότητα ειδικού): άτσαλλον πράμαν ένι εις τον μάστρον όνταν το φταίσμαν καταγνώννει εκείνον Ξόμπλιν φ. 135· το δίκαιον κρινίσκει ότι εκείνος ο ιατρός ένι κρατημένος ... να τον ικανώσει (ενν. τον αυθέντην) ετεσαύτα όσον εκείνος ο σκλάβος ... να αξιάζει παρακάτω διά το ένι λαβωμένος διά το πταίσμαν του Ασσίζ. 180⁸ (εδώ με την πρόθ. χωρίς): το δίκαιον ορίζει ότι εκείνος ημπορεί να το πουλήσει (ενν. το όρνιον) απεκεί και ομπρός ει τινος θελήσει, και πρέπει εκείνη η διατίμησις να ένι εδική του με το κείμενον χωρίς πταίσμαν τό εγίνετον τινός Ασσίζ. 201²³· β) (με τις προθ. δίχως, χωρίς) αιτία, λόγος: Εσκότωσε τον βασιλέα τότε τον Λαομήδην,! την

πόλιν κάτω έρριψε μέχρι των θεμελίων,¹ δίχως μεγάλης αφορμής, δίχως μεγάλον πταίσμα Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.- Jeffr.) 11402· Εντεύθεν οι δημηγερεύοντες ... ετέρων τους οφθαλμούς εξόρυσαν, ει και οι πλείονες χωρίς πταισματος Ιστ. Ηπειρ. XXI⁸.

πταισμολογώ φταισμολογώ.

Από το ουσ. πταίσμα και το β' συνθ. -λογώ.

Προσφέρω κ. ως εξιλαστήρια θυσία (πβ. και ά. πταισίμον 2γ³): και επήρην το 'ρίφι τον φταισίμον ος του λαού και έσφαξέν το και εφταισμολόγησέ το σαν το πρώτο (ενν. 'ρίφι) Πεντ. Λευιτ. IX 15.

πταιστής ο, Γλυκά, Στ. 277, Μαχ. 572²¹, Ιστ. Βλαχ. 1690, 2273, Σουμμ., Ρεμπελ. 166, 185, κ.α., Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 136^ν, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 240⁸, 243⁹, 883 κδ' 1, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [510], [524], [1239], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Κορ. Α' ια' 27· πταιίσθης, Μαχ. 574¹⁰· φταιίσθης, Κρασοπ. (Eideneier) S 91 κριτ. υπ· φταιίστης, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 308, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Γ' 28, Πιστ. βοσκ. IV, 7, 180, 8, 211, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 142^ν, 147^ν, Χριστ. διδασκ. 46, 185, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 188, 191, 384, Γ' 111, Δ' 265, 354, Τζάνε, Κατάν. 194.

Από τον αόρ. του πταίω και την κατάλ. -της. Οι τ. πταιίσθης και φταιίσθης με -σθ- από υπερδιόρθωση του συμπλέγματος -στ-. Ο τ. φταιίστης στο Βλάχ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 848), καθώς και στο ΑΛΝΕ. Τ. φταιίκτης και φταιίχτης σήμ. Η λ. πιθ. τον 11. αι. (TLG· βλ. και LBG), στο Κουμαν., Συναγ. ν. Λέξ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

1α) Αίτιος, υπεύθυνος, υπαίτιος, φταιίχτης: κιανείς να μη με συντηρά, μηδέ και να μπορούσι! τ' αμμάτι', απού 'ναι φταίστες μου, κιανένα να θωρούσι! Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 192· Ουδ' είναι δίκιον και πρεπόν, αποκοτιάν να πιάνεις,¹ τσ' αστέρες και τον ουρανόν, φταίστες να τους εκάνεις.¹ Γιατί όσες θλίψες και κακά και δυστυχιές μας φτάνουν,¹ ημείς χαλκιάδες είμαστεν, οι ίδιοι που τες φτιάνουν Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [672]· εσύ 'σαι φταιίστης μοναχός στο αίμα οπού τρέχει¹ στη χώρα όλη, ξεύρεις το, πασένας το κατέχει Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 189· β) ένοχος, υπόλογος, κατηγορούμενος: Και ο ποδέστας άρχεψεν μοναύτα να δείξει πως δεν είναι πταιίστης Μαχ. 316²⁴· και έπρεπε να μην φαίνονται (ενν. οι ποπολάροι) εις το πρόσωπον του κριτή ..., μ' όλον τούτο αυτοί επήγαιναν θαρρετά ... να στέκονται κατέμπροσθεν εις το πρόσωπον του κριτή, ωσάν να μην ήθελε είναι πταιίσται Σουμμ., Ρεμπελ. 185· Γυρίσετέ το, ω στρατηγοί, το φταιίστη, κι ας μιλήσει Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ) Γ' 105· (εδώ προκ. για εραστές): τους υπηρέτας της θεάς θέλω τούς πέψει νά μπουν! μέσα στο σπήλιον, και τους δυο τούτους σαν φταίστες νά βρουν Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [866]· γ) αυτός που διέπραξε αδίκημα και έχει ήδη τιμωρηθεί γι' αυτό, παράνομος, κατάδικος: η δικαιοσύνη οπού είναι γλυκυτάτη ... τους αμαρτωλούς και πταιίστας βλέποντας τον καιρόν τον πολύν οπού έκαμαν με τσαύτην παιδευσιν ... ελυπήθηκαν και τους ελευθέρωσαν Σουμμ., Ρεμπελ. 192· όσοι είναι σκλάβοι, πταιίστες και φονιάδες ας έλθουν με τον ρήγα ... και οι σκλάβοι ελεύθεροι από σκλαβίαν και απού πάσα πταιίσμαν Μαχ. 360³⁵· Αλλά, αφέντη κράτιστε, συνήθειαν δεν έχουν! εδώ στην επαρχίαν σου ...! τους πταιίστας να ξομολογούν και να τους κοινωνούσι,¹ μόνον αμετανόητους υπάν και τους

κρεμούσι Ιστ. Βλαχ. 2297. 2) Αμαρτωλός, ηθικά επιλήψιμος: Έτσι και ημεῖς εἴμεσθιν ομπρός εις τον Θεόν φταίστες και είναι πρόπον και δίκαιον να αποφεύγομε ... την οργήν του την δικαίαν Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 134^α και αθρώποι της Σεδομ κακοί και φταίστες του Κύριου πολλά Πεντ. Γέν. XIII 13^α (εδώ αυτοχαρακτηρισμός, ως εκδήλωση ταπεινοφροσύνης): ούτως, Θεέ και Κύριε, ζητώ κι εγώ ο φταίστης! κι αν ήτο μπορεζάμενον να γένουνταν βουτσίων! η Πρώτη, νήσος θαυμαστή Κρασοπ. (Eideneier) S 91^α (εδώ προκ. για ειδωολάτρη): Το είδωλο σε μαρτυρά για φταίστη. Ω αρματωμένοι, στες φυλακές τες σκοτεινές σύρτε το, ωσάν τυχαίνει Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 187. 3) Ψεύτης, συκοφάντης, αναξιόπιστος: και έπεψεν παρακαλητάδες να προμουντιάσουν να μεν πουν τινός τίποτες, ουδέ του ρηγός, όμως ανέν και άλλον να γροικήσουν να τον εβγάλουν πταισθην Μαχ. 224³⁵ ή εμένα εκβαλών από το πρόσωπόν σου ή ζήτησε άλλον (ενν. υπηρέτην) του πατρός σου, διά να μην φανώ εγώ πταισθης εις του λόγου του Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 80²⁹.

πταιστρία η' φταίστρα, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [867], Δ' [592], [722], Ε' [182].

Το θηλ. του ουσ. πταιστής· πβ. τ. φταιστρία στο Σομαν. (λ. φταιστρα) και φταίχτρια σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, λ. φταίχτης). Ο τ. στο Σομαν. Τ. φταίχτρα σήμ. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. Λέξ. και στο Δημητράκ. (λ. πταιστής).

α) Ένοχη: η κακορίζικη σου θυγατέρα (παραλ. 7 στ.) ... φταιστρα και θανάτου άξια αποφασισμένη Πιστ. βοσκ. V 2, 96^α (εδώ προκ. για παράνομη ερωτική συνεύρεση): όλους τους 'πηρέτας! θα στείλω ναν τη πιάσουν μετά κείνον! και ως φταιστρα να της πάρου! χωρίς ελεημοσύνην την ζωή της Πιστ. βοσκ. III 5, 325^α β) υπεύθυνη: Εσέ την ίδιαν το λοιπόν, πρέπει να κατακρίνεις, γιατί εκομπώθης μοναχή, κι εις τούτο φταιστρα εγίνης Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [678].

πταίω, Σπαν. A 630, 652, Σπαν. (Ζώρ.) V 82, Σπαν. O 223, Διδ. Σολ. P 101, Γλυκά, Στ. 532, 536, Γλυκά, Στ. B' 38, 41, Γλυκά, Αναγ. 17, Καλλίμ. 1677, Ασσίζ. 236⁶, 446²⁶, Διγ. (Trapp) Gr. 1986, Διγ. A 239, 245, Φλώρ. 390, Λιβ. διασκευή α 522, Λιβ. Esc. 400, 457, Χρον. Τόκκων 2992, Διήγ. Βελ. χ 141, Χούμνου, Κοσμογ. 1108, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1²¹, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 201, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 223, Βασιλ. Κεφάλ. Παραιν. 116, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 111⁸, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 89, 183, Θρ. Κύπρ. M 47, 142, 484, Μορεζ., Κλίνη φ. 127^α, 161^α, Διγ. Άνδρ. 317¹³, 332³, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [637], Μάξιμ., Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. ιβ' 7· πταίγω, Συναξ. γυν. 101, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 42^α, 42^ν, 51^α πτιω, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 98· φθαίγω, Βεντράμ., Γυν. 72· φθαίω, Φαλιέρ., Ιστ.², 489, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 77^α, 351^α· φταίγω, Συναξ. γυν. 959, Πικατ. ((Bakk.-v. Gem.) 341, Κακοπ. 109, Πεντ. Γέν. XL 1, Λευιτ. IV 22, Αρ. V 6, XV 27, 28, Δευτ. XXIV 4, κ.α., Αχέλ. 1390, Πανώρ.² Ε' 205, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 114, 240, 642, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 26, 34, 87 δις, 112, 173, 201, Πιστ. βοσκ. IV 3, 273, 5, 139, 163, 301, Σταυριν. 821, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1885, Β' 2345, Ε' 1337, 1463, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1350, Στάθ. (Martini) Β' 122, Γ' 275, Διαθ. 17. αι. 3²⁵, Ροδολ. (Αποσκ.) Χορ. β' 14, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 413^{15.23}, 513³, 535¹⁶, 558⁹, Μορεζ., Κλίνη φ. 367^α· φταίω, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 324, Χρον. Μορ. H 2691, 3317, 5131, 5884, 7441, 7591, Χρον. Μορ. P 2691, 3317, 3336, 4114, Αχιλλ.

(Smith) Ο 333, Φαλιέρ., Ιστ.² 144, 580, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 176, Φαλιέρ., Ε-
νύπν.² (Bakk.-v. Gem.) 123, Χούμνου, Κοσμογ. 1054, Πεντ. Γέν. XXXIX 9, Δευτ. XXVIII
45, Λευιτ. IV 14, 22, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 71⁵, Κυπρ. ερωτ. 90⁴⁹, Ερωτόκρ. (Α-
λεξ. Στ.)² Β' 732, 2200, Γ' 712, 1196, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 683, Ιερόθ. Αββ. 332, Ζήν.
(Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 221· φτιω, Κυπρ. ερωτ. 87¹⁸, 90^{40.44}, 94⁵⁸· αόρ. ήφταισα, Διαθ.
17. αλ. 3²⁴· β' πληθ. αορ. εφταιίξετε, Πεντ. Αρ. XXXII 23, Δευτ. IX 16· εφταιίσετε,
Πεντ. Δευτ. IX 18· β' εν. υποτ. αορ. επταιίσεις, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 20⁷· γ'
πληθ. υποτ. αορ. εφταιίσουν, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 368⁷· μτχ. μέσ.
ενεστ. φταιιγούμενος, Πεντ. Γέν. XLII 21· μτχ. μέσ. παρκ. πταιισμένος, Φλώρ.
390, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 89, 183, Θρ. Κύπρ. Μ 47, 142, Μορεζ., Κλίνη φ. 127⁶·
φταιισμένος, Φαλιέρ., Ιστ.² 580, Σκλάβ. 100, Πεντ. Αρ. XXII 14, Κυπρ. ερωτ. 90³⁶,
Πιστ. βοσκ. V 2, 131, IV 3, 273, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1906.

Το αρχ. πταίω. Ο τ. πταίγω στο Soman. Ο τ. φταιίγω στο Soman. και σήμ. ιδιωμ.
(Σακ., Κυπρ. Β' 848). Η μτχ. παρκ. φταιισμένος στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπα-
χριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. φταίω). Ο τ. φταίω στο Βλάχ. και σήμ. Ο τ. φτιω (για το
σχηματ. βλ. και Ανδρ., Ελλην. 29, 1976, 224) και τ. φκιώ σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Χατζ.,
Λεξ., Φαρμακ., Γλωσσάρ. 236). Η λ. και σήμ. στη λόγ. φρ. τις πταίει; (Μπαμπιν.,
Λεξ., λ. φταίω).

Α' Μτβ. 1α) Προκαλώ, κάνω κακό σε κάπ.: βλάπτω, ζημιώνω κάπ.: Ειπέ με τό σε
έφταισα και τι κακόν σ' εποίκα Χρον. Μορ. Η 4114· Εμείς φοβούμεθα πολλά από την
βασιλείαν σου! διότι σε επταίσαμεν και επικράναμέ σε Χρον. Τόκκων 2986· (με είδος
σύστ. αντικ.): Ως πταίσμα οπού έπταισεν, διά τούτο τυραννείται Λίβ. Va 410· το πρι-
κόν ριζικόν μου! ... να θέλει ν' απομείνει! φταιίξιμον ειδικόν μου! τό 'φταιξεν ένας
άλλος Πιστ. βοσκ. IV 5, 99· (με εμπρόθ. προσδ. σε θέση αντικ.): προσείπα προς ε-
σάς ...· μη φταιίξετε εις το παιδί Πεντ. Γέν. XLII 22· φρ. τι (+ γεν. ή αιτιατ. προσώπου)
φταίω = σε εκώτηση που εκφράζει διαμαρτυρία για άδικη κατηγορία ή μεταχείριση:
Ερω μου, τι σε έπταισα και τι κακόν σε εποίκα! και την καρδιάν μου σύρριζον καθό-
λου εξανασπάς την; Αχιλλ. (Smith) N 908· Τι σου 'χω εγώ φταιισμένα! Δεν ήμουν
πάντα πιστικός, φίλος καλός για σένα; Ρίμ. Απολλων. (Κεχ.) 1697· τιμώρησε (ενν.
Κύριε) τον Αβραάμ· το τέκνο τι σου φταίγει; Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 54· β) κάνω κάπ. να
υποφέρει, προκαλώ πόνο (ψυχικό ή σωματικό) σε κάπ.: ανίσως αγαπώντα σε και
φτιω σου,! συχώρα με και δεν έν' αξαυτόν μου Κυπρ. ερωτ. 104³⁵· Τόσον είναι τά κογ-
γύζω! κι όλα μου τα μέλη φτιουμ μου Κυπρ. ερωτ. 128². 2α) Ευθύνομαι για κ. κακό,
είμαι ένοχος για κ.: Με τα κατσιά δικάζεται (ενν. η κόρη), μαλώνει με τ' αρνίθια
(παραλ. 1 στ.). Και τούτες όλες τις χολές, όλες τες φταίγει ο γέρος! Κακοπ. 109· β)
θεωρούμαι ένοχος απέναντι σε κάπ.: αν δεν τον φέρω προς εσέν και να τον στέκω
(ενν. το Βενιαμιν) ομπροστά σου και να φταίσω εσέν όλες τις ημέρες Πεντ. Γέν. XLIII
9. 3α) Δείχνω ανυπακοή σε κάπ., παρακούω κάπ.: Ω βασιλεύ,...! την βασιλείαν σου
ουκ έφταισα ποτέ εις έναν ρήμαν Διήγ. Βελ. N² 145· εσκότωνε (ενν. ο σουλτάν Μουρά-
της) με το χέρι του πολλούς πασάδες ..., όποιος του έφταιγε· αμή ταπεινός εις εκεί-
νους, οπού τον επροσκυνούσανε Χρον. σουлт. 28⁵. β) (θρησκ.) παραβαίνω τις εντολές
του Θεού, αμαρτάνω απέναντι στο Θεό: Υιέ μου, ιδές και αν επταίσεις τον Ποιητήν
τον κόσμου Σπαν. (Ζώρ.) V 290· Δέσποινα, ... γνωρίζω πως ... μεγάλα έπταισα του

γλυκυτάτου σου Υιού Μορεζ., Κλίνη φ. 164^ν. Σφαίνω και φταίγω σου πολλά (ενν. Θεέ μου) Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 85^ν (με σύστ. αντικ.): εστράφην ο Μωσε προς τον Κύριο και είπεν ... έφταισεν ο λαός ετούτος φταισιμο μεγάλο Πεντ. Έξ. XXXII 31^ν (με εμπρόθ. προσδ. σε θέση αντικ.): οκ την πολλήν φιλαργυρίαν εις τον Θεόν εφταίσαν Βεντράμ., Φιλ. 240. 4) (Εδώ προκ. για ζευγάρι) γίνομαι μοιχός, απατώ κάπ.: εμπορώ να μοιάσω την βερτούν της καστιτάς εις την φιλικουτούναν, η ποια ποττέ δεν πτιε τον ακριβού της συντρόφου και ανισώς και λάχει και ψοφήσει ... πλιον δεν σμίγεται με άλλην Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 146.

Β' Αμτβ. 1α) Πέφτω σε ηθικό παράπτωμα, σφάλλω: Υιέ μου, αν πέση φίλος σου εις εντροπήν και πταίση, | ... κρύψε την εντροπήν του Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 258^ν Η ίδια η φύσις τη ζωή ποτέ της δε χαρίζει, | τω βασιλιώ που φταίξουσι Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 180^ν (σε παροιμ. φρ.: βλ. Ερωτόκρ. Παροιμ. 776): δεν έχει πόδια να σταθεί εκείνος οπού φταίσει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1908^ν **β)** παραβαίνω το θείο νόμο, αμαρτάνω: αν είναι η ψυχή φταισμένη και καταδικασμένη, τηνε γυρίζουσι οπίσω ... οι πονηροί δαίμονες Αποκ. Θεοτ. II 47^ν Ετούτ' οι κακορίζικοι αμάρτευσαν κι εφταίσαν Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [294]. **2α)** Ευθύνομαι για κ. κακό, είμαι φταιχτής, είμαι ένοχος: Στραφήτω η απόφασις όπισθεν να συντύχω | να ειπώ το δίκιον της ωριάς και αν έπταισεν, ας πάθει Φλώρ. 577^ν δε λογιάζου οι λωλοί, πως... η δειλίαση, ... | είναι αφορμή και στέκουσι ..., | ...φτωχοί ... | μα λέσι, πως το ριζικό τως φταίγει Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 31^ν λέγοντας (ενν. ο Ιούδας): «Εσφαλα και επαράδωκα αίμα οπού δεν έπταιεν» Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. κζ' 4^ν **β)** (ειδικότ.) είμαι ένοχος για την διάπραξη παράνομης πράξης: σ' τούτη τη φλακή, που μπαίνουν όσοι εφταίσα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 489.

Η μτχ. μέσ. παρκ. ως επίθ. = **α)** υπεύθυνος για κ. κακό, ένοχος, φταιχτής: τάχατες δε θωρούμε απού τα τόσα | σημάδια, πως τυχαίνει ν' αποθάνει | τούτη η φταισμένη κόρη; Πιστ. βοσκ. V 2, 131^ν **β)** ένοχος απέναντι στο Θεό, αμαρτωλός: ιδού εσηκωθήκετε κατωθιό τους γονεούς σας ανάθρεμμα ανθρώπων φταισμένων Πεντ. Αρ. XXXII 14^ν (προκ. για τους εκπεσόντες αγγέλους): μεσίτης των επταικότων αγγέλων εγένετο (ενν. ο Μωάμεθ) Ψευδο-Σφρ. 514²².

Η μτχ. μέσ. παρκ. ως ουσ. = **α)** αυτός που υπέπεσε σε ηθικό ή νομικό παράπτωμα· ο ένοχος, ο παράνομος: όλους τους πταισμένους, κακοποιούς, και σκλάβους φευγούς, όλοι να είναι συμπαθημένοι Μαχ. 508^ν έδραμεν εις τις φυλακές, εις τους φυλακισμένους, | όλους τους ελευθέρωσε χρώστες και τους φταισμένους Σκλάβ. 100^ν αν εμπορέσουν το κακό και βάρη αλλού να 'ρίξουν (παραλ. 2 στ.)· να πουν πως άλλος τα 'δωκε (ενν. τα χαρτιά) στου Ρώκριτου τη χέρα (παραλ. 2 στ.) ... να βοηθηθεί ο φταισμένος Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1906^ν **β)** αμαρτωλός: σήκωσε (ενν. μήτηρ του Χριστού) τους πεσμένους, | της αμαρτίας κοιμώμενους στον λάκκον και πταισμένους Σκλέντζα, Ποιήμ. 7²⁶.

Το ουδ. της μτχ. παθητ. παρκ. στον πληθ. ως ουσ. = οι αμαρτίες: να μου δώση ο Θεός συμπάθιον στα φταισμένα Διήγ. ωραιότ. 72.

πταρμετικός, επίθ.

Πιθ. από το επίθ. πταρμικός που απ. στον Ιπποκράτη (TLG) αναλογ. με επίθ. σε

-(ε)τικός. Πβ. λ. παρηνιστική (κόνις) στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

(Με παράλ. του ουσ.) που προκαλεί φτέρνισμα: *Ετερον παρμετικόν Ιατροσ. κώδ. ρ'.*

πτελέα η, βλ. φτελιά.

πτένη η, βλ. φτένη.

πτενός, επίθ., βλ. φτενός.

πτεριάζω.

Από το ουσ. πτερόν και την κατάλ. -ιάζω. Η λ. στο Steph., Θησ. και το Du Cange με διαφορ. σημασ. και σήμ. στον τ. φτεριάζω (Μπαμπιν., Λεξ.).

Βγάζω φτερά: Όταν γηράσουν τα δυο, το άρσεν και το θήλυ (ενν. οι επόπτοι), (παραλ. 1 στ.) καθίζουν στην φωλέαν τους, έρχονται τα πουλιά τους, (παραλ. 1 στ.) καθίζουν και ανασπούν πτέρυγας παλαιάς τε, (παραλ. 2 στ.) και με τας πτέρυγας αυτών αυτούς κατασκεπάζουν, και, όταν πτεριάσουν, γένονται πάλιν νέα Φυσιολ. (Legr.) 870.

πτέρνα η, Γλυκά, Στ. 135, Γλυκά, Στ. Β' 190, 280, Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 517· φθέρνα, Ζήνου, Βατραχ. 83· φτέρνα, Σπανός (Eideneier) Β 147, Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 519, Πεντ. Γέν. III 15, XXV 26, Φορουν. (Vinc.) Ε' 58, Χριστ. διδασκ. 69.

Η λ. στον Ιπποκράτη (τ. πτέρνη ήδη αρχ.). Ο τ. φτέρνα στο Meursius και σήμ. Η λ. και σήμ. λόγ.

α) Το οπίσθιο μέρος του ανθρώπινου πέλματος· φτέρνα: Λε' του: (ενν. ο Θεός του Αβραάμ) «Να πας στο σπήλαιον, στο όρος Τοβορίο· άνθρωπος μέσα βρίσκεται, άγριος παρά θηρίον. Τα νύχια του είναι πηχερά, τα γένια του έως κάτω, και τα μαλλιά του κρέμονται στες πτέρνες αποκάτω...» Χούμνου, Κοσμογ. 787· β) (συνεκδ.) το τμήμα του παπουτσιού που καλύπτει τη φτέρνα: τα ποδηματίτσια της (ενν. της Μαξιμούς) χρυσά διακεντισμένα, τα καύκαλα ήσαν χυμεντά και οι πτέρνες με τους λίθους Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1496· γ) το οπίσθιο τμήμα της οπλής αλόγου: όφιος επί μονοπάτι οπού δαγκάνει φτέρνες αλόγου και έπεσεν ο καθαλάρης του οπίσου Πεντ. Γέν. XLIX 17.

πτερνίζω, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 933, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 997, 3119, Διγ. Ανδρ. 370², 390³⁵⁻³⁶.

Το μτγν. πτερνίζω. Τ. φτερνίζω στο Βλάχ., στο Βλαστού, Συνών. 103 (λ. κεντρίζω) και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ.). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

1) (Προκ. για ιππέα) κεντρίζω το άλογο με τα σπιρούνια για να τρέξει: επτέρνισε (ενν. ο Σουδάλης) τον μαύρον του, εις τον Ακρίτην πάγει Διγ. Ζ 1992. 2) Εξαπατώ, ξεγελώ, ανατρέπω με πονηριά (για τη σημασ. βλ. Lampe, Lex., στη λ. 4): τις δ' αυ ο φρονιμότατος, τις δ' ο μαθών πτερνίζειν και καταπανουργεύεσθαι τους λόγους του Βελίαρ ...; Γλυκά, Αναγ. 158.

πτέρνινος, επίθ.

Από το ουσ. πτέρνα και την κατάλ. -ινος με επίδρ. του επιθ. πτέρινος.

Παιγνιώδης παραφθορά της λ. πτέρινος· (εδώ σε σχ. αδύνατον) φτιαγμένος από σπιρούνια (για τη σημασ. και το πράγμα βλ. Eideneier [Σπανός σ. 318]· πβ. και ά. πτερνίζω 1): Δίδω σε ... βαμπακερήν αγελάδα και πλεμάτιν ξύλα και αλυσίδι καπνόν, εφάπλωμα πτέρνινον και μολυβένιον προσκέφαλον Σπανός (Eideneier) B 123.

πτερνισμός ο, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 14³⁰, 141³⁴.

Το μτγν. ουσ. πτερνισμός.

Κλοτσιά· (εδώ μεταφ.) υποσκελισμός, ανατροπή (πβ. Π.Δ. Ψαλμ. 40 (41), 10): όν-περ ευηργέτησας πολλάς ευεργεσίας (παραλ. 1 στ.), εκείνος εμεγάλυνεν αρτίως πτερνισμόν σου·| εκείνος εψιθύρισε κρυφιδώς ως όφισ | και τον ιόν εξέχεε κατά του ευεργέτου Γλυκά, Στ. 384.

πτερνιστήρα η· φτερνιστήρα, Προδρ. (Eideneier) IV 75 χφ P κριτ. υπ.

Από το ουσ. πτερνιστήρ ο (10. αι., LBG) με αλλαγή γένους ή από το ουσ. πτερνιστήριον και την κατάλ. -α (Μηνάς, Μορφολ. μεγεθ. 126-127). Ο τ. στο Σταματ. Πβ. λ. πτερνιστήρας σήμ. λόγ. και λ. φτερνιστήρας στο ΑΛΝΕ.

Σπιρούνι: αυτός δε καβαλάριος διηνεκώς οδεύει,| και βουτλώμενας δε φορεί αυτός τας πτερνιστήρας,| κι εσύ ανατρέχεις τας οδούς πεζός με τα τσαγγιά αυτ. IV 75.

πτερνιστήρι το, βλ. πτερνιστήριον.

πτερνιστηρία η, Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 42, 53, 66, 83, 151· πτερνιστηρία· φτερνιστηρία, Διγ. Ο 1917.

Από το ουσ. πτερνιστήριον και την κατάλ. -ία. Ο τ. φτερνιστηρία στο Somav. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 850, λ. φτερνιστηρκά), καθώς και στο ΑΛΝΕ. Τ. φτερνιστηρία (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ.) και φτερνιστηρκά (Σακ., ό.π., Γιαγκουλλής, ό.π., Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.) σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα.

Κέντρισμα του αλόγου με τα σπιρούνια για να τρέξει, σπιρούνισμα: Τα ρέτενα τ' αλόγου του τότε αχάμνισέ τα,| πτερνιστηρία τού βάρεσε και πίσ' όλ' άφησέ τα Κορων., Μπούας 51· (η αιτιατ. ως επίδρ.): Ουχί ν' αφήσει καν τα ρούχα του ο νέος να στεγνώσουν,| πτερνιστηρίαν τον μαύρον του εις τον Σαρακηνόν πηγαίνει Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 55.

πτερνιστηρίζω μτχ. ενεστ. (άκλ.) πτερνιστερίζοντα.

Από το ουσ. πτερνιστήριον και την κατάλ. -ίζω. Τ. φτερνιστηρίζω, μέσ. φτερνιστηρίζομαι και μτχ. φτερνιστηρισμένος στο Somav.

Κεντρίζω το άλογο με τα σπιρούνια για να τρέξει, σπιρουνίζω: συχνά πτερνιστηρίζων (ενν. ο Καντακουζηνός Θεόδωρος) αυτόν (ενν. τον ίππον) ως πετάν φαίνεται Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 368 κριτ. υπ.)· θαυμαστέ αφέντη Αριστοτέλη,| όπου ήύρες την γνώσιν φυσικά και της σοφίας το τέλι·| και ύστερα σε καβαλίκευσεν γυναίκα ωσάν κοπέλι·| πτερνιστερίζοντα έλεγεν ... Συναξ. γυν. 423.

πτερνιστήριον το, Διγ. Ανδρ. 347⁸, 358¹⁵· **πτερνιστήρι**, Διγ. Ο 247, 2502, 2805· **πτερνιστήριν**, Προδρ. (Eideneier) IV 75 χφ Κ κριτ. υπ., Θησ. Η' [61¹]· **πτερνιστήρι(ον)**, Διγ. (Trapp) Gr. 1178, Διγ. Ζ 1513, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffer.) 8311, Αχιλλ. L 801, Αχιλλ. (Smith) N 1190, Θησ. Ε' [65³], Η' [7²], Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 342· **φτερνιστήρι**, Θησ. Ζ' [109³], Ιστ. Βλαχ. 329, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 1617· **πληθ. ουδ. πτερνιστηρία**, Μαχ. 444¹⁹· **πληθ. ουδ. φτερνιστηρία**, Μαχ. 444¹¹.

Από τον αόρ. του πτερνίζω και την κατάλ. -τήριον· πβ. και ουσ. πτερνιστήρ (10. αι., LBG). Ο τ. φτερνιστήρι στο Meursius και σήμ. λαϊκ. Τ. φταρμιστήριν, φταρνιστήριν (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου) και φτερνιστήριν (Σακ., Κυπρ. Β' 850, Λουκά, Γλωσσάρ., Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου) σήμ. ιδιωμ. Η λ. στο Du Cange (λ. πτερνιστήρα).

α) Σπιρούνι: Έθεκαν τα κοντάρια τους και οι δύο (ενν. ο Αλαμάνος και ο Ιμπέριος) προς την μάχην, | αναγριώνουν τα φαριά, κρούσιν τα πτερνιστήρια | και πιλαλούν τα άλογα με θράσος ανδρειωμένον Ιμπ. 421· **β)** (μεταφ.) το σκληρό νύχι που βρίσκεται πάνω από το πίσω δάχτυλο του ποδιού ορισμένων πτηνών και που χρησιμεύει ως όπλο (πλήκτρο): Ειπέ με, καλογερανέ, τι θέλεις εις τον γάμον | με το μακρύν τον σφόνδυλον, με το σιβίν καπέλον; | Φορείς και εις την πτέρναν σου τάχα ρωμαϊκόν πτερνιστήριν Πουλολ. (Τσαβαρή)² 64 κριτ. υπ.

πτερνιστής ο.

Το μτγν. ουσ. πτερνιστής.

Αυτός που χρησιμοποιεί παλαιστικά τεχνάσματα (κτυπήματα με τις φτέρνες, τρικλοποδιές)· (εδώ προκ. για τον Ιακώβ) αυτός που παλεύει και νικά τα πάθη και τις αμαρτίες με πονηριά και επινοητικότητα (βλ. Montanari, στη λ.): Ιακώβ, θέλει να ειπεί, πτερνιστής, ή παλαιστής, ... διότι εις τον κόσμον ετούτον είναι στραβοποδίσματα, πλάναι, κόποι Ροδινός (Βαλ.) 78.

πτερνίστρια η.

Από το ουσ. πτερνιστής και την κατάλ. -τρια. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ.

Απατεώνισσα: ως ιδεί (ενν. η πέρδιξ) ότι έχει εύκαιρον δι' άλλα ωά τόπον, | υπάγει άλλην φωλεάν πέρδικας αλλοτριάς, | κλέπτει τα ωά εξ αυτής, παίρνει τα στην φουλιάν της, | εξού το πέρδιξ κέκληται πτερνίστρια και κλέπτρια Φυσιολ. (Legr.) 692.

πτερόν το, Διγ. (Trapp) Gr. 3171, Διγ. Ζ 2787, 2790, 2886, 3801, 3804, Βέλθ. 266, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 380, Βίος Αλ. 4292, Λίβ. διασκευή α 145, 425, 603, 604, 729, 899, 3741, Λίβ. Esc. 361, 534, 650, 3622, Λέοντ., Αίν. I 3, Φυσιολ. (Legr.) 698, Λίβ. Va 479, 717, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 2¹⁰, 132⁶, Ιστ. Βλαχ. 167· **πτερό**, Λίβ. Esc. 820, 3983, Λίβ. Va 3677· **πτερό(ν)**, Ιερακοσ. 506¹³, Σαχλ., Αφήγ. 423, Λίβ. διασκευή α 227, 234, 702, 1430, 2551, 2856, Λίβ. Esc. 2419, 2718, Αχιλλ. (Smith) N 807, Φυσιολ. (Legr.) 1094, Ch. por. 208, Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 35, Λίβ. Va 212, 222, 1198, 2498, Κορων., Μπούας 32 δις, 44, Αχέλ. 1849, Διγ. Ανδρ. 316³³, 334⁵, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 120, Διγ. Ο 1657· **φτερό(ν)**, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 27^ν· **φτερό**, Gesprächb. 29¹⁷, Πεντ. Γέν. VII 14, Δευτ. XIV 9, Λευιτ. XI 9, Ολόκαλος 7⁹, 50⁶, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 19⁸, 94⁷.

φτερό(ν), Φαλιέρ., Ενύπν.² 14, 41, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 132, Πεντ. Γέν. I 21, Δευτ. IV 17, XXXII 11, Αλφ. 11⁸¹, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 69, Ε' 68, Ιστ. Βλαχ. 328, 329, 336, Π. Ν. Διαθ. φ. 335α 24, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1052, 1216, Γ' 253, 255, Ροδολ. (Αποσκ.) Τοις αναγν. 21, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 141, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 167²³, 179²⁵· φτερόν, Κορων., Μπούας 152, Ολόκαλος 1¹⁹, 74¹⁰.

Το αρχ. ουσ. πτερόν. Ο τ. πτερό σε έγγρ. του 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 170¹³, Β' 239⁷, Γ' 210⁷, 349¹⁴). Ο τ. φτερό στο Meursius και σήμ. Ο τ. φτερόν στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, Πιλαβάκης, Κυπρ. Σπ. 30, 1966, 49). Η λ. σε έγγρ. του 16. αι. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 15¹⁴, 29¹⁴, 37³¹ κ.α., Μαράς, ό.π. Β' 12¹⁵, 96⁴¹, Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16 (τ. Β'), 1961-62, 270) και στο Βλάχ. (λ. φτερό).

1) Φτερό: Πουλολ. (Τσαβαρή)² 162, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 97, Διγ. Ανδρ. 375³ (σε παρομοίωση): Σαν του κοράκου το πτερόν είναι τα δυο σου μάτια Ch. ror. 374· α) φτέρωμα (εδώ προκ. για το φτέρωμα της ουράς του πουλιού): ούτως δε και του τσικνέα, τα πουλιά γαρ τοιαύτα! εκ μικρόθεν η ουρά τους! διχαλή και τεθλασμένη, άμαν έλθει εις την φύσιν! του πατρός του, μεγαλύνει, πίπτει το πτερόν εκείνον Πτωχολ. (Κεχ.)² α 817· β) πούπουλο: η αμαρτία οπού εγίνετον εκεί ήτονε πολλά κακή ... και εναντία της φύσεως, διότι το νερόν τουτουνοού του λάκκου την φανερώνει, ότι ... αν ρίξουν αλαφρόν ώσπερ ένα φτερόν ή φελλόν παρευθύς υπάγει κάτω Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 131^ν· γ) το γέμισμα από φτερά για στρώμα ή προσκέφαλο και συνεκδ. το πουπουλένιο στρώμα (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΕΕΚΣ 3, 1940, 37): τελαρόντυμα ένα με λίγο φτερό Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 831⁷· Προσκεφαλάδια δ', γεμάτα φτερό Ολόκαλος 35¹⁵· Στίμα ρουχών και αλλονού πραμάτων τά διδει η κερά παπαδιά ... Και πρώτον: φτερό α', λίτρες μα' ... ένα ζευγάρι σεντόνια ... ένα ζευγάρι προσκεφαλάδια Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem) 97⁵· (εδώ στον πληθ.): Με το παλέτσι το χοντρό και μ' άχερα τση κάνει (ενν. ο ρήγας)! στρώμα' ...! δίχως σεντόνι και φτερά, δίχως προσκεφαλάδι Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 583· δ) (προκ. για την ιατρική και τη μουσική) επεξεργασμένο φτερό ως εργαλείο: μέλι άκαπνον λαβών μετά πτερού τον ουρανίσκον υπάλειφε Ορνεοσ. 572⁹· εγώ έκρουα την κιθάραν με το πτερόν του ορνέου, και εσυνέριζεν η φωνή της κιθάρας και της κόρης ομοίως Διγ. Ανδρ. 377¹⁴· ε) διακοσμητικό στοιχείο σε πολεμιστή για εντυπωσιασμό στη μάχη: φτερά εις το κεφάλι του, φτερά και εις την ράχη, φτερά εις τους αγκώνες του αγάπα πάντα να χει, ... φτερά εις τ' άλογόν του! (παραλ. 2 στ.) να τον φοβούνται οι εχθροί Ιστ. Βλαχ. 327· έβαλε (ενν. ο Μπαγιαζίτης) ... σκλάβους καβαλαραίους ... Ούτοι είναι κατά πολλά εύμορφα στολισμένοι, με φακιόλια περιχρυσωμένα και πτερά εις τα κεφάλιά τωσ Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 337· Ηλθεν Διόνυς ανδρειωμένος! μετά Σέρβων κομπανάντων! και πτερών λαζοφαρδάτων, μ' αλαμάνικον σκουτάριν, έχων βίτσαν σφυρισμένην Χρησμ. I 23· στ) (συνεκδ., πιθ.) το σύμβολο έναρξης του πολέμου: ορών ο Μουσταφάς ήδη σαλευόμενον το του πολέμου πτερόν Δούκ. 191²⁷. 2) (Στον πληθ., συνεκδ.) φτερούγα: Ασιίζ. 199¹⁹, Διγ. Ανδρ. 398¹⁸· (εδώ σε μεταφ., προκ. για την ταχύτητα): ας είχα τα φτερά του αετού να φύγω, τ' άγρια θεριά της Αφρικής εκεί να πα να σμίγω Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 227· (εδώ προκ. για τα φτερά μυθικών πλασμάτων, όπως του Έρωτα και της Μούσας): Λίβ. διασκευή α 4128, Κυπρ. ερωτ. 18², Ροδολ. (Αποσκ.) Τοις αναγν. 6· (εδώ σε φρ. ή έκφρ. προκ. για πουλιά): (1) από πτερού, βλ. Επιτομή λ.

από 17 έκφρ. (ζ): (2) χύνω πτερόν = ορμώ πετώντας: ελύσαν το φαλκόνιν! και σύντομος εφάνηκεν ατός ουρανοδρόμος! χύνει πτερόν επάνω του και απήρε το φαλκόνι Βέλθ. 772· φρ. (μεταφ.) (1) έχω κάπ. εις τα πτερά μου = προστατεύω κάπ.: και τότες ας μου ευχηθεί εμέν (ενν. τον Διγενή) η πεθερά μου! οπού την κόρη της εγώ έχω εις τα πτερά μου Διγ. Ο 2016· (2) κάμνω πλάτες και πτερά εις κάπ. = ενδυναμώνω, ενισχύω κάπ.: η συμβουλή σας η καλή και η συγκρότησή σας! να κάμει πλάτες και πτερά εις όλους τους αυθέντας Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 899· (3) βαστώ/έχω φτερά/πτερά = είμαι γρήγορος: πολλά 'πιδέξα ανέβηκε (ενν. ο Ρωτόκριτος) ...! Ετούτον είναι φυσικό κεινών οπ' αγαπούσι:! εις έτοιες χρείες σα λάχουσι, πουλιώ φτερά βαστούσι Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 578· Να είπεις πτερά είχα, φίλε μου, και εις μίαν την ώραν τότε,! ωσού να τρίψεις οφθαλμόν, κατέλαβα εις τον τόπον Λίβ. διασκευή α 2324· (4) ρίχνω το πτερόν εις κ. = πετώ προς κάπου· (εδώ) στρέφω την προσοχή μου προς κ.: Μη πας και ρίξεις το πτερόν εις άλλης κόρης αγάπην,! ... κι εμέν ελησμονήσεις Ερωτοπ. 675. 3) Φτερωτό βέλος: Λίβ. διασκευή α 587. 4) (Μεταφ.) α) η δύναμη της ψυχής και του πνεύματος: Οι λογισμοί επετάξασι, στον ουρανόν εφτάσα! κι εκεί εκαήκαν τα φτερά και την εξά μου εχάσα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 508· εκφρ. (1) τα φτερά της θεωρίας/το πτερόν της προσευχής = η δύναμη της θέασης του Θεού/της προσευχής: από τον ουρανόν αναβαίνομεν εις τον Θεόν με τα φτερά της θεωρίας Βουστρ. Μεταφρ. 257· αν το πτερόν της προσευχής κούφον προς πόλον θέλεις! ανέρχεσθαι ... και σώζειν τας αισθήσεις,! έασον, άνες τας προς σε των άλλων αμαρτίας Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 227· (2) τα πτερά της τύχης = η δύναμη που δίνει η τύχη: Ει γαρ της τύχης τα πτερά διά παντός κατείχον! άνθρωποι πολυτάλαντοι Κέκροπες επηρμένοι,! ούκουν εσώθη πάσα σαρξ, ουκ αν εταπεινώθη Μανασσή, Ποίημ. ηθ. 350· β) (μεταφ. στον πληθ.) το θάρρος: ως τώρα επέτουν χαμηλά μα 'δά 'χω τα πτερά μου! μεγάλα, και θα καυχισθώ κι εγώ για όνομά μου Τζάνε, Φιλον. 585¹⁷· γ) (σε παρομοίωση)· (εδώ προκ. για κοντάρια που εξακοντίζονται ελαφρά και γρήγορα): τα κοντάρια επήγα! εις τον αέρα ωσά φτερά, κι ωσάν πουλάκια εφύγα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 2138· (εδώ προκ. για την καλή διάθεση που επιφέρει ο έρωτας): Θέλω... να χαρώ με άλλον νέον τρυφερόν,! να με ποίσει ωσάν πτερό! 'λαφρικήν και γλυκασμένη! την καρδιά μου την καμένην Συναξ. γυν. 768. 5) Καθετί που λειτουργεί ως φτερό: α) πτερύγιο στον τροχό του μύλου, φτερωτή (για το πράγμα βλ. Πλατάκης, Κρητολ. 4, 1977, 169· πβ. και λ. πτερωτός): Ερχεται Μαρία εκ τον μύλον! σύρνει και πτερόν του μύλου! και βαστάζει και το αλεύριν Χρησμ. Ι 81· β) (εδώ σε μεταφ., προκ. για το λόγο) κουπί (για τη σημασι. βλ. Κριαρ., Κρ. Χρ. 12, 1958, 108): Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 63. 6) Το δεξί ή αριστερό μέρος της στρατιωτικής παράταξης: Και ούτως έγινε το φουσσάτον του Ισμαήλ ωσάν δύο πτέρυγες ... Το μεν ον ένα πτερόν ... έπεσεν εις το δεξιόν μέρος των Τουρκών Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 366. 7) Το άκρο ενός πράγματος, η προεξοχή: Νυχτά 'τον κι εκοιμούντανε τα ζώα κι οι άνθρωποι, (παραλ. 1 στ.) εις τα χαράκια, στα πτερά, στα δένδρη κι οπ' αλλού 'σαν Αχέλ. 451· ένας λεβέντης βλέποντας το κάλλος,! οπού 'χε ο Σταυρωμένος ο μεγάλος,! που στ' Αγιον Βήμα απάνω είναι βαλμένος! και όλος ... είν' χρυσωμένος,! και δε μπορώντας στα ψηλά να σώσει! και με τα χέρια απάνω του ν' απλώσει! έσυρε μια πετριά και εκτύπησέν του! κι απ' το πτερό κομμάτι ετσάκισέν του Λειλ. Παρουκ. 500.

πτερορρυία η.

Από το αρχ. πτερορρυέω και την κατάλ. -ία. Η λ. στο LBG· πβ. λ. πτερόρροια σήμ.

α) Αποβολή (συν. προσωρινή) του πτερώματος των πτηνών, πτερόρροια: Δει τον τόπον, εν ω ο ιέραξ την πτερορρυϊαν ποιεί, φωτός δεκτικόν είναι Ιερακοσ. 368²²· β) (εδώ συνεκδ.) ο χώρος όπου κλείνουν τα κυνηγετικά γεράκια όταν έχουν πτερόρροια: μη αυτόν (ενν. τον ιέρακα) εξαγάγης της πτερορρυϊας άχρι ημερών ιε' Ορνεοσ. αγρ. 522⁷.

πτερούγα η, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 31²⁷, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. κγ' 37, Λουκ. ιγ' 34· φτερούγα, Πανώρ.² Α' 428, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 342, Γ' 338, Στάθ. (Martini) Πρόλ. 31, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 141· πληθ. φτερούγιες, Πιστ. βοσκ. II 2, 180, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [551], Γ' [198].

Από το ουσ. πτερούγι(ν) και τη μεγεθ. κατάλ. -α (βλ. και Χατζιδ., MNE Β' 99). Ο τ. φτερούγα στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. στο Βλάχ.

1) Φτερούγα, φτερό: Ευστόχως κατετόξευσε (ενν. ο Βέλθανδρος) τον αετόν εις πτερούγαν Βέλθ. 775· οι συντρόφοι του (ενν. του Μαρκιανού) εξύπνησαν γληγορότερα ... και ηβλέπουν αποπάνω του έναν αετόν, και τον είχαν σκεπασμένον με τες πτερούγες του Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 310· Φτερούγες έχω και πετώ (ενν. ο Ερωτας) κι εις πάσα τόπο πηαίνω! κι ώρες στα ύψη πέτομαι κι ώρες στα βάθη μπαίνω Πανώρ.² Ε' 55· (σε μεταφ.): μια κάποια λίγη πεθυμιά εσήκωσε το νου μου! και δυο φτερούγες ήκαμε μέσα του λογισμού μου! τούτες την πεθυμιά πετού, στον ουρανό την πάσι Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 332· (ως διακριτικό μονάδων του ιππικού του ουγγρικού στρατού): και edιάβησαν (ενν. οι Τούρκοι καβελάροι) απάνω εις τις Ούγγαρους, οι οποίοι ήτανε όλοι εντυμένοι με άσπρα ποκάμισα ..., και από πίσω από αυτούς ακολουθούσανε με πράσινα ποκάμισα και είχανε και φτερούγες από όρνεα, τους οποίους τους λέγουνε ντελήδες Χρον. σουлт. 72²⁷· (σε ιδιάζ. σύντ.): Και την άλλη μερέα ο Λουννάδης εμέρασε και αυτός το φουσσάτο του εις δύο. Και έβαλε τα άλογα τα ελεύτερα εισέ ένα μέρος και ένα μέρος άλογα με φτερούγιες τοξότες Χρον. σουлт. 67¹²· **2)** (Στρατ.) πτέρυγα στρατιωτικού σχηματισμού: ωσάν εσιμώσανε εισέ πόλεμον ... εχωρίσανε εισέ δυο φτερούγες δεξιά-ζερβά· και εις την μίαν μερέαν της φτερούγας ήτονε ο Ισμαήλ, και εις την άλλη φτερούγα ήτονε ο Ουστάσγλης Χρον. σουлт. προσθ. 601 τρις· **3)** (Αρχιτ.) το ψηλότερο σημείο οικοδομήματος, κορυφή (πβ. και ά. πτερύγιον 2α): Ομοίως και τες πτερούγες του ναού έως έξω της αυλής τες ορθομαρμάρωσες όλον με χρυσάφι τες εστόλισεν (ενν. ο βασιλεύς) Hagia Sophia ω 527⁸.

πτερουγάτος, επίθ.

Από το ουσ. πτερούγιν και την κατάλ. -άτος.

Φτερωτός· (εδώ προκ. για νυχτερίδα): το γαστρί με έκαμε ... να πίνω γάλα του πτερουγάτου ποντικού Επιστ. Barozzi 360.

πτερουγιάζω φτερουγιάζω, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 327. — Βλ. και πτερουγίζω.

Από το πτερουγίζω κατά τα ρ. σε -ιάζω. Ο τ. στο Soman. και σήμ. ιώωμ. (Τσιτσέ-λη, Κεφαλλ. Σύμμ. 500)· πβ. νεοελλ. ουσ. φτερούγιασμα (Κριαρ., Λεξ.).

(Προκ. για πτηνά) χτυπώ τα φτερά, φτεροκοπώ: Εγώ την εκωλόσυρνα εκείνην την καβάκα, | κι εκείνη εφτερούγιασε και κράζει «κάκα κάκα» Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 282.

πτερουγίζω φτερουγίζω, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 188 κριτ. υπ.

Από το αρχ. πτερνγίζω. Ο τ. και σήμ. Η λ. στο Βλάχ.

(Προκ. για πτηνά) χτυπώ τα φτερά, φτεροκοπώ: Εγώ την εκωλόσυρνα εκείνην την Καβάκα, | κι εκείνη εφτερούγιζε κι έκραζε «κάκα κάκα» Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 282 κριτ. υπ.

πτερούγιν το, Αχέλ. 1003· φτερούγι, Πεντ. Έξ. XIX 4, XXV 20, Ερωτόκρ. (Α-λεξ. Στ.)² Β' 542· φτερούδιν, Κυπρ. ερωτ. 112'. — Πβ. και πτερύγιον.

Από το ουσ. πτερύγιον. Ο τ. φτερούγι και σήμ. (Κριαρ., Λεξ., λ. φτερούγα και φτερούγι, Ανδρ., Λεξ.).

Φτερούγα, φτερό: επέστησεν (ενν. ο Διγενής) ολόχρυσα και ολάργυρα ζωδία, | λέοντας, πάρδους και αετούς, πέρδικας και νεράδας | και χύνουν εκ του στόματος και εκ των πτερουγίων | νερόν καθάριον, κρούσταλλον, ύδωρ μεμυρισμένον Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1654· ανθρώπους ενετράνισα όλους με τα πτερούγια | να τρέχουσιν, να πιλα-λούν εις όλον το λιβάδιν Λίβ. Va 208· Την ώρα που ο Αυγερινός πασίχαρος προβαίνει (παραλ. 1 στ.) και τα πουλιά χαμοπετού κι αναγαλλιούσιν ούλα | κι έχουν εις τα φτε-ρούγια τως πάχνη από τη δροσούλα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 1252· φρ. χύνω το πτε-ρούγιν = ορμώ πετώντας (πβ. ά. πτερόν 2): ώσπερ πετρίτης άχρωμος, όταν εμπεί εις κυνήγιν, | και χύσει το πτερούγιν του και τα όρνεα αποκτείνει Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1513.

πτεροφόρος, επίθ., Διγ. Ανδρ. 315²³.

Το αρχ. επίθ. πτεροφόρος. Πβ. πτεροφορέω (4.-5. αι., Lampe, Lex.)· βλ. και LBG. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Που έχει φτερά, φτερωτός: Διγ. Ο 109· (προκ. για τον Έρωτα): Διγ. Z 164· (με παραλ. του ουσ.): Και μίαν νύκτα 'φάνηκεν στην κλίνην που 'κοιμάτον (ενν. η κόρη) (παραλ. 1 στ.) είς πτεροφόρος και λαμπρός περίσσια θυμωμένος Διγ. Ο 95.

πτεροφυώ, Φυσιολ. (Kaim.) 23a¹³, Φυσιολ. 345¹⁶.

Το αρχ. πτεροφυέω. Πβ. ουσ. πτεροφυΐα σήμ.

Αναπτύσσω, βγάζω φτερά: Ιερακοσ. 376⁴ (μέσ., μεταφ.): Οθεν οι πλείονες δοκώ τόν' εκ της ευφροσύνης | πτεροφυούντ' εκ της χαράς, σχεδόν ειπείν, εκείνης Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1202.

πτερύγιον το, Παῖς., Ιστ. Σινά 1161.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. στον τ. πτερύγιο.

1) Φτερούγα: Εάν ο ιέραξ τα εντός αυτού νοσήσει ... Ως κόπρον ορνίθειον αφοδεύ-ει ...· έχει δε κεχαλασμένα τα πτερύγια και την κεφαλήν ορθοτριχισμένην Ορνεοσ.

αγροικ. 546¹⁶. 2) (Αρχιτ.) α) το πιο ψηλό σημείο ενός κτηρίου: Εάν είσαι εσύ υἱὸς Θεοῦ ... αλλαχού ἐπὶ το πτερύγιον Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 344^v (πβ. Κ.Δ. Ματθ. 4, 5-6)· β) εξωτερικό κτίσμα κτισμένο σε γωνία σε μία από τις πλαϊνές πλευρές ενός οικοδομήματος, πτέρυγα· (εδώ προκ. για πλαϊνό περίστυλο): Ἐστι δε και πτερύγιον του ναού τεταμένον! εν δεξιούς και πρόκειται καμαροσυσταμένον! και υποκάτωθεν αυτού καμάρας οκτώ βλέπεις,! ένθα περιφερόμενος την σην καρδίαν τέρπεις Παῖς., Ιστ. Σινά 1115.

πτέρυξ η, Διγ. (Trapp) Gr. 915, 1103, 2395, Διγ. Α 2857, 2858, Διγ. Ζ 908, 1435, 2786, Δευτ. Παρουσ. 114, Ιστ. Βλαχ. 1900, Διγ. Άνδρ. 345¹⁵, αιτιατ. πληθ. πτερύγες, Κατάλ. οικουμ. συν. 99^v.

Το αρχ. ουσ. πτέρυξ. Η λ. και σήμ. στον τ. πτέρυγα (7.-11. αι., TLG).

Φτερούγα, φτερό: Διγ. (Trapp) Gr. 663^v (μεταφ.): αλλ' ουν η μήτηρ του Χριστού να τα 'χει σκεπασμένα (ενν. τα νήπια),! στην σκέπη των πτερύγων της να τα 'χει φυλαγμένα Θρ. Κύρρ. Μ 487.

πτέρυξις η.

Από το πτερύσσω (9. αι., TLG) και την κατάλ. -σις. Η λ. το 12. αι. (TLG) και σε σχόλ. βλ. και LBG.

Φτέρωμα: και ότε τελειωθώσιν ο νεοσσοί αυτών αποδύονται την πτέρυξιν οι γονεῖς αυτών και γίνονται νεοσσοί μη δυνάμενοι πετασθήναι. Πώς άρα ζήσονται; Εξέρχονται τα τέκνα ... και κομίζουνσι βρώσιν και διατρέφουσι τους γονεῖς αυτών Φυσιολ. (Zur.) XXXVIII 2⁸.

πτερώ -ώνω, Δούκ. 107¹⁸, 149⁴, 181²⁰, 373²⁶· φτερώνω· γ' εν. παθητ. αορ. φτερώτηκεν.

Το αρχ. πτερώω. Ο τ. φτερώνω, με τροπή του πτ- σε φτ-, στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. πτερώνω στο Βλάχ. και το ΑΛΝΕ.

Α' Μτβ. 1) (Προκ. για πλοίο) α) υψώνω τα κουπιά στην ίδια ευθεία προκ. να αρχίσω να κωπηλατώ: ελθόντες δε εν Καλλιουπόλει και πτερώσαντες τας νήας έτεμον την προς Φώκαιαν θάλασσαν Δούκ. 227³⁵. β) ανοίγω πανιά, αποπλέω: Ανέμου δε βορέως πνεύσαντος εισήλθεν εντίμως μετά δόξης η βασιλῖς εν αυτή και τα ιστία πτερώσαντες εις Ιταλίαν αφίκοντο Δούκ. 139⁶. 2) (Μεταφ.) α) ενθαρρύνω, ξεσηκώνω: Όχι μόνον η φύσις έδωκε των ορνίθων πτερά, αλλά πολλάκις των φορών πτερώνουσι τους ανθρώπους και τα λόγια και τους κάνουνσι προθυμοτέρους των ορνίθων Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 81⁴. β) αναθαρρεύω: Η ψυχή —άχ! τι χαρά!— φτερώτηκεν,! αφού ήρτεν απ' εκεί πικρώτηκεν Rebâb-nâmè 12.

Β' (Αμτβ.) βγάζω, αποκτώ φτερά: και τα τέκνα, αισθόμενα την ένδειαν των γονέων αυτών, και πορεύονται (τα τέκνα) και διατρέφουσιν αυτούς, έως ου πτερώσωσι και πετάσωσι Φυσιολ. Β 9¹¹.

Η μτχ. παθητ. παρκ. ως επίθ. = που έχει φτερά, φτερωτός· (σε παρομοίωση): το βιβλίον, όποιας λογής και να είναι, ωσάν πτερωμένον πουλί, υπάγει παντούθεν, ανατολήν και δύσιν Ροδινός (Βαλ.) 162^v (εδώ προκ. για τον έρωτα/πόθο): Ως ουν ταύτα

πεπλήρωντο, ιδού Ερως πτερωμένος, | και λέγει ... Βέλθ. 662· Ξεύρεις γιατί 'ν' ο πόθος φτερωμένος | και με τα πλουμιστά φτερά γυρίζει; Κυπρ. ερωτ. 18¹.

πτερωτός, επίθ., Καλλίμ. 265, Βίος Αλ. 4444, Λίβ. διασκευή α 219, 1411, Λίβ. Esc. 1321, Λίβ. Va 210, 1178, 3033, Στίχ. ωραιότ. (Spadaro) 8.

Το αρχ. επίθ. πτερωτός. Το θηλ. ως ουσ. σε έγγρ. του 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Β' 62¹⁶) και στον τ. φτερωτή στο Sotman. και σήμ. Ουσ. πτερωτό το στο ΑΛΝΕ. Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. φτερωτός) και κοιν. στον τ. φτερωτός.

Φτερωτός: Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Δ' [89]· (σε σχ. υπαλλαγής): το μανδίον (ενν. των μοναχών) και η άπλωσις αυτού δείχνει την πτερωτήν των αγγέλων μίμησιν Μαλαξός, Νομοκ. 202· (προκ. για μυθολογικά πλάσματα): Ερως και πάλιν πτερωτός τον μισθωτόν επαίρει | και φέρει προς την δέσποιναν Καλλίμ. 2163· ο οποίος Κωνσταντίος εγέννησεν δύο υιούς, τον Γάλλον και τον πτερωτόν όφιν, τον Ιουλιανόν τον Παραβάτην Χρον. βασιλέων 205· η Φήμη, που είναι πτερωτή, με προθυμιά ας πετάξει Λίμπον. 69.

Το θηλ. ως ουσ. = πτερύγιο (τροχού): Οίδας ποτέ συ τον τροχόν τας πτερωτάς ας έχει, | πώς άνω κάτω φέρονται και στρέφονται κατόπιν; | Ούτως ο κόσμος στρέφεται και τα τερπνά τα τούτου | παρέρχονται, μαραίνονται, φεύγουσιν, ου κρατούνται Σπαν. U 8.

Το ουδ. ως ουσ. = πουλί, πετούμενο: Πουλίτσι' α θέλεις να γυρεύεις και πτερωτά διώκειν ... Ημερολ. 55.

πτηνοβάτης ο, Μαλαξός, Νομοκ. 222, 427, Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 101^ε.

Από το ουσ. πτηνόν και το β' συνθ. -βάτης. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. Λέξ.· πβ. και ουσ. πτηνοβατία (L-S Κων/νίδη, LBG, TLG) και πτηνοβασία (LBG).

Αυτός που συνουσιάζεται με πτηνό: Περί ιερέως πόρνου, ζωοφθόρου, πτηνοβάτου και αρσενοκοίτου Μαλαξός, Νομοκ. 146.

πτηνοβατώ, Κανον. διατ. Α 2072.

Από το ουσ. πτηνοβάτης· πβ. και ουσ. πτηνοβατία (βλ. ά. πτηνοβάτης, ετυμολ.).

Συνουσιάζομαι με πτηνό: Ιερεύς πορνεύων ή μοιχεύων ή ζωοφθορών ή πτηνοβατών ... καθαιρείσθω, κατά τον να' κανόνα του Μεγάλου Βασιλείου Νομοκ. Αγ. Γεωργ. 149.

πτηνός, επίθ., Αχιλλ. (Smith) N 806, Δούκ. 105¹⁴, 109¹⁸, Ψευδο-Σφρ. 214^{23-24, 26}.

Το αρχ. επίθ. πτηνός. Το ουδ. ως ουσ. και σήμ. λόγ.

Που πετά, φτερωτός· (προκ. για ζώο) γοργοπόδαρος: Πτηνήν γαρ πάρδαλιν αυτόν (ενν. τον Αλέξανδρον) ο Δανιήλ προλέγει, | τούτου πυρώδες και ταχύ και δυνατόν προβλέπων Βίος Αλ. 6049.

Το ουδ. πληθ. ως ουσ. = πουλιά (για το πράγμα βλ. και Θαβώρ., Ουσιαστ. 30, 118): Byz. Kleinchron. Α' 206³.

πτική· πολεμούσιν με πτικήν, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 377 κριτ. υπ., εσφαλμ. γρ. αντί πηκτήν· για τη διόρθ. βλ. Κουκ., Λαογρ. 3, <1911-12> 1912, 372 και Nicholas-Baloglou, Quadr. 102, 385.

πτι(ν) το, βλ. αφτίον.

πτισάνη η, Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 41.

Το αρχ. ουσ. πτισάνη. Λ. φοντζάνιν το και φοντζάν' σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Andr., Lex., στη λ.). Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

α) Αποφλοιωμένο κριθάρι: Κυνοσ. 592¹⁴. **β)** αφέψημα από αποφλοιωμένο κριθάρι για φαρμακευτική χρήση: Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 41.

πτιω, βλ. πταίω.

πτοώ, Προδρ. (Eideneier) I 273, Διγ. Z 820, 2876, 2910, Διγ. O 1808, 2048.

Το αρχ. πτοέω. Η λ. και σήμ.

Α' (Ενεργ.) φοβίζω κάπ.: Εμέ ποτέ ουκ επτόησαν φουσσάτα ή θηρία Διγ. Z 489.

Β' Μέσ. **1α)** (Αμτβ.) φοβάμαι: Διγ. O 633· **β)** (μτβ.) φοβάμαι κάπ. ή κ.: βίγλες δεν φοβούμαι (ενν. εγώ, ο Διγενής), | αλλ' ουδέ τους ανθρώπους σου ποσώς δεν τους πτοούμαι Διγ. O 1648· Νεότητι αυξάνων τις ... | ως ήδη ουν κατατολμά του αποχωρισθήναι | γονέων τε και συγγενών ..., | θαλάσσης μεν μη φείδεσθαι, πυρός δε μη πτοείσθαι ... Διγ. Z 1263· Μη συκοφάντην πτοηθείς, αν έχει δρακοντιάσειν Γλυκά, Στ. 347· Αν γαρ τινες των εν αρχή, των μη καλώς φρονούντων, | το καθ' ημάς φρονήσωσιν και περιθραυνθώσιν, | και νεύσας μόνον κατ' αυτών ..., | ωσει καπνός πορεύσονται πόρω του σου προσώπου, | πτοούμενοι την σύγκαυσιν, μονάρχα μονοκράτορ, | τη λάμψει του προσώπου σου μήπως κατακαώσιν Προδρ. (Eideneier) III 33. **2)** Ανησυχώ, φοβάμαι για κ.: προστάζει ο πατήρ της | παλάτιον για να κτιστεί ... (παραλ. 2 στ.), να βάλει μέσα εις αυτό την κόρ' ότ' εφοβούντο, | μήπως και πέσει σ' έρωτα πάντοτε επτοούντο Διγ. O 78. **3)** Συγκινούμαι, ταράζομαι: Διγ. Z 449.

πτύελος ο.

Η λ. στον Αριστοτέλη. Λ. πτύελο το σήμ. ιατρ.

Το σάλιο· (εδώ) σιαλώδεις εκκρίσεις της μύτης: Της υγράς κορύζης τα σημεία εισί ταύτα: πρώτον μεν ρέει ύδωρ εκ των μυκτήρων αυτού (ενν. του ιέρακος), έπειτα δε αποπταίρει, και εξέρχεται των μυκτήρων αυτού πτύελος και μύξα παχεία Ιερακοσ. 422³³.

πτύσμα το, βλ. φτύσμα.

?πτύφικο(ν) το.

Αβέβ. ετυμ.

?Το χαλί, ο τάπητας: Από Σμύρνης εις Θύρα ... Από Θύρας εις Κούλα. Πολλοί χριστιανοί Έλληνες· ου γινώσκουν γλώσσα ελληνική· πάντες τεχνίτες, ποιούσι ταπέδικα· ελληνική γλώττα πτύφικα Μηλ., Οδοιπ. 636.

πτύω, βλ. φτύω.

πτώμα το, Διγ. (Trapp) Gr. 1712, Βέλθ. 1124, Gesprächb. 70¹⁴⁶⁶, Φυσιολ. 353¹², Κορων., Μπούας 79, Διγ. Ανδρ. 391⁶, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 21^ν, 55^ν, Βεστάρχης, Στίχ.

πολιτ. Ελεάζ. 1041, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 112· πτώμαν, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 116, 407, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 132 δις· φτώμαν, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 144.

Το αρχ. ουσ. πτώμα. Η λ. και σήμ.

1α) Το πέσιμο (μεταφ.): Χίκα, Μονωδ. 16, Χίκα, Μονωδ. 76· **β)** ξεπεσμός: Γέλα της τύχης τον τροχόν περιφρονών και παίζει! και την αστάθμητον φοράν των κοσμικών πραγμάτων, | πτώμα του πέλας δ' άνθρωπε, βλέπε μη καταπαίξεις· (παραλ. 1 στ.) κρείσσον γελάν γαρ εαυτόν ή παίζειν τον πλησίον Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 840. **2)** Το νεκρό σώμα· (προκ. για ζώο): της βρόχας ... την κεφαλήν απέτεμον ευθέως! και το μεν πτώμα χαλεπώς επί την γην ηνέχθη ... Διγ. Ζ 3488· (προκ. για θήραμα) το ψοφίμι: Γυρίζει η χήνα με θυμού και λέγει προς τον γλάρον: «(παραλ. 2 στ.) ως ψωμοζήτησ τον γιαλόν διαβαίνεις και γυρεύεις! πτώμαν να παρηγορηθείς στην πείναν σου την τόσην» Πουλολ. (Τσαβαρή)² 115· Ως ουν πετρίτ' ευγενικοί όταν εις ύψος πτώνται, | πτώμα να δούσιν εις την γην πάντες ευθύς ορμώνται ... Κορων., Μπούας 70. **3)** Αμαρτία, παράπτωμα: στέναξον και δάκρυσον από καρδίας ήδη, | ίν' ο ληστήν ... (παραλ. 1 στ.) οικτείρας ως φιλάνθρωπος και μόνος ελεήμων! των χαλεπών πτωμάτων σε ποσώς ελευθερώση, | και ζήσεις την ανώδυνον ζωήν την μακαρίαν Μιχ. ιερομ. ΙΙ 54· Ω του μεγάλου πτώματος, ω της απανθρωπίας, | άξιον γαρ εκρίνασιν τον μοναχόν θανάτου Προδρ. (Eideneier) IV 346· φρ. πίπτω εις πτώμα = σφάλλω, αμαρτάνω: κάκεινος (ενν. ο Λωτ) μεθυσθείς εις πτώμα πέπτωκε χαλεπόν. Οτε έμελεν διά του τοσούτου φόβου σωφρονείν, τότε ταις θυγατράσιν αυτού εμίγη και γέγονεν ελεεινότερος των Σοδομιτών. Και ταύτα της μέθης τα κατορθώματα Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 1044.

πτώση η, βλ. πτώσις.

πτώσιμος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. πτώσιμος. Βλ. και LBG.

Που πέφτει, που ανατρέπεται· (εδώ μεταφ.): είν' πτώσιμα και ρέοντα τα πράγματα του κόσμου Λίμπον. 321.

πτώσις η, Ωροσκ. 44²⁸, Βίος Αλ. 2525, Λέοντ., Αιν. (Knös) 169¹, 179² [=Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Χ⁴]· πτώσις -ση· φτώση, Πιστ. βοσκ. Ι 2, 354.

Το αρχ. ουσ. πτώσις. Ο τ. φτώση και φκίωση και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ.). Η λ. και σήμ. στον τ. πτώση.

1α) Πέσιμο: Δούκ. 345¹⁵· ο γύψος πτώσεις απειλεί (χφ απολεί· διορθώσ., βλ. ά. απολώ), κράξε τον γυνθοπλάστην Προδρ. (Eideneier) ΙΙ 54-2 χφ Η κριτ. υπ· **β)** (προκ. για τείχη, κτήρια κτλ.) γκρέμισμα, κατάρρευση, ισοπέδωση: Ο βασιλεύς δε ιδών τα τείχη πεσόντα και κακόν σημείον κατά της πόλεως και κατ' αυτού κρίνων την πτώσιν, ... απεγνώκει, απήλπισεν Δούκ. 345¹³· σεισμοί πολλοί επήλθον διαφόρως εν τω τοιούτῳ χρόνῳ· μάλιστα εν τῷ Ιουλίῳ μηνί ισχυροί και μεγάλοι σχεδόν πτώσιν απειλούντες πάση τη πόλει Θεσσαλονίκη Notizb. 79. **2α)** (Πιθ.) ήττα, κατάκτηση: εν δε τῷ ᾧ εγένετο έκλειψις ηλίου, ..., την πτώσιν, οίμαι, δηλούσα των δυστυχών Ρωμαίων

Byz. Kleinchron. A' 389^α β) (προκ. για αναμέτρηση σε αγώνα) ήττα: μετ' αισχύνης απελθών ρίπτει την πανοπλίαν, | πρηνής τη κλίνη κείμενος, μη φέρων το πρακτέον. | Διττώς και γαρ ετάραττον οι λογισμοί τον άνδρα, | χάριν της πτώσεως αυτού και πόθου του της κόρης, | μη που και τις ... ταύτην λαβείν ισχύσει Πρέσβ. ιππ. 18. 3) (Μεταφ.) ηθική κατάπτωση, ξεπεσμός: το πράγμα που σας βλάφτει δε σκολάζει, | αν έν' και αγάπη καρδιακήν δε κάμουν | δυο του ουρανού παιδιά να σμίξουν αντάμα | και της γυναικάς τσ' άπιστης την πτώσην | 'νούς πιστικού βοσκού λύπη δε λειώσει Πιστ. βοσκ. V 6, 188· Χαρά στα γερατειά, χαρά στη νιότη, | δίχως την οχθρεμένη αυτή τη φτώση, | γεμάτη από φαρμάκι και πρικότη! Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 489.

πτωχά, επίρρ. φτωχά.

Από το επίθ. πτωχός. Ο τ. στο Soman. και σήμ. Η λ. στο Soman. (λ. φτωχά) και στο Δημητράκ.

Μέσα στη φτώχεια· από φτωχή γενιά: Πόσοι ανθρώποι σήμερο στη χώρα σας ε-τούτη | βρίσκονται εις αξιότητες κι εισέ μεγάλα πλούτη, | αφού 'σανε πολλά φτωχά και άτιμα γεννημένοι, | και από αίμα χαμηλό και ταπεινό εβγαμένοι; Φορτούν. (Vinc.) Πρόλ. 123.

πτωχαδάκι το· επτωχαδάκι, Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 19^ε.

Από το επίθ. και ουσ. πτωχός και το υποκορ. επίθημα -αδάκι. Τ. φτωχαδάκι σήμ.

Ταλαίπωρος φτωχός: Απέθανεν ο παπακυρ-Μπατζής ο Ζιχνιώτης και ενορίτης τους Αγίους Θεοδώρους, άνθρωπος ως ν' χρονών, επτωχαδάκι, ταπεινός, ήσυχος, πράος αυτ. φ. 32^ε.

πτωχαίνω, Σπαν. A 498, Ασσίζ. 122^ο, Σαχλ. N 213, 381, Σαχλ. A' (Wagn.) M 357, Χρον. Τόκκων 409, 3715, Μαχ. 652⁵, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 91, Συναξ. γυν. 872, 1094, Χρον. σουлт. 26¹⁵, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) A' 42², Ιστ. Βλαχ. 2099, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 56⁴, 1682 ρα' 5, Λεηλ. Παροιμ. 603, Τζάνε Εμμ., Μοιρολ. 139¹⁹· ε-πτωχαίνω, Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 26^ν, 41^ε, 69^ε, 74^ε, 107^ν, 169^ν, 170^ε· ?επτωχάνω, Σαχλ. N 114· φτωχαίνω, Πεντ. Λευιτ. XXV 25, 35, 47, Χρον. σουлт. 53²², Πανώρ.² Δ' 109, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 215, Δ' 563, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 21, 380· αόρ. επτώχανα, Σαχλ. A' (Wagn.) PM 184· (ε)πτώχανα, Σπαν. (Μαυρ.) P 317, Σαχλ. N 135, Ναθαναήλ Μπέρτου Στιχοπλ. I 1120· (ε)φτώχανα, Σαχλ. A' (Wagn.) PM 124 (έκδ. πτωχάνει· διόρθ. Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 346), Σαχλ. A' (Wagn.) PM 145 (έκδ. πτωχάνει· διόρθ. Ξανθ., ό.π. 347), Σαχλ., Αφήγ. 83 (έκδ. πτώχαινα· διόρθ. Ξανθ., ό.π. 361), Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 197 χφ Α κριτ. υπ.

Από το επίθ. πτωχός και την κατάλ. -αίνω. Ο τ. φτωχαίνω στο Βλάχ. και σήμ. Τ. εφτεχύνω (Τσοπουρίδης, Λεξ. ποντ. 346, λ. φτωχαίνω) και εφτωχάινω καθώς και ο αόρ. εφτώχανα (και στο Soman., λ. φτωχαίνω) και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. φτωχάινω). Η λ. στο Soman. (λ. φτωχαίνω) και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. φτωχαίνω).

Α' (Μτβ.) κάνω κάπ. φτωχό: η ακαμασία πολλούς ανθρώπους εχάλασεν, πολλούς επτώχυνεν Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 107^ε (σε παροιμ. χρ.· βλ. Septuaginta, Od.

3.7.1, TLG): Αυτός γαρ (ενν. ο Θεός), ..., είναι οπού πλουτίζει και οπού πτωχαίνει, αυτός είναι οπού θανατώνει και οπού ζωογονεί Πηγά Μ., Περί σοφ. 683^ο (μεταφ.): Οϊμέναν, Ερωφίλη μου, τον Αδη πώς πλουταίνεις! με τσ' ομορφιές σου τσι πολλές κι όλη τη γη φτωχαίνεις! Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 574.

Β' Αμτβ. 1) Γίνομαι φτωχός: Ηλθε δύστυχος ο χρόνος! και κουρσεύτηκεν η χώρα! όπου 'τον ο γεροντάκης,! πτώχυναν και τα παιδιά του! και επένετον ο γέρων Πτωχολ. Α 9^ο (σε παροιμ. χρ., βλ. παραπάνω Α'): αν είναι κι εφτωχύνασι, κι άλλος πολλά πλουτίζει,! έτς' αποφάσισε ο Θεός απ' όλους μάς ορίζει Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 146^ο (σε παροιμ. χρ. για τις μεταπτώσεις στον ανθρώπινο βίο· βλ. και ά. πτωχεία 1α): είδα πτωχόν κι επλούτυνε και πλούσο να πτωχάνει Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 197^ο (μεταφ.): την πτωχείαν της ανθρωπίνης φύσεως απού επώχανεν απού τον πλούτον της χάριτος του Θεού με το σφάλμα της παρακοής, αυτούς να χορτάσω τον άρτον τον εκ του ουρανού καταβάντα, ήγουν την αγίαν κοινωνίαν Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 455. **2)** Αδυνατίζω, ισχναίνω: Εις πτωχάναντα (ενν. κύνα) ει παχύναι θέλεις Κυνοσ. 594⁸.

πτωχάκι, επίθ. ουδ.: φτωχάκι.

Από το επίθ. πτωχός και την υποκορ. κατάλ. --άκι. Πβ. λ. φτωχούκι σήμ. ιδιωμ. (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.).

Φτωχικό: Απάνω σ' όλα βλέπω ένα κλινάρι,! που 'τονε μια χαρά κι ένα καμάρι! φτωχάκι, μα στρωμένο ήτον 'πιτήδεια! ογιά καλές καρδιές και για παιγνίδια Βοσκοπ.² 175.

πτωχεία η, Σπαν. Ρ 79, Προδρ. (Eideneier) III 222, Διάτ. Κυπρ. 505¹¹, 510⁷, Διγ. Ζ 1056, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 338, Θησ. Δ' [45²], Ολόκαλος 212^{17, 18}, 239¹⁴, Βεντράμ., Φιλ. 183, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσολου) 127³, Παϊσ., Ιστ. Σινά 178, Μορεζ., Κλίνη φ. 113^ο, Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 31^ο επτώχεια, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 84^ο, 338^ο, 348^ο επτώχεια, Κανον. διατ. Α 732^ο επτώχειά, Ιστ. Βλαχ. 1005^ο πτώχεια, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1111], Ε' [1550] πτωχειά, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 272, 421, Σαχλ. Ν 122, Σαχλ., Αφήγ. 79, 162, 262, Χούμνου, Κοσμογ. 2700, Γεωργηλ., Θαν. 444, Δεφ., Λόγ. 173, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 14, 265, 555, 618, Πιστ. βοσκ. II 5, 46, 47, 66^ο φτώχα, Πεντ. Έξ. III 7, 17, IV 31^ο φτωχά, Πεντ. Γέν. XXIX 32, Δευτ. VIII 9^ο φτωχειά, Ξόμπλιν 127^ο, Πανώρ.² Β' 30, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 574, Δ' 555, 566, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Χορ. γ' 397, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Ε' 1000, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 55, Στάθ. (Martini) Γ' 344, Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 38, Δ' 37, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 262¹, 405²⁵, 580²⁵.

Το αρχ. ουσ. πτωχεία. Για τους τ. ε- βλ. Καραντζόλα [Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. σ. 512]. Ο τ. πτωχειά στον Κατσαϊτ., Ιφ. Α' 37, Θυ. Β' 236, Γ' 126, κ.α. Ο τ. φτωχειά στο Βλάχ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Αναγνωστόπουλος, Αθ. 38, 1926, 168). Τ. φτώχεια σήμ. (γρ. και φτώχια) (<φτωχός, ΔΚΝ, βλ. και Μπαμπιν., Λεξ., λ. φτώχια). Τ. φτωχειά στο ποντ. και κατωιταλικό ιδίωμα (Παπαδ. Α., λ. φτωχία, όπου και τ. εφτωχία, Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., όπου και τ. οφτωχεία). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

1α) Η στέρηση των απαραίτητων για τη ζωή υλικών αγαθών, ένδεια, ανέχεια:

Ιστ. πατρ. 174²¹-175¹: τόσην ἦτον ἡ πτωχεῖα του ὅτι εσημάνισκε τες καμπάνες εἰς το σπιτάλλιν και διδούσαν του και ἔτρωγεν Μαχ. 86²¹: (στον πληθ.): κατὰ τόπους ... λιμός και στενοχωρία (ενν. ἔσονται). Και φανερωθήσονται αἱ πτωχεῖαι των ἀνθρώπων Ωροσκ. 39¹: (ὡς προσωποπ.): φεύγε, πτωχεῖα, στους χωρικούς, ὕπαγε εἰς ἀσόφους Προδρ. (Eideneier) III 273-18 χφ P κριτ. υπ.: Φτωχεῖα χαριτωμένη εσύ κι ὅσοι μετὰ σου ζοῦσι Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 41¹: (σε παροιμ. χρ., βλ. Ερωτόκρ., Παροιμ. 778, 781): ἄλλοι το πλούτος πεθυμοῦ και τη φτωχεῖα μισοῦσι, | κι ἄλλοι ξετρέχουν το κακό, σπουδάζουν να το βροῦσι | κι ο κόσμος ἀπὸ την ἀρχὴ ἐδέτσι εθεμελιώθη | και πορπατεῖ καθένας μας ἐκεῖ που ἡ Τύχη ἀμπώθει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 207: ὁποῖος σε φτωχεῖα πολλὴ ἀναθραφεί, δεν χρῆζει | του κύκλου τα γυρίσματα, ὡς θέλει, να γυρίζει | μα πάντα ἀνέγνοιος πορπατεῖ, κι ἀν τρώγει ἢ ἀν κοιμάται, | του ριζικοῦ την ὀργητα ποτέ δεν τη φοβάται Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 617 χφ X: Γεῖς ἀπὸν την πλουσιότητα δεν ἔχει γνωρισμένη, | με τη φτωχεῖα περνά ζωὴ καλὴ κι ἀναπαυμένη Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 306: Μα ποῖος να πέσει σε φτωχεῖα στα πλούτη μαθημένος, | και να μην ἔχει βάσανα πάσα καιρὸ ο καημένος; Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 313: (σε παροιμ. χρ. για τις μεταπτώσεις στον ἀνθρώπινο βίον πβ. Κουκ., ΒΒΠ C' 359-360 και σημ. βλ. και ἄ. πτωχαίνω Β'1): Φέρνει (ενν. ο τροχός) τον πλούσιον εἰς πτωχεῖαν και τον πτωχόν εἰς πλούτον Αλφ. 14¹⁵: β) (μεταφ., προκ. για μόρφωση, παιδεία ἢ πνευματικὰ αγαθὰ) ἔνδεια, ἀνεπάρκεια: ἡ λίγη πράξη κι ἡ φτωχεῖα ἀπὸχω τω γραμμάτω, | που μου ἐμποδίζουν το' αἰτιές να γνῶθω των πραγμάτων Ροδολ. (Αποσκ.) Αφ. 55: βλέποντες την πτωχεῖαν του γένους μας, οὐδὲ κανένας δεν φροντίζει, ἐκάμαμεν ἐκεῖνο οὐδὲ ἠμπορέσαμεν Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Πρόλ. 10: γ) προκ. για την ἐνανθρώπηση του Χριστοῦ πβ. (θεολ.) κένωση βλ. και Lampe, Lex., στη λ. C: Θεός ο ἐν νηπίστοις, | ο δι' ἐμέ ἐκούσιον πτωχεῖαν υπομείνας | και την ἐμὴν ἀσθένειαν βουληθείς του φορέσαι Διγ. (Trapp) Gr. 772. 2) (Μετων.) τα λίγα πράγματα που ἔχει στην κατοχὴ του ἕνας φτωχός ἀνθρώπος: ἀφῆνω του (ενν. του ιερομονάχου Ἀρσενίου) τα δύο μου παιδιὰ και ὅ,τι πτωχεῖαν και ἀν ἔχω Ολόκαλος 212⁷⁻⁸: Επαίρνα τα ζευγάρια τως κι ὅλα τα πρόβατά τως, | κι ὅ,τι φτωχεῖα κι ἀν εἶχαςι Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 187¹². 3) Ταλαιπωρία, δυστυχία: ἰδοὺ εσύ γκαστρωμένη και να γεννήσεις υἱό ..., ὅτι ἀκουσεν ο Κύριος πρὸς τη φτωχά σου Πεντ. Γέν. XVI 11: τη φτωχά μου και το κόπο των ἀπαλαμῶν μου εἶδεν ο Θεός Πεντ. Γέν. XXXI 42: ἀκουσεν ο Κύριος τη φωνή μας και εἶδιεν τη φτωχά μας και τη πείραξή μας Πεντ. Δευτ. XXVI 7. 4) Ἀδυναμία, ἐξασθένηση (βλ. και ἄ. ολίγωσις 1): Εἰς ολίγωσιν, ἦτοι πτωχεῖαν (ενν. του ἱέρακος) Ορνεοσ. αργ. 526⁷.

πτώχεμα το· μη ἔεριστεις (ἐκδ. ἔοριστεις· διορθώσ· βλ. ἄ. ἐξορίζομαι, ἐξερίζομαι Ἐπιτομή) το πτώχεμά μου Λίβ. Esc. 448 χφ, ἐσφαλμ. γρ. ἀντί πταίσμα· διόρθ. Lambert (πβ. Λίβ. διασκευή α 513)· βλ. και Schreiner, BZ 42, 1943/9, 248. — Βλ. πταίσμα.

πτωχεύω, Σαχλ., Αφήγ. 158, Πτωχολ. α 58, Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 42, Βίος Αἰσιώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 85⁷.

Το ἀρχ. πτωχεύω. Μτχ. πτωχευόμενος τον 4-5. αἰ. (TLG, βλ. και LBG). Τ. πτωχεύω στο Βλάχ., στη λ.. Τ. φτωδεύκω σήμ. στο κυπρ. ἰδιῶμα (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ., βλ. και Σακ., Κυπρ. Β' 851, ὅπου και μτχ. παρκ. φτωχεμένος). Τ. φτωχεύω (και

μτχ. φτωχεμένος) στο Somav. (λ. φτωχαίνω) και το ΑΛΝΕ. Η λ. και σήμ. (με ειδική σημασ.).

Α' (Μτβ.) κάνω κάπ. φτωχό (σε παροιμ. χρ. βλ. Septuaginta, Od. 3.7.1, TLG): έγνω (ενν. ο Βαλτάσαρ) και ομολόγησε τον αληθινόν Θεόν εξουσίαν έχοντα πτωχεύσαι και πλουτίσαι, ζώσαι και θανατώσαι Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 360.

Β' Αμτβ. 1) Γίνομαι φτωχός, φτωχαίνω: ουδέν έχει εξουσίαν (ενν. μάννα) να στραφεί να ζητήσει τά έδωκεν του υιού αυτής, εάν μη τα έδωκεν με συμφωνία, ... αν πτωχεύσει, να τα επάρει Ελλην. νόμ. 581⁹ (εδώ προκ. για την εκούσια πτωχεία των χριστιανών· πβ. Lampe, Lex., στη λ. 2): Ας πτωχεύομεν εδώ με το θέλημά μας, διά να πλουτίσομεν εκεί (ενν. σιμά εις τον Θεόν) αιωνίως Μαξίμου, Συναξ. αγ. Νικολ. 143. 2) (Μεταφ.) καταστρέφομαι, ξεπέφτω: Όλοι της Κρήτης άρχοντες, μικροί τε και μεγάλοι, κοινώς πάντες ετρέχασι να εβλέπουν την Ελένην, (παραλ. 1 στ.) δι' ην το άνθος το πολύ Ελλάδος και του κόσμου! απ' άκρον γης εις άκρον γης επτώχευσε, κατήλθε Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 13504.

πτωχίζω, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 395, Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 361, Χρον. Τόκκων 3051, Διακρούσ. (Κακλ.) 869.

Το μτγν. πτωχίζω. Τ. φτωχίζω στο Βλάχ. και μέσ. φτωχίζομαι στο Somav. Πβ. λ. πτωχισμός στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. Η λ. στο Βλάχ.

Κάνω κάπ. φτωχό: εζήτα (ενν. ο διάβολος) παρά Θεού θέλημα να πτωχίσει αυτόν (ενν. τον Φιλάρετο), ίνα κερδίσει αυτόν Βίος Φιλαρ. 238· (σε παροιμ. χρ. βλ. Septuaginta, Od. 3.7.1, TLG): Μεγάλη η χάρις του Θεού, οπού ποιεί τα πάντα, οπού υψώνει ταπεινούς, πτωχίζει και πλουτίζει Χρον. Τόκκων 3712.

πτωχικά, επίρρ., Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 3¹⁷· φτωχικά, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 726.

Από το επίθ. πτωχικός. Ο τ. φτωχικά στο Somav. (λ. φτωχά) και σήμ. Η λ. στο Βλάχ.

Φτωχικά: Πρώτος ευθύς ο Ζίγμουντος, που 'τον Τρανσυλβανίας! αυθέντης, αποστάτησεν από της ομονοίας, και έφηκεν την αυθεντιάν, και πτωχικά ενδύθην Παλαμήδ., Βοηβ. 441.

πτωχικός, επιθ., Hist. imp. 12, Θησ. IB' [57¹], Κρασοπ. (Eideneier) ΑΟ 69, V 67, L 41, I 115, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Μάρκ. ιβ' 44 σχόλ.· φτωχικός, Πεντ. Δευτ. XVI 3, Πανώρ.² Α' 390, Βοσκοπ.² 124.

Το αρχ. επίθ. πτωχικός. Ο τ. στο Somav. και σήμ. Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ. λ. φτωχικός).

Που ανήκει, αναφέρεται ή ταιριάζει σε φτωχό: Φορούν (ενν. οι ιερείς) σκουτία πτωχικά, ότι δεν έχουν άλλα, οι άρπαγες τα πήρασι, και τα φουσοάτα τ' άλλα Ιστ. Βλαχ. 1753· (εδώ μεταφ. προκ. για στίχους): πολλά 'ναι ιδιωτικοί και κακοσυνθεμένοι (ενν. οι στίχοι), στην γλώσσαν των Ρεθύμνιων και Κρητικών γραμμένοι. Χάρισμα τέτοιον πτωχικόν δεν έπρεπε να δώσω! σε τέτοιους μαθηματικούς ούτε να φανερώσω Τζάνε, Κατάν. Αφ. 87.

Το ουδ. εν. ως ουσ.= 1) Το σπίτι του φτωχού (συνεκδ.) το σπίτι (για τη σημασ. βλ. και Κοραή, Ατ. Δ' 468· τ. φτωχικόν στο Soman. και φτωχικό σήμ.); επεριμαζωχθή-
κασιν οι άνθρωποι του τόπου| καθένας εις το σπίτι του και εις το πτωχικό του Ιστ. Βλαχ. 104. 2) Υστέρημα: όλοι ετούτοι (ενν. οι πλούσιοι) έβαλαν εις τα δώρα του Θεού από εκείνο οπού τους επερίσσευεν, αμή αυτή (ενν. η χήρα η πτωχή) από το πτωχικόν της -όλον τον βιον, όσον και αν είχεν, έβαλεν Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Λουκ. κα' 4.

Το ουδ. πληθ. ως ουσ. = μέρος των εσόδων των εκκλησιών το οποίο διατίθεται για τους φτωχούς (για το πράγμα βλ. Meursius, λ. πτωχικά, Du Cange, λ. πτωχείον και Κουκ., ΒΒΠ Β' 89): Από δε τα εισοδήματα της εκκλησίας ... τα περισσότερα, ..., να τα δίδει (ενν. ο αρχιερέυς) των πτωχών, ότι «πτωχικά» καλούνται των εκκλησιών Μαλαξός, Νομοκ. 83.

πτωχολογία η, Ιστ. Βλαχ. 139, 1319, Διακρούσ. (Κακλ.) 620· πτωχολογιά, Ντελλαπ., Ερωτημ. 1233, Αλφ. (Μπουμπ.) III 1· φτωχολογιά, Σκλάβ. 25· φτωχολογία, Χρον. Μορ. Η 4087, 7226, Χρον. Μορ. Ρ 4087.

Από το επίθ./ουσ. πτωχός και το -λογία. Ο τ. πτωχολογιά σε έγγρ. του 19. αι. (Παπαηλ., Επιστ. Χίου 4²⁰, 8^{47,55}, 38²⁵, 46⁴⁷, 51⁴⁶) και στο ΑΛΝΕ. Για τον τ. φτωχολογιά βλ. Καραγιάννη, Διγενής 158. Ο τ. φτωχολογία και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., όπου και τ. εφτωχολογία, εφτωχολοϊα). Τ. φτωχολογιά στο Soman. και σήμ. Η λ. σε έγγρ. του 18. (Τουρτόγλου, ΕΚΕΙΕΔ 15, <1968> 1972, 37) και 19. αι. (Παπαηλ., Επιστ. Χίου 4¹⁵⁵, 8⁵¹).

(Περιληπτ.) οι φτωχοί άνθρωποι, ο λαός: έστειλε (ενν. ο βασιλεύς) τον Στέφανον αφέντην στην Μολδόβα, (παραλ. 1 στ.), εις τους πτωχούς πολλά καλόν, αλλά στους άρχοντές του| ποτέ καλόν δεν έλεγε διατ' αυτούς ποτές του| διότι ήσαν άδικοι εις την πτωχολογία Ιστ. Βλαχ. 535.

πτωχολόγιν το.

Από το επίθ./ουσ. πτωχός και το -λόγιν. Τ. φτωχολόιν σε δημ. κυпр. τραγ. (Κυпр. άσμ. 2⁵) και φτωχολοί σήμ. κοιν. λαϊκ.

(Περιληπτ.) οι φτωχοί άνθρωποι, ο λαός: πάλιν ήλθαν οι άρχοντες κι όλον τ' αρχοντολόγιν,| μικροί, μεγάλοι, γέροντες, όλον το πτωχολόγιν Διήγ. Αλ. Σεμίρ. S 1245.

πτωχοπαπαδάκης ο, Πουλολ. (Τσαβαρή)² μετά στ. 490 κριτ υπ. χφ. Α.

Από το επίθ. πτωχός, τον πληθ. του ουσ. παπάς και την κατάλ. -άκης.

Κακόμοιρος, δυστυχισμένος παπάς (βλ. και Τσαβαρή [Πουλολ.² σ. 404]): Κατηγορούν και αναγελούν τον ταπεινόν σου κύρην,| διά σε, ..., σκοτεινοπερπατούσα| που εντροπίασες τον κύρην σου, τον πτωχοπαπαδάκην αυτ. χφ. Ζ.

πτωχοπροδρομάτον το.

Λ. πλαστή από το κύρ. όν. Πτωχοπρόδρομος (Πρόδρ. (Eideneier) I 70, III τίτλ., IV τίτλ.) και την κατάλ. -άτον. Πβ. λ. πτωχοπροδρομικός και πτωχοπροδρομισμός (Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.) σήμ. Η λ. στο LBG.

(Σκωπτ. προκ. να δηλωθεί φτωχική κατάσταση) το παρουσιαστικό, η ιδιότητα,

το «αξίωμα» του Πτωχοπροδρόμου (για τη σημασ. βλ. Hörandner, BSI 54, 1993, 319, Τωμ., Αθ. 77, 1978-9, 23, Πολ. Λ., Πριν Αλ.² 52 σημ.): *Μη σε πλανά, πανσέβαστε, το Πτωχοπροδρομάτον! και προσδοκάς να τρέφομαι βοτάνας ορειτρόφους* Πρόδρ. (Eideneier) II 101.

πτωχός, επίθ. και ουσ., Σπαν. Ο 132, Διδ. Σολ. Ρ 94, Πρόδρ. (Eideneier) I 257, Καλλίμ. 2192, Κομνηνής Αννας Μετάφρ. 173, Οψαρ. 362⁴⁸, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 263, 481, Απολλών. (Κεχ.) 140, Λίβ. διασκευή α 1091, Φαλιέρ., Ιστ.² 467, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 92, Διήγ. Βελ. χ 226, Λίβ. Va 876, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 186, Χειλά, Χρον. 351, Μαχ. 208⁷, 460⁷, Σφρ., Χρον. (Maisano) 114¹², Σκλέντζα, Πουήμ. 1¹²⁶, Γεωργηλ., Θαν. 22, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 8, Χρονογρ. (Λαμψ.) 244, Συναξ. γυν. 29, Απόκοπ.² 216, Ανθ. χαρ. 296²³, Ρίμ. θαν. 97, Πτωχολ. α 292, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσσηλου) 115¹², Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 377, Καβαλίστας 50, Χρησμ. (Brokkaar) N 1, Μορεζ., Κλίνη 137^ν, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ (Βασιλ.) 143³⁸, Ιστ. Βλαχ. 91, 2547 (= Γέν. Ρωμ. 137), Διακρούσ. (Κακλ.) 719, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 133¹⁶, Μπερτόλδος 39, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Β' 58³⁴, κ.π.α. *επτωχός*, Χρον. Τόκκων 3294, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 34^ν, 102^ν, 149^ν, Νούκ., Μύθ. (Παράσσηλου) 15, Προσκυν. Ιβ. 845 285, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ (Βασιλ.) 143³⁸, Παλαμήδ., Βοηβ. 809, 1077, Σταυριν. 51, 56, Ιστ. Βλαχ. 427, 573, Μπερτολδίνος 115 δις, Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 31^ν, 35^ν, 38^ν, Πτωχολ. Α 329, κ.α. *φθωχός*, Βεντράμ., Γυν. 75 *φτωχός*, Χρον. Μορ. Η 5004, Χρον. Μορ. Ρ 4522, 8557, Πεντ. Λευιτ. XXVII 8, Δευτ. XXVI 5, Καβαλίστας 64, Κυπρ. ερωτ. 132¹⁸, Πανώρ.² Αφ. 55, Β' 91, Γ' 549, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 308, Ε' 450, Φαλλιδ. (Παναγ.) 46, 70, 109, Βοσκοπ.² 354, 427, Μανολ., Επιστ. 173²⁶, Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171²⁵, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 195, Β' 2309, Ε' 720, Στάθ. (Martini) Β' 248, Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 468, Λίμπον. 158, Φορτουν. (Vinc.) Β' 181, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 200, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 180²⁷, 210¹⁰, 409⁷, Τζάνε, Κατάν. 450, κ.α.

Το αρχ. επίθ. *πτωχός*. Τ. *εφτωχός* στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *φτωχός*). Για τον τ. *φθωχός* πβ. Καραγιάννη, Διγενής 158. Ο τ. *φτωχός* στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. και σήμ. (λόγ., κυρίως στην αρχαϊστική έκφρ. *πτωχός τω πνεύματι*).

1) Που στερείται τα αναγκαία για τη ζωή υλικά αγαθά, άπορος: Σπαν. Ο 69, Διδ. Σολ. Ρ 33, Κομνηνής Αννας Μετάφρ. 174, Διγ. Ανδρ. 364¹¹: *ο Μαρκιανός ήτονε επτωχός στρατιώτης και η Πουλχερία τον έκαμεν βασιλέα Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 310^ν ήτον (ενν. ο Ταξιάρχης) των επτωχών ιατρός Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 43^ν (σε παροιμ. χρ., βλ. Ερωτόκρ., Παροιμ. 781^ν πβ. Βενιζέλος, Παροιμίες 335): Φτωχή φτωχόν αγάπησε και πόνο δεν εγροίκα,| μα φτωχικά επεράσασι, τον πόθον εχαρήκα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 725^ν έκφρ. *πτωχός υπερήφανος* (πβ. Septuaginta, Sir. 25.2, TLG) = *ψωροπερήφανος*: ήτον πάνν στενός, αλλά και πτωχός υπερήφανος Χειλά, Χρον. 355^ν (μεταφ.): *από τιμές πολλά γδυμνοί, φτωχοί και 'ρημασμένοι* Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 30. 2) (Για να εκφραστεί συν. συμπάθεια σε κάπ. ή κ.) *κακόμοιρος, ταλαίπωρος, καημένος: άμποτε να 'βλεπα ο πτωχός και ας ήμουν δαιμονιάρης* Ρίμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 938^ν: *ο μούστος ολοζώντανος πηδά και κυματίζει,| το δε ελάδιν το πτωχόν κείται' αποθαμένον* Κρασοπ. (Eideneier) ΑΟ 73^ν *Βοσκοί φτωχοί,*

σκολάσετε το κλάημα και το θρήνο Πανώρ.² Δ' 151· (σε προσφών., για δήλ. συμπάθειας ή ειρωνείας/περιφρόνησης): επαινείς την (ενν. την αθερίναν) και τρώγεις την ολώμην, | ως έμαθες στο σπίτιν σου, πτωχή, εις το πατρικόν σου Πουλολ. (Τσαβαρή)² 349· Δε δύνομαι να σε θωρώ, φτωχέ, καλά το λέγεις, | γιατί σ' οργίζομαι πολλά Πανώρ.² Β' 393· και σε, πτωχέ, τυχαίνει | να κλαίγεις όντα άλλοι | γελούν Πιστ. βοσκ. III 6, 343. 3α) Αδύναμος, ανήμπορος: ουδένα δεν απέφυγεν το φλογερόν δοξάρι (παραλ. 1 στ.). Κι αν φύγει, φθάνει τον (ενν. ο Έρωσ) ταχύ με τα πτερά σπῶχει (παραλ. 1 στ.), τοξεύει τον εις την καρδιάν και ρίπτει τον στον άδην· | και αν γενεί φιλόανθρωπος ..., | δεσμεύει και δουλώνει τον, πτωχόν τον κατασταίνει Διγ. Ζ 185· β) ισχνός, αδύνατος: ηβλέπει ο Φαραώ ένα όνειρον πως επτά βόδια παχία έβγαιναν από τον ποταμόν ... και το ομοίως άλλα επτά εβγήκαν και ήσαν πολλά επτωχά Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ. Πάνου) φ. 148^v.

Το ουδ. πληθ. του επιθ. ως ουσ. = (προκ. να δηλωθεί συμπάθεια) οι φτωχοί άνθρωποι: φαγιά εδίδαν ορφανών και τα φτωχά ταγίζαν Δεφ., Σωσ. 17· Γενού οικτίρμων στα πτωχά· πεινούσι και διψούσι | κι ελεημοσύνην σε ζητούν Αλφ. 15^s.

πτωχοσύνη η.

Από το επιθ. πτωχός και την κατάλ. -σύνη.

Φτώχεια: Όποτε πιει τινάς κρασί, γυρίζει σ' ευφροσύνη! και δεν θυμάται λύπη πλια ουδέ την πτωχοσύνη Προσοψάς, Δράμα γενν. τυφλού 526.

πτωχότης η· φτωχότητα.

Το μτγν. ουσ. πτωχότης (Lampe, Lex., TLG)· βλ. και LBG. Τ. φτωχότη σε παραμύθι ιδιωμ. (Μινώτου, Λαογρ. 11, 1934/37, 510).

Φτώχεια, ένδεια (εδώ σε παροιμ. χρ., βλ. Ερωτόκρ., Παροιμ. 781): όποιος σε φτωχότητα αναθραφεί, δε 'γγίζει | τον κύκλου τα στρατέματα, ως θέλει, να γυρίζει· | μα πάντα ανέγνοιος πορπατεί, κι αν τρώγει κι αν κοιμάται, | του ριζικού την όργητα ποτέ δεν τη φοβάται Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 617.

πτωχοτροφείον το.

Από το ουσ. πτωχοτρόφος που απ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., TLG) και την κατάλ. -είον. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., TLG), στο Du Cange (λ. πτωχείον) και Du Cange, App.

Ασυλο για τους φτωχούς, πτωχοκομείο (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β' 131, 164-168 και ODB, λ. *ptochotropheion*): υπηρέτησε γαρ ο Ιουστινιανός ούτος τον Θεόν, κτίζοντας τόσας εκκλησίας και πτωχοτροφεία και μοναστήρια Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 186.

πτωχοτροφία η.

Από το ουσ. πτωχοτρόφος που απ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., TLG) και την κατάλ. -ία. Η λ. τον 4. (Lampe, Lex., TLG) και το 13. αι. (Caracausi, στη λ.)· βλ. και TLG.

Φροντίδα, περίθαλψη των φτωχών: Οι αρχιερείς ... όσα υποκτήσωσιν αφού λάβουν την μητρόπολιν ή την επισκοπήν, εις ελευθερίας αιχμαλώτων, εις πτωχοτροφίας και εις ανακτήσεις εκκλησιών ... να τα εξοδιάζουσιν Zygomalas, Synopsis 175 E 12.

πτωχούλης ο.

Από το επίθ. και ουσ. πτωχός και την υποκορ. κατάλ. -ούλης. Τ. φτωχούλης στο Soman. και σήμ. (επίθ. και ουσ.).

(Προκ. να εκφραστεί συμπάθεια σε κάπ.) κακόμοιρος, ταλαίπωρος, καημένος: Διατί, πτωχούλη, εβάλθηκες σε τούτο το σακκίον; Μπερτόλδος 57.

πτωχούλικος, επίθ.: πτωχούλλικος, Μαχ. 86²⁶, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 258, 535, 545, 548, 592, 621, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 140.

Από το επίθ. και ουσ. πτωχός και την κατάλ. -ούλικος: πβ. και πτωχούλης. Τ. φτωχούλικος σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.). Η λ. και σήμ. ιδίωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 766).

1) (Θωπευτ.) φτωχός: οι μεν πλούσιοι νικώμενοι από την φειδωλίαν τους, ήγουν μιζεριάν τους, εσφικτοκρατούσαν τα πλούτη τους, οι δε πτωχούλλικοι στενοχωρημένοι από την πτωχειάν επεθανίσκαν απέ την πείναν Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 618. 2) (Προκ. να εκφραστεί συμπάθεια σε κάπ.) κακόμοιρος, ταλαίπωρος, καημένος: Δεσπότη μου και πλάστη μου εμέναν, | τον κόσμον σου λυπήθου τον και τα ορφανά τα ξένα | και δέξου παρακάλεσιν και ποιήσον, νιέ μου, | διά κείνα τα πτωχούλλικα, οπού 'ν' κριματισμένα Θρ. Κύπρ. Μ 98.

πτωχούτσικος, επίθ., Σπαν. (Ζώρ.) V 142, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 158, Τριβ., Ρε 351, Μπερτολδίνος 126, 142, Ροδινός (Βαλ.) 59, Προσοψάς, Δράμα γενν. τυφλού 75: *επτωχούτσικος*, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 28^ε.

Από το επίθ. πτωχός και την κατάλ. -ούτσικος. Τ. φτωχούτσικος στο Soman. (λ. φτωχούτζικος) και σήμ. Η λ. τον 11. αι. (LBG, λ. πτωχούτζικος).

1) (Θωπευτ.) φτωχός: Δούλους, δουλίδες περισσές είχεν (ενν. ο Ιώβ) εις την ζωήν του | και ο διάβολος εφθόνησε, επήραν τα οι κρουσάροι | και απέμεινεν πτωχούτσικος, *ώσπερ* και εγεννήθη Ντελλαπ., Ερωτήμ. 242. 2) (Προκ. να εκφραστεί συμπάθεια σε κάπ.) κακόμοιρος, ταλαίπωρος, καημένος: Ω πτωχούτσικη εγώ, κακορίζικη Μαρκόλφα! Μπερτολδίνος 124.

πτωχυνίσκω, Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 207: *φτωχυνίσκω*.

Από τον αόρ. του πτωχαίνω και την κατάλ. -ίσκω (Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. 75-84). Τ. φτωσυνίσκω σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ., βλ. και Σακ., Κυπρ. Β' 851, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.). Η λ. στο Meursius (λ. πτωχεινίσκειν) και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 766 γρ. πτωχεινίσκω).

Φτωχαίνω, γίνομαι σιγά σιγά φτωχός (για τη σημασ. βλ. Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. 78-79): αν γίνεται ότι εις άνθρωπος οπού έχει γυναίκαν, αρχεύγει να ζαρεύγει και να πίνει και να τρώγει άμετρα και να 'ξηλοθρεύγει και να ποντίζει το εδικόν του, *ώστε* διά το πόντισμάν του αρχεύγει να φτωχυνίσκει, το δίκαιον κελεύει ότι η γυναίκα ημπορεί καλά να ζητήσει το τουέριν της Ασσίζ. 373²⁶.

πτωχωπός, επίθ.: φτωχωπός.

Από το επίθ. πτωχός και την κατάλ. -ωπός.

Ταπεινός, μικρός, ασήμαντος: δείχνει εις την ταπεινοφροσύνην του ο Χριστός,

ότι δεν καβαλικεύει μουλάρια και άλογα βασιλικά χρυσοσέλωτα και χρυσοχαλίνωτα, αμή ένα ονάριον, ένα κτήνο, ένα κτήμα φτωχωπό Πηγά, Χρυσοπ. 167 (50).

πυγματέας ο. — Πβ. και πυγμάχος.

Λ. πλαστή πιθ. από το πυγματίζω (LBG, TLG) και την κατάλ. -έας.

Ο πυγμάχος: ο υιός του Ηρακλέως | ο Πηγεύς ο πυγματέας Ερμον. Σ 59.

πυγμάχος ο.

Το αρχ. ουσ. πυγμάχος. Η λ. και σήμ.

Ο πυγμάχος: Ερμον. Δ 234.

πυγμή η.

Το αρχ. ουσ. πυγμή. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

1) Η πυγμαχία: Βίος Αλ. 2414. 2) Μονάδα μέτρησης μήκους που ισοδυναμεί με 4 δακτύλους ή με ένα τέταρτο του ποδός (Schilbach [Metrol.² σ. 186], βλ. και Schilb., Byz. Metrol. 18, 20): Χρη γινώσκειν, ότι οφείλει έχει το σχοινίον, μεθ' ου οφείλεις μετρείν, οργιάς ι', η δε οργιά οφείλει έχειν σπιθαμάς θ' δ'', η σπιθαμή πυγμάς τρεις Metrol.² 74⁵.

πυθμήν -ένας ο, Γλυκά, Στ. 504, Βέλθ. 1341, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 718.

Το αρχ. ουσ. πυθμήν. Η λ. πυθμένας και σήμ.

1α) Ο πάτος, το κατώτατο σημείο ενός αντικειμένου: Δούκ. 205¹⁴ β) (προκ. για πλοίο) αμπάρι: άπασαι γαρ αι νήαι αι από της εώας εις τα εσπέρια μέρη πλέουσai αναγκαίον ηγούνται τον φόρτον είναι της νηός την εν τω πυθμένι στυπητήριαν Δούκ. 205²⁰. 2) Η βάση πάνω στην οποία τοποθετείται κ.: Έκθ. Χρον. 35⁷. 3) (Προκ. για τη θάλασσα) ο πυθμένας, ο βυθός: Ψευδο-Σφρ. 176²². 4) Τα έγκατα ενός τόπου: ο λυτρωτής εις τον σταυρόν, να μας ελευθερώσει | εκ του θανάτου την φθοράν, εκ του άδου τον πυθμένα Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 16' όταν δ' ο μείζων αστήρ ωφθήση μέλας | γυμνός πάλιν όδενσον εις γης πυθμένα Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο XII 8.

πυκνά, επίρρ., Ιατροσ. 5¹³⁶, Διγ. Z 316, Αχιλλ. (Smith) N 394, Παρασπ., Βάρν. C 149, Γαδ. διηγ. (Βασιλ.) 454.

Το αρχ. επίρρ. πυκνά (L-S, λ. πυκνός). Η λ. και σήμ.

Συχνά, κάθε τόσο: Ιατροσ. 5¹³³. έκφρ. συχνά πυκνά (η έκφρ. και σήμ.): της Πόλης γαρ ο βασιλεύς και των Ρωμαίων αυθέντης | συχνά πυκνά μηνύματα αυτός ημάς εμήνα | το πως οι Τούρκοι εφθάρησαν Αργυρ., Βάρν. K 140.

πυκνάδα η.

Από το επίθ. πυκνός και την κατάλ. -άδα (Andr., Lex., λ. πυκνάς). Η λ. στο Soman. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., ό.π., Παπαδ. Α., Λεξ., Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 322, Χαντζιάρας Θεσσαλ. γλωσσάρ., Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας, Παπαθαν., Γλωσσ. ρουμελ., Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ. κ.α.).

Το ψιλό κόσκινο (βλ. Βαγιακ., ΛΔ 11, 1966-7, 108): πυκνάδα Λεξ. Μακεδ. 163.

πυκνερός, επίθ., Πιστ. βοσκ. III 6, 393.

Από το επίθ. πυκνός και την κατάλ. -ερός. Η λ. στο Βλαστού, Συνών. 185 (λ. πυκνός) και στο ΑΛΝΕ.

Πυκνός, δασύς: θωρώ κι ευρίσκομαι μόνια μου σφαλισμένη, | σε δένδρη, δάση πυκνερά, κι άγρια με τριγυρίζου! θεριά και πως με τρώσινε τάχα με φοβερίζου Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 123.

πυκνοβλαστημένος, μτχ. επίθ.

Από το επίθ. πυκνός και τη μτχ. παρκ. του βλαστώνω ως επίθ.

(Προκ. για δέντρα) που είναι φυτρωμένα πολύ κοντά το ένα στο άλλο, πυκνά: ίσια και δασερά δεντρά και πυκνοβλαστημένα Κυπρ. ερωτ. 112⁵.

πυκνογυριζόμενος, μτχ. επίθ.

Από το επίρρ. πυκνά και τη μτχ. μέσ. ενεστ. του γυρίζω ως επίθ. Η λ. στο LBG.

Που στριφογυρίζει συνεχώς: συχνά περιστρεφόμενος ... | και πυκνογυριζόμενος Προδρ. (Eideneier) IV 236 χφφ HP κριτ. υπ.

πυκνογύρισμα το.

Από το επίθ. πυκνός και το ουσ. γύρισμα.

Γρήγορος και συχνός ελιγμός, περιστροφή πολεμιστή (βλ. Αλεξ. Στ., Ακριτ. 58): εις το κρούειν και εις το δέχεσθαι ήρρηκα τον Γιαννάκη | και εις τα πυκνογυρίσματα τον Κίνναμον τον Λέον Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1260.

πυκνοδενδρία η.

Από το επίθ. πυκνός, το ουσ. δένδρον και την κατάλ. -ία. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. και στο ΑΛΝΕ. Πβ. LBG λ. πυκνοδενδροφυΐα.

Δασώδης έκταση γεμάτη δέντρα: Τόπον πολύν εδράμομεν, χώρας πολλάς και κάστρη | και τέλος κατηντήσαμεν εις το βουνίν εκείνον | το δυσκολώδες και δεινόν από πυκνοδενδρίας Καλλίμ. 2515.

πυκνοπρασινίζω.

Από το επίρρ. πυκνά και το πρασινίζω.

(Προκ. για φύλλωμα) πρασινίζω όλο και περισσότερο: Καθώς εις τ' άνυδρο δέντρο τα φυλλαράκια αρχίζουν | να πυκνοπρασινίζουν και να μοσκομυρίζου, (παραλ. 2 στ.) σαν το ποτίσει το νερό ... Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 344.

πυκνόπυργος, επίθ.

Από το επίθ. πυκνός και το ουσ. πύργος. Η λ. στο LBG και στο Κουμαν., Συναγ.

(Προκ. για πόλη) που έχει πολλούς πύργους σε πυκνή διάταξη: Ον πύργος σιδηρόκτιστος, πυκνόπυργος ον πόλις, | ως προσοχή τον έχοντα συνέχει και φυλάσσει Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 503.

πυκνός, επίθ., Ιερακοσ. 387²⁵, 403⁴, Ορνεοσ. 578⁹, Διγ. Α 2839, Πόλ. Τρωάδ. (Πα-

παθωμ.-Jeffr.) 899, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 118, Θησ. IB' [59⁸], Μάρκ., Βουλκ. 339²⁶, 346²⁰, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [852], Δ' [577], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 162²⁵.

Το αρχ. επίθ. πυκνός. Η λ. και σήμ.

α) Πυκνός, δασύς: Ιερακοσ. 383²⁸, Σπανός (Eideneier) D 649^{*} (προκ. για δάσος): Πανώρ.² Α' 1, Κυπρ. ερωτ. 112³ (μεταφ.): πυκνόν σκότος της καρδιάς μου Βουστρ. Μεταφρ. 255^{*} **β)** (στρατ.) που είναι σε πυκνή διάταξη, συμπαγής, ισχυρός: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 389^{*} **γ)** πολυάριθμος: Θησ. Δ' [16¹]. **δ)** συχνός, αλλεπάλληλος: Βίος Αλ. 514, Βίος Αλ. 4637^{*} **ε)** (προκ. για βροχή) δυνατός, έντονος: Καλόανδρ. (Δανέζης) 55 (33¹) **στ)** εύφορος (βλ. Schilbach [Metrol.] 241): και ει μεν εστί άνυδρον (ενν. το λιβάδιον) και πυκνόν, λογιζεσθαι τούτο ίσον του υποπότου Metrol.² 79³².

Το ουδ. ως επίρρ. = **α)** συχνά: Ιερακοσ. 438¹⁵. **β)** κοντά: είναι το στόμα του πυκνόν εις το μέτωπον του ανθρώπου Λίβ. διασκευή α 459.

πυκνοτέρως, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. πυκνοτέρως (L-S, λ. πυκνός).

Με μεγάλη συχνότητα, αλλεπάλληλα: ήρξατο (ενν. ο Απόλλων) να πέμπει πυκνοτέρως γαρ τα βέλη, και πικράς σαγίτας πέμπει μέσον στρατιάς Ελλήνων, και ήρξαντο πολλοί του θνήσκειν και μικροί και μείζονες τε Ερμον. Η 194.

πυκνοφύτευτος, επίθ., Ch. por. 407.

Από το επίρρ. πυκνά και το φυτεύω. Η λ. και σήμ στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.), καθώς και στο ΑΛΝΕ.

(Προκ. για δάσος) πυκνός: Ποιες βρύσες με κρνά νερά, ποιοι κάμποι με χορτάρι-α, ποια δάση πυκνοφύτευτα ...! ν' ακούσουνε τα βάσανα οπού 'χω παθωμένα Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 496¹⁰. (μεταφ.): δόντια πυκνοφύτευτα ώσπερ μαργαριτάριν Λίβ. Va 2237.

πυκνώνω μτχ. παρκ. πυκνωμένος.

Το αρχ. πυκνόω. Η λ. στο Βλάχ. (λ. πυκναίνω, -ώνω) και σήμ.

I. (Ενεργ.) μειώνω την απόσταση, φέρνω κοντά: Δούκ. 119¹⁸.

II. (Μέσ.) **α)** γίνομαι πυκνός: ώσπερ νέφη φαινομένα εν αέρι πυκνωμένα και ανέμου μη πνεόντος ίστανται προς ατρεμίαν! ούτως Έλληνες και Τρώες! αντιστήκαν εν τη μάχη Ερμον. T 261^{*} **β)** (προκ. για σύσταση αερίου) συμπυκνώνομαι: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 24.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = καλυμμένος, γεμάτος: Και ην ιδείν την αγνιάν εκείνην πεπυκνωμένην πλήρης ανθρώπων Δούκ. 365².

πυκνώς, επίρρ., Ορνεοσ. αγρ. 549²⁹, Διγ. (Trapp) Gr. 1441, Διγ. Z 1902.

Το αρχ. επίρρ. πυκνώς. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Συχνά: Ιερακοσ. 442³¹, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1135 πα' 3.

πύκνωσις η, Ερμον. Α 49.

Το αρχ. ουσ. πύκνωσις (TLG). Η λ. και σήμ στον τ. πύκνωσις.

(Στρατ.) τοποθέτηση σε πυκνή τάξη (η σημασ. ήδη μτγν.): *εσκουτάρωσαν οι πάντες | εν πυκνώσει των ασπίδων αυτ.* Ο 311.

πυκταρά η.

Από το ουσ. *πυκταρέα <αρχ. πυκτεύω/πύκτης και την κατάλ. -αρέα (Κριαρ., Μνήμ. Αντωνιάδη, 1974, 281).

Γροθιά, μπουνιά: *και δίδει τση μίαν πυκταρά εις το κορμί και ήδωκεν κάτω κακώς έχοντας* Κατά ζουράρη 75.

πύκτης ο.

Το αρχ. ουσ. πύκτης.

Ο πυγμάχος (μεταφ.) ο αγωνιστής: *εκείσε γαρ ο πύκτης | (ο συγγραφεύς της Κλίμακος) φωναίς ακαταλήκτοις | νηστείαις αγρυπνίαις τε και πάση κακουχίαι | ηυμένιζε τον Λυτρωτήν συν εσχάτη πτωχείαι, | φημί δη ο καθηγητής και θείος Ιωάννης Παΐς.,* Ιστ. Σινά 1743.

πυλαίον το, Προσκυν. Ιβ. 535 546, Προσκυν. Ιβ. 845 807, Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 502.

Το ουδ. του αρχ. επιθ. πυλαίος (L-S Suppl.) ως ουσ.

(Αρχιτ.) τόξο, καμάρα (για τη σημασ. βλ. Καδάς [Προσκυν. Ιβ. 535 σ. 301]): *Σχίσμα στενόν ευρίσκεται πλησίον του σπηλαιού, | εξέρχεται δε το νερόν κάτωθεν του πυλαιού | και διεξέρχεται λοιπόν κάτωθεν ώσπερ βρύση* Προσκυν. Ιβ. 535 804· *Και πάλιν διεξέρχεσαι ένδοθεν του σπηλαιού | βολήν δε λίθου γίνωσκε, έγγιστα του πυλαιού | παραμικρόν διάστημα, ευρίσκεις κολυμβήθρα* Προσκυν. Ιβ. 845 553.

πυλεών ο. — Βλ. και πυλών -ας.

Το αρχ. ουσ. πυλεών. Τ. πυλιώνας σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.: πβ. και Κουκ., ΒΒΠ Δ' 279).

Μεγάλη εξωτερική θύρα, που αποτελεί την κύρια είσοδο μεγάρου ή ναού (εδώ) εσωτερική είσοδος ναού: *Εν δε τη εισόδω τη πρώτη του λουτήρος εποίησε πυλεώνας ηλέκτρους ... εν δε τω δευτέρω νάρθηκι εποίησε ελεφαντίνους πύλας και πυλεώνας τρεις* Hagia Sophia α 457^{6,9}. *Το δε άγιον θυσιαστήριον εξ αργύρου λαμπρού εποίησε, τα τε στηθαία και τους ευμεγέθεις κίονας αργύρω πάντα περιέκλεισε συν τοις πυλεώσιν αυτών πάντα αργυρά και χρυσέμβαφα αυτ.* α 454¹⁵.

πύλη η, Διγ. Z 3152, Ερμον. X 122, Θρ. Κων/π. Πολλ. 249⁷, Χρησμ. (Brokkaar) 59, 81, 140, Hagia Sophia α 457^{7,8,10,11}, Hagia Sophia ω 534²⁰ κ. α.

Το αρχ. ουσ. πύλη. Η λ. και σήμ.

Είσοδος τείχους σε πόλη ή κάστρο: Λόγ. παρηγ. Ο 576, Καλλίμ. 367, Χρησμ. (Brokkaar) 79· (συχν. στον πληθ.): Ερμον. X 106· (μεταφ.): Διγ. (Trapp) Gr. 2632, Διγ. Z 1546.

Εκφρ. 1) Βασιλική πύλη = (εκκλ.) η μεσαία είσοδος του νάρθηκα απ' όπου εισερχόταν στον κυρίως ναό ο αυτοκράτορας (βλ. και λ. βασιλικός (Ι) 6): *Οπόταν σέβεις το λοιπόν την βασιλικήν πύλην, | άνωθεν τήρησον ευθύς και τήρησον κανδήλιν, |*

ὅπερ ἄπτει κατέμπροσθεν της πάρθενου Μαρίας Παῖσ., Ιστ. Σινά 425^ο (στον πληθ.): Ἐδραμε δε ἀπό των βασιλικῶν πυλῶν (ενν. ο βασιλεὺς) μέχρι του ἄμβωνος και εκτείνας τας χεῖρας αὐτοῦ εἶπε: « ... Νενίκηκά σε, Σολομών!» Hagia Sophia k 485²⁰. 2) Ω-ραία πύλη = (εκκλ.) (α) βασιλική πύλη: θεωρεῖ ο βασιλεὺς μίαν βασίλισσαν οποῦ ἐρχο-νταν ἀπὸ ἐξω ... και ἐμπήκε μέσα εἰς τον ναόν ... Η δε βασίλισσα ἀνοιξε την ωραίαν πύλην και ἐμπήκε μέσα, και ἐκάθησεν εἰς το ιερὸν σύνθρονον Θρ. Κων/π. P Suppl. 249^ο (στον πληθ.): Οτε δε ἦλθεν εἰς τας Ωραίας Πύλας, ἀποδράς εκ των του Πα-τριάρχου χειρῶν ἔδραμε μέχρι του ἄμβωνος και εκτείνας τας χεῖρας εἰς τον ουρανόν εἶπεν: « ... Ενίκησά σε Σολομών!» Hagia Sophia φ¹ 504¹¹. (β) η μεσαία εἰσοδος του τέμπλου του ναοῦ ἀπ' ὅπου εἰσέρχονται οἱ ιερεῖς στο ιερὸ, η ωραία πύλη: Κηρία και θυμίαμα, και λάδι στο κανδήλι! πάντα να καίεται μπροστά εἰς την ωραίαν πύλη Ιστ. Βλαχ. 1654.

πυλοεκατοντάς, επίθ. θηλ.

Από τα ουσ. πύλη και εκατοντάς. Πβ. τα επίθ. εκατόμπυλος, εκατοντάπυλος (L-S), καθώς και λ. εκατονταπυλούσα.

Που ἔχει εκατό πύλες: λάφυρα πολλά γὰρ τούτοι! κι αιχμαλώτιδας γυναῖκας! ἐπροσήγαγον ἐκείσε· (παραλ. 3 στ.) ἐκ τε των Θηβῶν ἐτέραν! την πυλοεκατοντάδα! την ωραίαν γὰρ Πλακείαν (παραλ. 1 στ.) Ηετίωνος γυναῖκα Ερμον. Ε' 391.

πυλῶν -ας ο, Προδρ. (Eideneier) IV 59, 437, Hagia Sophia α 457⁴, Δευτ. Παρουσ. 237, Βίος Αἰσώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 110¹⁵. — Βλ. και πυλεών.

Το ουσ. πυλῶν που απ. στον Αριστοτέλη και σήμ. στον τ. πυλώνας.

α) Μεγάλη εξωτερική θύρα, που αποτελεί την κύρια εἰσοδο· (εδώ) μεγάρου: Πυλώνας τε με καθαρὸν ἠμφίασε χρυσίον (ενν. ο Ακρίτης),! μετὰ των λίθων χυμεν-τάς ἐποίησε θυρίδας Διγ. Z 3861^ο (εδώ) του Κάτω Κόσμου: Οἱ μεν βοώσιν: Κύριε, Κύρι-ε, ἐκ βαθέων! ρύσαι ἡμᾶς της πονηράς δουλείας των ἀθέων· ! οἱ δε πάλι: Εξάγαγε ἡμᾶς ἐκ των πυλώνων! του Ἄδου και της φυλακῆς των πονηρῶν δαιμόνων» Αἰαγ., Κάρολ. Ε' 1155^ο β) μεγάλη εξωτερική πύλη, που αποτελεί τη (συν.) θολωτή, ανεξάρ-τητη ἀπὸ το κεντρικὸ οικοδόμημα κύρια εἰσοδο μονῆς (για το πρᾶγμα βλ. Ορλάν-δος, Μοναστ. 17-21): Εἰάν εἶπω: «δότε μοι πετσίιν διὰ τα υποδήματά μου»,! λέγουσι: «μη ἐξέρχεσαι ποσῶς ἐκ των πυλώνων» Προδρ. (Eideneier) IV 145.

πυλωρός ο, Καλλίμ. 905.

Το αρχ. ουσ. πυλωρός. Η λ. και σήμ. ιατρ.

Ο φύλακας της πύλης (βλ. ἄ.): (εδώ) κάστρου: Καλλίμ. 192^ο (εδώ) του Κάτω Κό-σμου: Γλυκά, Στ. 455.

πύξινος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. πύξινος. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Που εἶναι κατασκευασμένος ἀπὸ ξύλο πυξαριού (βλ. λ. πυξός): Metrol.² 127⁶.

πυξόμηλον το.

Πιθ. ἀπὸ τα ουσ. πυξός και μήλον. Πβ. και Du Cange, λ. μηξόμηλον.

(Πιθ.) κουτί κατασκευασμένο από ξύλο πυξαριού (για τη σημασ. βλ. και Holton [Αλεξ.² σ. 274]): Λέγει τον ο άγιος: «Να σε ετούτο το γλύκισμα, και φάγε το και θέλεις ιατρευθεί!». Εφάνηκεν γουν ωσάν όταν έβγαλεν από ένα πυξόμηλον γλύκισμα, μίαν φοράν. Και πάλε, ως είδε μοναχός του ο άγιος ότι είναι ολίγον, επρόσθεσε και άλλο και έδωκέ του το Ν. Θησαυρ. 296· Σαν τ' άκουσεν Αντίπατρος, εγύρευε να ποίσει| μέθοδον τον Αλέξανδρον για να τον φαρμακίσει.| Φαρμάκι κάμνει ισχυρόν, 'ς πυξόμηλον το βάνει| και του υιού του το 'δωκε Κασσάνδρου ν' αθιβάνει Αλεξ.² 2701.

πυξός ο.

Το αρχ. ουσ. πύξος (η) με μεταπλ. του θηλ. σε αρσ. και καταβιβ. τόνου. Η λ. και σήμ. (ΛΚΝ).

(Βοτ.) αειθαλής θάμνος που φυτρώνει σε ορεινές περιοχές, με ξύλο κατάλληλο για ξυλογλυπτική, πυξάρι (βλ. Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ., λ. βούξος): Αλλ' ου διαφοντεύθηκεν, εκ το κακόν εκείνον,| οξύα σφοντάμου και οστρύα, πυξός στριμός και λεύκη Θησ. ΙΑ' [22^ο].

πυοποιός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. πυοποιός. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

(Ιατρ.) που προκαλεί πύον· σε θέση ουσ.: Εις τα οιδήματα (ήγουν τα φουσκάματα) πρώτον κατάπλαττε ωμήν λύσιν (ήγουν χυλόν αλεύρου κριθίνου)· είτα βάλε πυοποιά (ήγουν ωριμαστικά) και ωσάν ωριμάσουν, βάνε σπαστικά ή σπάσον με το φλεβοτομον Νικ. Ιεροπ., Εκδ. ιατρ. 34.

πυρ το, Ασσίζ. 22¹, 270⁸, Διγ. (Trapp) Gr. 613, 777, Διγ. Z 1263, 2695, 2933, 3522, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 705, Σπανός (Eideneier) A 422, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffer.) 358, 643, Ερμον. B 17, 21, Λίβ. διασκευή α 339, 370, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 158, Λίβ. Va 314, 338, Μαχ. 66²⁸, 68³, Δούκ. 375⁸, Μάρκ., Βουλκ. 342²⁶, 343¹, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 62, 329, 357, 372, 528, 541, κ.α., Έκθ. χρον. 28⁶, 43¹¹, Σκλάβ. 250, Κορων., Μπούας 58, Πτωχολ. α 89, 91, Κυπρ. ερωτ. 144⁴, Αποκ. Θεοτ. (Perp.) 247, Διακρούσ. (Κακλ.) 878, Γέν. Ρωμ. 129· πύρε.

Το αρχ. ουσ. πυρ. Ο τ. πύρε πιθ. από μετρ. αν. (βλ. Χατζιδ., MNE A' 521)· πβ. σήμ. ιδιωμ. τ. πυρέ (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Η λ. και σήμ. λόγ.

1α Φωτιά: Ασσίζ. 222²⁴, Ιερακοσ. 349¹⁸· (σε μεταφ.): Και γαρ το γενησόμενον και το μεμοιραμένον| ου σχήσει φάλαγξ οπλιτών, ουδέ πυρός οι γνάθοι,| ουδέ λογισμός ανθρώπινος Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 864· (σε παρομοίωση): ως γαρ τα ξύλα του πυρός την φλόγαν επανξάνει,| ούτως και τον θυμούμενον ο λόγος αγριαίνει Σπαν. P 131· (σε κατάρα): οι τρεις ευνούχοι,| ιδόντες τα κρυπτόμενα καταλεπτόν ως είχεν,| ως εκ φλογός εκφεύγουσι το πορνικόν της κόρης,| λέγοντες «Πυρ εις τον κλαυθμόν και τους πολλούς τους θρήνους ...!» Καλλίμ. 2244· σε φρ. αδύνατον πυρ παραμείναι χόρτω = προκ. για πράγματα που είναι αδύνατο λόγω της φύσης τους να αποφευχθούν: ήθελον, ει δυνατόν, φυγείν την αμαρτίαν,| αλλά πάντως αδύνατον πυρ παραμείναι χόρτω Διγ. (Trapp) Gr. 2280· εκφρ. (1) άγγελος πυρός = ο άγγελος του θανάτου (βλ. και Αλεξίου [Διγ. Esc. σ. 150]): εσκέφθην (ενν. ο Διγενής) άγγελον πυρός από

ουρανού επελθόντα Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1766· (2) στύλος του πυρός = η πύρινη στήλη που καθοδηγούσε τους Εβραίους κατά την Έξοδο στη διάρκεια της νύχτας (βλ. και Π.Δ., Έξ. 13, 21-2): Κύριος ο πάντων δυνατός εσάς να ευλογήσει, | ο κτίσας γην και ουρανόν και θάλασσαν πεδήσας | και στήσας στύλον του πυρός ανάμεσα πελάγου Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1057· φρ. (1) βάλλω πυρ, βλ. ά. βάλλω 5· (2) βάνω πυρ, βλ. ά. βάνω (I) A'22α· (3) παραπέμπω κ. πυρί = παραδίδω κ. στη φωτιά, καίω κ.: Τινές δε ... τα σώματα αυτών (ενν. των βουλκολάκων) μελίζουσι και πολλάκις και πυρί παραπέμπουσιν Μάρκ., Βουλκ. 340¹²· β) (μετων.) αστραπή, κεραυνός: Απολλών. (Κεχ.) 360· στη φρ. να είχεν πέσει πυρ εξ ουρανού (πβ. νεοελλ. φρ.: να πέσει φωτιά να με κάψει): της ειμαρμένης το δεινόν επάνω μου απεσώθην, | όταν εσφάγην ο ευγενής ανήρ ο εδικός μου. | Να είχεν πέσει εξ ουρανού πυρ και να πυρπολήσει | και κατακαύσει και εμέν κρείττον υπέρ του ζην με Φλώρ. 89· γ) πυρετός· αδιαθεσία, αρρώστια: αφ' την σπατάλην (δηλ. την έμμιξιν της γυναικός, τα λουετρά τα καμμένα και την μέθην) γίνεται και 'ξάπτει τίτοιον πύρε | μέρα νύκτα να βρίσκεται (ενν. ο άνθρωπος) στο πέσε και το γύρε Γεωργηλ., Θαν. 530. 2) (Προκ. για τη χριστιανική αντίληψη της μεταθανάτιας ζωής) η φωτιά της κόλασης: να μη σ' αρπάξουν, άθλιε, με μαχαιρών και ξύλων | οι μαύροι και οι σκοτεινοί, το πλήθος των δαιμόνων | να παν να σ' εγκρεμνίσουσιν ... | στο σκότος το εξώτερον και εις το πυρ, στην φλόγα Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 471· Λοιπό ως ευρεθήκετε (ενν. αμαρτωλοί) αλύπητοι στα ξένα, | εις τα φτωχά κι εις τα ελεεινά κι εις τα αιχμαλωτισμένα (παραλ. 1 στ.), γυρίσετε στην Κόλαση, στο πυρ και εις την ιστία Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 4925· εκφρ. (1) πυρ αιώνιον/ατελεύτητον/γεέννης/θηρίου/του μέλλοντος = η Κόλαση: Ηνίκα δε ηυδόκησεν υιός ο του υψίστου | εκουσίως γε δι' εμέ πτωχείαν υπομείναι (παραλ. 3 στ.), διά τούτο κατήργησα τους λήρους και τους μύθους, | οί πρόξενοι εγένοντο πυρός του αιωνίου Διγ. Z 1061· γενού μεσίτρια ημών (ενν. Παναγία) ... | και του πυρός του μέλλοντος λύτρωσε και του σκότους Θρ. Θεοτ. 122· όλοι εσκορπισθήκασιν (ενν. οι πρότεροι αφεντάδες), πήγαν εις πυρ θηρίου, | ότι δεν επεπάτησαν στην στράταν του Κυρίου Ιστ. Βλαχ. 1989· και τώρα εγινήκασιν υιοί πυρός γεέννης, | Θεέ μου παντοδύναμε, και πώς το υπομένεις; Ιστ. Βλαχ. 2539· Κι εσείς που τη διαβάζετε (ενν. ταύτην την ιστορία), δέεσθε καθ' εκάστην | τον βασιλέα του παντός, τον ποιητή και πλάστην, | ίνα κάγώ ελευθερωθώ πυρός ατελευτήτου Διακρούσ. (Κακλ.) 1361· (2) πυρ καθαρτήριον = το Καθαρτήριο, το οποίο αποτελεί δόγμα της Καθολικής Εκκλησίας (βλ. και ά. καθαρτήριος): άλλες αμαρτίες συγχωρούνται διά προσευχής και νηστείας, και άλλες διά το λαμπρόν, τό λέγομεν πυρ καθαρτήριον Μαχ. 66²⁵· φρ. λαμβάνω δίκην πυρός (αιωνίου) = τιμωρούμαι, καταδικάζομαι να πάω στην Κόλαση (αιώνια): εξαίφνης εκ του ουρανού πυρ πίπτει παραχρήμα, | και ήψατο ο οίκος του (ενν. του βασιλέως Αντιόχου), κάκείνος και η κόρη, | και δίκην έλαβεν πυρός, πυρός του αιωνίου Απολλων. (Κεχ.) 362. 3) (Θεολ.) η φωτιά ως μορφή του Θεού (για τη σημασ. βλ. και Lampe, Lex., στη λ. H1): πώς η βάτος εβάστασε το πυρ της θεότητας και δεν εφλέχθην; Μορεζ., Κλίνη φ 86· 4) (Μεταφ.) α) (προκ. για τον έρωτα) α¹) έντονη ερωτική επιθυμία, πόθος: έρωτα καρδιόσπαστον πάντες τον ονομάζουν, | ουδένα δεν απέφυγεν το φλογερόν δοξάρι (παραλ. 2 στ.) και βάνει πυρ και κεραυνόν εις την καρδίαν τούτου Διγ. Z 182· ουκ είχαν, όστις γένωμαι, πυρ όλος εφλεγόμην | του έρωτος ολοσχερώς εμοί προσανξυνθέντος Διγ. Z 2698· α²) η δύναμη του

έρωτα: φρίζω εις το πυρ το μανικόν τό εις τα χέρια του βαστάζει (ενν. ο Έρωτας),¹ πώς ακόμη ουκ εφλόγισεν την όλην σου καρδίαν Λίβ. Esc. 305· β) (προκ. για θυμό) ένταση, σφοδρότητα: εκείνοι (ενν. οι εχθροί σου) το πολύ της ύλης των πταισμάτων¹ καθυποσπάσαντες το πυρ σβέσωσι της οργής σου (ενν. βασιλεύ) Γλυκά, Στ. Β' 31· φρ. πυρ πνέω, βλ. ά. πνέω Α' 3α φρ. (1)· γ) (στον πληθ.) τα βάσανα: εβγαίνει φλόγα, καίει με, τα μέλη μου χωνεύουν, (παραλ. 1 στ.) και χωνεμόν ουκ έχουσιν, τέλος ποσώς δεν έχουν.¹ Έδε φαρμάκια και πυρά τά έχουσιν οι ξένοι Περί ξεν. (Μαυρομ.) 249. 5) (Περικληπτ.) πυροβόλα όπλα: υπήρχον μεν γαρ οι Πέρσαι δόρασι και βέλεσι κρείττους των Οτμανλήδων κατά πολύ ..., οι δε Οσμανλήδες εν πυρί· είχαν δε βομβάρδας και τουφέκια πολλά Ιστ. πολιτ. 73¹⁶. 6) Έκφρ. υγρόν πυρ = εύφλεκτο μίγμα, μυστικής σύνθεσης, που χρησιμοποιήθηκε ως όπλο από το Βυζαντινό ναυτικό και είχε την ιδιότητα να μη σβήνει στο νερό: Ο δε βασιλεύς τον στόλον ... εκπέμψας και τας ταχείας ναυς μετά του υγρού πυρός πυριαλώτους εποίησε τας πλείω και φοβεράς ναυς εκείνας Χρονογρ. (Λαμψ.) 250.

πύρα η. — Πβ. και πυρά.

Από το πυρώνω και την κατάλ. -α (Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 76-8, Β' 137-8). Η λ. και σήμ.

1α) Φωτιά: άναψαν εκεί την πύραν¹ και νυκτερινώς σιτούνται Ερμον. Ν 323· β) φωτιά που ανάβει κανείς σε βωμό προκ. να προσφέρει θυσία: Απάνω σ' όλους δέεται θεάν την Κυθερέαν (παραλ. 1 στ.). Με λίβανα πολύτιμα, αρώματα και μύρα,¹ εις τον ναόν της δέετον, ανάπτοντα και πύρα Θησ. Ζ' [48⁸]· γ) νεκρική πυρά: εκεί απάνω εις την πύραν (παραλ. 2 στ.) Πάτροκλον απάνω βάλλει¹ κι άναψε τα πολλά ξύλα Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΚΓ' [75]· δ) φλόγα: Αμή εγώ που είμαι 'δώ, έτσι ολίγο λίγο,¹ χωνεύει θέλ' ως το κερι που καίγεται 'κ την πύρα Θησ. Γ' [79²]. **2α)** Ζέστη που εκπέμπεται από κάποιο θερμό σώμα, ακτινοβολία θερμότητας (εδώ προκ. για τον ήλιο): ο δίσκος του ηλίου είναι ώσπερ τον ηβλέπετε εις τον ουρανόν ... Έπειτα πέβει προς ημάς εις όλον τον κόσμον τες ακτίνες του ... και τρίτον έχει την πύραν αυτήν όπου πυρώνει Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 51^α· β) (στον πληθ.) θερμαντικό επίθεμα: λάβωσιν... εννούχου ορχίδια διά πύρας, γραιάς βιλλήθρα διά 'πιθετά και ομού πάντα ενώσωσι και θέσωσιν ... ως έμπλαστρον Σπανός (Eideneier) D 1737. **3)** (Μεταφ., προκ. για έρωτα) ερωτική ζέση, ερωτικό πάθος: φλόγαν είχαν τον έρωτα, φωτιά δε την αγάπην,¹ και από την πύραν την πολλήν ο νους της εσκορπάτον Διγ. Α 252.

πυρά η, Καλλίμ. 1128, 1129, Ασσίζ. 434²⁵, Διγ. (Trapp) Gr. 3423, Ερμον. Γ 15, Μαχ. 662²², Κυπρ. ερωτ. 108³⁰, Πανώρ.² Δ' 69, Κυπρ. χφ. 154, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 347.

Το αρχ. ουσ. πυρά. Η λ. και σήμ. λόγ.

1) Φωτιά: ο Μπαράκ ρειζής ..., έρριψε πυρ εν μέσω των καράβων, και ... απετέφρώθησαν εκ της πυράς Έκθ. χρον. 43¹¹· σαν ένα οπού βαλθεί και θέλει να κεντήσει¹ πράσινο δάσο, και φωτιές εδώ κι εκεί σκορπίσει,¹ κι η δροσεράδα τω δεντρώ του δάσου δεν τ' αφήνει¹ ν' άψει ζιμιό, μα πολεμά κι άφτει ώρες κι ώρες σβήνει,¹ ώστε οπού η χλώρη στην πυρά χαθεί Στάθ. (Martini) Β' 207. **2α)** Ζέστη που εκπέμπεται από κάποιο θερμό σώμα, ακτινοβολία θερμότητας (εδώ προκ. για τον ήλιο): δεν ήθελεν ο ήλιος πολλήν σκιάν να στέσει¹ και η πυρά σου φαίνετον ήθελε να ξανάλθει,¹ που τον

Φαέθοντά 'καμεν κι εις το μνημείον βάλθη Αχέλ. 1788· (προκ. για τη γη): στέκοντας εις την γην, από την καύσιν της γης καίομαι από την πυράν της γης Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 99²⁹. β) αύξηση της θερμοκρασίας του ανθρώπινου σώματος εξαιτίας ασθένειας, πυρετός: εάν εις εδικός μου σκλάβος ήτον ασθενής απού πύρεξιν καθημερινήν διπλής πυράς και ψυχρότητος και εις ιατρός ... λέγει ότι να τον γιάνει ... Ασσίζ. 183²⁶. εάν γένηται ότι εις εδικός μου σκλάβος ένι ασθενής απού βράσιν, ήγουν έχει μεγάλην πυράν μέσα εις το κορμίν του ... Ασσίζ. 182¹⁹. 3) (Προκ. για τον καιρό) υπερβολική ζέστη, καύσωνας: Την αυτήν ημέραν εγίνην μεγάλη πυρά και αποθάναν ια' ανομάτοι από το φουσσάτον του πρίντζη Μαχ. 634⁷. εις τας ζ' του Αυγούστου μηνός ... επεθάνασιν (ενν. πολλοί) από την μεγάλην πυράν του καιρού εις το χωρίον τους Στύλους Byz. Kleinchron. Α' 208². (εδώ στον πληθ.): Είτις φοβάται τες πυρές, φοβάται και το θέρος, | εις τα υπόδροσα ας κάθεται Ημερολ. 119. 4) (Μεταφ.) ερωτική επιθυμία, έρωτας: τούτ' η καρδιά που εσύ 'βαλες 'ς τσ' αγάπης το καμίνι | κι εξαναγίνη στην πυρά, την πρώτη φύση εχάσε, | η 'στόρησή μου εχάθηκε και τη δική σου επιάσε Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 1439· εκφρ. (1) η πυρά του πόθου = έντονη ερωτική επιθυμία, πόθος: από του πόθου την πυράν να φλέγομαι τοσούτον Λίβ. διασκευή α 3531· (2) σωματική πυρά = σεξουαλική επιθυμία· γενετήσιο ένστικτο: και 'πέ μου, τις να δύνεται χηρείαν να δουλεύγει; (παραλ. 1 στ.) και τάχα να βρεθεί κανείς μπιστά να την δουλέψει | και την σωματικήν πυράν να την επαραβλέψει; Γεωργηλ., Θαν. 387. 5) Στην έκφρ. η πυρά της γνώσης = η δύναμη της σύνεσης: Μηδέ θυμάσαι τραγουδιού, την παιδωμή σου πάψε, | μέσα 'ς τσή γνώσης την πυράν ό,τι κι α μου 'πες κάψε Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 712.

πυράγρα η.

Το αρχ. ουσ. πυράγρα. Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

α) Σιδερένια λαβίδα για τη φωτιά, τσιμπίδα, μασιά: Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΙΘ' [474]· β) (μεταφ.) άγχος, στενοχώρια, πιεστική κατάσταση: εις πενίαν την εσχάτην (παραλ. 2 στ.) εκατήντησεν ο γέρων. | Απορήσας τοίνυν ούτως, | και όπως ζήσιν ουκ είχεν, | αλλ' ουδ' υπομείναι πλέον | του λιμού τε την πυράγραν | και την συμφοράν ην είχεν Πτωχολ. α 67.

πυραμής -ίδα η, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 235, 236, 238, 264, 265 τρις· πληθ. πυράμιδες, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. Χάρ. 54, 114, Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 439, Ε' 8.

Το αρχ. ουσ. πυραμής. Ο πληθ. από ιταλ. επίδρ. (βλ. Ξανθουδίδης [Ερωφ. σ. 163], Πηδώνια Κομν., Χορτάτης 107-8). Η λ. πυραμίδα στο Somav. και σήμ.

Οικοδόμημα σε σχήμα πυραμίδας· (εδώ προκ. για τα ταφικά μνημεία των Φαραώ της Αιγύπτου): Παϊσ., Ιστ. Σινά, 2227, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 240, 266 πολλάκις.

πυραμοειδής, επίθ., Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 255.

Η λ. στο Θεόφραστο και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ)· πβ. σήμ. κοιν. επίθ. πυραμιδοειδής.

Που έχει σχήμα πυραμίδας: Το δε σχήμα της εκκλησίας έξωθεν είναι πυραμοειδές Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 160.

πυραυγίζω.

Το μτγν. πυραυγίζω (TLG)· βλ. και LBG.

Λάμπω, ακτινοβολώ: Ο δε Αίσωπος είπε· «Συ μεν, ω βασιλεύ, όμοιος ει τω ηλίω ..., οι δε περί σε άρχοντες όμοιοι εισι ταις ακτίσι του ηλίον· ώσπερ γαρ ο ήλιος ο λαμπρός το πρωί, ως λαμπρός υπάρχεις· ούτοι δέ εισιν ώσπερ αι ακτίνες του ηλίον πυραυγίζοντες και λαμπραί Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Β' 55⁴.

πυρβολέας ο. — Πβ. και πυρόβολος, πυροβολικά, πυρόβολον, πυροβόλος, πυροβολώ.

Πιθ. από το επίθ. πυρβόλος (4. αι., αν όχι ήδη μτγν., TLG· πβ. και ρ. πυρβολέομαι πιθ. τον 8.-9. αι. (LBG)) και την κατάλ. -έας (για ομοιοκαταληξία). Πβ. και λ. πυρβολάρχης, πυρβολαρχείον, πυρβολαρχία, πυρβολαρχιακός στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Πυροβόλο όπλο· (εδώ συνεκδ.) πυροβολισμός: Μέσα σ' αυτόν τον πόλεμον έπεςεν ένα βόλι· εις του πασιά το άλογον και ετρομάξαν όλοι,· διότι κάτω έπεσε με τον πασιάν αντάμα,· αφέντης ο Αλέξανδρος έδραμεν ...· τον πασιάν εσήκωσεν ...,· εις το δικόν του τ' άλογον τον βάνει καβαλάρη.· Αυτός εις άλλον άλογον τότε καβαλικεύει,· από μακρά το φρούριον στέκει και αγναντεύει· να μη του έλθει και αυτού κανένas πυρβολέας,· και δεν του ωφελεί κανείς, μηδέ ο βασιλέας Ιστ. Βλαχ. 913.

πυργάκι το.

Από το ουσ. πύργος και την υποκορ. κατάλ. -άκι. Η λ. στο Soman. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. πύργος)

Μικρός πύργος: Παρακάτω το Πεσκάρδο μίλια β' αλάργο της Κεφαλονίας μιλιν ένα έχει νησόπουλον μικρόν άσπρον και απάνω στέκει πυργάκι Πορτολ. Α 45⁹.

πυργιανός, επίθ.

Από το τοπων. Πυργού και την κατάλ. -ιανός.

Που σχετίζεται με το χωριό Πυργού (Μαυρομάτης [Διαθ. 17. αι. σ. 144]) (εδώ προκ. για βιβλία εσόδων και εξόδων): Αφήνω και τον Γεωργάκη του αθρώπου μου να του κάμουνσι λογαριασμό ... και ό,τι φανεί και χρωστεί μου του τα αφήνω ογιά την ψυχήν μου· και αφήνω του και εικοσιπέντε δουκάτα ... και να 'ναι κρατημένος να κονσενιάρει εις το ρεζιντουόν μου όλα τα λίμπρα, έτσι πυργιανά οσάν και βαθειανά, οπού κρατεί Διαθ. 17. αι. 7¹⁴⁹.

πυργοβόλημα το.

Από ρ. *πυργοβολώ (<ουσ. πύργος και το β' συνθ. -βολώ) και την κατάλ. -μα· πβ. λ. πυργοβόλος (11. αι., LBG). Βλ. όμως και Βέλθ. (Egea) 247 (και σελ. 72).

Έπαλξη (Κριαράς [Βέλθ. σ. 274]): επάνω δε του κτίσματος του λαμπροτάτου εκείνου (ενν. του κάστρου)· αντί πυργοβολήματα ήσαν συντεθειμένα· λέων, δρακόντων κεφαλαί από χρυσών ποικίλων Βέλθ. 247.

πυργογύριστος, επίθ.

Από το ουσ. πύργος και το γυρίζω. Πβ. μτχ. πυρκογυρισμένος σήμ. ιδιωμ. (Ερω-

τόκρ., Γλωσσάρ. 99, λ. πυρκο(γ)υρίζω). Η λ. σε δημ. κυπρ. τραγ. του 19. αι. (Παπαδ. Θ., Δημ. κυπρ. άσμ. Α. 11⁶⁷) και στο ΑΛΝΕ λογοτ..

Που περιβάλλεται από πύργους: τάχα κάτεργα εδεπά (ενν. στον Άδην) πιστεύεις να γυρίζουν| κι οι ναύτες τους να τραγουδούν και να χαροκοπίζουν;| Ή νά 'βρεις χώρες να 'χουσιν...| ... κάστρη πυργογύριστα μ' αυλές και μονοπάτια...; Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 159.

πυργόδωμα το.

Από τα ουσ. πύργος και δώμα (βλ. και Apostolopoulos, Καλλίμ. 201). Η λ. στο L-S Κων/νίδη, το Κουμαν., Συναγ. (πυργοδώματα) και στο ΑΛΝΕ λογοτ..

Το δώμα του πύργου (για τη σημασ. βλ. ά. δώμα καθώς και Κριαράς [Καλλίμ. σ. 275], Pichard [Καλλίμ. σ. 8, σημ. 6]): Του κάστρου την λαμπρότητα και των πυργοδωμάτων| ως είδον, εξεπλάγησαν, εθαύμασαν εκείνοι (ενν. οι τρεις αδελφοί) Καλλίμ. 194.

πυργοθεμελιώνω, Λόγ. παρηγ. L 142.

Από το ουσ. πύργος και το θεμελιώνω. Τ. πυργουθιμιλιώνου σήμ. ιδιωμ. (Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγριτ.). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Θεμελιώνω, χτίζω πύργο· (εδώ μεταφ.): εκεί εις τον κάμπον τον καλόν, εκείνον τόν σε λέγω,| θέλεις ιδείν παράξενον της Δυστυχίας το κάστρον·| το ανέκτισεν η συμφορά, το αφύρωσαν (έκδ. αφιέρωσαν διορθώσ., βλ. αφυρώνω (I) τυπολ.) αι λύπαι| και το πυργοθεμέλιωσαν οδύναι των ανθρώπων Λόγ. παρηγ. Ο 138.

πυργομαχώ.

Το αρχ. πυργομαχέω. Η λ. το 13.-14. αι. (TLG).

Επιτίθεμαι, πολεμώ από πύργο/εναντίον πύργου· (εδώ μεταφ.: βλ. και Lampe, Lex., λ. πυργομαχέω· για το παράθ. πβ. Migne, PG 34, 1860, 1012B· βλ. Lampe, Lex., ό.π., Steph., Θησ., λ. πυργομαχέω): νυν πυργομαχούσι τη γνώμη (ενν. οι προύχοντες) προς πολλούς λογισμούς και διαφόρους τι άρα γένωνται και όπως τον πανοικί πορφύρεον εκφύγωσι θάνατον Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 188²⁰.

πυργοποιία η, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 220¹, Διήγ. Αλ. G 264³², Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 69^τ, 103^ν, 104^ν, 106^ν, 108^τ, Μαλαξός, Νομοκ. 547, Χρονογρ. (Λαμψ.) 231, Μ. Χρονογρ. 6^τ, Μορεζ., Κλίνη φ. 31^ν, Διήγ. Αλ. E (Lolos) 221¹⁻², Βενετσάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 126²⁷, Ψευδο-Σφρ. 436^{10 δς}, Ροδινός (Βαλ.) 122.

Το μτγν. ουσ. πυργοποιία· για πιθ. παλαιότ. μνεία βλ. L-S Suppl., TLG. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

1) Κατασκευή πύργου: μέλη συν αυλοίς μετά κιθάρας ηύλουν,| ηνίκα τα θεμέλια ταύτα (ενν. της των Θηβαίων πόλεως) προσερριζούντο| παρά Ζηνός αυτής υιών· ούς λάθρ' αποτεκούσαι και πλανηθείσα τη νυκτί νύμφη χοροίς προσήλθεν·| ομαίμονι παρείχε τε προς την πυργοποιάν| δώμα, και προσεπύργωσε καλώς τα τείχη πάντα Βίος Αλ. 2309· (εδώ προκ. για την κατασκευή του πύργου της Βαβέλ): από του κατακλυσμού έως της πυργοποιίας (ενν. είναι) χρόνοι πεντακόσιοι είκοσι πέντε Καρτάν.,

Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 69^ρ. 2) (Συνεκδ.) πύργος (εδώ της Βαβέλ): Ο βασιλεύς ο Δάρειος όρισεν και έγγραψαν χαρτία εις όλον τον τόπον, εις όλα τα μέρη του να συναχθούν όλα του τα φουσσάτα, όπου οκάποτε οι γλώσσες αρχέρισαν να κτίζουν την πυργοποιίαν Διήγ. Αλ. V 64.

πύργος ο, Γλυκά, Στ. 169, Διγ. Z 3849, Ερμον. Δ 138, Χρον. Μορ. Η 1696, 1774, Χρον. Μορ. Ρ 2030, 2058, Βίος Αλ. 1512, Φλώρ. 1377, 1379, Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 103, Δευτ. Παρουσ. 368, Ερωτοπ. 52, Λιβ. διασκευή α 1485, 2261, Λιβ. Esc. 1418, Λιβ. Va 788, 1262, Αχιλλ. (Smith) N 1101, Αχιλλ. (Smith) O 385, Χρον. Τόκκων 2703, Rechenb. 17¹⁵, Διήγ. Βελ. χ 235, Θρ. Κων/π. Β 118, Παρασπ., Βάρν. C 294, Χειλά, Χρον. 351, Μαχ. 98¹⁶, 274³⁰, Δούκ. 297²⁰, 343²⁴, Byz. Kleinchron. Α' 83⁴³, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 150, Έκθ. χρον. 66²², Σκλάβ. 23, Κορων., Μπούας 50, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 12⁷, Διήγ. Αλ. E (Konst.) 13¹⁵, Πεντ. Γέν. XI 5, Πορτολ. A 10², B 41³⁴, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 33, Κώδ. Χρονογρ. 61¹⁴, Χρον. σουлт. 35³³, Zygomalas, Synopsis 210 K 32, Χρησμ. (Brokkaar) N 98, Δωρ. Μον. XIX, XXVI, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 217, Ε' 173, Ιστ. Βλαχ. 744, 749, Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. α 39, Διγ. Άνδρ. 399⁴, 400¹⁶, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2094, Διήγ. ωραιότ. 623, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 292, Γ' 341, Μαρκάδ. 652, Διγ. O 130, Διακρούσ. (Κακλ.) 237, 464, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 281⁶, 485¹³, 497³, κ.α. πύριγος.

Το αρχ. ουσ. πύργος. Ο τ. με ανάπτυξη του -ι- (Μητσάκης, Εμψυχούν ύδωρ 321). Η λ. και σήμ.

1α) Ψηλό και οχυρό οικοδόμημα με περισσότερους του ενός ορόφους, το οποίο χρησίμευε κυρίως στην άμυνα, καθώς και ως παρατηρητήριο α¹) μιας πόλης, όπου αποτελούσε τμήμα των τειχών της ή στέκονταν ανεξάρτητα: Χρον. Μορ. Η 1429, Λιβ. διασκευή α 1004, Έκθ. χρον. 11²⁰, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 436²². α²) εκκλησίας ή μοναστηριού (για το πράγμα βλ. Ορλάνδος, Βασιλική 130, Μοναστ. 134-7): ανεκαίνισεν (ενν. ο πατριάρχης Ιερεμίας) εκ βάθρων γης το μοναστήριον του Σταυρονικήτα ... και κελλία των καλογήρων έκαμε και πύργους και τράπεζα Ιστ. πατρ. 169²⁰: *εργάγισεν ο πύργος του μοναστηρίου και της εκκλησίας Ιερόθ. Αββ. 337* (εδώ προκ. για τον πύργο της Βαβέλ): *κονόμησε να χτίσομε εμάς κάστρο και πύργο και η κορφή του εις τον ορανό και να κάμομε εμάς όνομα Πεντ. Γέν. XI 4* (προκ. για την Παναγία): *Χαίρε* (ενν. Παναγία), *πύργος εις την τιμήν, πουλάκιν της σπλαχνιότης Υμν. Παναγ. 3* (προκ. για αντικείμενο με σχήμα παρόμοιο με πύργο): *Είχε κορώναν θαυμαστήν ...* (παραλ. 1 στ.) *οπού 'χε πύργους δώδεκα μετά πολλών μαργάρων Αρσ., Κόπ. διατρ. [982]: (μεταφ.): τον νουν μου τον αδούλωτον εκατεδούλευσές τον, τον πύργον της καρδίτσας μου τον υψηλόν και μέγαν Αχιλλ. L 720* (σε παροιμ. φρ.): *μου κτίζει* (ενν. η τύχη) *πύργους στο γιαλό, περβόλια στον αέρα Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 75* β) ψηλό και οχυρό οικοδόμημα που χρησιμοποιούνταν ως φυλακή: *Χρόνους δε τρεις εκάθετον* (ενν. ο Βελισάρης) *απέσω εις τον πύργον Διήγ. Βελ. χ 65* ο δε βασιλεύς τυφλώσας τον Ανδρόνικον έβαλεν αυτόν εν τοις πύργοις τοις λεγομένοις *Ανεμάδες, πλησίον Βλαχέρνας Έκθ. χρον. 1¹². 2* (Μεταφ., προκ. για πρόσωπο) *μεγάλος προστάτης, υπερασπιστής: Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7177, Χρον. Τόκκων 2130. 3* Είδος πολιορκητικής μηχανής μεγάλου ύψους κινούμενης πάνω σε τροχούς,

η οποία χρησιμοποιούνταν κατά την έφοδο στα τείχη πόλης: Χρον. σουλτ. 79²². 4) Οχυρωμένη αρχοντική κατοικία: πύργον μέσον έστησεν πλήρης πολλών επαίνων, | ένδοξον έργον, φοβερόν, λίαν οχυρωμένον Διγ. Ζ 4092· εξέλθεν ο μέγας δομέστικός ... του πύργου αυτού Byz. Kleinchron. Α' 81³⁵. 5α) Οικοδόμημα που χρησιμοποιούνταν ως αγροικία ή βοηθητικό κτήριο: ο πύργος, καθώς ευρίσκεται, να είναι ... στα χέρια της θυγατέρας μου Ολόκαλος 222²⁶. Ωρεία λέγονται τα οικοδομήματα και οι πύργοι που κάμνουν οι βασιλείς ... διά σιτοδοχεία Zygomalas, Synopsis 308 Ω 1· β) το κτίσμα του ανεμόμυλου, μέσα στο οποίο ήταν τοποθετημένες οι μυλόπετρες και οι οδοντωτοί τροχοί: οπότεν έβγαине (ενν. ο καπνός) εφάνη καθολικά ωσάν πύργος του ανεμόμυλου Διήγ. πανωφ. 56. 6) (Προκ. για την ξύλινη κατασκευή που ήταν προσαρμοσμένη στην πλάτη των πολεμικών ελεφάντων): Ο Πώρος όρθωσεν πενήντα χιλιάδες αλέφαντους και εις πάσα αλέφαντον όρθωσεν ωσάν πύριγος απάνου Διήγ. Αλ. G 285⁶.

Η λ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 212 δις.

πυργοφύλακτος, επίθ.

Από το ουσ. πύργος και το φυλάττω. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. (πυργοφύλακτον ρόδον) και το ΑΛΝΕ λογοτ..

Που φυλάσσεται σε πύργο: «Ω ρόδον πυργοφύλακτον, καστελλοκυκλωμένον, (παραλ. 1 στ.) δι' εσέν φοβούμαι, δειλιώ, δι' εσέν πονώ και κλαίω | ...» Φλώρ. 1748.

πυργώ -ώνω.

Το αρχ. πυργόω. Η λ. πυργώνω και σήμ.

(Μέσ.) επαίρομαι: Πηγά, Χρυσοπ. 152 (11).

πύργωμα το, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1879· πύργωμαν, Καλλίμ. 2532, Λίβ. Esc. 1276, Λίβ. διασκευή α 830, 1005.

Το αρχ. ουσ. πύργωμα. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. πυργώνω).

α) Οχυρωματικό τείχος με πύργους/πυργοειδείς απολήξεις (βλ. και Lambert [Λίβ. σ. 489]): πήξας το κοντάριν του, τινάσσεται γενναίως (παραλ. 2 στ.). Υπερπηδά το πύργωμαν μετά καλής ανδρείας | και παρενθύς εις την αυλήν του κάστρου πίπτει μέσα Καλλίμ. 276· Πάντες το κάστρον έκριναν αδούλωτον εις μάχην, | τους τοίχους και το πύργωμαν ιδόντες παρά φύσιν, | το κάστρον απαράδοτον, πανόχυρον και μέγα Καλλίμ. 958· β) το επάνω μέρος του οχυρωματικού τείχους (βλ. και Αγαπητός [Λίβ. διασκευή α σ. 491]): μετά ώραν ολιγήν εξέβην η Ροδάμνη, | να παίζει εκείνο το βεργίν, να το συχνοασχολείται, | να περιπατεί η πανεύγενος το πύργωμαν του κάστρου Λίβ. διασκευή α 1367.

πύργωσις -ση η.

Το πιθ. μτγν. ουσ. πύργωσις (Sophocl., L-S Κων/νίδη)· απ. στον Ησύχ. και σε σχόλ. (TLG). Η λ. πύργωση στο ΑΛΝΕ.

(Πιθ.) στρατιωτικός σχηματισμός: Το γαρ στράτευμα τοσούτον | εκ μερών εξαμφοτέρων | και πυκνώσεις και πυργώσεις | τόσον ην εις εικασμόν γαρ | ως τα νέφη τα μεγάλα Ερμον. Α 49.

πύρε το, βλ. πυρ.

πυρεάζω, βλ. πυριάζω.

πύρεθρον το, Ιερακοσ. 387⁸, 390²⁵, Ορνεοσ. αγρ. 519³, 531³, Νικ. Ιεροπ., Εκδ. ιατρ. 51, 52, 66, 71, 86, 90.

Το μτγν. ουσ. πύρεθρον. Η λ. και σήμ. στον τ. πύρεθρο.

(Βοτ.) ονομασία γένους φυτών με φαρμακευτικές ιδιότητες (εδώ προκ. για τα είδη *Anacyclus Pyrethrum* και *Parthenium Pyrethrum*· για το πράγμα βλ. Γενναδ., Λεξ. 766, Καββάδας, Βοτ. φυτολ. Λεξ. 401, 3306): *Περί ιέρακος του μη καλώς ποιούντος πέψιν και εμέσαι θέλοντος ... τρίψας πέντε κόκκους πυρέθρου πάρεχε αυτώ μετά κρέατος Ιερακοσ. 456²⁸· το πύρεθρον τριμμένον παύει τους πόνους των δοντίων Νικ. Ιεροπ., Εκδ. ιατρ. 9· βράσον πύρεθρον με λάδι και αλείψον το κεφάλι. Αυτά είναι ωφέλιμα εις την κεφαλαλγίαν Νικ. Ιεροπ., Εκδ. ιατρ. 2.*

πύρεξις -η η, Ασσίζ. 183²⁵⁻⁶· πληθ. πύρεξεις, Μαχ. 38¹⁹.

Από τον αόρ. του πυρέσσω και την κατάλ. -ις. Η λ. πύρεξις τον 11. αι (LBG, TLG) και στο Steph., Θησ., και η λ. πύρεξη σήμ. στο κυпр. ιδίωμα (Andr., Lex., Σακ., Κυпр. Β' 766).

Πυρετός: *ευρίσκονται εις το αυτό νησίν άγιοι ..., οι ποιόγοι είναι: πρώτος ο Σαν Τζουάνης τε Μουφόρτε εις την Λευκωσίαν ..., ο ποίος πολομά άξια θαύματα εις τους αστενείς, και εις πύρεξεις ... Μαχ. 32¹⁴.*

πυρέσσω, Προδρ. (Eideneier) IV 450.

Το αρχ. πυρέσσω. Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ.).

Έχω πυρετό: Γλυκά, Στ. 268.

πυρετός ο, Σταφ., Ιατροσ. 11²⁹⁸, Προδρ. (Eideneier) IV 473 χφφ ΗΡΚ κριτ. υπ.

Το αρχ. ουσ. πυρετός. Η λ. και σήμ.

Η παθολογική αύξηση της θερμοκρασίας του σώματος πάνω από το φυσιολογικό: Ιατροσ. κωδ. *Πιγ'* (εδώ προκ. για τον διαλείποντα αμφημερινό πυρετό): Ιατροσ. κωδ. *Πκβ'* (εδώ προκ. για τον διαλείποντα τριταίο πυρετό): Σταφ., Ιατροσ. 8²¹⁴.

πυρετώνω.

Από το ουσ. πυρετός και την κατάλ. -ώνω· πβ. λ. πυρεταίνω, που απ. στον Ιπποκράτη. Η λ. στο Βλάχ.

(Προκ. για πληγή) προκαλώ πυρετό λόγω φλεγμονής: *Περί πληγήν οπού πυρετώνει. Αλείφε το ζουμίν του πεντανεύρου Ιατροσόφ. (Οικονομου) 86¹⁵.*

πυρία η, Σπανός (Eideneier) A 488.

Το αρχ. ουσ. πυρία. Τ. πυρία και σήμ. ιδίωμ. (Andr., Lex., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 595, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδίωμ.).

Θερμό θεραπευτικό επίθεμα, ζεστή κομπρέσα: *γραιάς βιλλήθρα να ποίσωμεν αποθετόν εις τον κώλον σου και μουνούχου ορχιδιν να σε ποιήσωμεν πυρίαν αυτ. Β 152.*

πυριά η, Πεντ. Έξ. XXIX 41, XXX 20, Λευιτ. I 9, II 3, X 12, Αρ. XV 3, 13, 14, Δευτ. XVIII¹, κ.α.

Από το ουσ. πυρ και την κατάλ. -ιά.

Προσφορά, θυσία (αιματηρή ή αναίμακτη) που καίγεται πάνω σε βωμό: να καπνίσεις όλο το κριάρι εις το θεσιαστήρι· ολοκαύτωμα αυτό Κύριου, μυρωδιά, ανάπαψη, πυριά του Κύριου αυτό αυτ. Έξ. XXIX 18· Και ψυχή ότι να προσφέρει προσφορά κανίσκι του Κύριου, σιμιγδάλι να είναι η προσφορά του και να χύσει απάνου της λάδι και να δώσει απάνου της λιβάνι ... Και να χωρίσει ο ιεριάς από το κανίσκι ... πυριά, μυρωδιά, ανάπαψη του Κύριου αυτ. Λευιτ. II 9· παν ανήρ ος εις αυτόν ψέγος από τη σπορά του Ααρών του ιεριά να μη σιμώνει να προσφέρει τις πυριές του Κύριου αυτ. Λευιτ. XXI 21.

πυριάζω, Ιατροσ. 1²⁴, 5¹²⁴, 133, 7¹⁸⁷, Ιατροσόφ. (Οικονομυ) 49⁹, 53⁵· β' εν. προστ. αορ. πυρέασον, Ιατροσόφ. (Οικονομυ) 96¹⁶.

Το μτγν. πυριάζω (TLG). Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

α) Τοποθετώ ζεστό επίθεμα σε κάποιο μέλος του σώματος για θεραπεία (βλ. και ά. πυρία, πυριώ): Οίνον θερμάνας μετά σπόγγου πυρίαζε τον ιέρακα και υγιής έσται Ορνεοσ. αγρ. 561¹⁷⁻¹⁸· Όταν ο άνθρωπος κενώσει και άνω και κάτω χολήν μετά ανάγκης ... Βάλε οξίδιν και κρασίν ... και ας βράσουν, και πυρίαζε τον στόμαχόν του τέσσαρας φορές την ημέραν, κατά φοράν δε ωσει πανία δέκα Ιατροσ. 5¹²³· **β)** (προκ. για ωστόκα ζωά) επωάζω: κάμνουν τη φωλιάν τους (ενν. η αρσενική και θηλυκή στρουθοκάμηλος), δύο αυγά γεννούσιν,| κάθονται και πυρώνουν τα μετά τους οφθαλμούς τους· (παρ. 7 στ.) ει τύχει κι αποκοιμηθούν, όταν τα πυριάζουν,| ευθέως γουριάζουν, και χάνουν τα πουλιά τους Φυσιολ. (Legr.) 239.

πυριάλωτος, επίθ., Ψευδο-Σφρ. 392²⁶.

Το μτγν. επίθ. πυριάλωτος.

Στη φρ. ποιώ πυριάλωτον (κ.) = καταστρέφω κ. με τη φωτιά, πυρπολώ κ.: Ο δε βασιλεύς τον στόλον κατ' αυτών εκπέμψας ... μετά του υγρού πυρός πυριαλώτους εποίησε τας πλείω και φοβεράς ναυς εκείνας Χρονογρ. (Λαμπ.) 250· Τους αγρούς ημών και κήπους και παραδείσους και οίκους πυριαλώτους εποίησε (ενν. ο αμिरάς) Ψευδο-Σφρ. 418²¹.

πύριγος ο, βλ. πύργος.

πυρίζω. — Πβ. και εμπυρίζω.

Από τον αόρ. του πυρώ. Η λ. τον 4-5. αι. (TLG), στο L-S Κων/νίδη Συμπλ. και στο Steph., Θησ· βλ. και LBG, λ. πυρρίζω.

Βάζω φωτιά για να κάψω κ., πυρπολώ: Εάν γίνεται ότι κανείς άνθρωπος ... βάνει λαμπρόν εις την χώραν, και εκείνον το λαμπρόν ποιεί καμμίαν ζημίαν, τουτέστιν καύγει κανένα σπίτιν ..., το δίκαιον κρίνει και κελεύει ότι καθάπερ ηθέλησεν να πυρίσει τα οσπίτια και οι λαs να τον κουνρέψουν, να τον κάψουν Ασσίζ. 473²².

πυρίκαυστος, επίθ., Καλλιμ. 714, Byz. Kleinchron. Α' 534-5³⁹, Χρησμ. (Brokkaar) N 22.

Το αρχ. επίθ. πυρίκαυστος. Η λ. και σήμ. λόγ.

α) Που κάηκε από τη φωτιά· αποτεφρωμένος: Παλαμήδ., Βοηβ. 247· β) που μπορεί να καεί, που καίγεται στη φωτιά: Οστις σωρόν σιταρίου ..., που 'ναι κοντά εις οσπίτιον, καύσει μετά βουλής ..., να τον δείρουν πρώτον καλώς, είτα και πυρίκαυστον να τον κάμνουσιν Zygomalas, Synopsis 214 K 52· (σε κατάρα): Ουκ έστι τούτ', αυθέντα μου, βουλήν σου φανερώσαι· ει γαρ αυτό πεποίηκα, πυρίκαυστος γενοίμην, παράδειγμα εν τοις λοιποίς πάσι τοις εν τω κόσμω Διγ. Z 802.

πυριλόχευτος, επίθ.

Από το α' συνθ. πυρί και το αρχ. λοχεύω. Η λ. στον Ψευδο-Καλλισθένη (L-S Suppl.) και στο Κουμαν., Συναγ.

(Προκ. για το θεό Διόνυσο) που γεννήθηκε μέσα στη φωτιά: Από Σεμέλης και Διός και κεραυνίας ύλης· αυτός ο πυριλόχευτος Διόνυσος ετέχθη Βίος Αλ. 2282.

πυρίμορφος, επίθ., Ντελλαπ., Ερωτήμ. 45.

Από το α' συνθ. πυρί και το ουσ. μορφή. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

Που έχει την όψη της φωτιάς, πύρινος· (προκ. για τη Θεοτόκο· βλ. και Lampe, ό.π.): Παρθένη Θεοτόκε,· θρόνε πυρίμορφε, λαμπρέ, υπερενδοξότερα Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 741· Πυρίμορφον παλάτιον και θρόνε του Κυρίου,· χαίρε (ενν. Μαρία Θεοτόκε) Αλφ. 8³¹.

πύριν· πύριν βρέχει ο ουρανός Χούμνου, Κοσμογ. 1132, εσφαλμ. γρ. αντί απύριν· διόρθ. Ξανθ., ΕΕΒΣ 3, 1926, 343· πβ. Π.Δ., Γέν. 19, 24. — Βλ. ά. απύριν.

πύρινος, επίθ., Βέλθ. 271, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 238, Αλφ. ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) 66, Θρ. Κων/π. διάλ. 52, Ψευδο-Γεωργηλ. Αλ. Κων/π. 619, 667, Θησ. (Βεν.) ΙΑ' [67], Ρίμ. θαν. 132, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 560, Προσκυν. Ιβ. 845 787, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 23', Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 188¹⁴· πυρινός, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. (Wagn.) 619, 667· θηλ. πύρινος, Δευτ. Παρουσ. 64, 296.

Το αρχ. επίθ. πύρινος. Για τον τ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 114. Η λ. και σήμ.

α) Που είναι φτιαγμένος από φωτιά· πυρακτωμένος, διάπυρος: Ακούσατε, ω βασιλείς ... (παραλ. 3 στ.). Της θεϊκής δυνάμεως η πύρινη ρομφαία· θα πέσει για να κάψει σας Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 296· (μεταφ.): Το όπλον, οπού μ' έκαμνεν πάντα νικάρην (παραλ. 1 στ.) τον θησαυρόν τον πύρινον τον φουμισμένον (παραλ. 1 στ.) έχασα τώρα και υμνώ τό δεν μελλά 'βρω Κυπρ. ερωτ. 146³· (σε μεταφ., προκ. για ερωτικό πόθο): Άλλον ellettuario θε να 'χει απού θα σβήνει· τέτοιας λοής αφτούμένο και πύρινο καμίνι· και το δικό σου επάλιωσε και δύναμη δεν έχει Φορτουν. (Vinc.) Γ' 216· (προκ. για το άρμα που οδήγησε τον προφήτη Ηλία στον ουρανό): Ηλίας ο αγιότατος με πύρινον το αμάξιν ... Συναξ. γυν. 141· β) (προκ. για οτιδήποτε σχετίζεται με την Κόλαση· βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 6): Και αυτός ο δρόμος καταντεί στον πύρινον τον λάκκον,· οποδχει εκεί ηγούμενον αυτόν τον φίδιον δράκον Δευτ. Παρουσ. 157· Και είδε εκεί η Παναγία (ενν. στην Κόλαση) πυρίνη νεφέλη και εις την μέσην της φωτιάς στρώματα στρωμένα και απάνω εκάθονταν πλήθος άντρες και γυναίκες, και δράκο-

ντες και θεριά, όλο φωτιά, τους ετρώγασι Αποκ. Θεοτ. I 115· (γενικ. για τον Κάτω Κόσμο): Και εις ώραν ολιγούτσικην πέντε (ενν. υπηρέτες του Χάρου) διαμιάς εσώσαν| κι έρικταν εκ το στόμαν τους πύρινον έξω γλώσσαν Απόκοπ.² 440· γ) (μεταφ., προκ. για δάκρυα) φλογερός, καυτός: ήρχισαν τα ομμάτια μου να κατεβαίνου ως βρύσες,| να τρέχουν δάκρυα πύρινα και στεγνωμόν να μη έχουν Ντελλαπ., Ερωτήμ. 15.

Έκφρ. πύρινος ποταμός, βλ. ποταμός Εκφρ.

πυρινοφλογισμένος, μτχ. επίθ.

Από το επίθ. πύρινος και τη μτχ. παρκ. του φλογίζω ως επίθ.

(Μεταφ.) που δηλώνει έντονα συναισθήματα· εδώ προκ. για δάκρυα θλίψης: Με δάκρυα σταμμάδια της πυρινοφλογισμένα νύκταν και μέραν έκλαιγεν η μάνα εις τα ξένα Θρ. Κύπρ. Μ 516.

πυριόβολος ο, βλ. πυρόβολος.

πυριοβολώ, βλ. πυροβολώ.

πυρίπνοος, επίθ., Γλυκά, Αναγ. 232· πυριπνόος.

Το μτγν. επίθ. πυρίπνοος (για πιθ. πρωιμότερη μνεία βλ. TLG). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Που πνέει, φυσά φωτιά: Οφισ εστί (ενν. ο φθόνος) θανάσιμος, δεινός, ανθρωποφόντης, (παραλ. 2 στ.) και μαρτιχώρας αληθώς πυριπνόος, κατώβλεψ Μανασσ., Ποίημα ηθ. 153.

πυρισμός ο.

Από τον αόρ. του πυρίζω και την κατάλ. -μός ή από το πυρώ αναλογ. με ουσ. σε -ισμός. Η λ. στο LBG.

Πυρετός: απατά εγώ να κάμω ετούτο εσάς και να αναγράψω απάνου σας χτάμπισμα των πυρισμώ και των παροξυσμώ ξετελειώνων μάτια και πονούν ψυχή, και να σπείρετε εύκαιρα το σπόρο σας και να το φαν οι οχτροί σας Πεντ. Λευιτ. XXVI 16.

πυριφλέγεθος, επίθ. — Πβ. και πυρίφλεκτος.

Από το επίθ. πυριφλεγέθης που απ. στον Ιπποκράτη αναλογ. με τα επίθ. σε -ος. Η λ. στο LBG. Βλ. και Χαριτων., Πλάτων 4, 1952, 99.

Που καίγεται αναδίδοντας φλόγες, φλεγόμενος: Ελθών δε (ενν. ο Μεχεμέτης) και πολλές πόλεις και κώμας πυριφλεγέθους αναδείξας έφθασεν εις Ικόνιον Δούκ. 155²⁰.

πυρίφλεκτος, επίθ.,

Το αρχ. επίθ. πυρίφλεκτος. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. πυριφλεγής).

Που τυλίγεται στις φλόγες, φλεγόμενος: Βίος Αλ. 2322· φρ. ποιώ πυρίφλεκτον = πυρπολώ: κελεύω δ' άπασιν υμίν δούναι μου την γυναίκα,| πριν ή την πόλιν την ημών πυρίφλεκτον ποιήσω αυτ. 5158.

πυριώ.

Το αρχ. πυριάω. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 595).

Τοποθετώ ζεστά επιθέματα σε πάσχον μέλος του σώματος για θεραπεία (βλ. και ά. πυρία, πυριάζω α): τους μεν οφθαλμούς (ενν. του ιέρακος) πυριάν μετά βενοτικής βοτάνης και ύδατος ομβρίου Ιερακοσ. 467²⁷.

πυρκαϊά η, Βυζ. Ιλιάδ. 388, 391.

Το αρχ. ουσ. πυρκαϊά. Τ. πυρκαγιά σήμ. Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

α) Φωτιά αναμμένη, πυρά: Ιερακοσ. 445¹¹⁻¹². Δούκ. 351²⁰. (εδώ) πυρά για εκτέλεση ποινής: Δεσμώσαντες ουν τούτον (ενν. τον Μιχαήλ) και βασανίσαντες ανηλεώς ... ύστερον πυρκαϊάν ανάψαντες παρέστησαν εν αυτή τον άθλιον και ερωτήσαντες, ει βούλεται εξομόσαι την πίστιν των Χριστιανών, σωθήσεται, ει δε μη, το πυρ δαπανήσει Δούκ. 235¹⁴. β) πυρκαγιά· εμπρησμός: Πανάρ. 79²², Έκθ. χρον. 17⁹, Βυζ. Ιλιάδ. 1023· γ) (μεταφ.) η πυρκαγιά του έρωτα (η χρ. ήδη μτγν.): επάν... και ταις έρωτος εκκαίοντο καμίνοις (ενν. αι γυναίκες), | και ταις εκ τούτων φλέγοντο πυρκαϊαίς τα σπλάχνα, (παραλ. 2 στ.) τότε και βλέμμα και φωνήν ... | και κίνημα και λάλημα φιλούσιν υποπτεύειν Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 372.

πυρκατακαμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. πυρ και τη μτχ. κατακαμένος ως επίθ. (βλ. ά. κατακαίω).

(Εδώ σε κατάρα προκ. για την κόλαση) φλεγόμενος: Ήλθεν και ο αδελφός να σε ευχισθεί και είπεν· ο ποταμός ο πύρινος, | ο πυρκατακαμένος ... ψύξη και καταμαράνητας εβδομήντα δύο ήμισυ φλέβας του γουργούρου σου Σπανός (Eideneier) B 182.

πυροβολικά τα, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 267, 275, 745. Βλ. και πυρόβολος, πυροβόλος, πυρόβολον.

Το ουδ. του επιθ. πυροβολικός (<πυροβόλος + κατάλ. -ικός) στον πληθ. ως ουσ. Τ. πυριοβολικά στο Du Cange και πριγιοβολικά σήμ. ιδιωμ. (Πασχ., Ανδρ. γλωσσ. (πρυγιοβολικά)). Τ. πυρκο(β)ολικά, πυρκολικά, πυρκολοϊκά σήμ. στο κυпр. ιδίωμα (Λουκά, Γλωσσάρ., λ. πυρκο(β)ολικά, πυρκολικά, Σακ., Κυпр. Β' 766, λ. πυρκολικά, Γιαγκουλλής, Κύпр. διαλ., λ. πυρκολοϊκά). Τ. πυρίολικά, πυροολικά σήμ. στο ιδίωμα της Καρπάθου (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου). Η λ. στο Βλάχ. Πβ. λ. πυροβολικό το σήμ. με διαφορ. σημασ.

Σύνεργα με τα οποία ανάβει κάπ. φωτιά (για το πράγμα βλ. Κοραή, Ατ. Δ' 469, Χαραλαμπάκης (Προμηθεύς Πυρφόρος 25, 1981, 267)): δεν παίρνουνι ... τίποτε άλλο, παρά δοξάρια και σαΐτες και κοντάρια και πυροβολικά, διότι ταύτα μόνον τως χρειάζονται εις τον δρόμον να ζήσουνι, αι μεν σαΐται και τα κοντάρια, διά να κυνηγήσουνι κρέας ζώων αγρίων, τα δε πυροβολικά διά να το εψήσουνι Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 128.

πυρόβολον το πυρόβουλο. — Βλ. και πυρόβολος, πυροβόλος, πυροβολικά.

Το ουδ. του επίθ. πυρόβολος ως ουσ.: πβ. μτγν. επίθ. πυροβόλος ως ουσ. στον πληθ. ουδ. ήδη μτγν. (L-S, TLG, Θαβάρ., Ουσιαστ. 119) (ουσ. πυροβόλο σήμ. με διαφορ. σημασ.). Τ. πυργιόβουλον, πυριόβολο, πυριόλο(ν), πυρόβουλον σήμ. ιδιωμ. (Λιάπης, Ιδίωμ. Πηλίου, λ. πυργιόβουλον, Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, λ. πυριόβολο, Παπα-

χριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. πυριόβολος, Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ., λ. πυρόβουλου) και πριόβολο (ΛΚΝ) και πυριόβολο (ΑΛΝΕ) κοιν. Η λ. τον 9. και 10. αι. (TLG, πληθ.) και στο Du Cange, App. (βλ. και LBG, λ. πυροβόλον): τ. πυρόβολο το 17. αι. (βλ. Αλιπράντης, ό.π. 478) και σήμ. ιδιωμ. (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν.).

Μεταλλικό εργαλείο για το άναμμα φωτιάς (διά τριβής) με πυριτόλιθο και ίσκα (για το πράγμα βλ. Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α' 76, Κουκ., ΕΕΒΣ 19, 1949, 87): πυρόβουλο Gesprächb. 53²¹.

πυρόβολος (I) ο πυριόβολος. — Βλ. και πυροβολικά, πυρόβολον, πυροβόλος, πυροβολώ.

Το αρσ. του επιθ. πυρόβολος ως ουσ. Ο τ. (για το σχηματ. του οποίου βλ. Pern., Ét. linguist. III 514, λ. πυριοβολικά, και Φαρμακ., Γλωσσάρ. 418, λ. περγιοβολώ) και σήμ. ιδιωμ. (Δομένικος, Κεφ. διηγ. 123, Ζώη, Λεξ. Ζακ. Β'², Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Β' 57, Λάζαρης, Λευκαδ.) και κοιν. (λαϊκ., Κριαρ., Λεξ., στη λ.). Τ. πριόβολος σήμ. ιδιωμ. (Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ., Κουβέλης, Λεξιλόγιο Ξηρομέρου) και κοιν. (ΛΚΝ). Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Κοσμάς, Ιδίωμ. Ιωανν. (πυρόβουλους), Μαυρομμάτης, Λεξ. Καναλ. Καρδίτσας (λ. πριόβουλους), Δημητρίου, Λεξ. Σάμ. (λ. πριόβουλους, πυριόβουλους), Λιάπης, Ιδίωμ. Πηλίου (λ. πυργιόβουλου), Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ. (λ. πυριόβολος), Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου (λ. πυρόβολος)). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 596, Πιτυκ., Ιδίωμ., Αν. Κρ.) και κοιν. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.).

Μεταλλικό εργαλείο για το άναμμα φωτιάς με πυριτόλιθο και ίσκα (εδώ μεταφ.): του λόγου σου κατάκρινε (ενν. Εργαστε), οπού 'θελες σιμώνσεις| την ίσκαν στον πυριόβολον του πόθου κι απ' εκείθες| ατός σου επυριοβόλησες κι απέταξες τες σπίθες| οχ τες οποίες εξάναψε τούτ' η φωτιά η μεγάλη Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [315].

πυρόβολος (II), επίθ., βλ. πυροβόλος.

πυροβόλος, επίθ.: πυρόβολος.

Το μτγν. επίθ. πυροβόλος. Ο τ. ήδη μτγν. (TLG). Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Που εκτοξεύει, παράγει διά τριβής φωτιά· εδώ με το ουσ. λίθος (ήδη μτγν.: βλ. TLG, Montanari) = ο πυρίτης λίθος, τσακμακόπετρα· πβ. ουσ. πυροβόλος και πυρόβολος (βλ. λ.) σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 596, λ. πυρόβολος): εισί λίθοι πυρόβολοι εν τω ανατολικώ μέρει, το άρρεν και το θήλυ· και εν όσω μακράν εισίν απ' αλλήλων, ουδαμού πυρ καίει· εάν δε εγγίση το άρρεν τω θήλει, ανάπτεται πυρ Φυσιολ. (Zur.) XXXXVIII 2¹.

πυροβολώ πυριοβολώ, Βουστρ. (Κεχ.) Α 314¹⁸⁻¹⁹.

Από το α' συνθ. πυρο- (<πυρ) και το β' συνθ. -βολώ (<βάλλω) (Μπαμπιν., Λεξ.: βλ. και Ανδρ., Λεξ., λ. -βολώ). Ο τ. (για τον οποίο βλ. Φαρμακ., Γλωσσάρ. 418, λ. περγιοβολώ, βλ. όμως και Pern., Ét. linguist. III 514) στο LBG (πυριοβολέω), στο Somav. (όπου και λ. πυριοβόλημα) και το ΑΛΝΕ λογοτ.: βλ. και Σακ., Κυπρ. Β' 726, λ. περγιοβολώ· πβ. τ. πυρκοολώ σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., ό.π. 767). Η λ. τον 8.-9. αι. (TLG· βλ. και LBG) και σήμ.

1) Προκαλώ την παραγωγή σπινθήρων για το άναμμα φωτιάς (συν. διά κτυπήματος χάλυβα και πυρίτου λίθου· για το πράγμα βλ. Χατζιδ., ΕΕΦΣΠΘ, 1, 1927, 19): πυροβόλησε ιστιά Gesprächb. 53²⁶· φέρνει ξυλαράκια, πυροβολά και άφτει φωτιά απάνω στα χαράκια Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 338· (εδώ μεταφ.): Ατός σου επυριοβόλησες κι απέταξες τες σπίθες Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [316]. 2) Δίνω σύνθημα με πυροβολισμό (Κεχαγιόγλου [Βουστρ. σ. 485-6]): έπιασαν ... τον Ρίτσον και αξαμινιάσαν τον, και είπεν τους πως ο Τριστάς ήρτεν εις την Χώραν, και εγδέχεται τον να πα στο ξύλον, και είπεν τους πως μέλλει να πα στον γιαλόν και να πυριοβολήσκει, και να παν να τον σηκώσουν Βουστρ. (Κεχ.) 314¹⁸· το σημάδιν του Τρίστα ήτον να πυριοβολήσκει εις τον γιαλόν Βουστρ. (Κεχ.) Β 315¹⁷.

πυρόβουλο το, βλ. πυρόβολον.

πυροδαυλός ο.

Από το α' συνθ. πυρο- και το ουσ. δαυλός.

Δαυλός: είναι ο τόπος όπου εφύτευσεν ο Λωτ τους τρεις πυροδαυλούς και εβλάστησαν και εγένοντο δένδρη και .. μετά καιρόν έκοψαν από αυτά και εποίησαν ... σταυρόν και απάνω αυτού εσταύρωσαν τον Χριστόν Προσκυν. Λαύρ. 874 108¹⁷.

πυροειδής, επίθ. βλ. πυρ(ρ)οειδής.

πυροκαμένος, μτχ. επίθ., Θρ. Κύπρ. Μ 177.

Από το α' συνθ. πυρο- και τη μτχ. παρακ. του καίω. Τ. πυροκάβκω, πυροκάφκω και μέσ. πυροκάβκουμαι, πυροκάφκουμαι σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.).

Αυτός που έχει καεί από φωτιά, αποτεφρωμένος: Άλλους άψαν τα σπίτια τους κι εμείνασι καμένα! τα κόκαλά τους βρίσκονται όλα πυροκαμένα Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 218.

πυρομάχος ο.

Το αρσ. του επιθ. πυρομάχος, που απ. στο Θεόφραστο, ως ουσ. Τ πυρομάχο σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.) και πυρόμαχος τον 11. αι. (LBG) και σήμ. ιδιώμ. (Ξανθινάκης, Ιδίωμ. Δ. Κρητ., Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρητ., Καλαντζάκος, Λεξ. ρούμελ.) και στο ΑΛΝΕ. Τ. πυρουμάχ' η σήμ. ιδιωμ. (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ.) και πυρουμάχους (Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ., Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδιώμ. ορ. Πιερίας). Η λ. τον 11. αι. (TLG), σε έγγρ. του 13.-14. αι. (Act. Vat. I 64¹¹¹, Διαθ., Θεοδ. Σαρ. 23¹⁰⁹, TLG, LBG), στο Steph., Θησ. (επίθ.) και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² λ. πυρομάχι, Παπαδ. Α., Λεξ., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.) και στο ΑΛΝΕ.

Πυρίμαχες πέτρες που βρίσκονται μέσα στο τζάκι /πάνω στη φωτιά (ως πυροστιά/ πυροστάτης) στις οποίες τοποθετούνται τα σκεύη για το μαγείρεμα· εδώ συνεκδ. το φαγητό: Αν έν' και βλέπεις άνθρωπον γυμνήν να δείχνει σάρκα (παραλ. 4 στ.) να μηδέν έχει κελλίν, ιστίαν, ή πυρομάχον (παραλ. 1 στ.) κράζε τον εις το μαγειρείον να ζεσταθεί και πάλι|δος του να φάει του ταπεινού Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2381.

πυροματώ *περοματώ*, Σπανός (Eiedeneier) B 88.

Από το ουσ. *πυρ* και το αρχ. *οματώ*.

(Μεταφ. προκ. για τα μάτια) εκτοξεύω φωτιές (ως έκφραση θυμού): Ακούσας δε ταύτα ο σπανός μεγάλως το εβαρέθην και εθυμώθη λίαν και ήθελεν αυτήν (ενν. την γυναίκα του) αποκτείνειν και επυρομάτησεν και εστάθην ο μούστακός του ώσπερ χιότην γουρουνίου καπρείου και έτρεμεν το κατασάγονόν του αυτ. A 267.

πυρός (I) ο, Metrol.² 135³².

Το αρχ. ουσ. *πυρός*.

Σιτάρι (εδώ) ο κόκκος του σιταριού ως μονάδα μέτρησης βάρους: και από τούτου του λόγου ... ευρήσεις και τας ουγγίας και τα εξάγια, και ου ταύτα δε μόνον, αλλά και τα κεράτια και τους πυρούς αυτ. 136⁵.

πυρός (II), επίθ., Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² B' 194 (έκδ. *πυρρ*-). — Πβ. και *πυρρός*.

Από το ουσ. *πυρ* ή το ουσ. *πυρά* και την κατάλ. -ός (ΛΚΝ) αναλογ. με τα επίθ. σε -ός πβ. και επίθ. *πυρρός* (βλ. λ. πβ. L-S, λ. *πυρρός* I 3 (μτγν. *πυραί* = *πυρραί*), Steph., Θησ., στη λ. και Αλεξ. Στ., Αμάλθ. 8/30, 1977, 86 σημ. 58). Η λ. στο Βλαστού, Συνών. 46 (λ. *αψής*), 80 (λ. *ζεστός*), καθώς και σήμ. ιδιωμ. (Πασχ., Ανδρ. γλωσσ., Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδιωμ., Λουκά, Γλωσσάρ., Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 420, Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης, Ζαφειρίου, Ιδιωμ. Σάμ., λ. *πυρό*, κ.α.) και λογοτ. (ΛΚΝ).

1) Που καίει, που βρίσκεται σε πολύ μεγάλη θερμοκρασία, καυτός, πυρακτωμένος: Το σίδερο όνταν είν' πυρό, ο μάστοράς το κάνει, | μα 'στερα δε μαλάσσεται πο-
σώς, ωσάν κρυγιάνει Πανώρ.² Δ' 67· (επιτ., προκ. για φωτιά) αναμμένος: Τον Ισαάκ
μού ζήτηξε (ενν. ο Θεός), κι όρισε δίχως άλλοι να τότε σφάξω και εις πυρή φωτιά να
τονε βάλω Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 158 (έκδ. *πυρρή*)· (σε μεταφ.): φωτιά πυρή στα μάτια
του ανεβοκατεβαίνει, | καπνός απ' τα ρουθούνια του μαύρος βραστός εβγαίνει Ερω-
τόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 1029· Θωρείτε τούτη την καρδιά; Πυρή φωτιά την καίγει, | στ'
αμόνι κοπανίζεται κι Ερωτας τη δοξεύγει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² B' 197 (έκδ. *πυρρή*). 2)
(Μεταφ., για εκδηλώσεις έντονου συναισθήματος ή πάθους): ούτε στες διονυσίες |
θυσίες επήρα με κακία και με πυρήν καρδιάν | των εδικών μου την ζωήν, ως έποικεν
εκείνη Θησ. I' [94⁵]· Τότες απέσω στον ναόν στενάγματα μεγάλα | εγροίκησε που
στρίγγιζαν με ταραχή μεγάλη | πολλά πυρή κι ολόκαυτη Θησ. Z' [65³]. 3) (Προκ. για
χόρτα) καυτερός, πικάντικος (πβ. Τσιτσέλη, ό.π.): Διάλεγε την τρυφερήν ρούκαν και
κάρδαμον, ότι αφού κάμουν αστάχυν είναι πολλά πυρά και βλάπτουσι περισσότερον
Αγαπ. Γεωπον. (Κωστούλα) 206. 4) (Προκ. για φλεγμονή, όγκο) που έχει υποστεί
φλόγωση: όταν δε ένι εξ αίματος (ενν. ο ρευματισμός) φλογώδης ο όγκος και ερυθρός,
ήγουν πυρός και κόκκινος Επιστ. ιατρ. ποδ. 66.

πυροστάτης ο.

Από το ουσ. *πυριστάτης* (απ. σε σχόλ., L-S, TLG). Η λ. σε σχόλ. (TLG, LBG), τον
9. αι. (Sophocl., LBG· για πιθ. πρωιμότερη μνεία βλ. TLG), σε έγγρ. του 13. αι.
(Caracausi), στο Meursius και σήμ.

Μεταλλικός τρίποδας για την τοποθέτηση μαγειρικού σκεύους πάνω από τη

φωτιά (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β² 97, Κουκ., Ευστ., Λαογρ. Α' 88): *εγώ είχον ασημοχρύσαφον, και συ είχες σκαφοδούγας| και σκάφην του ζυμώνματος και μέγαν πυροστάτην Προδρ. (Eideneier) I 74.*

πυροστιά η πυροστέα.

Από το ουσ. *πυροστιά* (έγγρ. του 12. (LBG), 14. (Act. Vat. I 64¹¹⁰, II 120³³, Διαθ. Θεοδ. Σαρ. 23¹⁰⁸) και 19. αι. (Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 112), στο Du Cange (λ. *στιά*) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώνη, Λεξ. Ζακ.², Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.)) < ουσ. *πυρεστιά* (που απ. τον 6. αι., L-S βλ. όμως και Φιλ., Γλωσσογν. 3, 216). Διαφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιωμ., λ. *πυροστιά*, Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πυροστή*, Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., λ. *πυρουστιά*, κ.π.α.). Η λ. στο Soman. (γρ. *πυρωστιά*), σε έγγρ. του 13. αι. (Act. Χέρ. 9Α¹⁴, 9Β²¹) και σήμ.

Μεταλλικός τρίποδας για την τοποθέτηση μαγειρικού σκεύους πάνω από τη φωτιά (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β² 97, Δ' 308-9): *πυροστιά Gesprächb. 106¹³* (εδώ παιγνιωδώς): *Ἦλθεν και η συμπεθέρα του να τον ευχισθεί και είπεν' ... η ευχή μου πυροστέα εις το κεφάλι σου Σπανός (Eideneier) B 176.*

πυροφάνι το.

Από το α' συνθ. *πυρο-* και το μτγν. ουσ. *φάνιον* (TLG). Η λ. και σήμ.

Είδος φανού που χρησιμοποιείται στο νυχτερινό ψάρεμα (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 335, Αλεξίου Στ. [Βοσκοπ. σ. 48]): (εδώ σε παρομοίωση): *Ὡς ήκουσ' είντα τση 'πα, άφτει και σβήνει| ωσάν το σφακολούλουδον εγίνη| τα ρόδα τση επληθύνασι κι εφάνη| ωσάν εις το σκοτίδι πυροφάνι Βοσκοπ.² 208.*

πυροφλογοπόταμον το.

Από το α' συνθ. *πυρο-* και το ουσ. *φλογοπόταμον*.

Ποτάμι με φλόγα μέσα στο νερό (για τη σημασ. βλ. Κριαρ. [Βέλθ. σ. 275]): *εύρηκεν (ενν. ο Βέλθανδρος) μικροπόταμον και εις το νερόν του μέσον| να είπες ουρανόδρομον αστέρα έχει έσω| και κείται μέσον του νερού και μετ' εκείνο τρέχει| Έπιασε το αναπόταμον εκείνος και γυρεύει| την κεφαλήν του ποταμού επεθυμεί γνωρίσαι, |την φλόγα μέσον του νερού, πόθεν και κείνον τρέχει (παραλ. 25 στ.) «... Το πυροφλογοπόταμον, το φλογερόν ετούτο,| γυρεύω και περιπατώ ...» Βέλθ. 268.*

πυροχάλκωμα το πυροχάρκωμα.

Από το α' συνθ. *πυρο-* και το ουσ. *χάλκωμα*.

(Πυρακτωμένο) καζάνι (εδώ προκ. για τα καζάνια της κόλασης, όπου κατά τη λαϊκή δοξασία βασανίζονται οι αμαρτωλοί μετά θάνατον): *οι δαίμονες 'ς τσι αμαρτωλούς ως σκύλοι θέλου ράξει, (παραλ. 3 στ.) άγρια να τους κρίνουνσι, στην πίσσα να τσι οδεύγουν| κι εις τα πυροχαρκώματα να τουσε μαγερεύγουν Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 4961.*

πυρπολώ, Καλλιμ. 512, Χρον. Μορ. Ρ 8311, Φλώρ. 461, 546, 1077, 1740, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 668, Έκθ. χρον. 14³, 80²⁰. γ' εν. ενεστ. *πυρπολά*, Φυσιολ. 373⁷. γ' εν. μέσ. ενεστ. *πυρπολείουται*.

Το αρχ. πυρπολέω. Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. Α' (Μτβ.) α) Βάζω φωτιά σε κ. ή κάπ. καταστρέφω κ./θανατώνω κάπ. βάζοντάς του φωτιά, καίω: Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 12103, Φλώρ. 89, Σφρ., Χρον. μ. 52¹. (με σύστ. αντ.): *ου μην φορέσω από του νυν στέμμαν στην κεφαλήν μου, (παραλ. 1 στ.) ... εις αυτήν (ενν. την Πλάτζια-Φλώρην) αν ου πράξω! θάνατον ανεκλάλητον και πυρ να πυρπολήσω! και απολέσω παντελώς* Φλώρ. 342· β) (μεταφ.προκ. για το ερωτικό πάθος) φλέγω κάπ., κάνω κάπ. να υποφέρει, βασανίζω: Ερμον. Β' 324· Β' (Αμτβ.) καίω, καταστρέφω βάζοντας φωτιά: Δούκ. 161⁵.

II. (Μέσ.) καίγομαι, αναφλέγομαι: ο φοίνιξ εισελθών εις τον βωμόν εμπαίνει, | ευθύς εξάφτει ο βωμός, αυτός πυρπολείονται Φυσιολ. (Legrand) 768.

πυρράκης, επίθ.

Το μτγν. επίθ. πυρράκης.

Που έχει ξανθοκόκκινα μαλλιά ή γένια: Ο Αινείας του Αγχίσου | ο υιός της Αφροδίτης, | εύσαρκος, κονδός, πυρράκης | και γλαυκός Ερμον. Δ 317.

πυρρίχιος ο, Πρόδρ. (Eideneier) III 139.

Το μτγν. ουσ. πυρρίχιος. Η λ. και σήμ.

Μετρικός πόδας που αποτελείται από δύο βραχείες συλλαβές και χρησιμοποιείται στον πυρρίχιο χορό: Αυτός (ενν. ο ψευτοτσαγγάρης) κοτσώνει το γλυκύν εις το τρανόν μουχρούντιν, | και εγώ ζητώ τον ίαμβον, γυρεύω τον σπονδεϊόν, | γυρεύω τον πυρρίχιον και τα λοιπά τα μέτρα αυτ. III 136.

πυρρόγαιος, επίθ.

Από το επίθ. πυρρός και το αρχ. ουσ. γαία. Πβ. και μτγν. επίθ. πυρρόγειος. Πβ. ουσ. πυρόιν (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ.) και πυρόγια (τα) (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.) σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα.

Που έχει κόκκινη γη, κόκκινο χώμα (για τη σημασ. βλ. Fisc. byz. 41 σημ. 11· βλ. όμως και Schilbach [Metrol.² σ. 200]): της ουν ... ποταμιαίας (ενν. γης) και πυρρογαίου (έκδ. πυρο-), μαυρογαίου τε και βαθυγαίου ταύτης οφείλεις εν ίσφ μέτρω μετράν και πιπράσκειν ... μοδίου ενός Metrol.² 49⁵.

πυρ(ρ)οειδής, επίθ., Φυσιολ. (Zur.) XII 2a⁹, 2b⁵, Φυσιολ. B 10^{8,10,14}, Φυσιολ. (Sbord.) 112^{13,16}, 219^{1,4}.

Το μτγν. επίθ. πυρροειδής (TLG, LBG) < αρχ. επίθ. πυρρός (βλ. λ.) με επίδρ. του αρχ. επίθ. πυροειδής.

(Εδώ προκ. για είδος περιστεριών) κοκκινωπός: εισίν γαρ πηγματισταί περιστεραί και πολύχρωμα εισίν, ο ψαρός, ο μελανοειδής, ο χρυσόμορφος, ο ολόλευκος, ο πυρροειδής Φυσιολ. (Zur.) XII 1⁷· αι περιστεραί, λευκαί και ποικίλαι και μαύραι και πυροειδείς Φυσιολ. (Zur.) XII 2b³· γνώθι δε περί της λευκής και πυροειδούς περιστεράς Φυσιολ. (Sbord.) 218¹⁰· (εδώ μεταφ. προκ. για τον Ιωάννη τον Βαπτιστή): Ούτω και εις την του Σωτήρος έλευσιν ελάλησαν οι προφήται ... και ουκ ίσχυσαν τον λόγον βεβαιώσαι, έως ου διήλθεν η πυροειδής περιστέρα, τουτέστιν Ιωάννης ο Βαπτιστής και πλείον των άλλων εβεβαίωσεν τον λόγον Φυσιολ. (Sbord.) 220²⁻³.

πυρρός, επίθ. — Πβ. και πυρός.

Το αρχ. επίθ. πυρρός. Η λ. και σήμ. λόγ.-λογот.

α) Που έχει το χρώμα της φωτιάς, ερυθρός, ξανθοκόκκινος (εδώ προκ. για χαλκό· πβ. και μτγν. ουσ. πυρρόχαλκος, Montanari): λαβών ραφείον οξύ εκ χαλκού πυρρού, και εκπυρώσας αυτό καλώς ... το επάνωθεν του οφθαλμού επικείμενον δέρμα καύσον Ιερακοσ. 399¹⁷· β) κοκκινοτρίχης: Βίος Αλ. 4208.

Το ουδ. ως ουσ. = ερυθρότητα: Βέλθ. 558.

πυρρότριχος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. πυρρότριχος. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Κοκκινομάλλης: και λεπτοί και γλανκοφθάλμοι, (παραλ. 1 στ.) και πυρρότριχες οι ούλοι (ενν. ο Κάτων, ο Παλαμήδης και ο Τζέτζης) Ερμον. Δ 222.

πυρρώδης, επίθ. — Πβ. και πυρρός.

Το μτγν. επίθ. πυρρώδης (Montanari, TLG).

Που έχει το χρώμα της φωτιάς, ξανθοκόκκινος: Ο δε Σημοσεύς εκείνος| ήτον όργιλος, θυμώδης,| και κοντός και γλανκοφθάλμων,| και τον πάγονα πυρρώδης Ερμον. Δ 262.

πυρσόλευκος, επίθ.

Από τα επίθ. πυρσός (αρχ.) και λευκός. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.: πβ. λ. πυρόλευκος στο ΑΛΝΕ.

Που έχει ελαφρώς κόκκινο χρώμα, ροδοκόκκινος: ίσχυσε των πλείων| η τε ψήφος και κυρούται| την πυρσόλευκον ωραιάν (ενν. την Πολυξένην)| εις τον τάφον του (ενν. του Αχιλλέως) σφαγήναι Ερμον. Ψ 150.

Το ουδ. ως ουσ. = το ροδοκόκκινο χρώμα: το πυρσόλευκον μαγούλων,| το της ωραιότης είδος,| τις δυνήσεται γαρ είπει, (παραλ. 1 στ.) ωραιότηταν την τούτων; αυτ. Β 240.

πυρσός ο, Διγ. (Trapp) Gr. 2716, 2773, Διγ. Z 3236, Ερμον. Β 333.

Το αρχ. ουσ. πυρσός. Η λ. και σήμ.

α) Δάδα αναμμένη, δαυλός: Διγ.(Trapp) Gr. 2695· (εδώ σε μεταφ., προκ. για την ερωτική επιθυμία· η σημασ. ήδη μτγν.): Και χείρα μου την δεξιάν ηδέως κατεφίλει·| ως δε ανήφθη ο πυρσός ο της επιθυμίας,| ουκ είχαν, όστις γένωμαι, καθόλου εφλεγόμην Διγ. Z 3703· β) φωτεινό σήμα με δαυλούς τη νύχτα για τη μετάδοση μηνύματος· φρυκτωρία: Ερμον. Χ 209.

πυρφλέγων, επίθ.

Από το αρχ. επίθ. πυριφλέγων με συγκ. του -ι-. Η λ. το 12. αι. (LBG) και σε επιγρ. (L-S Suppl.)· βλ. και LBG.

Που βγάζει φλόγες: Μνημονεύεις, ψυχή εμή, εις το Βλαττολιβάδιν,| όταν ο δράκων μόνην σε εν τη πηγή ως εύρει και αναιδώς πλανήσαι σε ο δεινός επεχείρει, (παραλ. 3 στ.) τας κεφαλάς απέτεμον αυτού τας πυρφλεγούσας; Διγ. (Trapp) Gr. 3454.

πυρφλογίζω.

Από το ουσ. πυρ και το φλογίζω. Λ. πυριφλογίζω στο Steph., Θησ.

Α' (Μτβ.) βάζω φωτιά, πυρπολώ κ. (μεταφ.): Τούτη είναι εκείνη η έμορφη και η ξέλαμπρη Φιαμέτα! που την καρδίτσα μου έσφαξε με την χρυσήν σαΐτα, η όποια με τον έρωτα, το φως των ομματιών της, αναψεν και πυρφλόγισε την δύναμιν της νεότης Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 36.

Β' (Αμτβ.) βγάζω, πετάω φωτιά: φάντασμά μοι εδείκνυ φρικώδες τε και φοβερόν...! τρεις ευμεγέθεις κεφαλάς πυρφλογιζούσας όλως, εξ εκατέρων έπεμπον εξαστράπτουσαν φλόγα Διγ. (Trapp) Gr. 2398.

πυρφόρος, επίθ. θηλ. πυρφόρα, Διγ. Z 3897.

Το αρχ. επίθ. πυρφόρος. Η λ. και σήμ. λόγ.

α) Που έχει και μεταφέρει φωτιά (μεταφ., σε προσφών.): Ηκεις και πάλιν, βασιλεύ, μετά λαμπρών τροπαίων (παραλ. 4 στ.) ήκεις παμφαίνων έσπερος, λάμπων εκ της εσπέρας, έώε παμφαέστατε, πυρφόρε, φαεσφόρε Γλυκά, Στ. Β' 7· β) (ως επίθ. της Χίμαιρας) που εκπνέει φωτιά: Αχιλλέως ιστόρησε τους μυθικούς πολέμους (παραλ. 3 στ.) Βελλερεφόντην κτείναντα Χίμαιραν την πυρφόρον Διγ. (Trapp) Gr. 3227· γ) (προκ. για βέλος) που μεταφέρει και μεταδίδει φωτιά: Διγ. Ο 110.

Το αρσ. ως ουσ. = είδος πολεμικής μηχανής, που εκτόξευε φωτιά: Πυρφόρους δε μεθ' εαυτού απείρους και τοξότας έσχεν (ενν. ο Πάγων) και πάσης τάξεως όπλα και στρατιώτας Αξαγ., Κάρολ. Ε' 501.

πυρώ, Φυσιολ. (Zur.) XVII 2⁴, Δούκ. 59¹³, Διήγ. Βελ. Ν² 17, Ρίμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 31, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 121³⁶, πυρώνω, Ασσίζ. 184¹⁸, Ημερολ. 69, Ιατροσόφ. (Οικονομu) 88¹⁰⁻¹¹, Συναξ. γυν. 448, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 21^ν, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 477, Σοφίαν., Γραμμ. 191, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Αποκάλ. Ιω. α' 15, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 244 δις, 268, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1264], Χορ. α' [24], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 284· πυρώννω.

Το αρχ. πυρώ. Μτχ. πυρούμενος σε κυпр. δημ. τραγ. (Κιτρομηλίδου Μ., Λαογρ. 33, 1985, 236, Παπαδ. Θ., Δημ. κυпр. άσμ. 328). Ο τ. πυρώνω στο Βλάχ. και σήμ. Ο τ. πυρώννω στο Meursius (πυρόννειν) και σήμ. στο κυпр. ιδίωμα (Σακ., Κυпр. Β' 767, λ. πυρόνω).

Ι. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α)** Θερμαίνω κ. στη φωτιά μέχρι να γίνει διάπυρο, πυρακτώνω: πύρωσε το σίδηρον, οπού θέλεις να βάψεις και, όταν το εβγάλεις από την φωτίαν, τρίψε το με σαπούνι Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 256· β) (μεταφ.) προκαλώ πολύ έντονο συναίσθημα, φλέγω: Για τον Μυρτίνον σου μιλώ και την Ερωπρικούσα (παραλ. 1 στ.) ταίρι το πλια καλόμοιρον 'ξ όσους περικυκλώνει ο ουρανός κι όσους στην γην ο Έρωτας πυρώνει Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1423]. **2α)** Θερμαίνω, ζεσταίνω: άφτει φωτιά (ενν. ο ψαράς) απάνω στα χαράκια, έσίμωσέν τονε (ενν. τον Απολλώνιον) κοντά, ογιά να τον πυρώσει Ρίμ. Απολλων. (Κεχ.) 339· (προκ. για τον ήλιο): έχει (ενν. ο ήλιος) την πύραν αυτήν όπου πυρώνει Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 51· (μεταφ.): το Πνεύμα ... το άγιον όπου ζωογονεί και πυρώνει όλους τους ευσεβείς χριστιανούς ..., ώσπερ είναι η καύσις του ηλίου οπού πυρώνει πάντας Καρτάν., Π.Ν. Διαθ.

(Κακ.-Πάνου) φ. 51^ν. β) μαλακώνω κ. με θερμότητα: Πώς επιγνάψεις όνυχια ιέρακος ορθόν όντα. Ει θέλεις αυτόν επιγνάμψαι ραδίως, πύρωσον αυτόν πρώτον Ιερακοσ. 500⁹. 3) (Προκ. για πτηνά) επωάζω: Ο Μαρχαλάθ ενέθρεφε ένα μικρό πουλλάκι, | όμορφο και παμπλούμιστο, σ' ένα χρυσό κλουβάκι, | τ' οποίο είδε φανερά αβγά και να γεννήσει | μόνωρα και ογλήγορα ... | Καθίζει και πυρώνει τα Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2152. Β' Αμτβ. 1) Γίνομαι διάπυρος, λάμπω όπως η φωτιά: Αι δε θυρίδες όλες ήσαν καθαρόν χρυσίον ... Μάλιστα δε ωσάν έλαμπεν ο ήλιος τας ακτίνας επύρωνεν το χρυσίον και εκτύπαν εις τας όψεις των ανθρώπων Διγ. Ανδρ. 399². 2) Παίρνω φωτιά, ανάβω, φουντώνω: Αμέ τα ξύλα στη φωτιά σα 'γγίξουνσι καπνίζουν, | και σαν πυρώσουν ξάφτουνσι περίσσα και λαβρίζουν Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 511¹⁴ (μεταφ., προκ. για συναίσθημα ή ερωτική επιθυμία): να δράμει ο ξαγοραστής τού αίμα καταπόδου τον φονιά, ότι να πυρώσει η καρδιά του και να τον φτάσει Πεντ. Δευτ. XIX 6· 'στιά επύρωσεν εις το θυμό μου και έξαψεν ως άβυσσο τον κάτω Πεντ. Δευτ. XXXII 22· Αυτείνου δυο κακόγεροι δεν βάνουνε στον νουν τους, | στην 'ξυστερνήν μετάνοησιν να 'χουν στον λογισμόν τους· | εις την αγάπην έπεσαν, και εις την πορνεία πυρώσαν Δεφ., Σωσ. 85.

II. Μέσ. Α' (Μτβ.) καίω κ. στη φωτιά (προκ. να ζεσταθώ): Ητον χειμώνας και εις την τζιμνίαν κορμιά ξυλαλάς και κανουνία αργυρά· και ξυλαλάν επυρώνουνταν Μαχ. 82²². Β' Αμτβ. 1) (Μεταφ. α) νιώθω έντονη επιθυμία για κ., φλογίζομαι από επιθυμία: Φως ήτον εκεί, εδώ μαυρώθηκεν, | πάλι επί το φως του Θεού πυρώθηκεν (ενν. η ψυχή). | Κάμποσον κάτω στη γη επιάστηκεν, | πάλι πήγε στα ψηλά που πλάστηκεν Rebâb-nâmê 14· β) ερεθίζομαι, διεγείρομαι ερωτικά: εκείνον το βοτάνι τρω η θήλη, ευθύς πυρούται, | και έρχεται στον άρρεναν και παίζει μετ' εκείνον (παραλ. 2 στ.), ευθύς εκεί πυρώνεται, συγγίνεται τη θήλη, | κάκείνη εγγαστρώνεται Φυσιολ. (Legr.) 14, 18· δεν είναι γραμμένον ... ότι ο γάμος είναι τίμιος και η κοίτη αμίαντος; Και κρείσσον γαμείν ή πυρούσθαι; Αγαπ., Δαμασκ. Βαβλαάμ 186⁸. 2) Ζεσταίνομαι (στον ήλιο ή πλάι στη φωτιά): Ηψαν ιστίαν, πυρώνουνται διά την μεγάλην κρυάδαν Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 157· ποτέ όταν ήτον παιδί (ενν. ο Βασίλειος ο Μακεδών) έστεκε εις τον ήλιον και επυρώνετον και ήλθεν ένας αετός αποπάνου του και του έκανεν ισκιον Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 319⁹.

Η μτχ. ενεστ. ως επίθ. = που καίει πολύ, πυρακτωμένος: αυτών (ενν. των θηρίων) τα στόματα παρά των πυρουμένων | κατακαίόμενα σκευών, ουκέτι προς ανθρώπους | κατίσχυον επιπηδάν Βίος Αλ. 4628.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = 1) Διάπυρος· λαμπρός: Και μίαν νύκτα φάνηκεν στην κλίνην οπού κοιμάτον (ενν. η κόρη) (παραλ. 1 στ.) εις πτεροφόρος και λαμπρός, περίσσια θυμωμένος | άγριος και ωσάν φωτιά όλος πεπυρωμένος Διγ. Ο 96. 2) Μεταφ. α) (προκ. για δάκρυα) φλογερός, καυτός: τα πυρωμένα δάκρυα που ασχόλαστα μου τρέχουν (παραλ. 1 στ.), θα σημαδεύουν φανερά πόσον πονεί η καρδιά μου Λίμπον. 59· β) παθιασμένος, ορμητικός: ούτως εκ του Αχιλλέως | του πολλά πεπυρωμένου | εγεμώσασι τα ρείθρα | αυτού του βαθέος Ξάνθου | από των ανδρών και ίππων Λουκάνη, Ομήρ. ΙΑ. ΚΑ² 22· γ) (προκ. για άλογο) ζωηρός, γενναίος (βλ. και Bakker-v. Gemert [Βελ. σ. 383]): όσον να δράμει άλογον καλόν, πεπυρωμένον, | ούτως να κτίσεις και εσύ (ενν. την Κωνσταντίνου πόλιν) εις χρόνον πληρωμένον Διήγ. Βελ. χ 17. 3) Που έχει

πυρετό: Καταψυχίζει (ενν. το αντίδιον) το συκώτι και όλα τα πυρωμένα μέλη, σβήνει την δίψαν, κινεί το ούρος Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 202.

πυρωδάτος, επίθ.

Λ. πλαστή από το επίθ. πυρώδης και την κατάλ. -άτος (βλ. και Τωμ., Αθ. 77, 1978/9, 22-3).

Ζεστός, καυτός (εδώ σκωπτ., προκ. για το γεννητικό μόριο του βοδιού): Έχω και νεύρον δυνατόν, μακρόν και πυρωδάτον,| σπού το έχουν οι κριταί και μαγκλαβοκοπούσιν| τους κλέπτας και τους υβριστάς και πάντας κακεργάτας Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 635.

πυρώδης, επίθ.

Το αρχ. επίθ. πυρώδης. Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

α) Πύρινος, διάπυρος (μεταφ.): έπειτα σταθέντες τριγύρου μας με θυμόν πολύν, πυρώδη και φονικά τα ομμάτια έχοντες ... προστάττουσι τον ιερομόναχον του αγίου εκείνου τόπου να απλώσει τον τράχηλον Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 114· β) που έχει τη λάμψη της φωτιάς· φωτεινός, λαμπρός: μάλλον δε όταν ήλιος έλαμπε τας ακτίνας,| πυρωδεστάτην την αυγήν έπεμπε το χρυσίον Διγ. Ζ 3835.

πυρωθείς· πυρωθέντος νεοσσού Φυσιολ. (Legt.) 835, εσφαλμ. γρ. αντί πηρωθέντος· διώρθ. Στεφανίδης, Αθ. 35, 1930, 229· πβ. και Φυσιολ. (Sbordone) 229⁶.

πύρωμαν το.

Το μτγν. ουσ. πύρωμα. Πβ. νεοελλ. ουσ. ανεμοπύρωμα. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

(Ιατρ.) τοπική φλεγμονή: Περί πύρωμαν. Ροδέλαιον μετά όξους σμίξας επίχεε επί την κεφαλήν αυτού Ιατροσόφ. (Oikonomu) 37⁷.

πυρωνία η.

Από το αρχ. ουσ. πυρός και το ωνέομαι. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., L-S Κων/νίδη)· πβ. το μτγν. επίθ. πυρωνία. Βλ. και LBG.

Αγορά, προμήθεια σιταριού: Οι δε εν ταις χώραις των Ρωμαίων εν ειρήνη και ευθηνία έσονται. Γυναικών των θηλαζόντων καλοσύνη, ανθρώπων δε πυρωνία Ωροσκ. 39⁷ (βλ. όμως και Mercier, Almanac 155 σημ. 3).

πυρώνω, **πυρώννω**, βλ. πυρώ.

πύρωσις η, Διγ. Άνδρ. 314³³.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ. στον τ. πύρωση με διαφορ. σημασ.

α) Θερμότητα, ζέστη: κι απ' έξω κατεσκεύασεν τον παλατιού καμίνιν| και σουληνάριν έστεσεν ολόχαλκον μεγάλον,| εκ της καμίνου έφθασεν εις το λουτρόν δε μέσα| κι η πύρωσις ανέβαινεν εκ των σωληναρίων Διγ. Ζ 117· β) ερωτική έξαψη: και, όταν δε πορεύονται (ενν. οι ιχθύς) εις ύδρωπον να πάσι,| οι αλιείς πορεύονται στην στράταν των ιχθύων,| ιχθύς δε, εκ της μέθης της πυρώσεως ήν έχουν,| ευκόλως γαρ

εκπίπτουσιν αλιέων τας χείρας Φυσιολ. (Legr.) 134· γ) (μεταφ.) επώδυνη κατάσταση, δεινοπάθημα, δοκιμασία: Οι πειρασμοί προσέρχονται διά τεσσάρων τρόπων: ή πάντως προς εξαλείψιν των ήδη πεπραγμένων (παρ. 2 στ.), προς δοκιμήν και πύρωσιν, ιδού ο τέταρτός σοι. ή Σκόπησε πώς επόμεινεν εκείνος ο προφήτης ή ο Ησαΐας προκριθείς εκείνον να πριονίσουν, ή Ιερεμίαν και Στέφανον, τούς ελιθοβολήσαν ... Ντελ-λαπ., Ερωτήμ. 690.

πυρωτός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. πυρωτός. Το θηλ. ως ουσ. σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Andr. Lex., Παπαδ. Α., Λεξ., λ. πυρωτή).

Πυρακτωμένος, καυτός (μεταφ.): Ο Καίσαρης ακούγοντας το σφάλμα του Πιλάτου, (παρ. 1 στ.) πέμπει μαντάτα πυρωτά, άγρια και μανισμένα Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 4584.

πυτία η.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ. στον τ. πυτιά.

Το γαστρικό υγρό νεογέννητων αρνιών και κατσικιών, το οποίο περιέχει ένα πηκτικό ένζυμο και χρησιμοποιείται κυρίως στην τυροκομία για την πήξη του γάλατος και την παρασκευή τυριού ή γιαουρτιού, η πυτία (για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 327-8): Προς παν νόσημα ιέρακος. Λαβών σιναπίδιν και πυτίαν (έκδ. πιτύαν διορθώσ.) του γάλακτος λευκήν ... δίδου μετά κρέως τω ιέρακι Ιερακος. 446²⁷.

πώγος ο.

Από το ουσ. πώγων με μεταπλ. (βλ. Henrich, Κλητ.-γεν. σε -ο 11).

Το κάτω τμήμα του σαγονιού που προεξέχει, πιγούνι: τον δε πώγον (ενν. της Ελένης) τις εξείπη; ή Εκ πασών γαρ των γυναιών ή των εκ καλλονής εν κόσμω ή αμωμήτως γαρ υπήρχεν Ερμον. Β 236.

πώγων ο.

Το αρχ. ουσ. πώγων. Τ. πώγωνας σήμ. λόγ. (ΛΚΝ). Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

α) Γενειάδα, γένι: Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο ΧΙ⁶, Ερμον. Δ 262· β) το κάτω τμήμα του σαγονιού που προεξέχει, πιγούνι: αι τρίχες της κεφαλής αυτών και των πωγώνων μακρυνόμεναι πλείον παρ' ου ήσαν εις τον καιρόν της θανής αυτών Μάρκ., Βουλκ. 339¹⁹.

πωγώνιν το, βλ. πιγούνι.

πωλάριον το πουλάρι, Κατά ζουράρη 156, Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. α 20, Πτωχολ. Α 116, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. κα' 2, Μάρκ. ια' 2, Λουκ. ιθ' 30· πουλάρι(ο)(ν), Αλεξ.² 1651, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 50^{18 δκ}, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 51^{16 δις}· πουλάριν, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1423, 1470, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 440, Πτωχολ. α 476, 479, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 118^{8, 12, 13}, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 119^{7, 11}· πουλλάρι(ν).

Το μτγν. ουσ. πωλάριον. Ο τ. πουλάρι, με τροπή ο>ου, στο Βλάχ. και σήμ. Ο τ.

πουλάριν στο Meursius και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. πωλάριν, Σακ., Κυπρ. Β' 757, Λουκά, Γλωσσάρ., λ. πουλάρια, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. πουλάρι(ν), Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.). Ο τ. πουλάριον σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi, LBG). Ο τ. πουλλάριν τον 8. αι. (LBG, λ. πουλάριον) και σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου). Τ. πωλάρι στο Meursius, σε έγγρ. του 16. αι. (πολάρη, Bakk.-v. Gem., Κρητολ. 6, 1978, 25) και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., ό.π.). Τ. πωλάριν και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., ό.π.).

Το μικρό του αλόγου ή του γαϊδάρου, νεαρό άλογο, γαϊδούρι ή μουλάρι: Εγώ είμαι αιμόβορον, εσθίω γαρ τα ζώα, (παρ. 2 στ.) και τα μικρά πουλάρια τά κάμνουν οι φοράδες Διήγ. παιδ. (Τσιουνί) 819· έπεψέν τον (ενν. ο ηγούμενος) εις ένα παναγύριν κάτι γαδάρους να πουλήσει του μοναστηριού, οπού ήτον παλλιοί, διά ν' αγοράσει πουλλάρια Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 124· (σε παρομοίωση): τόσον εφύλαξεν ο καλός εκείνος κομιστής το γράμμα, όσον φυλάττει και το πωλάριον η εγκυμονούσα ίππος Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 26⁹.

πώλημα(ν) το, βλ. πούλημα.

πώλησις η, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 72· πούληση, Ασσίζ. 5²²⁻²³, 37¹⁶, 38¹⁰, 106², 150²⁸, 250¹⁸, 250¹⁹, 402⁹, Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστ. (Κακ.-Πάνου) φ. 54· πούλησις, Ασσίζ. 9¹, 9¹⁸, 24¹⁶, 35¹⁴, 45¹⁵, 63³⁰, κ.π.α., Σοφίαν., Παιδαγ. 94, Πηγά, Χρυσοπ. 209, Σουμμ., Ρεμπελ. 173, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1341 4' 1, 1342 4δ' 1, 1342 4ε' 1, 1343 4η' 1, κ.π.α· πληθ. πούλησεις, Ασσίζ. 250¹⁸, 286⁵· πούλησεις, Ασσίζ. 284⁷.

Το αρχ. ουσ. πώλησις. Ο τ. πούληση σε έγγρ. του 18. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 143) και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ. λ. πώληση, ΔΚΝ). Ο τ. πούλησις σε κείμε. του 12. (Διάλ. Ευθυμ. 126α²⁹²· βλ. και LBG) και 17. αι. (Μενάρδ., Τοπων. μελ. 313), σε έγγρ. του 17. αι. (Act. Kutl.² 71¹¹), στο Βλάχ. (λ. πούλημα) και σε σημείωμα του 19. αι. (Act. Χέρ. σ. 99). Η λ. και σήμ. στον τ. πώληση.

Η πώληση: Ασσίζ. 104⁹, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1345 ργ' 1· (εδώ προκ. για την προδοσία του Χριστού από τον Ιούδα με αντίτιμο τριάντα αργύρια): Ευλαβούνται να μη μιανθώσι (ενν. οι Ιουδαίοι)! Και δεν μετρούσι την πούλησιν, τον διωγμόν, την σύλληψιν του Χριστού Πηγά, Χρυσοπ. 209.

πωλητίτης ο, βλ. πουλητίτης.

πωλί(ο)ν το, βλ. πουλί.

πωλότροφος, επίθ.

Από το αρχ. ουσ. πώλος και το β' συνθ. -τροφος (βλ. όμως και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 648). Πβ. λ. πουλότροφος και πωλοτρόφος στο LBG και λ. pullipasta στο Du Cange, Lat. Η λ. στο Du Cange (λ. πωλοτρόφος).

(Προκ. για γεράκι) που έχει ανατραφεί από μικρό (σε αιχμαλωσία· σε αντίθεση με τα εξωπίαστα): Τα φαλκόνια τα εξωπίαστα κρείττονα, παρό τα πωλότροφα Ορνεοσ. 578⁷.

πωλοτρόφος ο.

Το μτγν. ουσ. πωλοτρόφος· βλ. και LBG.

Εκτροφέας πτηνών, πτηνοτρόφος (για τη σημασ. βλ. Hesseling-Pernot [Προδρ. σ. 235]· βλ. όμως και Eideneier [Πρόδρ. σ. 260], Eideneier, BZ 57, 1964, 334, Πολ. Λ., Πριν Αλ.² 53 σημ.): Αφήνω τα τρανότερα κι εμβαίνω εις την λέπτην, | εις τα τσουκαλολάγηνα και εις την χουρδουβελίαν· | το δος εδώ, το δος εκεί, το δος εις το κουκούμιν, | δος εις κρησαροκόσκινον, δος εις τον πωλοτρόφον Πρόδρ. (Eideneier) II 52.

πωλώ, Προδρ. (Eideneier) III 176, Ελλην. νόμ. 578⁹, Ασσίζ. 197²⁰, Κομνηνής Αννας Μετάφρ. 71, Ιστ. Ηπειρ. XX³, Αχιλλ. (Smith) N 199, Έκθ. χρον. 4^{18, 27}, 33²⁰, Πτωχολ. α 156, 247, 320, 874, Ιστ. πολιτ. 77 15¹⁶, Ψευδο-Σφρ. 540²⁷, Hagia Sophia φ² 585⁷· πούλω, Ασσίζ. 77⁹, 142¹⁸, 196³¹, 232⁶, 428⁹, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 171, Σπανός (Eideneier) A 521, Χρον. Μορ. H 8290, Χρον. Μορ. P 8324, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 333, Φλώρ. 906, 1309, Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 150, Ερωτοπ. 609, Χρον. Τόκκων 1138, 3589, Lettres 1453 4²⁸, Μαχ. 18³⁴, 504¹³, 520³, Σφρ., Χρον. (Maisano) 68²³, Χούμνου, Κοσμογ. 1578, 1620, Βουστρ. (Κεχ.) 274¹⁴, 278¹⁹, M 153¹¹, Λίβ. Va 3017, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2832, 3946, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 373^v, Πεντ. Γέν. XXXI 15, XLI 56, Έξ. XXI 7, Λευιτ. XXV 14, XXVII 20, Δευτ. XIV 21, XXI 14, XXXII 30, Πτωχολ. α 471, 878, Στάθ. (Martini) A' 72, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 19^v, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 29¹²⁷, 158¹⁹⁷, Πτωχολ. B 86, Hagia Sophia ω 512¹⁷, κ.π.α· αόρ. ηπούλησα, Gesprächb. 57⁵· γ' εν. παρατ. 'πούλεν, Μαχ. 492¹⁹· γ' εν. μέσ. ενεστ. πουλείται, Πτωχολ. B 195· πουλέται, Μαχ. 54¹⁴· πουλίεται, Ζυγομ., Διήγ. Περζουέ² 225· γ' εν. μέσ. παρατ. επουλέτον, Βουστρ. (Κεχ.) B 139⁸· 'πουλιέτον, Κακοπ. 181· γ' πληθ. μέσ. παρατ. επουλούντασιν, Προδρ. (Eideneier) IV 248-38 χφ P κριτ. υπ· μτχ. μέσ. ενεστ. πουλώμενος, Rechenb. 5²· μτχ. μέσ. παρκ. πωλημένος, Πτωχολ. α 432.

Το αρχ. πωλέω. Ο τ. πουλώ από αρχ. πωλώ με τροπή -ω- σε -ου- από επίδρ. των γειτονικών συμφώνων (πβ. Χατζιδ., MNE B' 288, 293 και ΛΚΝ, λ. πουλάω). Ο τ. σε έγγρ. του 11. (LBG, λ. πουλέω (sic), Caracausi, λ. πωλέω για πιθ. παλαιότ. μνεία της λ. βλ. TLG), 12. (LBG και Caracausi ό.π.), 14. (Act. Vat. I 34⁷), 16. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 9, 27, 49, 71, 87, 109, Κρ. συμβόλ. 17, κ.α.), 17. (Αμάλθ. 10, 1979, 162, Δετοράκης, Κρητολ. 16-19, 1983-4, 136, κ.α.), 18. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 128, 133, Βουρδουμπάκις, Χρ. Κρ. 1, 1912, 483), στο Du Cange (λ. πουλείν) και σήμ. Το μέσ. πουλούμαι στο Somav. Η λ. και σήμ. λόγ.

Α' Μτβ. 1) Παραχωρώ, μεταβιβάζω την κυριότητα ενός οικονομικού αγαθού σε κάπ. άλλο έναντι καταβολής αντιτίμου· πουλώ· α) (προκ. για αντικείμενα και ζώα): Δεν είχαμεν να θρέψομεν με τι την φαμελιά μας, | στον φόρον επουλήσαμεν όλοι τα άρματά μας Ιστ. Βλαχ. 1004· Βουϊδάκι είχε κόκκινο κι επήρε το κι εκείνο, | να το πουλήσει, ται έξοδες να βγάλει απ' αυτεινο Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2059· πουλεί (ενν. ο μισταργός) τα πάντα του ως δι' εσέν, και βάνει τον εαυτόν του, | και βάνει και την σάρκαν του εις κάμινον δι' εσέναν Διδ. Σολ. P 49· (με δύο αιτιατ.): του Διός το είδωλον ... πούλησέ με, | αν χρήζεις, ... μάστορη, και την τιμήν ειπέ με Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 90⁷· (σε σχ. κατά το νοούμενο): αν ευρεθεί άλλο τίποτες μασσαρία του σπιτιού, ας πουληθούνε με φόβον Θεού Σεβήρ., Διαθ. 192¹¹²· (με επιρρ. προσδ. που

δηλώνει αξία): εις εξήκοντα χιλιάδας! επουλήθηκεν ο λίθος! ο πανθαύμαστος εκείνος Πτωχολ. α 312· εκείνος ... είχεν πουλήσειν το άλογον ενού Αμμουχουστιανού, του Παρπερόττου, διά δουκάτα δέκα Βουστρ. 234³. Αυτού λέγει το δίκαιον περί εκείνου οπού πουλεί το αμάχι του εγγυτή του διά περίτου παρά τά του χρεωστεί (ενν. ο εγγυτή) Ασσίζ. 310⁸. Ωδε ξηγάται το δίκαιον εκείνου οπού πουλεί το αμάχιν του εγγυτή του περίτου τά παρά του εχρώστην (ενν. ο εγγυητής) Ασσίζ. 60⁹. β) (προκ. για πρόσωπα): αντίς χαράτσι, τα παιδιά παίρνουσι (ενν. οι Τούρκοι) και πουλούν τα, | κι αλλού ποθές δεν έτυχεν, ούτ' εγινήκαν ταύτα Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 232⁹. μη έχοντας να τα αποδώσει, επρόσταξεν ο αυθέντης του να πουληθεί και αυτός και η γυναίκα του και τα παιδιά του και όλα όσα είχεν και να αποδοθεί το χρέος Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. ιη' 25· (με δύο αιτιατ. ή αιτιατ. και εμπρόθ. αιτιατ., βλ. Trapp, JÖB 14, 1965, 26): Κάλλιον να την πουλήσομεν την κόρην Πλατζια-Φλώραν! πραγματευτάδες ξενικούς από άλλην γην και τόπον Φλώρ. 913· Κόρην τερπνήν αφήρπαξας, αδελφήν ημετέραν! πώλησον ταύτην προς ημάς, δούλε Θεού υψίστου, | και αντ' αυτής σοι δώσομεν πλούτον, όσον κελεύεις Διγ. (Trapp) Gr. 77· (σε σχ. κατά το νοούμενο): Ποίον άλλο γένος σήμερον ευρίσκεται εις τον κόσμον! να τους πωλούν ως πρόβατα μόνον και τους Ρωμαίους; Χρον. Μορ. Ρ 1261· (με επιρρ. προσδ. που δηλώνει ποσό, αξία): εις τον βασιλέα με υπάτε! και πουλήσετέ με τάχα! διά πέντε χιλιάδες Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 87· Πόσα τον πουλείς ετούτον (ενν. τον Αίσωπον); Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 67²⁰. Εάν λάχει ότι εις άνθρωπος ... πουλεί άλλου ανθρώπου ... μίαν σκλάβαν, και έλαχεν ότι ... η σκλάβα μετά ταύτα πέσει απού κακήν αρρωστίαν ..., εκείνος ή εκείνη οπού την αγόρασεν εμπορούν καλά να του την στρέψουν εκείνου οπού την επούλησεν μέσα εις τον χρόνον και την ημέραν, και εκείνος ένι κρατούμενος να την πάρει και να του στρέψει τα καρτσιά του όσα την επούλησεν Ασσίζ. 42⁹. (με εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει σκοπό): σε ομνύω, ως βασιλεύς, και κράτει το εις αλήθειαν, | ότι ποτέ σου απεδώ να μη έβγεις διά δηνάρια, | να πουληθείς διά χρήματα, να εξέβης (ενν. από την φυλακήν μου) διά λογάριν Χρον. Μορ. Η 4314· γ) (προκ. για ακίνητο, εδαφική έκταση, πόλη): Επούλησα τα σπίτια μου και επούλησα τους τόπους, | οπού με αφήκαν οι γονείς με τους πολλούς τους κόπους Σαχλ., Αφήγ. 85· Ας το κρατήσομεν (ενν. το κάστρο) δι' ημάς να ένι edικό μας, | να ειπούμεν ότι θέλομεν να το έχομεν πουλήσει! της κεφαλής του βασιλέως εκείνων των Ρωμαίων Χρον. Μορ. Ρ 8277· τον Λίβερην να λέγει (ενν. αφέντης ο δεσπότης), | να του πουλεί, αν τον φανεί, την χώραν την Γλαρέντζα Χρον. Τόκκων 3606· (με δύο αιτιατ.): επώλησεν (ενν. ο Ανδρόνικος) αυτήν τους Βενετικούς διά φλωρία χιλιάδες πενήκοντα, ταύτην την περίφημον και λαμπράν πόλιν Έκθ. χρον. 51². (με επιρρ. προσδ. που δηλώνει αξία): οι Τεμπλιώτες επουλήσαν το νησίν όλον διά ρ' χιλιάδες δουκάτα Μαχ. 518²⁷. Ειπέ με, αν επουλήσετε το χωράφι τόσα άσπρα; Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Πράξ. ε' 8· (με εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει σκοπό): γράφων (ενν. ο μισσίρ Ντζεφρές), παραδηλώνοντα να έλθει (ενν. ο βασιλεύς) σπουδαίως εκείσει! στο κάστρον όπου έπιασε, Ορεόκλοβον το λέγουν, | να το πουλήσει εις υπέρπυρα, να του το παραδώσει Χρον. Μορ. Η 8324. 2α) Διαθέτω κ. προς πώληση (βλ. και Κριαρ., Λεξ., λ. πωλώ 2, ΛΚΝ, λ. πωλάω 1α): ήθελα έχειν πολλά να ποίσω (ενν. εγώ, ο διαλαλητής), αν έβαναν μαρτυρίαν εις το καθέναν αμάχιν τό μου διδούσιν να πουλήσω Ασσίζ. 197¹⁰. ο πασαείς επούλιε το ό,τι του εφαινότανε καταπώς του άρε-

σε εις την πούλησιν, χωρίς να παίρνει στίμα από τον τσιταδούρον, ως γίνεται εις πάσα χώρα Σουμμ., Ρεμπελ. 173· β) διαθέτω ένα εμπόρευμα στην αγορά, εμπορεύομαι ένα αγαθό (βλ. και ΛΚΝ, ό.π. 1β): Από όλους εκείνους όπου πουλούν σιτάριν εις τον φούντικαν, καν τε Φράγκος καν τε Συριάνος, κελεύει το δίκαιον να λάβουν απέ την πούλησιν το δέκατον Ασσίζ. 244³. Μία γραιά επούλιεν αυγά εις το παζάρι, και έτυχεν και εβάδισαν δύο άνθρωποι και εχτύπησαν την γραιάν και ετσάκισαν τα αυγά της Rechenb. 86¹. είχε συνήθειαν Αβραάμ αυτά (ενν. τα γλυπτά) διά να φέρνει! στον φόρον, διά να τα πουλεί και βρώσιν διά να παίρνει Χούμνου, Κοσμογ. 598. 3) (Παθητ., με επιρρ. προσδ. του ποσού) κοστιζώ, διατιμώμαι εις τους αυξθ' εγίνην μεγάλον μύρτος. Και το σιτάριν επουλέτον δέκα τον μόδην Βουστρ. (Κεχ.) Μ 139⁷. έκαμεν (ενν. ο βεζίρης ο Μουσταφά πασιάς) εις όλα τα πράγματα του κόσμου όσα και αν ήταν από μικρόν έως μέγα νάρκι, τόσα να πουλούνται Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 73⁸. 4α) Παραχωρώ, έναντι χρημάτων ή άλλων ανταλλαγμάτων, κ. που συνήθως δεν αποτελεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης (βλ. και Μπαμπιν., Λεξ., λ. πουλώ 4, ΛΚΝ, ό.π. 2): εκείνοι όπου πουλούν την χάριν του Αγίου Πνεύματος, διά φιλαργυρίαν το κάμνουν Ιστ. Πατρ. 195¹⁶. και την ζωήν του και την τιμήν του και την σωτηρίαν του την πουλεί (ενν. ο φιλάργυρος) διά να συνάξει άχρηστα χρήματα Πηγά, Χρυσοπ. 315 (4)· χαροκοπά η πολιτική και δίδει το κορμίν της,| έξω πουλεί (έκδ. εξωπουλεί· διόρθ. Ξανθ., Βυζαντίς Α', 1909, 350) τα κάλλη της και χάνει την τιμήν της Σαχλ. Α' (Wagn.) ΡΜ 257· στοχαζόμενοι ... μήπως και είναι κανένας πόρνος ή ασεβής ωσάν ο Ησαύ, ο οποίος διά ένα φαγητόν επούλησε τα πρωτοτόκιά του Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Εβρ. ιβ' 16· (εδώ με εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τη βάση υπολογισμού): Η δικαιοσύνη εχάθηκε, φίλε μου, απ' τοι κριτάδες,| με τα δηνέρια την πουλού και κάνου σα ληστές Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 42· β) (μεταφ.): Ο Μενέλαος πάντοτε εις αυτόν (ενν. τον Πάριν) συσκοπίζει·| βιγλίζει πάντα εις αυτόν, καλά έχει τον νουν του·| της γυναικός του την χολήν θέλει να του πουλήσει·| αλλά πολλά είναι ακριβόν να το αποπληρώσει Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4818· Τ' αγοράσες πολλ' ακριβά (ενν. τα φιλιά), γιατί με τη γλυκότη,| ο έρωτας σου πούλησε σμιγμένη την πικρότη Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [330]· επειδή ακριβά την αγόρασε (ενν. την βασιλείαν) διατ' εσένα, άνθρωπε, ο Υιός του Θεού, με το αίμα του, τώρα φτιγνά σου την πουλεί, διά ποτήριν ψυχρού ύδατος Πηγά, Χρυσοπ. 145 (54)· (εδώ παθητ., με αιτιατ.): Δεν έχει εκεί να εύρει έλεος, παρά όποιος έχει σήμεραν έλεος σπαρμένον εδών μη μου ελπίσεις τότε να εύρεις συμπάθειαν, τώρα την γύρειψε. Εκεί τότε έλεον δεν σε πουλιέται, μηδέ αγοράζεται Πηγά, Χρυσοπ. 140 (41). 5) Προδίδω, εγκαταλείπω κάπ. (η σημασ. ήδη αρχ. καθώς και σήμ., βλ. ΛΚΝ, ό.π. 2β): πονηρόν και δήμιον, όμοιον του μαθητού του δόλιου,| όπου επούλησεν τον αόρατον Δεσπότην, Αφέντην των απάντων Χρον. Τόκκων 2701· Ω Δέσποινα, τα θάρρη σου στο Γιούδα απαντέχεις;| Επούλησε το τέκνο σου, κι εσύ δεν το κατέχεις! Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2861· ο Ιούδας διά φιλαργυρίαν πωλεί τον διδάσκαλον Πηγά, Χρυσοπ. 204 (39)· (εδώ με εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει αξία): τον οποίον (ενν. κακόν) σκοπόν έδειξεν ο Ιούδας πουλώντας τον διδάσκαλον διά τριάντα δηνάρια, τόσα όσα εμελέτησε αν τύχει να κερδίσει, κλέπτοντας από την τιμήν εκείνου του μύρου Πηγά, Χρυσοπ. 161 (34)· Τα τριάκοντα αργύρια της πουλήσεως του Ιωσήφ δεν είναι φανερόν εικόνισμα και σκιαγραφία της προδοσίας του Ιούδα, όπου επούλησεν απατά διά τριά-

κοντα αργύρια τον Κύριον; Πηγά, Χρυσοπ. 202 (31). 6) (Μεταφ.) εξαπατώ κάπ. (βλ. και Κριαρ., Λεξ., ό.π. 3) : Οι άρχοντες λογιάζουνε πλούσοι πως να 'ν' κι οι άλλοι, | γή να 'χου βίον να περνούν, να φαίνονται μεγάλοι· | κι επήγαν κι επουλήσαν τσι πως θέλουνσι να φύγουν· | και τότες, σαν τ' ακούσανε, εβγαίνουσι και σμίγουν Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 545²¹. Ευθύς εσυμφωνήσασι να μηδέν πολεμήσουν, | αλλά το περυσότερον τον δούκαν να πουλήσουν Κορων., Μπούας 49· φρ. πουλώ ψόματα = λέω ψέματα: ξεύρεις και πουλείς τα ψόματά σου | τόσ' ακριβά, και κείνες | τις ψεύτικες θωριές και τις ελπίδες Πιστ. βοσκ. II 7,14.

Β' (Αμτβ.) με το ρ. αγοράζω για να δηλωθεί ότι κάπ. διεξάγει εμπόριο, ότι εμπορεύεται: ει δε ο άνδρας της ποιεί την συμβίον του έμπορην, ώσπερ να πουλεί, ν' αγοράζει ... Ασσίζ. 346⁸· κανένας μηδέν είναι απότορμος την Κυριακή να πουλήσει, ουδέ ν' αγοράσει, ουδέ καμίαν πράξιν να ποίσει Μαχ. 630⁶· απ' εκείνο (ενν. το ξύλον) έπεφταν όλοι εκείνοι οπου επουλούσαν και αγοράζαν έξω από τον ναόν (ενν. του Σολομώντος) Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 198⁹.

Φρ. 1) πουλώ δουλεία = πουλάω προϊόντα: την ενορίαν μου επήραν και αφόρισαν ότι «... όποιος με συναναστραφεί ή φέρειπραματεντάδες και πουλήσω δουλεία ή όποιος με μετρήσει διά παπά ...» και άλλα πολλά τα τοιαύτα Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 62⁹. **2)** πουλώ κ. με τας φωνάς = εκποιώ κ. σε πλειστηριασμό: εάν ένι ότι τα πράγματα εκείνου του τεθνεώτος ήσαν τοιαύτα οπου ουδέν εδύνουνταν να βαστάξουν να 'παντήσουν χρόνον και ημέραν να μηδέν ποντιστούν ..., το δίκαιον ορίζει ότι παρεντύς ότι τα πράγματα να έλθουν εις την αυλήν, ότι ο βισκούντης με τους β' κριτάδες έχουν καλά άδειαν να ποίσουν παρεντύς να πουληθούν με τας φωνάς όλα τα πράγματα εκείνου του απεθαμένου Ασσίζ. 138²⁵.

Η μτχ. παρκ. πουλημένος ως επίθ. = (προκ. για δούλο) που αποκτήθηκε με πώληση (εδώ σε μεταφ.): Άλλοι ... εις κοινόβια ήλθον' και θεληματικώς έγιναν δούλοι πουλημένοι, λογιάζοντες πως εις τον εαυτόν τως δεν ζούσιν πλέον, μα εις τον του Χριστού πόθον, του οποίου ηκολούθησαν Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 63⁷.

πώμα το· Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 184²· πούμα.

Το αρχ. ουσ. πώμα. Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Πάγκ., Ιδιώμ. Κρ.² Δ' 568, Κωστ., Λεξ. τσακών. κ.π.α.). Η λ. και σήμ.

1) Καπάκι, σκέπασμα που κλείνει το στόμιο δοχείου, τάπα: ένα σταμνί, ενάμισο μίστατο, ένα πούμα, μια κουτάλα κι ένα πανιέρι και 'να κρασομούζουρο και δυο παλιολαΐνες, υπέρπυρα β' Βαρούχ. (Bakk.-v. Germ.) 847¹¹· (εδώ προκ. για το κάλυμμα που φράζει μια είσοδο· η σημασ. ήδη μτγν.): «Ιωαννίτρη μου, παιδί μου, | πού υπάγομεν, ειπέ μου; | Εις των ποντικών την τρύπαν; | Τι ποιήσομεν εκείσε; | Η να κρύψομεν το πώμα;» Χρησμ. I 112. **2)** (Εκκλ., στον πληθ.) διακοσμητικά στοιχεία ιερατικών αμφίων (για τη σημασ. βλ. LBG στη λ.): Τα πώματα, τα μεγάλα και τα μικρά, οπου είναι εις το μανδύον, τον τύπον φέρουσι της παλαιάς και της νέας Διαθήκης, ως μεσίτης των δύο Διαθηκών, εις τύπον Χριστού Μαλαξός, Νομοκ. 122.

πωματίζω.

Το μτγν. πωματίζω, αν δεν προκ. για ρ. ποματίζω (βλ. και LBG). Η λ. και σήμ.

(Ιατρ.) εμφράσσω σωματική κοιλότητα ή τραύμα, συν. για να σταματήσει αιμορραγία· εδώ πιθ. προκ. για την εφαρμογή πίεσης, με σκοπό την αποστράγγιση σωματικών υγρών: Ο δε (ενν. Μαχομέτ-πεγ) μέλλων πωματίζεσθαι (έκδ. ποματίζεσθαι· διορθώσ.) παρά των ιατρών του κενώσαι των εντέρων το βάρος και κουφίσαι πνεύμονα και ήπαρ, διερράγη κοιλίαν και πάσαν την ένδον πλάσιν αυτού τη γη παραδεδώκασιν εντός του δωματίου, ου έκειτο· το δε σώμα μύροις αλείψαντες και σινδόνι ειλήσαντες κατέθηκαν επί στρωμένης ως ασθενή ζώντα Δούκ. 169⁴.

‘πώνω, βλ. αμπώθω.

πώποτε, επίρρ., Προδρ. (Eideneier) IV 46 χφ VPK κριτ. υπ., 434, Διγ. Z 1083, 4140, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.- Jeffr.) 11703, Χρον Μορ. Η 7786, Χρον Μορ. P 3027, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 248, Γεωργήλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 211, Κορων., Μπούας 86, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 249, Ιστ. Βλαχ. 1890, Βεστάρχης, Στ. πολιτ. Ελεάζ. 249, 301, 669, Διακρούς. (Κακλ.) 1003, Κονταράτος, Στ. πολιτ. 468.

Το αρχ. επίρρ. πώποτε. Τ. πώποτες σε χφ του 17. αι. (Καδάς, Βυζαντ. 14, 1988, 364) και στο Du Cange.

1) (Με άρνηση) α) ποτέ ως τώρα: Πτωχολ. α 894, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.- Jeffr.) 2375· β) ποτέ (πια, από τώρα και μετά): τα οποία (ενν. φύλλα) βάνε και εις το κρασί και πίνε τα να μη κρυγιώσεις πώποτε Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 255· εις έν ομονοήσαντες Ιταλοί και Γραικοί, ... υπεστρώθη όρος ... ως ουκ εναντιολογήσουσι πώποτε Δούκ. 267²⁷. 2) (Χωρίς άρνηση) α) μέχρι τώρα· (σε ερωτ. πρόταση που υπονοεί αρνητ. απάντηση): Χρον Μορ. Η 3932· (έναρθρ. με μτχ· βλ. L-S, στη λ. σημασ. 4): Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 177, Γλυκά, Αναγ. 358 κριτ. υπ· (με έναρθρ. μτχ.): φιλανθρωπότατε πώποτε των κρατούντων! αλλ’ ευεργετικότατε των όλων βασιλέων Γλυκά, Αναγ. 358· β) κάποτε, σε κάποια χρονική στιγμή, τυχόν: Χαράν αν εύρεις πώποτε, όθεν ουδέν παντέχεις, | καλώς την χαίρου, ω υιέ, καλώς και την ευφραίνου Σπαν. (Ζώρ.) V 32· (σε θέση επιθ.): μη τύχει πώποτε καιρό και κατεβούσιν Τούρκοι | και εύρουν τα (ενν. τα ψευδοκάτιργα) και σέβουσιν και κάμουν του ζημίαν Χρον. Τόκκων 1133.

‘πώρα η, βλ. σπώρα.

Πωρικολόγος ο, Πωρικ. (Winterwerb) Ι τίτλ. κριτ. υπ.

Από τον τ. ‘πωρικόν του ουσ. σπωρικόν (βλ. ά. σπωρικός) και το β’ συνθ. -λόγος. Πβ. το μτγν. ουσ. σπωρολόγος.

Τίτλος έργου: Τα καταλόγια ώδε τον Πωρικολόγου Πωρικ. (Winterwerb) Ι τίτλ.

‘πωρικός, ‘πωρ’κός, επίθ., βλ. σπωρικός.

πωρνή η, βλ. πρωινή.

πωρνό(ν) το, βλ. πρωινό(ν).

πώρος ο.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. με διαφορ. σημασ.

Το στερεοποιημένο υγρό πύου σε απόστημα: *Περί καρφίου*. Σχίσον αυτό (ενν. το καρφίον) μετά σιδήρου πεπυρωμένου, και εάν έχη πώρον, έκβαλε αυτόν, και βάλε άλας ή θηριακήν Ορνεοσ. 582²⁵.

πωρότης η.

Από το ουσ. πώρωσις αναλογ. με ουσ. σε -ότης.

Φανατισμός· άκριτη ολοκληρωτική αφοσίωση σε κ.: την επότισαν (ενν. οι Ιουδαίοι) την αγίαν Θεοτόκον απ' εκείνο το νερόν και έτσι ευρέθη καθαρά και αμόλυντος ... αμή η πωρότης και η τυφλάρα τους κατά τον προφήτην Ησαΐαν δεν τους άφησεν να πιστεύσουν Προσκυν. Κουτλ. 390 151¹.

πωρύνω.

Από το ουσ. πώρος και την κατάλ. -ύνω.

(Αμτβ.) αδυνατίζω, ισχναίνω, γίνομαι εύθριπτος σαν πουρί: Εμπορεί ... να ομωωθεί το βίτσιον της ζήλας εις έναν πουλλίν τό κράζουν πιον ή νίμπιο ... το ποιον είναι τόσον ζηλλiάρικον, ότι αν ιδεί τα παιδιά του να παχύνουσιν εις την φουλλιάν τους, κρου τους με την μούττην του εις τα πλευρά διά να σαπύνει το κρέας τους και να πωρύνουσιν Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 87.

πώρωσις η.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. στον τ. πώρωση.

(Εδώ) ηθική αναισθησία, έλλειψη κάθε ηθικού ενδοιασμού· εμμονή με φανατισμό σε κ. (η σημασ. ήδη μτγν.): Ω πώρωσις, ω τύφλωσις, ω θεία καταδίκη, | αλλά Εσύ, φιλάνθρωπε, δος τους να έχουν νίκη, | διά να νικήσουν τον εχθρόν αυτόν που τους τυφλώνει, | και μέσα εις το τάρταρον παγαίνει και τους χώνει Ιστ. Βλαχ. 2747.

πως, σύνδ., Ασσίζ. 171^{4, 9, 10} δις, κ.α., Απολλών. (Κεχ.) 522, Δηγ. Βελ. χ 135, Μαχ. 112^{13, 15}, κ.α., Δηγ. Βελ. Ν² 139, Λίβ. Va 1560, 2995, 3588, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 14, 823, 1060, κ.α., Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1674, Κορων., Μπούας 62, 94, Κώδ. Χρονογρ. 51⁷, Ιστ. πατρ. 79¹, Αλφ. 14⁴⁰, Μορεζ., Κλίνη φ. 136⁷, Κυπρ. ερωτ. 76³, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 104, Τσιφίγ., Επιστ. 168^{11, 20}, Ιστ. Βλαχ. 131, 320, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 409, 455, κ.α., Μεταξά, Επιστ. 47⁶, Διαθ. Νίκωνος 251¹⁷, Νεκτάρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 150, Χριστ. διδασκ. 233, Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλ. 45, Λεηλ. Παροικ. 212, Διγ. Ο 1233, Τζάνε, Κρ. πόλ (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 431⁷, 446^{5, 6}, Μπερτόλδος 12, κ.π.α.· το πως, Ασσίζ. 331¹⁰, 423¹⁰, Χρον. Μορ. Η 8125, Χρον. Μορ. Ρ 3964, Δηγ. Βελ. χ 477, Μαχ. 378^{16, 17}, 542⁶, Χούμνου, Κοσμογ. 1823, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 638, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 112, 238, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 91, κ.α. (έκδ. τοπώς), Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 23, Πανώρ.² Α' 39, Σεβήρ., Διαθ. 192¹, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 47 (οτό πως), Β' 20 (οτό πως), Δ' 183 (οτό πως), Λεηλ. Παροικ. 215, 313, 550, 661, κ.π.α.

Από το επίρρ. πώς (η εξέλιξη ήδη μτγν.· βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 379, Γλωσσ. έρ. Α' 427, Β' 194, 195, Χόφμαν, Ιστ. ελλην. γλ. Β' 159· για ετυμ. και από το επίρρ./σύνδ. όπως βλ. Τζάρτζ., Νεοελλ. σύντ. Β 282 ΡΓ' αλλά και Παπαδ. Α., Λεξ.). Η συνεκφ. το πως (για την οποία βλ. Τσοπανάκης, Κρητολ. 8, 1979, 59-60 και Κριαράς, ΕΕΦΣΠΘ

19, 1980, 131-132) στο *Somav.* και σε έγγρ. του 16. αι. (Έγγρ. Σύρου Α' 20): πβ. και το πώς, λ. πώς. Η λ. στο *Somav.* και σήμ.

1) (Ειδικός) ότι: μάθε εκ το πιττάκιν μου την θλίψιν ήνπερ έχω| και της ψυχής μου τον σφάμον, πως είμαι μαραμένος Αχιλλ. (Smith) N 972: Αυτοί του αποκρίθησαν πως δεν το παραδίδουν (ενν. το καστέλλιν)| ώστε μπορούν και δίνονται στέργουν να πολεμίζουν Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 649: Και δε λογιάζου στό πως το σκότος τσι ανιμένει,| το πυρ και η φλόγα και η στια κι η πίσσα η βουλισμένη Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 61 (έκδ. στοπώς)· με προηγ. (ή επόμ.) το ότι πλεοναστικά (βλ. και ότι (I) 1η, Jannaris, *Hist. Gramm.* 414, Χατζιδ. MNE Α' 379, Β' 508): Ξεκαθαρίζω ότι πως τα σώχωρα ... είναι όλα λίμπερα Διαθ. 17. αι. 10⁵⁴: ήκουσαν οι αδελφοί της κόρης ότι πως επήραν την αδελφήν τους Διγ. Άνδρ. 318²⁵: Πιζάνοι γουν κατέχοντας πως ότι Φλωρεντίνοι| έχουνσι πλέον δύναμιν και δεν έχουνσι κείνοι,| απόφηναν να 'ποκλιθούν πάντες στην Βενετίαν Κορων., Μπούας 18: με το να πλεοναστικά και οριστ. (βλ. και να (I) IIΑ'1β): Πιστεύομεν και ομολογούμεν ότι πως ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός να ενομοθέτησε τον Ιερών του Δείπνον Χριστ. διδασκ. 150: έπεσε όλο το κατάβαρο εις τους άρχοντας το πως να είναι αιτία ατοί τους και η βουλή να γίνονται ετούτα τα καμώματα Σουμμ., Ρεμπελ. 165: με το να και υποτ. προκ. για το αμφίβολο ή ενδεχόμενο (βλ. και να (I) IIΑ'2β): είχε πάντοτε υποψίαν εις τον λόγον τως, πως να μην είναι πιστοί ως έλεγαν Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 395: παίρνει κρυό νερόν από τη βρύση| κι έρχεται προς εμένα να το χύσει| ραίνει και λαντουρά το πρόσωπό μου| λογιάζοντας πως να 'ναι γιατρικό μου Βοσκοπ.² 40. 2) (Αιτιολ.) επειδή: ο ρήγας, όντεν άκουσε αυτό τό δεν εθάρρει,| εδόξασε τον Κύριον πως είδεν τέτοια χάρη Ριμ. Απολλών. (Κεχ.) 1756: εις όσον εμπορώ στρέφομαι κλιόντα| τ' απομονάδιν της ζωής διδόντα| σ' εσέν, Σωτήρ, όπου τιμώ κι ολπίζω,| περίλυπος και τόσον πικραμένος| το πως την ζων μου εξόδιασα στα βάρη Κυπρ. ερωτ. 131¹⁰: η πορφυρογέννητος, η ωραία η Μαργαρώνα| ... είχεν μεγάλη λύπην| το πως ουδέν εφάνηκεν ο Ιμπέριος εις την ρένταν Ιμπ. 365: πλεοναστικά με προηγ. το ότι: μην λυπάσαι ότι πως μισεύω ...,| γιατί, τάζω σου, γλήγορα 'ς τούτον τον τόπο μπαίνω Διγ. Ο 938. 3) (Συχν. πλεοναστικά) με επόμ. βουλευτικές και τελικές προτάσεις (βλ. και να (I) IIΒ'2α και ότι (I) 5β): ο θάνατος τα πάθη μου πως να τελειώσει τάσσω Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 459: (εδώ και το ότι πλεοναστικά· βλ. και ότι (I) 1γ): εγώ έλεγά τον ότι φοβούμαι και εκείνος μοι έδιδεν όρκους φρικτούς ότι πως να μηδέν με αρνησθεί εις τους αιώνας Διγ. Άνδρ. 369¹⁴: Περί απροίκου γυναικός, όπου προίκα δεν έταξεν, ότι πως τόση να δώσει και χηρεύσει Βακτ. αρχιερ. 409 4β' 1: αδελφοί, δεν σας το έγραιψα, ότι πως να πορνεύετε, αμή διά να μην απελπίζεται τινάς καν αμαρτωλός πολλά και αν έναί Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 316'. 4) Στο σχ. μόνον πως δεν (βλ. μόνον Α'2): μετά πολλού θυμού τον ύβρισε και μόνον πως δεν τον έδειρε Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 341.

πώς, επίρρ., Γλυκά, Στ. 256, Καλλίμ. 952, 953, 2280, Διγ. Z 3013, Χρον. Μορ. Η 3564, Βίος Αλ. 2956, Δευτ. Παρουσ. 188, 210, Απολλών. (Κεχ.) 101, Λίβ. διασκευή α 1014, Λίβ. Esc. 1220, 2184, Αχιλλ. (Smith) N 343, 344, 345, κ.α., Αχιλλ. (Smith) O 74, 348, 439, Βεν. 36, Ανακάλ. 26, 27, Μαχ. 20⁸, 256², Θησ. Προλ. [264, 266], Β' Υπόθ. [2], Ch. pop. 65, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 45, 183, Σοφίαν., Γραμμ. 82, Συναξ. γυν. 956, Απόκοπ.² 79,

80, κ.α., Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 5, 164, 175 κ.α., Έκθ. Χρον. 12³, 65¹³, Ριμ. Απολλ. (Κεχ.) 35, 107, 171, κ.α., Κορων., Μπούας, 137, Θρ. Θεοτ. 53, Πτωχολ. α 346, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 47, Ιστ. Βλαχ. 1100, Διγ. Ανδρ. 328²⁷, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 476, Ε' 400, Φορτουν. (Vinc.) Β' 485, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 354, Hagia Sophia ω 521¹⁹, κ.π.α.: το πώς, Χρον. Μορ. Η 7606, Λίβ. διασκευή α 1345, Λίβ. Esc. 2247, Αχιλλ. (Smith) Ν 15, 647, 753, Αχιλλ. (Smith) Ο 369, 439, Ιμπ. 57, Βεν. 37, Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 174, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 859, κ.π.α.

Το αρχ. επίρρ. πώς. Η συνεκφ. το πώς στο Somav., λ. (το) πώς, και σήμ. (ΛΚΝ, στη λ.): πβ. και το πως, ά. πως. Η λ. και σήμ.

Ερωτ. επίρρ. (σε ευθείες και πλάγιες ερωτ.) 1) Με ποιο τρόπο: Ιερακοσ. 358^{28, 29}, Απόκοπ.² 78, Διγ. Ζ 349 χφ. Α κριτ. υπ., Προδρ. (Eideneier) IV 80· έδε το πώς παρέρχονται κατά μικρόν οι πάντες Αχιλλ. (Smith) Ν 1922· με τον ειδικό σύνδ. ότι (βλ. και ότι 1ε): Περί νηστείας ... και διατί λέγεται αποδεκάτωσις και πώς ότι και τας ημέρας αποδεκατούμεν Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1220 γ' 3· Περί ναυαγίου, οπού ναυαγήσει το καράβι και ρίχνουν εις την θάλασσαν τινά είδος, ότι πώς πέφτει η ζημία. ... ζημιώνονται πάντες κατά το ποσόν της πραγματείας τους ... Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1239 κβ' 2· Περί κληρονομίας αδελφού από άλλον πατέρα ή από άλλην μητέρα, και ανεψιόν από αδελφόν ομομήτριον και ομοπάτριον, ότι πώς κληρονομούν αυτόν Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) Α' 100²⁷⁶. 2) Για να διατυπωθεί ερώτηση α) σχετικά με τη μορφή ή την κατάσταση κάπ.: Είδον εκείνην την καλήν, ερωτικήν την κόρην! συμπαίζουσιν μετά τινος, ερωτικά φιλούσαν! και πώς την είδα, μάννα μου, το πώς ειπείν ουκ οίδα! αισθησιν, νουν και λογισμόν και γνώσιν επαφήκα, λίθος εγένην, μάννα μου, ακίνητος εστάθην Καλλίμ. 1177· β) για την εξέλιξη κάπ.: τι 'τονε αιτιά άνθρωπος και αποθαίνει, πώς ήτον, πώς εγίνηκε και, απής θαφτεί, πού πηαίνει Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 977· τον ρωτά το πράμαν πώς εσέβη Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1087· γ) σχετικά με την άποψη κάπ.: Λέγουν (ενν. ο λύκος και η αλεπού) και του κυρ γάδαρον: «πώς είναι η βουλή σου;» Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 183· Ο τόπος τόν αφέντεψα, φίλε, και πώς σ' αρέσει; Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 896. 3) Επιφωνηματικά για έντονη απορία, θαυμασμό, έκπληξη: Λόγ. παρηγ. Ο 633· νεκρόν και πώς σε θεωρώ, άπνουν και πώς σε βλέπω! Βέλθ. 1159 δις: Πώς γονατίζει η Δέσποινα, του Αδάμ η σωτηρία, και λέγει την ο άγγελος το «Χαίρε η Μαρία!» Βεν. 28· Πώς απομένω ο ταπεινός και πώς δεν αποθαίνω; Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 3923. 4) (Δυνητικά) πώς μπορώ/είς κλπ. να, πώς συμβαίνει και: Ουκ έμαθες τα ημέτερα; Και πώς απεκοιμήθης; (παράλ. 1 στ.) Πώς υπομένεις, απορώ, ταύτην την αδικίαν; Γλυκά Στ. 255, 257· οπού σ' εχόρτασε φιλί, τώρα πώς την αρνείσαι; Ερωτοπ. 439. 5) Τι: Για δε πώς έκαμεν αυτός, πώς έκαμεν εκείνος, έπαρ' κι εσύ παρηγοριά, ως το 'καμεν εκείνος Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1523· τους ακαρτερούσαν εκεί ... διά να τους φέρουν λόγον το πώς απεφασίσθη εις αυτούς Σουμμ., Ρεμπελ. 179· βουλήν απήραν ... το πώς να πράξουν αισθητά περί της βασιλείας Χρον. Μορ. Η 907. 6) Πόσο· α) σε ποια τιμή: ερώτησε εις το διάβαν σου επί τους Βενετικούς! το πώς πωλιέται το τυρίν, τι έχει το κινητηνάριν Προδρ. (Eideneier) IV 122· β) πόσο πολύ: Ω κύρη νου, να το 'ξευρες πώς είμαι πονεμένη, να 'σουν ποθέ να μ' έβλεπες πού μ' έχουνσι βαλμένη Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1389· να μάθετε δε άπαντες, να πληροφορηθείτε, το πώς ο πόθος δύναται και πόσα καταφλέγει, να μάθετε την δύναμιν και την

ισχύν τήν ἔχει Αχιλλ. (Smith) N 15. 7) Με βουλευτική, τελική ή συμπερασματική πρόταση (πλεοναστικά): Ποιείν ἀνάσχου, δέομαι, ὅπερ ἐγὼ λαλήσω, ἵ ὅτι ἡ ψυχὴ μου ἐτρόμασσε πὼς νὰ το ομιλήσω Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 88· εὐτὺς τοὺς ἐδιόρθωσαν το πὼς διὰ νὰ πράξουν Χρον. Μορ. P 7020· το ταχύ σηκώθηκεν στο φόρο νὰ γυρίσει, ἵ το πὼς νὰ βρει αγοραστή, το ψάρι νὰ πουλήσει Βεντράμ., Φιλ. 162. 8) Γιατί, γὰρ ποιο λόγο (βλ. καὶ Lex. Chron. Μορ. πὼς 6): Θρηνοῦν καὶ κλαίουν (ενν. ὁ βασιλεὺς με τὴν βασιλίσσαν), θλίβονται πὼς οὐκ ἐθανατώθην ἡ κόρη ἡ πανεξαίρετος ἀδίκως, δίχα αἰτίας Φλώρ. 714· ἀρξέτο νὰ τον ἐρωτᾷ (ενν. ὁ ρήγας) το πὼς ἦλθεν ἐνταῦτα. ἵ Κι ἐκεῖνος (ενν. ὁ μισέρ Τζεφρές) ἀποκρίθηκεν· ἦλθεν νὰ προσκυνήσῃ ἵ στα μοναστήρια Χρον. Μορ. P 5789· Βαρὺ με φαίνεται πολλὰ καὶ πάλιν θλίψιν ἔχω, ἵ το πὼς οὐδὲν προκλίνεσαι εἰς ἐρωτὰ νὰ ἐρθῇς Αχιλλ. (Smith) O 369. 9) Ὅπως, καθὼς, ὅταν (βλ. καὶ Lex. Chron. Μορ. πὼς 7): πὼς πῆγαινα στο δρόμον, ἵ ἀπὴν ἐδιάβηκα ἀπὸ δω, εἶχα μεγάλον τρόμον ἵ καὶ το καράβι ἐβούλησε, κι οἱ ναύτες ἐπνιγῆκα, ἵ καὶ ἀπ' ὅλους μοναχὸς ἐγὼ ἐξω στη γὴν ἐβγήκα Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1091· Τριακόσιοι Φράγκοι ἐκέρδισαν ἐκεῖνα τα φουσσάτα, ἵ το πὼς το μέλλω ἀφηγηθεῖ ἐμπρὸς εἰς το βιβλίον μου Χρον. Μορ. H 4683.

Φρ. 1) Δεν/οὐκ ἔχω πὼς = δε μπορῶ νὰ, δεν ξέρω πὼς νὰ (βλ. καὶ Ἐπιτομή ἔχω 5 καὶ Lex. Chron. Μορ. πὼς 8): οὐκ εἶχαν πὼς νὰ ποιήσουν Χρον. Μορ. P 2931· οὐκ εἶχεν πὼς το ἀρνηθεῖ Χρον. Μορ. H 673· ΜΠΡΑΒΟΣ: Πετρούτσο, γύρισε ἐδεπά, τ' αὐτιά σου ἐμένα δώσε. ἵ ΠΕΤΡΟΥΤΣΟΣ: Ἀν εἶχες πεις τα χέρια μου, ζιμιό εἶχα τα ξαπλώσει ἵ νὰ σου τα δώσω, μα τ' αὐτιά δεν ἔχω πὼς σου δώσει Στάθ. (Martini) Α' 150. 2) Πὼς ἐχεις/εἰ, πὼς (τα) πάγεις/εἰ; κλπ. = πὼς εἶσαι/εἶναι, τι κάνεις/κάνει; κλπ.: ἐρώτησέ τον: «Πὼς ἔχει ἡ κόρη, ἡ Ταρσία;» ἵ Ὁ δε: «Καλῶς ἔχει» φησὶν Απολλων. (Κεχ.) 576· τον ρωτᾷ ... (παραλ. 1 στ.) ... πὼς ἐπῆγε στον καιρὸν ἐκεῖνον οπού λείπει Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1089· Τον λέοντα ἠρώτησεν (ενν. ἡ ἀλεπού), εἶπεν τον: Πὼς τα πάγεις ἵ ...; Αἰτωλ., Μύθ. (Παράσσογλου) 136¹³. 3) Πὼς ακούς/εἰ, καλεῖσαι/ται, σε λέγουν, σε λέσι κλπ. = ποιο εἶναι το ὄνομά σου/του, τῆς κλπ.: Εἰδὼ γράφομεν τις τοπικὲς συνόδους, ποῖαι εἶναι καὶ πὼς καλοῦνται ἐκάστη Βακτ. ἀρχιερ. (Ακανθ.) Α' 262· Πὼς λέσι τὴ γενιά σου; Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 421· «Ποῖα 'σαι;» τῇ λέγω, «Πὼς ακούς; Πὼς λέσι τ' ὄνομά σου;» Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 420.

πώσποτε, ἐπίρρ., Προδρ. (Eideneier) IV 46.

Απὸ τὴ συνεκφ. πὼς ποτέ. Ἡ λ. τὸν 6. αἰ. σὲ ἐπιγρ. (L-S Suppl.)

(Αοριστολ.) κάπως κάποτε· λιγούλακι: Εἰ δε πολλάκις πλανηθεῖ κανεὶς τῶν καλογέρων, ἵ ἀν μουρμουρίσει πώσποτε καὶ ἀναστενάξει ὀλίγον, (παραλ. 1 στ.) οὐδέ συμφθάνει ὁ ταπεινὸς εἰπεῖν το «κύριε ἐλέησον» (παραλ. 1 στ.) ἀντίκα γὰρ ἀνάρπαστον σηκώνουν τὸν ἀθλίως αὐτ. IV 250.

Ρ

ραβάσι(ον) το.

Κατά Κριαρ., Λέξ. (λ. ραβασάκι) από το ρουμαν. *răvas* βλ. και Φωτειν. [Νομ. Προχ. σ. 663]. Κατά Ανδρ. Λεξ. (λ. ραβασάκι) από το σλαβ. *ravas* βλ. και ΛΚΝ (λ. ραβασάκι). Πβ. σημερ. ραβασάκι (<ραβάσι και την υποκορ. κατάλ. -άκι) με διαφορ. σημασ. Η λ. ραβάσι σε κείμεν. του 18. αι. (Φωτειν., Νομ. Προχ. 26, 27) και στο ΑΛΝΕ.

Εύλο για τον υπολογισμό αριθμητικών πράξεων (για τη σημασ. βλ. και Μυριανθόπουλος, Κυπρ. Σπ. 12, 1948, 116, Κουκ., ΒΒΠ Ε' 34): *οι γαρ Αγαρηνοί ήσαν αγράμματοι και αμαθείς πολλά, ώστε κόπτοντες και χαράκια ποιούντες διά ξύλων ηρίθμουν ... Λέγουσι δε τα ξύλα ταύτα, άπερ ηρίθμουν και αντί αριθμητικής είχαν και λογαριασμού, ... ραβάσια ήτοι λογαριαστήριον* Ιστ. πολιτ. 276.

ραββί ο, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 428²¹, 428²⁶, 432¹⁵⁹, 433¹⁷⁸, 442⁴⁴⁹, κ.α.: *ραββίς*, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 432¹⁵². *ραμβί*, Μυστ. παθ. 41· πληθ. *ραββίδες*, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 428¹⁵, 433¹⁷⁵.

Το μτγν. ουσ. *ραββί*. Ο πληθ. *ραββίδες* όπως και *ραββείς* τον 5.-6. αι. (Lampe, Lex. λ. *ραββίς*)· για τον πληθ. βλ. και LBG (λ. *ραββίς*). Ο τ. *ραββίς* τον 11.-12. αι. (LBG, TLG). Η λ. και σήμ. άκλ.

(Εβρ. θρησκ. τίτλος) αυτός που διδάσκει και ερμηνεύει το μωσαϊκό νόμο και τις Γραφές, δάσκαλος: *το λέγει ο ραββί Αννά ... πως η προφητεία αυτή εγροικάται διά τον Μεσσίαν Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 464¹¹⁴⁵* (ως προσφών. του Ιησού από τους μαθητές του): *Σιμώνει ο Ιούδας προς αυτόν (ενν. τον Ιησού), «Χαίρε, Ραμβί», του λέγει Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 137.*

ραβδάκι το, Βοσκοπ.² 320· *ραβδάκιν*, Χούμνου, Κοσμογ. 2271, 2351.

Από το ουσ. *ραβδίον* και την κατάλ. -άκι. Τ. *ραβτάκιν* (Σακ., Κυπρ. Β' 768) και *ραβδάτ(ο)ν* (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.) σήμ. ιδιωμ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Μικρό ραβδί που χρησιμοποιείται για στήριγμα, μπαστούνι: *Έβαλα εις τον νώμον μου το ξύλινο δισάκιν, | επήρα κι εις το χέρι μου το τρίχινο ραβδάκιν* Αιν. άσμ. 54· *Μα ρίξε αυτούνον το ραβδίν απού κρατείς στο χέρι, | το ρίμμα αυτούνου του ραβδιού να δεις το τι θα φέρει. | Κι εισμιόν το ρίκτει ο Μωυσής και γίνεται οφιδάκιν | και πάλιν λε του «Πιάσε το», και γίνεται ραβδάκιν* Χούμνου, Κοσμογ. 2182.

ραβδακιά η.

Από το ουσ. *ραβδάκι(ν)* και την κατάλ. -ιά, πβ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 237. Τ. *ραβδατσέα* σήμ. στη Μάνη (Βαγιακ., Πρακτ. Β' Συμπ. Γλωσσολ. Βορειοελλ. χώρου 15). Η λ. στο Somav.

Χτύπημα με ραβδί, κυρίως ως τιμωρία· *μπαστουνιά: Και αν και εύρεις και νερόν και να 'σαι φορτωμένος, | γυρίζεις και τον κώλον σου και βρέχεσαι και στέκεις | και*

κάμνεις νοικοκύρην σου και σκα 'πό το κακό του| και δούδει σου και ραβδακιές, καίνε και αποδαγκάνεις Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 688.

ραβδάτορας ο πληθ. ραβδατόροι, Πεντ. Ξ. V 6, 14, 15, 19, Δευτ. XX 5, 9, XXIX 9.

Από το ουσ. ράβδος και την κατάλ. -άτορας. Ο πληθ. από μεταπλ. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

Αυτός που κρατά ράβδο ως διακριτικό αρχής, αξιώματος (1) (προκ. για εργασία) επιστάτης: και εβγήκαν οι βιαστάδες του λαού και οι ραβδατόροι του και είπαν προς τον λαό του ειπεί· έτσι είπεν ο Φαρω· δεν δίδω εσάς άχερο αυτ. Ξ. V 10· (2) (στρατ.) αξιωματικός: και να προσμίξουν οι ραβδατόροι να συντύχουν προς τον λαό και να πουν· τις ο ανήρ οπού φουβάται ...; Ας πάει και ας στραφεί εις το σπίτι του και να μην αναλύσει την καρδιά των αδερφιών του σαν τη καρδιά του αυτ. Δευτ. XX 8· (3) αξιωματούχος, άρχοντας: κριτάδες και ραβδατόρους να δώσεις εσέν εις όλα τα κάστρο σου ως ο Κύριος ο Θεός σου δίδει εσέν εις τα σκήπτρα σου και να κρίνουν τον λαό κρίση δικά αυτ. Δευτ. XVI 18· μαζώξετε προς εμέν όλους τους γέροντες των σκήπτρων σας και τους ραβδατόρους σας, και να συντύχω εις τα αυτιά τους τα λόγια ετούτα αυτ. Δευτ. XXXI 28.

ραβδέα η, Προδρ. (Eideneier) IV 258, 518, Διγ. Z 341, 948, 1609, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 44, 692, Ερμον. E 199, Αχιλλ. (Smith) N 1463, Ο γεννηθείς νεώτερος ... φ. 144^v, 146^v, Διγ. Άνδρ. 320⁹, 334³⁵, κ.α· ραβδέ, Τάξ. Πόρτ. 21, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 281^r, Χρον. σουлт. 85³⁶, Πανώρ.² Β' 85, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 290, 338· ραβδεά, Διγ. Z 3028, 3030, 3038, 3120, Αχιλλ. L 1059, Αχιλλ. (Smith) O 565· ραβδιά, Φυσιολ. 371⁸, Zygomalas, Synopsis 147 B 34· ραβδιά, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 170, Φυσιολ. (Legr.) 332, Αλεξ.² 2716, Τριβ., Ρε 304, Διγ. Άνδρ. 380^{25,27}, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 265²², 266¹², 440⁸, Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 322· γεν. πληθ. ραβδών, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 337.

Από το ουσ. ράβδος και την κατάλ. -έα. Ο τ. ραβδέ (για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., MNE A' 341) και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.). Ο τ. ραβδιά (<ραβδέα με συνίζ.) στο Βλάχ. και σήμ. Διάφ. άλλοι τ. σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 768, λ. ραβτιά, Ερωτόκρ., Γλωσσάρ. 156, λ. ραβκιά, Μηνάς, Ιδιώμ. Καρπάθου, λ. ραβδέα-ραβδά). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

α) Χτύπημα με ραβδί, ραβδιά: Καλήν ραβδέαν έδωκα την φάραν στο κεφάλιν| και με τον καβαλάρην της έπεσεν έμπροσθέν μου Διγ. Z 3112· Οστις διά άσπρα ομώσει ... και φανεί ψευδόμενος, ο τοιούτος με ραβδίες σωφρονίζεται Zygomalas, Synopsis 255 O 4· (ως είδος σύστ. αντικ.): εγώ δε εσυντόμευσα, ραβδέαν τούτον κρούω| και εις το ποτάμιν έπεσεν άμα συν τω φαρίω Διγ. Z 3553· (σε μεταφ.): οι λόγοι του σου φαίνονται εβγαίνουν από βρύσιν (παραλ. 1 στ.) και δεν τσακίζουν κόκκαλα, μηδέ κτυπούν ραβδιαν Αιτωλ., Ρίμ. Α. Καντ. 10· (σε μεταφ.): Ει δε και ο δούλος φανεί καλλιότερος παρά τον αυθέντη, πάλιν ραβδές θέλει χορτάσει Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 112¹⁸· φρ. ραβδέας εμπίμπλημι/φορτώνω κάπ. = ξυλοφορτώνω, δέρονω κάπ.: Καλή, ως ουκ ηύρηκα τινάν να με παραπονέσει| και να σταθεί εις το πλάγι μου και εμπλήσει με

ραβδέας, | πώς ήθελα να κουρασθώ δίχως καμίας ανάγκης; Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1192· Αλλ' όταν σ' εύρουν (ενν. σκύλε) εις μικρόν πταισίμον εις το σπίτι | και κλέψεις τίποτε να φας ή τίποτε να εγγίσεις, | ραβδέας αποπατητάς μεγάλας σε φορτώνουν Διήγ. παιδ. (Τσιουνι) 222· β) (συνεκδ.) το τραύμα που προκαλείται από το χτύπημα με ραβδί (βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 232, 235, Βαγιακ., Πρακτ. Β' Συμπ. Γλωσσολ. Βορειοελλ. χώρου 15): Και τους επήρεν (ενν. ο δεσμοφύλαξ) εκείνην την ώραν της νύκτας, και τους έλουνσεν (ενν. τον Παύλον και τον Σίλαν) από τες ραβδιές, και εβαπτίσθη αυτός και οι εδικοί του όλοι παρενθύς Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Πράξ. ιστ' 33.

ραβδεσμός ο, βλ. ραβδισμός.

ραβδίζω, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 618, Βίος Αλ. 1569, Δούκ. 337¹², 367¹¹, Βουστρ. (Κεχ.) 146⁶, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 334, Αλεξ.² 682, 1612, Μπερτολδίνος 145, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 230⁵, Διγ. Ο 2802, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 225²⁸.

Το αρχ. ραβδίζω. Η λ. και σήμ.

α) Χτυπώ, δέρνω κάπ. με ραβδί· ξυλοκοπώ: Αλεξ.² 2714⁺, Μορεζ., Κλίνη φ. 114^ν, Ιστ. Βλαχ. 2645· β) (ειδικ.) χτυπώ με ραβδί τα κλαδιά ενός δέντρου για να πέσουν κάτω οι καρποί: Ω δένδρη μου πανώραια, και τις να σας αρδεύσει; | Τις να ραβδίσει τον καρπόν ωραίον τον δικόν σας; Ανάλ. Αθ. 51· Πλην γίνωσκε και τούτο, ότι η καρνά αγαπά το ραβδί εκ φύσεως και, όσον την ραβδίσεις δυνατά τον ένα χρόνον, τόσον καρπίζει καλύτερα τον ερχόμενον Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 155.

Η μτχ παρκ. ως ουσ. = αυτός που έχει χτυπηθεί με ραβδί, που έχει ξυλοκοπηθεί: Οι άνθρωποι ερχόντησαν και ήσαν πληγωμένοι, | και πλέο δεν τα 'γγίζασι αυτείν' οι ραβδισμένοι. | Τους ραβδισμένους βλέπομε και όλοι απορούμε, | εκείνους που τους δέρνουνσι να δούμε δεν μπορούμε Αλεξ.² 1614-15.

ραβδίον το, Διγ. Ζ 1617, 3047, 3525, Διγ. Ανδρ. 344¹⁶, 349^{6.12}, 359¹⁹, 380^{2.3.21}, 381², 392²¹, 411²¹, Hagia Sophia f 590¹⁰· ραβδί, Αιν. άσμ. 51, 131, Διγ. Ζ 1402, 1610, Χρον. Μορ. Η 3862, 3863, Χρον. Μορ. Ρ 3862, 3863, 7537, Θησ. Η' [51⁸], Θ' [35⁷], Αλεξ.² 324, 676, 755, 1821, 2716, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 190^ν, Πεντ. Γέν. XXX 38, 39, XXXII 11, Έξ. IV 2, 17, 20, IX 23, X 13, XII 11, Αρ. XXIV 17, Πανώρ.² Β' 40, Γ' 317, Δ' 98, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Β' 15, 20, Φαλλίδ. (Παναγ.) 290, Σταυριν. 1182, Ιστ. Βλαχ. 824, 1291, Διγ. Ανδρ. 344¹⁰, 380¹¹, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 153, Στάθ. (Martini) Γ' 252, Λεηλ. Παρουκ. 591, Διγ. Ο 1474, 2450, 2479, 2507, 2508, 2509, κ.α.: ραβδίν, Πρόδρ. (Eideneier) I 165, I 176, IV 190, Ασσίζ. 213⁵, 214²⁴, 215⁸, 465¹⁴, 467^{3.10}, Διγ. (Trapp) Gr. 707, 1061, Διγ. Ζ 1396, 2044, 2859, 2934, 2997, 3009, 3022, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 433, 693, 698, 700, 765, 1171, 1542, Λίβ. διασκευή α 1174, Χρον. Τόκκων 1593, 2142, Μαχ. 48⁵, 228²⁷, Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 94, 101, Χούμνου, Κοσμογ. 2179, 2180, 2350, 2389, 2497, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 475, Θρ. Κύπρ. Μ 432, Διγ. Ανδρ. 345¹²⁻¹³, 358¹⁴, Hagia Sophia ω 525³, κ.α.: ραβδί(ο)(ν), Hist. imp. 89, Διγ. Ζ 1607, 1611, 1620, 1622, Σπανός (Eideneier) Α 313, Σαχλ., Αφήγ. 226, 238, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 3414, Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 163, Πιστ. βοσκ. I 1, 316, Διγ. Ανδρ. 349^{5.7}.

Η λ. στον Αριστοτέλη. Ο τ. ραβδί στο Meursius (γρ. ραυδή) και σήμ. Ο τ. ραβδίν σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. ραβδί(ν)). Ο τ. ραβδίο και σήμ. λόγ.

1) (Γενικ.) μακρύ και λεπτό κομμάτι ξύλου (ή άλλου υλικού), βέργα: *ραβδί να βάστας στο χέρι σου, όλους τους κοράκους να διώχνεις Σπανός (Eideneier) A 399· Αλειψον ένα ραβδί ή άλλο πράγμα ... με ξούγκι τράγου ..., βάλε το εις ένα τόπον να συναχθούν εις αυτό όλοι οι ψύλλοι Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 249. 2α) Κλαδί, κλωνάρι δέντρου: *επήρεν ... ο Ιαακοβ ραβδί του λίβνε χλωρό και λεπτοκαρυά και καστανιά, και εξεφλούδισεν εις αυτά ξεφλουδίσματα άσπρα Πεντ. Γέν. XXX 37· (εδώ μεταφ. προκ. για το Χριστό· για τη σημασ. βλ. Lampe, Lex., λ. ράβδος σημασ. Β): Βλαστός του Δαυίδ (ενν. ο Χριστός) και ραβδίν από την ρίζαν του Ιεσσαί Χριστ. διδασκ. 71· β) κοτσάνι φρούτου: Τα ... απίδια, όταν θέλεις να τα φυλάξεις καιρόν πολύν ... πίσσωσε τους πάτους και τα ραβδία τους Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 153. 3) Ραβδί βοσκού, ποιμενική ράβδος: *παν δεκάτισμα βουκόλιον και ποιμινιον, παν ος να απεράσει κατωθιό το ραβδί το δέκατο να είναι άγιο του Κυρίου Λευιτ. XXVII 32· (μεταφ. προκ. για τη διδασκαλία του Θείου Λόγου): Η ... διδασκαλία του Θείου Λόγου λέγεται ραβδί οπού βαστάται από τους βοσκούς Χριστ. διδασκ. 394. 4α) Το ραβδί που κρατούν μάγοι, μάγισσες κτλ., μαγικό ραβδί: *Σύντροφε, ταύτα (ενν. τα θεριά) δαίμονες είναι, καθώς θωρούμε, και να τα βλάψομε ποσώς μ' άρματα δε μπορούμε και 'γγίξε τως με το ραβδί, πάραντας να ψοφήσουν Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Β' 97· β) το θαυματουργό ραβδί του Μωυσή/του Ααρών (για τη σημασία βλ. Lampe, Lex., λ. ράβδος σημασ. Ας, Β): *εσύ (ενν. Μοσε) ύψωσε το ραβδί σου και κλίνε το χέρι σου επί τη θάλασσα και σκίσε την, και να έρτουν τα παιδιά Ισραελ μεσωθιό θάλασσα εις την ξέρη Πεντ. Έξ. XIV 16· έριξεν ο Ααρων το ραβδί του ομπροστά στο Φαρο και ομπροστά στους σκλάβους του, και ήτον για φίδι Πεντ. Έξ. VII 10. 5) Ραβδί που κρατούν οι άρχοντες ως σύμβολο εξουσίας: *Την βέργαν γαρ και το ραβδί, τό εκράτει (ενν. ο πρίγκιπας) εις το χέριν, ως το έχουσιν οι αρχηγοί κι οι αφέντες γαρ του κόσμου, του έδωκεν (ενν. του μισσέρ Λινάρδου) Χρον. Μορ. Η 7537· πάντα άσπρην φορεσίαν εφόριεν (ενν. ο βασιλεύς) και μανδήλι ξανθό κεφαλοδέμετον και εις το χέριν του εβάστα κόκκινο ραβδί Hagia Sophia v 549°. 6) (Ως οδοιπορικό βοήθημα) μπαστούνι, στήριγμα: *είδосαν (ενν. οι άρχοντες) Βελισάριον τυφλόν διακονιάρην μετά κανχίν, μετά ραβδίν, όν έτρεμον οι πάντες Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 799· (εδώ μεταφ.): Υγιέ, το φως τσ' ημέρας μου κι ήλιε των αμματιώ μου, και τση ζωής μου δύναμις, ραβδί τω γερατιώ μου Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 402. 7α) (Ως μέσο τιμωρίας, σωφρονισμού) βίτσα: *οδστειλα ραβδί ως διά να σε δέρνουν, μ' αυτείνο να σε δέρνουνσι και να σε μαστιγώνουν Αλεξ.² 683· β) (συνεκδ.) τιμωρία: *παίδευε τα τέκνα σου, ραβδίν μηδέν εβλέπουν Σπαν. Ο 106· οργίσθην ο Θεός το γένος των Ρωμαίων, του Ισμαήλ εσήκωσεν και ενεπτέρωσέν το, και ένι του Θεού ραβδίν διά να μας παιδεύει Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 820· Ερωτα, πρέπει να σε λε τω σκληροκάρδω χάρο, των κορασίδω διαταό, ραβδί των πεισματάρω Πανώρ.² Ε' 190. 8) (Συνεκδ.) χτύπημα, τίναγμα με ραβδί των κλαδιών ενός δέντρου, για να πέσουν οι καρποί του, ράβδισμα: *η καριά αγαπά το ραβδί εκ φύσεως και, όσον την ραβδίσεις δυνατά τον ένα χρόνον, τόσον καρπίζει καλύτερα τον ερχόμενον και, αν την μαζώξεις με το χέρι, κάμνει τον άλλον χρόνον ολιγότερα Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 155. 9α) Είδος όπλου των βυζαντινών, ρόπαλο (για το πράγμα βλ. Πολ. Λ., Πριν Αλ.² 21 σημ. 18, Καλονάρος [Διγ. Α σ. 92-93 σημ., 173 σημ.], Ευγγόπουλος, Ελλην. 12, 1952, 374 σημ. 1): *σπαθίν διαζωσάμενος λαμβάνει το κοντάριν, εβά-***********

σταξε και το ραβδίν εις το ραβδοβαστάκιν Διγ. (Trapp) Gr 119· επήρα το ραβδίων μου εις το χέριν και εσυναπάντησα το θηρίον και έδωκά του μίαν απάνω εις την κεφαλήν του και ετσακίσθησαν τα κόκκαλά του Διγ. Άνδρ. 376²⁸· έκφρ. ραβδί κασσιδολίτσιν (βλ. ά.) = ραβδί με μεταλλική επένδυση στην άκρη: Σουδάλης ο Σαρακηνός ... (παραλ. 2 στ.) εβάστα ... εις την χέραν του ραβδίν κασσιδολίτσιν Διγ. (Άλεξ. Στ.) Esc. 931· β) (εδώ προκ. για αγώνισμα με ραβδιά, ραβδομαχία· για το πράγμα βλ. Κουκ., ΕΕΒΣ ΙΓ', 1937, 117-8): πολλά παιγνίδια όρθωσαν να γένουν και παλαιστρες (παραλ. 37 στ.) επαιξαν με ραβδί, κι απ' όλους που επαιξαν, | ο Πώλος έδειξεν αξία, γιατί 'χε γαρ νικήσει Θησ. ΙΑ' [64']· το ραβδίν επαιξαμεν και κονταροκτυπούμεν· | και τα φαρία να πηδούν, να παίζουν το κοντάριν Λιβ. Va 676.

ράβδισμα(ν) το, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 112¹⁷.

Από τον αόρ. του ραβδίζω και την κατάλ. -μα. Η λ. στο Soman. και σήμ.· βλ. και LBG.

α) Χτύπημα με ραβδί, κυρίως ως τιμωρία: Άκοντες μέντοι πράττουσι αιχμάλωτοι και δούλοι· | ωθεί γαρ κάκωσις αυτούς λιμού και ραβδισμάτων Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 360· β) (γενικ.) χτύπημα, ξυλοκόπημα: οι κόπτοντες τα δένδρα | μάστιγας προσελάμβανον κακίστως αοράτως, | ώστε φωνάς ακούοντας ημάς των ραβδισμάτων, | τους δε διδόντας τας πληγάς αθεωρήτους είναι Βίος Αλ. 4272.

ραβδισμός, ο ραβδεσμός.

Το μτγν. ουσ. ραβδισμός. Η λ. και σήμ.

Χτύπημα με ραβδί, κυρίως ως τιμωρία· ξυλοκόπημα: έφθασαν και εκείνοι οι αιμοβόροι ως θηρία ανήμερα και λαβόντες τους αγίους ετιμωρούσαν αυτούς ανηλεώς και άσπλαγχνα με στρέβλες, ραβδισμούς και με άλλα διάφορα Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 164¹²⁰· και πήρα τόσον ραβδεσμόν και διά την τιμή μου | τίποτε δε μπορώ να ειπώ, γιατί είναι εντροπή μου Τριβ., Ρε 319.

ραβδίτσιν το.

Από το ουσ. ραβδίων και την κατάλ. -ίτσιν. Τ. ραβδίτσι σε δημ. τραγ. της Καππαδοκίας (Κουκ., Ελλην. 4, 1931, 369).

Μικρό ραβδί, ρόπαλο· (εδώ ως μέρος της πολεμικής εξάρτυσης): επήρε το κοντάρι του, τρανώς επεγυρίσθη, | σύντομα επιάλησεν κονταρέα μοι δώσειν | εκράτουν το ραβδίτσιν μου, πάλιν ραβδεάν τού κρούω | και σύσσελον τον έρριξα από την φάραν κάτω Διγ. Z 3120· ως αστραπή εξεπήδησεν από περιστηθίου | μηδέν επιφερόμενος ειμή λιτόν ραβδίτσιν, | είχε δε δύναμιν πολλήν, ακόλουθον το τάχος Διγ. (Trapp) Gr 1070.

ραβδοβαστάκιν το.

Από τα ουσ. ράβδος και *βαστάκιν (<ουσ. βαστάγιν· πβ. ουσ. βαστάκι σήμ. ιδιωμ., βλ. Ιλ, λ. βαστάγι).

Θήκη για το ρόπαλο, αορτήρας (για το πράγμα βλ. Ξυγγόπουλος, Ελλην. 12, 1952, 374 σημ. 1): σπαθίν διαζωσάμενος λαμβάνει το κοντάριν, | εβάσταξε και το ραβδίν εις το ραβδοβαστάκιν Διγ. (Trapp) Gr. 119.

ραβδοκοπώ, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 666, 739.

Από το ουσ. *ράβδος* και το β' συνθ. -κοπώ. Λ. *ραβδοκοπανώ* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *ραβδοκοπανάζω*). Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. Λέξ. και στο ΑΛΝΕ.

Χτυπώ συνεχώς, επίμονα κάπ. με ραβδί: *Ραβδοκοπούν, σκοτώνουν σε και ματσουκοκοπούν σε, | σουβλοκοπούν τον κώλον σου με σίδερα και ξύλα αυτ. 674· οι μεν λιθοβολούσι σε, οι δε ραβδοκοπούν σε, | σκοτώνουν και αφήνουν σε, και τρώγουν σε τα όρνεα αυτ. 233.*

ραβδοξύλισμα(ν) το.

Από τα ουσ. *ράβδος* και *ξύλισμα* (απ. στο Somav.).

Χτύπημα κάπ. με ραβδί, ξυλοκόπημα: *ει μεν επιτύχω την λύσιν του σημείου, εσύ έχεις την δόξαν οπού έχεις τέτοιον δούλον, ειδέ αστοχήσω, θέλω λάβει ραβδοξύλισματα Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 35²⁴.*

ραβδόπουλο(ν) το.

Από το ουσ. *ράβδος* και την κατάλ. -πουλο(ν). Τ. *ραβδόπ'λλον* και *ραβδόπον* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *ραβδί(ν)*).

Μικρό ραβδί· α) (εδώ) ρόπαλο (για τη σημασ. πβ. *Ξυγγόπουλος*, *Ελλην.* 12, 1952, 374 σήμ. 1): *ευρίσκω το κεφάλιν μου· ... | είχασίν το στα δόντια τους (ενν. αι αλωπούδες) κι εγώ απ' το κακόν μου! έσυρα το ραβδόπουλον, επήρα το κεφάλι· | έβαλά το στον τόπον του, εκόλλησά το πάλιν Αιν. άσμ. 127· β) (ειδικ. ως σύμβολο εξουσίας) σκήπτρο: όταν έρχετον ο βασιλεύς να βλέπει τους μαστόρους, εφόριεν άσπρην φορεσίαν και οξύ κεφαλόδεμα εις την κεφαλήν του και εβάστα εις το χέριν του λεπτόν ραβδόπουλον κόκκινον Hagia Sophia ω 518¹².*

ράβδος η, Προδρ. (Eideneier) I 254, Ιερακοσ. 503²⁶, Διγ. (Trapp) Gr 2477, 2479, 2572, 2648, 2655, Διγ. Z 1414, 1433, 1552, 1583, 2918, 2922, 3012, 3092, Σπανός (Eideneier) D 754, 1232, Βίος Αλ. 61, 5057, Λεξ. II 160, Φυσιολ. (Zur.) XVI 1^{18, 48}, Δούκ. 357³, Χούμνου, Κοσμογ. 2580, 2795, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1282, Ιστ. πολιτ. 27²¹, Zygomalas, Synopsis 132 Α 60, Διγ. Άνδρ. 320^{7, 8}, 344²⁷, 347³⁴, 376²⁶, 378^{4, 7}, 380^{9, 13}, 382⁷, 383³⁷ κ.α., Ψευδο-Σφρ. 424²⁴, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 49¹⁶, Εις Θεοτ. 14, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 43, 44 τρις, 66, Διγ. Ο 264, 1318, 1319, 1469, 1536, 1540· ονομ. πληθ. *ράβδες*, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 164^ν· δοτ. πληθ. *ράβδαις*· αιτιατ. πληθ. *τους ράβδους*, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 164^ν.

Το αρχ. ουσ. *ράβδος*. Η ονομ. πληθ. *ράβδες* και η δοτ. πληθ. *ράβδαις* από μεταπλ., αν δεν πρόκ. για μεγεθ. τ.: πβ. σημερ. ιδιωμ. τ. *ράβδα* η (Ζώη, Λεξ. Ζακ.² Β', Κωστ., Λεξ. τσακων., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 323, Β' 57, Παπαδ. Α., Λεξ., κ.α.). Η αιτιατ. πληθ. *τους ράβδους* από αρσ. ο *ράβδος* με αλλαγή γένους, σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ.). Η λ. και σήμ. λόγ.

1) Επίμηκες, κυλινδρικό και λεπτό κομμάτι ξύλου (ή άλλου υλικού), βέργα, ραβδί: Φυσιολ. (Zur.) XVI 1³², Δούκ. 223⁵, Δούκ. 337⁵· (ως σύμβολο εξουσίας, δηλωτικό αξιώματος): Ερμον. Η 61, Βίος Αλ. 3615· (εκκλ.) σύμβολο αρχιερατικής εξουσίας (για

το πράγμα βλ. Du Cange, Μαλαβάκης, Λεξ. εκκλ. όρων, λ. ράβδος ποιμαντική): οι μητροπολίται και οι επίσκοποι ... βαστούν ... ποιμαντικήν ράβδον Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 157^ν (εδώ σε παροιμ. φρ.: πβ. νεοελλ. φρ. όπου δεν πέπτει λόγος, πέπτει ράβδος) μέσο τιμωρίας, σωφρονισμού: *ον ου τύπτει| ο νόμος, τύπτ' η ράβδος μου, ως λέγουσιν οι τύποι Αξαγ., Κάρολ. Ε' 842*· (εδώ προκ. για τη θαυματουργή ράβδο του Μωυσή/του Ααρών/του Ιεσσαί για το πράγμα βλ. Lampe, Lex, στη λ. Ας, Β): *Ρίκτηι την ράβδον ο Μωσής κι εις δύο την μοιράζει* (ενν. την θάλασσα) Χούμνου, Κοσμογ. 2503· *Πώς του Ααρών εβλάστησεν η ράβδος; Ψευδο-Σφρ. 308^ν*· *Πώς η ράβδος του Ιεσσαί εβλάστησεν άνθος; Ψευδο-Σφρ. 308^ν*· (σε μεταφ., προκ. για την Παναγία για το πράγμα βλ. Lampe, Lex, στη λ. Ας): *ω βάτε ακατάφλεκτε, ευρύχωρον χωρίον| και ράβδος η βλαστήσασα του Ααρών εκείνου,| ράβδος εδείχθης αληθώς και άνθος ο υιός σου Εις Θεοτ. 15*· (προκ. για ραβδί που χρησιμοποιείται στο κυνήγι της πέρδικας): *κεχρήσθαι ταις επιφερομέναις ράβδαις ταις θηρατικαίς και παίειν τους κατ' ευθείαν κλάδους, την γην, τας βοτάνας ... ώστε τω συνεχεί των κτύπων ταραχθήναι τους πέρδικας Ιερακοσ. 503²³* (εδώ μεταφ.): *ο βασιλεύς εκέλευσεν εκείσει| τοίχον ακαταμάχητον κύκλω Γολέτας κτίσαι* (παραλ. 2 στ.) *Και έστω κλεις Καρχηδονών κι εφ' όλην Βαρβαριάν| πύλ' ισχυρά και κεφαλή, ράβδος και βακτηρία Αξαγ., Κάρολ. Ε' 624. 2)* Βακτηρία, μπαστούνι (η σημασ. ήδη μτγν., L-S): *εβάσταζε* (ενν. ο γέρων) *μίαν ράβδον και εκούμβιζε Βενετσάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 46⁷*. 3) Επιθετικό όπλο α) ακόντιο: *άνθρωπος άοπλος, πεζός, ράβδον κρατώντας μόνην* (παραλ. 13 στ.) ... *κονταρεάς μας έδωσεν, ίνα μας θανατώσει,| δύναμιν ανεγκράτητον είχεν επί την ράβδον Διγ. Ζ 3170, 3185*· β) ρόπαλο: *Πεζεύγει ευθύς ο Αχιλλεύς κρατών το απελατίκιν, (παραλ. 1 στ.) και ετίναξεν το χέριν του, κρούει τον* (ενν. τον λέοντα) *εις το κεφάλιν'| ευθύς την ράβδον έρριψεν, πιάνει τον εκ το στόμαν Αχιλλ. (Smith) Ν 1612*· *Ω νεότερε, εάν κανχάσαι να γένεις απελάτης, έπαρε την ράβδον αυτήν ... και κατέβα κάτου εις την βίγλαν ... να υπάς να σκοτώσεις λέοντας Διγ. Ανδρ. 348²¹*.

ραβδούχος ο, Μαχ. 228²⁷, Δούκ. 171¹⁸, Ζήν. Γ' 178, 324.

Το αρχ. ουσ. ραβδούχος. Η λ. και σήμ.

α) Κατώτερος αξιωματούχος επιφορτισμένος με την επιβολή της τάξης (για το πράγμα βλ. Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 108, Κουκ., ΒΒΠ Γ' 203, Dawkins [Μαχ. II σ. 265]): *Τα οφφίκια του παλατίου ... πς' οι ραβδούχοι, πς' ο καβαλλάριος Μαλαξός, Νομοκ. 516*· *οι ... τσαούσηδες και ραβδούχοι της αυλής μετά ράβδων σιδηρών και βουνεύρων ενέτυπτον Ψευδο-Σφρ. 424²⁴*· β) πρόσωπο που υπηρετούσε ως σωματοφύλακας σε εύπορους ιδιώτες (για τη σημασ. βλ. Πλακογιαννάκης, ό.π.): *Εκεί* (ενν. εν τω κόσμω τω ετέρω) *ραβδούχων όμιλος, εκεί πληθύς κολάκων| και τράπεζα πολυτελής και παρασίτων όχλος| και θρύψις άλλη περιττή και κούφη φαντασία,| ασυντελής, ανωφελής, άπρακτος καθοράται Γλυκά, Στ. 405.*

(Ως επίθ.) που κρατά, φέρει ράβδο (βλ. ά.): *επέζευσα και ανέβηκα και εκάτσα* (παραλ. 1 στ.) *μη τινάς επαγόμενος μαχίμους στρατιώτας,| μη προπομπούς μηδ' οπαδούς ραβδούχους, σκηπτροφόρους Προδρ. (Eideneier) I 134.*

ραβέντι το ρεβέντι, Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 81 κριτ. υπ.

Από το τουρκ. *ravend* (Καραποτόσογλου, Κυπρ. Σπ. 46, 1982, 187). Ο τ. και σήμ. ιδίωμ. (Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ.), στο Δημητράκ. και το ΑΛΝΕ Τ. ραβέντιν, ρεβέντιν (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδιώμ.) και ριβένδι (Ανδρ., Ιδ. Μελ.) σήμ. ιδίωμ. Η λ. στον Κοραή, Ατ. Ε' 328, στο Δημητράκ. και στο ΑΛΝΕ.

(Βοτ.) η ρίζα του ποώδους φαρμακευτικού φυτού ρήον, η οποία αποτελεί τονωτικό και ήπιο καθαρτικό φάρμακο (για το πράγμα βλ. Γενναδ., Λεξ. 767, Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ. 3349): Ετερον μαντζιούνιον καθαρτικόν ... Επαρε ρέον ινδικόν (ήγουν ραβέντι) ... σκαμμωνίαν ... τουρβήτ ... και ... σμίξε τα άνωθεν βότανα και τρώγε από τρία δράμια κάθε ημέραν Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 81.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΗΜΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗ

Η συγκεκριμένη συμμετοχή όλων των συνεργατών εμφανίζεται στον εξαντλητικό κατάλογο που ακολουθεί. Με κάθετες γραμμές μεταξύ των αρχικών των ονομάτων διακρίνονται τα κύρια στάδια επεξεργασίας ενός άρθρου, τα οποία είναι κατά σειρά:

- η σύνταξη, η οποία αφορά τη συγκρότηση του άρθρου με την αξιοποίηση όλου του πρωτογενούς υλικού, και
- η τελική ανάγνωση, η οποία περιλαμβάνει θεώρηση του υλικού και των προτάσεων του συντάκτη, καθώς και την από κοινού με το συντάκτη διευθέτηση τυχόν προβλημάτων.

Τα ονόματα των συνεργατών δηλώνονται με τα αρχικά τους:

ΑΒ:	Αντριάννα Βε	ΑΔ:	Αννα Δεληγιαννοπούλου
ΒΜ:	Παρασκευή (Βιβή) Μαυρίδου	ΒΦ:	Βασιλική Φυτώκα
ΓΠ:	Γιώργος Ποιμενίδης	ΔΜ:	Δημήτρης Μπάγκαβος
ΕΧ:	Ειρήνη Χιονίδου	ΚΜ:	(Αι)κατερίνη Μυτούλα
ΜΚ:	Μαρία Κεσόγλου	ΝΠ:	Νίκος Παπαγεωργίου
ΠαΜ:	Πασχαλιά Μιχαλοπούλου	ΠΜ:	Πηνελόπη Μαυρομματίδου
ΧΠ:	Χαράλαμπος Πασσαλής.		

προβιδιάζω: ΔΜ/ΜΚ
 προβιδιασμα: ΔΜ/ΜΚ
 προβιζιόν: ΔΜ/ΜΚ
 προβίντσια: ΔΜ/ΜΚ
 προβλεπτής: ΠαΜ/ΜΚ
 προβλεπτικός: ΠαΜ/ΜΚ
 προβλέπω: ΠαΜ/ΜΚ
 πρόβλεψις: ΠαΜ/ΜΚ
 πρόβλημα: ΒΜ/ΜΚ
 πρόβλησις: ΒΜ/ΜΚ
 προβόδημα(ν): ΒΜ/ΜΚ
 προβόδισμα(ν): ΒΜ/ΜΚ
 πρόβοδος: ΒΜ/ΜΚ
 προβοδών: ΒΜ/ΜΚ
 προβολεύς: ΧΠ/ΜΚ
 προβολή: ΧΠ/ΜΚ
 πρόβολος: ΧΠ/ΜΚ
 προβόσκημα: ΧΠ/ΜΚ
 προβοσκίς: ΧΠ/ΜΚ
 πρόβουλος: ΧΠ/ΜΚ
 προβουρώ: ΧΠ/ΜΚ
 προγαμιαίος: ΧΠ/ΜΚ
 προγενής: ΒΦ/ΜΚ
 προγενέστερον: ΜΚ/ΜΚ
 προγενής: ΒΦ/ΜΚ
 πρόγευμα: ΧΠ/ΜΚ
 προγευματίτσι(ν): ΧΠ/ΜΚ
 προγεύομαι: ΒΦ/ΜΚ
 προγινώσκω: ΒΦ/ΜΚ

προγνωρίζω: ΒΦ/ΜΚ
 πρόγνωσις: ΒΦ/ΜΚ
 προγνώστης: ΒΦ/ΜΚ
 προγνωστικάρω: ΒΦ/ΜΚ
 προγνωστικό: ΒΦ/ΜΚ
 προγονή: ΒΦ/ΜΚ
 προγονικός: ΒΦ/ΜΚ
 προγόνοι(ον): ΒΦ/ΜΚ
 πρόγονος: ΒΦ/ΜΚ
 προγονός: ΒΦ/ΜΚ
 πρόγραφον: ΔΜ/ΒΜ
 προγράφω: ΔΜ/ΒΜ
 προγυμνάζω: ΔΜ/ΒΜ
 προδείκνυμι: ΔΜ/ΒΜ
 προδέντσα: ΔΜ/ΒΜ
 προδέρνω: ΔΜ/ΒΜ
 προδηλητής: ΔΜ/ΒΜ
 πρόδηλος: ΔΜ/ΒΜ
 προδηλώ: ΔΜ/ΒΜ
 προδιαβάζω: ΑΒ/ΒΜ
 προδιαλαλώ: ΑΒ/ΒΜ
 προδιάξιμον: ΑΒ/ΒΜ
 προδιγαλιτά: ΑΒ/ΒΜ
 πρόδιγος: ΑΒ/ΒΜ
 προδιδάσκαλος: ΑΒ/ΒΜ
 προδιδάσκω: ΑΒ/ΒΜ
 προδίδωμι: ΑΒ/ΒΜ
 πρόδοσις: ΑΒ/ΒΜ
 προδοσία: ΑΒ/ΒΜ

προδότης: ΑΒ/ΒΜ
 προδότρια: ΑΒ/ΒΜ
 πρόδρομος: ΜΚ/ΒΜ
 προδώνω: ΑΒ/ΒΜ
 προεγγόνη: ΕΧ/ΒΜ
 προεγγόνι(ν): ΕΧ/ΒΜ
 προέγγονος: ΕΧ/ΒΜ
 προεγκαταλείπω: ΜΚ/ΒΜ
 πρόεδρος: ΜΚ/ΒΜ
 προεικονίζω: ΜΚ/ΒΜ
 προεικόνισμα: ΜΚ/ΒΜ
 πρόειμι: ΜΚ/ΚΜ
 προέλευσις: ΜΚ/ΒΜ
 προεξέρχομαι: ΔΜ/ΚΜ
 προσόρτια: ΜΚ/ΧΠ
 προεπαγγέλλω: ΜΚ/ΚΜ
 προέρχομαι: ΜΚ/ΒΜ
 προεστός: ΜΚ/ΧΠ
 προεστοσύνη: ΜΚ/ΧΠ
 προετοιμάζω: ΜΚ/ΧΠ
 προευτρεπίζω: ΜΚ/ΧΠ
 προέχω: ΜΚ/ΧΠ
 πρόζα: ΚΜ/ΒΜ
 προζητώ: ΚΜ/ΒΜ
 προζούλαπον: ΚΜ/ΒΜ
 προζύμη: ΕΧ/ΒΜ
 προζύμι: ΕΧ/ΒΜ
 προζωγραφίζω: ΚΜ/ΒΜ
 προζωγραφώ: ΚΜ/ΒΜ

προηγεμονεύω: ΚΜ/ΒΜ
 προηγούμαι: ΚΜ/ΒΜ
 προηγούμενος: ΚΜ/ΒΜ
 προθερμαίνω: ΚΜ/ΒΜ
 πρόθεσις: ΚΜ/ΒΜ
 προθεσμία: ΚΜ/ΒΜ
 προθεσπίζω: ΚΜ/ΒΜ
 προθεωρία: ΔΜ/ΚΜ
 προθεωρώ: ΔΜ/ΚΜ
 πρόθυμα: ΚΜ/ΜΚ
 προθυμερά: ΚΜ/ΜΚ
 προθυμερός: ΚΜ/ΜΚ
 προθυμερώς: ΚΜ/ΜΚ
 προθυμεύγω: ΚΜ/ΜΚ
 προθυμία: ΚΜ/ΜΚ
 πρόθυμος: ΚΜ/ΜΚ
 προθυμώ: ΚΜ/ΜΚ
 προθύμως: ΚΜ/ΜΚ
 προθύρι: ΔΜ/ΚΜ
 προθύριος: ΔΜ/ΚΜ
 πρόθυρον: ΔΜ/ΚΜ
 προικανάδοχος: ΒΦ/ΚΜ
 προικίζω: ΒΦ/ΚΜ
 προικιμαίος: ΒΦ/ΚΜ
 προικίον: ΒΦ/ΚΜ
 προικισμός: ΒΦ-ΚΜ/ΚΜ
 προικοδοσία: ΒΦ/ΚΜ
 προικοδοτώ: ΒΦ/ΚΜ
 προικοπαραδοτήριον: ΒΦ/ΚΜ
 προικοσύμφωνον: ΒΦ/ΚΜ
 προικοχάρτι: ΒΦ/ΚΜ
 προικώνω: ΒΦ/ΚΜ
 προικώς: ΒΦ/ΚΜ
 προῖμπιτος: ΔΜ/ΚΜ
 προῖντιβίβλος: ΔΜ/ΚΜ
 προῖξ -κα: ΒΦ/ΚΜ
 προῖστημι: ΜΚ/ΒΜ
 προκαθαρίζω: ΔΜ/ΜΚ
 προκαθαρτικόν: ΔΜ/ΜΚ
 προκαθεδρία: ΔΜ/ΜΚ
 προκαθέζομαι: ΔΜ/ΜΚ
 προκαθήμαι: ΔΜ/ΜΚ
 προκαθήμενος: ΔΜ/ΜΚ
 προκαθίζω: ΔΜ/ΜΚ
 προκαθίστημι: ΔΜ/ΜΚ
 προκαθολικόν: ΔΜ/ΜΚ
 προκάλυμμα: ΔΜ/ΜΚ
 προκαλώ: ΑΒ/ΒΜ
 προκαρτερεύω: ΔΜ/ΜΚ
 προκαρτερώ: ΔΜ/ΜΚ
 προκαταβάλλω: ΔΜ/ΜΚ
 προκαταγινώσκω: ΧΠ/ΜΚ
 προκαταλαμβάνω: ΧΠ/ΜΚ
 προκαταμένω: ΧΠ/ΜΚ
 προκαταρξίς: ΧΠ/ΜΚ
 προκαταρχάς: ΧΠ/ΜΚ
 προκατάρχω: ΜΚ/ΧΠ
 προκατασκευάζω: ΧΠ/ΜΚ
 προκατάστασις: ΧΠ/ΜΚ
 προκατέχω: ΧΠ/ΜΚ

προκάτοχος: ΜΚ/ΧΠ
 πρόκειμαι: ΜΚ/ΧΠ
 προκέφαλος: ΜΚ/ΧΠ
 προκηρύσσω: ΕΧ/ΒΜ
 προκινδυνεύω: ΜΚ/ΧΠ
 προκινώ: ΜΚ/ΧΠ
 προκλαμάρω: ΜΚ/ΧΠ
 προκλίνω: ΜΚ/ΧΠ
 προκοίλιος: ΜΚ/ΧΠ
 προκοιτάζω: ΜΚ/ΧΠ
 προκόνσολο: ΜΚ/ΧΠ
 προκοπή: ΑΒ/ΒΜ
 προκόπτω: ΜΚ/ΤΙΜ
 προκοσύνη: ΜΚ/ΤΙΜ
 προκουράρω: ΑΒ/ΚΜ
 προκουρατόρος: ΑΒ/ΚΜ
 προκουρατούρης: ΑΒ/ΚΜ
 προκουράτωρ: ΑΒ/ΚΜ
 προκουρούρης: ΑΒ/ΚΜ
 πρόκοψη: ΒΜ/ΚΜ
 προκρίνω: ΒΜ/ΚΜ
 πρόκριτος: ΒΜ/ΚΜ
 πρόκρουσις: ΒΜ/ΚΜ
 προκτίζω: ΕΧ/ΒΜ
 προκύπτω: ΒΜ/ΚΜ
 προκυρώ: ΒΜ/ΚΜ
 πρόκυψις: ΒΜ/ΚΜ
 προλαβόν: ΑΒ/ΒΜ
 προλαβόντως: ΑΒ/ΒΜ
 πρόλαλος: ΑΒ/ΒΜ
 προλαλώ: ΒΜ/ΒΜ
 προλαμβάνω: ΑΒ/ΒΜ
 προλέγω: ΑΒ/ΒΜ
 πρόληψις: ΠαΜ/ΜΚ
 πρόλοβος: ΕΧ/ΒΜ
 προλογίζω: ΠαΜ/ΜΚ
 πρόλογος: ΠαΜ/ΜΚ
 προλογώ: ΠαΜ/ΜΚ
 πρόλοιπος: ΠαΜ/ΜΚ
 προμαθητεύω: ΠαΜ/ΜΚ
 προμάμη: ΕΧ/ΒΜ
 προμαραίνω: ΕΧ/ΒΜ
 προμαχίονι(ον): ΜΚ/ΒΜ
 πρόμαχος: ΜΚ/ΒΜ
 προμαχώ: ΜΚ/ΒΜ
 προμαχών: ΜΚ/ΒΜ
 προμελέτησις: ΜΚ/ΒΜ
 προμελετώ: ΜΚ/ΒΜ
 προμέσα: ΜΚ/ΒΜ
 προμετάρω: ΜΚ/ΒΜ
 προμετώπι(ον): ΜΚ/ΒΜ
 προμήθεια: ΠΙΜ/ΜΚ
 προμηθεύς: ΠΙΜ/ΜΚ
 προμηθεύω: ΠΙΜ/ΜΚ
 προμηθής: ΠΙΜ/ΜΚ
 προμηνεύω: ΠΙΜ/ΜΚ
 προμηνυμα: ΠΙΜ/ΜΚ
 προμηνυτεύω: ΠΙΜ/ΜΚ
 προμηνύω: ΠΙΜ/ΜΚ
 προμηνώ: ΠΙΜ/ΜΚ

προμήτωρ: ΕΧ/ΒΜ
 προμιλώ: ΠΙΜ/ΜΚ
 προμισιόν: ΒΜ/ΜΚ
 προμίσκα: ΒΜ/ΜΚ
 προμιτάρω: ΜΚ/ΒΜ
 προμιτέντες: ΒΜ/ΜΚ
 προμνημονεύω: ΒΜ/ΜΚ
 προμνηστεύομαι: ΒΜ/ΜΚ
 προμοσχίς: ΜΚ/ΒΜ
 προμυθεύω: ΒΜ/ΜΚ
 προμυκίς -ίδα: ΒΜ/ΜΚ
 προμυκτήρ: ΒΜ/ΜΚ
 προμυκτήρα: ΒΜ/ΜΚ
 προμυκτίς -ίδα: ΒΜ/ΜΚ
 προμυτίς: ΒΜ/ΜΚ
 προμυχία: ΒΜ/ΜΚ
 πρόναον: ΕΧ/ΒΜ
 προνοητής: ΜΚ/ΔΜ
 προνοητικός: ΜΚ/ΔΜ
 πρόνοια: ΜΚ/ΔΜ
 προνοιάζω: ΜΚ/ΔΜ
 προνοιασμα: ΜΚ/ΔΜ
 προνοιάτορας: ΜΚ/ΔΜ
 προνοιάζω: ΜΚ/ΔΜ
 προνομαία: ΜΚ/ΔΜ
 προνομευτής: ΜΚ/ΔΜ
 προνομία: ΜΚ/ΔΜ
 προνόμιον: ΜΚ/ΔΜ
 προνοτάριος: ΒΜ/ΔΜ
 προνοώ: ΜΚ/ΔΜ
 πρόντιγκος: ΧΠ/ΜΚ
 προνούρω: ΧΠ/ΜΚ
 προξενεύω: ΧΠ/ΜΚ
 προξενητής: ΧΠ/ΜΚ
 προξενητικά: ΧΠ/ΜΚ
 προξενήτρια: ΧΠ/ΜΚ
 προξενιά: ΧΠ/ΜΚ
 προξενίζω: ΧΠ/ΜΚ
 πρόξενος: ΒΜ/ΜΚ
 προξενώ: ΒΜ/ΜΚ
 προοδηγώ: ΑΒ/ΜΚ
 προοδοποιός: ΑΒ/ΜΚ
 πρόοδος: ΑΒ/ΜΚ
 προοικοδομώ: ΑΒ/ΜΚ
 προοικονομώ: ΑΒ/ΜΚ
 προοιμεύω: ΑΒ/ΜΚ
 προοιμιακός: ΑΒ/ΜΚ
 προοίμιον: ΑΒ/ΜΚ
 προορατικός: ΠΙΜ/ΜΚ
 προορίζω: ΠΙΜ/ΜΚ
 προορισμα: ΠΙΜ/ΜΚ
 προορισμός: ΠΙΜ/ΜΚ
 προσύν: ΠΙΜ/ΜΚ
 προπαίδεια: ΠΙΜ/ΜΚ
 προπαίρνω: ΠΙΜ/ΜΚ
 πρόπαλαι: ΠΙΜ/ΜΚ
 προπάλαιος: ΠΙΜ/ΜΚ
 προπαντός: ΜΚ/ΠΙΜ
 προπάντων: ΜΚ-ΠΙΜ/ΜΚ

πρόπαππος: ΕΧ/ΒΜ	προσαναρτώ: ΚΜ/ΒΦ	προσδιοριστικός: ΒΜ/ΧΠ
προπάππους: ΕΧ/ΒΜ	προσαναστρέφω: ΚΜ/ΒΦ	προσδοκώ: ΒΜ/ΧΠ
προπαρασκευαστικός: ΕΧ/ΒΜ	προσαναφώνω: ΚΜ/ΒΦ	προσδουλώνω: ΒΜ/ΧΠ
προπαρέρχομαι: ΠΜ/ΔΜ	προσανεγείρω: ΚΜ/ΒΦ	προσδρομή: ΑΒ/ΧΠ
προπάσσω: ΕΧ/ΒΜ	προσανθίσταμαι: ΚΜ/ΒΦ	προσδωρούμαι: ΒΜ/ΧΠ
προπατηχτός: ΠΜ/ΔΜ	προσανίστημι: ΚΜ/ΒΦ	προσεγγιζαίνω: ΑΒ/ΜΚ
προπατορικός: ΕΧ/ΒΜ	προσανοηταίνω: ΚΜ/ΒΦ	προσεγγίζω: ΑΒ/ΜΚ
προπάτωρ: ΕΧ/ΒΜ	προσανοίγω: ΚΜ/ΒΦ	προσεγγίνομαι: ΑΒ/ΜΚ
προπεμπτής: ΕΧ/ΒΜ	προσαντιγράφω: ΚΜ/ΒΦ	προσεγείρομαι: ΑΒ/ΜΚ
προπέμπω: ΕΧ/ΒΜ	προσαντίπνευσis: ΚΜ/ΒΦ	προσεΐδησις: ΑΒ/ΜΚ
προπεριπατώ: ΒΜ/ΧΠ	προσαντίφημι: ΚΜ/ΒΦ	προσεκτικά: ΕΧ/ΒΜ
προπερνώ: ΒΜ/ΧΠ	προσαντλώ: ΚΜ/ΒΦ	προσεκτικός: ΕΧ/ΒΜ
προπέρυσσι: ΕΧ/ΒΜ	προσανυψώ: ΚΜ/ΒΦ	προσεκτικώς: ΕΧ/ΒΜ
προπέτεια: ΒΜ/ΧΠ	προσαπαγγέλλω: ΚΜ/ΒΦ	προσεκφεύγω: ΑΒ/ΜΚ
προπετεύω: ΒΜ/ΧΠ	προσαπαίρω: ΚΜ/ΒΦ	προσεκφοβώ: ΑΒ/ΜΚ
προπέτης (Ι): ΒΜ/ΧΠ	προσαπαιτώ: ΚΜ/ΒΦ	προσεμβλέπω: ΚΜ/ΜΚ
προπέτης (ΙΙ): ΒΜ/ΧΠ	προσαπάντησις: ΚΜ/ΒΦ	προσεμμένω: ΑΒ/ΜΚ
προπετώ: ΒΜ/ΧΠ	προσαπαντώ: ΚΜ/ΒΦ	προσεμπαίζω: ΑΒ/ΜΚ
προπετώς: ΒΜ/ΧΠ	προσαπλώ: ΚΜ/ΒΦ	προσενεργώ: ΑΒ/ΜΚ
προπηδώ: ΕΧ/ΒΜ	προσαποβλέπω: ΚΜ/ΒΦ	προσεξία: ΔΜ/ΜΚ
προπιάνω: ΒΜ/ΧΠ	προσαποθνήσκω: ΚΜ/ΒΦ	πρόσεξις: ΔΜ/ΜΚ
πρόπιω: ΒΜ/ΧΠ	προσαποκομίζω: ΚΜ/ΒΦ	προσεπακολουθώ: ΔΜ/ΜΚ
πρόποδα: ΜΚ/ΔΜ	προσαποκτέννω: ΚΜ/ΒΦ	προσεπακούω: ΔΜ/ΜΚ
προποιώ: ΜΚ/ΔΜ	προσαπολείπω: ΚΜ/ΒΦ	προσεπαυξάνω: ΔΜ/ΜΚ
προπολεμώ: ΜΚ/ΔΜ	προσαποστέλλω: ΚΜ/ΒΦ	προσεπέρχομαι: ΔΜ/ΜΚ
πρόπολις: ΕΧ/ΒΜ	προσαποστρέφομαι: ΚΜ/ΒΦ	προσεπιβαίνω: ΔΜ/ΜΚ
προπολλού: ΜΚ/ΔΜ	προσάπτω: ΚΜ/ΒΦ	προσεπιγί(γ)νομαι: ΔΜ/ΜΚ
προπομπεύω: ΜΚ/ΔΜ	πρόσαργα: ΚΜ/ΒΦ	προσεπιγράφω: ΔΜ/ΜΚ
προπομπή: ΜΚ/ΔΜ	προσατενίζω: ΚΜ/ΒΦ	προσεπιδίδωμι: ΔΜ/ΜΚ
προπομπός: ΜΚ/ΔΜ	προσαυξάνω: ΚΜ/ΒΦ	προσεπιθυμώ: ΔΜ/ΜΚ
προπονέρω: ΜΚ/ΔΜ	προσαφαρπάζω: ΚΜ/ΒΦ	προσεπιλέγω: ΔΜ/ΜΚ
προπορεύομαι: ΜΚ/ΔΜ	προσαφίστημι: ΚΜ/ΒΦ	προσεπιμένω: ΔΜ/ΜΚ
προπορτσούν: ΓΠ/ΜΚ	προσβάλλω: ΚΜ/ΒΦ	προσεπινοώ: ΔΜ/ΜΚ
προποτιζώ: ΕΧ/ΒΜ	προσβαστάζω: ΚΜ/ΒΦ	προσεπιρρίπτω: ΔΜ/ΜΚ
πρόπρε: ΜΚ/ΔΜ	προσβεβαιώ: ΕΧ/ΒΜ	προσεπίσημος: ΔΜ/ΜΚ
πρόπριος: ΜΚ/ΔΜ	προσβιάζομαι: ΚΜ/ΒΦ	προσεπιτάσσω: ΔΜ/ΜΚ
προπύλαιον: ΜΚ/ΔΜ	προσβλέπω: ΚΜ/ΒΦ	προσεπιτηρώ: ΔΜ/ΜΚ
πρόπυλον: ΜΚ/ΔΜ	προσβολή: ΚΜ/ΒΦ	προσεπιτρέχω: ΔΜ/ΜΚ
προπυριώ: ΚΜ/ΔΜ	προσβόρειος: ΚΜ/ΒΦ	προσεπιθέγγομαι: ΔΜ/ΜΚ
?προρόγα: ΚΜ/ΧΠ	προσβουλεύομαι: ΚΜ/ΒΦ	προσεπιφωνώ: ΔΜ/ΜΚ
?προρογής: ΚΜ/ΧΠ	προσγελώ: ΚΜ/ΒΦ	προσεπυφαίνω: ΔΜ/ΜΚ
πρόρρησις: ΚΜ/ΔΜ	προσγενής: ΒΦ/ΜΚ	προσερεθίζω: ΔΜ/ΜΚ
πρόρριζος: ΚΜ/ΔΜ	προσγέρνω: ΜΚ/ΧΠ	προσέρχομαι: ΔΜ/ΜΚ
προς: ΚΜ/ΤΙΜ	προσγέυομαι: ΜΚ/ΧΠ	προσερώτησις: ΔΜ/ΜΚ
προσάββατον: ΚΜ/ΒΦ	προσγεωμετρώ: ΜΚ/ΧΠ	προσερωτώ: ΔΜ/ΜΚ
προσαγγέλλω: ΚΜ/ΒΦ	προσγράφω: ΜΚ/ΒΜ	προσέτι: ΔΜ/ΜΚ
προσαγορεύω: ΚΜ/ΒΦ	προσδαπανώ: ΜΚ/ΧΠ	προσευχαιστώ: ΒΜ/ΜΚ
προσάγω: ΚΜ/ΒΦ	προσδειλώ: ΜΚ/ΧΠ	προσευχή: ΒΜ/ΤΙΜ
προσαγωγή: ΚΜ/ΒΦ	προσδέμω: ΜΚ/ΧΠ	προσευχητής: ΒΜ/ΤΙΜ
προσαθύρω: ΚΜ/ΒΦ	προσδέρνω: ΔΜ/ΒΜ	προσεύχομαι: ΒΜ/ΤΙΜ
προσαίτης: ΚΜ/ΒΦ	προσδεσμός: ΜΚ/ΧΠ	προσεφαπλώ: ΒΜ/ΤΙΜ
προσαιτώ: ΚΜ/ΒΦ	προσδέχομαι: ΜΚ/ΧΠ	προσεχής: ΒΜ/ΤΙΜ
προσακούω: ΚΜ/ΒΦ	προσδηλώ: ΑΒ/ΒΜ	προσέχω: ΒΜ/ΤΙΜ
προσαναβρύω: ΚΜ/ΒΦ	προσδιαβάζω: ΑΒ/ΒΜ	προσεχώς: ΒΜ/ΤΙΜ
προσαναγι(γ)νώσκω: ΚΜ/ΒΦ	προσδιαβαίνω: ΑΒ/ΧΠ	προσζεύγνυμαι: ΒΜ/ΤΙΜ
προσανάγναντις: ΚΜ/ΒΦ	προσδιακομίζω: ΜΚ/ΧΠ	προσηγορία: ΠαΜ/ΤΙΜ
προσανάγω: ΚΜ/ΒΦ	προσδιακόπτω: ΜΚ/ΧΠ	προσηκόντως: ΠαΜ/ΤΙΜ
προσανακλίνω: ΚΜ/ΒΦ	προσδιάξιμον: ΑΒ/ΒΜ	προσήκω: ΠαΜ/ΤΙΜ
προσαναμανθάνω: ΚΜ/ΒΦ	προσδιαφθείρω: ΒΜ/ΧΠ	προσηκώνομαι: ΠαΜ/ΤΙΜ
	προσδιορισμός: ΒΜ/ΧΠ	προσήλυτος: ΠαΜ/ΤΙΜ

προσηλώ: ΠαΜ/ΠΜ
 προσήλωμα: ΠαΜ/ΠΜ
 προσημαίνω: ΠΜ/ΚΜ
 προσηνής: ΠΜ/ΚΜ
 προσηνώ: ΠΜ/ΚΜ
 προσθααρώ: ΠΜ/ΚΜ
 πρόσθεν: ΠΜ/ΚΜ
 προσθένω: ΠΜ/ΚΜ
 προσθεραπεία: ΑΒ/ΚΜ
 πρόσθετος: ΠΜ/ΚΜ
 προσθέτω: ΠΜ/ΚΜ
 προσθήκη: ΕΧ/ΒΜ
 προσθηνώ: ΕΧ/ΒΜ
 προσθύω: ΕΧ/ΒΜ
 ?πρόσις: ΒΜ/ΚΜ
 προσίστημι: ΠΜ/ΚΜ
 προσκαθέζομαι: ΠΜ/ΚΜ
 προσκαθορώ: ΠΜ/ΚΜ
 πρόσκαιρα: ΜΚ/ΒΜ
 προσκαιρινός: ΕΧ/ΒΜ
 πρόσκαιρος: ΜΚ/ΒΜ
 προσκαίρας: ΕΧ/ΒΜ
 προσκαίω: ΜΚ/ΒΜ
 προσκαλώ: ΜΚ/ΒΜ
 προσκαρτερία: ΔΜ/ΒΜ
 προσκαρτερών: ΔΜ/ΒΜ
 προσκατάβασις: ΒΦ/ΠΜ
 προσκάταντες: ΒΦ/ΠΜ
 προσκατανύσσομαι: ΒΦ/ΠΜ
 προσκαταξιώνω: ΒΦ/ΠΜ
 προσκατασκάπτω: ΒΦ/ΠΜ
 πρόσκειμαι: ΒΦ/ΠΜ
 προσκελεύω: ΒΦ/ΠΜ
 προσκευάζω: ΒΦ/ΠΜ
 προσκεφαλάδα: ΧΠ/ΠΜ
 προσκεφαλάδιον: ΧΠ/ΠΜ
 προσκεφαλαία: ΧΠ/ΠΜ
 προσκεφαλέον: ΧΠ/ΠΜ
 προσκέφαλον: ΧΠ/ΠΜ
 προσκήνιον: ΒΦ/ΠΜ
 προσκλαίω: ΜΚ/ΠΜ
 προσκλείω: ΒΦ/ΠΜ
 προσκλίνω: ΒΦ/ΠΜ
 προσκοιμούμαι: ΒΦ/ΠΜ
 προσκολλώ: ΒΦ/ΠΜ
 προσκομιδή: ΒΦ/ΠΜ
 προσκομίζω: ΒΦ/ΠΜ
 πρόσκομμα: ΒΦ/ΠΜ
 προσκόπτω: ΒΦ/ΠΜ
 προσκοσμός: ΒΦ/ΠΜ
 προσκρέμαμαι: ΒΦ/ΠΜ
 πρόσκρουσις: ΒΦ/ΠΜ
 πρόσκρουσμα: ΒΦ/ΠΜ
 προσκρούω: ΒΦ/ΠΜ
 προσκτώμαι: ΒΦ/ΠΜ-ΧΠ
 προσκυβερνών: ΒΦ/ΠΜ
 προσκύνημα: ΧΠ/ΠΜ
 προσκύνησις: ΧΠ/ΠΜ
 προσκυνητά: ΧΠ/ΠΜ
 προσκυνητάριον: ΧΠ/ΠΜ

προσκυνητήριον: ΧΠ/ΠΜ
 προσκυνητής: ΧΠ/ΠΜ
 προσκυνητός: ΧΠ/ΠΜ
 προσκυνητός: ΧΠ/ΠΜ
 προσκύνισμα: ΧΠ/ΠΜ
 προσκυνώ: ΒΦ/ΧΠ
 προσκύπτω: ΜΚ/ΒΦ
 προσκυρώ: ΜΚ/ΒΦ
 πρόσκυψις: ΜΚ/ΒΦ
 προσκωλύω: ΜΚ/ΒΦ
 προσλαλώ: ΜΚ/ΒΦ
 προσλαμβάνω: ΜΚ/ΒΦ
 προσλέγω: ΜΚ/ΒΦ
 πρόσλημμα: ΜΚ/ΒΦ
 προσλογίζομαι: ΑΒ/ΜΚ
 προσλούω: ΑΒ/ΜΚ
 προσμαλάσσω: ΑΒ/ΜΚ
 προσμαντεύομαι: ΑΒ/ΜΚ
 προσμαρτυρώ: ΑΒ/ΜΚ
 προσμεγέθης: ΑΒ/ΜΚ
 προσμελετώ: ΑΒ/ΜΚ
 προσμελωδών: ΑΒ/ΜΚ
 προσμένω: ΑΒ/ΜΚ
 προσμεσοθιόν: ΜΚ/ΔΜ
 προσμηνύω: ΜΚ/ΔΜ
 προσμίγω: ΜΚ/ΔΜ
 ?προσμολών: ΚΜ/ΔΜ
 προσμονάριος: ΜΚ/ΔΜ
 προσμονή: ΜΚ/ΔΜ
 προσμορφών: ΜΚ/ΔΜ
 προσμυχίς: ΒΜ/ΜΚ
 προσνέμω: ΜΚ/ΔΜ
 πρόσνευμα: ΜΚ/ΔΜ
 προσοδιάζω: ΜΚ/ΔΜ
 προσοδιάριος: ΜΚ/ΔΜ
 προσοδιαστής: ΜΚ/ΔΜ
 προσόδιο(ν): ΜΚ/ΔΜ
 πρόσοδος: ΜΚ/ΔΜ
 προσοικειών: ΜΚ/ΔΜ
 προσομιλώ: ΕΧ/ΒΜ
 προσομοιάζω: ΕΧ/ΒΜ
 προσομοιών: ΕΧ/ΒΜ
 προσονειδίζω: ΕΧ/ΒΜ
 προσονομάζω: ΕΧ/ΒΜ
 προσοργίζομαι: ΕΧ/ΒΜ
 προσοργίζω: ΕΧ/ΒΜ
 προσορνιτεύομαι: ΕΧ/ΒΜ
 προσοχή: ΒΜ/ΜΚ
 πρόσοψις: ΒΜ/ΜΚ
 προσπάθεια: ΕΧ/ΒΜ
 προσπαθών: ΕΧ/ΒΜ
 προσπαιζώ: ΕΧ/ΒΜ
 προσπαίω: ΕΧ/ΒΜ
 προσπαντός: ΣΖ/ΜΚ
 προσπαράσσω: ΒΜ/ΜΚ
 προσπάσχω: ΕΧ/ΒΜ
 πρόσπεινος: ΒΜ/ΜΚ
 προσπελάζω: ΕΧ/ΒΜ

προσπερνών: ΒΜ/ΜΚ
 προσπειτ(τ)ίβα: ΕΧ/ΠΜ
 προσπεύδω: ΕΧ/ΒΜ
 προσπέφτω: ΑΒ/ΜΚ
 προσπήγνυμι: ΒΦ/ΜΚ
 προσπηδών: ΕΧ/ΒΜ
 προσπιάνω: ΑΒ/ΜΚ
 προσπιστεύω: ΑΒ/ΜΚ
 προσπλάττω: ΑΒ/ΜΚ
 προσπλέκω: ΑΒ/ΜΚ
 προσπληρώ: ΑΒ/ΜΚ
 προσπλουτίζω: ΑΒ/ΜΚ
 πρόσποδα: ΑΒ/ΜΚ
 πρόσποδον: ΚΜ/ΜΚ
 προσποιών: ΑΒ/ΜΚ
 προσπορεύομαι: ΕΧ/ΒΜ
 προσπορθών: ΕΧ/ΒΜ
 πρόσποτε: ΜΚ/ΒΦ
 προσράπτω: ΕΧ/ΒΜ
 προσριζών: ΜΚ/ΒΦ
 προσρίπτω: ΕΧ/ΒΜ
 προσσηκώνω: ΜΚ/ΒΦ
 προσσιμώνω: ΠΜ/ΚΜ
 προσσυμμαχώ: ΜΚ/ΒΦ
 προσσυμπιαθών: ΜΚ/ΒΦ
 προσσυνεργών: ΜΚ/ΒΦ
 προστάβραδα: ΜΚ/ΒΦ
 προσταγή: ΜΚ/ΒΦ
 πρόσταγμα: ΚΜ/ΒΜ
 προστακτικός: ΜΚ/ΒΦ
 προστακτικώς: ΜΚ/ΒΦ
 πρόσταξις: ΜΚ/ΒΦ
 προσταπεινών: ΒΜ/ΚΜ
 προσταράσσω: ΒΜ/ΚΜ
 προστασία: ΒΜ/ΚΜ
 προστασσω -ττω: ΚΜ/ΒΜ
 προστατεύω: ΒΜ/ΚΜ
 προστάτης: ΒΜ/ΚΜ
 προστάτις: ΒΜ/ΚΜ
 προστείνομαι: ΠαΜ/ΚΜ
 προστίθημι: ΠΜ/ΚΜ
 πρόστιμον: ΠαΜ/ΚΜ
 προστίχη: ΒΜ/ΚΜ
 προστού: ΠαΜ/ΚΜ
 προστρέχω: ΜΚ/ΚΜ
 προστρίβω: ΠαΜ/ΚΜ
 προστυγχάνω: ΒΜ/ΚΜ
 προσυμβιβάζω: ΒΜ/ΚΜ
 προσυντυχαίνω: ΒΜ/ΚΜ
 προσυπακούω: ΔΜ/ΚΜ
 προσυπαντών: ΒΜ/ΚΜ
 προσυπογράφω: ΒΜ/ΚΜ
 προσυφαίνω: ΒΜ/ΚΜ
 προσφάγιον: ΕΧ/ΒΜ
 προσφάν: ΕΧ/ΒΜ
 πρόσφατος: ΕΧ/ΒΜ
 προσφάτως: ΕΧ/ΒΜ
 προσφέρω: ΒΜ/ΜΚ
 προσφεύγω: ΜΚ/ΒΦ
 προσφθέγγομαι: ΕΧ/ΒΜ

προσφιλής: EX/BM	προτίμησις: AB-MK/BM	προφώνησις: EX/BM
προσφοβή: EX/BM	προτιμητέος: AB/MK	προφωνίζω: EX/BM
προσφορά: MK/BΦ	προτιμότερος: AB/MK	προφωνώ: EX/BM
πρόσφορο(ν): MK/BΦ	προτιμώ: AB/MK	προχαιρετίζω: EX/BM
προσφορώ: MK/BΦ	προτού: BM/ΧΠ	προχαιρόμαι: ΠΜ/ΚΜ
πρόσφυγος: MK/BΦ	προτρεπτικός: EX/ΧΠ	προχάπτω: EX/BM
προσφυλάττω: EX/BM	προτρέπω: EX/ΧΠ	προχάραγμα: EX/BM
προσφυσώ: MK/ΔΜ	προτρέφω: KM/BM	πρόχειρα: ΠΜ/ΚΜ
προσφυώς: MK/ΔΜ	προτρέχω: MK/ΧΠ	προχειρίζω: ΠΜ/ΚΜ
προσφωνώ: MK/ΔΜ	πρότριτα: BM/ΧΠ	προχείριον: ΠΜ/ΚΜ
πρόσχαιρος (Ι): ΠΜ/ΜΚ	προτροπή: EX/ΧΠ	προχείρισις: ΠΜ/ΚΜ
προσχαίρω -ομαι: ΠΜ/ΜΚ	προτσενδέρω: BM/ΧΠ	πρόχειρος: ΠΜ/ΚΜ
προσχαμηλώνω: ΔΜ/ΜΚ	προτσέσσο: BM/ΧΠ	προχείρως: ΠΜ/ΚΜ
πρόσχαρος (Ι): ΠΜ/ΜΚ	προτυπώνω: BM/ΧΠ	πρόχεσον: EX/ΠΜ
πρόσχαρος (ΙΙ): ΠΜ/ΜΚ	προυμουδιάζω: MK/BM	προχέω: BM/ΠΜ
προσχαρούμενος: ΠΜ/ΜΚ	προυμούνιασμα: MK/ΧΠ	προχθές: EX/BM
προσχειράριος: ΠΜ/ΚΜ	προύνον: EX/ΧΠ	προχθεσινός: EX/BM
προσχειρούμαι: ΠΜ/ΜΚ	Προύνος: EX/ΧΠ	προχορηγώ: EX/BM
προσχορηγώ: ΔΜ/ΜΚ	προϋπάγω: MK/ΧΠ	προχωράω: ΔΜ/ΠΜ
προσχωρώ: ΔΜ/ΜΚ	προϋπάντησις: BM/ΧΠ	προψές: EX/BM
προσψαύω: EX/BM	προϋπαντώ: BM/ΧΠ	προψεσινός: EX/BM
προσψεύδομαι: EX/BM	προϋπαρξίς: MK/ΧΠ	προψηφίζω: EX/BM
προσψήνω: EX/BM	προϋπερασμένος: BM/ΧΠ	προσθώ: MK/ΠΜ
πρόσω: EX/BM	προυσινός: MK/ΧΠ	προώσθημα: MK/ΠΜ
προσωδία: ΔΜ/ΜΚ	προύχων -οντας: ΠαΜ/ΒΦ	πρύμνα: MK/ΠΜ
προσωθώ: EX/BM	προφαίνω: ΠαΜ/ΒΦ	πρύμνη: MK/ΠΜ
προσώμιν: ΔΜ/ΜΚ	προφανής: EX/BM	πρύτανις: MK/ΠΜ
προσωνυμία: EX/BM	προφαντικά: ΠαΜ/ΒΦ	πρώην: EX/BM
προσωπάκι: ΔΜ/ΒΜ	προφανώς: EX/BM	πρωί: BM/ΠΜ
προσωπίδα: ΔΜ/ΒΜ	προφασίζομαι: ΠαΜ/ΒΦ	πρωία: MK/ΠΜ
προσωπικός: ΔΜ/ΒΜ	πρόφασις -ση: ΠαΜ/ΒΦ	πρωίμα: MK/ΠΜ
προσωπικώς: ΔΜ/ΒΜ	προφάσκω: ΠαΜ/ΒΦ	πρωιμάδα: MK/ΠΜ
προσωπολήπτης: ΔΜ/ΒΜ	πρόφερις: EX/BM	πρωιμάδι: MK/ΠΜ
προσωποληψία: ΔΜ/ΒΜ	προφέρω: EX/BM	πρωιμάρι: MK/ΠΜ
προσωπόληψις: ΔΜ/ΒΜ	προφειδόν: EX/BM	πρωιμοεργαστρωμένος:
πρόσωπον: MK/BM	πρόφημι: EX/BM	ΜΚ/ΠΜ
προσωποποιία: ΔΜ/ΒΜ	προφητάναξ: MK/BΦ	πρώιμος: MK/ΠΜ
προσωποποιώ: ΔΜ/ΒΜ	προφητάρχω: MK/BΦ	πρωινή: BM/ΠΜ
προσωρινός: EX/BM	προφητεία: MK/BΦ	πρωινό(ν): BM/MK
πρόσωρος: EX/BM	προφήτευμα: MK/BΦ	πρωινός: BM/ΠΜ
πρότασις: ΔΜ/ΜΚ	προφήτεύω: EX/BΦ	πρώτα: ΠΜ/ΧΠ
προτάσσω -τιω: ΔΜ/ΜΚ	προφήτης: MK/BΦ	πρωταγαπώ: EX/BM
προτείνω: ΔΜ/ΜΚ	προφητικός: MK/BΦ	πρωτάγγελος: ΧΠ/ΠΜ
προτελευτή: EX/BM	προφητικός: MK/BΦ	πρωτάδελφος: ΧΠ/ΠΜ
πρότερα: ΠαΜ/ΜΚ	προφήτις: MK/BΦ	πρωταθλητής: ΧΠ/ΠΜ
προτερεύω: ΠαΜ/ΜΚ	προφήτισσα: MK/BΦ	πρώταθλος: ΧΠ/ΠΜ
προτέρημα: EX/BM	προφήτος: MK/BΦ	πρωταίος: ΧΠ/ΠΜ
πρότεριμος: ΠαΜ/ΜΚ	προφθάνω: EX/BM	πρωταλλαγάτωρ: ΧΠ/ΠΜ
πρότερον: ΠαΜ/ΜΚ	προφθαστής: EX/BM	πρωτανίψι(ο)ν: ΧΠ/ΠΜ
πρότερος: ΠαΜ/ΜΚ	προφίλι: ΔΜ/ΠΜ	πρωταπόστολος: ΧΠ/ΠΜ
πρότερου: MK/MK	προφοίβασμα: MK/BΦ	πρωτάριος: ΧΠ/ΠΜ
προτερών: ΠαΜ/ΜΚ	προφονεύω: EX/BM	πρωταρχής: ΧΠ/ΠΜ
προτεστάρω: AB/MK	προφορητικός: EX/BM	πρωταρχίζω: ΧΠ/ΠΜ
προτεστιαζώ: AB/MK	προφόριον: EX/BM	πρωταρχινώ: ΧΠ/ΠΜ
προτέστο: AB/MK	προφούρνι(ο)ν: EX/BM	πρωταρχοντόπουλο: ΧΠ/ΠΜ
προτζεσόροι: AB/MK	πρόφρων: EX/BM	πρώταρχος: MK/ΠΜ
προτηρητής: AB/MK	προφυλακή: EX/BM	πρωτάτο(ν): MK/ΠΜ
προτίθημι: ΠΜ/ΜΚ	προφυλακτικός: EX/BM	πρωάτος: MK/ΠΜ
προτιμεύω: AB/MK	προφωνεύω: EX/BM	πρωαία: MK/ΠΜ
προτιμή: AB/MK	Προφωνήσιμος: EX/BM	πρωαίον: MK/ΠΜ

πρωτεῖος: MK/ΠΜ	πρωτοκουρκουσούρα: BM/ΒΦ	πρωτύτερα: ΔΜ/ΠΜ
πρωτέκδικος: MK/ΠΜ	πρωτοκτίζω: BM/ΒΦ	πρωτύτερον: ΔΜ/ΠΜ
πρωτελάτης: MK/ΠΜ	πρωτοκτίστης: BM/ΒΦ	πρωτύτερος: ΔΜ/ΠΜ
πρωτεξαδελφί: MK/ΠΜ	πρωτοκυνηγός: BM/ΒΦ	πταίρω: BM/ΔΜ
πρωτεξαδελφος: MK/ΠΜ	πρωτόλεια: EX/BM	πταίσμιον: KM/BM
πρωτεργάτης: MK/ΠΜ	πρωτολειτουργώ: EX/BM	πταίσις: BM/ΔΜ
πρωτεύω: MK/ΠΜ	πρωτοληστής: EX/BM	πταίσμα: ΠαΜ/ΔΜ
πρωτινός: ΔΜ/ΠΜ	πρωτομαῖστωρ: EX/BM	πταισμολογώ: ΠαΜ/ΔΜ
πρώτις: ΠΜ/ΧΠ	πρωτομάρτυρα: EX/BM	πταιστής: ΠαΜ/ΔΜ
πρώτιστα: ΠΜ/ΧΠ	πρωτομάρτυρας: EX/BM	πταιστρία: ΠαΜ/ΔΜ
πρώτιστος: ΠΜ/ΧΠ	πρωτομάρτυς: EX/BM	πταίω: ΒΦ/MK
πρωτοαμαρτεύω: EX/BM	πρωτομάστορας: EX/BM	πταρμετικός: EX/ΠΜ
πρωτοαμιράς: ΧΠ/ΠΜ	πρωτομεριά: EX/BM	πτεριάζω: AB/MK
πρωτοαποστολάριος: ΧΠ/ΠΜ	πρωτομπαινών: EX/BM	πτέρνα: BM/ΠΜ
πρωτοαρχεύω: ΧΠ/ΠΜ	πρώτον: ΠΜ/ΧΠ	πτερνίζω: EX/ΠΜ
πρωτοασκηρήτης: MK/BM	πρωτονοβελίσμιος: BM/ΒΦ	πτέρνινος: EX/ΠΜ
πρωτοβαβά: AB/ΒΦ	πρωτονοτάριος: BM/ΠΜ	πτερνισμός: EX/ΠΜ
πρωτοβάνω: AB/ΧΠ	πρωτοοικοδόμος: BM/ΒΦ	πτερνιστήρα: EX/ΠΜ
πρωτοβασιλεύω: AB/ΒΦ	πρωτοοσιτάριος: BM/ΒΦ	πτερνιστηρία: EX/ΠΜ
πρωτοβγάνω -λλω: AB/ΧΠ	πρωτοπαγής: BM/ΒΦ	πτερνιστηρίζω: EX/ΠΜ
πρωτοβεστιαράτον: AB/ΒΦ	πρωτοπαλληκάρι(ον) -ρο(ν): BM/ΧΠ	πτερνιστήριον: EX/ΠΜ
πρωτοβεστιάριος: AB/ΒΦ	πρωτοπαπάς: ΠΜ/KM	πτερνιστής: EX/ΠΜ
πρωτοβεστιάρητης: AB/ΒΦ	πρωτοπαπᾶς: ΠΜ/ΒΦ	πτερνιστρία: EX/ΠΜ
πρωτόγαμος: EX/BM	πρωτοπιάνω: BM/ΒΦ	πτέρων: ΒΦ/ΔΜ
πρωτογενής: EX/BM	πρωτοπλασμένος: BM/ΒΦ	πτερορρυία: AB/MK
πρωτογεννήτης: EX/BM	πρωτόπλαστος: EX/BM	πτέρουγα: AB/MK
πρωτογεννήτωρ: EX/BM	πρώτος: ΠΜ/ΧΠ	πτερουγάτος: AB/MK
πρωτογεννώ: EX/BM	πρωτοσέβαστος: AB/KM	πτερουγιάζω: AB/MK
πρωτόγερος: MK/ΒΦ	πρωτοσπαθᾶριος: AB/KM	πτερουγίζω: AB/MK
πρωτογίνομαι: MK/ΒΦ	πρωτοστάτης: ΔΜ/KM	πτέρουγιν: AB/MK
πρωτογνώθω: MK/ΒΦ	πρωτοστέκομαι: ΔΜ/KM	πτεροφόρος: AB/MK
πρωτοδιάβολος: EX/BM	πρωτοστράτο(ν): ΔΜ/MK	πτεροφυώ: AB/MK
πρωτοδίδω: MK/ΒΦ	πρωτοστράτορις: ΔΜ/MK	πτερύγιον: AB/MK
πρωτοδομέστικος: MK/ΒΦ	πρωτοστράτωρ -ορας: ΔΜ/MK	πτέρυξ: BM/MK
πρωτοεξοδιαστής: MK/ΒΦ	πρωτοσυγγενής: AB/KM	πτέρυξις: BM/MK
πρωτοέρχομαι: MK/ΒΦ	πρωτοσύγκελλος: AB/KM	πτέρω -ώνω: ΠαΜ/MK
πρωτοευρίσκω: MK/ΒΦ	πρωτόσυκο(ν): AB/KM	πτρωτός: BM/MK
πρωτοημερώνω: MK/ΒΦ	πρωτοσυμβουλεύω: ΧΠ/KM	πτηνοβάτης: EX/KM
πρωτοζαριστής: MK/ΒΦ	πρωτοσύμβουλος: ΧΠ/KM	πτηνοβατώ: EX/KM
πρωτοθείος: MK/ΒΦ	πρωτοσυννυχαίνω: ΧΠ/KM	πτηνός: EX/KM
πρωτόθρονος: MK/ΒΦ	πρωτοτοκάρι(ν): ΧΠ/MK	πτική: BM/KM
πρωτοϊερακάριος: MK/ΒΦ	πρωτοτόκια: ΧΠ/MK	πτισάνη: BM/KM
Πρωτοϊούλιος: MK/ΒΦ	πρωτοτοκία: ΧΠ/MK	πτοώ: KM/ΔΜ
πρωτοῖπποκόμος: MK/ΒΦ	πρωτοτοκίζω: ΧΠ/MK	πτύελος: AB/KM
πρωτοκαβαλάρης: MK/ΒΦ	πρωτότοκος: ΧΠ/MK	?πτύφικο(ν): AB/KM
πρωτοκαθεδρία: MK/ΒΦ	πρωτοτοκῶ: ΧΠ/MK	πτῶμα: AB/KM
πρωτοκαθήμενος: MK/ΒΦ	πρωτότοκός: ΧΠ/MK	πτῶσιμος: AB/KM
πρωτοκάλφας: BM/ΒΦ	πρωτότυπος: AB/MK	πτῶσις: AB/KM
πρωτοκάμνω: BM/ΒΦ	πρωτοῦπάρχω: AB/MK	πτωχά: EX/KM
πρωτοκανονάρχης: BM/ΧΠ	πρωτοῦπνιον: AB/MK	πτωχαδάκι: EX/KM
πρωτοκανονάρχος: BM/ΧΠ	πρωτόνυκος: AB/MK	πτωχαίνω: EX/KM
πρωτοκάπηλος: BM/ΒΦ	πρωτοφαίνομαι: AB/MK	πτωχάκι: EX/KM
πρωτοκερνάτορας: BM/ΒΦ	πρωτοφανίστικος: AB/MK	πτωχεία: MK/KM
πρωτοκηρύσσω: BM/ΒΦ	πρωτοφονεύω: ΠαΜ/MK	πτωχεμα: EX/KM
πρωτοκλέπτης: BM/ΒΦ	πρωτοφταιστής: ΠαΜ/MK	πτωχεύω: EX/KM
πρωτόκλητος: BM/ΒΦ	πρωτοχαιρετίζω: ΠαΜ/MK	πτωχίζω: EX/KM
πρωτοκόμης: BM/ΧΠ	πρωτοψάλλω: ΠΜ/MK	πτωχικά: EX/KM
?πρωτοκονδαραίος: BM/ΧΠ	πρωτοψάλτης: ΠΜ/MK	πτωχικός: EX/KM
πρωτοκορυφαίος: BM/ΒΦ		πτωχολογία: EX/KM
		πτωχολόγιν: EX/KM

πτωχοπαπαδάκης: EX/KM	πυργοβόλημα: EX/KM	πυρ(ρ)οειδής: ΠαΜ/ΧΠ
πτωχοπροδρομάτον: EX/KM	πυργογύριστος: EX/KM	πυρρός: ΠαΜ/ΧΠ
πτωχός: ΜΚ/ΚΜ	πυργόδωμα: EX/KM	πυρρότριχος: EX/ΒΦ
πτωχοσύνη: EX/KM	πυργοθεμελιώνω: EX/KM	πυρρώδης: ΜΚ/ΜΚ
πτωχότης: EX/KM	πυργομαχώ: EX/KM	πυρσόλευκος: EX/ΒΦ
πτωχοτροφείον: EX/KM	πυργοποιία: EX/KM	πυρσός: ΝΠ/ΔΜ
πτωχοτροφία: EX/KM	πύργος: ΜΚ/ΤΠΜ	πυρφλέγων: ΑΒ/ΜΚ
πτωχούλης: EX/KM	πυργοφύλακτος: EX/KM	πυρφλογίζω: ΑΒ/ΜΚ
πτωχούλικος: EX/KM	πυργώ -ώνω: EX/KM	πυρφόρος: ΑΒ/ΜΚ
πτωχούτσικος: EX/KM	πύργωμα: EX/KM	πυρώ: ΒΦ/ΜΚ
πτωχυνίσκω: EX/KM	πύργωσις -ση: EX/KM	πυρωδάτος: ΑΒ/ΜΚ
πτωχωπός: EX/KM	πύρεθρον: ΒΦ/ΜΚ	πυρώδης: ΑΒ/ΜΚ
πυγματέας: ΑΒ/ΧΠ	πύρεξις -η: ΠαΜ/ΜΚ	πυρωθείς: ΜΚ/ΜΚ
πυγμαχός: ΑΒ/ΧΠ	πυρέσσω: ΠαΜ/ΜΚ	πύρωμαν: ΑΒ/ΜΚ
πυγμή: ΑΒ/ΧΠ	πυρετός: ΠαΜ/ΜΚ	πυρωνία: ΑΒ/ΜΚ
πυθμήν -ένας: ΠαΜ/ΧΠ	πυρετώνω: ΠαΜ/ΜΚ	πύρωσις: ΑΒ/ΜΚ
πυκνά: ΑΒ/ΧΠ	πυρία: ΒΦ/ΜΚ	πυρωτός: ΑΒ/ΜΚ
πυκνάδα: ΑΒ/ΧΠ	πυρία: ΒΦ/ΜΚ	πυτία: ΑΒ/ΜΚ
πυκνερός: ΑΒ/ΧΠ	πυριάζω: ΒΦ/ΜΚ	πώγος: ΝΠ/ΔΜ
πυκνοβλαστημένος: ΑΒ/ΧΠ	πυριάλωτος: ΒΦ/ΜΚ	πώγων: ΝΠ/ΔΜ
πυκνοσυριζόμενος: ΑΒ/ΧΠ	πυριίζω: ΒΦ/ΜΚ	πωλάριον: ΑΔ/ΤΠΜ
πυκνοσύρισμα: ΑΒ/ΧΠ	πυρίκαυστος: ΒΦ/ΜΚ	πώλησις: EX/ΤΠΜ
πυκνοδενδρία: ΑΒ/ΧΠ	πυριλόχευτος: ΒΦ/ΜΚ	πωλότροφος: EX/ΤΠΜ
πυκνοπρασινίζω: ΑΒ/ΧΠ	πυρίμορφος: ΒΦ/ΜΚ	πωλώ: ΔΜ/ΚΜ
πυκνόπυργος: ΑΒ/ΧΠ	πύριν: ΒΦ/ΜΚ	πώμα: EX/ΤΠΜ
πυκνός: ΑΒ/ΧΠ	πύρινος: ΝΠ/ΜΚ	πωματίζω: ΒΜ/ΚΜ
πυκνοτέρως: ΑΒ/ΧΠ	πυρινοφλογισμένος: ΝΠ/ΒΦ	πώποτε: ΧΠ/ΤΠΜ
πυκνοφύτεντος: ΑΒ/ΧΠ	πυρίπνοος: EX/ΒΜ	Πωρικολόγος: EX/ΤΠΜ
πυκνώνω: ΑΒ/ΧΠ	πυρισμός: EX/ΧΠ	πώρος: ΝΠ/ΔΜ
πυκνώς: ΑΒ/ΧΠ	πυριφλέγεθος: ΑΒ/ΒΦ	πωρότης: ΝΠ/ΔΜ
πύκνωσις: ΑΒ/ΧΠ	πυρίφλεκτος: ΑΒ/ΒΜ	πωρύνω: ΝΠ/ΔΜ
πυκταρά: ΑΒ/ΧΠ	πυριώ: ΒΦ/ΜΚ	πώρωσις: ΝΠ/ΔΜ
πύκτης: ΑΒ/ΧΠ	πυρκαϊά: EX/ΧΠ	πώς: ΠΜ/ΧΠ
πυλαίον: ΑΒ/ΔΜ	πυρκατακαμένος: ΠαΜ/ΒΜ	πώς: ΠΜ/ΧΠ
πυλεών: ΔΜ/ΤΠΜ	πυροβολικά: ΠαΜ/ΚΜ	πώσποτε: ΠΜ/ΧΠ
πύλη: ΑΒ/ΔΜ	πυρόβολον: ΠαΜ/ΚΜ	ραβάσι(ον): ΑΒ/ΤΠΜ
πυλοεκατοντάς: ΑΒ/ΔΜ	πυρόβολος (Ι): ΒΦ/ΚΜ	ραββί: EX/ΤΠΜ
πυλών -ας: ΑΒ/ΔΜ	πυροβόλος: ΠαΜ/ΚΜ	ραβδάκι: ΝΠ/ΔΜ
πυλωρός: ΑΒ/ΔΜ	πυροβολώ: ΠαΜ/ΚΜ	ραβδακιά: ΝΠ/ΔΜ
πύξινος: ΑΒ/ΔΜ	πυροδαιλός: ΠαΜ/ΧΠ	ραβδάτορας: ΑΒ/ΜΚ
πυξόμηλον: ΑΒ/ΔΜ	πυροκαμένος: ΠαΜ/ΧΠ	ραβδέα: ΑΒ/ΜΚ
πυξός: ΑΒ/ΔΜ	πυρομάχος: ΠαΜ/ΒΦ	ραβδίζω: ΝΠ/ΔΜ
πυοποιός: ΑΒ/ΔΜ	πυροματώ: ΠαΜ/ΒΜ	ραβδίον: EX/ΧΠ
πυρ: ΒΦ/ΜΚ	πυρός (Ι): ΠαΜ/ΒΦ	ράβδισμα(ν): ΝΠ/ΔΜ
πύρα: ΒΦ/ΜΚ	πυρός (ΙΙ): ΠαΜ/ΧΠ	ραβδισμός: ΝΠ/ΔΜ
πυρά: ΒΦ/ΜΚ	πυροστάτης: EX/ΧΠ	ραβδίτις: ΝΠ/ΔΜ
πυράγρα: ΒΦ/ΜΚ	πυροστιά: EX/ΧΠ	ραβδοβαστάκιν: ΝΠ/ΔΜ
πυράζω: ΒΦ/ΜΚ	πυροφάνι: EX/ΒΦ	ραβδοκοπώ: ΝΠ/ΔΜ
πυραμής -ίδα: ΠαΜ/ΜΚ	πυροφλογισπότημον: EX/ΒΦ	ραβδοξύλισμα(ν): ΝΠ/ΔΜ
πυραμοειδής: ΠαΜ/ΜΚ	πυροχάλκωμα: EX/ΒΦ	ραβδόπουλο(ν): ΝΠ/ΔΜ
πυραυγίζω: ΒΦ/ΜΚ	πυρπολώ: EX/ΒΦ	ράβδος: EX/ΔΜ
πυρβολέας: ΒΦ/ΚΜ	πυρράκης: ΝΠ/ΔΜ	ραβδούχος: EX/ΔΜ
πυργάκι: EX/ΚΜ	πυρρίχιος: EX/ΒΦ	ραβέντι: EX/ΔΜ
πυργιανός: ΒΦ/ΚΜ	πυρρόγαιος: EX/ΒΦ	